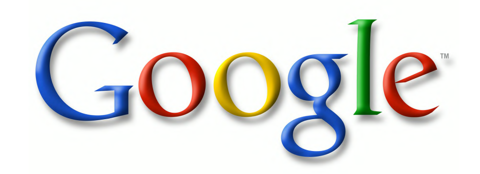
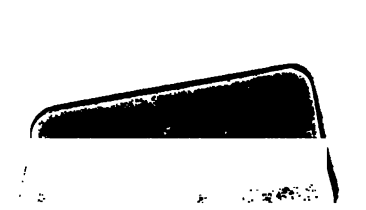
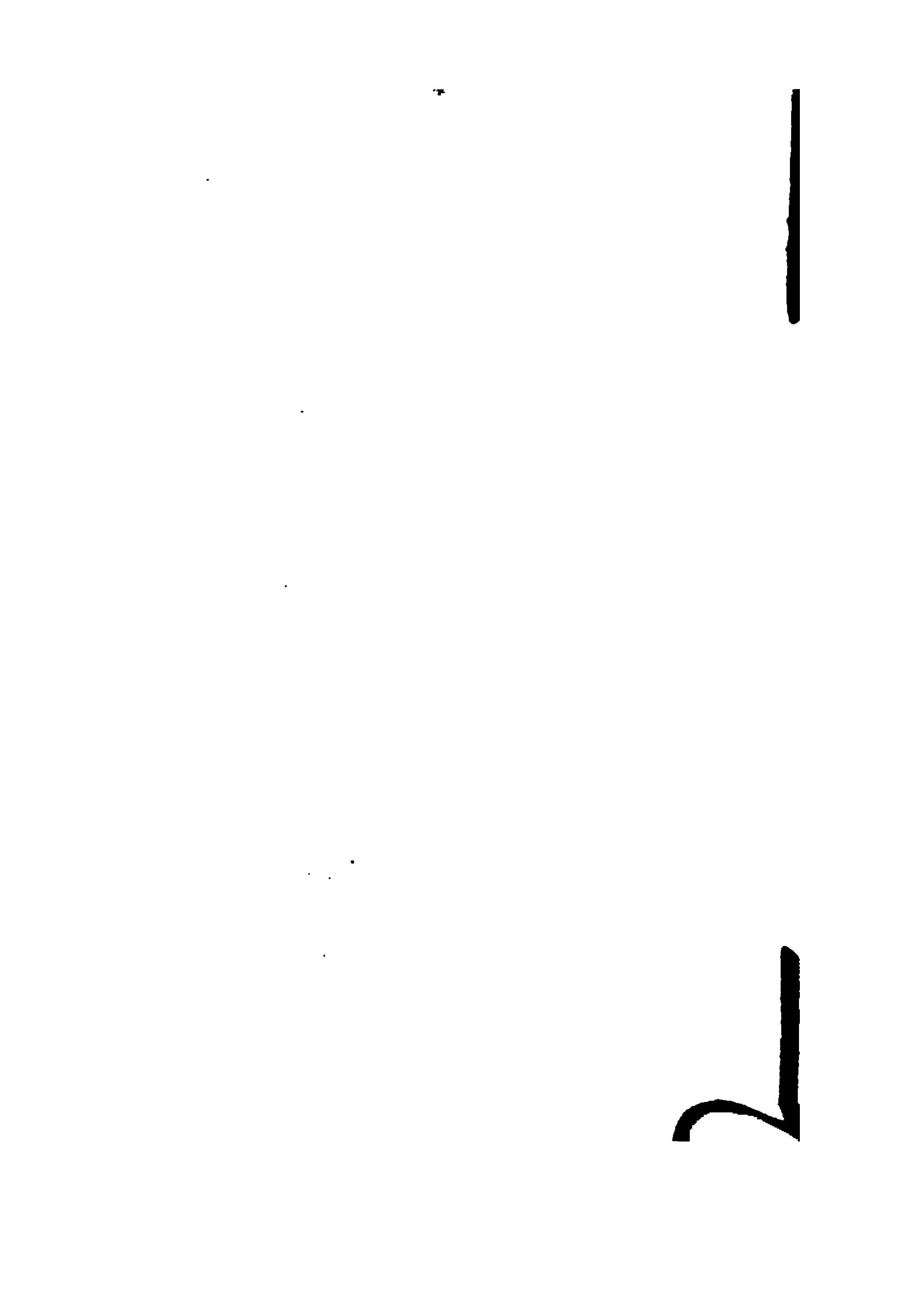

Google

THEOLOGIA

DOGMATICA.

Atrebati. — Excudebat E. LEFRANC, via S. Mauritii, 26.

REV. PATR.

THOMÆ EX CHARMES

ORD. CAPUCIN. SS. THEOL. PROFESS.

THEOLOGIA
DOGMATICA

CUI SUIS LOCIS INTERJECTÆ ACCESSERUNT ANNOTATIONES
ET ADDITIONES ASTERISCIS DISTINCTÆ

NECNON

TRACTATUS DE DIVINA AC SUPERNATURALI REVELATIONE

OPERA F.-A. ALBRAND
Superioris Seminarii Parisiensis Missionum ad Exteros

AD USUM

SACRÆ THEOLOGIÆ CANDIDATORUM

TOMUS TERTIUS

PARISIIS
APUD LUDOVICUM VIVÈS, BIBLIOPOLAM
VIA VULGO DICTA CASSETTE, 23.

1857

THEOLOGIA
DOGMATICA.

TRACTATUS
DE DEO INCARNATO.

Nota 1. Dei incarnati nomine intelligitur compositum resultans ex unione naturæ divinæ cum humana, in una Verbi divini persona.

Nota 2. Actio per quam illa unio facta est, variis insignitur nominibus ; dicitur enim a SS. Patribus *assumptio, incorporatio, inhumanatio, attemperatio, œconomia;* sed præsertim vocatur *incarnatio*, quæ vox primis Ecclesiæ temporibus usurpari cœpit, ut constat ex his Symboli Nicæni verbis : *Et incarnatus est,* et licet in Scriptura non legatur, fundatur tamen in his verbis Joann. 1 : *Et Verbum caro factum est.* Non quod Verbum assumpserit solam carnem anima destitutam, ut nonnulli Ariani docuerunt, aut carentem mente, sicut Apollinaristæ blasphemarunt ; sed quod totam naturam humanam sibi conjunxerit : nam et nomen *caro* non raro pro tota humanitate sumitur in Scripturis : sic Genes. 6 : *Omnis caro corruperat viam suam ;* Luc. 3 : *Videbit omnis caro salutare Dei,* id est omnis homo.

Nota 3. Hunc de augustissimo Incarnationis mysterio tractatum septem dissertationibus absolvemus, quarum *prima* erit de Incarnationis possibilitate ; *secunda,* de ejus convenientia ; *tertia,* de ejus necessitate ; *quarta,* de ejus

existentia; *quinta*, de ejus causis; *sexta*, de ejus quidditate; *septima*, de ejus termino, nempe de Christo Domino.

DISSERTATIO I.

De Incarnationis possibilitate.

Nota. Duo circa Incarnationis possibilitatem expenduntur : *primum*, sitne possibilis Incarnatio ? *secundum*, utrum possibilitas Incarnationis ratione naturali possit demonstrari? Pro quo solvendo supponimus, quæ in tractatu de SS. Trinitate [1] notavimus, demonstrationem aliam esse *a priori*, per causas; aliam *a posteriori*, per effectus. Item aliquid posse demonstrari, vel *positive*, vel *negative*, supposita vel non supposita mysterii revelatione. His, inquam, suppositis, sit

CONCLUSIO I.

Mysterium Incarnationis est possibile. Est non solum contra Gentiles, sed etiam contra Socinianos, Rationalistas et incredulos qui omnes, quas possunt, rationes contra hujus mysterii possibilitatem opponunt.

Prob. 1. Quod revera peractum est, illud est possibile; atqui Incarnatio revera peracta est, ut planum fiet dissertatione quarta. Ergo.

Prob. 2. Illud est possibile, quod nullam involvit repugnantiam. Ergo, etc.

Prob. min. Si quam Incarnatio involveret repugnantiam, hæc peteretur vel ex parte Verbi assumentis, vel ex parte naturæ assumptæ, vel ex parte unionis utriusque; atqui ex neutro capite repugnantia deduci potest, ut patebit objectionum solutione. Ergo.

OBJECTIONES EX PARTE VERBI ASSUMENTIS.

Objicies 1. Illud implicat contradictionem, ex quo seque-

[1] Dissertatio 1, cap. 2.

retur Deum fore mutabilem ; nam in illa suppositione, esset Deus, et non esset : esset ex hypothesi ; non esset, quia immutabilitas est Deo essentialis [1]. *Ego Dominus, et non mutor*. Atqui ex possibilitate Incarnationis sequeretur Deum fore mutabilem. Ergo.

Prob. min. Quod acquirit novam formam, vere et proprie mutatur ; atqui Deus, supposita Incarnationis possibilitate, acquireret novam formam, videlicet humanam naturam, quam antea non haberet. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Quod acquirit novam formam, tanquam subjectum quod ab illa forma perficiatur, vere mutatur, *conc.;* tanquam terminus qui illam formam ultimo implet ac perficit, *nego maj.* Atqui Verbum divinum acquireret novam formam, tanquam terminus qui illam ultimo compleret ac perficeret, *conc.;* tanquam subjectum quod ab illa forma perficeretur, *nego min.* Itaque Verbum divinum per Incarnationem non recipit in se humanitatem, et consequenter non est subjectum ab illa perfectibile, sed est terminus illius intrinsecus, quatenus, seipsum illi communicando, illam perficit ac ultimo complet, subindeque non mutatur.

INST. 1. Verbum divinum per Incarnationem reciperet in se humanitatem ; ergo esset subjectum ab ea perfectibile.

Prob. ant. Qui de non homine fit homo intrinsece, recipit in se humanitatem tanquam illius subjectum ; atqui Verbum divinum per Incarnationem de non homine fit homo intrinsece. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Qui de non homine fit homo intrinsece, per sui conversionem in humanitatem, *conc.;* per assumptionem humanitatis, solamque illius terminationem, *nego maj.* Unde D. Athanasius in Symbolo ait : *Deus factus est homo, non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione*

[1] Malach. 3.

humanitatis in Deum. Proindeque in Incarnatione nulla prorsus facta fuit mutatio in Verbo divino.

INST. 2. Verbum divinum per Incarnationem reciperet novam denominationem intrinsecam; nimirum, denominationem hominis; ergo reciperet in se humanitatem, ac proinde mutaretur intrinsece.

RESP. *Dist. ant.* Reciperet novam denominationem intrinsecam petitam ab unione substantiali et intrinseca sui cum humanitate, *conc.*; petitam a forma intrinseca de novo in se recepta, *nego ant.* Itaque Verbum divinum per Incarnationem recipit intrinsecam hominis denominationem, quia intrinsece unitur humanitati, sed per illam unionem humanitas non perficit Verbum; e contra Verbum perficit humanitatem, proindeque tota mutatio in naturam humanam refunditur, quæ recipit personam Verbi, cui substantialiter unitur, et per quam terminatur omnimoda illius communicatio.

INST. 3. Qua ratione natura humana dicitur mutari per Incarnationem, eadem Verbum divinum diceretur mutatum; ergo in utramque naturam refunderetur.

Prob. ant. Ideo natura humana dicitur mutari, quia in se recipit naturam divinam, cui antea non erat unita personaliter; atqui similiter Verbum divinum per Incarnationem in se recipit naturam humanam, quam sibi copulat personaliter, cui antea non erat unitum: ergo pari ratione per Incarnationem dicitur mutari.

RESP. *Nego min.* Disparitas enim est, quod Verbum divinum sibi copulat naturam humanam per modum terminantis illius dependentiam in ratione personæ; e contra natura humana in se recipit personam Verbi tanquam intrinsecum sui complementum, ita ut jam non in se subsistat, sed in Verbo, per quod ultimo completur substantialiter, sicque intrinsece perficitur.

INST. 4. Humanitas est intrinseca Verbo; ergo in illo recipitur.

Resp. *Nego conseq.* Non enim humanitas est Verbo intrinseca, quod recipiatur in illo ut subjecto substentationis; sed quod subsistat vi subsistentiæ Verbi, id est, quod a Verbo, supplente defectum subsistentiæ propriæ, accipiat ultimum complementum substantiale et intrinsecum.

Objicies 2. Actus purus non potest uniri cum ullo alio; atqui persona divina est actus purus. Ergo, etc.

Prob. maj. Actus purus non potest dicere potentialitatem ad aliud, alias non esset purus; atqui si persona divina uniretur cum alio, diceret potentialitatem ad illud. Ergo.

Resp. *Dist. min.* Si persona divina uniretur cum alio per modum partis componentis, *conc.;* per modum termini infiniti supplentis vices alicujus termini creati, *nego min.* Porro, Verbum divinum in Christo non habet rationem partis proprie dictæ; pars enim proprie dicta est quid incompletum et perfectibile a sua comparte; atqui Verbum divinum est infinite completum, et tam perfectum se solo quam compositum, quod ex ipso et humanitate resultat. Ergo, etc.

Inst. 1. Persona divina non potest uniri cum humanitate, nisi cum ipsa constituat unum per se; atqui ex pluribus non potest constitui unum per se, nisi unum eorum habeat rationem actus, aliud vero rationem potentiæ. Ergo.

Resp. *Dist. min.* Ex pluribus non potest constitui unum per se, nisi, etc., si illud unum per se, fiat per compositionem et conformationem, *conc.;* si fiat per terminationem dependentiæ unius ad alterum, *nego min.* Porro, Verbum divinum unitur humanitati, ut constituat unum per se, nempe Christum, non per modum compositionis formalis, sed duntaxat per modum personæ divinæ terminantis, ac supplentis vicem personæ creatæ.

Inst. 2. Quæ constituunt unum per se, sunt entia incompleta; ergo habent rationem actus et potentiæ.

Resp. *Dist. ant.* Quæ constituunt unum per se, in ratione naturæ, *conc.;* in ratione suppositi, *nego ant.* Porro, Verbum

et natura humana in hoc mysterio constituunt unum per se, non in esse naturæ, sed in esse suppositi, sub qua ratione natura assumpta sine propria subsistentia, est incompleta. Verbum vero assumens est infinite completum in omni ratione, unde non est perfectibile, sed humanitatis perfectivum in ratione suppositi.

INST. 3. Verbum divinum non potest complere naturam creatam in ratione suppositi. Ergo.

Prob. ant. Quod complet aliquid, se habet per modum causæ illius formalis ; atqui Verbum divinum non potest habere rationem causæ formalis. Ergo, etc.

RESP. *Dist. ant. maj.* Quod complet aliquid, per modum formæ adhærentis et incompletæ, *conc.;* per modum termini infinite perfecti, et nullatenus perfectibilis, *nego maj.* Porro, sic Verbum divinum complet naturam humanam, quæ sic a Verbo terminata, in se non subsistit, sed in Verbo, cujus fit natura.

OBJICIES 3. Si Verbum divinum incarnaretur, Pater et Spiritus Sanctus, simul incarnarentur, falsum conseq. Ergo.

Prob. maj. Tres personæ unam eamdemque numero habent naturam ; ergo una non potest incarnari, quin cæteræ incarnentur.

RESP. *Nego conseq.* Ratio est, quia unio, in Incarnatione, non est facta in natura tribus personis communi, sed facta est in persona Verbi realiter distincta a personis Patris et Spiritus Sancti.

OBJECTIONES EX PARTE NATURÆ HUMANÆ ASSUMPTÆ.

OBJICIES 1. Ut Incarnatio sit possibilis, necesse est ut natura humana sua propria spolietur subsistentia ; atqui natura humana non potest sua propria spoliari subsistentia. Ergo.

Prob. min. Persona definitur : *Naturæ rationalis individua substantia;* atqui impossibile est dari aliquam naturam actu existentem, quin sit individua substantia : ergo natura hu-

mana non potest spoliari sua propria subsistentia.

RESP. *Dist. min.* Quin sit individua substantia, si ly *individua*, sumatur pro ly *singulari*, *conc.;* si sumatur pro incommunicabili alteri ut supposito, *nego min. et conseq.* Itaque *individuum* sumitur duobus modis: 1° ut significat substantiam actu existentem extra causas, singularem et determinatam; 2° ut denotat substantiam incommunicabilem alteri tanquam supposito, et ita per se, non in alio, existentem. Fatemur non posse dari naturam actu existentem, quin sit individua priori modo, qui spectat ad unitatem numericam; negamus autem non posse dari naturam actu existentem, quin sit individua posteriori modo per propriam subsistentiam; potest enim uniri substantialiter cum alia substantia perfectiori, nempe cum Verbo divino, in quo casu non subsistit subsistentia propria, sed subsistentia Verbi, a quo substantialiter perficitur et completur, in quo sistit, a quo terminatur, et cujus juris tota efficitur.

INST. 1. Subsistentia non distinguitur ab ipsa substantia; ergo natura humana non potest sua spoliari subsistentia.

RESP. *Dist. ant.* Subsistentia non distinguitur a substantia, tanquam res a re, *conc.;* tanquam modus a re modificata, *nego ant.* Itaque subsistentia est modus quo substantia ultimo terminatur et redditur incommunicabilis alteri tanquam supposito; porro, res aliqua integra subsistere potest absque suo certo subsistendi modo, v. g. digitus sine inflexione.

INST. 2. Subsistentia est ipsamet natura; ergo non distinguitur ab illa tanquam modus a re modificata.

RESP. *Dist. ant.* Subsistentia est ipsamet natura præsuppositive, *conc.;* formaliter, *nego ant.* Itaque subsistentia præsupponit naturam, sed secundum se et formaliter nihil aliud est quam negatio communicabilitatis, seu unionis substantialis cum alia perfectiore; quæ negatio tollitur, cum natura humana personam Verbi in se recipit, quia tunc desinit esse sui juris ac proinde desinit habere subsisten-

tiam propriam, cum desinat habere illius effectum, qui est reddere naturam proprii sui juris, non autem alieni.

INST. 3. Subsistentia est modus magis intrinsecus substantiæ, quam figura quantitati; atqui non potest quantitas actu separari ab omni prorsus figura : ergo nec humana natura ab omni prorsus supposito.

RESP. *Conc. totum.* Neque enim dicimus naturam humanam in mysterio Incarnationis privari posse omni subsistentia, sed solum privari posse sua propria subsistentia, cujus tamen loco participet alienam perfectionem, puta divinam, qua perficiatur et ultimo compleatur.

INST. 4. Natura humana non potest existere per existentiam alienam; ergo nec potest subsistere per subsistentiam alienam.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod existentiæ effectus sit naturam actu et formaliter ponere in seipsa extra nihil; ergo, hac sublata, impossibile est hanc naturam actu remanere, quia nec formalis effectus absque sua causa conservari potest, nec ab illa separari; alioqui et natura simul existeret et non existeret; at vero subsistentia non facit naturam esse actu, sed illam solum reddit incommunicabilem; porro, indifferens est ut incommunicabilis reddatur per propriam subsistentiam, vel per alienam perfectiorem, a qua perficiatur.

OBJICIES 2. Si natura humana in Verbo careat propria subsistentia, erit in statu violento; consequens repugnat. Ergo.

Prob. seq. maj. Quod frustratur appetitu naturali, est in statu violento; atqui si natura humana in Verbo careat propria subsistentia, frustrabitur appetitu naturali quem habet ad propriam subsistentiam. Ergo, etc.

RESP. *Nego maj.* Neque enim violentum dici potest quidquid ab auctore naturæ fit in creaturis, imo præcipuus naturæ ordo in hoc consistit, ut omnia Creatori ad nutum obediant: ergo cum ipsi obediunt, non possunt dici vio-

lentiam pati; porro, natura humana potentiam passivam obedientialem habet ut terminetur subsistentia aliena, saltem increata; et ideo nullam patitur violentiam per illam terminationem, per quam in statum nobiliorem exaltatur.

OBJECTIONES EX PARTE UNIONIS VERBI CUM NATURA HUMANA.

OBJICIES 1. Inter unibilia debet esse quædam proportio; atqui inter Verbum divinum et naturam humanam nulla esset proportio; quippe Verbum divinum infinitum est, natura vero creata finita; ergo non sunt inter se unibilia.

RESP. *Dist. maj.* Debet esse proportio habitudinis, qualis est inter perfectivum et perfectibile, terminans et terminatum, *conc.;* proportio entitatis ad entitatem, *nego maj.* Licet ergo inter Verbum et naturam humanam nulla sit proportio entitatis, est tamen proportio habitudinis, quatenus natura humana est terminabilis, et Verbum infinite terminativum. Sic, licet inter Deum videndum et intellectum creatum, nulla sit proportio entitatis, cum inter utrumque sit infinita distantia, nihilominus intellectus creatus elevari potest ad eliciendam visionem intuitivam, per quam Deo unitur in ratione objecti, propter habitudinem quam creatura intellectiva habet ad objectum intelligibile.

Subsumes: Infinitum et finitum non possunt simul uniri in ratione terminantis et terminati; ergo nulla solutio.

Prob. subs. Infinitum et finitum magis invicem pugnant quam duo contraria; atqui duo contraria nequeunt esse simul in eodem subjecto: ergo infinitum et finitum non possunt simul esse in eodem supposito.

RESP. *Dist. maj.* Magis invicem pugnant in perfectione, *conc.;* in incompossibilitate, *nego maj.* Porro, incompossibilitas contrariorum provenit duntaxat ex eorum repugnantia naturali; sed Verbum divinum et natura humana nul-

lam inter se habent repugnantiam respectu ejusdem suppositi, et consequenter, quamvis sint magis diversa quam contraria, possunt facilius subsistere in eodem supposito quam duo contraria.

OBJICIES 2. Implicat contradictionem unum et idem esse simul mortale et immortale, finitum et infinitum, etc.; atqui ex unione naturæ divinæ et humanæ in uno supposito, illa omnia sequuntur absurda. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Implicat unum et idem esse simul mortale et immortale, etc., sub eodem respectu, *conc.;* sub diverso respectu, *nego maj.* Porro, Deus incarnatus ratione naturæ divinæ est immortalis, et ratione naturæ humanæ est mortalis; at compositum aliquod esse mortale sub uno respectu, et immortale sub alio, non sunt contradictoria, quia contradictoria debent esse de eodem secundum idem, ex Philosophis.

INST. 1. Ex unione naturæ divinæ et humanæ in uno Verbi supposito, duo saltem gravia sequerentur incommoda. *Primum,* quod Verbum divinum localiter moveretur ad motum humanitatis. *Secundum,* quod natura humana, quæ Verbo divino subsisteret, deberet esse ubique, sicut ubique Verbum est; atqui illa duo sunt absurda. Ergo.

RESP. *Nego sequel. ant.,* et utrumque incommodum oppositum. 1° Quidem Verbum divinum non movetur ad motum humanitatis, quia est immensum, et per suam immensitatem ubique est. 2° Natura humana non potest esse ubique sicut Verbum, quia ubique non terminatur à subsistentia Verbi, sed in certo quodam et determinato spatio.

INST. 2. Ex unione utriusque naturæ in uno Verbi supposito, sequeretur divinam hypostasim non esse immensam; falsum conseq. Ergo.

Prob. ant. Hypostasis non valet ultra naturam a se terminatam extendi; ergo si hypostasis divina terminaret naturam humanam, non esset immensa.

RESP. *Dist. ant.* Hypostasis non valet ultra naturam propriam a se terminatam extendi, *conc.;* ultra naturam alienam quam facit subsistere, *nego ant.* Porro natura propria, quam divina hypostasis terminat, est divinitas, quæ cum sit ubique, eam ubique terminat.

OBJICIES 3. Ex Verbo divino et humanitate non potest fieri unum per se; ergo non possunt substantialiter uniri.

RESP. *Nego ant.* Nam ex Verbo divino et humanitate assumpta, resultat unum per se subsistens in duabus naturis, nempe Christus Dominus, qui est Deus homo.

INST. Entia completa non possunt constituere unum per se; atqui Verbum divinum et humanitas sunt entia completa. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Entia completa tum ratione naturæ, tum ratione personæ, non possunt constituere unum per se, *conc.;* completa ratione naturæ, sed quorum unum sit incompletum ratione personæ, *nego maj.* Porro, in Incarnatione Verbum divinum est omnimode completum; verum humanitas assumpta est completa in ratione naturæ tantum, cum a Verbo compleatur in ratione suppositi; unde non habet suam totalitatem, quæ est terminatio naturæ in se, ratione cujus est sui juris, et incommunicabilis alteri ut supposito.

CONCLUSIO II.

***Possibilitas mysterii Incarnationis, sive supposita, sive non supposita illius revelatione, potest quidem ratione naturali demonstrari* negative, *sed nulla omnino ratione potest demonstrari* positive.**

PROB. PRIMA PARS. Illud demonstratur *negative,* quod nullo argumento insolubili potest impugnari; atqui possibilitas mysterii Incarnationis nullo argumento insolubili potest impugnari, ut constat ex propositione superiori, in

qua momenta quæ a Paganis contra eam objici solent fuerunt dissoluta. Ergo, etc.

PROB. SECUNDA PARS. Illud mysterium nulla ratione naturali potest demonstrari positive, quod sola revelatione cognosci potest; atqui, ex Scriptura, mysterium Incarnationis sola revelatione cognosci potest [1] : *Mysterium quod absconditum fuit a sæculis et generationibus, nunc autem manifestatum est in sanctis ejus, quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ sacramenti hujus in gentibus, quod est Christus.* Ergo.

Hinc Concilium Toletanum XI, cap. 1, de confessione fidei, ait : *Partus virginis, nec ratione colligitur, nec exemplo monstratur; quia si ratione colligeretur, non esset admirabilis; si exemplo, non esset singularis.* Idem habet Divus Augustin. *ad Volusianum*, ubi addit : *Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.*

PROB. *Ratione.* Omnis demonstratio fit a priori, et per causam, vel a posteriori, et per effectum; atqui mysterium Incarnationis nec a priori, nec a posteriori potest demonstrari; *non a priori,* quia nihil est in rerum natura, quod sit causa naturalis hujus mysterii, aut quod naturaliter exigat ejus dispensationem; *non etiam a posteriori,* cum nullus sit effectus in rerum natura, qui necessariam habeat cum hoc mysterio connexionem; ergo nulla ratione naturali demonstrari potest.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Id naturali ratione potest demonstrari possibile, quod naturali ratione cognoscitur non repugnare; atqui naturali ratione cognosci potest mysterium Incarnationis non repugnare. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Id naturali ratione potest demonstrari possibile, quod, etc., negative, solvendo nimirum omnia

[1] Coloss. 1.

quæ in contrarium afferuntur argumenta, *conc.;* positive, seu per causam aliquam aut effectum quo possimus cognoscere et probare talem possibilitatem, *nego maj.* Solutio patet ex conclusione præcedenti.

INST. 1. Evidenter solvere omnia argumenta impossibilitatem Incarnationis suadentia, est Incarnationis possibilitatem demonstrare positive; atqui intellectus perspicax et perfectus potest evidenter solvere omnia argumenta impossibilitatem Incarnationis suadentia. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Omnia argumenta solvere evidenter positive, *conc.;* negative, *nego maj.* Equidem intellectus potest argumenta quæ fiunt contra Incarnationis possibilitatem, solvere evidenter, *negative;* negando nimirum principia ex quibus inferuntur, et ostendendo illationes ex illis principiis non convincere, nec evidenter probare illud mysterium esse impossibile; sed non potest illa solvere evidenter *positive,* nimirum ostendendo evidenter quod principia, ex quibus procedunt, falsa sunt, et consequenter quod eorum contradictoria sunt vera; ergo nedum potest demonstrare tale mysterium esse possibile, sed dubitare potest an aliqua principia naturalia sibi, divinitus saltem, sint occulta, ex quibus aliqua hujus mysterii implicantia deduci possit.

INST. 2. Intellectus perfectus, v. gr. angelicus, evidenter *positive* cognoscit Deum posse efficere quidquid non implicat contradictionem; atqui mysterium Incarnationis non implicat contradictionem. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Potest evidenter positive cognoscere Deum posse efficere, indeterminate, et in genere, quidquid, etc., *conc.;* determinate, et in particulari, *nego maj.* Alias Dei omnipotentiam, in qua sunt omnia possibilia, comprehenderet, quod est impossibile.

Subsumes. Atqui Angelus evidenter positive cognoscit nullam esse contradictionem, quod Deus fieri possit homo; ergo nulla solutio.

Prob. subsump. Angelus potest evidenter cognoscere substantiam divinam infinitam esse in terminando, et substantiam naturæ creatæ ab illa esse distinctam; ergo potest evidenter cognoscere quod subsistentia divina possit supplere vices personalitatis creatæ, terminando naturam creatam.

Resp. *Nego conseq.* Quanquam enim Angelus cognoscere possit subsistentiam divinam esse infinitam in terminando, et subsistentiam creatam esse distinctam et separabilem a natura humana, tamen non potest cognoscere naturaliter, quo pacto Verbum uniri posset humanitati; quippe non posset cognoscere an subsistentia humana esset a sua natura realiter separata; et utrum ipsa natura subsisteret subsistentia Verbi, siquidem ille subsistendi modus est ordinis supernaturalis et obedientialis.

Inst. 3. Angelus naturaliter cognoscere potest naturam humanam posse spoliari propria subsistentia; ergo naturaliter potest cognoscere naturam humanam posse subsistere subsistentia Verbi.

Resp. *Transeat ant.; nego cons.* Quanquam enim Angelus posset naturaliter cognoscere naturam humanam posse spoliari propria subsistentia, non sequitur tamen, quod possit naturaliter cognoscere eam subsistere substantia Verbi; tum quia infinita est inter naturam humanam et Verbi subsistentiam disproportio; tum quia posset judicare Deum conservare illam naturam individualem absque omni subsistentia, sicut de facto conservat species Eucharisticas absque omni subjecto.

Dixi : *Transeat ant.* Quod multi negant : 1° quia nullum est in naturalibus exemplum, quo constet naturam creatam spoliari posse subsistentia sibi propria; 2° quia natura humana ita determinata est ad propriam subsistentiam, ut absque ea naturaliter non possit existere.

Inst. 4. Cum Angelus comprehendat naturam humanam, cognoscit omnes modos quibus illa existere potest;

ergo cognoscit eam subsistere posse per subsistentiam Verbi.

RESP. *Dist. ant.* Cognoscit omnes modos naturales quibus potest subsistere, *conc.;* supernaturales et obedientiales, *nego ant.* Alias comprehenderet omnipotentiam Dei; porro modus, quo natura humana subsistit in Verbo, est supernaturalis et obedientialis.

INST. 5. Luc. 4 dicitur : *Exibant autem Dæmonia a multis clamantia et dicentia : Quia tu es Filius Dei, et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant eum esse Christum.* Ex quo sic argumentor: Dæmones cognoverunt Jesum Nazarenum esse Christum Deum et hominem; atqui illud non cognoverunt per revelationem divinam, cujus erant incapaces: ergo cognoverunt per nativam intelligendi virtutem.

RESP. *Dist. maj.* Dæmones cognoverunt, etc., conjecturaliter, *conc.;* certo et evidenter, *nego maj.* Atqui illud non cognoverunt per revelationem divinam sibi immediate factam, *conc.;* per revelationem in Scripturis exaratam ac miraculis declaratam, *nego min.* Potuerunt ergo Dæmones, tum ex vaticiniis Prophetarum, tum ex mirandis operibus quæ Jesus quotidie operabatur, cognoscere ipsum esse Messiam promissum; quæ cognitio erat conjecturalis, non certa et evidens; unde tentator ad eum accessit quærens : *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.*

OBJICIES 2. Ratio naturalis suadet mysterium Incarnationis esse evidenter credibile; ergo pariter suadet esse evidenter possibile.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod credibilitas rei sumitur ab auctoritate dicentis fide digni; unde quo quis magis judicatur verax in dicendo, eo etiam facilius et firmius ei fides datur. At possibilitas rei petitur ex internis illius rei principiis, a quibus habet quod non repugnet, nec ullam involvat contradictionem.

OBJICIES 3. SS. Patres variis exemplis naturalibus possibilitatem incarnationis demonstrant, qualia sunt unio ani-

mæ spiritualis cum corpore materiali in homine; insertio rami in arborem natura diversam; conjunctio ignis et ferri in ferro candente, etc. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Equidem illis exemplis possibilitas Incarnationis potest illustrari ac verosimilis reddi, supposita illius revelatione, eoque fine illa exempla usurpant SS. PP.; verum illis nullo modo potest demonstrari, sive supposita, sive non supposita illius mysterii revelatione : imo illa omnia symbola, seclusa revelatione, nullam hujus mysterii suspicionem possunt ingerere, cum nullus hominum, ante hujus mysterii revelationem, quidpiam de illo unquam fuerit suspicatus.

DISSERTATIO II.

De Incarnationis convenientia.

Nota. Conveniens hic dicitur id quod decens ac consentaneum est : quia vero convenientia explicari non potest sine relatione rei convenientis ad rem cui convenit, ideo quæritur utrum Incarnatio fuerit conveniens : 1° Deo redemptori; 2° homini redimendo; 3° toti universo; pro quibus solvendis sit

CONCLUSIO I.

Incarnatio fuit maxime Deo conveniens.

PROB. Illud est Deo maxime conveniens, per quod præcipua illius attributa hominibus manifestantur; atqui per Incarnationem præcipua Dei attributa, nimirum omnipotentia, sapientia, bonitas, misericordia et justitia hominibus manifestantur. Ergo.

1° Quidem in Incarnatione elucet omnipotentia Dei, quia Incarnatio est operum Dei maximum, cum per eam

uniantur duo extrema a se infinite distantia, et evehatur creatura ad esse personale Dei; unde beata Virgo Maria de hoc ineffabili mysterio benedicens Deum, ait [1] : ***Fecit mihi magna qui potens est.***

2° Elucet sapientia, quia debiti difficillimi adinvenit decentissimum solvendi modum, in quo mirabiliter jura misericordiæ conciliantur cum juribus justitiæ divinæ.

3° Elucet bonitas, quia non despexit proprii plasmatis infirmitatem, sed sese illi communicavit, quantum communicari potest, se ipsum ad servi conditionem deprimendo, ut servum ad Deum usque eveheret.

4° Elucet misericordia Dei, quia pro impiis et inimicis suis redimendis Unigenitum suum morti crudelissimæ tradidit [2] : *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

5° Elucet justitia, quia peccatum non impunitum reliquit, sed pretium condignum, quod pro eo solvendum erat, a Mediatore nostro repetiit; ergo in mysterio Incarnationis, præcipua Dei attributa mirifice manifestantur.

OBJECTIONES.

OBJICIES CUM SOCINIANIS. Quod dedecet summam Dei majestatem, non est conveniens; atqui Incarnatio dedecet summam Dei majestatem. Ergo.

Prob. min. Summam Dei majestatem dedecet humiliari; atqui Deus per Incarnationem sese humiliasset. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Dedecet summam Dei majestatem humiliari, secundum se, *conc.;* secundum carnem assumptam, *nego maj.* Cum itaque divinitas sit omnino invariabilis, secundum se, nec exaltationis, nec humiliationis est capax; sed ratione naturæ humanæ sibi unitæ potest humiliari ad manifestationem suæ magnitudinis.

INST. 1. Dedecet majestatem Dei sese exinanire; atqui per Incarnationem Deus sese exinaniisset. Ergo.

[1] Luc. 1, v. 49. — [2] Joann. 3.

RESP. *Nego maj.* Solum enim peccatum Deum dedecet; ergo Verbi exinanitio, quæ facta fuit in assumptione humanitatis, majestatem divinam non dedecet.

INST. 2. Indecens est ut qui omnia excedit contineatur in corpore infantis; ergo non est conveniens Incarnatio.

RESP. *Dist. ant.* Si ita contineatur ut in illo coarctetur, *conc.;* si in illo non coarctetur, *nego ant.* Porro, Deus ita continetur in corpore humano, ut etiam sit ubique.

INST. 3. Conveniens non est Deo aliter se habere in tempore quam ab æterno; atqui ab æterno fuit sine carne. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Conveniens non est Deo aliter se habere in tempore, secundum perfectiones intrinsecas, *conc.;* secundum communicationem ad extra, *nego maj.* Itaque Deus per Incarnationem aliter se habuit solum per communicationem ad extra; atqui summa sui communicatio Deo, qui est summe bonus, est convenientissima. Ergo.

OBJICIES 2. Prodigalitas non est conveniens Deo; atqui est magna prodigalitas, quod vita Filii Dei, quæ pretiosissima est, exponatur profundenda pro misero peccatore, qui cæteroquin alia via redimi potuit. Ergo.

RESP. *Nego min.* Quia Deus non subjecit Filium suum morti, ut ab illa absorberetur, sed ut, devicta morte, resurgeret immortalis; ergo in Deo non fuit prodigalitas, sed maxima liberalitas amoris, qui nunquam expletur, nisi cum amantem dedit amato, quare *sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

INST. Non est conveniens ut majus bonum ordinetur ad minus; atqui in Incarnatione majus bonum ordinaretur ad minus, videlicet Incarnatio Dei ad reparationem generis humani. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Non est conveniens ut majus bonum ordinetur ad minus, tanquam medium ad finem ultimum, *conc.;* tanquam causa ad effectum, *nego maj.* Incarnatio itaque ordinatur : 1° ad reparationem generis humani,

tanquam causa ad effectum quem producit; 2° ordinatur ad gloriam Dei, tanquam ad finem ultimum; porro, gloria Dei excellentior est vita Christi.

Objicies 3. Quod minus cedit in gloriam Dei, non est conveniens Deo; atqui satisfactionem exigere pro peccato, minus cedit in gloriam Dei, quam illud gratis remittere. Ergo.

Resp. *Nego min.* Nam opus in quo cum summa misericordia elucet etiam summa justitia, magis cedit in gloriam Dei, quam opus in quo sola misericordia maxime commendatur; igitur Deo congruum fuit ut ex misericordia præberet mediatorem, qui debitum ex justitia solveret; sic enim *misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatæ sunt.*

Inst. 1. Illud opus non est justitiæ, in quo maxima committitur injustitia; atqui id fit in mysterio Incarnationis. Ergo.

Prob. min. Innocentem tradere ad supplicium est maxima injustitia; atqui in Incarnatione Christus innocens traditur ad supplicium. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Si illud supplicium habeat rationem punitionis, *conc.*; si habeat rationem satisfactionis tantum et reparationis, *nego maj.* Disparitas est, quod in punitione attenditur peccantis iniquitas; in satisfactione vero pro alio, spectatur satisfacientis charitas; porro, in satisfaciendo unus potest ferre pœnam pro altero.

Inst. 2. Deus Pater pœnas peccati alieni repetiit a Filio; ergo supplicium ad quod illud tradidit habuit rationem punitionis.

Resp. *Dist. ant.* Pœnas peccati alieni, quas in se Filius susceperat, a Filio repetiit, *conc.*; quas in se non susceperat, *nego ant.* Christus itaque tanquam peccatoris sponsor, pœnas peccati in se voluntarie susceperat; unde illas merito repetiit ab illo Pater.

Inst. 3. Læditur justitia quoties ad finem consequendum

eligitur medium iniquum; atqui per Incarnationis decretum Deus Pater ad redemptionem hominis elegit medium iniquum. Ergo.

Prob. min. Deus Pater ad redemptionem hominis prædefinivit crucifixionem Christi, quæ scelus fuit gravissimum; ergo elegit medium iniquum.

RESP. *Dist. ant.* Prædefiniit permittendo, *conc.*; impellendo, *nego ant.* Unde, licet crucifixio Christi iniqua fuerit ex parte Judæ proditoris, Judæorum, Pilati, tamen æquissima fuit ex parte Dei Patris, qui eam permisit, et permissam ordinavit ad hominum salutem.

QUÆRES obiter. *An convenientius fuerit Verbum incarnari quam Patrem et Spiritum Sanctum?*

RESP. *affirm.* 1° Quia conveniens erat ut idem esset Filius hominis in tempore, qui jam erat Filius Dei in æternitate : confusio enim visa fuisset in Trinitate, si duo dicti fuissent Filii, unus æternus et increatus, alter temporalis et incarnatus. 2° Quia, ut ait S. Leo [1] : *Cum per Verbum omnia facta sint, conveniens erat ut idem esset hominis reparator, qui ejusdem fuerat conditor.*

CONCLUSIO II.

Incarnatio homini redimendo maxime fuit conveniens.

PROB. Homo consideratur vel in individuo, vel in specie; atqui Incarnatio fuit maxime conveniens utroque modo spectato. Ergo.

1° Incarnatio fuit conveniens homini in individuo, id est naturæ, quæ reipsa a Verbo assumpta est, quia per Incarnationem factum est, ut hic homo esset Deus, ac proinde caput Angelorum et hominum, supremo latriæ cultu colendus; atqui illæ prærogativæ homini in individuo sunt maxime convenientes et consentaneæ. Ergo.

2° Incarnatio fuit conveniens homini in specie, id est

[1] Serm. 12 *de passione Domini.*

toti naturæ humanæ; tum quia tota natura humana, per conjunctionem Verbi cum uno ex ejus individuis, fuit exaltata ad supremum honorem cognationis et consanguinitatis cum Deo; tum quia ex Verbo incarnato in totam naturam humanam innumera beneficia defluxerunt; *de plenitudine* enim *ejus omnes accepimus* [1]. Atqui illæ omnes excellentiæ sunt maxime convenientes homini in specie. Ergo.

CONCLUSIO III.

Incarnatio toti universo fuit maxime conveniens.

PROB. Quia totum universum aliquid dignitatis sortitum est in ipsa hominis ad divinum consortium sublimatione, tum quia in aliqua sui parte ad fastigium divinitatis evectum est; tum quia, cum homo totius universi sit nomenclatura, in quo, tanquam in summa, omnia continentur, illius dignitas et excellentia in alias omnes creaturas redundat. Ergo, etc. Hinc est quod Apostolus [2] de Patre æterno dicat : *Proposuit in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis et quæ in terra sunt, in ipso.*

QUÆRES. *An convenienter mysterium Incarnationis in plenitudine temporis fuerit adimpletum?*

* *Nota.* Habac. 3, 2, legitur: *Domine, in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies.* Quod allegorice interpretatur de opere Incarnationis et Redemptionis. *Aliqui autem,* ait Cornelius a Lapide, *medium hic geometrice et præcise accipiunt, scilicet medium annorum mundi.* Unde, juxta illos, Christus natus est in medio annorum mundi. — Hoc satis concordat cum sententia Hebræorum et Patrum qui opinantur mundum duraturum esse sex circiter annorum millia [3]. Quibus positis.

RESP. *affirmative.* Responsio autem *

[1] Joan. 1. — [2] Ephes. 1. — [3] Vide Cornel. a Lap. de hoc textu.

Prob. 1. Quia sicut sol naturalis in medio planetarum positus est, ut superiores et inferiores illuminare possit, ita conveniens fuit ut Christus, verus Sol justitiæ, in medio annorum veniret, ut sæcula anteriora per fidem suæ Incarnationis futuræ illuminaret, et sequentia per doctrinam evangelicam illustraret, et per sacramenta a se instituta sanctificaret.

* Prob. 2. Ex multorum doctrina, dies creationis dies mundi symbolice significant. Atqui in principio lux apparuit, sed non nisi in medio istorum dierum in sole quasi reposita fuit, et quasi incarnata. Sic in principio erat Verbum, lumen æternum, et convenienter non nisi in medio annorum mundi, humanitatem assumpsit et incarnatum est in Christo, Sole justitiæ.

Prob. 3. Christus omnium est ratio et exemplar. Christus autem est *Verbum*, *Verbum incarnatum*, *Redemptor*. Unde triplex convenientia.

1° *Christus est Verbum.* Verbum autem medium est Trinitatis, et, ut ita loquar, procedit in medio temporis logici, in quo perficitur œconomia SS. Trinitatis. Unde, ut illius processio temporalis, seu missio, processionem æternam imitaretur, conveniens erat illum incarnari in medio temporis in quo perficitur œconomia divinæ manifestationis per creaturas.

2° *Christus est Verbum incarnatum*, verbum et caro, id est mystice, lumen et tenebræ. Unde ut, sicut omnia alia, v. g. sacramenta, series temporum in se exhiberet Christum, conveniens erat eam duplici quasi parte constare, una tenebrosa, ante adventum, una luminosa, post adventum Christi.

3° *Christus est Redemptor.* Redemptio autem duo dicit, peccatum nempe et gratiam, id est adhuc mystice, tenebras et lumen. Unde eadem convenientia. *

Dices : Convenientius Incarnatio facta fuisset in mundi nitio quam in plenitudine temporis. Ergo,

RESP. *Nego ant.* Conveniens enim erat, ad commendationem tam excellentis mysterii, ut plurima sæcula præcederent ejus executionem, ut nempe tot sæculorum decursu Salvator postularetur a Patriarchis, prædicaretur a Prophetis, a legis Mosaicæ umbris præfiguraretur, et esset desideratus cunctis gentibus; nam, ut ait D. August. [1]: *Quanto major Judex veniebat, tanto præconum series longior præcedere debebat.*

Prob. ant. Incarnatio est unicum remedium humani generis post lapsum; ergo convenientius facta fuisset statim post lapsum hominis.

RESP. *Nego conseq.* Neque enim conveniebat ut Deus homini, statim post lapsum, mederetur per Incarnationem, ne remedium illud vel ex superbia contemneret, vel sibi debitum existimaret; debuit ergo prius suam infirmitatem, inopiam et imbecillitatem agnoscere, et sic efficacius medici charitatem implorare.

INST. Opus Incarnationis est opus immensæ charitatis; atqui charitas non tardat subvenir enecessitatem patientis; ergo non conveniens fuit differri Incarnationem.

RESP. *Dist. min.* Non tardat subvenire necessitatem extremam patientis, *conc.*; necessitatem non extremam, *nego min.* Porro, homo lapsus nunquam fuit in extrema salutis necessitate, quia, etsi Incarnationis executio fuerit dilata, ejus tamen efficacia effectum habuit anticipatum per fidem in Christum venturum, quam habuerunt priora etiam sæcula, et per quam homines in lege naturæ et scripta justificati sunt; quare [2] Christus dicitur: *Agnus occisus ab origine mundi.*

[1] Tract. 3 in Joann. — [2] Apoc. 3.

DISSERTATIO III.

De necessitate Incarnationis.

Nota 1. Aliquid duobus modis necessarium dicitur: absolute nimirum, et hypothetice.

Necessarium absolute est illud quod, qualibet facta hypothesi, aliter esse non potest; eo modo necessarium est Deum existere.

Necessarium hypothetice duplex est: *Primum*, quod in tali hypothesi absolute et simpliciter necessarium est, ut cibus ad vitam conservandam. *Secundum*, quod in tali hypothesi necessarium est tantum secundum quid, id est valde utile et maxime conveniens, ut equus ad iter faciendum.

Nota 2. Quærunt hic Theologi: 1° Utrum Incarnatio fuerit absolute necessaria; 2° Utrum fuerit necessaria ex hypothesi lapsus hominis; 3° Ex hypothesi, quod Deus hominem lapsum reparare ac salvum facere voluerit; 4° Ex hypothesi, quod Deus voluerit sibi pro offensa per peccatum illata condigne satisfieri. Circa quod

Certum est 1° Incarnationem non fuisse absolute necessariam; nam illud non est absolute necessarium, quod potest a Deo poni, vel non poni; atqui talis est Incarnatio; est enim opus ad extra, circa quod Deus est omnino liber. Ergo.

Certum est 2° Incarnationem non fuisse absolute necessariam ex hypothesi peccati hominis; nam Deus hominem perditum potuit relinquere in peccato et statu damnationis, sicut reliquit apostatas Angelos, ut asserit Scriptura [1]. *Quis imputabit tibi, si perierint nationes, quas tu fecisti?* Et D. August. [2]: *Si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non injuste redderetur*. Unde maximæ Dei

[1] Sap. 11. — [2] Lib. *de Nat. et Gratia*, cap. 5.

misericordiæ et charitati tribuitur, quod hominem lapsum redemerit [1], *Secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

Certum est 3° Incarnationem non fuisse absolute necessariam, etiam ex hypothesi, quod Deus hominem lapsum voluerit reparare; cum Deus per omnipotentem virtutem potuerit naturam humanam multis aliis modis liberare, nempe vel peccatum gratis condonando, vel imperfectam hominis satisfactionem acceptando, etc. Unde D. Aug. [2] merito stultos vocat qui contra sentiunt. *Sunt stulti,* inquit, *qui dicunt, non poterat aliter sapientia Dei homines liberare, nisi susciperet hominem, ut nasceretur ex femina et a peccatoribus omnia illa pateretur: quibus dicimus, poterat omnino; sed si aliter faceret, similiter vestræ stultitiæ displiceret.*

Tota ergo controversia præsens versatur circa quartam hypothesim, nempe : utrum Incarnatio necessaria fuerit simpliciter, ex hypothesi quod voluerit Deus hominem reparare, et quidem non nisi condigna atque rigorosa pro peccato satisfactione, cujus difficultatis resolutio a duobus capitibus pendet : *Primum,* an constans fuerit in Deo voluntas peccatum non remittendi absque condigna satisfactione? *Secundum,* an pura creatura condignam pro peccato possit exhibere satisfactionem? Si enim hoc posset pura creatura, ad hunc finem non esset absolute necessaria Incarnatio; si vero hoc non posset, Incarnatio, in hac hypothesi, fuit absolute necessaria; itaque sit

CAPUT I.

UTRUM CONSTANS FUERIT IN DEO VOLUNTAS PECCATUM ABSQUE CONDIGNA SATISFACTIONE NON REMITTENDI?

Nota 1. Satisfactio sumitur duobus modis: 1° *improprie,* pro redditione cujuscumque debiti, sive per furtum, sive per commodatum, sive etiam per læsionem honoris et

[1] Ad Tit. 3. — [2] Lib. *de agone Christiano*, cap. 12.

famæ, contracti; 2° *proprie*, pro injuriæ illatæ compensatione et honoris læsi restauratione. Per priorem æqualitas in rebus, per posteriorem æqualitas in actionibus et personis constituitur.

Satisfactio proprie sumpta definitur : *Redditio voluntaria honoris æquivalentis, ex propriis, et aliunde non debitis, ad compensandam injuriam alteri, per peccatum, illatam.*

Dicitur 1° *Redditio.* Per quod distinguitur a gratuita donatione, et convenit cum restitutione, cum sicuti res per restitutionem, ita per satisfactionem honor ablatus reddatur.

Dicitur 2° *Voluntaria.* Quia est actus virtutis justitiæ, actus autem virtutis debet esse a voluntate libera; hinc redditio honoris involuntaria, non dicitur *satisfactio,* sed *satispassio;* qui enim coacte reddit alteri quod suum est, non tam active se habet, saltem moraliter, quam passive.

Dicitur 3° *Æquivalentis.* Quia cum satisfactio sit actus justitiæ commutativæ, requirit æqualitatem *arithmeticam,* qua tantum honoris redditur, quantum fuit ablatum.

Dicitur 4° *Ex propriis.* Hoc est, ex bonis quorum dominium perfectum ipse debitor habeat; si enim satisfactio fieret ex bonis creditoris, semper eadem maneret inæqualitas.

Dicitur 5° *Et aliunde non debitis.* Quia si persona quæ satisfacit, personæ offensæ offerret ea quæ eidem solvere tenetur ex aliis titulis, v. g. justitiæ, gratitudinis, etc., non perfecte et rigorose satisfaceret, quia non ex propriis satisfaceret.

Dicitur 6° *Ad compensandam injuriam,* etc. Per quod satisfactio distinguitur : 1° *a merito,* quod refertur, non ad injuriam compensandam, sed ad præmium merenti, vel alteri, cui meretur, obtinendum; 2° *a restitutione,* quæ compensat, non injuriam personæ factam, sed damnum, in rebus injuste ablatis et retentis, illatum.

Nota 2. Sociniani [1] necessariam fuisse Christi satisfactionem negant, quia, inquiunt, Deus peccatum gratis et sine ulla satisfactione voluit remittere, ac reipsa remisit; contra quos

CONCLUSIO.

Deus nunquam voluit peccatum sine condigna satisfactione remittere.

PROB. Ex Apost.[2], qui testatur sacrificium Christi necessarium fuisse ad reatum peccati tollendum: *Impossibile enim est,* inquit, *sanguine taurorum et hircorum auferri peccata; ideo ingrediens mundum, dixit : Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi.* Et jam dixerat[3]: *Sine effusione sanguinis, non fit remissio.* Ergo, si necesse fuit nos a peccatis mundari sanguine Christi, signum est evidens Deum noluisse absque debita satisfactione peccatum remittere.

Confirmatur, quia verosimile non videtur Deum voluisse proprium suum Filium tam acerbæ morti subjici, si non fuisset decretum de homine non redimendo, nisi per satisfactionem condignam et perfectam : quare Apostolus [4] testatur Deum constituisse Christum sponsorem pro peccatore, ut ostenderet se velle in peccatum justitiam rigorosam exercere. *Quem proposuit Deus,* inquit, *propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.*

Sociniani multa objiciunt, ut ostendant Deum reipsa voluisse sine ulla satisfactione peccata condonare; verum commodius solventur dissertatione septima, quando agemus de satisfactione Christi.

[1] Socin., lib. 1 *de servatore Christo,* cap. 1; Crellius, lib. *de Satisf. Christi contra Franzium.*

[2] Hebr. 10. — [3] Cap. 9. — [4] Rom. 3.

CAPUT II.

UTRUM PURA CREATURA CONDIGNAM PRO PECCATO POSSIT EXHIBERE SATISFACTIONEM?

Nota 1. Pura creatura hic dicitur ea, quæ Deo hypostatice non est unita, sed est purus homo, aut Angelus.

Nota 2. Valor operis satisfactorii est ipsius dignitas, ratione cujus redditur aptum ad compensandam injuriam honoris ablati : porro, quantitas illius valoris repetitur ex duobus capitibus :

1° *Petitur ex objecto operis*, quia quo præstantius est objectum, eo, cæteris paribus, opus satisfactorium nobilius est : sic actus virtutis Theologicæ nobilior est actu virtutis moralis.

2° *Petitur ex dignitate personæ satisfacientis*, quia persona satisfaciens se ipsam subjicit et offert illi cui satisfacit ; ergo eo plus se subjicit, quo dignior est, ac proinde operis satisfactorii valorem auget : sic satisfactio homini plebeio exhibita a magistratu dignior est, quam satisfactio hominis plebeii exhibita magistratui.

Nota 3. Gravitas offensæ ex duobus capitibus petitur :

1° *Petitur ex dignitate personæ offensæ*, quia offensa, quantum est ex se, deprimit personam offensam, sicque, quo plus hæc dignitatis habet, tanto plus aliquid deprimit, majoremque habet malitiam ; sicut majus est damnum, si aurum in lutum, quam si plumbum abjiciatur.

2° *Gravitas offensæ petitur ex vilitate personæ offendentis* ; unde gravior est offensa, si rusticus percutiat regem, quam si rex percutiat rusticum. His notatis, sit

CONCLUSIO.

Nulla pura creatura, quantacumque gratia exornata, potest pro suo, vel alieno peccato, sive mortali, sive etiam veniali, condigne Deo satisfacere.

PROB. 1. *Ex Conc. Trid.* [1] *Dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficentia est, conformes efficimur;* ergo citra Christi satisfactionem non haberet homo, quo condigne satisfaceret. Hinc dicitur [2]: *Frater non redimit, redimet homo,* id est redimet Homo Deus, ut interpretantur Patres communiter cum D. Basil. in hæc verba, dicente: *Redimit homo, non homo nudus, sed homo Deus Jesus Christus quia nullus alius condignum offerre poterat pretium.*

PROP. 2. *Ex SS. PP.* S. Cyrillo [3]. *Quo pacto,* inquit, *unus pro omnibus mortuus, justum pro omnibus pretium exsolvere potuit, si perpessionem illam puri cujusdam hominis esse dicamus?* Ubi supponit hominem purum, gratia ornatissimum, qualem Nestorius dicebat esse Christum, non potuisse pretium condignum exsolvere.

S. August. ait [4]: *Neque per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei et hominum Jesum Christum, nisi esset et Deus.*

S. Fulgentius [5]. *Nullatenus humana natura,* ait, *ad auferendum peccatum mundi sufficiens atque idonea fieret, nisi in unionem Verbi Dei... transiret.*

Sanctus Anselmus ex professo ostendit solum hominem Deum posse pro peccato satisfacere [6]. *Hanc satisfactionem,* inquit, *non potest facere nisi Deus, nec debet nisi homo, necesse est ut eam faciat Deus homo.*

PROB. 3. *Ratione Theologica.* Nempe, tres sunt potissimum conditiones ad condignam satisfactionem requisitæ : *prima,*

[1] Sess. 14, cap. 8. — [2] Psalm. 48. — [3] Epist. 1 ad Monacos Ægypti, cap. 17, relata in Conc. Ephes. — [4] *Enchiridii* cap. 108. — [5] Lib. *de Incarnat. et Gratia,* cap. 4.— [6] Lib. 2, *Cur Deus homo,* cap. 6.

ut sit æquivalens; *secunda,* ut sit ex propriis; *tertia,* ut sit ex aliunde indebitis; atqui puri hominis satisfactio nec potest esse æquivalens, nec fieri ex propriis, et aliunde indebitis. Ergo, etc.

1° *Satisfactio puri hominis non potest esse æquivalens.* Siquidem, ut valor satisfactionis sit æquivalens gravitati injuriæ, requiritur, ut inter valorem satisfactionis et gravitatem offensæ sit æqualitas; atqui inter valorem satisfactionis a pura creatura exhibitæ, et offensæ Dei gravitatem, non potest esse æqualitas. Ergo, etc. *Prob. min.* Inter offensam infinitam et satisfactionem finitam, non est æqualitas; atqui offensa Dei est infinita, saltem extrinsece et objective, satisfactio vero puræ creaturæ est finita. Ergo, etc. *Prob. min.* Gravitas offensæ præcipue desumitur ex dignitate personæ læsæ; e contra valor satisfactionis præcipue petitur ex dignitate personæ satisfacientis; ergo offensa personæ infinitæ illata est infinita, et satisfactio a parte creaturæ exhibita est finita, juxta conditionem ejus naturæ; atqui Deus offensus est infinitus, pura vero creatura satisfaciens est finita et veluti nihilum præ Deo. *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, et quasi nihilum et inane reputatæ sunt ei* [1].

2° *Satisfactio puræ creaturæ non potest esse ex propriis.* Quia qui satisfacere Deo non potest, nisi ex bonis quæ sunt sub dominio Dei, non potest satisfacere ex propriis; atqui creatura pura satisfacere non potest, nisi ex eis quæ sunt sub dominio Dei [2]; *Cuncta enim quæ in cœlo sunt et in terra, tua sunt.* Ergo ex propriis satisfacere non potest.

Nec dicas : Privatus quilibet satisfacere potest reipublicæ ex bonis quæ sunt sub illius reipublicæ dominio, idque tanquam ex propriis; ergo a pari creatura pura potest satisfacere ex bonis quæ sunt sub Dei dominio, idque tanquam ex propriis.

[1] Isaiæ 40. — [2] Paralip. 29.

Resp. *Nego conseq.* Disparitas est, quod bona privati sint tantum sub dominio reipublicæ alto et semipleno, quatenus respublica iis uti potest, ubi et quando publica necessitas postulat. At Deus in omnia nostra bona particulare et absolutum dominium habet, neque in res tantum, sed etiam in omnes actus nostros, cum ab eo dependeant in esse et in conservari.

3° *Satisfactio creaturæ puræ non potest esse ex aliunde indebitis.* Quia quod Dei proprium est, illi quoque est debitum, cum alicui nihil magis debitum sit, quam quod ejus est. Ergo.

OBJECTIONES.

Objicies 1. Qui Deo tantum potest reddere bonum, quantum ipsi malum per peccatum intulit, potest condigne satisfacere Deo; atqui homo purus, gratia sanctificante præditus, potest Deo tantum reddere bonum, quantum ipsi malum per peccatum intulit. Ergo.

Resp. *Nego maj. et min.* Quia ad condignam satisfactionem necesse est ut fiat ex propriis et aliunde indebitis; atqui homo purus nihil potest Deo conferre ex propriis et aliunde indebitis; nam bonum quod Deo redderet, ut meritorium foret, deberet esse ex gratia, quæ plane gratuita est, et in Deum auctorem referri debet.

Prob. min. Homo purus, per actum perfectæ contritionis, reddit Deo totum quod ab ipso per peccatum abstulerat, nempe rationem ultimi finis; ergo condigne satisfacit Deo.

Resp. *Nego conseq.* Licet enim redditio rei ablatæ sufficiat ad restitutionem, satis tamen non est ad condignam satisfactionem pro injuria Deo per peccatum illata, quæ, cum sit infinita, non potest condigne reparari, nisi per satisfactionem infinitam, cujus homo purus, quantalibet gratia sit ornatus, non est capax.

Inst. 1. Tantus est valor actus perfectæ charitatis, quanta est gravitas injuriæ Deo per peccatum illatæ. Ergo.

Resp. *Nego ant.* Ratio est, quia valor actus charitatis moraliter æstimatur ex dignitate personæ satisfacientis, et proinde est finitus quando a persona finita elicitur ; e contra gravitas offensæ Dei moraliter æstimatur ex dignitate personæ læsæ, a qua consequenter infinitam quamdam gravitatem contrahit. Porro, homo purus non potest elicere actum finitum adæquantem gravitatem offensæ infinitam.

Subsumo : Atqui malitia peccati est finita. Ergo.

Prob. subsumpt. Privatio rectitudinis finitæ est finita; atqui malitia peccati est privatio rectitudinis oppositæ, quæ est finita. Ergo.

Resp. *Dist. min.* Malitia peccati, sumpta pro macula, est privatio rectitudinis oppositæ, *conc.;* sumpta pro offensa et injuria Dei, *nego min.*, et sic ad consequens. Itaque duo in malitia peccati distinguenda sunt : 1° *est macula,* quæ est deformitas orta ex aversione a Deo et privatione rectitudinis actui debitæ, hæc est finita, tolliturque per conversionem ad Deum; 2° *est injuria*, qua homo per voluntariam a Deo aversionem, illum inhonorat, violando jus divinum, quo homo tenetur magis diligere Deum, quam ullam creaturam ; hæc est infinita extrinsece et objective, nec tollitur nisi per condonationem, vel per æquivalentem compensationem, quæ nunc fit in nobis ex applicatione satisfactionum Christi.

Inst. 2. In hoc statu per actum contritionis perfectæ deletur peccatum, non tantum quoad maculam, sed etiam quoad injuriam ; ergo purus homo talem actum eliciens condigne satisfaceret.

Resp. *Dist. ant.* In hoc statu deletur, etc., virtute satisfactionum Christi, quæ nobis applicantur, *conc.;* virtute ipsius actus contritionis duntaxat, *nego ant.*

Inst. 3. Homo purus, per actum charitatis perfectæ, posset mereri vitam æternam de condigno ; ergo et per eumdem actum posset condigne satisfacere pro peccato.

Resp. 1. *Dist. ant.* Per actum perfectæ charitatis, cui ad-

junguntur merita Christi, *conc.;* per actum charitatis secundum se sumptum, *nego ant.* Id testatur Conc. Trident.[1] *Omnis gloriatio nostra in Christo est*, inquit, *in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus : facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui in illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, et per illum acceptantur a Patre.*

Resp. 2. *Dato ant., nego conseq.* Disparitas est, quod meritum, cum respiciat mercedem, nullam requirat personarum æqualitatem, bene autem satisfactio, quæ, cum a persona offensa specificetur, non potest condigne exhiberi, nisi a persona ejusdem ordinis et dignitatis.

Objicies 2. Purus homo potest Deo satisfacere ex propriis ; ergo potest condigne satisfacere.

Prob. ant. Purus homo est dominus et arbiter suorum actuum. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Est dominus suorum actuum, dependenter a Deo, *conc.* ; independenter, *nego ant.* Neque enim libertas hominis actiones ejus eximit a dominio Dei, cum et secundum entitatem, et secundum bonitatem, a Dei dominio dependeant.

Objicies 3. Peccatum veniale est quid finitum ; ergo pro eo potest homo purus condigne satisfacere.

Resp. *Dist. ant.* Est quid finitum physice et entitative, *conc.;* objective et terminative, *nego ant.* Infert enim Deo infinito injuriam, quæ condigne compensari per opus finitum non potest.

Inst. 1. Si homo purus non posset Deo condigne pro peccato veniali satisfacere, posset propter illud excludi a vita æterna ; atqui falsum conseq. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Posset excludi a vita æterna, si Deus pro illo exigeret satisfactionem condignam et rigorosam, *conc.;* secus, *nego.* Porro Deus non exigit, ut homo justus, pro suo peccato veniali rigorosam exhibeat satisfactionem, sed ex

[1] Sess. 14, cap. 8.

æquitate et misericordia acceptat imperfectam, quam homo, gratia instructus, potest exhibere ; cujus voluntatis divinæ signum est, quod Deus propter veniale peccatum amicitiam cum peccante non abrumpat, neque illum a se abjiciat.

INST. 2. Peccatum veniale meretur tantum pœnam temporalem ; atqui homo purus potest condigne satisfacere pro pœna temporali. Ergo.

RESP. *Nego min.* Potest quidem homo purus satispati pro pœna temporali, ad quod sufficit proportio pœnæ toleratæ cum pœna debita ; sed non potest satisfacere, ad quod requiritur proportio æqualitatis inter personam satisfacientem, et personam cui fit satisfactio ; talis enim æqualitas inter Deum et hominem non reperitur.

INST. 3. Homo justus, per actum contritionis, condigne satisfacit pro peccato veniali. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Satisfacit in præsenti statu per applicationem satisfactionis Christi, *conc.;* in alio statu, *nego ant.* Incarnatione enim sublata, non posset homo condigne satisfacere ad æqualitatem pro veniali.

INST. 4. Ergo, sublata Incarnatione, homo justus, venialiter peccans, æternum periret ; falsum consequens.

RESP. *Nego illatum.* Quia, ut jam dictum est, Deus pro peccato veniali non exigit satisfactionem rigorosam, et ideo, in quocumque statu, homo justus potest mereri gratiam, cui annexa est peccati remissio.

DISSERTATIO IV.

De existentia Incarnationis.

Nota. Messiam a Deo promissum jam advenisse inficiantur, nedum Gentiles, sed et Judæi : cujus tamen adventus contra Gentiles invicte demonstratur fidei nostræ motivis

credibilitatis, quæ, in Tractatu *De* sui *Revelatione*, exposuimus, ad quæ, ne in fastidiosas repetitiones impingamus, lectorem remittimus, ut probemus contra Judæos : 1° Messiam jamdudum advenisse; 2° Jesum Nazarenum esse Messiam in Lege promissum.

CAPUT I.

UTRUM MESSIAS, A DEO PROMISSUS, JAM ADVENERIT?

Nota. Innumeris propemodum oraculis Prophetarum potest contra Judæos demonstrari adventus Messiæ jam præteritus; nos vero, brevitatis gratia, ea seligimus, quibus tempus adventus Messiæ designatur; tales sunt Prophetiæ Jacob [1], Danielis [2], Aggæi [3] et Malachiæ [4]. Itaque

CONCLUSIO.

Messiam jam a multis sæculis advenisse, probatur efficaciter ex Prophetarum vaticiniis.

PRIMA PROBATIO EX VATICINIO JACOB. GEN. 49, VERS. 8 ET 10.

Jacob morti proximus, prædicens filiis suis quæ eorum posteris eventura erant, sic Judam alloquitur : *Juda, te laudabunt fratres tui... adorabunt te filii patris tui... Non auferetur sceptrum de Juda et Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium.* Atqui ex hac Prophetia patet Messiam jam advenisse. Ergo.

Prob. min. Ut ex hac Prophetia pateat Messiam jam advenisse, sufficit ut hæc tria constent : 1° per *sceptrum* et *Ducem*, intelligi principatum politicum; 2° per eum, *qui mittendus est*, ad cujus adventum sceptrum auferendum est a tribu Juda, intelligi Messiam; 3° jamdiu sceptrum, seu principatum politicum, e tribu Juda ablatum esse; atqui hæc tria constant. Ergo.

[1] Genes. 49. — [2] Cap. 9. — [3] Cap. 2. — [4] Cap. 3.

1° Per *sceptrum* et *Ducem* intelligitur principatus politicus; nam vox hebræa, *Schebet*, pro qua vertitur *sceptrum*, significat supremam auctoritatem; et vox, *Mechokek*, pro qua vertitur *Dux*, significat Ducem, Legislatorem et Magistratum; unde Septuaginta sic vertunt: *Non deficiet Princeps de Juda et Dux de femoribus tuis*. Et Chaldaica paraphrasis: *Non auferetur habens principatum a domo Juda, neque Scriba*, id est Legislator, *a filiis filiorum ejus*. Ergo.

2° Per eum *qui mittendus est*, intelligitur Messias; nam vox hebræa, *Siloch*, significat mittere, sicut interpretatur Joann 9: *Lava in natatoria Siloe, quod interpretatur missus*. Porro, Messias per excellentiam vocatur mittendus: *Obsecro, Domine*, inquit Moyses,[1] loquens de Messia, *mitte quem missurus es*. Hinc Chaldaica paraphrasis et S. Pagninus vertunt: *Donec veniat Messias;* qui solus potest dici *expectatio gentium*, juxta promissionem Messiæ factam Jacob[2]: *Benedicentur in te, et in semine tuo cunctæ tribus terræ;* de quo Messia sibi promisso hic evidenter loquitur Jacob.

3° Omnis supremus principatus jamdudum sublatus est, non solum de tribu Juda, sed etiam de tota gente Judæorum, qui a multis sæculis vagi sunt, ac ubique terrarum, juxta prophetiam[3] depressi sunt, *sine rege, et sine principe, sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et sine theraphim*. Ergo ex vaticinio Jacob patet Messiam jamdiu advenisse.

OBJECTIONES.

Objiciunt 1. Judæi. In Jacob vaticinio per vocem, *Schebet*, non significatur *sceptrum*, seu *virga* dominationis, sed *virga* tribulationis, ita ut sensus sit: *Non recedet virga tribulationis a Juda, donec veniat Messias*. Atqui usque modo Judæi ubique terrarum tyrannica servitute premuntur; ergo Messias nondum venit.

Resp. *Dist. maj*. Quia: 1° Jacob tribui Judæ nonnisi fausta et felicia prænuntiat, nimirum honorem ab aliis tribubus,

[1] Exodi 4. — [2] Genes. 28. — [3] Ose. 3.

victoriam de hostibus, supremam potestatem, ubertatem, etc.

2° Quia vox, *Schebet*, nusquam significat virgam tribulationis, nisi vocem habeat adjunctam, qua determinetur ad tribulationem significandam, v. g. Ps. 2 : *Reges eos in virga ferrea*. Isaiæ 10 : *Væ Assur, virga furoris mei et baculus ipse est*. Atqui tantum abest ut vox, *Schebet*, per aliquid adjunctum determinetur ad significandam tribulationem, quin e contra per hæc verba sequentia : *Et Dux de femore ejus*, determinetur ad significandam supremam auctoritatem. Ergo, etc.

OBJICIUNT 2. In vaticinio particula, *donec*, non significat cessationem regiæ dignitatis in Juda, sed ejusdem continuationem, ut sensus sit : *Postquam venerit Messias, qui sceptrum tribui Judæ restituet, nunquam deinceps ab ea auferetur*. Ergo nondum venit Messias.

RESP. *Nego ant*. Absque ullo enim vel levissimo fundamento particula, *donec*, vertitur in particulam *postquam*, absque ullo Scripturarum exemplo, in quibus particula, *donec*, cessationem rei naturaliter significat ; sic [1] de Isaac dicitur : *Ibat proficiens, atque succrescens, donec magnus effectus est*, tunc enim desiit succrescere. Porro, veteribus Judæis ita exploratum fuit Jacob per particulam, *donec*, determinasse Messiam venturum, cum sceptrum de Juda defecerit, ut, cum in Herode illud defecisse cognoverunt, aliqui Herodem ipsum, alii Joannem Baptistam Messiam esse arbitrati fuerint.

INSTANT. 1. Jacobæum vaticinium in Davide, longo tempore post mortem Jacob, primum vim habuit ; ergo ex illo concludi minime potest non defuturum in tribu Juda sceptrum, donec veniat Messias.

RESP. *Nego conseq*. Jacob enim non prædixit fore, ut statim a sua morte, tribus Juda sceptrum obtineret, sed præ-

[1] Genes. 26.

dixit duntaxat fore, ut, ex quo tribus Juda sceptrum obtinuisset, eo non destitueretur simpliciter et absolute donec Messias veniret.

INSTANT 2. Juxta illam explicationem nondum venit Messias; nam in extremis Asiæ partibus exstat imperium Judæorum, in quo præficiuntur Duces ex tribu Juda, ut testantur aliqui Rabbini. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Illud enim imperium est prorsus fictitium: nam ex relationibus viatorum, qui totam peragrarunt Asiam, constat Judæos ubique terrarum dura premi servitute; imo ipsimet, tempore mortis Christi, declaraverunt se omni auctoritate ac reipublicæ forma destitutos, cum clamaverunt [1]: *Nobis non licet interficere quemquam, non habemus regem, nisi Cæsarem.*

OBJICIUNT 3. Per vocem, *Siloch,* in Jacob vaticinio, significatur urbs *Silo*, quatenus pertinet ad Saul et Jeroboam, qui in *Silo*, ubi servabatur Arca, uncti fuerunt in reges, ita ut sensus sit: *Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniant Saul et Jeroboam in Silo, ubi consecrentur in reges.* Ergo illa prophetia non potest intelligi de Messia.

RESP. *Nego ant.* Quia 1° prophetia redderet hunc sensum ridiculum: *Non auferetur*, etc., *donec veniat urbs Silo.* 2° Quia nec Saul, nec Jeroboam, uncti sunt in *Silo*, sed Saul in Ramatha [2], et Jeroboam in Sichem [3]. 3° Quando unctus est Saul, Arca erat in Cariathiarim, in domo Aminadab [4]; et quando unctus est Jeroboam, Arca erat Jerosolymis, quo translata fuerat a Davide de Cariathiarim [5]. 4° Quia, nec in Saule, nec in Jeroboam defecit sceptrum de Juda; *non in Saule*, quia quando unctus est, nondum erat sceptrum in tribu Juda, ut constat; *non in Jeroboam*, quamvis enim decem tribus illum secutæ fuerint, stetit tamen semper incolume regnum Judæ, cujus regia erat Jerusalem.

[1] Joann. 18, vers. 31 et cap. 19, vers. 15.— [2] 1 Reg. 10.— [3] 3 Reg. 12. — [4] 1 Reg. 7, vers. 1. — [5] 2 Reg. 6.

QUÆRES : *An prophetia Jacob fuerit completa in Jesu Nazareno?*

RESP. *affirm.* Quia ex quo David, in quo Judæ vaticinium vim habere cœpit, sceptrum accepit, penes tribum Juda perpetuo mansit suprema auctoritas, sive singularibus personis ex ea regnum capessentibus, sive tota tribu libere aliarum tribuum personas ad Ducatum evehente, usque ad Herodem, in quo, cum esset alienigena, Idumæus nempe seu ex postéris Esau, ut docet Josephus [1], extincta est omnis Judaicæ tribus auctoritas, et, quo regnante, natus est Jesus Nazarenus, in quo impleta sunt omnia quæ de Messia prædicta sunt a Prophetis, ut videbimus cap. sequenti.

OBJICIES 1. Vaticinium Jacob non fuit impletum in Jesu Nazareno. Ergo.

Prob. ant. Jesus Nazarenus non venit statim ut Herodes regnum a Romanis obtinuit. Ergo, etc.

RESP. *Nego conseq.* Nam particula *donec* sæpe in Scriptura sumitur late et indeterminate, nempe pro aliquo temporis intervallo, ut hic sumitur pro tempore adventus Christi; unde, ad verificationem vaticinii Jacob sufficit, quod Jesus natus sit sub Herode alienigena : imo requiritur quod Jesus non venerit, nisi sublato sceptro, cujus ablatio debuit esse signum illius adventus, ut, non solum docti, sed et vulgus, pro certo habebant, juxta illud Samaritanæ [2] : *Scio quia Messias venit.*

INST. 1. Herodes non erat alienigena. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Certum est enim, ex omnibus historicis, Herodem fuisse alienigenam Ascalonitam secundum aliquos, Idumæum secundum alios, quos conciliat Epiphan., *hæresi* 20, dicens eum posse dici *Idumæum* et *Ascalonitam*, quod nempe ex Antipatre Ascalonita, in Idumæa captivo, inibi natus fuerit.

[1] Lib. 14 *Antiq. Judaicarum*, cap. 2. — [2] Joann. 4.

INST. 2. Idumæi, ex quo a Joanne Hircano, annis ante Christum 90, subacti fuerunt, circumcisioni aliisque Judaicæ religionis ritibus subjecti fuere, omnibusque Judæorum privilegiis donati, teste Joseph [1]. Ergo Herodes fuit Judæus.

RESP. *Dist. conseq.* Fuit Judæus, nomine et religione, *conc.*; genere et sanguine, *nego conseq.* Genus autem Herodis hic quærimus, non religionem.

INST. 3. Atqui Herodes fuit Judæus genere. Ergo.

Prob. ant. Ex Nicolao Damasceno, qui apud Josephum [2] scribit : *Herodem genus duxisse a primoribus Judæorum, qui in Judæam venerant e Babylonia.* Ergo.

RESP. *Nego conseq.* Neque enim audiendus est Nicolaus Damascen., cum subjungat ibidem Josephus, Nicolaum hoc scripsisse, non tam ad posteritatis cognitionem, quam ex adulatione, ut inde Herodis gratiam sibi conciliaret.

OBJICIES 2. Sceptrum non permansit in tribu Juda usque ad adventum Jesu Nazareni ; ergo vaticinium Jacob in eo non fuit impletum.

Prob. ant. Sceptrum desiit in tribu Juda tempore Sedeciæ, qui postremus rex fuit in Babyloniam captivus a Nabuchodonosore ductus ; nimirum, sexcentis circiter annis ante Nativitatem Jesu Nazareni. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Nam, durante captivitate Babylonica, rex Judæorum erat *Joachim*, de tribu Juda, quem in ipsa captivitate, ad solium regni exaltavit *Evilmerodach* rex, filius et successor Nabuchodonosoris [3] ; post mortem regis Joachim, *Zorobabel*, ex tribu Juda et regio sanguine oriundus, recepit legislativam potestatem, et Ducis nomen : non ergo penitus ablatum fuit sceptrum de Juda, neque Dux de femore ejus in captivitate Babylonica, cujus tamen utriusque potestatis, regiæ et ducalis, ablatio, erat adven-

[1] Lib. 13 *Orig.*, cap. 17. — [2] Lib. 4 *Antiquit.*, cap. 2. — [3] 4 Reg., cap. ult., vers. 27.

tus Messiæ certum indicium, in Jacob vaticiniis designatum.

INST. 1. Post transmigrationem Babylonis, Machabæi, qui erant ex tribu Levi, utpote sacerdotes, tribui Judæ præfuerunt per 400 circiter annos ante adventum Jesu Nazareni; ergo potestas suprema ducalis fuit tunc temporis ablata a tribu Juda.

RESP. *Dist. ant.* Machabæi præfuerunt tribui Juda, auctoritate ab illa tribu accepta, *conc.;* auctoritate propria ab illa tribu independente, *nego ant.* Itaque, tempore Machabæorum, suprema potestas semper mansit penes tribum Juda, quæ summos sacerdotes de tribu Levi, et Concilium *Sanhedrin* eligebat ut, suo nomine et secundum suas leges, rempublicam administrarent, ut patet ex Machal. 9, ubi defuncto Juda Machabæo: *Congregati sunt omnes,* Judæi, *amici Judæ, et dixerunt Jonathæ,* ejus filio :... *Te hodie eligimus esse pro eo nobis in principem et ducem ad bellandum bellum nostrum.* Et subditur : *Et suscepit Jonathas tempore illo principatum.* Quemadmodum igitur dici non potest sceptrum Polonicum in natione Polonica defecisse, et ad gentem Germanicam transiisse, eo quod Germanum in regem elegerit; ita nec potest dici sceptrum in tribu Juda defecisse, aut in tribum Levi transiisse, quando tribus Juda in duces elegit Machabæos, ut rempublicam, suo nomine et secundum suas leges, administrarent : quare sceptrum semper in tribu Juda remansit, donec Herodes alienigena regnum Judæorum, sine spe restitutionis, a Romanis obtinuit, absque electione et consensu Judæorum : quod contigit tempore adventus Jesu Nazareni.

INST. 2. Post captivitatem Babylonicam, suprema potestas non magis mansit penes tribum Juda quam penes tribus Benjamin et Levi, quæ se tribui Judæ ita adjunxerunt, ut nullo post hæc, quam Judæorum nomine appellarentur et censerentur [1]. Ergo.

[1] Lib. 1 *Paralip.*, cap. 11, vers. 12 et 13.

RESP. *Nego ant.* Nam suprema potestas ad solam tribum Juda pertinebat, tum quia sedes regni fuit in Jerusalem, quæ pertinebat ad tribum Juda; tum quia tribus Levi et Benjamin, ita in unum populum, sub regibus et ducibus de tribu Juda, coiverant, ut unicam duntaxat tribum, nomine Juda appellatam, instituere censerentur; ideoque suprema auctoritas, quæ penes populum mansit, semper tribui Juda propria fuit.

OBJICIES 3. Sicut Jacob prædixit non defuturum sceptrum in Juda, donec veniat Messias, ita prædixit non defuturas benedictiones in tribubus Joseph, donec veniret idem Messias. *Filius accrescens Joseph... benedictiones Patris tui confortatæ sunt benedictionibus patrum ejus, donec veniret desiderium collium æternorum.* Atqui vaticinium de posteritate Joseph non fuit impletum in Jesu Nazareno; ergo nec vaticinium de Juda.

Prob. min. Posteri Joseph simul ac sceptrum Israeliticum in Jeroboam adepti sunt, a veri Dei cultu ad vitulos aureos deflexerunt, et diu ante adventum Jesu Nazareni, puta annis 717 juxta chronologiam doctissimi Calmet [1], a Salmanassare, Assyriorum rege, in exilium abducti fuerunt [2]. Atqui id exilium fuit perpetuum. Ergo.

RESP. Ut hæc gravis objectio solvatur, theologi et interpretes in duas abiere sententias circa transmigrationem decem tribuum Israel sub Salmanassare.

Prima est eorum qui volunt illam transmigrationem fuisse perpetuam, sicque *distinguunt majorem objectionis.* Jacob prædixit benedictiones in tribubus Joseph, id est in Ephraim, Manasse et aliis tribubus Israel, non defuturas, conditionate, nempe, si, et quamdiu Deo fideles permanserint, *concedunt;* absolute, *negant.* Et ideo Jacob non dixit : *Non auferentur benedictiones, donec,* etc., quomodo dixit : *Non auferetur sceptrum de Juda, donec,* etc., sed dixit : *Benedictio-*

[1] *Tab. Chronolog. Bibl.,* p. 253. — [2] 4 Reg. 17.

nes confortatæ sunt, etc., quæ dictionis differentia denotat promissionem factam Joseph, non figere cessationem illarum benedictionum circa tempus Nativitatis Messiæ : ex qua responsione ruit tota vis argumenti.

Secunda sententia est eorum qui *negant min. object. et ejus probationis* : quia, inquiunt, captivitas 10 tribuum non fuit perpetua; ipsæ enim, cum tribubus Juda et Benjamin, e Babylone reversæ sunt, sicut prænuntiatum fuerat a Prophetis [1] : *In diebus illis, ibit domus Juda ad domum Israel, et venient simul de terra Aquilonis ad terram quam dedi Patribus vestris.* [2] *Hæc dixit Dominus : Ecce ego assumam filios Israel de medio nationum ad quas abierunt, et congregabo eos undique ; et adducam eos ad humum suam, et faciam eos in gentem unam in montibus Israel, et rex unus erit omnibus imperans : et non erunt ultra duæ gentes, nec dividentur amplius in duo regna... et erunt mihi populus, et ego ero eis Deus.* Ibi clare prædicitur unio duodecim tribuum post captivitatem. Item [3] : *Convertam captivitatem populi mei Israel, et ædificabunt civitates desertas, et inhabitabunt... et plantabo eos super humum suam, et non evellam eos ultra de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus.* Item Tobias, qui erat de tribu Nephtali, monet filium [4] quod : *Fratres tui, qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam ; omnis autem deserta terra ejus replebitur, et domus Dei, quæ in ea incensa est, iterum reædificabitur, ibique revertentur omnes timentes Deum.* Quare Esdras [5] narrat hunc reditum. *Fecerunt autem,* inquit, *filii Israel, sacerdotes et levitæ et reliqui filiorum transmigrationis dedicationem domus Dei in gaudio, et obtulerunt... hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, juxta numerum tribuum Israel.* Quare duodecim hircos immolarunt? nisi quia duodecim tribus redierant, et unum populum constituebant.

Inst. Oseæ 1, vers. 6, dicitur : *Voca nomen ejus absque misericordia, quia non addam ultra misereri domui Israel, sed obli-*

[1] Jeremiæ 3, vers. 18. — [2] Ezechiæ 27, vers. 21. — [3] Amos, 9, vers. 14. — [4] Cap. 14. — [5] Lib. 1, cap. 6, vers. 16.

vione obliviscar eorum, et domui Juda miserebor et salvabo eos in Domino Deo suo. Ergo captivitas decem tribuum Israel fuit perpetua.

Resp. *Nego conseq.* Oseas enim [1] de filiis Israel ait : *Avolabunt quasi avis ex Ægypto, et quasi columba de terra Assyriorum, et collocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.* Ergo, ex cap. 1, videtur tantum sequi, quod Deus non eodem modo misertus sit domui Israel quo misertus est domui Judæ, quæ rediit cum duce suo; cum econtra decem tribus Israel redierint sub duce tribuum Judæ et Benjamin, quibus fuerunt unitæ et quasi insitæ, nec amplius populum distinctum formaverint, ut prophetavit Ezechiel supra.

II. PROBATIO EX VATICINIO DANIELIS 9, VERS. 24.

Danieli oranti apparuit Gabriel Archangelus, eique adventum Messiæ et illius adventus tempus revelavit his verbis : *Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus Sanctorum.*

Scito ergo et animadverte : Ab exitu sermonis [2] *ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duæ erunt, et rursum ædificabitur platea, et muri in angustia temporum.*

Et post hebdomades sexaginta duas [3], *occidetur Christus, et non erit ejus populus, qui eum negaturus est, et civitatem, et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo; et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio.*

Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium : et erit in templo abominatio desolationis; et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio. Ex hac prophetia sic argumentum conficitur :

[1] Cap. 11.— [2] Id est edicti Regis Persarum.— [3] Ab urbis ædificatione.

Ille, de quo fit mentio in Danielis prophetia, est Messias; atqui jamdiu hebdomadæ, post quas venturus dicitur, elapsæ sunt : ergo jamdiu venit Messias.

Prob. maj. Soli Messiæ adaptari possunt characteres a Daniele in sua prophetia delineati. Ergo, etc. Namque :

1° Dicitur *Christus*, quæ vox græca idem sonat, ac hebraica *Messias*.

2° Dicitur *Dux*, quo titulo insignitur Messias, Isaiæ 55 : *Ecce testem dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus*.

3° Dicitur *Sanctus Sanctorum*, quod nomen soli Messiæ convenit, qui est Sanctus per excellentiam, Isaiæ 64 : *Redemptor tuus Sanctus Israel, Deus omnis terræ vocabitur...*

4° Dicitur quod sit impositurus finem peccato, iniquitatem deleturus, justitiam sempiternam adducturus; quæ omnia soli Messiæ conveniunt, juxta illud [1] : *Spiritus Domini... misit me, ut mederer contritis corde, et prædicarem captivis indulgentiam*, etc. Et illud [2] : *Orietur vobis timentibus nomen Sol justitiæ*.

5° Dicitur quod per ejus adventum debeat impleri *Visio et prophetia*, quod soli Messiæ convenit, qui, cum sit Veritas, finem imposuit umbris et figuris quæ eum designabant.

6° Dicitur quod sit morti tradendus; atqui id de Messia Prophetæ prædixerant. *Sicut ovis ad occisionem ducetur*, inquit Isaias, 53.

Porro, hi characteres ita sunt Messiæ proprii, ut veteres Rabbini, teste D. Hieronym. [3], hoc vaticinium de Messia interpretati fuerint.

Prob. min. In Sacra Scriptura, hebdomada duobus tantum modis sumitur, nimirum : 1° pro septem diebus, sic *Levitici* 22 sumitur; 2° Pro hebdomada annorum, Levit. 25: *Numerabis quoque tibi septem hebdomades annorum*, id est septies septem annos, qui simul efficiunt 49 annos. Atqui sive

[1] Isaiæ 61. — [2] Malachiæ 4. — [3] In Daniel, cap. 9.

70 hebdomades sumantur pro hebdomadibus dierum, sive sumantur pro hebdomadibus annorum (ut de facto sumi debent), jamdiu præterierunt : nam septuaginta hebdomades dierum conficiunt dies 490, septuaginta vero hebdomades annorum conficiunt 490 annos. Hoc porro spatium a multis jam sæculis elapsum est; ergo Messias jamdiu venit.

QUÆRES : *An Prophetia Danielis fuerit completa in Jesu Nazareno ?*

RESP. *affirm.* Idque ostenditur ex tribus capitibus : 1° Ex circumstantiis illius, qui Danieli, ab Angelo Gabriele, promittitur; 2° Ex eventibus mortem illius comitantibus; 3° Ex eventibus mortem ejus sequentibus.

1° Ex circumstantiis illius Messiæ, qui venturus Danieli promittitur, ostenditur quod Messias ille sit Jesus Nazarenus, namque : 1° Per adventum Messiæ promissi, peccatum debet finem accipere, deleri iniquitas et adduci justitia sempiterna ; atqui finem accepit peccatum et deleta est iniquitas per Jesum Nazarenum, qui *dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate* [1] ; et per eum adducta est justitia sempiterna, nam *factus est nobis... justitia, et sanctificatio et redemptio* [2]. Ergo, etc... 2° Messias promissus dicitur, *Christus*, id est unctus ; et *Sanctus Sanctorum;* atqui Jesus Nazarenus est unctus, quia ex plenitudine divinitatis cum humanitate conjunctæ, factus est plenus gratia et veritate ; item est *Sanctus Sanctorum*, quia non tantum est Sanctus sanctitate accidentali, sicut alii qui dicuntur sancti, sed est Sanctus sanctitate substantiali per sui cum divinitate substantialem unionem... 3° In adventu Messiæ debent *impleri Visio et Prophetia ;* atqui figuræ et Prophetiæ, quæ Messiam annuntiabant, impletæ sunt in Jesu Nazareno, ut tradit D. Matth., c. 12 : *Omnes Prophetæ, et lex usque ad Joannem prophetaverunt...* 4° Messias promissus debuit occidi post hebdomadas 69; atqui Jesus Nazarenus,

[1] 2 ad Tit., vers. 14. — [2] 1 Cor, 1, vers. 30.

uxta Chronologicos exactiores, occisus est in medio hebomadæ septuagesimæ. Ergo, etc.

2° Idem ostenditur ex eventibus mortem Messiæ promissi omitantibus, nimirum : 1° Quod *non erit populus*, id est ihil ad Christum, a quo alienus habebitur populus Judaius, *qui eum negaturus est*. 2° Quod *in dimidio hebdomadis* septuagesimæ) *deficiet Hostia et Sacrificium;* atqui hæc conitata sunt mortem Jesu Nazareni; tunc enim populus ludaicus eum negavit, cum dixit : *Non habemus regem nisi Cæsarem : crucifige, crucifige eum*. Tunc item defecit Hostia t Sacrificium, non quod reipsa sacrificia Judaica tunc essaverint, sed quod eorum vis et præceptum evanuerint, uando Christus ea abrogavit, dicens : *Consummatum est;* uod quidem mysterium, velo templi scisso, adumbratum st.

3° Idem ostenditur ex eventibus mortem Messiæ sequenibus, nimirum, quod *Civitatem et Sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo ;* quod *finis ejus vastitas ;* quod *post fiem belli statuta desolatio*, quæ *usque ad consummationem et nem perseverabit*. Atqui hæc omnia Jesu Nazareni mortem ecuta sunt, non quidem immediate, hoc enim non requiit prophetia, sed paucis aliquot annis : etenim 40 post hristi mortem annis, Titus, Vespasiani filius, dux ille venurus cum exercitu Romano, Jerosolymam oppugnavit, et enitus evertit, tuncque et ipsum templum a militibus disipatum et combustum fuit, Judæique occisi, alii capti, bducti et undequaque ita dispersi, ut populus esse desieint, quæ desolatio ab annis 1700 et amplius durat, et isque ad mundi finem duratura est.

Objicies 1. Non potest assignari tempus, quo 70 hebdomades sint enumerandæ; ergo ex Prophetia Danielis non potest colligi, saltem certo, Messiam missum jam advenisse.

Resp. *Transeat ant.; nego conseq.* Nam, etsi manifestum non esset, a quo præcise tempore enumerandæ forent 70 hebdomades, tamen adhuc esset evidens elapsam esse ultimam,

in cujus medio Messias prænuntiatur morti tradendus; nam desinere debuit ante cessationem sacrificii veteris: atqui sacrificium illud jamdiu desiit; in uno enim Jerosolymorum templo, juxta legis Mosaicæ præscriptum, sacrificia offerri poterant: ergo, cum a mille septingentis annis et amplius, Jerosolymorum templum dirutum fuerit, sacrificia apud Judæos omnino desierunt.

Dixi : *Transeat ant.* Quia, juxta fere omnes Chronologos hodiernos, 70 hebdomades ducunt initium ad anno 20, Artaxerxis Longimani, qui eo anno Nehemiæ fecit facultatem iterum ædificandi, non templum, sed urbem Jerosolymitanam, juxta illud Nehemiæ, 2 Esdræ, 2: *Anno* 20 *Artaxerxis... dixi ad Regem... si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam ad civitatem patris mei; et ædificabo eam... Et dedit mihi Rex juxta manum Dei mei bonam mecum.*

Inst. 1. Ergo Prophetia Danielis non fuit completa in Jesu Nazareno.

Prob. ant. Juxta Prophetiam, ultima hebdomada debuit incidere in tempus Passionis Christi; atqui si initium 70 hebdomadum ducatur ab anno 20 Artaxerxis Longimani, ultima hebdomada non incidit in tempus Passionis Jesu Nazareni. Ergo, etc.

Resp. *Nego min.* Nam, juxta exactiorem Chronologiam doctissimi Calmet [1], annus vigesimus Artaxerxis incidit in annum mundi 3550, quibus si addantur 490 anni, quibus constant 70 hebdomades annorum, conficient annos 4040, qui est annus quartus post Jesu Nazareni Passionem, quæ advenit anno mundi 4036 cum medio, et consequenter in medio hebdomadis septuagesimæ; nempe anno ab edicto Artaxerxis 486 cum medio.

Inst. 2. Artaxerxes, anno sui regnis eptimo, Judæis dedit facultatem reædificandi urbem Jorosolymitanam [2]: ergo ab eo anno hebdomades Danielis ducunt initium.

[1] *Dizionario Historico, Chronologico*, verb. *Artaxerxes*. — [2] Esdræ 1, cap. 7.

Resp. *Nego ant.* Nam Artaxerxes, edicto dato anno regni septimo, potestatem non fecit rursus ædificandæ civitatis Jerusalem, sed tantum templi restaurandi, et cultus veri Dei restituendi ; unde non alterius rei fit mentio in edicto quod Esdras anno 7 Artaxerxis obtinuit.

Prob. ant. 1. Esdræ cap. 7 dicitur : *Dedit ei* (Esdræ) *Rex... omnem petitionem ejus.* Atqui non est dubium, quin Esdras petierit urbis reædificationem ; quomodo enim sine muris manere potuissent tot Judæorum millia, quæ secum reduxerat Esdras, cum tot tamque infensos haberent hostes vicinos ? Ergo.

Resp. *Nego min.* Nihil enim tunc temporis a Rege petierat Esdras, quod murorum civitatis instaurationem spectaret, sed tantum ea, quæ ad Dei cultum et observationem Legis pertinerent, quod ex una lectione citati capitis septimi Esdræ manifestum est.

Objicies 2. In Prophetia dicitur, quod hebdomades sint *abbreviatæ ;* ergo non debent sumi pro 70 hebdomadibus integris.

Resp. *Nego conseq.* 1° Quia in Hebræo legitur : *Hebdomadæ* 70 *decisæ sunt*, juxta quem sensum nulla remanet difficultas. 2° Quia hebdomadæ non ideo dicuntur abbreviatæ, quod integræ non sint, sed quod cum Deus hebdomadas plures quam 70 constituere potuisset ante Messiæ adventum, tamen 70 duntaxat statuit, ob Danielis aliorumque Sanctorum orationes et suspiria.

III. PROBATIO EX VATICINIO AGGÆI, CAP. 2, VERS. 7.

Cum Judæi, qui viderunt magnificentiam templi a Salomone ædificati, tristitiam ex eo concepissent, quod templum a Zorobabele constructum ad veteris templi gloriam non accederet, ut narratur 1 *Esdræ* 3, Aggæus sic eos consolatur : *Hæc dicit Dominus exercituum, adhuc unum modicum est, et ego commovebo cœlum, et terram, et mare, et aridam. Et movebo omnes gentes ; et veniet Desideratus cunctis*

gentibus : et implebo domum istam gloria... magna erit gloria domus istius novissimæ plusquam primæ, et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum. Ex hac Prophetia sic argumentor : Nulli dubium est quin de adventu Messiæ locus iste intelligatur, qui solus potest dici, *Desideratus cunctis gentibus;* in quo benedicendæ sunt omnes gentes; solus potest dici daturus pacem veram et cœlestem, qui solus innocens reconciliavit Deo peccatores; atqui ille Messias jamdiu advenit. Ergo, etc.

Prob. min. 1. Messias promittitur venturus post *unum* tempus *modicum,* post *unum pusillum,* ut habet Hebraica editio; atqui ab anno 2 Darii Hystaspis, quo prædixit Aggæus,usque ad tempus præsens, plus quam duo annorum millia effluxerunt; ergo Messias jamdiu advenit.

Prob. min. 2. Messias promittitur venturus stante adhuc templo a Zorobabele constructo, in quo debuit annuntiare pacem, cujus major futura erat gloria, quam gloria primi templi a Salomone constructi, nimirum ob præstantiam Messiæ illud ingredientis : nullo enim alio sensu superare potuit gloriam templi Salomonis, cujus stupenda erat magnificentia, quod fuit decoratum Arca fœderis, unde Deus reddebat oracula, oleo divinæ unctionis, igne perpetuo, virga Aaron, præsentia Dei in propitiatorio, etc. quibus caruit templum Zorobabelis; atqui a mille septingentis annis et amplius, illud templum a Tito funditus dirutum fuit ac combustum; ergo concludendum est, jamdiu advenisse Messiam, eumque esse Jesum Nazarenum.

Objiciunt Judæi. Christus non intravit in templum Zorobabelis, sed in illud quod Herodes, post templum Zorobabele penitus dirutum, construxit; ergo prophetiæ Aggæi promissiones, non possunt referri ad secundum templum, sed ad tertium Herodianum.

Resp. *Nego ant.* 1° Quia hæc particula demonstrativa, *ista domus,* indigitat secundum templum quod tunc a Zo-

robabele construebatur. 2° Quia templum quod Judæi vocant Herodianum, hoc ipsum est templum Zorobabelis, quod, in aliquibus duntaxat suis partibus collapsum, Herodes reparavit, ornavit atque ditavit, ut notat Cornel. a Lapide in Aggæum.

IV. PROBATIO EX VATICINIO MALACHIÆ PROPHETARUM ULTIMI, CAP. 3, VERS. 1.

Prophetiam Aggæi confirmat Malachias, dicens : *Ecce ego mitto Angelum meum, et præparabit viam ante faciem meam : et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quæritis, et Angelus Testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum.* Ibi profecto intelligitur Messias, qui est Dominus quem exspectabant Judæi, et Angelus Testamenti quem desiderabant, quia fœdus sempiternum Deum inter et homines constituere debebat; atqui promittitur venturus *statim*, et juxta Septuaginta, *subito*, imo *ecce* jamjam *venit* juxta prophetiam : promittitur venturus ad templum a Zorobabele constructum, quod a 17 sæculis et amplius, est ita destructum, ut nulla prorsus illius iterum excitandi spes affulgere possit : ergo Messias jam venit. Estque Jesus Nazarenus, qui *statim* post suam Nativitatem in templo oblatus est, cujus Angelus, seu Præcursor prædicitur, nimirum Joannes Baptista, qui per suam prædicationem homines disposuit ad illum, ut verum Messiam, recipiendum : *Hic est enim de quo scriptum est*, ait [1] : *Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.*

[1] Matth. 11.

CAPUT II.

UTRUM JESUS NAZARENUS SIT MESSIAS IN LEGE PROMISSUS?

CONCLUSIO.

Jesus Nazarenus est Messias in Lege promissus.

Propositio jam probata manet ex mox dictis : nihilominus.

Prob. ulterius. Omnes prophetiæ de Messia editæ, in Jesu Nazareno fuerunt impletæ. Ergo.

Prob. ant. percurrendo singulas Prophetias.

1. Messias debuit nasci ex familia David [1] : *Egredietur virga de radice Jesse.* At Jesus Nazarenus ex semine David ortus est [2] : *Liber generationis Jesu Christi, Filii David,* etc.

2. Debuit nasci in Bethlehem [3]: *Et, tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda : ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis.* At Jesus natus est in Bethlehem [4] : *Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda.*

3. Nasci debuit ex virgine [5] : *Ecce Virgo concipiet et pariet Filium.* At Jesus natus est ex Matre Virgine [6] : *Cum esset desponsata Mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto.*

4. Debuit adorari a regibus [7] : *Reges Arabum et Saba dona adducent; et adorabunt eum omnes Reges terræ.* Quod impletum in Jesu legitur [8] : *Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam dicentes : Ubi est qui natus est Rex Judæorum?... venimus adorare eum.*

5. Debuit fugere in Ægyptum [9] : *Ex Ægypto vocavi Filium meum.* At impletum est in Jesu [10] : *Consurgens Joseph, accepit Puerum et Matrem ejus nocte, et secessit in Ægyptum.*

[1] Isaiæ 11. — [2] Matth. 1. — [3] Michææ 5. — [4] Matth. 2. — [5] Isaiæ 7. — [6] Matth. 1. — [7] Psalm. 71. — [8] Matth. 2. — [9] Osee, cap. 11. — [10] Matth. 2.

6. Debuit vendi 30 argenteis [1] : *Et appenderunt mercedem eam 30 argenteis*. Quod in Jesu impletum dicitur [2] : *At illi, ıdæ, constituerunt 30 argenteos.*

7. Novum sacerdotium debuit instituere [3] : *Tu es Sacerdos æternum secundum ordinem Melchisedech*. Quod impletum t in Jesu [4] : *Cœnantibus autem illis, accepit Jesus panem,* etc.

8. Debuit prodi ab amico et familiari [5]: *Etenim homo pacis eæ, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplanta- onem*. Quod impletum est in Jesu [6] : *Sciebat autem et Judas ui tradebat eum, locum,* etc.

9. Messias debuit potari felle et aceto [7]. *Et dederunt in cam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto*. Quod in ɔsu impletum legitur [8] : *Dederunt ei vinum bibere cum felle iixtum.*

10. Debuit ingredi Jerosolymam, sedens super asinam, et civibus cum gaudio excipi [9] : *Jubila, filia Jerusalem, ecce lex tuus venit tibi justus et Salvator : ipse pauper et ascendens uper asinam, et super pullum filium asinæ*. Quod impletum st in Jesu [10]: *Et adduxerunt asinam et pullum... et eum de- uper sedere fecerunt.... turbæ autem clamabant, dicentes : Ho- anna filio David : Benedictus, qui venit in nomine Domini.*

11. Debuit crucifigi et cum iniquis reputari [11]: *Foderunt nanus meas et pedes meos*. Et [12]: *Cum iniquis reputatus est*. Hoc utem fuit impletum in Jesu [13]: *Duxerunt eum ut crucifigerent. Crucifixi sunt cum eo duo latrones.*

12. Messias debuit resurgere [14]: *Non derelinques animam neam in Inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. lt impletum est in Jesu [15]: *Angelus dixit mulieribus* : *Nolite imere vos : scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis : ion est hic; surrexit enim sicut dixit.*

13. Messias debuit ascendere in cœlum [16]: *Ascendit Deus*

[1] Zachar. 11. — [2] Matth. 26. — [3] Psalm. 109. — [4] Matth. 26. — [5] Psalm. 40. — [6] Joann. 18. — [7] Psalm. 68. — [8] Matth. 27. — [9] Zach. 9. — [10] Matth. 21. — [11] Psalm. 21. — [12] Isaiæ 53. — [13] Matth. 37. — [14] Psalm. 15. — [15] Matth. ult. — [16] Psalm. 46.

in jubilo. Id autem in Jesu impletum legitur [1]: *Videntibus illis*, Apostolis, *elevatus est; cumque intuerentur in cœlum euntem illum*, etc.

14. Debuit mittere Spiritum Sanctum [2]: *Effundam Spiritum meum super omnem carnem*. Id autem in Jesu impletum legitur [3]: *Factus est repente de cœlo sonus, tanquam advenientis spiritus vehementis... et repleti sunt omnes Spiritu Sancto*.

15. Messiæ promissa fuit conversio gentium [4]: *Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ*. Illud magnum opus perficere debuit per eos qui credituri erant in eum [5]: *Ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint, ad gentes..... ad insulas longe.... et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino. Et assumam ex eis Sacerdotes et Levitas, dicit Dominus*. Atqui vocatio gentium facta est per Jesum Nazarenum, qui, Apostolorum suorum ministerio, totum mundum, idololatriæ deditum, ad veri Dei cultum reduxit.

OBJECTIONES.

OBJICIUNT JUDÆI. Adventus Messiæ debet esse magnificus et gloriosus [6]: *Deus noster manifeste veniet et non silebit. Ignis in conspectu ejus exardescet*. Atqui talis non fuit adventus Jesu Nazareni, qui in vili stabulo, et in medio duorum animalium, natus est. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj*. Adventus Messiæ secundus, quando nimirum veniet in majestate sua judicaturus vivos et mortuos, *conc.;* nam ex Matth. 25: *Tunc sedebit super sedem majestatis suæ ;* adventus Messiæ primus, *nego maj.;* tunc enim, juxta Prophetiam Zachariæ 9: *Rex veniet justus et Salvator: ipse pauper*, et ascendens *super asinam et super pullum, filium asinæ*. Ecce illius Regis tota magnificentia.

[1] Actor. 1. — [2] Joel, 2. — [3] Actor. 2. — [4] Isaiæ 49. — [5] Isaiæ 66.
[6] Psalm. 49.

INST. 1. Cum venerit Messias, *Super solium David et super* *gnum ejus sedebit* [1]; atqui Jesus Nazarenus non sedit super olium David. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Sedebit super solium David, ita ut per olium David intelligatur Regnum spirituale, quod est cclesia, cujus Christus est Caput, *conc.*; regnum tempo-ale, *nego maj.* Loquitur itaque Isaias hic de Ecclesia, quæ ı æternum duratura est; unde addit : *Super regnum ejus edebit, ut confirmet illud, corroboret in judicio et justitia, amodo t usque in sempiternum.* Regnum autem David temporale, ı æternum non debuit, nec potuit durare; unde Christus se ait [2]. *Regnum meum non est de hoc mundo.*

INST. 2. In adventu Messiæ futura est Israelitarum exal-tio, et rerum omnium abundantia : atqui tantum abest t Israelitæ in Jesu Nazareni adventu fuerint exaltati et itati, quin potius fuerint depressi, et ad extremam eges-atem redacti. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Futura est Israelitarum exaltatio se-undum spiritum, et rerum omnium spiritualium abun-lantia, *conc.*; secundum carnem exaltatio, et rerum tem-oralium abundantia, *nego maj.* Itaque Israelitæ dupliciter umuntur : 1° carnaliter, pro iis qui secundum carnem sunt osteri Israel; 2° spiritualiter, pro iis qui fidem Israel imi-antur, hi vero sunt Israelitæ, qui in adventu Christi cons-ituti sunt in regno gratiæ et sanctitatis, juxta hanc Prophetiam [3] : *Spiritus Domini misit me... ut ponerem lugen-ibus Sion, et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro uctu, et pallium laudis pro spiritu mæroris; et vocabuntur in ea ortes justitiæ, plantatio Domini ad glorificandum.* Quam pro-phetiam cum legisset Jesus Nazarenus in synagoga Na-zareth, declaravit eam dicens : *Hodie impleta est hæc Scrip-tura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi dabant.*

INST. 3. Messias promissus debet Judæos liberare a

[1] Isaiæ 9. — [2] Joann. 18. — [3] Isaiæ 61.

servitutis jugo; atqui eos non liberavit Jesus Nazarenus; imo ab ejus adventu sub durissima servitute gemunt. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* A servitute peccati et mortis æternæ, *conc.*; a servitute principum, *nego maj.* Certum est autem quod Jesus Christus non modo Judæos, sed omnes gentes a jugo mortis æternæ et peccati liberavit [1] : *Eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit nos in regnum Filii dilectionis suæ.*

INST. 4. Messias debet omnes gentes imperio suo subjicere [2] : *Dabo tibi gentes in hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ;* atqui Jesus Nazarenus non subjecit omnes gentes imperio suo. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Debet omnes imperio suo spirituali subjicere, *conc.*; temporali et caduco, *nego maj.* Porro, Jesus Christus omnes gentes suo spirituali imperio subjecit, fidem interius, occulta gratiæ suæ subministratione, suadendo, mores reformando, etc.

INST. 5. Atqui Messias debet omnes gentes subjicere imperio suo temporali. Ergo, etc.

Prob. ant. Messias promissus, futurus est bellator [3] : *Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent.* Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Messias futurus est bellator sensu spirituali, *conc.*; sensu carnali Judæorum, qui Messiam Ducem, armis et opibus præpotentem, exspectabant, a quo ab omnibus suis hostibus forent liberandi, *nego ant.* Porro, Jesus Christus spirituali modo bellator et victor fuit, quia de infidelitate, de errore, Dæmone, imo de ipsamet morte plenam reportavit victoriam; nam ex Heb. 2 : *Participavit carni et sanguini, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est Diabolum.*

INST. 6. Verus Messias debuit idolorum cultum exstinguere; atqui Jesus Christus idolorum cultum non exstinxit. Ergo, etc.

[1] Coloss. 1. — [2] Psalm. 2. — [3] Psalm. 44.

RESP. *Dist. maj.* Debuit cultum idolorum exstinguere paulatim, et per gradus, *conc.;* simul et uno momento, *nego maj.* Est quippe ordo divinæ providentiæ, ut non nisi per quosdam gradus ad finem suum perveniat.

INST. 7. Verus Messias ab Ecclesia recipi debuit; atqui Synagoga, quæ tunc sola erat Ecclesia, non recepit Nazarenum. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Messias debuit ab Ecclesia, nova, quæ tunc formabatur, recipi, *conc.;* a Synagoga, *nego maj.* Imo, juxta prophetias de Messia factas, debuit a Judæis rejici et crucifigi et a gentibus recipi. Id expresse prædixit Isaias 65: *Invenerunt me, qui non quæsierunt me; dixi: Ecce ego, ecce ego, ad gentem quæ non invocabat nomen meum.* E contra, *expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona, post cogitationes suas.* Hoc autem impletum est in Jesu Christo; nam, *in propria venit, et sui eum non receperunt.*[1]

DISSERTATIO V.

De Causis Incarnationis.

Nota. Circa causam Incarnationis *efficientem* nulla est controversia: certum enim est, ipsam opus esse totius Trinitatis; est enim opus ad extra; sed opera ad extra, sunt totius Trinitatis. Ergo, etc. Itaque restat agendum: 1º De causa *finali,* seu motiva, Incarnationis; 2º De causa ejusdem *meritoria;* duplici capite.

CAPUT I.

DE CAUSA FINALI, SEU MOTIVA, INCARNATIONIS.

Nota. Hic duplex movetur quæstio: *prima,* quæ spectat dogma, utrum generis humani redemptio fuerit finis In-

[1] Joann. 1.

carnationis; *secunda,* quæ spectat scholæ dissidium, utrum generis humani redemptio, ita fuerit finis adæquatus et totalis Incarnationis, vi præsentis decreti, ut, homine non peccante, Verbum non fuisset incarnatum.

QUÆSTIO I.

UTRUM GENERIS HUMANI REDEMPTIO FUERIT FINIS INCARNATIONIS?

CONCLUSIO.

Incarnatio facta est ad liberandum hominem a peccato. Est de fide contra Pelagianos negantes peccatum originale, et necessitatem gratiæ Christi ad delenda peccata, docentesque Christum datum esse hominibus ut exemplum, Doctorem et Legislatorem, non ut Redemptorem proprie.

PROB. PROP. 1. *Ex Scriptura* [1]: *Misit Deus Filium suum in mundum, ut salvetur mundus per ipsum* [2]. Et: *Venit Filius hominis salvare, quod perierat* [3]. Et: *Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere.* Quibus verbis expresse et clare declaratur Verbum incarnatum esse ad liberandum homines a peccato et damnatione æterna.

PROB. 2. *Ex Concilio Nicæno I,* in Symbolo: *Qui propter nos homines, et propter nostram salutem, descendit de cœlis, et incarnatus est de Spiritu Sancto, et homo factus est.*

PROB. 3. *Ex traditione Patrum,* quorum textus referemus quæst. sequenti, contenti hic proferre testimonium S. Bernardi [4] contra Abailardum. *Si verum est dicere,* inquit, *quod Christus non venit ad hominem liberandum, sed tantum ad institutionem vitæ et charitatis commendationem (ut Abailardus volebat) hoc modo ipse Abailardus cum Pelagio evacuat pretium sanguinis Christi.* Ergo.

[1] Joann. 3. — [2] Matth. 18. — [3] 1 ad Tim. 1. — [4] Epist. 190.

ÆRES 1. *An Christus venerit, tum propter peccatum origi-tum propter peccata actualia?*

ESP. *affirm.* Idque est de fide, cum expresse legatur in turis [1]: *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab iniquitate.* Et [2]: *Sanguis Jesu Christi emundet nos ab omni to.* Et [3]: *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera oli.* Atqui non solum peccatum originale, sed et ac-a, sunt opera Diaboli. Ergo.

UÆRES 2. *An Christus magis præcipue venerit ad delendum tum originale?*

ESP. *affirm.* Quia propter illud peccatum magis præ-e Christus venit, quod est majus extensive; atqui pec-m originale, peccato actuali majus est extensive, cum illud primus parens omnes suos posteros reddi-; inimicos Dei, filios iræ, et indignos vita æterna.).

ÆRES 3. *Utrum venisset Christus, si, Adamo non peccante, ssent ejus posteri?*

ESP. Nihil de hac re certum potest definiri, cum id ibi revelatum reperiatur. *Quis*, ait Apost. [4], *cognovit m Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Ab his ergo is quæstionibus abstinendum judicamus.

QUÆSTIO II.

UM GENERIS HUMANI REDEMPTIO ITA FUERIT FINIS DÆQUATUS ET TOTALIS INCARNATIONIS, UT, HOMINE ON PECCANTE, VERBUM NON FUISSET INCARNATUM?

ota. Præsens quæstio non est de possibili: certum est , quod Deus potuisset Incarnari virtute alterius de-, si homo non peccasset; in hoc enim nulla est repu-tia; sed quæstio est de facto, nimirum: utrum in enti rerum ordine, ac virtute præsentis decreti, stus venisset, etiamsi homo non peccasset; circa l duplex est sententia:

: ad Tit. — [2] 1 Joann. 1. — [3] Cap. 3. — [4] Rom. 11.

Prima est Scoti et ejus discipulorum, qui docent Verbum, etiam homine non peccante, incarnandum fuisse vi præsentis decreti, non quidem in carne passibili, sed in carne impassibili. Hinc, secundum hos Theologos, Verbum fuit incarnatum vi duplicis virtualiter decreti: *per primum*, decreta est Incarnatio in carne impassibili propter ejus excellentiam ante prævisionem lapsus hominis; *per secundum*, decreta est Incarnatio in carne passibili, propter redemptionem hominis lapsi.

Secunda est Divi Thomæ et majoris partis Theologorum, qui docent redemptionem hominis fuisse motivum totale et adæquatum Incarnationis, ita ut Verbum, vi præsentis decreti, incarnatum non fuisset, si homo non peccasset[1]. Thomistæ suam sententiam

PROB. 1. *Ex Scriptura*, in qua Filius Dei dicitur simpliciter venisse, ut redimeret genus humanum; imo hoc unicum assignat motivum[2]: *Non misit Deus Filium suum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* Hinc D. Paulus rationem reddens, cur Christus carnem assumpserit, ait: *Quia ergo pueri participaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est Diabolum.* Atqui in his textibus non solum agitur de adventu Christi in carne passibili, sed de ejus adventu simpliciter; ergo illius unicum est motivum, nempe redemptio generis humani.

PROB. 2. *Ex tradit. Patrum*, qui nullum aliud motivum runt, imo sæpe quodlibet aliud excludunt.

S. Irenæus[3] ait: *Si non haberet caro salvari, nequaquam*, id est nullo modo, *Verbum Dei caro factum esset: et si non haberet sanguis justorum inquiri, nequaquam sanguinem habuisset Dominus.*

* [1] Auctor noster primam sententiam amplectitur, nos autem propriis ejus verbis utramque æqua lance subjicimus. *

[2] Joann. 3. — [3] Lib. 5 *contra Hæreses*, cap. 14.

S. Athanasius [1] : *Dominus*, inquit, *non habuit causam, ut esset Verbum, nisi quod esset Patris germen et sapientia unigenita; cum tamen homo efficitur, tum causa substituitur, cur eum oporteat carnem gestare : necessitas quippe hominum indigentiaque anterior est, quam illius nativitas, qua sublata non induisset carnem.*

S. Chrysost. [2] : *Carnem nostram suscepit propter benignitatem solum et clementiam, ut nostri misereretur; non enim est alia dispensationis causa, quam hæc sola.*

Origenes [3] : *Si non fuisset peccatum... mansisset*, Christus, *hoc quod in principio erat, Deus Verbum.*

Div. August. [4] : *Si homo non periisset, Filius hominis non venisset.* Et [5] : *Nulla fuit causa veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere : tolle morbos, tolle vulnera, et nulla est causa.* Consentiunt alii Patres.

Argumenta ex ratione deprompta non afferimus; ex Scripturis enim solum et traditione, explorandum est quod ab una Dei voluntate pendet.

Scotistæ respondent, 1° Scripturas redemptionem hominis, in textibus citatis, pro motivo Incarnationis assignare, tamen non negare aliud. 2° Sanctos Patres intelligendos esse de adventu Christi in carne passibili, non vero in carne impassibili. Porro, *suam sententiam*

PROB. 1. Ille, homine non peccante, venturus fuisset, saltem in carne impassibili, quem Deus futurum decrevit, antequam Adami futuritionem decerneret; atqui Deus Christum futurum decrevit. Ergo, etc.

Prob. min. Is, quem Deus voluit esse initium viarum suarum, antequam quidquam operaretur ad extra, haud dubie decretus fuit, antequam Adami futuritio decerneretur; atqui Deus Christum voluit esse initium viarum suarum, antequam quidquam operaretur ad extra : [6] *Do-*

[1] Orat. 3 *contra Arianos*.— [2] Hom. 5 in Epist. ad Hebr.— [3] Hom. 24 in Numeros. — [4] Serm. 8 *de Verbis Apost*. — [5] Serm. 9. — [6] Prov. 8.

minus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret, quod intelligitur de Sapientia incarnata. Ergo, etc.

PROB. 2. Ille, homine non peccante, fuit futurus, qui futurus fuit ante omnem creaturam; atqui Christus fuit futurus ante omnem creaturam. Ergo.

Prob. min. Coloss. 1, Christus dicitur *primogenitus omnis creaturæ.*

Aliunde hæc verba quæ sequuntur : *Christus est caput corporis Ecclesiæ... primogenitus ex mortuis*, intelliguntur de Christo ut homine; ergo Christus, ut homo, est primogenitus omnis creaturæ.

Præterea Christus dicitur finis ad quem omnes creaturæ ordinantur [1] : *Decebat eum, propter quem omnia, et per quem omnia, auctorem salutis eorum per passionem, consummare.* Atqui finis propter quem sunt omnia, prius volitus est, quam omnia decernerentur. Ergo.

AT RESP. THOM. *Dist. maj.* Christus, ut Deus, est finis ad quem omnes creaturæ ordinantur, *conc.*; ut homo, *subdist.* Est finis, eo quod, postquam, supposito peccato, decretus est, omnia ad illum Deus referri voluerit, *conc.*; quia ut ait Apostolus [2]: *Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*; eo quod ante omnia decretus sit, *nego maj.*; nam in his quæ ex instituto dependentiam habent, non necesse est ut id prius existat, aut decretum fuerit, ad quod referuntur cætera. Locus autèm Apostoli, non de Christo ut homine, sed de Deo Patre intelligendus est, ut series sermonis satis indicat.

PROB. 3. Sancti Patres docent Christum prædefinitum fuisse ante omnem creaturam; ergo, homine non peccante, venturus fuisset, saltem in carne impassibili.

RESP. THOM. *Nego conseq.* SS. Patres vel enim loquuntur de Christo, ut Deo, qui ab æterno fuit salvans in actu primo, hoc est valens salvare in natura assumpta, non vero de Christo ut homine : alias et de eo in carne passi-

[1] Hebr. 2. — [2] 1 Corinth. 3.

bili acciperetur, cum in ea tantum sit salvans, quem tamen in carne passibili decretum esse ante peccatum adversarii non dicent. Vel solum volunt Christum fuisse præfundatum ante nos, quia definitus est in divina misericordia; non quidem ante prævisum peccatum nostrum, sed antequam actu peccaremus, ut nempe, homine peccante, remedium jam paratum esset.

PROB. 4. Si Verbum ita propter peccatum delendum incarnatum esset, ut eo sublato, incarnaturum non fuisset, *sequeretur :* 1° Incarnationem esse bonum nobis per accidens concessum, nimirum ex occasione peccati; 2° humanitatem Christi posse lætari de primorum parentum peccato, quod tanto bono, quantum est Incarnatio, occasionem præbuit, imo et gratias agere Adamo de peccato; atqui illa sunt absurda. Ergo.

RESP. THOM. *Nego seq. maj.* Nam: 1° quæ ex occasione alterius libere et positive decernuntur, non dicuntur decerni per accidens ex parte illius a quo decernuntur; ergo, licet Christus non fuerit prædefinitus, nisi ex occasione peccati, fuit tamen prædefinitus propter suam expetibilitatem; ergo non per accidens ex parte Dei, sed propter se. 2° Humanitas Christi non potest lætari de peccato Adami, sed de summa Dei in homines charitate, qua sola, ex occasione peccati prævisi, motus est ad Incarnationem prædefiniendam; *Sic* enim *Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Unde horum verborum, quæ canit Ecclesia in benedictione cerei Paschalis: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem,* sensus est, quod Adami culpa, ex summa Dei misericordia, homini per Verbum incarnatum redempto feliciter cesserit [1].

* [1] Sic suam explanat sententiam S. F. Salesius, *Traité de l'amour de Dieu*, livre 2, chap. 4 : « Tout ce que Dieu a fait est destiné au salut des hommes et des anges; mais voici l'ordre de sa providence pour ce regard, selon que, par *l'attention aux saintes Ecritures et à la doctrine des anciens,* nous le pouvons découvrir..... Dieu connut éternellement qu'il

CAPUT II.

DE CAUSA INCARNATIONIS MERITORIA.

Nota 1. Meritum est *Valor operis in ordine ad præmium,* et duplex est : unum de condigno, alterum de congruo.

Meritum *de condigno,* est opus bonum, cui stricto jure præmium debetur, ita ut sine injustitia negari non possit.

Meritum *de congruo,* est opus bonum, cui, ex quadam duntaxat decentia, præmium debetur. In hoc differunt, quod ad meritum de condigno requiratur status gratiæ ex parte operantis, et promissio ex parte præmiantis, quod non requiritur ad meritum de congruo.

pouvait faire une quantité innumérable de créatures en diverses perfections et qualités, auxquelles il se pourrait communiquer, et, considérant, qu'entre toutes les façons de se communiquer, il n'y avait rien de si excellent que de se joindre à quelque nature créée, en telle sorte que la créature fût comme entée et insérée en la divinité, pour ne faire avec elle qu'une seule et même personne..... se résolut et détermina d'en faire une de cette manière... Or, entre toutes les créatures que cette souveraine toute-puissance pouvait produire, elle trouva bon de choisir la même humanité, qui depuis, par effet, fut jointe à la personne de Dieu le Fils..... et parce que Dieu vit qu'il pouvait faire en plusieurs façons l'humanité de son Fils en le rendant vrai homme, comme, par exemple, le créant de rien, non-seulement quant à l'âme, mais aussi quant au corps; ou bien formant le corps de quelque matière précédente, comme il fit celui d'Adam et d'Eve, ou bien par voie de génération ordinaire d'homme ou de femme, ou bien enfin par une génération extraordinaire d'une femme sans homme, il délibéra que la chose se ferait en cette dernière façon... Outre cela, la sacrée Providence détermina de produire tout le reste des choses..... en faveur du Sauveur, afin que les anges et les hommes pussent, en le servant, participer à sa gloire... il prévit bien aussi que l'homme abuserait de sa liberté..... il délibéra de sauver l'homme par voie de rédemption rigoureuse; laquelle ne se pouvant bien faire que par son Fils, il établit qu'icelui racheterait les hommes... Et cap. 5... Ainsi tout a été fait par ce divin homme (J.-C.)... Ainsi le grand Sauveur fut le premier en l'intention divine en ce projet éternel que la divine Providence fit de la production des créatures. » *

Nota 2. Incarnatio considerari potest duobus modis : 1° *secundum substantiam*, nempe, prout dicit hypostaticam Verbi cum humanitate unionem; 2° *secundum varias illius circumstantias*, v. gr. quod facta sit ex tali gente, familia, muliere, hoc vel illo tempore, etc.

Nota. 3. Quæstio hic est, utrum Christi humanitas, veteres Patriarchæ, et B. Virgo Maria meruerint Incarnationem Verbi? Quam sequentibus conclusionibus resolvemus. Itaque

CONCLUSIO I.

Humanitas Christi, nec de condigno, nec de congruo, meruit hypostaticam cum Verbo divino unionem.

PROB. 1° Quia Christi humanitas sine unione hypostatica nunquam fuit, siquidem in primo instanti suæ conceptionis unita fuit cum Verbo, ut fides docet adversus Nestorium; ergo illam non meruit; alias effectus esset prior sua causa. 2. Quia principium meriti non cadit sub meritum; atqui unio hypostatica fuit principium meritorum Christi. Ergo, etc. Hinc Incarnatio in Scripturis clementiæ divinæ unice tribuitur [1] : *Benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit.*

Suffragatur D. August. [2], dicens : *Hic granditer et evidenter Dei gratia commendatur : quid enim natura humana in homine Christo meruit, ut in unitatem personæ unici Filii Dei singulariter esset assumpta ?... Quæ bona opera præcesserunt, quibus mereretur iste homo una fieri persona cum Deo?*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Apoc. 5 de Christo dicitur : *Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem et Divinitatem.* Ergo humanitas Christi meruit suam cum Divinitate unionem.

[1] Ad Tit. 3. — [2] Cap. 36 *Enchiridii.*

Resp. *Nego conseq.* Neque enim textus agit de merito Christi in ordine ad unionem personalem cum Divinitate, sed solum in ordine ad manifestationem suæ Divinitatis, id est ad gloriam externam, quatenus Christus morte sua meruit ut suum nomen, toto passim orbe, cultu latriæ celebraretur, ut docet Apost. [1]: *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis; propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur.*

Objicies 2. Psalm. 44 de Christi humanitate prænuntiatur : *Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Ex quo sic arguo : Unctio, de qua loquitur Psaltes Regius, est unio hypostatica Divinitatis cum humanitate; atqui hanc unionem meruit Christi humanitas, ut constat ex hac particula causali, *propterea.* Ergo.

Resp. 1. *Nego maj.* Nam, juxta multos Patres [2] per illam unctionem non intelligitur unio hypostatica, sed gloria quæ Christo resurgenti concessa est in mercedem amoris, quo, dum viveret, flagrarat in justitiam.

Resp. 2. *Nego min.* Particula enim, *propterea,* non sumitur in hoc textu causaliter meritorie, sed finaliter, ita ut sensus sit, quod humanitas Christi fuerit uncta divinitate, non quia aliquid egisset istius unctionis meritorium; sed potius eo fine, ut justitiam diligeret, et omnia præstaret quæ ab eo perfecta sunt. Ita D. August. [3], Greg. Nazianz. [4].

CONCLUSIO II.

Veteres Patriarchæ, nec de condigno, nec de congruo meruerunt Incarnationem sumptam secundum substantiam.

Prob. Veteres Patriarchæ nulla ratione meruerunt id quod cuilibet merito præsupponitur; atqui Incarnatio, se-

[1] Philipp. 2. — [2] D. Hieronym., Epist. 140; Ambros., in cap. 1 ad Hebr. — [3] In Psalm. 44. — [4] Orat. 36.

:undum substantiam sumpta, præsupponitur cuilibet me-
ito: de fide enim est nullum, in statu naturæ lapsæ, me-
itum esse, nisi ex meritis Dei incarnati; ergo veteres Pa-
riarchæ nulla ratione meruerunt Incarnationem secun-
.um substantiam.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. D. Thom.[1] ait: *Acceleratio Incarnationis potuit adere sub merito de condigno, Incarnatio autem sub merito de ongruo*. Ergo veteres Patriarchæ meruerunt de congruo ncarnationem, sumptam secundum substantiam. Divus nim Doctor hic distinguit Incarnationem secundum subs- antiam ab Incarnatione sumpta secundum circumstan- iam temporis, quæ secundum hanc circumstantiam me- reri potest de condigno.

RESP. *Nego conseq.* Licet enim D. Thomas illam tenuerit sententiam, dum scriberet in *Sententias*, eam tamen cor- rexit in sua *Summa*, dicens: *Gratia non potest cadere sub nerito, quia est merendi principium: unde multo minus Incar- natio cadit sub merito, quia est principium gratiæ, secundum illud*[2]: Gratia et veritas per Jesum Christum facta est.

INST. Div. Thom. in loco citato *Summæ* addit: *Ex con- gruo tamen meruerunt SS. Patres Incarnationem desiderando et petendo*. Ergo non correxit priorem sententiam.

RESP. *Dist. ant.* Meruerunt Incarnationem, quoad cir- cumstantiam temporis, hoc est meruerunt accelerationem Incarnationis, *conc.*; quoad substantiam, *nego ant.* Alioquin Divus Thomas sibi contradiceret, cum paulo ante docuerit Incarnationem esse principium cujuscumque meriti, ac proinde eam nullo modo cadere sub meritum.

OBJICIES 2. Veteres Patriarchæ enixissime postulaverunt Incarnationem; ergo arbitrati sunt se posse eam pro- mereri.

RESP. *Dist. ant.* Postulaverunt Incarnationem, secundum

[1] In 3, quæst. 3, art. 1. — [2] Joann. 1.

illius mysterii ipsis revelati accelerationem, *conc.*; secundum substantiam, *nego ant.* Quando enim Moyses dixit Deo [1] : *Obsecro, Domine, mitte*, addit, *quem missurus es*; id est mitte quamprimum quem mittere jam statuisti.

CONCLUSIO III.

Veteres Patriarchæ aliquas Incarnationis circumstantias meruerunt, non quidem de condigno, sed de congruo.

PROB. PRIMA PARS. 1. Quia Abraham meruit, ut Christus de sua stirpe nasceretur [2] : *Benedicentur in semine tuo*, id est in Christo ex te oriundo, *omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ*. 2. Quia Daniel suis precibus ac votis meruit accelerationem adventus Messiæ : *Ab exordio precum tuarum*, inquit Angelus, cap. 9, *egressus est sermo.... Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum*, etc.

PROB. SECUNDA PARS. Quia ad meritum de condigno requiritur ex parte præmiantis promissio, ut si talia egerint, tales circumstantias mererentur; atqui nulla talis promissio ex parte Dei facta est antiquis Patriarchis. Ergo.

Dixi : *aliquas meruerunt circumstantias*, quia non meruerunt circumstantias Incarnationis, secundum præsens decretum, necessarias, v. gr. quod Christus nasceretur, quod moreretur, nec proinde quod moreretur pro nobis; licet enim ab his circumstantias abstrahat Incarnatio, ut decerni potuit, tamen ab iis non abstrahit, ut actu decreta est.

OBJICIES. Patriarchæ non meruerunt, etiam de congruo, hanc Incarnationis circumstantiam, quod Christus de eorum stirpe nasceretur. Ergo, etc.

Prob. ant. Patriarchæ non meruerunt circumstantias Incarnationis, secundum præsens decretum, necessarias; atqui circumstantia, quod Christus ex stirpe Patriarcharum nasceretur, est, secundum præsens decretum, necessaria. Ergo, etc.

[1] Exod. 4. — [2] Gen. 22.

RESP. *Nego min.* Incarnatio enim, secundum substantiam spectata, abstrahit ab hac circumstantia, quod Christus ab hac vel illa stirpe nasci debeat, et ideo sancti Patriarchæ illam potuerunt mereri de congruo, ut de facto illam meruere : valde quippe congruum fuit, ut Deus illam concederet Patriarchis in præmium eorum virtutum, puta, obedientiæ, religionis, etc.

CONCLUSIO IV.

Beata Virgo non meruit divinam maternitatem de condigno, bene vero de congruo.

PROB. PRIMA PARS. Quia ad meritum de condigno, requiritur Deum inter et B. Virginem pactum de danda illi maternitate ; atqui Deum inter et B. Virginem nullum tale pactum intercessit. Ergo.

Dices : D. Ambros. [1] de Beata Virgine ait : *Quid in singulis immoror, quæ digna fuit, ex qua Filius Dei nasceretur.* Et de eadem concinit Ecclesia : *Ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur.* Ergo B. Virgo meruit ut fieret Mater Dei.

RESP. *Nego conseq.* Ex testibus allatis sequitur quidem, quod B. M. V. fuerit condigne disposita, ut esset Mater Dei, ad quod sufficit ut per gratias et dona Dei ita fuerit præparata, ut, quantum fert conditio creaturæ, decenter maternitatem reciperet; sed nulla ratione sequitur, quod de condigno divinam maternitatem meruerit.

PROB. SECUNDA PARS. Beata Virgo aliquo merito meruit maternitatem; ergo merito saltem de congruo.

Prob. ant. 1. Ex ipso B. Virginis Cantico [2] : *Quia,* inquit *respexit humilitatem ancillæ suæ ;* quorsum autem Deus respexit humilitatem B. Virginis, nisi ut illi concederet maternitatem, propter quam eam beatam omnes nationes dicturæ essent : *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes gene-*

[1] Lib. 2 *de Virginibus.* — [2] Luc. 2.

rationes. Ita sensit Ecclesia, quæ sic B. Virgini congratu latur : *Quia quem meruisti portare, resurrexit*, etc.

PROB. 2. *Ex Patrib*. D. Hieron. [1] ait : *Propono tibi B. Vi ginem, quæ tantæ extitit puritatis, ut Mater Domini esse mer retur.*

D. Aug. [2] : *Concipere meruit et parere eum, quem const nullum habuisse peccatum.*

S. Gregor. [3] : *Meritorum verticem*, inquit, *usque ad soliu Divinitatis erexit.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Beata Virgo non potuit mereri maternitatei quin simul meruerit Incarnationem ; atqui Incarnatione mereri non potuit : ergo nec maternitatem.

RESP. *Dist. maj.* Non potuit mereri maternitatem D ante decretam Incarnationem, nisi meruerit etiam Inca nationem, *conc* ; non potuit mereri maternitatem Dei, hypothesi jam decretæ Incarnationis, *nego maj*. Pot autem intelligi ante decretam Incarnationem, quam dee neretur hæc, vel illa mater ; cum id ita factum esse n repugnet, ac proinde maternitatem huic aut illi, intu bonorum operum, concessam esse.

INST. 1. Qui meretur aliquid, meretur quoque qu illud consequitur ; atqui Incarnatio sequitur materni tem. Ergo, etc.

RESP. *Dist. min.* Incarnatio sequitur maternitatem genere consideratam, *conc.*; hanc aut illam numero mat nitatem, *nego min*. Nam Deum venturum in carne pa bili, dicit quidem eum ex aliqua matre nasciturum e sed non ex hac aut illa : quare posito decreto quod ve Deus in carne passibili, et nascatur ex matre, datur ad huic aut illi matri, locus promerendi, ut ex se po quam ex alia nascatur.

[1] Lib. 2, epist. 17 ad Eustochium. — [2] Lib. *de Natura et Gr* cap. 37. — [3] In lib. 1 *Reg.*, cap. 1.

INST. 2. Incarnatio dicit hanc numero carnem assumi; ergo sequitur hanc numero maternitatem.

RESP. *Nego conseq.* Nam hæc caro non est necessario hujus matris. Itaque, prævisis meritis B. Virginis, cogitandus est Deus ita disposuisse causas naturales, ut sub forma purissimi ejus sanguinis esset pars illa materiæ, ex qua Christi corpus formandum esset; et quamvis merito non daretur quod B. Virgo talem habuisset materiæ partem, tamen, ea obtenta, Deo sic causas naturales disponente, cogitari adhuc possit obtinuisse suis meritis, ut ex illa materiæ parte Christus nasceretur.

OBJICIES 2. B. Virgo ante omne meritum electa est, ut esset Mater Dei; ergo maternitatem non meruit.

RESP. *Nego ant.* Cum D. Ambros. [1]. *Quid loquar quanta sit virginitatis gloria,* inquit, *quæ meruit a Christo eligi, ut esset etiam corporale Dei templum?* Ergo electio non excludit omne meritum.

INST. Scriptura Sacra gratiæ adscribit, quod B. Virgo Christum conceperit [2]: *Ne timeas, Maria, invenisti gratiam apud Deum.* Ergo divina maternitas merito tribuenda non est.

RESP. *Nego conseq.* Ut enim quid tribuatur gratiæ, sufficit quod ejus meritum pendeat a gratia, quo sensu *vita æterna* dicitur *gratia Dei,* licet cadat sub meritum.

INST. 2. Gratiæ singulares, quibus cumulata fuit B. Virgo, ei concessæ sunt intuitu maternitatis divinæ; ergo cum illæ gratiæ ei omnino gratis concessæ fuerint, gratuita quoque debuit esse maternitas divina.

RESP. *Dist. ant.* Intuitu maternitatis decernendæ propter merita, ad quæ disponeretur per illas gratias, *conc.;* intuitu maternitatis jam decretæ absolute, *nego ant.* Equidem B. Virgo, a primo suæ conceptionis instanti, eximiis gratiis ac privilegiis fuit præventa, quibus, per nobiliores

[1] Epist. 82. — [2] Lucæ 1.

omnium virtutum actus, correspondens, non solum condigne fuit disposita, ut esset Mater Dei, sed etiam meruit de congruo divinam illam maternitatem : congruum enim erat, ut Deus intuitu bonorum operum sanctissimæ mulieris, illi concederet maternitatem.

OBJICIES 3. Omnia merita B. Virginis fundata fuere in hoc numero Christo, ex hac numero Matre genito; ergo merita B. Virginis non præcesserunt maternitatem, quæ consequenter non cecidit sub meritum.

RESP. *Dist. ant.* Fundata fuere in hoc numero Christo, ex hac numero Matre genito *specificative*, id est, qui genitus est ex hac Matre, *conc.*; ex hac numero Matre genito *reduplicative*, id est, quatenus ex hac Matre genitus est, *nego ant.* Nam, licet nulla B. Virginis merita fuerint, nisi ex illo, qui est Filius hujus Matris, tamen non fuerunt ex illo, quatenus fuit Filius hujus matris; quod enim Christus ex hac numero Matre natus sit, non fuit circumstantia necessaria ad merendum; prius enim Christus cogitatur nasciturus ex aliqua Matre, quam ex hac numero Matre.

DISSERTATIO VI.

De quidditate Incarnationis.

Nota. Cum Incarnatio nihil aliud sit essentialiter, quam unio hypostatica naturæ divinæ simul et humanæ in una Verbi persona, agemus hic : 1° De persona assumente; 2° De natura assumpta; 3° De utriusque unione hypostatica, triplici capite.

CAPUT I.

DE PERSONA ASSUMENTE.

Nota 1. Scholastici varias hic congerunt quæstiones *de possibili*, v. g. utrum plures personæ unicam humanitatem

assumere possint? utrum una persona possit assumere plures humanitates simul? utrum Pater et Spiritus Sanctus tam potuerint incarnari quam Filius? utrum persona divina possit assumere naturam angelicam?

Communis est sententia, illa omnia fuisse possibilia, quia nulla ex parte implicant. Verum jam non semel monuimus satis otii nobis non esse, ut in hujuscemodi otiosis quæstionibus *de possibili* immoremur; itaque

Nota 2. Error fuit Sabellianorum, Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum inter se non distingui, nisi nomine tenus, et penes quasdam temporarias ejusdem realiter personæ functiones : ex quo falso principio concludebant Filium non potuisse reipsa incarnari, quin Pater et Spiritus Sanctus simul cum eo incarnarentur; unde *Patripassiani* dicti sunt; contra quos

CONCLUSIO.

Sola Filii persona naturam humanam assumpsit. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura,* quæ [1] expresse asserit Verbum divinum incarnatum esse : *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis ;* nullibi autem id de Patre aut Spiritu Sancto affirmat. Imo, Filius declarat se solum fuisse incarnatum, cum de Patre dicit : *Pater major me est;* neque enim minor est Patre, nisi ratione humanitatis assumptæ.

PROB. 2. *Ex traditione* perpetua Ecclesiæ, quæ in omnibus suis Symbolis, Apostolico, Nicæno, Constantinopolitano, Incarnationem soli Filio tribuit : *Conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine. Et homo factus est,* etc. Et quæ Patripassianos, tanquam hæreticos, anathemate profligavit.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Una persona non potuit sine alia incarnari; ergo non sola persona Filii humanam naturam assumpsit.

[1] Joann. 1.

Prob. ant. Opera ad extra sunt communia toti Trinitati; atqui Incarnatio est opus ad extra. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Opera ad extra, quatenus sunt actio, *conc.;* quatenus sunt terminus illius actionis, *nego maj.* Itaque in Incarnatione duo sunt distinguenda, nempe *actio* per quam assumpta est humanitas, et *terminus* illius actionis. Actio communis est toti Trinitati, quia procedit a potentia et virtute, quæ tribus personis communis est. Terminus vero illius actionis particularis est Filio, quia pendet a subsistentia relativa, quæ singularis est personæ Verbi, ut docet Concilium Toletanum VI his verbis : *Cum tota cooperata sit Trinitas ad formationem suscepti hominis, quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis, solus tamen Filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in unitate divinæ naturæ, id est in eo quod proprium est Filii, non quod commune Trinitati.*

INST. Atqui Incarnatio, quatenus est terminus actionis incarnativæ, est communis toti Trinitati. Ergo, etc.

Prob. subs. Terminare est agere; atqui ex dictis actiones ad extra sunt communes toti Trinitati; ergo Incarnatio, quatenus est terminus, communis est toti Trinitati.

RESP. *Dist. maj.* Terminare est agere, grammatice, *conc.;* est agere, physice, *nego maj.* Itaque terminare nihil aliud est physice, quam esse terminum, quod actionem non importat : quis enim dicat parietem agere, quando potentiam alicujus visivam terminat?

OBJICIES 2. Una persona non potest videri intuitive absque altera; ergo nec potest incarnari sine altera.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod essentia divina, quæ est primarium visionis intuitivæ objectum, identificatur tribus personis, et consequenter non potest sine illis videri intuitive; e contra tres personæ a se invicem realiter distinguuntur, ac proinde terminatio humanitatis, quæ est effectus relativus, potest prodire ab una persona, absque eo quod prodeat ab aliis.

INST. Natura divina est communis tribus personis; atqui, juxta D. Damascenum citatum a D. Thoma [1], tota natura divina est incarnata. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Tota natura divina est incarnata, mediate, *conc.;* immediate, *nego min.* Neque enim unio facta est in natura, sed in persona, qua mediante natura dicitur incarnata; est ergo *incarnata,* inquit D. Thom., *ratione personæ ad quam terminata est unio, non autem prout communis est tribus personis. Dicitur autem tota natura divina incarnata, non quod sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest de perfectione divinæ naturæ, personæ incarnatæ.*

OBJICIES. 3. Assumptio hominis, quæ fit per gratiam, est communis omnibus personis; ergo et ea quæ fit hypostatiee.

RESP. *Nego conseq.* Nam assumptio quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quamdam participationem divinæ naturæ secundum quamdam assimilaticnem ad bonitatem illius, juxta illud [2]: *Ut divinæ consortes naturæ,* etc., et ideo hujusmodi assumptio communis est tribus personis et ex parte principii effectivi, et ex parte termini; sed assumptio, quæ fit hypostatice, licet sit communis ex parte principii, non est tamen communis ex parte termini: de facto enim terminatur ad unam hypostasim. Ita D. Thom., loc. cit., ad 3.

CAPUT II.

DE NATURA ASSUMPTA.

Nota. Cum natura humana duabus partibus essentialiter constet, corpore nimirum et anima, ideo, majoris claritatis causa, de utroque, et de naturæ humanæ defectibus sigillatim agemus, triplici quæstione.

[1] 3 part., quæst. 3, art. 4, ad 2. — [2] 2 Petri 1.

QUÆSTIO I.

DE CORPORE A VERBO DIVINO ASSUMPTO.

Nota 1. Circa corpus a Verbo divino assumptum varie erraverunt Hæretici; namque :

1º Simon magus, Menander, Saturninus, Basilides, Marcion, Manes, etc., docuerunt Corpus Christi non fuisse verum corpus carneum, sed apparens tantum et phantasticum.

2º Valentinus, Apollinaris et Apelles, docuerunt Corpus Christi non fuisse terrenum ex carne B. M. Virginis formatum, sed fuisse e cœlo delatum, et per uterum Virginis, tanquam per canalem, transmissum.

Nota 2. Controvertitur inter Catholicos, utrum Verbum immediate assumpserit dentes, ungues, capillos, tres humores, et maxime sanguinem : quam controversiam, post debellatos Hæreticos, dirimemus. Itaque :

CONCLUSIO I.

Verbum divinum, verum et reale corpus assumpsit. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Script.* [1]. *Verbum caro factum est.*[2] *Videte manus meas et pedes, quia ipse sum : palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere.* Ex quibus sic arguo : Qui habet carnem et ossa, verum et reale corpus habet, et non corpus phantasticum; atqui Christus carnem et ossa habet. Ergo.

PROB. 2. Verus homo habet verum corpus reale; atqui ex Script., Patribus et Conciliis, Christus est verus homo. Ergo, etc.

Prob. min. 1. Ex Script. [3] : *Quæritis me interficere, hominem qui veritatem locutus sum vobis.*

Prob. min. 2. Ex Patrib. S. Athanasius [4]: *Perfectus Deus,*

[1] Joann. 1. — [2] Luc. ult. — [3] Joann. 8. — [4] Lib. *de Incarnat. contra Apollinarem.*

inquit, *et perfectus homo Christus.* S. Greg. Nazianz. [1] ait : *Ipse Dei Filius... humana omnia, excepto peccato, suscepit.* S. Aug.[2] dicit Christum esse *æqualem Patris secundum divinitatem, minorem autem Patre secundum carnem, hoc est, secundum hominem.* Ergo Christus est verus homo.

Prob. min. 3. Ex Conciliis generalibus, Nicæno I : *Incarnatus est,* Filius Dei, *et homo factus est ;* Constantinop. IV, act. 10 : *Confitemur unicum Dei Verbum incarnatum, et factum fuisse propter nos secundum nos... duplicem docentes unum eumdemque Christum et Dominum, Deum scilicet perfectum, et hominem perfectum in una persona.*

Confirm. Ex D. Aug. qui [3] sic premit Phantasiastas : *Si phantasticum fuit Corpus Christi, ergo fefellit Christus, et si fefellit, Veritas non est : est autem Veritas Christus : non igitur Corpus Christi phantasma fuit ; alioquin esset dicendum, quod ejus nativitas ex Virgine, passio, mors et resurrectio fuisset solum quid phantasticum et imaginarium. Qui sautem hoc dicat sine hæresi et impietate ? Nam si Christus vere non resurrexit, sed ejus resurrectio sicut et mors ejus sit phantastica, igitur inanis erit prædicatio et fides nostra,* inquit Apost. [4], *et vita Christi perpetua fictio fuit, et perpetua illusio et deceptio.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Christus [5] dicitur *in similitudinem hominum factus.* Ergo non habuit veram carnem, sed apparentem et phantasticam.

RESP. *Nego conseq.* Nam illa similitudo phantastica non est, sed vera et naturalis, qualis est inter individua ejusdem speciei ; sic homo est similis homini. Hinc Apostolus subjungit : *Factus est obediens usque ad mortem ;* homo vero, nisi verum corpus habeat, non moritur.

INST. 1. Quando dicitur [6] : *Misit Deus Filium suum in si-*

[1] Orat. *de Nativitate Christi.* — [2] Epist. 3 ad Volusianum. — [3] Lib. 83 *Quæstionum,* quæst. 14. — [4] 1 Cor. 15. — [5] Philip. 2. — [6] Rom. 8.

militudinem carnis peccati, illa similitudo non est vera et naturalis, sed tantum exterius apparens; ergo quando Christus dicitur *in similitudinem hominum factus*, illa similitudo est externæ tantum apparentiæ.

Resp. *Nego conseq.* Disparitas desumitur ex ipsa Scriptura, quæ, cum dicit Christum missum fuisse *in similitudinem carnis peccati*, sufficienter declarat illam similitudinem esse tantum quoad externam apparentiam, asserendo Christum esse sanctum, et ab omni vel minima peccati umbra immunem [1] : *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* [2] *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, hoc est pœnas peccati tulit. Cum vero dicit Christum *in similitudinem hominum esse factum*, nullibi innuit illam similitudinem esse tantum externæ apparentiæ, e contra declarat illam similitudinem esse veram, realem et naturalem, cum ubique asserat Christum esse verum hominem [3] : *Unus mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus.*

Inst. 2. Atqui Scriptura sufficienter declarat se loqui de similitudine quoad externam tantum apparentiam. Ergo.

Prob. subsumpt. Scriptura addit : *Et habitu inventus ut homo.* Atqui habitus externam speciem significat cum exclusione substantiæ, idque innuit particula *ut*. Ergo.

Resp. *Dist. min.* Habitus, sumptus pro vestimento, *conc.*; sumptus pro figura, *nego min.* Porro, hic habitus sumitur pro figura, unde translatio Erasmi Roterod. habet : *Et figura repertus ut homo.* Figura autem per se realitatem non excludit a subjecto in quo reperitur : sic, licet nihil magis sit simile, quam ovum ovo, non sequitur ovum non esse realiter ovum.

Inst. 3. Particula *ut*, in hoc textu, est nota meræ similitudinis, non autem veritatis; ergo realitatem excludit.

Resp. *Nego ant.* Particulæ enim *ut*, *velut*, *quasi*, etc., non excludunt rei veritatem; sic Christus, qui [4] dicitur,

[1] Luc. 1.— [2] 2 Corinth. 5. — [3] 1 Timoth. 2.— [4] 1 Joann., vers. 14.

quasi unigenitus: *Vidimus gloriam ejus, quasi Unigeniti a Patre*, dicitur absolute Unigenitus [1] : *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.*

OBJICIES 2. Apostolus [2] ait : *Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* Ergo Christus non habet veram carnem.

RESP. *Nego conseq.* Alias sequeretur nullum hominem habere veram carnem, cum Apostolus dicit : *Neminem novimus secundum carnem.* Sensus ergo est : licet olim pluris fecerimus Christum habere pro consanguineo, nunc mortui veteris vitæ affectibus, augustius de eo sentimus, nec amplius eum novimus *secundum carnem*, sed *secundum Spiritum*, ut auctorem omnis gratiæ et salutis, qualem eum toto orbe prædicamus.

OBJICIES 3. Apparitiones Angelorum in Veteri Testamento, quæ fuerunt signa apparitionis Christi, non fuerunt secundum corporis veritatem ; ergo cum signa respondere debeant signatis, Christi apparitio in carne non fuit secundum rei veritatem.

RESP. *Nego conseq.* Apparitiones enim illæ debuerant esse quoad similitudinem, non quoad rei veritatem ; alias, ut docet D. Damasc. [3], jam non forent signa, sed res ipsæ. Præterea, ex Coloss. 2, quæ contingebant in Veteri Testamento, erant umbra futurorum ; ergo apparitiones debuerunt esse secundum apparentiam, cum apparitio Filii Dei in mundo, secundum corporis veritatem fieri postea deberet.

INST. Scriptura apparentes Angelos non minus homines vocat, quam Christum ; atqui tamen non inde sequitur eos fuisse veros homines : ergo nec Christus.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod Scriptura nihil adscribit illis Angelis, quod sit proprium veri hominis, e contra multa Christo attribuit quæ soli vero homini

[1] Joann., vers. 18. — [2] 2 Cor. 5. — [3] Lib. 3, cap. 26.

convenire possunt, v. g., Conceptionem et Nativitatem ex Virgine, Passionem, Mortem et Resurrectionem.

CONCLUSIO II.

Verbum divinum carnem e cœlo non detulit, sed eam sumpsit ex Maria Virgine. Est de fide.

Prob. 1. *Ex Scriptura*[1]: Angelus ad Mariam dixit : *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* De Christo dicitur[2] : *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem.* Et[3] : *Misit Filium suum, factum ex muliere.* Atqui quod natum et factum est ex muliere, quod factum est ex semine David, verum corpus habet terrenum, et non e cœlo delatum. Ergo.

Prob. 2. *Ex Conciliis general.* et speciatim Ephesino, in quo approbata est S. Cyrilli Epistola ad Nestorium, in qua dicitur : *Non dubitarunt* (SS. PP.) *sacram Virginem Deiparam appellare... quod sacrum illud corpus, anima intelligente perfectum, ex ea traxerit.*

Objicies : Apostolus[4] Christum Adamo opponens, ait : *Primus homo de terra terrenus; secundus homo de cœlo cœlestis.* Ergo Christus habuit corpus cœleste.

Resp. *Nego conseq.* Christus enim non dicitur homo cœlestis, quod habuerit corpus cœleste ; sed quod subsisterit subsistentia Verbi divini.

Inst. Corpus cœleste omnium præstantissimum est; ergo Deo est tribuendum.

Resp. *Nego conseq.* Nam ad maximam Dei gloriam pertinuit, ut corpus infirmum et terrenum ad sublimitatem omnium maximam eveheret.

[1] Lucæ 1. — [2] Rom. 1. — [3] Galat. 4. — [4] 1 Cor. 15.

CONCLUSIO III.

Verbum divinum immediate assumpsit dentes, ungues, capillos, tres humores et maxime sanguinem. Est communis contra Durandum, in 4 dist. 10, qu. 1, et Franciscum Maironis, dist. 43.

Prob. 1. *Generaliter.* Verbum immediate assumpsit quidquid ad naturæ humanæ perfectionem et integritatem pertinet; atqui dentes, ungues et capilli ad naturæ humanæ perfectionem et ornatum pertinent; tres vero humores, et maxime sanguis ad ejusdem integritatem spectant. Ergo.

Nec obstat quod Verbum immediate non assumpsit lacrymas, sudorem, sputum, etc. Dispar est enim ratio; nam lacrymæ, sudores, sputum, etc., sunt pura excrementa, nec per se requiruntur ad naturæ humanæ constitutionem et integritatem, cum non sint quid permanens in homine, sicque non habeant locum in beatis; at vero dentes, ungues, capilli et humores ad perfectam corporis humani constitutionem et naturæ integritatem requiruntur, ac sunt quid in homine permanens, sicque locum habent in beatorum corporibus gloriosis. Ergo.

Prob. 2. *Specialiter de sanguine.* 1° Hebr. 2 : *Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem,* scilicet per unionem hypostaticam, ut explicat S. Cyrillus [1] dicens: *Verbum ex Deo factum est particeps carnis et sanguinis.* Ergo cum caro immediate unita sit, idem de sanguine, de quo, simili modo, loquuntur Apostolus et Cyrillus, sentiendum est.

2° Quia eadem Scriptura declarat nos per sanguinem Christi redemptos fuisse [2] : *Non corruptibilibus auro et argento redempti estis... sed pretioso sanguine quasi Agni im-*

[1] Lib. *de Fide ad Reginas.* — [2] 1 Petri 1.

maculati Christi. Hinc Clemens VI [1] infert unicam guttam sanguinis Christi, propter unionem ad Verbum, sufficere potuisse pro redemptione generis humani.

Objicies : Subsistentia Verbi supplevit solum subsistentiam humanam; atqui subsistentia humana non terminat sanguinem proxime : ergo nec subsistentia Verbi.

Resp. *Nego min.* Nam subsistentia humana omnes naturæ humanæ partes, etiam integrantes, terminat; atqui sanguis est pars naturæ humanæ integrans, pertinens ad naturalem constitutionem, imo et conservationem hominis. Ergo.

Inst. Subsistentia humana cum natura, quam terminat, personam constituit; atqui non constituit personam cum sanguine : ergo sanguinem non terminat.

Resp. *Dist. maj.* Cum natura totali, quam terminat, personam constituit, *conc.;* cum natura partiali, *nego maj.* Porro sanguis, sicut corpus et anima separatim, sunt naturæ partiales, quæ personam non constituunt, nisi uniantur.

QUÆSTIO II.

DE ANIMA A VERBO DIVINO ASSUMPTA.

Nota. Hæretici, alii animam, alii facultates animæ Christo denegarunt, namque :

1° *Ariani* docuerunt Verbum carnem assumpsisse absque anima, cujus vices obibat ipsummet Verbum, [2] hocque docebant, ut ipsimet Verbo mortem et passionem adscriberent.

2° *Apollinaristæ* animam quidem a Verbo assumptam admiserunt, sed quæ Verbum haberet pro mente.

3° *Monothelitæ,* quorum duces fuerunt Cyrus Alexandrinus, Macharius Antiochenus, Sergius Constantinopolitanus

[1] *Extravag. Unigenitus, de pœnit. et remiss.* — [2] Aug., Hær. 49.

et ejus in sede Constantinopolitana successores Pirrhus et Paulus, et tandem Theodorus Pharanitanus, docuerunt Verbum divinum voluntatem humanam non assumpsisse, ac proinde unicam voluntatem, eamque Divinam, in Christo admittebant; contra quos

CONCLUSIO I.

Verbum assumpsit veram animam humanam. Est de fide contra Arianos.

PROB. 1. *Ex Scriptura,* Christus ait [1] : *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam,* in Resurrectione. *Nemo tollit eam a me; sed ego pono eam a me ipso : et potestatem habeo ponendi eam, et iterum sumendi eam.* Atqui illa anima, quam Christus potest ponere, et quam, semel demissam, potest iterum sumere, haud dubie non est ipsamet Divinitas, quam Christus nunquam dimisit, cum non distinguatur a persona Verbi ; ergo est vera anima humana.

PROB. 2. *Ex traditione,* cujus testes sunt Div. Athanas. *in Symbolo,* ubi Christus dicitur *perfectus Deus et perfectus homo, ex anima rationali, et humana carne subsistens.* Et D. Aug. [2]: *Quæro,* inquit, *quemadmodum accipias hominem Christum : non utique, sicut quidam hæretici, Verbum Dei, et carnem, hoc est, sine anima humana, ut Verbum esset pro anima.* Ergo.

OBJICIUNT ARIANI : Loca, in quibus anima Christo tribuitur, metaphorice sunt intelligenda; ergo Christus non habuit veram animam humanam.

Prob. ant. Hic textus Isaiæ 1 : *Kalendas vestras et solemnitates vestras odivit anima mea,* metaphorice est accipiendus. Ergo.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod Scriptura Veteris Testamenti, cum Deo animam tribuit, non ei tribuit historice affectiones quæ sine anima esse non possunt; e contra *ostendimus,* inquit D. Aug. [3], *per innumerabiles locos Evan-*

[1] Joann. 10. — [2] Epist. 187 ad Dardanum. — [3] Lib. 33 *Quæstionum,* quæst. 80.

gelicæ Scripturæ, narratum de illo (Christo) *ab Evangelistis, quod in his affectionibus fuerit, quæ sine anima esse non possunt .... et* miratus est Jesus, *et* iratus, *et* contristatus, *et* exhilaratus, *et multa alia innumerabilia ; sicut etiam illa quæ conjuncta simul, officia et corporis et animæ ostendunt; sicut sunt quod* esurivit, *quod* dormivit, *quod* fatigatus ab itinere sedit, *et alia hujusmodi.*

INSTANT 1. Etiam in Veteri Testamento varii motus iræ, et lætitiæ, etc., Deo tribuuntur, nec ideo consequens est Deum habuisse animam ; ergo licet Christus illas affectiones habuerit, non sequitur quod animam vere humanam habuerit.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas enim est inter ea quæ dicta sunt prophetice, et ea quæ dicta sunt historice, quod illa figurate, ista vero secundum rerum proprietatem accipienda sint, ut docet D. Augustin. ibidem : *Dicta sunt enim,* inquit, *propheticis imaginationibus, non narratoria manifestatione : nam et membra Dei dicta sunt, et manus, et pedes,* etc. *Et quemadmodum ista non indicant eum habere corpus, sic nec illa animam. Quemadmodum autem narratur aliquid, ubi nominata sunt manus Christi, et caput, et cætera quæ indicant ejus corpus ; ita etiam, quæ de animi affectionibus eodem narrationis tenore nominata sunt, indicant ejus animam.*

INSTANT 2. Si Christus assumpsit animam, fuerunt in eo tres substantiæ, nimirum natura divina, corpus et anima; atqui hoc falsum est, ut docet Div. Damascenus [1]. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Fuerunt in Christo tres substantiæ, quarum duæ sunt partiales, *conc.;* totales, *nego maj.* Quamvis itaque possit dici, quod sint tres substantiæ in Christo, ut docet D. Bernard. [2] : *In hac speciali commixtione,* inquit, *Trinitas est in substantiis, unitas vero in persona;* et Conc. Toletan. XV probat in Christo fuisse tres substantias et duas naturas; attamen ab hac loquendi formula communiter

[1] Lib. 3 *de Fide*, cap. 16. — [2] Serm. 4 *in vigilia Natalis Domini.*

abstinendum est, et duæ solum substantiæ perfectæ et totales in Christo ponendæ, natura divina nimirum, et humana, ex quibus Christus proxime compositus fuerit, siquidem corpus et anima unicam naturam humanam constituunt.

CONCLUSIO II.

Verbum assumpsit animam mente præditam. Est de fide contra Apollinarem.

PROB. 1. *Ex Scriptura.* [1] De Christo dicitur : *Ecce intelliget Puer meus*, in quem locum S. Fulgentius [2] ait : *Firmissime tene, et nullatenus dubites, Christum, Filium Dei habere veram nostri generis carnem, et animam rationalem.*

PROB. 2. *Duplici ratione :* 1° In Christo fuerunt passiones humanæ, nimirum gaudium, tristitia, metus, ira, etc.; atqui illæ passiones nihil aliud sunt, quam affectiones animæ rationalis, cum ex perceptione boni præsentis, vel mali imminentis oriantur. Ergo, etc. 2° Christus oravit Patrem; atqui oratio in Christo est actus mentis humanæ. Ergo, etc. *Prob. min.* Oratio est actus religionis, quo orans supremam Dei excellentiam suamque a Deo dependentiam agnoscit; atqui Christus non potuit suam dependentiam a Deo agnoscere per intellectum divinum, cum nempe ut Deus est omnino independens : ergo per intellectum humanum. Ergo, etc. Quare D. Aug. [3] suggillat eos qui dicunt *Verbum Dei esse animæ pro mente humana,* et probat ex eo quod Christus sit homo perfectus; *Non est autem homo perfectus,* inquit, *si vel anima carni, vel animæ ipsi mens humana defuerit.*

OBJICIES : Verbum in Christo supplet vices animæ humanæ, prout rationalis est; ergo anima Christi non est prædita mente humana.

RESP. *Nego ant.* Nam anima Christi fuit principium et

[1] Isaiæ 52.— [2] *De fide ad Petrum,* cap. 24.— [3] Epist. 57 ad Dardanum.

subjectum voluntarium quarumdam passionum, v. g. metus, tristitiæ, etc. Atqui Verbum non potuit esse principium et subjectum hujusmodi passionum, alias esset mutabile, nec proinde Deus. Ergo.

INST. 1. Lux major evacuat lucem minorem; ergo mens divina mentem humanam in Christo evacuat.

RESP. *Dist. ant.* Evacuat lucem minorem corporis illuminantis, *conc.;* corporis illuminati, *nego ant.* Neque enim præsente sole, adamantis splendor evanescit; porro, mens humana in Christo est quasi lux illuminata a luce Verbi divini.

INST. 2. Mens humana est imago Verbi; ergo hæc, Verbo præsente, evanescere debet.

RESP. *Dist. ant.* Mens humana est imago Verbi, a Verbo perficienda, *conc.;* supplens vicem Verbi, *nego ant.* Equidem imago rei, supplens illius vicem, evanescit, re præsente, sed non evanescit, si a re, cujus est imago, perficienda sit : sic imago hominis in speculo, quia perficitur ab homine, non evanescit eo præsente, imo resultat ex ejus præsentia.

CONCLUSIO III.

Verbum assumpsit voluntatem humanam, proindeque in Christo, non una, sed duplex est voluntas; non una, sed duplex est volitio seu operatio. Est de fide, contra Monothelitas, definita in VI Synodo [1].

PROB. 1. *Ex Scriptura.* 1° Ex locis, in quibus voluntas divina a voluntate humana aperte distinguitur [2] : *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste : verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* [3] *Non mea voluntas, sed tua fiat.* [4] *Descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me.* Ergo in Christo fuit voluntas Patri subjecta, non divina, quæ subjectionis est incapax; ergo humana;

[1] Act. 4, 8, 11 et 18. — [2] Matth. 26. — [3] Lucæ 22. — [4] Joann. 6.

ergo divina simul et humana; nam divinam nunquam Monothelitæ excluserunt a Christo.

2° Ex iis textibus, in quibus dicitur Christum Deo Patri obedivisse [1]: *Factus obediens usque ad mortem.* [2] *Cibus meus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me* [3]. *Didicit, ex iis quæ passus est, obedientiam.* Ex quibus sic argumentor: Obedentia est actus voluntatis; atqui non est actus voluntatis divinæ, quia obedientia superiorem agnoscit, Deus autem superiorem non habet; ergo est actus voluntatis humanæ: ergo in Christo fuit voluntas humana.

Prob. 2. *Traditione PP.* Gregor. Nyssenus, in libro Contradictionum contra Apollinarem laudato in VI Synodo [4], ait: *Alia est humana voluntas* (in Christo) *et alia divina... qui enim dixit*, non mea voluntas, *humanam hoc sermone significavit; addens vero*, tua, *ostendit conjunctionem suæ deitatis ad Patrem, cujus nulla voluntatis est differentia propter communitatem naturæ: nam*, Patris, *dicens, voluntatem etiam Filii demonstravit.*

S. Athanas. [5] dicit: *Cum ait*, non voluntas, mea sed tua fiat: *et*, spiritus quidem promptus est, caro autem infirma; *duas voluntates ibi ostendit, alteram humanam, quæ est carnis; alteram divinam, quæ Dei est.*

S. Ambros. [6] de Christo dicit: *Quod autem ait:* non mea voluntas, sed tua fiat; *suam ad hominem retulit; Patris, ad divinitatem: voluntas enim hominis, temporalis; voluntas divinitatis, æterna.* Ergo.

Prob. 3. *Ex VI Synodo*, in qua Patres, in sermone ad Imperatorem Constantinum, dixerunt: *Perfectum igitur* (Christum) *in divinitate, et in humanitate perfectum, secundum antiquas Patrum traditiones, et divinam Chalcedone sancitam formulam prædicamus: atque uti naturas duas accepimus, ita et duas naturales voluntates, et naturales ipsius operationes agnoscimus. Quippe neutram in Christo naturam, in ejus Incarna-*

[1] Philipp. 2. — [2] Joann. 4. — [3] Hebr. 5. — [4] Act. 10. — [5] Lib. *de Incarnatione contra Arianos.* — [6] Lib. 10 in Luc., n. 50.

tione, voluntatis expertem, aut operationis, audebimus asserere, ne earum proprietates perimentes, naturas una perimamus.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Juxta doctrinam SS. Patrum unica fuit in Christo voluntas, unicaque voluntatis operatio. Ergo. RESP. *Nego ant.*

Prob. ant. S. Dionysius [1] docet *unam esse in Christo Dei virilem operationem*. Ergo.

RESP. 2. *Nego ant.* Fraudulenter enim Monothelitæ textum D. Dionysii corruperunt, ac ly *unam,* pro ly *novam,* substituerunt, quod ipsis exprobrat Martinus Papa I, in Concilio Lateran., consultatione tertia. *B. Dionysio,* inquit, *asserente novam quamdam Dei virilem operationem inter nos conservatam: uterque eorum apertissime contra Patrem mentitus est. Et Cyrus quidem in suo septimo capitulo, novam immutando, et unam pro novæ asserendo... Sergius autem immutationem novæ cum illo confirmans, et non solum hoc, sed et Dei virilem, amputans penitus vocem, et unam absolute in Christo Deo dogmatizans operationem.* Porro, D. Dionysius dixit esse in Christo *novam operationem,* quia plane novus ac mirus est modus operandi divina et humana in Christo propter utriusque naturæ divinæ et humanæ hypostaticam unionem.

RESP. 2. Dato, non concesso anteced., *dist. conseq.* Est una in Christo operatio, mixta, quæ ab utraque natura, divina et humana, procedat, *conc.;* simplex, *nego conseq.*

Itaque triplex fuit genus actionum Christi, nimirum, *pure divinæ,* quæ a Christo emanarunt ut Deus est, id est, absque ullo ad humanam naturam respectu, ut est sanatio infirmi a Christo absente; *pure humanæ,* quæ naturæ humanæ fuerunt propriæ, ut edere, flere, pati, velle, intelligere, etc.; *mixtæ,* quæ ab utraque natura prodierunt, v. gr., dum Christus suo contactu curabat ægrotos; in ea quippe curatione agebat utraque natura, divina nempe per suam

[1] Lib. *de Divin., nominibus.*

omnipotentiam, et humana per suum contactum. Hæc non est simplex, sed duplex operatio, divina nempe et humana, quæ, licet non sint divisæ, sunt tamen a se invicem realiter distinctæ : ideo hæc operatio a Græcis *Theandrica*, et a Latinis *Deivirilis*, id est, Dei hominis operatio dicitur; de qua locutus est Divus Dionysius, ut exponit S. Maximus Martyr, scholio in Epistolam quartam Dionysii: *Illam miscellaneam solam*, inquit, *Deivirilem appellavit, siquidem ut Deus tantum operabatur, quando absens Centurionis filium sanabat ; in quantum vero homo tantum, etsi Deus erat, quando comedebat et tristabatur : mixtim autem operabatur miracula, cæcis oculos illiniendo restituens, hemorrhoissæ fluxum solo tactu sistens.*

Objicies 2. S. Cyrillus [1] affirmat Christum, *unam quamdam cognatam operationem per ambas naturas ostendisse ;* ergo una tantum fuit Verbi et naturæ humanæ operatio.

Resp. *Dist. conseq.* Fuit una tantum operatio, unitate improprie dicta, seu unitione, *conc.;* unitate proprie dicta, *nego conseq.* Non itaque D. Cyrillus loquitur de unitate numerica, sed de unitione, quæ petitur ex arctissima conjunctione duorum inter se, nempe Verbi et naturæ humanæ, quæ ad operationes Theandricas, modo sibi convenienti, concurrunt, Verbum quidem jubendo, humana natura vero, per suum contactum, exequendo. Ita respondet S. Martinus Papa ad Euthymium : *Unam actionem*, inquit, *vocat unitionem, cognatam vero, ratione partium, utpote quæ ejusdem fuerit in omnium efficiente imperio et sanctæ carnis attactu.*

Objicies 3. D. Greg. Nyssenus in *Synodo VI* [2] asserit : *Ita divinitatem, per corpus quod induit, communem omnium revera salutem operari, ut propria sit carnis perpessio, Dei sit operatio.* Ergo non fuit in Christo voluntas humana operans.

Resp. *Nego conseq.* Nam passiones voluntatis humanæ,

[1] Lib. 4 in Joann. — [2] Act. 12.

sunt veræ actiones; sic sancti patiuntur, quando a Deo per gratiam moventur, et tamen habent proprias voluntates operantes.

Objicies 4. D. Athan. ait [1] : *Deus existens proprium corpus habuit, et hoc usus instrumento, homo propter nos factus est.* Atqui instrumentum non agit, sed agitur. Ergo.

Resp. *Dist. min.* Instrumentum artificiale, quod agendi principio caret, et sola moventis impressione movetur, *conc.;* instrumentum naturale, quod propria agendi virtute præditum est, *nego min. et conseq.* Nam natura humana in Christo, si sit divinitatis instrumentum, non est instrumentum artificiale, sed naturale, quia ex se ipsa propriam exercet actionem, nec tantummodo patitur.

Objicies 5. Actiones sunt suppositorum; atqui in Christo unicum est suppositum : ergo et unica operatio.

Resp. *Nego maj.* Actiones sunt suppositorum, denominative, *conc.;* elicitive, *nego. maj.* Itaque sola natura est principium elicitivum actionum, non vero personalitas, quæ est verus naturæ terminus et ultimum complementum; unde persona, quæ est principium *quod* actionis quæ ipsi tribuitur ut toti cuidam, non agit nisi per naturam, quæ est principium *quo* actionis; quare unitas vel multiplicitas actionum ab unitate et multiplicitate naturæ, non vero ab unitate vel multiplicitate suppositi.

Inst. 1. Voluntas operans, est proprietas personalis; ergo unitas, vel multiplicitas operantis, desumitur ab unitate, vel multiplicitate personæ.

Resp. *Nego ant.* Voluntas enim est proprietas naturæ intellectualis, non vero est proprietas personalis; alias tres essent in Trinitate voluntates et operationes divinæ realiter distinctæ, cum in ea sint tres personalitates realiter inter se distinctæ.

Prob. ant. Proprietas naturalis necessaria est; atqui voluntas non est necessaria, sed libera. Ergo.

[1] Orat. 5.

RESP. *Dist. maj.* Proprietas naturalis, ut est potentia, est necessaria, *conc.;* ut est actus hujus potentiæ, *subdist.;* si sit actus potentiæ necessariæ, prout est intellectus, *conc.;* si sit actus potentiæ liberæ, qualis est voluntas, *nego maj.* Atqui voluntas, ut est potentia, est necessaria, *conc.;* ut est actus illius potentiæ, *nego min. et conseq.* Responsio est D. Thom.[1] dicentis : *Quod ipsa potentia voluntatis est naturalis, et consequitur naturam ex necessitate, sed motus vel actus hujus potentiæ (qui etiam voluntas dicitur) quandoque quidem est naturalis et necessarius, puta respectu felicitatis : quandoque autem ex libero arbitrio rationis proveniens, et non necessarius neque naturalis... et ideo oportet ponere voluntatem humanam, non solum prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis, sed etiam prout est motus rationalis,* id est ex libero arbitrio proveniens.

INST. 2. Si fuissent duæ in Christo voluntates operantes, fuissent inter se aliquando pugnantes ; atqui hoc repugnat sanctitati Christi. Ergo.

RESP. *Nego maj.* Nam ex summa gratia, et maxime ex originali justitia, fuit in Christo perfectissima rectitudo voluntatis humanæ, ita ut nunquam repugnarit voluntati divinæ, ut fide constat[2]: *Ego quæ placita sunt ei, facio semper*

INST. 3. Deus habuit voluntatem efficacem ut Christus moreretur ; Christus vero habuit voluntatem inefficacem vitandi mortem : *Pater,* inquit, *si possibile est, transeat a me calix iste.* Atqui illi duo actus sunt contrarii ; ergo Christus habuit actum contrarium voluntati divinæ.

RESP. *Nego min.* Nam actus voluntatis humanæ Christi, tum efficax, quo mortem acceptavit, tum inefficax, quo mortem refugit, semper fuit perfecte conformis voluntati divinæ ; Deus enim, ad nostrum exemplum et solatium, voluit ut simplici displicentia refugeret mortem tanquam

[1] 3 p., q. 18, art. 1, ad 3. — [2] Joann. 8.

malum naturæ suæ disconveniens : ergo nulla ex parte humana Christi voluntas divinæ contraria fuit.

OBJICIUNT ULTIMO MONOTHELITÆ. Honorium I, Summum Pontificem hæresi Monothelitarum adhæsisse ex animo; verum eum ab illa calumnia vindicavimus Tomo 1; unde a facto hujusmodi discutiendo hic supersedemus.

QUÆRES : *Quomodo explicari possint Christi operationes?*

RESP. Ad explicandas Christi operationes sequentes tenendæ sunt regulæ.

Prima regula. In Christo fuerunt unus operans, et duæ operationes; ratio est quia unitas aut multiplicitas operantis, desumitur ab unitate vel multiplicitate personæ : unitas vero aut multiplicitas operationis, desumitur ab unitate aut multiplicitate naturæ; atqui in Christo unica fuit Verbi persona, duæ vero et diversæ naturæ. Ergo.

Secunda regula. Una natura nunquam divisim, sed semper cum altera conjunctim operatur, quia utraque hypostatice est conjuncta; hinc licet operationes humanæ a sola prodeant humana natura, a divina, cum qua conjunctim operatur, summam dignitatem nanciscuntur, et ratione suppositi cooperantis, divinæ dici possunt : unde recte dicitur : *Deus comedit, esuriit, mortuus est,* etc.

Tertia regula. Omnes actiones humanæ, etiam naturales et indeliberatæ, fuerunt in Christo liberæ, utpote quæ nutu divinitatis gubernatæ fuerunt. Unde D. August. [1] ait : *Turbaris tu nolens, turbatus est Christus, quia voluit; esurivit Jesus, verum est, sed quia voluit; mortuus est Jesus, verum est, sed quia voluit : in illius potestate erat sic affici, vel non affici.*

Quarta regula. Natura humana Christi fuit instrumentum, per quod natura divina operabatur ea quæ ad salutem nostram et ad mediatoris officium pertinebant, ita tamen ut natura illa humana actus sibi proprios elicuerit. *Operatio,* inquit D. Thom. [2], *quæ est humanæ naturæ in*

[1] Tract. 49 in Joann.— [2] 3 part., quæst. 19, art. 1, ad 2.

Christo, in quantum est instrumentum divinitatis, non est alia ab operatione divinitatis ; non enim est alia salvatio, qua salvat humanitas Christi et divinitas ejus : sed est eadem operatio Dei hominis, quæ ideo *Theandrica, seu Deivirilis, dicitur : habet tamen natura humana in Christo, in quantum est natura quædam, quamdam propriam operationem præter divinam.*

QUÆSTIO III.

DE DEFECTIBUS A VERBO DIVINO ASSUMPTIS.

Nota. Naturæ humanæ defectus, alii se tenent ex parte corporis, alii ex parte animæ, alii ex parte utriusque; de quibus distinctis agemus articulis.

ARTICULUS I.

DE DEFECTIBUS CORPORIS A VERBO ASSUMPTIS.

Nota. Corporis defectus, alii sunt communes omnibus hominibus in statu naturæ lapsæ, ut sitis, fames, dolor, corruptibilitas, mors, etc.; alii particulares aliquibus tantum hominibus, qui ex particularibus causis oriuntur, ut febris, lepra, claudicatio, cæterique morbi distincti a consumptione humidi radicalis, calorisque naturalis. Itaque

CONCLUSIO I.

Verbum assumpsit omnes humani corporis defectus communes.

Est de fide contra Julianum Halicarnensem, qui, præter unitatem naturæ, quam in Christo profitebatur cum Eutyche, asserebat carnem Christi fuisse incorruptibilem et impassibilem : unde ejus sectatores *Incorrupticolæ* dicti sunt.

PROB. 1. *Ex Scriptura,* quæ refert Christum, in vitæ suæ mortalis cursu, varia dedisse infirmitatis signa et argumenta; nam Matth. 4 : *Esuriit.* Joann. 4 : *Fatigatus ex itinere, sedit ad fontem.* Luc. 19 : *Flevit super Jerusalem.* Tan-

dem 2 Cor. 13 : *Crucifixus est ex infirmitate.* Vetus Testamentum prædixerat quod Novum accidisse refert : *A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas,* inquit Isaias[1], *Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit... Vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.* Atqui fames, defatigatio, passio et mors, etc., sunt communes corporis humani defectus; ergo Verbum assumpsit illos defectus.

Prob. 2. *Ex tradit. PP. et Conciliorum.* S. Cyril. Jerosolymit. ait : *Passus est Jesus pro hominibus vere : non enim apparentia est Crux, neque opinio redemptio : vere crucifixus est,* etc. Unde Conc. Ephesinum[2] definit : *Si quis non confitetur Dei Verbum carne passum et crucifixum, mortemque gustasse, anathema sit.*

Prob. 3. Quia conveniens erat, ut Verbum divinum hos defectus assumeret : 1° Ut verum hominem nobis per omnia similem sese exhiberet, et ideo ex Apostol.[3] fuit *tentatus per omnia pro similitudine absque peccato...* 2° Ut nobis esset exemplum patientiæ, Heb. 12 : *Sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes.....* 3° Ut proprio sanguine nos redimeret.

OBJECTIONES.

Objicies 1. David, Ps. 15, prædixit carnem Christi fore incorruptibilem : *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Prædixit carnem Christi fore incorruptibilem, post ejus mortem, *conc.;* ante ejus mortem, *nego ant.* Loquitur ergo Psaltes Regius de corruptione putredinis, quam non sensit caro Christi, non vero de corruptione alterationis et mortis ; id explicat D. Fulg.[4] : *Christus ergo,* inquit, *non vidit corruptionem, quia nullam sensit ejus caro pu-*

[1] Cap. 1 et cap. 53. — [2] Anathematismo 12. — [3] Hebr. 4. — [4] Epist. ad Reginum, cap. 4.

tredinem ; hoc autem, non ejusdem carnis incorruptibilitas, sed resurrectionis celeritas, fecit.

INST. 1. Atqui caro Christi fuit incorruptibilis ante ejus mortem. Ergo.

Prob. ant. Christus, qui ex Scriptura novus Adam dicitur, carnem prioris Adam innocentis gessit ; atqui caro Adami innocentis fuit incorruptibilis, id est non erat Adamo occasio doloris. Ergo.

RESP. *Nego maj.* Ratio est, quia Verbum eam carnem assumpsit, quam sanavit ; atqui non sanavit carnem Adami innocentis : ergo eam non assumpsit, sed eam ipsam carnem assumpsit, qualis fuit post peccatum, nempe infirmitatibus et doloribus obnoxiam.

INST. 2. Illi defectus et dolores sunt pœnæ peccati ; atqui nullum fuit nec esse potuit in Christo peccatum. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Sunt pœnæ peccati, proprii vel alieni, *conc.;* proprii semper, *nego maj.* Itaque in nobis tales defectus et infirmitates sunt pœnæ peccati proprii vel originalis, vel actualis ; in Christo autem fuerunt pœnæ peccati alieni, nempe hominis, pro quo se vadem ac sponsorem dedit.

INST. 3. Visio beatifica excludit omnem dolorem sensibilem ; atqui anima Christi, a conceptione, fuit visione beatifica donata : ergo non fuit obnoxia doloribus sensibilibus.

RESP. *Dist. maj.* Excludit omnem dolorem sensibilem, si non impediatur ne animæ felicitas in corpus et potentias inferiores resiliat, *conc.;* si impediatur, *nego maj.* Porro, Deus per miraculum impedivit ne animæ Christi felicitas in ejus corpus resiliret, ut posset pati et ea operari quæ erant necessaria ad finem Incarnationis. *Virtute Divinitatis Christi*, ait D. Th. [1], *dispensative sic beatitudo in anima continebatur, quod non derivabat ad corpus, ut ejus passibilitas et mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio contemplationis sic retinebatur in mente quod non derivabatur ad vires sensibiles, ut per hoc dolor sensibilis excluderetur.*

[1] Quæst. 15, art. 5, ad 3.

Objicies 2. Clemens Alexandrinus [1] de Christo dicit: *Ipse autem passionis erat expers, ut, quem nullus subiret motus affectionis, neque voluptas, neque dolor.* Ergo Christus non fuit dolori obnoxius.

Resp. *Dist. conseq.* Christus non fuit dolori involuntario et indeliberato obnoxius, *conc.;* deliberato et voluntario, *nego conseq.* Nec de alio dolore intelligendus est Clem. Alexandr., licet hic non satis accurate videatur locutus; alias contradiceret Christo per os Jeremiæ [2] dicenti: *Videte si est dolor sicut dolor meus.*

Objicies 3. Div. Hilarius [3] ait: *Homo itaque Jesus Christus ... in quem quamvis aut actus incideret, aut vulnus descenderet... afferrent quidem hæc impetum passionis, non tamen dolorem passionis inferrent, ut telum aliquod aut aquam perforans, aut ignem compungens, aut aera vulnerans.* Ergo, ex S. Hilario, Christus non sensit dolorem, qui tamen communis est naturæ humanæ defectus.

Resp. *Dist. conseq.* Ex S. Hilario, Christus non sensit dolorem, quatenus Deus est, *conc.;* quatenus homo, *subdist.* Non sensit dolorem, qui sit ineluctabilis, indeliberatus, mentem perturbans et a sua sede dejiciens, qualem nos experimus, *conc.;* dolorem omnem simpliciter et absolute, *nego conseq.* Itaque verba D. Hilarii ex scopo ipsius sunt interpretanda; agit porro contra aliquos hæreticos, qui asserebant Divinitatem in Christo, doloribus cæterisque humanitatis infirmitatibus, subjectam fuisse. *Volunt,* inquit ibidem, *plerique eorum* (hæreticorum) *non in natura eum impassibilis Dei fuisse : ut qui timuit, et doluit, non fuerit in ea spiritus incorruptione quæ non dolet, sed inferioris a Deo Patre naturæ.* Contra quos

Docet 1° Dolorem non in divinam, sed in humanam duntaxat naturam cecidisse: *Volunt enim,* inquit [4], *ex infirmitate corporis ærumnam spiritui adhærere, ac si virtutem illam*

[1] Lib. 6 *Stromat.* — [2] Thren. 1. — [3] Lib. 10 *de Trinit.* — [4] *Comment. in Matth.*, cap. 31.

incorruptæ substantiæ, imbecillitatis suæ sorte assumptio carnis infecerit, et æternitas naturam fragilitatis acceperit... mori ergo nihil in Deo potuit, neque ex se metus Deo ullus est ; in Christo enim Deus erat mundum reconcilians sibi.

Docet 2° Christum vere doloris sensum expertum fuisse. *Ut,* inquit, *cum in eodem* (Christo) *esset et infirmitas ad passionem, et ad vitam Dei virtus, non alius aut divisus a se esset qui et pateretur et viveret ; passus quidem est Unigenitus Deus quæ homines pati possunt.*

Docet 3° Dolores et infirmitates, quas Christus assumpsit, fuisse immunes a defectibus et imperfectionibus dolorum et infirmitatum, quas nos patimur : *Quia*, inquit, *dum homo Christus est, habet et nativitatem hominis, quia homo est : nec est in vitiosa hominis infirmitate, quia Christus est.* Hujus discriminis varias affert causas : 1° Quia dolores, quos Christus passus est, non erant ex peccato, sicut in nobis sunt : *Missus namque est*, inquit, *in peccati carnis similitudine, portans quidem in carne peccata, sed nostra et pro nobis dolens.* 2° Quia Christus, non ex necessitate, sed ex propria voluntate patiebatur : *Si in passione sua*, inquit, *necessitas est, et non salutis tuæ donum... adscribe infirmitatem.* 3° Quia dolores Christi, illius mentem non perturbabant, sed erant deliberati, ordinati et ad nutum ejus moderati : *Non est itaque,* inquit, *in ea natura, quæ supra hominem est, humanæ trepidationis anxietas.* Unde quando anima ejus turbata est [1], illam commotionem Christus in seipso volens ac lubens excitavit [2], *Turbavit seipsum.*

CONCLUSIO II.

Verbum non assumpsit defectus corporis humani particulares, quales sunt morbi et deformitas.

PROB. PROP. *generaliter*. Quia illi defectus particulares ex triplici veluti radice oriuntur : 1° ex culpa, puta intemperantia ; 2° ex aeris intemperie ; 3° ex defectu virtutis for-

[1] Joann. 5. — [2] Joann. 14.

matricis; atqui ex nulla harum radice evenire potuerunt in Christo: 1° *non ex culpa*, nam fuit temperantissimus et impeccabilis, ut mox videbitur; 2° *non ex aeris intemperie*, nam optimi fuit temperamenti, unde facillime potuit inclementiæ aeris resistere; 3° *non ex defectu virtutis formatricis*, nam corpus ejus formatum est de Spiritu Sancto, cujus virtus deficere non potest. Ergo, etc.

Objicies: Christus mortalitatem assumpsit; ergo et morbos particulares... Resp. *Nego conseq.*

Prob. conseq. Mors absque morbo contingere non potest; ergo si mortalitatem assumpsit, morbos quoque assumpsit.

Resp. *Nego ant.* Nam natura humana, in corpore bene formato et convenienter gubernato, sic potest intelligi deficere, ut sensim, debilitato naturali calore et humido radicali, vita absque morbis particularibus repente deficiat.

Prob. prop. *specialiter de deformitate.* 1° *Ex Script.* [1] : *Speciosus forma præ filiis hominum*; quem locum S. Bernardus [2] et S. Chrys. [3], de corporis Christi pulchritudine interpretantur. *Sicut in faciendis signis erat mirabilis*, inquit D. Chrys., *sic visu gratiosissimus fuisse traditur.* Ergo.

2° *Ratione.* Pulchritudo oritur ex tribus : nimirum, ex membrorum integritate, eorumdem debita proportione et colore convenienti orto ex bono temperamento; atqui corpus Christi, utpote virtute Spiritus Sancti formatum, iis qualitatibus haud dubie fuit donatum. Ergo.

Objicies : Is. 53 de Christo dicitur : *Non est species ei, neque decor.* Ergo, etc.

Resp. *Dist.* Non est species, neque decor, tempore passionis, *conc.*; extra tempus passionis, *nego ant.* Ibi enim Christus prædicitur, qualis erat futurus tempore passionis : in hunc locum scribens D. Hier. ait : *Despectus erat et ignobilis quando pendebat in cruce, et factus est pro nobis maledictum.*

Inst. Oris venustas non decet prædicatorem Evangelii :

[1] Psalm. 44. — [2] Serm. 1 *de Omnib. Sanct.* — [3] Hom. 28 in Matth.

atqui Christus fuit prædicator Evangelii. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Oris venustas mollis et effeminata, *conc.*; gravis et majestuosa, *nego maj.* Talis enim pulchritudo est viro digna.

Inst. 2. Divus Augustinus [1] de Christo ait : *Ipse sponsus, non carne, sed virtute formosus;* ergo vult pulchritudinem Christi repetendam esse a divinitate, vel animæ virtutibus.

Resp. *Dist. conseq.* Vult Christi pulchritudinem repetendam esse a divinitate, vel animæ virtutibus, sine exclusione pulchritudinis corporalis, *conc.*; cum tali exclusione, *nego conseq.* Unde horum verborum : *Non carne, sed virtute formosus,* sensus est : *Non tam carne quam virtute formosus;* unde non deprimit formositatem corporis Christi absolute, sed comparate ad divinitatem, aut ad animæ pulchritudinem, aut etiam ad pulchritudinem corporis post resurrectionem.

ARTICULUS II.

DE DEFECTIBUS ANIMÆ A VERBO DIVINO ASSUMPTIS.

Nota. Defectus animæ humanæ præcipui sunt ignorantia et peccatum : de ignorantia agemus dum de scientia Christi sermonem faciemus; de peccato ergo restat resolvendum : 1° utrum aliquod in Christo fuerit; 2° utrum, quatenus homo, peccare potuerit.

CONCLUSIO I.

Nullum prorsus in Christo fuit peccatum. Est de fide contra Calvinum [2].

Prob. 1. *Ex Scriptura* [3] : *Habemus Pontificem tentatum per omnia pro similitudine, absque peccato.* [4] *Christus... peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Quare [5] de seipso confidenter dicebat : *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

[1] In Psalm. 49. — [2] Lib. 2 *Institut.*, cap. 16. — [3] Hebr. 4. — [4] 1 Petri 2. — [5] Joann. 8.

PROB. 2. *Ex Concil. Ephesino,* Can. 10, definiente : *Si quis dixerit Christum pro seipso sacrificium obtulisse, et non potius pro nobis (neque enim oblatione indigebat, qui peccatum omnino nescivit), anathema sit.*

PROB. 3. *Ex illius impossibilitate peccandi,* quæ infra constabit.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Christus [1] ait : *Longe a salute mea verba delictorum meorum ;* ergo fuerunt in Christo peccata.

RESP. *Dist. conseq.* Fuerunt in Christo peccata aliena, *conc.;* propria, *nego conseq.* Christus itaque peccata nostra, vocat sua, quia debitum satisfaciendi pro illis in se suscepit [2] : *Iniquitates eorum ipse portavit.*

INST. 1. Apost. [3] de Christo ait : *Eum qui non novit peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ergo fuerunt in Christo peccata propria.

RESP. *Nego conseq.* Ibi enim peccatum sumitur pro hostia, seu victima pro peccato; quo sensu de Sacerdotibus Oseas 4 dicit : *Peccata populi mei comedent,* id est hostias pro peccatis oblatas.

INST. 2. *cum Calvino :* Christus desperatione et impatientia reus fuit, quando in cruce pendens, dixit Patri : *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ergo.

RESP. *Nego ant.* Neque enim illa verba sunt hominis impatientis et desperantis, sed hominis doloris sui acerbitatem indicantis, ac suæ humanitatis veritatem demonstrantis, ut observat S. Cyrillus [4]; et certe quomodo desperasset Christus, qui intuitiva Dei visione fruebatur, qui de resurrectione certus erat, qui Deo Patri dicebat : *In manus tuas commendo spiritum meum.*

INST. 3. Humana Christi voluntas rebellis fuit voluntati divinæ, cum dixit : *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste.* Ergo, etc.

[1] Psalm. 21. — [2] Isaiæ 53. — [3] 2 Cor. 5. — [4] Lib. 1 *ad Reginas.*

Resp. *Nego ant.* Nam Christus præceptum moriendi lubens acceptavit, *Oblatus est enim, quia voluit* [1]. Licet ergo humana Christi voluntas illis verbis voluerit significare affectum naturalem abhorrentem a cruciatibus, ut, nempe, se verum demonstraret hominem, subdita tamen et semper conformis divinæ voluntati fuit, quod testatur, cum addit: *Verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.*

Objicies 2. Christus peccavit in Adam. Ergo.

Resp. *Nego ant.* Nam [2] Angelus Mariæ dixit: *Quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Qui locus excludit a Nativitate Christi peccatum originale.

Prob. ant. Christus etiam originaliter fuit in Adam; ergo in eo peccavit, *in quo omnes peccaverunt* [3].

Resp. *Dist. antec.* Fuit in Adam materialiter, et secundum corpulentam substantiam, *conc.;* active, et secundum seminalem rationem, *nego ant.* Licet ergo Christus sumpserit carnem de Virgine, filia Adam, tamen non descendit ab Adam per seminalem propagationem, neque enim ab ullo Adæ filio fuit genitus; ergo non contraxit peccatum originale.

CONCLUSIO II.

Christus, etiam prout homo, fuit omnino impeccabilis. Prop. secundum præsentem statum, in quo natura humana Christi est Verbo hypostatice unita, et visione beatifica donata, est de fide.

Prob. 1. *Ex Scriptura* [4]: *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei;* atqui quod nascitur Sanctum, nimirum sanctitate substantiali, non potest peccare. Ergo.

Prob. 2. *Ex traditione Patrum.* S. Hippolytus Martyr, apud Theodoretum [5], ait: *Dominus a peccato alienus erat.*

S. August. [6] de Christo dicit: *In cujus non tantum divinitate, sed nec in anima, nec in carne ullum potuit esse peccatum.*

[1] Isaiæ 53. — [2] Lucæ 1. — [3] Rom. 5. — [4] Lucæ 1. — [5] Dialogo 1. — [6] Lib. 2 *de peccat. meritis et remiss.*, cap. 11.

Et c. 13, ex his Apostoli verbis: *Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, segretatus a peccatoribus*, etc. probat Christum, non tantum non peccasse, sed nec peccare potuisse, asserens omnes Sacerdotes, *qui in Sacerdotio laudabiliter justeque vixerunt, habuisse necessitatem sacrificium primitus pro suis offerre peccatis, solo Christo existente, qui hanc necessitatem Sacerdos incontaminabilis non haberet.*

PROB. 3. *Ratione.* Si Christus, etiam prout homo, peccare potuisset, idem de Verbo dici potuisset; atqui absurdum et impium conseq. Ergo, etc. *Prob. seq. maj.* Quæcumque dicuntur de natura tanquam de principio *quo*, prædicantur de supposito tanquam de principio *quod*: sic dicitur, *Deus mortuus est*, quia mors naturæ, cui Verbum est substantialiter unitum, tribuitur tanquam principio *quo*; atqui suppositum naturæ humanæ in Christo, aliud non est quam Verbum. Ergo, etc.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Christum potuisse peccare non repugnat. Ergo.

Prob. ant. Christum potuisse mori non repugnat; ergo nec repugnat Christum potuisse peccare: non enim Deus minus est vivens per essentiam, quam sanctus per essentiam.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod mors sit malum pœnæ, cujus Deus auctor esse potest: quare nihil impedit, quominus, per idiomatum communicationem, Deus, in natura creata subsistens, dicatur mortuus; e contra peccatum est malum culpæ, cujus Deus auctor esse non potest, cum sit essentialiter inordinatio, indecentiamque n Deum refunderet, si esset in natura creata, cum qua unam personam constituit: ac proinde peccatum magis repugnat sanctitati per essentiam, quam mors repugnet vitæ per essentiam in aliena natura subsistenti.

OBJICIES 2. Christus fuit liber; ergo potuit peccare.

RESP. *Dist. ant.* Fuit liber libertate contradictionis, qua poterat bonum illud amplecti, vel non, *conc.;* libertate contrarietatis, qua bonum posset amare vel odisse, vel etiam aliquid bono contrarium amplecti, *nego ant.* Neque ex eo ejus libertas fuit imminuta, cum peccandi potestas sit defectus libertatis, non perfectio, ut docet D. Th.[1]

INST. Humanitas Christi, seclusa unione hypostatica, peccare potest; ergo et tali unione posita.

Prob. conseq. Persona Verbi nihil prorsus immutavit in operationibus naturæ humanæ; ergo si humanitas Christi potuerit peccare seclusa unione, ita et ea posita.

RESP. *Dist. ant.* Nihil immutavit, physicum, *conc.;* nihil immutavit, morale, *nego ant.* Illa porro immutatio moralis consistit in hoc, quod persona Verbi, quæ in omnibus humanitatem Christi regebat, effecit ne ejus voluntas aliquid admitteret inordinatum.

Quæres : *Unde repeti debeat impeccabilitas Christi ?*

Nota. Durandus[2], Gabriel[3], et Scotus[4] docent humanitatem Verbo unitam non habere præcise ratione unionis ut non posset peccare, sed ex adjunctis, nimirum: visione beatifica, gratia sanctificante, singularis Dei protectione, etc., quæ si a Christo separata fuissent, ut separari absolute potuisse affirmant, peccare potuisset. Contra quos

RESP. *Impeccabilitas ex Christo oritur præcise ex hypostatica naturæ humanæ cum Verbo unione.*

PROB. 1. *Ex Scriptura*[5]: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ex quo sic argumentor: Eadem ratione Christus est impeccabilis, qua est sanctus, sanctitate non tantum adventitia et accidentali, sed naturali ac substantiali; atqui Christus, præcise vi unionis hypostaticæ, est Sanctus sanctitate substantiali et naturali;

[1] 1 part., quæst. 62, art. 8, ad 2. — [2] In 3, dist. 12, ad 2. — [3] Dist. 2 et 12, quæst. 1. — [4] Quæst. 1. — [5] Lucæ 1.

ergo præcise vi unionis hypostaticæ est impeccabilis; quia, ut ait Tertul.[1] : *Verbum assumendo* humanitatem, illam *fecit suam, et faciens suam, fecit non peccatricem.*

PROB. 2. *Ex traditione Patrum.* S. Athan.[2], ut refertur in Synodo VI, act. 8, dicit quod Christus est *sanctus natura sua, et immutabilis ad malum* ; atqui natura Christi consistit in unione hypostatica humanitatis cum Verbo : ergo ex illa unione Christus habuit, ut nullatenus peccare potuerit.

D. Ambros.[3] ait : *Anima Christi est incapax peccati, quia per unionem facta est impeccabilis.*

D. Hilarius[4] ait : *Homo Christus est, et in veritate Nativitatis est, dum homo est, et non est in proprietate peccatti, dum Christus est, quia et qui homo est, non potuit non esse quod natus est, et qui Christus est non potuit amisisse quod Christus est.* Quibus verbis significat posse peccare æque Christo repugnare, ac ei repugnat non esse Christum; atqui impossibile est Christum non esse Christum. Ergo.

PROB. 3. Si humanitas Verbo unita posset peccare in sensu composito unionis, ipsum Verbum posset peccare, non solum denominative per communicationem idiomatum, ut concedit Durandus, sed etiam formaliter et secundum se, ita ut in Christo distinguenda essent duo peccata, unum voluntatis humanæ, alterum divinæ; atqui voluntatem divinam posse peccare repugnat. Ergo.

Prob. Seq. maj. Quia quando plures naturæ in idem suppositum conveniunt, tenetur superior, saltem si commode possit, inferiorem regere, et impedire ne peccet, alioqui peccatum ipsi imputatur, ut patet in humana voluntate, quæ si permittat in appetitu sensitivo motus inordinatos, quamvis in se formaliter non peccaminosos defectu libertatis, eo ipso tamen contrahit peccatum; atqui natura divina et humana in idem Christi suppositum conveniunt;

[1] Lib. *de carne Christi.* — [2] Serm. 2 *contra Apollin.* — [3] Lib. *de Incarnat.*, cap. 7. — [4] Lib. 16 *de Trinit.*

ergo superior, nempe divina, debet regere inferiorem, nempe humanam, etc.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Deus non tenetur impedire peccata hominum, suorum subditorum, et filiorum adoptivorum, si sint in gratia; ergo nec tenetur impedire peccata naturæ assumptæ.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod Deus, respectu hominum, solum se habet ut causa universalis, juxta eorum exigentiam ad illorum actiones concurrens; e contra respectu actionum naturæ assumptæ, se habet ut causa particularis, illas ponens tanquam actiones sui proprii suppositi, et consequenter ut suo supposito (a quo solo, ut principio *quod* particulari, procedunt) specialiter imputabiles.

INST. 1. Verbum potest efficaciter velle, ut actiones naturæ assumptæ ad se non pertineant alio titulo, quam causæ universalis; ergo potest efficere ut sibi non imputentur ad culpam.

RESP. *Nego ant.* Quia sicut, posita unione hypostatica, Verbum non potest efficere, ut humanitas assumpta sibi non sit propria, ita non potest efficere, ut istius humanitatis actiones non sint sibi propriæ, ut principio *quod* particulari, et ideo tenetur illas, tanquam specialiter suas, regere et ordinare.

INST. 2. Non magis imputari debet Verbo peccatum naturæ assumptæ, quam ejus mors; atqui mors naturæ assumptæ Verbo in se non imputatur. Ergo.

RESP. *Nego maj.* Disparitas est, quod mors sit malum physicum, quod Deus potest velle, et ut causa particularis inferre naturæ assumptæ; peccatum vero sit malum morale, quod Deus velle nequit absque inhonestate, nec ullo modo ad illud, tanquam causa particularis, concurrere, ita ut illi tanquam auctori tribui possit.

INST. 3. Peccatum naturæ inferioris superiori non tri-

buitur, quando natura inferior propria gaudet libertate; atqui natura humana in Christo propria gaudet libertate. Ergo.

Resp. *Nego maj.* Cujus falsitas patet in patre obligato ad directionem filii, licet unum moraliter tantum cum eo faciat; ex quo a fortiori sequitur naturam superiorem ad id obligari, quando cum inferiori facit unum per se in ratione suppositi, cujus sunt actiones illius naturæ inferioris. In hac itaque suppositi unitate, et non in defectu libertatis partis inferioris, fundatur obligatio, qua pars superior in homine tenetur gubernare inferiorem, quam licet propria gauderet libertate, æque teneretur gubernare præcise qua superior et conveniens in unum suppositum, cum per hoc præcise inferior superiori subordinetur in operando, sicut in essendo, tanquam aliquid ad ipsum specialiter pertinens.

Inst. 4. Atqui nulla ratione natura divina in Christo tenetur gubernare naturam humanam. Ergo.

Prob. ant. In Deum nulla cadit obligatio. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Non cadit obligatio ex aliqua lege superioris, *conc.;* ex rectitudine divinæ voluntatis, *nego ant.* Sic Deus tenetur non mentiri, quia tenetur ad nihil faciendum suæ sapientiæ et sanctitati repugnans, ad idque ex suis intrinsecis determinatur ac necessitatur.

Inst. 5. Si ex rectitudine divinæ voluntatis oritur illa obligatio, tam Pater et Spiritus Sanctus tenentur peccata naturæ assumptæ impedire, ac Verbum, quia communis est voluntas; atqui hoc dici non potest. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Tam Pater et Spiritus Sanctus tenentur, indirecte et quasi per accidens, *conc.;* directe et per se, *nego maj.* Solus quidem Filius per se ac directe tenetur ad impedienda naturæ assumptæ peccata, quia ista obligatio fundatur in unione hypostatica, quam solus Filius per se immediate terminat, ratione cujus terminationis et naturam assumptam, et naturæ assumptæ actiones fecit suas;

quia tamen ejus voluntas communis est aliis personis, ideo etiam Pater et Spiritus Sanctus indirecte, et velut per accidens, id est, non ratione sui, sed ratione alterius personæ, etiam ad idem obligantur, ad quam obligationem jam tunc consenserunt, cùm humanam naturam unire Verbo decreverunt.

Objicies 2. Per actiones naturæ assumptæ honestas, Verbum, secundum se, seu ut est suppositum naturæ divinæ, non meruit; ergo a pari non peccaret per ejusdem actiones inhonestas.

Resp. *Nego seq.* Disparitas est, quod Verbum secundum se, actiones honestas naturæ assumptæ non obtulit alteri a se, tanquam superiori, a quo possit præmium accipere, quod antecedenter non sit suum, quod tamen essentialiter requiritur ad rationem meriti; verum permittendo actiones inhonestas fieri a natura sibi hypostatice unita, voluntate divina consentiret in actiones essentiali suæ bonitati ac sanctitati repugnantes, easque produceret ut suas, adeoque peccaret secundum se, quod omnino repugnat.

ARTICULUS III.

DE DEFECTIBUS ANIMÆ ET CORPORI COMMUNIBUS A VERBO ASSUMPTIS.

Nota 1. Sub hoc titulo comprehendimus fomitem peccati, et passiones, utpote quæ a corporali appetitu eliciantur, et ab anima secundum vim sentiendi producantur, de quibus quæritur utrum fuerint in Christo.

Nota 2. Fomes peccati est inclinatio appetitus sensitivi in id quod est contra rectam rationem; sumitur, vel *in actu primo*, et est ipse appetitus sensitivus, prout proxime dispositus ad eliciendos motus inordinatos rationi repugnantes, vel *in actu secundo*, et sic est actualis motus appetitus sensitivi contra rectam rationem.

Nota 3. Passio est motio appetitus sensitivi circa bonum

aut malum sensibile, secundum rectam rationem. Undecim sunt passiones, quarum sex pertinent ad appetitum concupiscibilem, nempe : *amor* et *odium*, *desiderium* et *fuga*, *gaudium* et *tristitia* ; quinque vero pertinent ad appetitum irascibilem, nimirum : *spes*, *desperatio*, *audacia*, *timor* et *ira*. His positis, sit

CONCLUSIO I.

Non fuit in Christo fomes peccati neque in actu primo, neque in actu secundo.

PROB. 1. *Ex V Synodo* [1], ubi anathematizantur qui cum Theodoro Mopsuesteno dicebant Christum fuisse passionibus concupiscentiæ obnoxium.

PROB. 2. *Ex Patribus* D. Leo [2] expresse docet : *Non fuisse in Christo legem peccati*; et D. Aug. [3] : *Quam*, inquit, *Spiritui resistentem non habere* (concupiscentiam) *in carne mortali*, *ille tantummodo homo habuit, qui non per ipsam ad homines venit*, id est Christus, qui non communi cæterorum hominum via natus est, sed ex Virgine, divino Spiritu specialiter operante.

PROB. 3. *Ratione*. Peccati fomes, sive in actu primo, sive in actu secundo, oritur a peccato originali : neque enim eum habuit Adamus in statu innocentiæ; atqui Christus non habuit originale peccatum, neque etiam illius contrahendi debitum, cum non descenderit ab Adamo via ordinaria. Ergo, etc.

Dixi in prop. non fuisse in Christo fomitem peccati *in actu primo;* ex quo sequitur fomitem peccati in Christo non fuisse, ut in quibusdam sanctis, ligatum, id est per extrinsecam Dei protectionem remotum ab occasionibus, quibus excitari potuisset ad motus inordinatos; sed omnino extinctum, ita ut passiones ejus naturales, per specialis-

[1] Collat. 8, can. 12. — [2] Epist. 11. — [3] Lib. 1 *contra duas Epist. Pelag.*, cap. 11.

simam Dei assistentiam, Christo, propter unionem hypostaticam, debitam, ita rationi fuerint subjectæ, ut nunquam, nisi ex ejus præscripto, in ullos motus erumpere potuerint.

Objicies : [1] Christus dicitur : *Tentatus per omnia pro similitudine, absque peccato*. Ergo tentatus fuit a fomite peccati.

Resp. *Dist. ant.* Christus fuit tentatus per omnia, tentatione extrinseca, v. gr. a Diabolo, *conc.;* tentatione intrinseca, quæ est a fomite peccati, *nego ant.;* fuit ergo tentatus, non a propria concupiscentia (hæc enim, cum magnam importet indecentiam, non fuit in Christo), sed experientia malorum quibus obnoxii sumus, hocque *absque peccato,* et iis quæ sunt vel effectus, vel causæ peccati.

Inst. 1. Christus assumpsit defectus toti naturæ communes; atqui fomes peccati communis est toti naturæ. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Assumpsit defectus, qui ad finem Incarnationis utiles erant, et nullam involvebant indecentiam, qualis erat passibilitas, *conc.;* qui ad finem Incarnationis inutiles erant, ac insuper magnam involvebant indecentiam, *nego maj*. Porro, fomes peccati inutilis erat ad finem Incarnationis, magnamque indecentiam involvebat sanctitati Christi repugnantem.

Inst. 2. Fomes peccati in se est appetitus, quo delectabilia concupiscuntur et adversa refugiuntur; atqui talis appetitus fuit in Christo. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Quo delectabilia concupiscuntur, et adversa refugiuntur contra rectam rationem, *conc.;* secundum rectam rationem, *nego maj.* Fuit itaque in Christo appetitus sensitivus, quo escam, somnum, potum, secundum rationem appetebat, et quæ fugienda sunt tormenta, refugiebat, sed in eo non fuit fomes.

[1] Hebr. 4.

aut malum se... sunt pas... piscibil... dium e... cibile... posi...

CONCLUSIO II.

Revera fuerunt in Christo passiones, nostris quidem quoad substantiam similes, dissimiles vero quoad modum.

PROB. PRIMA PARS 1. *Ex Scriptura*, quæ Christo tribuit tristitiam [1] : *Tristis est anima mea usque ad mortem* : amorem, nam sorores Lazari dixerunt ad Jesum : *Domine, ecce quem amas infirmatur* : iram [3] : *Circumspiciens eos* (Pharisæos) *cum ira* : timorem [4] : *Cœpit pavere et tædere* : gaudium, nam [5] dixit Jesus : *Gaudeo propter vos.* Atqui tristitia, amor, ira, etc. sunt passiones. Ergo, etc.

PROB. 2. *Ratione* : Quia passiones sunt connaturales appetitus sensitivi perfectiones, quæ nec dedecent naturam humanam Verbo hypostatice unitam, nec statui beatitudinis repugnant; ergo *in Christo fuerunt sicut et cætera quæ ad naturam hominis pertinent*, ait D. Th. [6]. Rationem reddit Theophylactus in hunc Marci locum : *Cœpit pavere et tædere*, apud S. Th. [7] : *Quia*, inquit, *qui assumpserat hominem, assumpsit et naturales proprietates hominis, pavere, tædere et contristari.*

PROB. SECUNDA PARS. Quia Christus fuit homo nobis consubstantialis; ergo habuit passiones nobis substantialiter similes : *Neque enim*, ait D. Aug. [8], *in quo verum erat hominis corpus, et verus hominis animus, falsus erat humanus affectus.*

PROB. TERTIA PARS. Ex D. Th. citato, dicente : *Quod hujusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, quam in nobis, quantum ad tria* . 1° *Quantum ad objectum : quia in nobis plerumque hujusmodi passiones feruntur ad illicita, quod in Christo non fuit*. 2° *Quantum ad principium : quia frequenter in nobis præveniunt judicium rationis ; sed in Christo omnes motus sensitivi appetitus oriebantur secundum dispositionem rationis,*

[1] Matth. 26.— [2] Joann. 11.— [3] Marci 3.— [4] Marci 14.— [5] Joann. 11. — [6] 1 part. quæst. 15, art. 4. — [7] In Catena. — [8] Lib. 14 *de Civitate Dei*, cap. 9.

sicut probant hæc verba[1]*:* Turbavit seipsum. 3° *Quantum ad effectum : quia in nobis quandoque hujusmodi motus non sistunt in appetitu sensitivo, sed trahunt,* ac perturbant *rationem : quod in Christo non fuit, cum exercerentur solum quando, et quantum permittebat ratio.* Hinc Div. Hier.[2] vocat illas, *propassiones*, non passiones, quæ secundum Stoicos rationem debent turbare; ita sese explicat D. Doctor, dicens: *Dominus, ut veritatem probaret assumpti hominis, vere quidem contristatus est, sed ne passio in animo illius dominaretur, per propassionem cæpit contristari.*

Objicies: SS. PP. excludunt a Christo passiones, nimirum tristitiam, timorem, iram, etc. Ergo in eo non fuerunt reipsa passiones, sed tantum apparenter.

Resp. *Dist. ant.* Excludunt a Christo passiones, quoad modum, *conc.;* quoad substantiam et veritatem, *nego ant.* Itaque SS. PP.: 1° Excludunt a Christo tristitiam sumptam pro inquietudine animi et vultus morositate; quo sensu intelligitur istud[3]: *Non erit tristis, neque turbulentus;* sed eam non excludunt, quæ pro voluntatis et appetitus sensitivi vero dolore sumitur.

2° Excludunt timorem, secundum quod dicit incertitudinem mali futuri, et spem illud evitandi; non vero illum excludunt secundum quod dicit affectum appetitus sensitivi, per simplicem displicentiam refugientis malum futurum sine spe illud evadendi.

3° Excludunt iram, secundum quod vindictam quærit absque ordine rationis; sed non eam excludunt secundum quod appetit vindictam juxta ordinem justitiæ; sic enim est affectus laudabilis, et ad zelum pertinens, juxta illud[4]: *Zelus domus tuæ comedit me.*

Inst. 1. In Christo propter visionem beatificam fuit summum gaudium; ergo in eo non potuit esse vera tristitia.

Prob. conseq. Summum gaudium et tristitia sunt actus

[1] Joann. 11. — [2] In cap. 24, Matth. — [3] Isaiæ 42. — [4] Psalm. 68.

vitales stricte contrarii, adeoque virtualiter contradictorii; ergo non possunt esse simul in eodem subjecto.

Resp. *Dist. ant.* Sunt actus vitales stricte contrarii, si versentur circa idem objectum et motivum, *conc.;* si versentur circa diversa objecta et motiva, *nego ant.* Porro, gaudium in Christo habuit pro objecto et motivo summum bonum per claram visionem possessum, tristitia vero habuit pro motivo et objecto supplicium et ignominiam Crucis, ruinam Judæorum, Dei offensam, etc. Ergo non fuerunt de eodem objecto et motivo.

Inst. 2. Licet gaudium et tristitia versentur circa objecta et motiva diversa, tamen repugnat ut sint simul in eodem subjecto; ergo nulla solutio.

Resp. *Dist. ant.* Repugnat ut sint simul in eodem subjecto, repugnantia naturali, quæ in hoc consistit, quod motivum vehementissimi gaudii non relinquat naturaliter ullam efficaciam motivo tristitiæ, cum actus vehementis gaudii ita rapiat voluntatem, ut non det locum tristitiæ, etiam respectu diversi objecti, *conc.;* repugnantia essentiali, *nego ant.* Porro, in hoc differt repugnantia essentialis a naturali, quod essentialis nullo modo possit superari, naturalis vero possit virtute supernaturali superari, quomodo de facto superata fuit in Christo, ut posset actus utrique statui viatoris et comprehensoris connaturales simul elicere, et, ad majorem satisfactionis perfectionem, tristitiam cum gaudio voluntarie assumere.

CAPUT III.

DE UNIONE HYPOSTATICA.

Nota 1. Quamvis *unio hypostatica* a Patribus et Conciliis vocetur etiam *unitio*, tamen, stricte loquendo, ab ea differt; nam *unio* est vinculum duorum extremorum; *unitio* vero stricte sumpta, est actio, per quam fit extremorum unio; unde si Incarnatio sumatur active et causaliter, idem est

ac *unitio*; si verum sumatur passive et formaliter, idem est ac *unio*.

Nota 2. Hic agemus : 1° De quidditate unionis hypostaticæ; 2° De modo quo facta est unio hypostatica; 3° De proprietatibus illius unionis; 4° Tandem de consequentibus unionem hypostaticam, totidem quæstionibus.

QUÆSTIO I.

DE QUIDDITATE UNIONIS HYPOSTATICÆ.

Nota. In assignanda unionis hypostaticæ natura, varias in partes scinduntur Scholastici.

Nonnulli censent unionem hypostaticam esse ipsammet actionem, per quam humana Christi natura fuit producta.

Alii docent eam esse entitatem realem extremis unitis superadditam; sed hi valde iterum discordes sunt in assignanda illa entitate reali superaddita. — Gabriel [1] vult eam esse qualitatem quamdam supernaturalem absolutam, quam *gratiam unionis* vocat. — Scotus vult eam esse relationem realem, qua humanitas refertur ad Verbum divinum. — Suarez putat, eam esse entitatem modalem a Verbo et humanitate realiter distinctam.

Alii tandem sentiunt unionem non esse quid ab extremis unitis distinctum, sed Verbum et humanitatem se ipsis formaliter absque ullo medio uniri, per hoc quod Verbum communicet humanitati suum esse divinum.

CONCLUSIO I.

Unio hypostatica realiter distinguitur a productione humanitatis Christi.

PROB. 1° Quia productio humanitatis Christi, cum sit opus ad extra, est actio toti Trinitati communis; unio vero

[1] In dist. 30, quæst. 4, art. 1.

solius est Verbi divini; ergo illæ duæ actiones sunt distinctæ realiter. — 2° Quia actio unitiva pertinet ad ordinem supernaturalem et hypostaticum; actio vero productiva humanitatis, est ordinis pure naturalis; ergo distinguuntur realiter: hinc B. V. Maria præbuit suum concursum ad generationem humanitatis, non vero ad actionem unitivam humanitatis cum Verbo divino.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Leo Magnus [1] dicit: *Natura nostra non sic assumpta est, ut, prius creata, postea assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur.* Ergo unio hypostatica non distinguitur ab ipsa humanitatis creatione.

RESP. *Nego conseq.* Solum quippe vult D. Doctor humanam Christi naturam non præcessisse tempore Incarnationem, sed eodem instanti reali, quo creata fuit, assumptam fuisse; docet ergo concomitantiam, non vero identitatem illius duplicis actionis, ut inde refelleret Nestorium, qui contendebat humanitatem Christi aliquo tempore realiter fuisse sine unione cum Verbo, ex quo concludebat B. V. Mariam esse quidem Christiparam, non autem Deiparam.

INST. Maria Virgo est vere Mater Dei; atqui non est vere Mater Dei, nisi actio humanitatis productiva sit eadem ac actio unitiva ejusdem humanitatis cum Verbo. Ergo.

RESP. *Nego min.* Nam ut Beata Virgo Maria dicatur et vere sit Mater Dei, sufficit ut ejus actio generativa, qua animam corpori univit, terminata fuerit ad humanitatem eodem instanti assumptam, licet forte in posteriori naturæ.

OBJICIES 2. Ea non distinguuntur realiter, quæ unum eumdemque habent terminum; atqui unio hypostatica et actio humanitatis productiva habent in Christo unum eumdemque terminum. Ergo.

[1] Epist. 11 ad Julian.

Prob. min. Unio hypostatica habet pro termino subsistentiam humanitatis in Verbo; atqui actio humanitatis productiva habet quoque pro termino eamdem humanitatis subsistentiam. Ergo, etc.

RESP. *Nego min.* Siquidem adæquatus creationis terminus est substantia, non vero subsistentia creata, cum substantiæ indifferens sit, ut per se vel per alium subsistat.

Prob. min. Creatio non terminatur nisi ad rem subsistentem. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Nam creatio prorsus indifferens est ad subsistentiam propriam vel alienam; ergo præcise terminatur ad naturam quæ, si non communicetur alteri, est sui juris, ac proinde in se subsistit : si vero communicetur alteri, est juris alterius, ac proinde in alio subsistit.

CONCLUSIO II.

Unio hypostatica non est entitas realiter distincta a Verbo et humanitate unitis, sive illa entitas sit qualitas supernaturalis absoluta, sive sit relatio realis, sive sit modus substantialis, aut quodlibet aliud.

PROB. 1. Non potest admitti entitas copulans humanitatem cum Verbo divino, quin recipiatur tum in Verbo, tum in humanitate; atqui illa non potest recipi in Verbo, alias mutaretur : ergo illa non debet admitti.

Respondent sufficere ut illa entitas recipiatur in humanitate, cui inhæret, cum tantum adhæreat Verbo, sed

Contra est. Nam Verbum est intrinsece unitum humanitati; atqui non potest esse intrinsece unitum per unionem quæ est illi extrinseca, et quam non recipit; ergo non potest intrinsece uniri per aliquam entitatem a se et humanitate distinctam.

PROB. 2. Quia si unio hypostatica sit entitas realiter ab extremis distincta, debet admitti secunda entitas per quam prima uniatur, et tertia per quam uniatur secunda, et sic

in infinitum; atqui ille in infinitum processus repugnat. Ergo.

Respondent adversarii negando majorem, quia hæc prima entitas non est indifferens ut uniatur, cum ad unionem ex propria ratione sit determinata.

Sed quare eadem ratione dici non poterit naturam humanam Christi non esse indifferentem ad hoc ut uniatur Verbo divino, cum ad unionem determinetur ab ipso Deo, in quantum scilicet Deus illam creavit in Verbo, quod eam per seipsum immediate terminat, complet et perficit?

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Quod est indifferens, ut cum aliquo uniatur, ad id debet determinari per aliquid superadditum; atqui humanitas Christi ad unionem erat indifferens: ergo debuit per aliquid reale superadditum determinari.

RESP. 1. *Retorq. argumentum.* Quod est indifferens, ut cum aliquo uniatur, ad id per aliquod superadditum debet determinari; atqui Verbum divinum ad unionem erat indifferens, non minus quam humanitas: ergo debuit per aliquid reale ipsi superadditum, ad unionem determinari; tamen illud non admittunt adversarii.

RESP. 2. *Nego maj.* Quia indifferentia unibilium tollitur per accessionem unius ad aliud, et ideo indifferentia humanitatis Christi ad sui unionem cum Verbo fuit sublata per actionem, qua Verbum illi suum esse Divinum communicavit.

OBJICIES 2. Omnis mutatio arguit aliquid de novo productum; atqui humanitas, per sui unionem cum Verbo, mutata est, nimirum de non unita, facta est unita: ergo in illa unione aliquid fuit de novo productum.

RESP. *Dist. maj.* Omnis mutatio entitativa, *conc.*; mutatio duntaxat connotativa, licet intima et personalis, *nego maj.* Porro, dum humanitas Verbo divino copulata est, non est mutata entitative, cum semper eamdem entitatem retinue-

rit; sed mutata est connotative, quatenus tunc habuit habitudinem ad Verbum, quam antea non habebat.

INST. 1. Ergo unio hypostatica consistit in habitudine, seu relatione humanitatis ad Verbum; atqui hoc est ipsa Scoti sententia. Ergo.

RESP. *Nego illatum.* Equidem habitudo humanitatis ad Verbum resultat ex unione hypostatica, sed illa habitudo non est unio, cum unionem jam factam præsupponat.

INST. 2. D. Th. [1] ait: *Unio est relatio quædam, quæ consideratur inter divinam naturam et humanam, secundum quod conveniunt in una persona Filii Dei.* Ergo ipsamet unio est relatio.

RESP. *Dist. conseq.* Unio sumpta pro mutua habitudine, quæ oritur ex conjunctione humanitatis et Verbi, *conc.*; sumpta pro formali humanitatis et Verbi vinculo, *nego conseq.* Et ita Cajetanus D. Thom. interpretatur, dicens: *Super conjunctione substantiali personæ Verbi et naturæ humanæ, fundatur in opinione D. Thomæ relatio unionis inter duas naturas, vel inter naturam humanam et personam Verbi; talis autem relatio unionis, præ vocum inopia, vocatur unio.*

OBJICIES 3. Omnis actio habet terminum de novo productum; atqui Incarnatio, seu unitio, est actio; ergo habet terminum de novo productum; atqui ille terminus non est sola humanitas, nec sola Verbi subsistentia: nam utraque potest existere sine unione: ergo est entitatula quædam ab utraque natura realiter distincta.

RESP. *Dist. maj.* Omnis actio productiva habet terminum de novo productum, *conc.*; unitiva, *nego maj.* Porro, Incarnatio causalis quidem est actio, sed unitiva duntaxat, cujus proinde terminus non est entitas de novo producta, sed est totum compositum ex partibus unitis conflatum, quod nihil aliud est, quam partes simul conjunctæ.

[1] 3 part., quæst. 2, art. 7.

CONCLUSIO III.

Unio hypostatica nihil aliud est, quam communicatio Divini esse, a Verbo facta humanitati, per illius translationem in suam propriam subsistentiam.

PROB. In eo consistit essentialiter unio hypostatica, quo posito, omnia Incarnationis mysteria concipi et exponi possunt; atqui, posita communicatione Divini esse a Verbo facta humanitati, concipi et exponi possunt omnia Incarnationis mysteria. Ergo.

Prob. min. Posita communicatione Divini esse facta humanitati, concipitur et exponitur :

1° Quomodo natura humana in Christo non sit persona humana, sed divina. Quia nimirum non est sui juris, sed alieni, nempe Divini; atqui natura humana, ut non sit sui juris, habet per communicationem Divini esse, sibi a Verbo factam : quoties enim natura inferior accedit ad superiorem, tunc inferior desinit esse juris proprii, ac sub jure et dominio superioris constituitur. Ergo.

2° Exponitur, quomodo natura humana sit persona divina. Quia nempe per divinæ substantiæ communicationem, persona Verbi divini, eam assumendo, fecit suam, cum eam terminet, ac ultimo compleat.

3° Exponitur, cur inter Verbum et humanitatem non sit tantum unio moralis per gratiam et alia dona, ut docuit Nestorius, sed physica et substantialis. Quia nempe illa unio oritur ex intima ipsiusmet substantiæ divinæ communicatione facta humanitati.

4° Exponitur, cur inter Verbum et humanitatem sit communicatio idiomatum. Nempe quia, ex communicatione Divini esse facta humanitati, exsurgit una persona quæ est principium *quod*, et subjectum omnium Christi actionum et passionum ; hinc recte dicitur, *Deus est mortalis; homo est immortalis ; Deus passus est*, etc.

5° Exponitur, cur actiones Christi valoris sint infiniti.

Quia nempe Verbum, quod humanitatem ad se transtulit per communicationem Divini esse, illas humanitatis actiones fecit suas, quatenus illarum est principium *quod*, et consequenter illarum veluti pars. Cætera omnia sic exponi possunt.

QUÆSTIO II.

DE MODO, QUO FACTA EST UNIO HYPOSTATICA.

Nota. Circa modum, quo facta est unio hypostatica, duo extreme oppositi insurrexerunt errores.

1[us] *Error* fuit *Nestorii,* Patriarchæ Constantinopolitani, contendentis unionem Verbi divini cum humanitate non fuisse factam in persona, et ideo non fuisse physicam et hypostaticam, sed moralem tantum et accidentalem, qualis reperitur inter Deum et templum in quo habitat; ex qua doctrina

Inferebat 1° Non unam, sed duas in Christo personas esse, humanam scilicet inhabitatam, et divinam inhabitantem.

Inferebat 2° Verbum assumpsisse hominem, tum natura, tum persona perfectum, qui primo in utero B. Mariæ Virginis formatus, postea ad unionem cum Verbo assumptus est; ex quo necessario sequebatur Christum non esse Deum, et B. V. Mariam non esse Dei, sed tantum Christi hominis Matrem, *non Theotocon,* ut blasphemabat, sed *Christotocon.*

Inferebat 3° Admitti non debere realem idiomatum communicationem, qua utriusque naturæ, divinæ et humanæ, proprietates in Christo de se invicem prædicarentur; proindeque has propositiones, *Deus est mortalis; homo est immortalis*, etc., rejiciebat, ut falsas et blasphemas.

2[us] *Error* fuit *Eutychis,* qui cum veritatem de unica in Christo persona contra Nestorium propugnasset, in oppositum errorem lapsus est, docens ante unionem hypostaticam duas fuisse in Christo naturas realiter distinctas, divinam scilicet et humanam : post unionem vero, unam

remansisse in Christo naturam, sive quia natura divina conversa est in humanam, sive quia natura humana conversa est in divinam, a qua penitus fuit absorpta, quod probabilius est, ut constat ex his *Eranistis Eutychiani* verbis, apud Theodoretum [1] : *Ego dico divinitatem mansisse, humanitatem vero ab hac esse absorptam, ut in mare mellis gutta fundatur, nam illa gutta statim evanescit*; sive etiam, ut aliqui volunt, quia ex duabus naturis confusis et permixtis, conflata est una tertia natura a duabus distincta, sicut mixtum ex elementis substantialiter transmutatis producitur. Licet ergo non possit certo definiri quo sensu Eutyches voluerit unam tantum in Christo naturam fuisse post unionem, certum est tamen unicam admisisse. *Confiteor*, inquit coram Patribus Concil. Constant. I, *ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante unionem : post unionem vero unam naturam profiteor*. Itaque

Resolvendum est : 1° Utrum natura humana Christi prius tempore exstiterit, quam uniretur cum Verbo; 2° Utrum unio Verbi facta sit in unitate personæ; 3° Utrum B. V. Maria vere sit Mater Dei; 4° Utrum unio Verbi facta sit unitate naturæ, sequentibus conclusionibus.

CONCLUSIO I.

Humana Christi natura non extitit aliqua duratione temporis ante sui cum Verbo unionem. Est de fide contra Nestorium et Eutychem.

PROB. 1. *Ex Symbolo*, ubi dicitur quod Christus *conceptus est de Spiritu Sancto*; atqui esse conceptum de Spiritu Sancto, est naturam Christi humanam non exstitisse ante sui unionem cum Verbo, ut ostendunt hæc [2] verba : *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Ergo.

[1] Dialogo 2. — [2] Lucæ 1.

PROB. 2. *Ex D. Leone* [1] dicente : *Tam impie, duarum naturarum ante Incarnationem Dei Filius fuisse dicitur, quam nefarie, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur.* Atqui impiam duarum in Christo naturarum conjunctionem ante Incarnationem dicit in sensu Eutychis, qui ideo tantum duas ponebat in Christo naturas, quia volebat naturam humanam aliqua temporis duratione præcessisse unionem. Ergo, etc. Hinc idem D. Leo [2] dicit : *Natura nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur.*

Confirmatur. Quia B. V. Maria Deipara dici non potest, nisi quatenus genuit humanam naturam divina personalitate subsistentem ; atqui si natura humana aliqua temporis duratione exstiterit ante unionem, B. Virgo non genuit naturam humanam divina personalitate subsistentem; ergo non potest dici Deipara, quod est hæreticum, ut probabitur conclus. tertia.

CONCLUSIO II.

Unio Verbi incarnati facta est in unitate personæ, unde una tantum est in Christo persona. Est de fide contra Nestorium.

PROB. 1. *Ex Scriptura,* quæ aperte docet unum eumdemque Christum esse Deum et hominem [3]. *Ex quibus* (nempe Israelitis) *est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.* [4] *Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens,* etc. Ex quibus sic argumentor : Unus et idem Christus, qui natus est ex Abraham, est super omnia Deus ; unus et idem, qui est in forma Dei, est in forma servi : ergo si unus et idem, non duæ, sed una est in Christo persona ; particula enim *qui* in his textibus designat personam.

[1] Epist. 10. — [2] Epist. 11. — [3] Rom. 9. — [4] Philipp. 2.

PROB. 2. Joann. 1 dicitur: *Verbum caro factum est.* Atqui Verbum fieri carnem, est Verbum conjungi cum humanitate, non moraliter et per effectum: alioqui, in quolibet justo Deus dici posset incarnari; ergo realiter, substantialiter et hypostatice; ergo una est in Christo persona: unde hæc veritas omnibus credenda proponitur in Symbolis, et præcipue Athanasiano, his verbis: *Qui, licet Deus sit et homo, non duo tamen, sed unus est Christus; unus omnino non confusione substantiæ, sed unitate personæ.*

PROB. 3. *Ex Concil. œcumenicis:* Ephesino contra Nestorium celebrato, in quo approbati fuere S. Cyrilli contra Nestorium anathematismi, quorum secundus sic habet: *Si quis non confitetur Dei Verbum carni secundum hypostasim unitum, et unum tantum cum sua carne esse Christum, eumdem nimirum Deum simul et hominem, anathema sit...* Tertius: *Si quis in uno Christo post unionem, dividit hypostases, easque duntaxat conjunctione easdem inter se nectit, quæ est secundum dignitatem, vel auctoritatem, et potestatem, et non eo potius concursu, qui est secundum naturalem unionem, anathema sit.*

Conc. Constantinop. II [1]: *Si quis dicit: secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem..... et non secundum compositionem, sive secundum substantiam, unitionem Verbi ad carnem factam esse, anathema sit.*

PROB. 4. *Ex traditione* omnium Patrum dicentium cum D. Petro Alexandrino [2]: *Deus autem Verbum citra viri commercium, Dei voluntate, in utero Virginis incarnatus est. Quomodo vero, nisi quatenus Verbum humanæ naturæ in persona unitum est?* Et Div. Ambrosius [3]. *Cum Deus semper esset æternus,* inquit, *Incarnationis sacramenta suscepit, non divisus, sed unus: quia utrumque unus et unus in utroque, hoc est, vel divinitate, vel corpore, non enim alter ex Patre, alter ex Virgine, sed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine.* In æternitate nimirum ex Patre, in tempore ex Virgine.

[1] Collat. 8, anathemat. 4. — [2] Lib. *de Deitate.* — [3] Lib. *de Incarn.*, cap. 5.

PROB. 5. *Variis rationibus* ex Scriptura deductis.

Prima. Duæ naturæ formaliter ab invicem distinctæ, de se invicem substantive, et in concreto prædicari non possunt, nisi uniantur in persona (ideo enim non dicitur substantive, *homo est vestis*, sed tantum adjective, *homo est vestitus*, quia non est unum idemque hominis et vestis suppositum); atqui natura divina et natura humana, formaliter ab invicem distinctæ, de se invicem substantive et in concreto prædicantur; dicitur enim, *Deus est homo*, et *homo est Deus*. Ergo natura divina et natura humana in una persona uniuntur.

Secunda. Phil. 1 de Christo dicitur : *Exinanivit semetipsum, formam servi accipiens*. Atqui si in persona Verbi unio non sit facta, dici non potest Verbum semetipsum exinanivisse, cum ex ejus unione tantum morali, nulla resultet exinanitio : alias Pater et Spiritus Sanctus, qui in Sanctis uniuntur moraliter per inhabitationem, exinaniti pariter dicerentur : ergo Verbum exinanivit semetipsum, quod cum in forma Dei esset, formam servi, id est naturam, in unitatem suæ personæ, assumpsit.

OBJECTIONES NESTORIANORUM.

OBJICIES 1. Persona Verbi et persona Christi hominis sunt diversæ. Ergo.

Prob. ant. Diversa est persona illius qui inhabitat, et illius qui inhabitatur; atqui humanitas Christi inhabitatur a Verbo humanitatem inhabitante, juxta illud [1] : *Solvite templum hoc*, etc. Ergo diversa est persona Verbi et humanitatis.

RESP. *Dist. maj.* Diversa est persona illius qui inhabitat, et illius qui inhabitatur, proprie, *conc.*; metaphorice, *nego maj.* Atqui humanitas Christi inhabitatur, metaphorice,

[1] Joann. 2.

conc.; proprie, *nego min.* Itaque Verbum dicitur inhabitare humanitatem metaphorice, eo scilicet modo, quo anima nostra dicitur inhabitare corpus nostrum, juxta illud [1]: *Si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur,* etc. Ergo sicut, ex eo quod anima est in corpore velut in habitatione, non licet colligere in eodem homine duas esse personas; ita etiam ex eo quod Christus suam humanitatem templum appellet, non licet inferre duas in illo esse personas.

INST. 1. Atqui Deus habitat humanitatem Christi proprie. Ergo.

Prob. ant. Colos. 2 dicitur : *In ipso,* Christo, *habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter.* Ergo.

RESP. *Nego conseq.* Sensus enim illius textus est, quod divinitas habitet in Christo, sicut anima hominis in homine, scilicet per conjunctionem substantialem, non vero per conjunctionem tantum moralem et habitationis, ut volebat Nestorius.

INST. 2. In Christo, se habet humanitas respectu Verbi, sicut vestimentum respectu vestiti, juxta illud [2] : *In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo;* ergo quemadmodum inter vestem et vestitum non est unio substantialis, ita nec inter Verbum et humanitatem.

RESP. *Nego maj.* Nam Apostolus loquitur de similitudine substantiali, nec per *habitum* significat vestem, sed figuram exteriorem, secundum quam Christus visus est talis, quales sunt puri homines; verum figura exterior realitatem non excludit : Verbum ergo realiter fuit homo.

OBJICIES 2. SS. Patres passim asserunt Verbum divinum assumpsisse hominem; sic DD. Aug. et Ambrosius in Hymno, *Te Deum,* dicunt : *Tu ad liberandum suscepturus hominem;* atqui vox *homo,* suppositum connotat : ergo Verbum assumpsit suppositum, id est personam hominis.

[1] 2 Cor. 5. — [2] Philip. 2.

RESP. *Dist. maj.* Dicunt Verbum assumpsisse hominem in abstracto, *conc.;* in concreto, *nego maj.* Itaque SS. Patres, dicendo Verbum assumpsisse hominem, locuti sunt improprie, sumendo hominem pro humanitate; tunc enim, cum nondum exorta esset hæresis Nestoriana, paulo liberius et securius loquebantur : mentem suam declarat D. Aug. [1] dicens : *Filius Dei, non gratia, sed natura suscepit hominem tanta unitate, ut idem esset Filius hominis.* Porro, si assumpsisset hominem in concreto, non idem esset Filius hominis et Filius Dei.

INST. 1. D. Aug. [2] dicit Christum esse *aliud propter hominem, et aliud propter Verbum;* atqui ubi est *aliud, et aliud,* ibi sunt duæ personæ et duo supposita : ergo in Christo sunt duæ personæ.

RESP. *Nego min.* Quamvis enim ubi est *alius,* et *alius,* adjective, ibi sint diversa supposita, quia nomen adjectivum personam præsertim denotat, non tamen ubi est *aliud,* et *aliud,* substantive, siquidem nomina substantiva præsertim connotant naturam. Itaque ex verbis D. Aug. solummodo sequitur duas esse in Christo naturas, quæ tamen in unica persona resident, ut declarat [3]: *In unitatem personæ accessit Verbo anima rationalis et caro.*

INST. 2. Div. Damasc. [4] asserit Verbum assumpsisse naturam humanam *in atomo,* id est in individuo; ergo assumpsit illam propria persona subsistentem.

RESP. *Dist. ant.* Asserit assumpsisse naturam humanam in individuo, sumpto pro eo quod est singulare, et unum in unitate numerica, *conc.;* sumpto pro eo quod per se subsistit, et est incommunicabile alteri, *nego ant.* Itaque hoc loquendi modo, solum voluit D. Doctor, Verbum assumpsisse humanitatem singularem, non universalem, et unam tantum, non omnes, nec singulas.

OBJICIES 3. plurimos SS. Patres, quorum aliqui Christum

[1] *Enchiridii*, cap. 36. — [2] *Enchiridii*, cap. 36. — [3] *Enchiridii*, cap. 35. — [4] Lib. 3 *de Fide*, cap. 11.

vocant *hominem Deiferum,* ita D. Basil., teste Theodoreto; alii *hominem Deificatum, Dominicum,* ita Athanas. in Expositione fidei, et Aug.[1]; alii humanitatem vocant *Divinitatis templum,* ita S. Cyrillus[2]; alii *Divinitatis instrumentum,* ita Damasc.[3]. Atqui illæ omnes loquendi formulæ indicant unionem duntaxat moralem inter utramque in Christo naturam. Ergo.

Resp. *Nego min.* Illi enim termini indifferentes sunt ad exprimendam unionem moralem tantum, vel physicam et substantialem; personarum ergo loquentium mens, scopus et circumstantiæ accurate pensandæ sunt, ut genuinus verborum illorum sensus habeatur. *Nam de vocibus non est disceptatio,* inquit Leontius Byzantinus huic objectioni respondens[4], *sed de ipsis rebus et horum unione, et naturali cohæsione, quam Patres secundum substantiam factam esse senserunt : vos autem secundum habitudinem et voluntatem, eam introducitis.* Itaque :

1° Christus rite potest vocari *Deifer*, hoc vero sensu, quod Deum sibi hypostatice unitum ferret, licet Div. Basilius non ipsum hominem Christum, ut objiciebat Theodoretus tunc Nestorio favens, sed ejus carnem vocaverit *Deiferam.*

2° Potest dici *Homo Deificus* et *Dominicus,* hoc vero sensu quod Christus propter unionem hypostaticam non sit purus homo, sed homo Deus; id enim Patres per illa verba significare voluerunt.

3° Humanitas potest dici *Templum divinitatis,* non quod in ipsa divinitas habitaret moraliter, per meram scilicet assistentiam et gratiæ subministrationem, ut volebat Nestorius, sed substantialiter et hypostatice, ad sensum Apostoli[5] : *In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter,* id est physice et realiter.

4° Humanitas potest dici *Instrumentum divinitatis,* non

[1] Lib. 84, quæst. 36.— [2] Lib. 6 in Joann.— [3] Lib. 3 *de Fide,* cap. 15
[4] Lib. 3 *contra Eutychianos et Nestorianos.* — [5] Coloss. 2.

quidem separatum, sed conjunctum, pertinens ad unitatem personæ, ad opera satisfactoria exercenda, cujusmodi est corpus respectu animæ ad operationes vitæ sensitivas exercendas.

INST. Div. Chrysost. [1] aperte duas in Christo personas admittit. Ergo, etc.

Prob. ant. D. Chrysost. exponens hæc verba : *Propterea unxit te Deus, Deus tuus*, ait : *Hic et Judæos et Pauli Samosateni asseclas, et Arianos, Marcellumque et Sabellium feriit et Marcionem: Quomodo ? Judæos quidem ostendens eis esse duas personas et Deum et hominem... Marcellum vero et cæteros, quoniam duæ sunt istæ personæ, secundum subsistentiam ab invicem separatæ*. Ergo.

RESP. *Nego conseq.* Nam hæc verba : *duas personas*, et, *duæ personæ*, non dicuntur de Christo, cujus nomen nullo in codice legitur, sed de Patre et Filio : nam S. Doctor ibi probat Patrem et Filium duas esse personas realiter distinctas, quæ tamen sunt unus et idem Deus; impugnat enim Judæos, Pauli Samosateni asseclas, Sabellium, qui quidem negabant pluralitatem personarum in Deo, sed quorum nullus distincte admittebat duas in Christo personas. Ita D. Chrysostomum interpretatur Donnæus Anglus : *Nequaquam*, inquit, *ibi Chrysostomus dicit, Deum et hominem esse duas personas, ut Nestorius; sed Patrem et Filium designatos in istis Scripturæ verbis : propterea unxit te Deus, Deus tuus*. Hæc interpretatio est ad mentem ipsius Chrysostomi, qui [2] illum Scripturæ textum interpretatur de duabus SS. Trinitatis personis, Patre nimirum et Filio : *Visne*, inquit, *discere ubi Patrem et Filium simul positos Deum et Deum vocet ? audi Prophetam David et Apostolum Paulum hoc ipsum nobis declarantes : Propterea unxit te Deus, Deus tuus*. Præterea D. Chrysostomus aperte docuit unicam in Christo esse personam : *Etsi enim duplex* (in Christo) *natura*, in-

[1] Hom. 5, ad cap. 1, epist. ad Hebr. — [2] Hom. 5 *de incomprehensi- Dei*.

quit [1], *verumtamen in divisibilis et indissipabilis unitio, in una filiationis confitenda persona, et una subsistentia;* certe dilucidius nihil.

Objicies 4. Persona in Deo non distinguitur a natura; atqui unio non est facta in natura: ergo nec in persona.

Resp. *Dist. maj.* Non distinguitur realiter a natura, *conc.;* virtualiter, *nego maj.* Porro, distinctio illa virtualis sufficit, ut unio fiat immediate in persona, non in natura, quæ mediate tantum unitur.

CONCLUSIO III.

B. Virgo Maria vere et proprie est Mater Dei. Est de fide contra Nestorium.

Prob. 1. *Ex Scriptura* [2] *: Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* [3] *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere.* Ex quo sic argumentor: Quæ genuit Filium Dei, vere est Mater Dei; atqui B. Virgo vere genuit Filium Dei. Ergo, etc.

Prob. 2. *Ex traditione Patrum* S. Cyrill. Alex. [4] ait: *Vocem hanc,* Deipara, *veteribus Patribus... peruni versum (ut ita dicam) orbem terrarum, familiarem esse, ostendendum esse existimavi.* Deinde profert Patrum testimonia, inter quæ istud Theophili Episcopi reperitur: *Hoc unum non prætermiserim, optimos ac sapientissimos quosque Patres, quotquot ante nos extiterunt, omnes sacram Virginem Deiparam appellare.*

S. Dionysius Alexand. [5]: *Una sola Virgo Filia vitæ,* inquit, *genuit vivens Verbum, subsistens... quomodo ais tu hominem esse eximium Christum, et non revera Deum, incarnatum ex S. Virgine et Deipara Maria?*

S. Greg. Nazianz. [6] ait: *Si quis S. M. Deiparam non credit, extra Divinitatem est.*

Prob. 3. *Ex Symbolis et Conciliis œcumenicis.*

[1] Epist. ad Cæsarium. — [2] Lucæ 1. — [3] Ad Galat. 4. — [4] Lib. de *Fide ad Reginas.* — [5] Epist. ad Paulum Samos. — [6] Orat. 51.

1° In Symbolo Apostolorum dicitur : *Credo in Jesum Christum Filium ejus unicum*. En æterna Filii a Patre generatio. *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine*. En temporalis ejusdem ex Maria Virgine generatio. Ergo.

2° In Symbolo Nicæno Christus dicitur : *Deus de Deo... Incarnatus de Spiritu Sancto ex Maria Virgine*, etc.

3° In Concilio Ephesino fuerunt approbati anathematismi S. Cyrilli, quorum primus sic habet : *Si quis non confitetur Emmanuelem vere Deum esse, et ob id sanctam Virginem Deiparam* (*genuit enim illa incarnatum Dei Patris Verbum secundum carnem*), *anathema sit*.

PROB. 4. *Ratione manifesta*. B. Virgo est Mater Christi hominis ; ergo est Mater Dei. *Prob. conseq*. Christus homo est nomen suppositi et personæ, cum sit nomen concretum ; atqui in Christo alia non est persona quam divina, quæ est formaliter Deus : ergo Mater Christi hominis est etiam vere Mater Dei.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. B. V. Maria non potest esse Mater Dei, nisi divinitatem genuerit ; atqui non genuit divinitatem, cum sit improducibilis. Ergo.

RESP. *Nego maj*. Nam ut B. V. Maria sit Mater Dei, non requiritur ut genuerit divinitatem, sed satis est quod eum genuerit, qui non prius homo quam Deus exstitit, hoc est cujus corpus et anima, non prius in rerum natura fuerint, quam inter se conjuncta, ac cum Verbo hypostatice copulata, eodem fere modo, quo, ut mulier aliqua vere dicatur mater hominis corpore et anima constantis, non opus est ut animam ipsam genuerit, sed sufficit ut eum genuerit qui anima præditus est ; atqui B. V. Maria eum genuit, qui non prius homo quam Deus exstitit. Ergo.

INST. 1. Terminus generationis est suppositum ; atqui B. Virgo non genuit suppositum Christi, utpote suppositum divinum : ergo non genuit Deum.

RESP. *Disting. major.* Terminus generationis emanativus, *conc.;* terminus productus, *nego maj.* Neque enim hypostasis producitur revera formaliter, sed potius naturaliter resultat per emanationem simplicem ex unione corporis cum anima.

INST. 2. Illa non potest dici mater ejus quo posterior est tempore ; atqui B. V. Maria Deo posterior est tempore. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Non potest dici mater ejus quo posterior est tempore, secundum id quo posterior est, *conc.;* secus, *nego maj.* Atqui B. Virgo posterior est Deo, prout includit divinitatem et personam divinam, *conc.;* prout terminat naturam humanam, *nego min.* Itaque, ut B. Virgo sit Mater Dei, non est necesse ut sit prior Verbo seorsim sumpto, sed sufficit quod ipso toto seu composito prior sit; at B. Virgo prior fuit Verbo, ut terminat humanitatem, et quatenus ex ejus personalitate et natura humana, constituta est una persona. Ergo.

OBJICIES 2. Mater debet esse ejusdem naturæ cum filio; atqui B. Virgo non est ejusdem naturæ cum Deo : ergo non est Mater Dei.

RESP. *Nego maj.* Nam ut B. Virgo dicatur et sit Mater Dei, non est necesse ut sit ejusdem cum Deo substantiæ, sed satis est ut ejus partus ad suppositum divinum terminatus sit; atqui B. Virginis partus terminatus est ad suppositum, quod vere et proprie Deus est : ergo vere et proprie Mater Dei est ac dici debet.

INST. Div. Hilarius [1] dicit : *Corpori Christi Mariam originem non dedisse, licet ad incrementa partumque corporis, omne quod sexus sui naturale est contulerit.* Ergo Dei Mater dici non potest.

RESP. *Nego conseq.* Ex qua sequeretur Mariam ne Christi quidem Matrem dici posse, quandoquidem *corpori Christi*

[1] Lib. 10 *de Trinit.*, cap. 16.

originem non dedisse. Sensus ergo Divi Hilarii est Mariam non dedisse originem corpori Christi more cæterorum hominum, nempe ex commercio viri cum muliere, sed ex operatione Spiritus Sancti carnem Christi ex purissimo B. Virginis sanguine efformantis, ut patet tum ex his textus verbis : *Licet... omne quod sexus sui naturale est, contulerit;* tum ex textu præcedenti : *Virgo,* inquit, *non nisi ex Spiritu Sancto genuit, quod genuit.*

CONCLUSIO IV.

Unio Verbi incarnati facta non est in unitate naturæ ; unde duæ sunt in Christo, post unionem, naturæ distinctæ, divina scilicet et humana. Est de fide contra Eutychem.

PROB. 1. *Ex iis omnibus Scripturæ locis,* in quibus Christus dicitur Deus verus et homo verus; illius divinitas aperte traditur, ubi Pater æternus, de Christo loquens, ait [1] : *Hic est Filius meus dilectus.* Matth. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Humanitas pariter asseritur [2] : *Quæritis me interficere hominem, qui vera locutus sum vobis.* [3] *Ille homo, qui dicitur Christus.* Atqui Christus non potest esse Deus et homo, quin in eo sit utraque natura divina et humana, non confusa et permixta, sed omnino distincta. Ergo.

Confirmatur ex iis textibus, in quibus Christus nunc dicitur æqualis Patri [4] : *Ego et Pater unum sumus ;* nunc minor Patre [5] : *Pater major me est;* atqui Christus secundum naturam humanam non potest esse æqualis Patri, et secundum naturam divinam non potest esse minor Patre : ergo necesse est duas esse naturas in Christo. *Qui,* Phil. 2, *cum in forma Dei,* id est in natura divina, *esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit,* non quidem amittens naturam Dei, sed *formam servi,* id est naturam humanam, *accipiens,* per quam est, *in similitudinem factus, et habitu inventus ut homo.*

[1] Matth. 3.— [2] Joann. 8.— [3] Joann. 9.— [4] Joann. 10.— [5] Joann. 14.

PROB. 2. *Ex Concilio Chalcedonensi,* quod in definitione fidei adversus Eutychem pronuntiat: *Confitemur Christum Dominum nostrum, eumdem perfectum deitate, Deum verum et hominem verum, consubstantialem Patri secundum deitatem, consubstantialem nobis secundum humanitatem: ante sæcula quidem de Patre genitum secundum deitatem, in novissimis autem diebus eumdem propter nos et propter nostram salutem ex M. V. Dei genitrice secundum humanitatem, unum eumdemque Christum, Filium Dominum, Unigenitum, in duabus naturis inconfuse, incommutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum: nunquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturæ, et in unam personam atque substantiam concurrente.* Accurata illa definitione utrinque feriuntur Eutyches et Nestorius.

PROB. 3. *Ex omnibus Patribus* dicentibus cum D. Athan. in Symbolo: *Est ergo fides recta, ut credamus et confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus Dei Filius, Deus et homo est... qui licet Deus sit et homo, non duo tamen, sed unus est Christus, Unus autem non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unus omnino non confusione substantiæ, sed unitate personæ.*

PROB. 4. *Ratione evidentissima.* Si ambæ naturæ in Christo non mansissent integræ, sed una tertia ex illis fuisset conflata, hoc factum fuisset *vel per conversionem unius in aliam,* ut gutta vini in mare conjecta; *vel per mixtionem et conversionem ambarum,* ut mixtum ex elementis transmutationis confectum; *vel per compositionem ex duabus naturis,* quidem permixtis aut permutatis, sed imperfectis, sicut ex corpore et anima fit homo; atqui nihil horum dici potest. Ergo.

Non primum, quia immutabilis est Deus; atqui si divinitas converteretur in humanitatem, vel humanitas in divinitatem, mutaretur Deus, cui tam repugnat quidquam de novo in se recipere, quam in se destrui, et in aliud transire.

Non secundum, tum quia quæ infinite distant, misceri invicem non possunt; solvitur enim species debilioris eorum,

altera manente, ut si quis guttam vini in mare conjiciat; atqui natura divina ab humana infinite distat. Ergo, etc. Tum quia mixtum cum nullo miscibilium est idem specie, et sic Christus non esset ejusdem cum Patre et Matre substantiæ, ac proinde nec verus Deus, nec verus homo.

Non tertium, quia cum una natura ex duabus naturis imperfectis componitur, necesse est ut illæ duæ naturæ se habeant per modum partis respectu tertiæ naturæ, quæ ex eis componitur, ut videre est in natura humana, quæ ex corpore et anima componitur ; atqui natura divina non potest habere rationem partis, alias nec esset immutabilis, nec infinita, nec simplicissima : ergo utraque natura distincta et impermixta pertransit in Christo.

OBJECTIONES EUTYCHIANORUM.

OBJICIES 1. Unum fieri aliud, est unum converti in aliud, ut constat ex illo [1] : *Ut gustavit architriclinus aquam vinum factam*, id est in vinum conversam; atqui [2]: *Verbum caro factum est*. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj*. Significat unum converti in aliud, aliquando, *conc.;* semper, *nego maj*. Equidem aliquando particula *factum*, significat substantialem mutationem unius rei in aliam, ut cum *aqua* dicitur *vinum facta:* sed interdum significat acquisitionem, vel assumptionem alicujus de novo, ut cum Adam [3] dicitur, *factus in animam viventem;* et [4] *Christus factus est Pontifex.* Porro, ex antecedentibus vel consequentibus, et ex ipsa rerum natura pensandum est, quando ly *factum*, alterutrum significat: sic hanc propositionem, *Verbum caro factum est*, significare assumptionem humanitatis de novo, probant, tum hæc verba consequentia, *et habitavit in nobis;* quomodo enim Verbum habitavit in nobis, nisi quia, idem manens, carnem assumpsit; tum

[1] Joann. 2. — [2] Joann. 1. — [3] Gen. 2. — [4] Hebr. 7.

ipsa Verbi natura, quæ cum sit immutabilis, in aliud converti non potest.

INST. 1. Eodem modo dicitur, *Verbum caro factum est*, ac, *aqua vinum facta est*. Atqui per hæc verba, *aqua vinum facta est*, vera significatur aquæ in vinum conversio. Ergo.

RESP. *Dist. maj*. Eodem modo, etc., quoad sonum verborum, *conc.*; quoad significationem verborum, *nego maj*. Nam similiter eodem modo quoad sonum verborum dicitur [1]: *Christus factus pro nobis maledictus*, nec tamen Christus in maledictum conversus dici potest: *Desinant*, ait D. Ambros.[2], *desinant dicere naturam Verbi in corporis naturam esse mutatam, ne pari interpretatione videatur natura Verbi in contagium mutata peccati*.

INST. 2. Filius Dei [3], *Semetipsum exinanivit*. Atqui non potuit semetipsum exinanire, nisi per sui conversionem in carnem. Ergo.

RESP. *Nego min*. Nam semetipsum exinanivit, *formam servi accipiens*, id est per carnis assumptionem, per quam *factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*, cum antea nulli obedire potuerit, non vero semetipsum exinanivit per sui conversionem in carnem.

INST. 3. S. Justinus, docet Verbum carnem esse factum, sicut in Eucharistia panis fit caro Christi; atqui panis fit caro Christi per conversionem: ergo Verbum caro factum est per sui conversionem in carnem.

RESP. *Dist. maj*. Secundum aliquam similitudinem, *conc.*; secundum omnimodam paritatem, *nego maj*. In eo valet allata ex Justino paritas, quod sicut Verbum fit *realiter* caro, ita panis in Eucharistia fit *realiter* corpus Christi; non valet autem ea paritas, quoad modum quo panis fit corpus Christi.

OBJICIES 2. Mixtio confusionem parit, et distinctionem tollit; atqui duæ naturæ, divina et humana, secum

[1] Galat. 3. — [2] Lib. *de Incarnat. adversus Apollinar.*, cap. 6. — [3] Philipp. 2. — [4] Apologia seconda.

invicem permixtæ sunt in Christo, ut cum pluribus Patribus docet D. Aug. dicens personam Christi *mixturam esse Dei et hominis*. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Mixtio, proprie dicta, *conc.;* improprie dicta, *nego maj.* Atqui naturæ, divina et humana, in Christo sunt mixtæ, mixtione improprie dicta, quæ solum dicit intimam ac substantialem naturarum unionem in persona, *conc.;* mixtione proprie dicta, qua unum mutatur in aliud, *nego min.* Itaque Patres, quandiu nihil fuit periculi, nomine *mixtionis* in hoc mysterio usi sunt ad exprimendam intimam unionem duarum naturarum in Christo, sed nunquam eo usi sunt ad significandam naturæ utriusque confusionem, quod patet ex eo quod plerumque Patres unionem animæ cum corpore protulerint ad explicandam naturarum permixtionem, quam asserebant esse in Christo : *Sicut in unitate personæ*, inquit D. August. cit., *anima unitur corpori ut homo sit, ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit. In illa ergo persona mixtura est animæ et corporis : in hac persona mixtura est Dei et hominis.* Et ne ab aliquo videatur admittere naturarum confusionem, addit : *Si tamen recedat auditor a consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam.*

Objicies 3. Julius S. P. [2] ait : *Necesse est eos, cum duas naturas dicunt, unam adorare, alteram non adorare.* Et D. Gregor. Thaumat. [3] : *Non duæ personæ*, inquit, *neque duæ naturæ, non enim quatuor nos adorare dicimus.* Ergo.

Resp. *Nego ant.* Illa enim scripta, falso ab Eutychianis adscribuntur illis Patribus, ut testatur Leontius [4] dicens : *Quidam ex hæresi Apollinarii, vel Eutychis, vel Dioscori, cum vellent suam hæresim confirmare, quasdam orationes Apollinarii Gregorio Thaumaturgo, aut Athanasio, aut Julio inscripserunt, ut simpliciores fallerent.*

Objicies 4. S. Cyrillus conceptis terminis asserit, non

[1] Epist. 3 ad Volusianum. — [2] Epist. ad Dionysium. — [3] In Exposit. fidei. — [4] *Biblioth. PP.*, tom. 9, pag. 707, C.

duas, sed unam tantum naturam esse in Christo post unionem. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Clare enim exponit suam mentem in sua ad Nestorium epistola a Conc. Ephes. approbata. *Quamvis naturæ sint diversæ*, inquit, *vera tamen unione coeuntes, unum nobis Christum et Filium effecerunt : non quod naturarum differentia propter unionem sublata sit, verum quod divinitas et humanitas, secreta tamen ineffabilique conjunctione, in una persona unum nobis Jesum Christum et Filium constituerint.*

Prob. ant. S. Cyrill. [1] ait : *Post unionem, naturas alteram ab altera non dividimus, neque in duos filios unum illum impartibilemque secamus, sed unum asserimus Filium ut et SS. Patres dixerunt, unam naturam Dei Verbi incarnatam ;* ergo unicam in Christo post unionem admisit naturam.

RESP. *Nego conseq.* Non enim dicit esse unam naturam Christi, sed *unam naturam Verbi incarnatam*, quod verum est, quia sola natura divina incarnata est, hoc est carni personaliter unita, ut explicat D. Th. [2] : *Natura divina dicitur incarnata*, inquit, *quia est unita carni personaliter : non quod sit in naturam carnis conversa. Similiter et caro dicitur deificata, ut dicit Damasc.* [3] *: Non per conversionem, sed unionem ad Verbum, salvis suis proprietatibus naturalibus, ut intelligatur caro deificata, quia facta est Verbi Dei caro, non quia facta sit Deus.* Et ipse Cyrillus, cum ob citatum in objectione locum Apollinarista diceretur, ita mentem suam explicat [4] : *Si dicentes unam Verbi naturam*, inquit, *tacuissemus, et minime adjunxissemus* INCARNATAM, *excluso propemodum dispensationis mysterio, esset illorum* (Nestorianorum) *fortassis oratio non inepta..... sed..... dum dicimus* INCARNATAM, *desinant baculo inniti arundineo.* Ita etiam S. Cyrilli textum exponit Synodus V, can. 8.

INST. 1. S. Cyrillus, eadem Epist., negat duarum natu-

[1] Epist. 1 ad Successum.— [2] 3 part., quæst. 2, art. 1, ad 3.— [3] Lib. 3 *de fide orthod.*, cap. 6.— [4] Epist. 2, ad Successum.

rarum distinctionem post unionem. *Post unitionem*, inquit, *naturas easdem a se mutuo non dividimus*. Ergo, etc.

Resp. *Nego ant.* Semper enim D. Cyrillus distinctionem naturarum professus est, sed negavit earumdem divisionem et separationem post unionem, quia nimirum in unitate personæ adunantur.

Inst. 2. S. Cyrill. [1] docet duas naturas in Christo *sola mentis consideratione distingui*; ergo non sunt a se invicem distinctæ realiter.

Resp. *Nego conseq.* Nam S. Cyrillus per Verbum *distingui*, intelligit *dividi* et *separari*, quod patet, quia Cyrillus in exemplum distinctionis, quam asserit solo fieri cogitatione, profert ejusdem hominis viventis corpus et animam, quæ quidem haud dubie non eo sensu sola cogitatione distinguuntur, quod realiter sint unum et idem a parte rei, sed tantum quod a se invicem separata ac per se subsistentia non sint.

Objicies 5. S. Athanasius in Symbolo ait: *Sicut anima rationalis, et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus*; atqui anima et corpus in unam hominis naturam coalescunt: ergo Deus et homo in unam Christi naturam coalescunt.

Resp. *Nego conseq.* Comparatio enim a Div. Athanasio allata in eo stat, quod sicut ex unione animæ et corporis, una resultat hominis persona, ita et in Christo ex utriusque naturæ unione; verum in hoc deficit comparatio, quod in homine anima et corpus in unam naturam totalem coalescant, quia sunt entia incompleta et ad unam naturam essentialiter ordinata: e contra humanitas et divinitas in Christo, cum sint entia completa in ratione naturæ, in unam naturam totalem coalescere nequeunt, unde integræ et inconfusæ in una Verbi persona remanent.

Objicies 6. Concilium Ephesinum II probavit doctrinam Eutychis. Ergo.

[1] Epist. 2 ad Successum.

Resp. *Nego conseq.* Illud Concilium, quod non tam Episcoporum, quam sicariorum et prædonum Conciliabulum fuit, a S. Leone et Concil. Chalcedonensi fuit penitus reprobatum. Vide illius historiam, tomo primo, pag. 584.

Objicies 7. Si duæ essent in Christo naturæ, essent quoque duo Christi; falsum conseq., ergo et ant.

Prob. seq. maj. Ideo in Trinitate est unus Deus, quia est unica natura; ergo a contrario si duæ sint in Christo naturæ, duo sunt Christi.

Resp. *Nego conseq.* Quia concreta substantiva non multiplicantur, nisi multiplicentur natura simul et persona; atqui *Deus* et *Christus* sunt concreta substantiva : ergo Deus non multiplicatur quia unicam habet naturam, et Christus non multiplicatur quia habet unicam personam.

Inst. Nisi naturæ, divina et humana, confluant in unam naturam totalem, Christus non erit unum *per se;* atqui absurdum conseq. Ergo.

Resp. *Nego seq. maj.* Nam ad constituendum unum *per se,* sufficit unio duarum naturarum in una persona, sive naturæ in unum coeant, si sint incompletæ, ut materia et forma, sive non sic in unum coeant, si sint completæ, ut est divinitas et humanitas in Christo.

QUÆSTIO III.

DE PROPRIETATIBUS UNIONIS HYPOSTATICÆ.

Nota. Circa proprietates unionis hypostaticæ quæri potest : 1° An sit quid creatum? 2° An sit substantialis? 3° An sit supernaturalis? 4° An sit unionum maxima? 5° An sit indissolubilis? etc., sequentibus quæstiunculis. Itaque :

Quæres 1. *An unio hypostatica sit aliquid creatum?*

Resp. *affirmative.* Etenim id debet necessario creatum censeri, quod aliquando cœpit in tempore, nec fuit ab æterno; atqui unio hypostatica est hujusmodi; et quamvis Verbum divinum semper fuerit, attamen non semper fuit

conjunctum humanitati nostræ, sed illam assumpsit in tempore, ex quo per veram actionem factum est hoc compositum, *Christus*, quod antea non erat. Ergo, etc. Hinc [1] dicitur : *Creavit Dominus novum super terram : femina circumdabit virum.*

DICES : Creatio est productio rei ex nihilo ; atqui hoc compositum, *Christus*, non fuit productum ex nihilo. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Creatio, stricte dicta, *conc.*; late dicta, *nego maj.*, et sic distincto consequente, *nego conseq.* Hic itaque creatum sumimus late, nimirum pro actione qua aliquid fit, quod ante non erat.

INST. Verbum divinum est increatum ; ergo compositum ex humanitate et Verbo, non potest simpliciter dici quid creatum.

RESP. *Nego conseq.* Ut enim hoc compositum, *Christus*, dicatur simpliciter quid creatum, sufficit, ut per veram actionem factum sit in tempore, nec requiritur ut quidquid complectitur, sit creatum, sicut homo, constans ex anima et corpore, dicitur simpliciter genitus, licet ejus anima non sit genita, sed creata.

QUÆRES 2. *Utrum unio hypostatica sit substantialis ?*

RESP. *affirmative contra Nestorium.* Quia, ubi duæ naturæ, formaliter a se invicem distinctæ, de se invicem in concreto substantive prædicantur, ibi necessario debet esse unio substantialis in supposito ; atqui in Christo sunt duæ naturæ, formaliter a se invicem distinctæ, quæ de se invicem in concreto substantive prædicantur ; recte enim dicitur : *Deus est homo ; homo est Deus.* Ergo illa unio est substantialis ; *maj. est certa ;* neque enim unio accidentalis potest præstare mutuam rerum unitarum prædicationem in concreto substantivo : sic homo, cum habet vestem sibi accidentaliter conjunctam, bene dicitur *vestitus* adjective, sed non dicitur *vestis* substantive ; *minor est de fide.* Ergo.

[1] Jerem. 31.

OBJICIES : Hoc est axioma philosophicum : *Quod advenit enti completo, non facit ens per se, sed per accidens;* atqui humanitas advenit Verbo divino in suo esse completo: ergo unio hypostatica est accidentalis.

RESP. *Dist. axioma.* Quod advenit enti completo, non facit ens per se, sed per accidens, si compositio sit naturalis, *conc.;* si compositio sit supernaturalis, *nego axioma.* Ratio disparitatis est, quia, quod, in compositione naturali, advenit enti completo, non trahitur in communionem istius esse completi cui advenit; at in compositione supernaturali, qualis est unio hypostatica, natura humana, ex se incompleta in ratione suppositi, trahitur in unum et idem esse personale cum Verbo.

INST. 1. Quod rei accidit, est ipsi accidentale; atqui Verbo divino accidit, quod unitum fuerit cum humanitate, potuit enim non uniri: ergo illa unio est accidentalis.

RESP. *Dist. maj.* Est ipsi accidentale, vel physice vel logice, *conc.;* semper physice, *nego maj.;* ergo unio hypostatica est accidentalis, logice, *conc.;* physice, *nego conseq.,* etc. Itaque, *accidens physicum,* est quidquid non est de rei substantia; quo sensu unio hypostatica non potest dici accidentalis, quia, ut jam dictum est, Verbi subsistentia trahit humanitatem in communionem sui esse, sicut corpus assumitur ad esse animæ, quia esse vitale habet per animam: *accidens logicum,* est quidquid non est de essentia rei, nec ut genus, nec ut differentia; quo sensu unio hypostatica potest dici accidentalis, qualiter unio animæ cum corpore potest dici accidentalis, quia nempe unio non est de ejus essentia.

INST. 2. Quod non pertinet ad existentiam aut naturam rei, est ejus accidens physicum; atqui humanitas non pertinet ad naturam aut existentiam Verbi. Ergo.

RESP. *Nego maj.* Quia, ut aliquid sit alicujus rei accidens physicum, non sufficit ut non pertineat ad ejus naturam aut existentiam; sed insuper requiritur, ut ab eo substan-

tialiter non compleatur; atqui, licet humanitas non pertineat ad naturam aut existentiam Verbi, tamen ab eo substantialiter completur. Ergo.

QUÆRES 3. *Utrum unio hypostatica sit supernaturalis?*

RESP. *Est et debet simpliciter supernaturalis.*

PROB. Illud est simpliciter supernaturale, quod est naturæ indebitum, omnemque illius exigentiam superat; atqui ad esse personale cum Deo attolli, est naturæ creatæ prorsus indebitum, omnemque illius exigentiam longe superat: ergo unio hypostatica est supernaturalis.

OBJICIES : SS. Patres et Concilia docent unionem hypostaticam esse naturalem : sic S. Cyrill.[1] tradit Verbum esse connexum cum humanitate, *eo concursu, qui est secundum naturalem unionem*. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Docent unionem Verbi cum humanitate esse *naturalem*, quatenus naturale opponitur ficto et umbratili, *conc.*; quatenus naturale dicit, quod debitum est naturæ et opponitur gratuito beneficio, *nego ant.* Sic D. Cyrillus a Theodoreto reprehensus, quod unam naturam in Christo admisisset, eo quod illos improbasset, qui negabant Verbum divinum conjunctum esse cum humanitate, reposuit[2] se per *naturalem unitionem*, veram et realem unionem, non fictam et umbratilem, intellexisse.

INST. 1. Quod est supernaturale, factum est per gratiam; atqui unio hypostatica non est facta per gratiam. Ergo.

RESP. *Nego min.* Nam unio et est gratia gratuito humanitati collata, et est facta per gratiam, id est per voluntatem Dei gratuitam, ait D. Th. hic : *Si gratia*, inquit, *accipiatur ipsa Dei voluntas gratis aliquid faciens, vel gratum seu acceptum aliquem faciens, unio incarnationis facta est per gratiam*.

INST. 2. Si unio hypostatica facta sit per gratiam, Christus est Deus per gratiam; atqui Christus non est Deus per gratiam, ut definitum est contra Nestorium. Ergo, etc.

[1] Anathematismo 3. — [2] In defensione tertii anathematismi.

RESP. *Dist. maj.* Christus est Deus per gratiam substantialem unionis ad Verbum, *conc.;* per gratiam adoptionis, *nego maj.* Itaque Christus non est Deus per meram adoptionis gratiam, cum habeat divinitatem sibi assistentem, et in eo tanquam in templo inhabitantem, ut volebat Nestorius; sed est Deus per gratiam substantialem unionis duarum naturarum in unitate personæ Verbi, ex quo sequitur, quod sit verus et substantialiter Deus.

QUÆRES 4. *An unio hypostatica sit unionum maxima et præstantissima?*

RESP. *affirm.* Nam magnitudo et dignitas unionis hypostaticæ spectari potest vel ex parte extremorum, nempe naturæ divinæ et humanæ, quæ conjunguntur; vel ex parte Verbi, in quo conjunguntur; atqui ex utraque parte unio hypostatica est omnium maxima et præstantissima. Ergo.

PROB. PRIMA PARS MIN. Eo major ac præstantior æstimari debet unio extremorum, quo extrema longius a se distant; atqui extrema unionis hypostaticæ, natura nimirum divina et humana, a se infinite distant. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Illa unio eo major ac præstantior æstimari debet, ex parte illius in quo extrema conjunguntur, quo illud est magis simplex; atqui in unione hypostatica, Verbi persona, in qua extrema uniuntur, est simplicissima. Ergo, etc. Hinc D. Bernard. [1] ait : *Inter omnia quæ recte dicuntur unum, arcem tenet unitas Trinitatis, qua tres personæ sunt una substantia; secundo loco illa præcellit, qua e converso, tres substantiæ (scilicet divinitas, anima et corpus) una in Christo persona sunt.* Quod verum est de illa unitate, seu unione, qua tria ista tendunt ad aliquod tertium, puta personam.

QUÆRES 5. *An unio hypostatica sit indissolubilis?*

RESP. *affirm. Est de fide.* Expresse enim dicitur [2]: *Christus manet in æternum;* et [3] : Jesus *Christus heri, et hodie, ipse et*

[1] Lib. 5 *de Consideratione*, cap. 5. — [2] Joann. 12. — [3] Hebr. 13.

in sæcula; ergo, cum Christus sit æternus, unio hypostatica, per quam Christus efficitur, est æterna et indissolubilis; hinc Conc. Chalcedonense definit in Christo utramque naturam concurrisse in unitatem personæ *indivise et inseparabiliter.*

QUÆRES 6. *An in triduo mortis, Verbum manserit unitum cum corpore et anima separatis?*

RESP. *affirm.* Nam, ex nostræ fidei Symbolis, Christus sepultus est quoad corpus, descendit ad Inferos quoad animam; atqui Christus nihil aliud est quam Divinitas conjuncta cum humanitate, aut tota simul, aut cum ejus partibus. Ergo.

Hanc veritatem nitide exponit D. Damascenus [1] dicens: *Quamvis Christus, ut homo, mortem obierit, sanctaque ipsius anima ab immaculato corpore distracta sit, Divinitas tamen a neutro, hoc est, nec ab anima, nec a corpore, quoquomodo sejuncta est, neque propterea persona una in duas personas divisa fuit: siquidem et corpus et anima ab initio in Verbi persona existentiam habuerunt, ac licet in morte divulsa fuerint, utrumque tamen eorum Verbi personam, qua subsisteret, semper habuit.* Ex quo textu profluit hoc effatum in scholis receptum: *Quod semel Verbum assumpsit, nunquam dimisit.*

QUÆRES 7. *An sanguis in passione effusus, toto triduo mortis, remanserit Verbo unitus.*

RESP. *Totus sanguis, in resurrectione resumendus, Verbo unitus remansit toto triduo.* Est communis et certa.

PROB. Quia caro et anima ideo in triduo mortis Verbo remanserunt unitæ, quia erant pars humanæ naturæ resumenda; atqui sanguis est pars naturæ humanæ integrans, cum ex Galeno, Aristotele et D. Thoma, corpus sine sanguine non sit integrum et perfectum: ergo totus sanguis resumendus remansit Verbo unitus.

Confirmatur. Quia in triduo mortis si calix fuisset con-

[1] Lib. 3 *de Fide orthod.*, cap. 27.

secratus, Verbum per concomitantiam fuisset sub speciebus vini, juxta illud [1] : *Qui bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo.* Ergo.

Dices : Si Sanguis Christi Verbo mansisset unitus in triduo mortis, inter ipsum et Verbum fuisset communicatio idiomatum ; atqui falsum consequens ; neque enim potuit dici, *Verbum est sanguis.* Ergo.

Resp. *Nego seq. maj.* Quia communicatio idiomatum datur tantum inter Verbum et naturam humanam completam, non vero inter partes naturæ humanæ, sic non dicitur : *Verbum est anima, est corpus,* etc.

Quæres 8. *Utrum totus sanguis in passione effusus, reassumptus fuerit a Verbo in resurrectione ?*

Resp. *Reassumptus fuit totus moraliter, seu quoad maximam partem; probabilius autem est, quod non reassumptus fuerit totus physice.*

Prob. prima pars. Quia in Corpore Christi temperantissimo nihil sanguis superfluebat; ergo, cum pertineat ad integritatem corporis humani, totus, aut fere totus, resumptus est.

Prob. secunda pars. Quia in linteaminibus, lancea, corona spinea, etc., remanserunt maculæ sanguineæ, quæ certe non fuerunt purus color, cum colores non sint activi, nec aliter communicentur, quam per adhærescentiam substantiæ coloratæ. Ergo.

Confirmatur. Quia plures sanguinis Christi particulæ in variis Ecclesiis asservantur, qualem vidi Viennæ in Austria, in thesauro reliquiarum Cæsareo, apud PP. Capucinos collocato, ad cujus authenticitatem exstat Summi Pontificis bulla aurea in eodem thesauro conservata; qualis etiam est illa quam Longinus secum detulit in Italiam, quamque, propter sævientem persecutionem, Mantuæ in terra occultavit, ubi delituit, donec Deus, per miracula,

[1] Joann. 6.

uæ ibi quotidie patrabantur, illam manifestavit tempore aroli Magni Imperatoris, et Leonis III S. P., a quibus, fossa terra, reperta est hac munita inscriptione, quæ cum ota historia reperitur in archivio monasterii Wingartensis i Suævia : EGO LONGINUS, QUONDAM CENTURIO SUB PRÆSIDE ILATO, CREDENS IN JESUM, HUNC CRUOREM A LATERE CURRENEM IPSIUS JESU, NOSTRORUM MILITUM MANIBUS CRUCIFIXI, ECEPI, ET HOC IN LOCO, PROPTER HOSTES FIDEI JESUMQUE BLASHEMANTES, OCCULTAVI, DONEC DEUS VERIS SUIS CULTORIBUS IGNETUR INDICARE. Quem sanguinem probatum, Leo III everenter collocavit Mantuæ in ecclesia Sancti Andreæ postoli; cum autem denuo turbata fuerit Italia, et properea ille sanguis in terra iterum fuerit occultatus ab Isolho VII, Episcopo Mantuano, repertus fuit a quodam dalberto, qui, in hunc finem Deum deprecans, a cæcitate, ua laborabat, sanatus fuit in loco ubi delitescebat : quod um fuerit delatum S. P. Leoni IX, illuc cum quinquaginta ardinalibus, Episcopis et Archiepiscopis, cumque Henico III, Imperatore, et pluribus aliis Germaniæ et Italiæ rincipibus, se contulit, pretiosum sanguinem recognovit, c in tres partes divisit, quarum unam reliquit Mantuæ, bi adhuc hodie colitur in ecclesia S. Andreæ; alteram ecum Romam asportavit, quam in Basilica S. Joannis ateranensis vidi cum ingenti satisfactione; tertiam conessit Henrico III, qui morti proximus eam Balduino Flanriæ comiti dono dedit; Juditha hujus comitis filia, sponsa Tostici Angliæ regis, illam per legatum reliquit Altoni Scotorum principi, qui tam venerandum thesaurum secum detulit in monasterium Wingartense, cujus fuit primus abbas; hunc sanguinem inclusum in ampulla ex crystallo, in medio crucis aureæ margaritis et lapidibus pretiosis ornatæ, collocata, in manibus tenui, reverenter deosculatus sum, ac, attente considerans, eum perfecte rubrum, tota mente, toto corde, totis visceribus, admiratus sum.

QUÆRES 9. *Utrum sanguis Christi, si aliqua ejus particula remanserit in terris, sit adhuc Verbo unitus?*

RESP. *negative*. Quia cum iste sanguis non fuerit assumptus propter se, sed propter totum, et jam neque actu, neque potentia remanet pars corporis Christi, non est ratio cur unionem cum Verbo retineat.

Nec obstat hoc axioma; *Quod Verbum semel assumpsit, nunquam dimisit;* cum illud non intelligatur de quibuslibet minutis corporis partibus, sed de his tantummodo, quæ ad corporis integritatem requiruntur.

QUÆSTIO IV.

DE CONSEQUENTIBUS UNIONEM HYPOSTATICAM.

Nota. Cum unio hypostatica nihil aliud sit, quam unio substantialis Verbi cum humanitate; quæritur : 1° Utrum ex illa unione sequatur Christum esse compositum; 2° Utrum sequatur idiomatum utriusque naturæ communicatio.

ARTICULUS I.

UTRUM EX UNIONE SUBSTANTIALI VERBI CUM HUMANITATE SEQUATUR CHRISTUM ESSE COMPOSITUM.

Nota. Duplex distingui potest compositio : prima vocatur, compositio *ex his;* secunda, compositio *cum his*.

Compositio *ex his* est ea, quæ fit ex partibus proprie dictis, quæ inter se mutuam dicunt habitudinem actus et potentiæ ad aliquod totum efficiendum : hujusmodi est compositio hominis ex anima et corpore : vulgo vocatur compositio *per modum partium*.

Compositio *cum his* est ea, quæ fit ex rebus realiter distinctis, quæ inter se nullam habent habitudinem actus, et potentiæ ad aliquod totum constituendum : vulgo dicitur compositio, *per modum numeri;* numerus enim multitudinem importat unitatum. His positis, sit

CONCLUSIO.

***ristus non est compositus compositione* ex his, *sed est vere ac proprie compositus compositione* cum his.**

PROB. PRIMA PARS. Quia omnis compositio *ex his*, fit ex rtibus proprie dictis; atqui natura divina in Christo non test habere rationem partis proprie dictæ, quia omnis rs proprie dicta est ens imperfectum et incompletum, ens ordinem ad suam compartem, ut ab ipsa comatur. Ergo, etc. Hinc Divus August. [1] ait : *Porro autem ristus una persona est geminæ substantiæ, quia et Deus et no est, nec tamen Deus pars hujus personæ dici potest.*

Nec obstat, quod nonnulli e veteribus dixerint divinitatem humanitatem esse *partes* Christi. Locuti sunt enim de rtibus improprie dictis, quatenus nimirum duæ naturæ fectæ et completæ conjunguntur uno eodemque supsito.

PROB. SECUNDA PARS. 1. *Ex Conc. generali V* [2], quod dicit athema ei, *qui non confitetur unam ejus* (Christi) *subsistiam compositam*. Et can. 7, dicit simpliciter Christum esse npositum *ex duabus naturis*. Quæ doctrina confirmata in Conc. VI [3], ubi expresse habetur personam Christi *duabus naturis esse compositam;* atqui non est composita npositione *ex his*. Ergo.

PROB. 2. *Ex Patribus*. D. Damasc. [4] expresse dicit : *Pera Verbi, quæ prius erat simplex, facta est composita ex dua naturis.*

D. August. [5] : *Persona hominis*, inquit, *mixtura est animæ corporis; persona autem Christi mixtura est Dei et hominis.*

PROB. 3. *Ratione*. Quia compositio *cum his*, non est aliud am realis extremorum realiter distinctorum conjunctio constituendum unum per se; atqui in Christo talis est njunctio. Ergo.

[1] Lib. 2 *contra Maxim.*, cap. 10. — [2] Collat. 8, can. 4. — [3] Act. 12.
[4] Lib. 3 *de Fide*, cap. 7. — [5] Epist. 3.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Ex D. Th.[1] : *Neque est possibile Deum aliquo modo in compositionem alicujus venire*. Ergo, etc.

RESP. *Dist. textum*. Non est possibile Deum in alicujus compositionem *ex his* venire, *conc.*; in compositionem *cum his* venire, *nego*; sese explicat Divus Doctor, addens : *Nec sicut principium formale, nec sicut principium materiale.*

OBJICIES 2. Si Christus sit compositus, erit perfectior Verbo divino; falsum conseq. Ergo.

Prob. seq. maj. Ex axiomate : *Compositum est perfectius suis partibus componentibus*. Atqui si Christus est compositus, partes componentes sunt Verbum divinum et humanitas; ergo si Christus est compositus, est perfectior Verbo divino.

RESP. *Dist. maj.* Omne compositum ex partibus proprie dictis, *conc.*; ex partibus improprie dictis, *nego maj.* Partes proprie dictæ habent rationem actus et potentiæ, proindeque important imperfectionem entis incompleti, perfectibilis, ac dependentis a sua comparte, et a toto, ut a causa finali; pars vero improprie dicta, est id omne quod intrinsece constituit quid unum, abstrahendo ab omni imperfectione actus aut potentiæ, partibus proprie dictis intrinseca.

INST. 1. Omnis pars pendet a toto; atqui Verbum divinum non potest pendere a Christo. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Omnis pars proprie dicta, quæ scilicet est aliquid incompletum et perfectibile, *conc.*; omnis pars improprie dicta, quæ est aliquid completum nullo modo perfectibile, *nego maj.* Porro ejusmodi est Verbum divinum.

INST. 2. Omnis pars, etiam improprie dicta, est minor toto; atqui Verbum divinum non est minus Christo. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Omnis pars finita, *conc.*; infinita, *nego maj.* Porro, Verbum divinum est infinitum in omni genere, adeoque eminenter continet totam perfectionem alterius

[1] 1 part., quæst. 3, ad 8 in corp.

ecum componentis, et sic compositum non est eo majus ntensive, sed solum extensive, prout dici solet de aggreato ex mundo et Deo.

Objicies 3. Persona Verbi non est composita; atqui persona Christi est persona Verbi. Ergo.

Resp. *Dist. min.* Persona Christi materialiter, est persona 'erbi, *conc.;* persona Christi formaliter sumpta, *nego min.* rgo persona Christi non est composita materialiter, *conc.;* ormaliter sumpta, *nego conseq.* Itaque persona Christi maerialiter sumpta, importat præcise suppositum Verbi, et ic est quid simplex; sed persona Christi reduplicative et ormaliter ut Christi, sub qua ratione est constitutum ex umanitate et divinitate, eadem Verbi subsistentia termiatis, est vere ac proprie composita.

Inst. Persona Christi ante unionem non erat composita; rgo nec est composita post unionem.

Prob. conseq. Eadem res non potest simul esse simplex et omposita; atqui si persona Christi fuerit simplex ante nionem, et composita post unionem, eadem persona erit imul simplex et composita. Ergo, etc.

Resp. *Dist. maj.* Eadem res, sub eadem ratione et acceptione, non potest simul esse simplex et composita, *conc.;* ub diversa ratione et acceptione, *nego maj.* Porro, persona Christi ante unionem consideratur secundum se, prout est ersona Verbi solius; per unionem vero consideratur prout erminat humanitatem, quam antea non terminabat, sub ua ratione distinguitur realiter inadæquate a se ipsa ante nionem considerata.

ARTICULUS II.

UTRUM EX UNIONE SUBSTANTIALI VERBI CUM HUMANITATE, SEQUATUR IDIOMATUM COMMUNICATIO.

Nota 1. Idioma idem est quod attributum et proprietas; nde, stricte loquendo, communicatio idiomatum est com-

municatio proprietatum; tamen late et ex usu communi tribuitur adhuc communicationi naturarum; hinc duplex est communicatio idiomatum, nimirum secundum naturas, et secundum proprietates.

Communicatio idiomatum *secundum naturas*, est duarum naturarum de Christi persona ac de se invicem prædicatio, qua nimirum dicitur : *Homo est Deus; Deus est homo; Christus est Deus*, etc.

Communicatio idiomatum *secundum proprietates*, est mutua proprietatum utriusque naturæ de se invicem ac de Christi persona prædicatio. Sic recte dicitur : *Mortalis est immortalis; immortalis est mortuus; Christus est mortalis*, etc.

Nota 2. Communicatio idiomatum fieri potest in concreto, vel in abstracto. — *Fit in concreto*, quando fundatur in unitate personæ, in qua utraque natura, divina et humana, subsistit; ratio est, quia nomina concreta supponunt pro persona, ac pro ea accipiuntur; unde sensus hujus propositionis : *Deus est homo*, hic est, *persona habens divinitatem, est persona habens humanitatem*. Nestorius, negans unionem hypostaticam Verbi cum humanitate, negat consequenter communicationem idiomatum in concreto, ut videre est in ejus ad Cyrillum Epistola.

Communicatio idiomatum *fit in abstracto*, quando fundatur in communicatione proprietatum divinitatis propriarum facta humanitati; ita ut dici possit : *Humanitas Christi est ubique : est immensa, est omnipotens*, etc. Hanc admittunt aliqui Lutherani, qui propterea *Ubiquistæ* dicti sunt.

Nota 3. Duo hic veniunt exponenda : 1° Utrum in Christo detur vera et realis communicatio idiomatum, et quomodo? 2° Quot et quænam sint regulæ observandæ, ut recte fiat idiomatum communicatio?

§ I.

Utrum in Christo detur vera et realis communicatio idiomatum, et quomodo?

CONCLUSIO I.

Datur in Christo vera et realis communicatio idiomatum in concreto. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura*, in qua plerumque humanitati tribuuntur in concreto ea quæ sunt divinitatis propria, et vicissim divinitati quæ solius humanitatis propria sunt : sic [1] Christus ait : *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo :* ubi Scriptura tribuit homini in Christo, descensum de cœlo et existentiam in cœlo, dum Christus in terra degeret; atqui illa soli Deo sunt propria. Ergo, etc.

Sic Scriptura tribuit Deo mortem [2] : *Auctorem vitæ interfecistis ;* et [3]: *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit ;* atqui mors solius humanitatis est propria. Ergo, etc.

PROB. 2. *Ex Conciliis œcumenicis et fidei Symbolis*, quæ prædicant *Jesum Christum Filium Dei unigenitum*, esse *Deum verum de Deo vero, qui propter nos homines... incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine... passus, mortuus ac sepultus.* Atqui nativitas ex Virgine, passio, mors et sepultura, quæ solius humanitatis sunt propria, prædicantur ibi de Deo in concreto. Ergo, etc.

PROB. 3. *Ex omnibus Patribus*, dicentibus cum Div. Damasc.[4]: *Unus est Christus, et una ipsius persona sive hypostasis, duas tamen naturas obtinet, Divinitatis et humanitatis. Porro, cum ex Divinitate naturaliter gloria procedat, utrique communis est, propter hypostasis identitatem. Ex carne vero humilia proficiscuntur, et eadem ambobus communia ; quippe unus est et idem,*

[1] Joann. 3. — [2] Actor. 3. — [3] 1 Joann 3. — [4] Lib. 3 *de Fide*, cap. 15.

qui hoc et illud est, nempe Deus et homo, et ad eumdem pertinent, tam quæ sunt Divinitatis, quam quæ humanitatis propria.

PROB. 4. *Ratione.* Quæ supponunt pro eodem in recto, vere ac proprie de se mutuo prædicari possunt in concreto: sic recte dicitur : *Socrates est homo,* quia idem est rectum prædicati et subjecti, nempe, suppositum, pro quo accipiuntur et supponunt; atqui nomina concreta tum naturarum, tum earumdem proprietatum in Christo supponunt, seu accipiuntur pro eodem in recto : ergo de se invicem possunt prædicari.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Si daretur communicatio idiomatum, hæc admittenda foret propositio: *Unus de Trinitate passus est.* Atqui tamen Felix III S. P. eam damnavit in Petro Cnaphæo. Episcopo Antiocheno. Ergo.

RESP. *Concessa maj., dist. min.* Eam damnavit in sensu Petri Cnaphæi, *conc.;* eam damnavit in sensu obvio, *nego min.* Illa enim propositio in sensu obvio significat *unam personam de Trinitate passam esse*; quod verum et catholicum est, ut declarat Joannes II [1]. Verum hæretica est et damnata in sensu Petri Cnaphæi et aliorum Eutychianorum, qui, cum docerent Divinitatem solam, humanitate penitus absorpta, remansisse in Christo, existimabant divinitatem carni factam consubstantialem, vere passam esse, quod est hæreticum.

INST. Monachi Scythiæ non erant Eutychiani; atqui tamen Hormisdas S. P., in Epistola ad Possessorem, eamdem propositionem in illis damnavit. Ergo, etc.

RESP. *Transeat maj., dist. min.* Eam damnavit, propter illius novitatem et illorum monachorum superbam temeritatem, *conc.;* in sensu obvio, *nego min.* Non itaque propter aliud Hormisdas illam propositionem tunc damnavit, quam quod esset nova et dissidiorum causa, ac quod esset nota

[1] Epistola ad Avienum.

temeritatis illorum monachorum, qui asserebant illam loquendi formam definitioni Concilii Chalcedonensis necessario adjiciendam esse, quasi, absque tali additione, manca illa et imperfecta foret ; nec ullam aliam notam illis inurit Hormisdas in sua ad Possessorem, africanum episcopum, Epistola.

Dixi, transeat maj. Quia nonnulli tenent illos Monachos revera hæresi Eutychiana fuisse infectos.

Objicies 2. Tres personæ SS. Trinitatis conveniunt identice in eadem essentia, et tamen non prædicantur de se invicem, nec enim dici potest, *Pater est Filius;* ergo licet Christi naturæ, divina et humana, conveniant in eodem supposito, de se invicem in concreto prædicari non possunt.

Resp. *Nego conseq.* Disparitas est, quod in hac proposit.: *Pater est Filius,* sint duo supposita; e contra in hac : *Deus est homo,* unicum est suppositum, nempe persona Christi. Atqui prædicatio in concreto supponit pro supposito; ergo, si sint duo supposita, prædicatio, si sit affirmativa, est falsa ; enuntiat enim identitatem suppositi, ubi sunt duo supposita.

Inst. Corpus et anima conveniunt in uno hominis supposito, nec tamen de se invicem prædicantur : falsa est enim hæc propositio : *corpus est anima ;* ergo licet homo et Deus conveniant in eodem supposito, non possunt de se invicem prædicari in concreto.

Resp. *Nego conseq.* Disparitas est, quod ista vocabula, *corpus, anima,* non sunt nomina suppositi, cum sint partes proprie, quæ non existunt per se, sed in alio, nempe in toto, adeoque non significant per modum habentis, seu constituti, sed tantum per modum constituentis, et consequenter velut in abstracto; e contra hæc vocabula, *Deus* et *homo,* sunt nomina suppositi, cum non sint partes proprie, sed substantiæ completæ in una Verbi persona conjunctæ, ideoque significant per modum habentis; hæc enim propos.

Deus est homo, reddit hunc sensum : *habens divinitatem, et habens humanitatem*, quod verum est propter unionem utriusque naturæ, divinæ et humanæ, in uno Verbi divini supposito, ex qua sequitur mutua et reciproca idiomatum communicatio.

CONCLUSIO II.

Non datur in Christo communicatio idiomatum in abstracto. Est de fide contra Eutychianos et Ubiquistas.

Prob. 1. *Generatim*. Quæ realiter a se invicem distinguuntur, non possunt de se invicem prædicari, si in aliquo communi subjecto, seu supposito, uniantur, nam enuntiatio nihil aliud est quam affirmatio aut negatio identitatis unius de alio; atqui duæ naturæ in Christo et earum proprietates realiter distinguuntur, nec in ullo communi subjecto uniuntur, quando considerantur in abstracto : ergo naturæ, humana et divina, in Christo, et earum proprietates, in abstracto sumptæ, de se invicem prædicari non possunt.

Prob. 2. *Speciatim contra Ubiquistas*. Ut communicatio idiomatum fieri posset in abstracto, necesse esset ut attributa unius naturæ communicarentur attributis alterius naturæ ; atqui attributa unius naturæ in Christo, non communicantur attributis alterius naturæ. Ergo, etc... *Prob. min.* Idem fit judicium de aliis attributis divinitati propriis, ac de immensitate ; atqui immensitas divina non communicatur humanitati. Ergo.

Prob. min. Humanitas Christi non est ubique ; ergo immensitas ei non est intrinsece communicata.

Prob. ant. Joan. 11, Christus de ipso loquens, ait: *Gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi.* De quo etiam Matth. ult. dicitur: *Non est hic, surrexit enim.* Ergo, etc. Unde S. Maximus, in Disputatione cum Pyrrho, ait : *In sanctis Evangeliis scriptum est : postridie voluit ire Jesus in Galilæam; ire nimirum voluit, quatenus ibi non erat, non erat autem huma-*

nitate, divinitate autem ubique est. Et D. August. [1] de Christo dicit : *Cui immortalitatem dedit, naturam* (humanam) *non abstulit ; secundum hanc formam* (carnis) *non est putandus ubique diffusus ; cavendum enim est, ne ita divinitatem adstruamus hominis, ut veritatem corporis auferamus ; non est autem consequens, ut quod in Deo est, ita sit ubique, ut Deus;* nihil certe dilucidius.

OBJECTIONES.

OBJICIES CUM UBIQUISTIS ; 1. Scriptura humanitati Christi sæpe tribuit immensitatem, Christus enim de seipso, ut homo est, dicebat [2] : *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Et [3] : *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Ergo Christi humanitas est ubique.

RESP. *Nego ant. et conseq.* Neque enim ex illis textibus evincitur præsentia localis, sed assistentia per auctoritatem, ut in primo textu, vel assistentia per auxilium gratiæ, ut in secundo.

INST. 1. Christus [4] *sedet ad dexteram Dei ;* atqui dextera Dei ubique est : ergo Christi humanitas ubique est.

RESP. *Dist. maj.* Christus *sedet ad dexteram Dei,* ratione suppositi, *conc.;* ratione humanitatis, *nego maj.* Nam dextera hic metaphorice sumi debet pro honoris et dignitatis æqualitate cum Patre ; atqui ratione suppositi est æqualis Patri, et idem Deus cum illo. Ergo, etc. Hinc Christus [5] hunc textum Psalmistæ, *Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis,* adhibet ut suam Judæis divinitatem probet.

INST. 2. Christus [6], ut homo, *ascendit super omnes cœlos, ut impleret omnia.* Ergo est ubique.

RESP. *Nego conseq.* Neque enim ille textus de locorum impletione intelligendus est, sed vel de oraculorum omnium completa adimpletione, vel de impletione bonorum spiritualium, quomodo *omnes repleti sunt de Spiritu Sancto.*

[1] Epist. 187 ad Dardanum.— [2] Matth. 18.— [3] Cap. 28.— [4] Matth. 22. — [5] Matth. 22. — [6] 2 Ephes. 4.

Objicies 2. Quando duo sunt inseparabiliter unita, ubicumque unum illorum est, ibi debet esse et alterum; atqui Verbum et humanitas inseparabiliter uniuntur, et Verbum est ubique: ergo humanitas Christi est ubique.

Resp. *Dist. maj.* Quando duo sunt inseparabiliter unita, tunc ubi reperitur unum, reperitur etiam et aliud, si hæc duo uniantur, adæquate et totaliter, *conc.;* inadæquate, *nego maj.;* sic quia manus, quæ est inseparabiliter unita animæ, non adæquat totam animæ extensionem, ubi est manus, est quidem anima, sed non ubicumque est anima, ibi est etiam manus ; ita est de humanitate Christi, quæ cum non adæquet immensitatem Verbi, ideo ubi illa reperitur, etiam reperitur Verbum, sed non ubicumque est Verbum, est etiam humanitas.

Inst. 1. Si humanitas Christi non sit ubicumque est Verbum, sequitur Verbum alicubi esse hominem, et alicubi non esse hominem ; absurdum conseq. Ergo, etc.

Resp. *Nego sequel. maj.* Ex eo enim quod humanitas Christi non sit ubicumque est Verbum, sequitur quidem quod Verbum alicubi est, ubi non est humanitas Christi; sed non sequitur quod alicubi non sit homo, seu unitus intrinsece humanitati, quam semel assumptam nunquam dimisit.

Inst. 2. Verbum divinum est ubique ; sed Christus homo est Verbum divinum ; ergo Christus homo est ubique.

Resp. 1. *Nego conseq.* Hic enim syllogismus est mera fallacia *A dicto simpliciter ad dictum secundum quid ;* in majori Verbum divinum sumitur simpliciter et in se, quatenus supponit pro sola natura divina ; in minori vero sumitur secundum quid, nimirum quatenus est unitum humanitati; porro, a dicto simpliciter ad dictum secundum quid non valet argumentatio, in qua sunt quatuor termini.

Resp. 2. *Dist. min.* Christus homo, est Verbum divinum incarnatum, *conc.;* non incarnatum, *nego min.* Porro, Verbum incarnatum duplici constat natura, divina nempe et

humana; secundum divinam est ubique, non secundum humanam.

INST. 3. Hæc propositio est vera: *Christus*, seu, *hic homo, qui est Christus, est ubique*, ergo et ista: *Christus, ut homo, est ubique*.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod in prima propositione, *homo* supponit pro supposito, quod est immensum et ubique; in secunda vero, *homo*, propter particulam reduplicativam, *quatenus*, supponit pro sola humanitate, quæ, cum sit finita, non potest esse ubique.

§ II.

Quot, et quænam sint regulæ observandæ, ut recte fiat idiomatum communicatio.

CONCLUSIO.

Sex observandæ sunt regulæ in communicatione idiomatum.

Prima regula. Quando duæ naturæ completæ existunt in eodem supposito, ipsæ naturæ et proprietates naturarum possunt vere ac proprie de se mutuo prædicari in concreto, modo illa concreta non inferant suppositum creatum, nec reduplicentur, nec faveant errori vel hæresi; sic dicitur: *Deus est homo*; *homo est Deus*; *Deus est mortalis*; *homo est immortalis*. Ratio est, quia concreta significant subjectum in recto; subjectum autem in recto est persona, in quam duæ naturæ conveniunt.

Dixi 1° *Modo illa nomina concreta non inferant suppositum creatum*, quia faveret hæresi Nestorii, duas admittentis in Christo personas; sic falsa est hæc propositio: *Homo factus est Deus*, quia videtur supponere hominem fuisse creatum antequam a Verbo divino assumeretur; ista autem est vera, *Deus factus est homo*.

Nec dicas: Hæc propositio: *Homo factus est Deus*, est convertens hujus: *Deus factus est homo*. Ergo utraque vera est.

Resp. *Nego ant.* Nam prædicatum hujus propositionis convertendæ : *Deus factus est homo,* non est ly *homo,* sed, *qui factus est homo.* Unde sic debet converti : *Qui factus est homo, est Deus ;* quod verum est.

Dixi 2° *Modo concreta non reduplicentur :* quia particula reduplicativa ipsam naturam afficit, non personam ; sic falsa est hæc propos.: *Christus quatenus Deus, est homo ;* nam sensus est : *Christus, ratione naturæ divinæ, est homo,* quod est falsum.

Dixi 3° *Modo non faveant errori aut hæresi ;* hinc ista propos.: *Christus est creatura,* non est simpliciter enuntianda, quia errori Arianorum favet, qui, ex eo quod Christus diceretur creatura, docebant eum absolute minorem esse Patre : idem sit judicium de hac propos.: *Christus incepit esse,* quæ ideo non debet simpliciter enuntiari, sed cum hac restrictione, *secundum humanitatem.*

Secunda regula. Concreta, quæ conveniunt soli humanæ naturæ in abstracto expressæ, non autem supposito ratione ipsius suppositi, non possunt prædicari de supposito, nec de natura divina, etiam in concreto. *Ratio est,* quia non supponunt pro supposito ; sic non potest dici : *Christus est pura creatura, Deus est assumptus.*

Tertia regula. Concreta unius naturæ, aut ejus attributorum, non possunt prædicari de abstractis alterius naturæ, aut illius attributorum, saltem formaliter et proprie. *Ratio est,* quia habent alium significandi modum, nempe abstracta per modum formæ habitæ et constituentis, concreta vero per modum habentis et constituti ; sic hæc propos.: *Divinitas est homo,* est falsa in sensu formali, licet in sensu identico sit vera, quia hæc vox, *homo,* importat suppositum in recto, quod identificatur divinitati.

Quarta regula. Concreta adjectiva, quæ substantiam designant, non possunt stricte prædicari de Christo ; secus de iis quæ significant proprietates naturæ divinæ aut humanæ; sic non potest dici : *Christus est homo deificatus, domi-*

nicus, *deifer*, etc.; potest vero dici : *Christus est æternus et temporalis.*

Ratio primi est, quia ejusmodi concreta adjectiva innuere videntur formam accidentaliter tantum et moraliter supposito esse unitam, qui sensus est Nestorianus. Hinc quando Patres has voces usurpant, improprie loquuntur, adjectivum nempe sumendo pro substantivo.

Ratio secundi est, quia ejusmodi concreta adjectiva denominative, significant suppositum in recto, quod est subjectum illorum attributorum.

Quinta regula. Abstracta naturarum et earum proprietatum, non possunt de se mutuo prædicari. *Ratio est,* quia naturæ ipsæ, sicut et earum proprietates, sunt distinctæ realiter, unde non supponunt pro eodem in recto. Sic dici non potest : *Humanitas est divinitas ; divinitas est humanitas ; divinitas est passibilis ; humanitas est impassibilis*, etc.

Sexta regula. Abstracta naturæ divinæ, de persona Christi identice prædicari possunt, non autem abstracta naturæ humanæ. *Ratio est*, quia persona Verbi est quid idem identice et realiter cum natura divina, non vero cum natura humana. Sic dici potest : *Persona Verbi est divinitas, est omnipotentia*, etc.; sed non potest dici : *Persona Verbi est humanitas, est mortalitas*, etc.

DISSERTATIO VII.

De termino totali Incarnationis, seu De Christo.

Nota. Hanc dissertationem in octo distribuemus capita : in 1° agemus de scientia Christi; in 2° de ejus gratia, donis, ac virtutibus; in 3° de libertate; in 4° de ejus merito; in 5° de ejus satisfactione; in 6° de variis ejus titulis ac officiis; in 7° de illius adoratione, reliquiarum et imaginum cultu; in 8° tandem de Beata Virgine Matre Christi. Sit itaque,

CAPUT I.

DE SCIENTIA CHRISTI.

Nota. De scientia Christi, quatenus Deus est, egimus supra. Hic ergo unice quæstio movetur de scientia creata, quæ triplex est, nempe : *beatifica,* quæ in clara Dei visione posita est; *infusa*, tum *per se,* quæ omnem naturæ exigentiam ita superat, ut sola divina infusione haberi possit; tum *per accidens,* quæ, licet propriis naturæ viribus comparari possit, a Deo tamen liberaliter infunditur absque ullo humanitatis actu; *acquisita*, quæ propriis naturæ viribus, successu temporis, comparatur. His positis,

CONCLUSIO I.

Christus aliquam habuit scientiam creatam. **Est de fide.**

PROB. 1. *Ex VI Synodo,* quæ [1] approbavit Epistolam Agathonis Papæ, in qua dicitur : *Confitemur in Christo omnia duplicia, quæ ad naturas pertinent : duas naturas ejus prædicamus, et unamquamque proprietates habere confitemur ; divinam, omnia quæ divina; humanam, omnia quæ humana sunt, absque peccato.* Ergo, si omnia in Christo sint duplicia, Christus habet duos intellectus et duas operationes, nimirum intellectus divini et humani.

PROB. 2. *Ratione D. Thomæ.* Christus habuit animam rationalem, ergo et scientiam ipsi respondentem. *Prob. conseq.* Anima rationalis in Christo non fuit sine sua propria operatione, alias fuisset imperfecta, utpote frustrata fine propter quem est; atqui propria animæ rationalis operatio est cognitio et scientia: ergo Christus habuit cognitionem et scientiam creatam.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Christus omnia cognoscebat per scientiam

[1] Actor. 4 et 8.

divinam; ergo inutilis erat cognitio creata. RESP. *Nego conseq.*

Prob. conseq. Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora; ergo, si Christus omnia cognoverit per scientiam divinam, scientia creata fuit inutilis.

RESP. *Dist. ant.* Frustra fit per plura, etc., quando fit per eamdem facultatem, *conc.*; quando fit per diversas facultates, *nego ant.* Christus autem ratione diversarum facultatum, diversas habebat cognitiones, increatam nempe et creatam, nec frustra per unam facultatem fiebat, quod per alteram facultatem intellectivam non poterat præstari.

INST. Majus lumen offuscat minus; atqui scientia divina est majus lumen, scientia creata est minus. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Majus lumen offuscat minus, si sint ejusdem ordinis, *conc.*; si sint diversi, *nego maj.* Porro, scientia divina est in ordine illuminantis, scientia creata in ordine illuminati; ergo sicut aer a sole, sic creata scientia a divina non offuscatur, sed clarescit.

OBJICIES 2. Christus idcirco non habuit subsistentiam creatam, quia per increatam sufficienter subsistebat; atqui sufficienter etiam omnia cognoscebat per scientiam increatam. Ergo.

RESP. 1. *Retorq.* Sic; atqui Christus sufficienter etiam omnia volebat per volitionem increatam : ergo unica volitio fuit in Christo, quod est hæreticum.

RESP. 2. *Nego maj. et paritatem.* Disparitas est : 1° Quia subsistentia Verbi se habebat per modum puri termini, dependentiam humanitatis hypostatice terminantis; atqui dependentia humanitatis potest a propria vel aliena subsistentia terminari; scientia vero se habebat per modum cujusdam formæ informantis de ratione facultatis intellectivæ, quæ nullo modo potest suppleri, nemo enim intelligit per intellectionem alterius. 2° Quia subsistentiæ multiplicatio supposita realiter multiplicaret, quod repu-

gnat Christo : multiplicatio vero operationum non multiplicat supposita, sed notat tantum multiplicationem facultatum.

CONCLUSIO II.

Christus, ut homo, a primo instanti conceptionis habuit scientiam beatificam perfectam, non tamen comprehensivam. Est de fide quoad tertiam partem, et ita certa quoad primam et secundam, ut contraria sit saltem *temeraria,* imo secundum aliquos est *erronea,* utpote communi fidelium sensui repugnans.

PROB. PRIMA PARS. 1. *Ex Scriptura* [1] *: Omnis qui audivit a Patre, venit ad me, non quia Patrem vidit quisquam, nisi is qui est a Deo, hic vidit Patrem.* Ibi Christus de se ipso loquitur ut homine; atqui testatur se vidisse Patrem, visione utique intuitiva, cum hanc visionem opponat abstractivæ visioni aliorum viatorum. Ergo, etc. Item [2] Christus dicit: *Si dixero quoniam nescio eum* (Patrem), *ero similis vobis mendax, sed scio eum, et sermonem ejus servo.* Christus eo loci loquitur de se ipso, ut homo est, ut probant hæc verba: *Sermonem ejus servo.* Atqui asserit se scire Patrem; scire autem est rem clare et absque ænigmate cognoscere; qui enim clare et intuitive non videt, credit, non novit, nec scit. Ergo, etc.

PROB. 2. *Ex Patribus.* Eusebius Cæsariensis [3] introducit Christum sic Deum alloquentem : *Cum adhuc intra cellam gestantis me in utero laterem, Deum meum videbam.* Et D. Fulgentius [4] dicit : *Sicut Christus singulariter habet, ut sit Deus verus, sic totam divinitatem suam singulariter novit, et plenam habet notitiam divinitatis suæ, scilicet secundum animam.* Unde Card. de Laurea [5] ait : *Nusquam in scholis, vel aliqua particulari Ecclesia, privilegium hoc fuit negatum animæ Christi.*

[1] Joann. 6. — [2] Joann. 8. — [3] Lib. 3 *Evangel. demonstr.*, cap. ult. — [4] Resp. ad quæst. 3 Ferdinandi diaconi. — [5] Diss. 14, quæst. 2.

Suffragatur ratio, quia natura humana per Incarnationem sublimata est ad esse divinum; ergo pariter elevari debuit ad perfectissimam operationem; atqui perfectissima operatio est visio beatifica. Ergo, etc.

PROB. SECUNDA PARS. Quia visio beatifica debebatur animæ Christi vi suæ unionis hypostaticæ cum Verbo, ut innuitur Joan. 1: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et veritatis*. Atqui a primo instanti conceptionis anima Christi fuit unita Verbo: ergo a primo instanti conceptionis habuit visionem beatificam.

PROB. TERTIA PARS. Tum ex dictis in *Tractatu de Deo et divinis attributis*, ubi probavimus divinam essentiam esse incomprehensibilem omni creata cognitione; tum ex Conc. Basileensi [1], ubi damnata est hæc propos. Augustini de Roma : *Anima Christi videt Deum tam clare et intense, quam clare et intense videt seipsum.*

OBJECTIONES.

OBJICIES CONTRA PRIMAM PARTEM. De Christo dicitur [2] : *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*. Ergo Scriptura supponit Christum non fuisse glorificatum ante passionem; unde Christus, instante morte, sic orabat : *Clarifica me, Pater, apud temetipsum*, etc.

RESP. *Dist. conseq*. Scriptura supponit Christum ante passionem non fuisse glorificatum, quoad corpus, vel quoad ascensionem in cœlum et exaltationem nominis sui, *conc.*; quoad animam, *nego conseq*. Primus enim locus intelligitur de glorificatione Christi in ipsa die Ascensionis, quando, *videntibus* Apostolis, *elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum* [3]. Secundus locus intelligitur de gloria corporis et nominis exaltatione, de qua Apostolus [4] ait : *Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen*, etc.

[1] Sess. 22.— [2] Joann. 7.— [3] Actor. 1. — [4] Philipp. 2.

INST. 1. Christus in terris erat viator; ergo non potitus est visione beatifica.

RESP. *Dist. ant.* Christus erat viator simul et comprehensor, *conc.;* erat viator tantum, *nego ant.* Christus enim respectu visionis beatificæ comprehensor, viator erat respectu impassibilitatis et immortalitatis sui corporis, quam mereri debuit; nam[1]: *Oportuit Christum pati, et ita intrare in gloriam suam*, id est, sui corporis.

INST. 2. Visio beatifica cum maximo dolore, maximaque tristitia non potest compati; atqui Christus maximos dolores, maximamque expertus est tristitiam, ut ipse declarat [2]: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Visio beatifica non potest compati cum maxima tristitia, naturaliter, *conc.;* supernaturaliter, seu per miraculum, *subdist.;* circa idem objectum et ex eodem motivo, *conc.;* circa objectum et motivum diversum, *nego maj.* Porro, Christus per miraculum cohibuit vim delectationis quam sua anima percipiebat ex Dei fruitione, ut ipsa posset tristitiæ affectionem percipere, tum ex ejus morte, tanquam malum naturæ, tum ex peccato discipulorum, eum abnegantium, et Judæorum eum occidentium, tanquam malum morale ipsi summe displicens.

OBJICIES CONTRA SECUNDAM PARTEM. Christus sibi meruit scientiam beatificam; ergo illam a primo instanti suæ conceptionis non habuit.

RESP. *Nego ant.* Neque enim visio beatifica Christo fuit concessa titulo mercedis, sed jure filiationis naturalis: porro, non prius fuit homo, quam Filius Dei naturalis. Ergo.

Prob. ant. Christo tribui debet id quod perfectius est; atqui perfectius est aliquid habere ex merito, quam sine merito. Ergo, etc.

[1] Lucæ 24. — [2] Matth. 26.

Resp. *Dist. min.* Perfectius est aliquid habere ex merito, quando illius rei assecutio non derogat dignitati naturali, *conc.*; quando dignitati naturali derogat, *nego min.* Itaque cum visio beatifica, ratione unionis hypostaticæ et filiationis naturalis quasi nativo jure, Christo debeatur, fuisset quoddam illius dignitati præjudicium, si illam per studium et laborem debuisset promereri.

Quæres : *Quænam Christus scientia beatifica cognovit in essentia divina?*

Resp. Cognovit actualiter omnia præsentia, præterita, et futura, etiam secreta cordium; non tamen cognovit omnia possibilia actualiter.

Ratio primæ partis est, quia istarum omnium cognitio pertinet ad statum Christi, cum ut homo, sit Judex omnium constitutus, caput Angelorum et hominum, et Dominus omnium; atqui ex D. Thoma, hic, quilibet beatus videt in essentia divina omnia quæ ad ipsum spectant. Ergo, etc. Unde [1], de Christo dicitur : *Cum vidisset cogitationes eorum.* Et [2]: *Ipse enim* (Christus) *sciebat quid esset in homine.*

Ratio secundæ partis est, quia omnia possibilia simul actu cognosci non possunt, quin comprehendatur Dei omnipotentia; atqui nullus intellectus creatus potest comprehendere Dei omnipotentiam. Ergo, etc.

CONCLUSIO III.

Christus, ut homo, a primo instanti suæ conceptionis, præter scientiam beatificam, habuit scientiam tum per se, tum per accidens, infusam.

Prob. 1. Christus, a primo conceptionis instanti, fuit vir perfectus, juxta illud [3] : *Novum creavit Dominus super terram, femina circumdabit virum.* Atqui non fuisset vir perfectus, si, more cæterorum hominum, ad plenam rerum

[1] Matth. 9. — [2] Joann. 2. — [3] Jerem. 31.

omnium scientiam debuisset paulatim, et quasi per ætatis gradus pervenire. Ergo, etc. Unde Apostolus [1] de Christo ait: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi.*

PROB. 2. Omnis perfectio, quæ non habet oppositionem, vel cum visione beatifica, vel cum statu redemptoris, Christo est tribuenda, utpote ipsi, ratione unionis hypostaticæ, debita; atqui scientia, sive per se, sive per accidens, infusa, est perfectio, quæ nec habet oppositionem cum statu redemptoris, cum ejus carentia nihil conferre potuerit ad finem redemptionis; nec cum visione beatifica, cum res diversimode cognosci possint, nimirum in essentia divina per scientiam beatificam, et in se ipsis per scientiam infusam: ergo Christus, ut homo, habuit scientiam infusam, et quidem a primo instanti conceptionis, cum ipsi debita fuerit ratione unionis, nec ulla fuerit ratio ejus concessionem differendi.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Scientia infusa inutilis est ei qui scientia gaudet beatifica; atqui Christus scientia beatifica gaudebat: ergo ei inutilis fuit scientia infusa.

RESP. *Nego maj.* Nihil enim inutile est in beatis; atqui tamen reipsa in beatis, præter scientiam beatificam, qua res videntur in essentia divina, et quæ ideo dicitur *cognitio matutina,* datur etiam scientia infusa, qua eædem res videntur in se ipsis per species intelligibiles divinitus inditas, quæ ideo vocatur *cognitio vespertina.* Ergo.

Prob. maj. Per scientiam beatificam cognoscuntur omnia quæ cognosci possunt per infusam; ergo hæc inutilis est.

RESP. *Dist. ant.* Cognoscuntur, diverso modo, *conc.*; eodem modo, *nego ant.* Nam per scientiam beatificam res cognoscitur in essentia divina; per scientiam infusam co-

[1] Coloss. 2.

tur in se, seu in propria specie; hic autem modus
cendi Christum decebat, sicut et decuit, ut videret
corporeis, quod mente per scientiam beatificam
t.

. 1. Scientia infusa est incompatibilis cum beatifica;
on possunt esse simul in eodem intellectu.

. *ant.* Scientia perfecta et scientia imperfecta non
t simul stare in eodem intellectu de eadem re; atqui
a beatifica est perfecta; scientia vero infusa est im-
ta. Ergo.

. *Nego min.* Utraque enim scientia est perfecta, in
nere et ordine, licet comparative beatifica sit per-
, hæc enim pertinet ad statum et ordinem gloriæ;
statum et ordinem gratiæ.

. 2. Ideo fides non remanet in beatis, quia cognitio
em est imperfecta comparative ad cognitionem in-
m; atqui similiter cognitio infusa est imperfecta
rative ad cognitionem intuitivam. Ergo.

. *Nego maj.* Vera enim ratio cur fides non rema-
m scientia beata, est, quia fidei et scientiæ beatæ
st immediatum objectum, scilicet Deus; et sic cum
r clare et distincte per scientiam beatam, superva-
n est, ut videatur obscure et abstractive per fidem;
non est idem objectum scientiæ infusæ et scientiæ
hæc Deum habet pro objecto immediato, illa habet
mediato objecto res a Deo distinctas, illasque vi-
s in propria specie.

CIES 2. Scientia Christi beatifica, utpote perfectis-
absorbebat potentiam ejus intellectivam; ergo locum
linquebat scientiæ infusæ.

. *Dist. ant.* Absorbebat potentiam intellectivam, se-
m suum cognoscendi modum, *conc.;* secundum om-
ognoscendi modum, *nego ant.* Itaque medium cogni-
scientiæ beatificæ est ipsa divina essentia quatenus
entativa rerum, quas eminenter continet; medium

vero scientiæ infusæ, sunt species intelligibiles divinitus inditæ, quæ res cognoscendas repræsentant, non secus ac si illæ species essent proprio labore comparatæ; porro, operatio respondens uni cognitionis medio, non officit operationibus alteri cognitionis medio respondentibus.

CONCLUSIO IV.

Christus ut homo, præter scientiam beatificam et infusam, habuit etiam scientiam acquisitam. Est Divus Thomæ, et communis inter theologos.

PROB. 1. *Ex Scriptura.* [1] De Christo dicitur : *Proficiebat ætate et sapientia.* Atqui non proficiebat sapientia infusa, ea enim in ipso fuit a primo conceptionis puncto ; ergo proficiebat sapientia acquisita.

Hæbr. 5 dicitur : *Cum esset Filius Dei, didicit ex eis quæ passus est, obedientiam.* Qui locus intelligitur de scientia experimentali acquisita, qua proprio experimento didicit, quam arduum esset exequi quæ Deus ab eo postulabat; licet enim hanc arduitatem jam antea noverit per scientiam infusam, nondum tamen cognoscebat experientia propria, qua certe non excluditur scientia infusa.

PROB. 2. *Ratione.* Scientia acquisita est ea qua quis per varias mentis vel sensuum externorum operationes aliquid successive intelligit, vel in se experitur; atqui Christus usus est sua ratione, ex primis principiis conclusiones inferendo, ac suis sensibus famem, sitim aliasque corporis infirmitates patiendo : ergo habuit scientiam acquisitam.

OBJICIES : Divus Damascenus [2] et alii Patres negant Christum in scientia profecisse; ergo in eo non fuit scientia acquisita.

RESP. *Dist. ant.* Negant Christum in scientia profecisse, hoc sensu, quod nihil didicerit, quod antea penitus ignoraverit, *conc.;* hoc sensu, quod non cœperit rem aliquam

[1] Lucæ 2. — [2] Lib. *de Fide*, cap. 12.

certo scientiæ modo cognoscere, quo eam ante non noverat, *nego ant.* Porro, ad perfectionem intellectus Christi spectat, non solum omnia objecta cognoscere, sed etiam secundum omnem modum quo cognoscibilia sunt; unde cum aliter res, maxime sensibiles, cognosci possint per phantasmata ab ipsis abstracta, quam per species a Deo infusas, idcirco hic cognoscendi modus in Christo est asserendus, utpote cum sit maxime connaturalis animæ Christi, quatenus conjunctæ humano corpori.

INST. Scientiæ naturales debebantur Christo ratione unionis hypostaticæ; ergo non potuit illas acquirere.

RESP. *Dist. ant.* Debebantur, quoad aliquem modum habendi, nempe per species a Deo infusas, *conc.;* quoad omnem modum habendi, *nego ant.* Itaque Christus ratione unionis debuit habere omnem scientiam modo supernaturali per infusionem ab initio suæ conceptionis; verum hic modus habendæ rerum cognitionis, non excludit acquisitionem cognitionis earumdem rerum modo connaturali, nempe per discursum et propriam experientiam.

CAPUT II.

DE GRATIA, DONIS AC VIRTUTIBUS CHRISTI.

Nota 1. Quadruplex in Christo gratiarum genus communiter a Theologis distinguitur, nimirum :

Gratia unionis ad Verbum, per quam humanitas Christi substantialiter sanctificata, ac Deo acceptissima fuit.

Gratia habitualis, quæ est sanctitas adventitia, perficiens animam in ordine ad operationes supernaturales eliciendas.

Gratia actualis, quæ est influxus Dei ad actionem supernaturalem concurrentis.

Gratiæ gratis datæ, quæ sunt dona supernaturalia ad utilitatem aliorum gratuito concessa.

Nota 2. Virtutes, aliæ sunt *theologicæ*, aliæ *morales*, ad quas revocantur dona Spiritus Sancti. Hic ergo resolvendum est utrum Christus his omnibus gratiis et virtutibus fuerit ornatus. Ideo sit

CONCLUSIO I.

Fuit in Christo gratia unionis, per quam humanitas Christi sanctificata est sanctitate substantiali. Ita D. Th., hic, et alii communiter contra Durandum.

PROB. 1. *Ex Scriptura*[1] *: Quem Pater sanctificavit et misit in mundum, vos dicitis : Quia blasphemas, quia dixi : Filius Dei sum.* Ibi Christus intendit probare se esse Filium Dei naturalem, quia sua missione in mundum, id est unione humanitatis ad Verbum, fuit sanctificatus ; atqui sanctificatio, quæ per unionem hypostaticam communicatur, est substantialis : ergo Christus fuit sanctificatus sanctitate substantiali unionis.

PROB. 2. *Ex Patribus.* Greg. Nazianz.[2] ait : *Perfectus enim fuit* (Christus) *non modo propter divinitatem, qua nihil est perfectius, sed etiam propter humanitatem divinitate delibutam, idemque effectam quod id quo peruncta est.* Div. Damasc.[3] dicit : *Ipse enim* (Christus) *seipsum unxit : corpus videlicet divinitate sua ungens ut Deus ; unctus autem ut homo, quandoquidem ipse et hoc et illud est : unctio porro humanitatis est divinitas.* Ex quibus sic argumentor : Qui ipsa divinitate ungitur, gratia substantiali sanctificatur ; atqui Christus, juxta Patres, divinitate ungitur. Ergo.

PROB. 3. *Ratione.* Sanctificari substantialiter est habere esse divinum sibi substantialiter unitum ; atqui Christi humanitas, per unionem hypostaticam, habet esse divinum sibi substantialiter unitum : nam Verbum divinum seipsum formaliter ac substantialiter communicavit humani-

[1] Joann. 10. — [2] Orat. 2 *de Paschate.* — [3] Lib. 3 *Orthodoxæ fidei,* cap. 3.

tati suæ, hoc ipso, quod ei personaliter unitum est; ergo humanitas Christi, per gratiam unionis hypostaticæ, substantialiter fuit sanctificata.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Ex Conc. Trid.[1], gratia habitualis est unica causa justificationis et sanctitatis; ergo humanitas Christi non sanctificatur nisi per illam.

RESP. *Dist. ant.* Gratia habitualis est unica causa sanctitatis accidentalis, quæ solum terminatur ad filiationem adoptivam, *conc.*; sanctitatis substantialis, quæ terminatur ad filiationem naturalem, *nego ant.* Itaque, sicut Deus est in se formaliter sanctus per sanctitatem sibi identificatam, sic humanitas Christi est formaliter sanctificata per substantialem Verbi sanctitatem, non quidem sibi identificatam, sed sibi realiter hypostatice unitam.

INST. 1. Verbum non communicat humanitati suam immensitatem, æternitatem, etc. Ergo nec suam sanctitatem.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod humanitas sit capax recipiendæ sanctitatis substantialis, quæ nihil aliud est quam sui unio hypostatica cum Verbo; e contra immensitatis et æternitatis recipiendæ est incapax : cum enim humanitas illa sit finita et limitata, tum in entitate, tum in duratione, habet ex natura sua repugnantiam ut sit infinita, immensa et æterna.

INST. 2. Humanitas Christi est tam capax divinæ scientiæ et potentiæ, quam sanctitatis; atqui ex sui cum Verbo unione, non recipit omnipotentiam et omniscientiam : ergo nec sanctitatem substantialem.

RESP. *Nego maj.* Disparitas est, quod sanctitas se habeat per modum rei cujusdam moralis, subjectum moraliter afficientis, ob quam illud subjectum dignum censeatur, quod diligatur a Deo, quod sit expers peccati, et jus

[1] Sess. 6, can. 7.

habeat ad æternam beatitudinem, quæ omnia non præsupponunt aliquam formam intrinsece existentem; at vero omnipotentia et scientia se habent per modum rei physicæ subjectum physice afficientis, quod præsupponit formam intrinsece inexistentem, sive per identitatem, sive per informationem; et ideo humanitas in Christo potest participare sanctitatem Verbi in se moraliter derivatam, non potest autem participare scientiam aut omnipotentiam, quæ ipsi nec possunt identificari, nec inhærere.

INST. 3. Ergo saltem sanctitas, quæ ex unione hypostatica derivatur in humanitatem, non est intrinseca; ergo non est intrinsece sancta sanctitate substantiali.

RESP. *Dist. ant.* Non est intrinseca physice, id est sanctitate vel sibi identificata, vel a qua informetur, *conc.*; non est intrinseca moraliter, *nego ant.* Certum est enim quod humanitas reddatur sancta sanctitate Verbi in ipsam derivata intrinsece, moraliter et æquivalenter in ordine ad varios effectus sanctificationis.

OBJICIES 2. Si Divinitas humanitatem sanctificaret formaliter, etiam personalitates Patris et Spiritus Sancti, Divinitati realiter identificatæ, eamdem sanctificarent; falsum conseq. Ergo, etc.

RESP. *Nego seq. maj.* Quia effectus et denominationes Divinitatis, spectatæ non præcise secundum se, sed ut est in aliqua persona; v. g. *uniri, sanctificari formaliter*, etc., non sunt communes toti Trinitati.

INST. Divinitas non potest esse forma humanitatis; ergo non potest illa sanctificare formaliter.

RESP. *Dist. ant.* Non potest esse forma proprie dicta, quæ perficiatur et in subjecto recipiatur, *conc.*; improprie dicta, *nego ant.* Equidem divinitas non potest esse forma humanitatis, sed se habet respectu illius instar formæ illam substantialiter sanctificantis, seclusa omni imperfectione.

CONCLUSIO II.

Christus, ut homo, habuit gratiam habitualem. Est communis omnium Theologorum sententia; unde opposita est temeraria.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1]. *Requiescet super eum Spiritus Domini.* Atqui per Spiritum Domini intelligitur gratia habitualis permanens, ut docet Tertull. [2] his verbis: *Requiescere habebat omnis operatio gratiæ spiritualis.* Ergo, etc.

Lucæ 1: *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Ubi designatur sanctificatio et per gratiam unionis, et per gratiam habitualem, juxta illud Div. Bernardi [3]: *Singulariter sanctum fuit, quidquid Virgo concepit, et per Spiritus sanctificationem, et per Verbi assumptionem.*

Joan. 1: *Verbum caro factum est... plenum gratiæ et veritatis.* Atqui illa plenitudo intelligitur tum de gratia substantiali Christi, *in quo habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter;* tum de gratia habituali, quæ tanta fuit, ut major non potuerit dari de lege ordinaria. Ergo, etc. Hinc Div. August. [4] ait: *Dominus ipse Jesus non solum Spiritum Sanctum dedit ut Deus, sed etiam accepit ut homo: et propterea est plenus gratiæ, quia unxit eum Deus Spiritu Sancto, non utique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia.* Hinc D. Doctor manifeste loquitur de gratia adventitia habituali.

PROB. 2. *Ratione.* Quia omnis perfectio supernaturalis, quæ nullam habet repugnantiam cum unione hypostatica et nullam imperfectionem includit, Christo denegari non debet; atqui gratia habitualis est magna perfectio, cum sit vel habitus charitatis infusus, vel inseparabiliter connexa cum habitu charitatis, sitque principium radicale, et maxime connaturale operationum supernaturalium, nec

[1] Isaiæ 11. — [2] Lib. 5 *contra Marc.*, cap. 4. — [3] Hom. 4 in *Missus est.* — [4] Lib. 15 *de Trinit.*, cap 26.

ullam habeat imperfectionem annexam, aut repugnantiam cum unione hypostatica: ergo Christo denegari non debet.

OBJECTIONES.

Objicies 1. Qui incapax est filiationis adoptivæ est etiam incapax gratiæ habitualis; atqui Christus est incapax filiationis adoptivæ, ut probabitur cap. vii. Ergo, etc.

Prob. maj. Filiatio Dei adoptiva est formalis effectus gratiæ habitualis, quam Apostolus [1] vocat *Spiritum adoptionis filiorum*; atqui forma non potest esse in subjecto sine suo effectu formali: ergo gratia habitualis non potest esse in Christo, nisi sit Filius Dei adoptivus.

Resp. *Dist. maj.* Filiatio Dei adoptiva est formalis effectus secundarius gratiæ habitualis, *conc.*; primarius, *nego maj.*, et sic distincta minore, *nego conseq*. Porro, quamvis effectus primarius alicujus formæ non possit separari a subjecto cui forma illa communicatur, tamen separari potest ab eo effectus secundarius; effectus itaque primarius et formalis gratiæ habitualis est reddere subjectum suum Deo gratum et sanctum sanctitate formali et inhærente, ad quem effectum divina filiatio adoptiva sequitur, ubi et quando subjectum, quod hæc gratia afficit, est capax filiationis adoptivæ : unde cum Christus, pro eo instanti quo recepit gratiam habitualem, jam esset Filius Dei naturalis per gratiam unionis, hinc est quod gratia habitualis non potuit illi conferre filiationem adoptivam; naturalis enim filiatio opponitur filiationi adoptivæ, quam impedit.

Objicies 2. Gratia habitualis conceditur maxime ut anima fiat Deo grata; atqui anima Christi non potest esse magis grata cum gratia habituali, quam sine illa. Ergo, etc.

Resp. *Dist. min.* Non potest esse magis grata intensive, *conc.*; extensive, *nego min*. Equidem Christus per gratiam unionis fuit infinite Sanctus, et sic per gratiam habitualem

[1] Rom. 8.

non potuit esse magis gratus *intensive*, quia infinito nihil est majus : sed potuit esse magis gratus *extensive* per gratiam habitualem, quia est aliud genus sanctificationis, quod non excluditur per gratiam unionis.

OBJICIES 3. Gratia habitualis non erat Christo necessaria; ergo non debet illi tribui.

RESP. *Dist. ant.* Non erat Christo necessaria absolute, *conc.;* non erat necessaria Christo ut connaturaliter eliceret actus supernaturales et meritorios, *nego ant.* Itaque agens connaturaliter operari dicitur, quando habet proportionem ad actus quos elicit; sed anima Christi, cum sit entitas naturalis, non potest habere proportionem ad producendos actus supernaturales absque gratia habituali; ergo illa ad hoc fuit Christo necessaria.

INST. 1. Gratia actualis potuit sufficienter elevare animam Christi ad actus supernaturales connaturaliter eliciendos; ergo ad hoc non fuit necessaria gratia habitualis.

RESP. *Nego ant.* Equidem gratia actualis sufficit ut actus supernaturalis fiat, sed non sufficit, ut fiat connaturaliter, saltem de potentia ordinaria; agens enim naturale non inclinatur ad suum effectum connaturalem, nisi per aliquam formam in se permanentem.

INST. 2. Gratia habitualis non est ex se operativa, nec ordinatur ad operationem; ergo non fuit necessaria Christo ad actus supernaturales eliciendos connaturaliter.

RESP. *Dist. ant.* Non ordinatur ad operationem primario et proxime, *conc.;* radicaliter et secundario, *nego ant.* Gratia habitualis quidem primario et proxime ordinatur ad sanctificandam animam et eam efficiendam Deo gratam; verum secundario et radicaliter ordinatur ad operationem, quatenus virtutem animæ confert ad producendos actus supernaturales.

QUÆRUNT hic Theologi, *utrum gratia Christi habitualis fuerit infinita?*

RESP. Non fuit infinita physice et in genere entis, sed

tantum moraliter, nempe juxta quamdam æstimationem moralem propter conjunctionem cum personalitate Verbi.

PROB. PRIMA PARS. Quia quidquid est creatum, est secundum entitatem finitum, nam [1] *Deus fecit omnia in pondere, numero et mensura ;* sed gratia habitualis est quid creatum. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Quia quidquid, unione hypostatica mediante, unitur Verbo, illud quamdam infinitatem moralem contrahit; atqui gratia habitualis, mediante unione hypostatica Verbo, unita est. Ergo, etc. Illam infinitatem tangit D. Th. [2] dicens : *Gratia Christi habet infinitum effectum... propter unitatem divinæ personæ, cui anima Christi unita est.*

OBJICIES CONTRA PRIMAM PARTEM. Dicitur [3] : *Non ad mensuram dat Deus Spiritum Filio ;* ergo ejus gratia finita non est.

RESP. *Nego conseq.* Ex textu enim non sequitur gratiam Christi habitualem esse entitative infinitam, sed sequitur tantum quod non sit limitata *secundum propriam rationem gratiæ,* inquit Div. Thomas, *eo quod secundum propositum Dei, cujus est gratiam mensurare, gratia confertur animæ Christi, sicut cuidam universali principio gratificationis in humana natura, secundum illud Ephes.* 1 : Gratificavit nos in dilecto Filio suo.

INST. Quod habet effectum infinitum, etiam in entitate infinitum est; atqui gratia habitualis *habet effectum infinitum,* juxta D. Th. cit. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Quod habet effectum infinitum physice, *conc.;* moraliter, *nego maj.* Hoc itaque solo sensu gratia Christi habet effectum infinitum, quod sit causa meritoria omnium gratiarum, quas intuitu illius meritorum Deus hominibus et Angelis concedit.

[1] Sap. 11. — [2] Quæst. 7, art. 11, ad 2. — [3] Joann. 3.

CONCLUSIO III.

Christus habuit gratiam actualem, non quidem excitantem, sed cooperantem.

Prob. prima pars. Quia gratia ideo dicitur *excitans*, quia hominem quasi sopitum excitat ad bonum operandum; atqui Christus nunquam fuit sopitus, sed semper vigil, et ad optima quæque erectus. Ergo, etc.

Prob. secunda pars. Christus in actibus suis naturalibus, non obstante unione ad Verbum, eodem concursu naturali indigebat, quo indigent cæteri homines, ob essentialem ac necessariam dependentiam creaturæ a creatore; ergo similiter, non obstante gratia unionis et habituali, egebat insuper gratiis actualibus adjuvantibus, quibus egere solent homines ad actus supernaturales eliciendos : unde D. Augustinus [1] ait : *Sicut in capite sunt omnes sensus, ita et in Christo sunt omnes gratiæ.*

Objicies : Verbum divinum per unionem hypostaticam sufficienter supplevit concursum Dei necessarium ad opera supernaturalia elicienda; ergo ad id non fuit necessaria gratia actualis.

Resp. *Nego ant.* Quia Verbum divinum per unionem hypostaticam sustentabat quidem et terminabat humanitatem, sed active nihil efficiebat; unde nil mirum, si in Christo requisitus fuerit insuper aliquis concursus in genere causæ efficientis ad supernaturales et meritorias actiones peragendas, qui concursus nihil aliud est quam gratia actualis.

CONCLUSIO IV.

Christus habuit omnes gratias gratis datas. Est communis contra Abulensem.

Prob. Apostolus [2] novem enumerat gratias gratis datas, dicens : *Alii per Spiritum datur sermo sapientiæ; alii autem*

[1] Epist. 7 ad Dardanum. — [2] 1 Cor. 10.

sermo scientiæ secundum eumdem Spiritum; alteri fides in eodem Spiritu; alii gratia sanitatum; alii operatio virtutum; alii prophetia; alii discretio spirituum; alii genera linguarum; alii interpretatio sermonum. Atqui Christus omnes illas gratias habuit. Ergo.

Prob. min. Percurrendo singulas gratias gratis datas, et quidem :

1° *De sapientia :* Est enim perfecta mysteriorum fidei cognitio, qua conclusiones e principiis fidei deducuntur; atqui hæc gratia fuit in Christo ; unde Doctores, quos sedens docebat, *stupebant super prudentia ejus* [1].

2° *De scientia :* Quia nihil aliud est quam perfecta rerum creatarum, v. gr. virtutum et vitiorum cognitio, et peritia deducendi ex eis conclusiones, easque aliis proponendi; atqui fuit in Christo, qui varia præcepta moralia tradidit.

3° *De fide :* Quæ hic sumitur pro fide miraculorum, juxta illud [2]: *Habete fidem Dei : amen dico vobis, quia quicumque jusserit huic monti tollere et mittere in mare, et non hæsitaverit in corde suo sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei ;* atqui fiducia fuit in Christo, qui de se ipso dicit [3]: *Ego autem sciebam, quia semper me audis.*

4° *De gratia sanitatum*, innotescit ex Luc. 6 : *Virtus de illo exibat et sanabat omnes.*

5° *De operatione virtutum*, constat ex Lucæ 24, ubi dicitur : *De Jesu Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo.*

6° *De prophetia*, constat tum ex textu superiori, tum quia [4] de Christo dicitur : *Propheta magnus surrexit in nobis.*

7° *De discretione spirituum*, pariter innotescit : nihil enim aliud est quam facultas penetrandi quo spiritu quis impellatur ad aliquid dicendum vel faciendum; atqui Christus hanc facultatem habuit, ut constat ex Matth. 22, ubi in-

[1] Lucæ 2. — [2] Marc. 11. — [3] Joann. 11. — [4] Lucæ 7.

dicavit Pharisæos proposuisse ei quæstionem de censu reddendo Cæsari, *ut caperent eum in sermone*; unde *cognita nequitia eorum, ait : Quid me tentatis, hypocritæ?*

8° *De generibus linguarum* : Clarum est enim, quod in Christo, qui erat Doctor universalis, fuerit facultas loquendi variis linguis et idiomatibus.

9° *De interpretatione sermonum* : Quia nihil aliud est quam peritia explicandi obscuros et reconditos sensus Sacræ Scripturæ; atqui hæc gratia fuit in Christo, qui [1], *incipiens a Moyse, et omnibus Prophetis, interpretabatur illis* (discipulis qui ibant in castellum nomine Emmaus) *in omnibus Scripturis quæ de ipso erant*. Ergo, etc.

Dices cum Abulensi : Fides Theologica non fuit in Christo; ergo nec gratia prophetiæ.

Prob. conseq. Ideo fides non fuit in Christo, quia obscuritatem includit, quæ incompatibilis est cum visione intuitiva; atqui donum prophetiæ obscuritatem similiter importat. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Donum prophetiæ importat obscuritatem per accidens, *conc.*; per se et essentialiter, *nego min. et conseq.* Dispar est ergo ratio inter fidem et prophetiam, quod fides essentialiter obscuritatem includat, et ideo non potest stare cum visione beatifica; at vero prophetia est tantum obscura per accidens, nimirum respectu Prophetarum, quibus quandoque res revelata non est nota nisi sub involucris et in ænigmate; at hoc fuit per accidens ad prophetiæ donum, ad quod præcise spectat percipere et annuntiare quæ naturalem hominum notitiam excedunt, sive sint præterita, sive præsentia, sive futura.

INST. Quod est evacuandum, non fuit in Christo, nam quod est evacuandum, dicit imperfectionem; atqui [2] *Prophetiæ evacuabuntur* : ergo donum prophetiæ non fuit in Christo.

[1] Lucæ 24. — [2] 1 ad Cor. 13.

RESP. *Dist. maj.* Quod est evacuandum quoad se, *conc.*; quoad effectum, *nego maj.* Atqui prophetiæ evacuabuntur, quoad effectum instructionis aliorum, *conc.*; quoad se, et propter earum imperfectionem, *nego min.* Itaque prophetiæ evacuabuntur, sicut scientia destruetur, non quidem quoad habitum, sed quoad effectum instructionis aliorum, quia in altera vita nulli supererunt edocendi.

CONCLUSIO V.

Omnia dona Spiritus Sancti fuerunt in Christo.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1], ubi Christo tribuuntur septem dona Spiritus Sancti, his verbis; *Egredietur virga de radice Jesse.... et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus; spiritus consilii et fortitudinis; spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini.* Quem locum exponens de Christo Theodoretus, ait : *In ipso habitavit tota plenitudo divinitatis corporaliter, et secundum humanitatem omnia Spiritus charismata.*

PROB. 2. *Ratione.* Omnis perfectio a Deo collata hominibus, Christo debet tribui, si non adversetur unioni hypostaticæ, aut statui beatitudinis; atqui dona Spiritus Sancti sunt perfectiones, quibus homo prompte et expedite Deo moventi obsequitur, nec adversantur unioni hypostaticæ, aut statui beatitudinis. Ergo.

OBJICIES : Quædam ex donis Spiritus Sancti important imperfectionem; ergo in Christo non debent admitti.

Prob. ant. Consilium supponit ignorantiam et dubitationem circa agibilia; atqui dubitatio et ignorantia est imperfectio. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Supponit ignorantiam, per accidens, et ratione subjecti, *conc.*; per se, *nego maj.* Licet ergo consilium, ut est in nobis, habeat ignorantiam et dubitationem sibi annexas, id provenit ex nostra imperfectione; non

[1] Isaiæ 11.

vero ex imperfectione consilii, quod formaliter importat duntaxat rectum et sanum de agendis judicium.

Inst. Saltem donum timoris non fuit in Christo; nam ex 1 Joan. 4 : *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem;* atqui in Christo fuit perfecta charitas. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Timor servilis ex metu gehennæ conceptus non est in charitate, *conc.;* timor filialis et reverentialis, *nego maj.* Porro, timor in Christo fuit pure filialis et reverentialis, quia nihil aliud est quam affectus summæ reverentiæ erga infinitam Dei majestatem.

CONCLUSIO VI.

Fuerunt in Christo, tum charitas, tum omnes virtutes morales, tam infusæ quam acquisitæ, absque imperfectionibus, quæ vel proprium peccatum supponunt, vel statui beatitudinis adversantur.

Prob. 1. *De charitate.* Charitas, vel est quid idem cum gratia habituali, ut volunt Scotistæ, vel ejus individua comes, ut volunt Thomistæ; atqui in Christo fuit gratia habitualis, ut probavimus supra. Ergo, etc.

Prob. 2. *De virtutibus moralibus infusis.* Quia ex dictis fuit in Christo gratia habitualis præstantissima; atqui virtutes morales infusæ, gratiam habitualem veluti connaturaliter sequuntur, simulque cum illa infunduntur, ut indicatur in his verbis [1] : *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Ergo, etc.

Prob. 3. *De virtutibus acquisitis.* Quia non sunt denegandæ Christo virtutes illæ, quæ animam perficere ac rite instituere poterant ad opera legi naturæ consentanea, et intra limites ejusdem legis exercenda; atqui tales sunt virtutes morales. Ergo.

[1] Sap. 7.

Objicies : Habitus virtutum acquisitarum inutiles sunt cum virtutibus infusis; ergo non fuerunt in Christo.

Resp. *Nego ant.* Diversum enim est illarum munus; nam virtutes infusæ dant solum agere in ordine ad finem supernaturalem; naturales vero in ordine ad finem naturalem; quæ munia a se invicem distingui constat.

Dixi : *absque imperfectionibus, quæ vel peccatum supponunt, vel statui beatitudinis adversantur ;* quia nullum fuit nec esse potuit peccatum in Christo, qui insuper, a primo conceptionis instanti, visione beatifica fruitus est.

Hinc : 1° *Fides non fuit in Christo,* quia fidei obscuritas, per visionis beatificæ claritatem, excluditur. Unde, cum de Christo dicitur [1] : *Et erit fides cinctorium renum ejus,* per fidem, intelligitur fidelitas in promissis.

2° *Spes non fuit in Christo.* Fides ex Apost. [2] est fundamentum spei, *est enim sperandarum substantia rerum.* Ergo ubi non est fides, ibi non est spes Theologica; atqui in Christo non fuit fides. Ergo, etc.

Nec dicas 1. Fuit in Christo spes circa gloriam corporis, nominis exaltationem et alia quæ promeruit. Ergo.

Prob. ant. Gloria corporis, exaltatio nominis erant bona Christo absentia, possibilia et ardua. Ergo, etc.

Resp. *Nego conseq.* Nam ad spem Theologicam non sufficit, ut ejus objectum sit arduum, possibile et absens; sed insuper requiritur, ut ejus possessio futura sit incerta et anceps; at Christus de illorum bonorum possessione futura, erat omnino securus et certus. Ergo.

Nec dicas 2. Spes Theologica Christo tribuitur [3] : *Caro mea requiescet in spe.* Ergo.

Resp. *Nego ant.* Neque enim spes ibi sumitur pro virtute Theologica, sed pro simplici desiderio, expectatione et confidentia.

3° *Temperantia non fuit in Christo,* quatenus importat re-

[1] Isaiæ 11. — [2] Hebr. 11. — [3] Psalm. 15.

sistentiam pravis concupiscentiæ motibus, quia sic peccatum supponit, a quo ortum habuit concupiscentia; sed solum quatenus dicit abstinentiam ab omni voluptate venerea.

4° *Pœnitentia non fuit in Christo*, quatenus dicit principium actus, quo dolemus de peccatis propriis, sed solum quatenus dicit principium actus, quo dolemus de peccatis alienis et offensa Dei.

QUÆRES: *Quandonam Christus habuit virtutes acquisitas?*

RESP. Eas habuit a primo instanti conceptionis, quia ei statim debitæ fuerunt ratione unionis hypostaticæ: unde illæ virtutes, quæ ideo dicuntur acquisitæ, quia per actus repetitos possunt acquiri, in Christo fuerunt infusæ per accidens.

CAPUT III.

DE LIBERTATE CHRISTI.

Nota. Libertas alia est a coactione, alia a simplici necessitate.

Libertas a coactione, est immunitas ad omni violentia ab extrinseco, contra voluntatis inclinationem illata.

Libertas a necessitate simplici, est potentia activa, quæ, positis omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere vel non agere, vel hoc aut ejus contrarium agere; unde duplex quasi species libertatis distinguitur, nempe *contradictionis*, qua agens liberum potest agere, vel non agere; et *contrarietatis*, qua potest aliquid agere, vel ejus contrarium; sed hæc ad essentiam libertatis non pertinet, juxta illud S. Anselmi [1]: *Nec libertas, nec pars libertatis est potestas peccandi:* imo *est defectus libertatis*, ait Div. Th.; ex quo certum est libertatem contrarietatis non fuisse in Christo, qui potentiam peccandi nec assumpsit, nec assumere potuit. Itaque

[1] Dialogo *de lib. Arb.*, cap. 1.

Quærendum superest: 1° Utrum Christus circa præcepta fuerit liber, et quomodo? 2° Qua ratione conciliari possit ejus libertas cum ejus impeccabilitate? duplici quæstione.

QUÆSTIO I.

UTRUM CHRISTUS CIRCA PRÆCEPTA FUERIT LIBER, ET QUOMODO?

Nota 1. Duplicis generis esse præcepta quibus Christus fuit obligatus, nempe *naturalia*, quæ a lege naturali dictantur, v. gr. præcepta de Deo amando, parentibus honorandis, etc.; et præcepta *positiva*, quæ lege positiva imponuntur, v. g. præceptum de morte subeunda, juxta illud[1]: *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

Nota 2. In quolibet præcepto duo distinguuntur, nimirum *substantia* præcepti, et *circumstantiæ* ipsi adjunctæ: v. gr. in præcepto charitatis, ipsa dilectio est substantia præcepti; hoc vel illud motivum ex quo elicitur, hic vel ille finis ad quem ordinatur, actus intensio vel remissio, etc., sunt præcepti circumstantiæ. His positis,

CONCLUSIO I.

Christus fuit liber circa præcepta legis naturalis, non quidem quoad substantiam rei imperatæ, sed solum quoad motivum et circumstantias.

PROB. PRIMA PARS. Libertas circa substantiam rei præceptæ, aut prohibitæ, consistit in hoc quod possit omitti res præcepta, aut poni res prohibita; atqui Christus rem lege naturali præceptam non potuit omittere, aut rem eadem lege prohibitam ponere, alias peccato obnoxius fuisset. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Quia nec motivum actus præcepti determinatur, nec circumstantiæ imperantur lege natu-

[1] Joann. 14.

rali; v. gr. per præceptum honorandi parentes, neque motivum, vel charitatis, vel obedientiæ, ex quo id præstare debeamus, neque omnes actus circumstantiæ determinantur; ergo Christus circa motivum et circumstantias illorum præceptorum fuit liber.

CONCLUSIO II.

Christus, in subeunda morte a Patre præcepta, fuit liber, non solum quoad circumstantias, sed etiam quoad ipsam mortem in se consideratam.

PROB. 1. *Ex Script.*[1]: *Oblatus est, quia ipse voluit;* in quem locum D. Hieron. ait: *Non enim necessitate crucem, sed voluntate sustinuit.*

Joan. 10: *Ego pono animam meam... Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso;* supra quæ verba D. Aug.[2] ait: *Non glorientur Judæi... sæviant quantum possunt, si ego noluero animam meam ponere, quid sæviendo facturi sunt?* et Div. Chrysost.[3]: *Erat ei promptum, si voluisset, non venire ad crucem: potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam.*

PROB. 2. *Ex Patribus,* qui eamdem doctrinam apertissime tradunt. D. Aug.[4]: *Dominus*, inquit, *quando voluit, carnem in utero virginali accepit... quando voluit, a carne discessit; hoc est potestatis, non necessitatis.*

D. Greg.[5]: *Dominus,* ait, *non pœnam ex necessitate suscepit... mortem nostram, omni necessitate calcata, cum voluit, sponte suscepit.*

PROB. 3. *Ratione in Scriptura fundata:* Christus ipsa sua morte meruit, juxta illud[6]: *Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam.* Et illud[7]: *Consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.* Atqui ad merendum requiritur libertas a necessitate simplici, ut definivit Innoc. X, hanc prop. Jansenii ut hæreticam dam-

[1] Isaiæ 53. — [2] Tract. 47 in Joann. — [3] Hom. 28 in epist. ad Hebr. — [4] Tract. 37 in Joann. — [5] Lib. 24 *Mor.*, cap. 2. — [6] Joann. 10. — [7] Hebr. 5.

nando : *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.* Ergo Christus in subeunda morte fuit liber.

Nec obstant hæ particulæ : *In statu naturæ lapsæ;* quia non sunt restrictivæ, sed ampliativæ; quasi diceretur : *Etiam in statu naturæ lapsæ*, quod patet ex scopo Pontificis Jansenium damnantis, qui docebat in statu naturæ innocentis, in quo fuit natura Christi, fuisse libertatem a necessitate, eamque per peccatum Adami periisse.

Objicies : Christus est impeccabilis; atqui impeccabilitas stare non potest cum potestate non adimplendi præceptum. Ergo.

Resp. *Nego min.* Quia Christi libertas cum ipsius impeccabilitate recte conciliari potest. Quod ut manifestum fiat, sit

QUÆSTIO II.

QUA RATIONE CONCILIARI POSSIT CHRISTI LIBERTAS CUM EJUS IMPECCABILITATE.

CONCLUSIO.

Christi libertas circa mortem præceptam, rite cum ejus impeccabilitate conciliari potest, dicendo eam in hoc consistere, quod potuerit dispensationem a Patre petere et obtinere, si voluisset, quam tamen volens ac lubens non petivit.

Prob. Ex Matth. 26, ubi Christus aperte significat se potuisse dispensationem præcepti de morte subeunda obtinere, his verbis : *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum ?* Atqui qui dispensationem ab aliquo præcepto petere potest et obtinere, nec tamen eam vult petere, ad hujus præcepti observationem est maxime liber. Ergo.

OBJECTIONES.

Objicies 1. Præceptum de morte subeunda Christo im-

positum, fuit indispensabile, juxta illud [1] : *Nonne hæc oportuit pati Christum*; ergo Christus non potuit illius dispensationem obtinere.

RESP. *Dist. ant.* Fuit indispensabile, postquam Christus sese determinavit ad non petendam dispensationem, *conc.*; ante illam determinationem, *nego ant.* Porro, Scripturæ locus loquitur de eo quod factum est, non de eo quod fieri potuit. Christus autem passus est, quia sese libere determinavit ad non petendam a mandato Patris dispensationem.

INST. 1. Christus dispensationem petiit a Patre [2], dicens: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste;* et tamen non obtinuit; ergo præceptum fuit indispensabile.

RESP. *Dist. ant.* Dispensationem petiit inefficaciter et conditionate, *conc.*; efficaciter et absolute, *nego ant.* Itaque Christus inefficaciter petivit dispensationem ut veritatem humanitatis suæ demonstraret, sed statim absolute mortem acceptavit, his verbis : *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Ad quæ verba D. Aug. [3] ait : *Prima petitio infirmitatis est, secunda virtutis,* qua se passioni tradidit : *Illud optavit ex nostro, hoc eligit in proprio.*

INST. 2. Voluntas Filii non potest esse contraria voluntati Patris; atqui, si Christus dispensationem hujus petiisset, ejus voluntas fuisset contraria voluntati Patris. Ergo.

Prob. min. Pater determinate voluit mortem Filii. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Voluit determinate mortem Filii, et simul statuit Filium ab ea lege dispensare, si efficaciter dispensationem petiisset, *conc.*; et simul statuit non dispensare, *nego ant.* Prudens enim superior, aliquid libere præcipiens, semper præcipit sub hac tacita conditione: *Nisi dispensavero.*

INST. 3. Quando Christus dixit : *An putas quia non possum*

[1] Luc. 24. — [2] Matth. 26. — [3] Serm. 5 *de Pass. Dom.*

rogare Patrem meum, etc., jam acceptaverat legem moriendi; ergo inde non potest concludi, quod dispensationem ab illa lege potuerit obtinere.

Resp. *Dist. ant.* Jam acceptaverat legem moriendi, et simul facultatem sibi reservaverat dispensationem petendi ab illa lege, si vellet, *conc.;* secus, *nego ant.* Et hoc manifeste colligitur ex textu allato.

Inst. 4. Præceptum, quo quis sese liberare potest per dispensationem quam habet in sua potestate, non est verum et rigorosum præceptum; atqui Christo fuit impositum præceptum moriendi verum et rigorosum. Ergo, etc.

Resp. *Dist. maj.* Non est verum et rigorosum præceptum, si ab eo quis possit se eximere auctoritate propria, *conc.;* si sola auctoritate præcipientis, *nego maj.* Certe præceptum audiendi missam die festo, est verum et rigorosum, etiam erga eum qui certus est se ab eo dispensationem obtenturum a superiore, si illam voluerit petere.

Inst. 5. Præceptum rigorosum semper obligat sub culpa; atqui præceptum, a quo quis potest dispensationem obtinere, non semper obligat. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Semper obligat sub culpa, vel ad rem præceptam exequendam, vel ad obtinendam dispensationem, *conc.;* semper obligat sub culpa ad exequendam rem præceptam, *nego maj.* Ab omni enim præcepto positivo potest Legislator dispensare, nec potest subditus illi non obtemperare absque peccato, nisi dispensationem obtineat, qua posita, nulla remanet rei præceptæ exequendæ obligatio.

Objicies 2. Modus quo conciliamus libertatem Christi cum ejus impeccabilitate, non solvit difficultatem; nam non est quæstio utrum Christus liber fuerit in petenda dispensatione, sed quomodo, stantibus ejus impeccabilitate et præcepto divino, fuerit liber ad implendum illud præceptum, vel non implendum; ergo non satisfacit ille conciliandi modus.

RESP. *Nego ant.* Ad probationem fateor hic quæstionem non esse, utrum Christus fuerit liber in petenda dispensatione, sed contendo Christum eo ipso fuisse liberum in adimplendo præcepto, quo fuit liber in petenda dispensatione, quam sese obtenturum sciebat; hoc enim sufficit ad veram circa præceptum libertatem.

INST. Ergo Christus non fuit liber ad præceptum non implendum, eo stante, sed tantum eo per dispensationem sublato; atqui de illa libertate non est hic quæstio. Ergo.

RESP. *Nego illatum.* Quia præceptum illud erat disjunctivum, de morte subeunda, vel de petenda dispensatione; atqui primum Christus elegit libere, quando se determinavit ad non petendam dispensationem: ergo fuit perfecte liber.

CAPUT IV.

DE MERITO CHRISTI.

Nota. Meritum est operis valor in ordine ad præmium, et duplex est, nempe meritum de condigno et meritum de congruo.

Meritum de condigno est opus bonum, cui ex justitia præmium debetur. *Meritum de congruo* est opus bonum, cui ex quadam duntaxat decentia, præmium est debitum. — De solo merito de condigno, quod solum verum et proprie dictum est meritum, hic est controversia, et quæritur : 1° an Christus vere et proprie meruerit? 2° quandonam? 3° per quos actus? 4° tandem, quidnam et quibus personis meruerit?

CONCLUSIO I.

Christus vere ac proprie meruit. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura,* quæ docet Christum morte sua meruisse sibi gloriam corporis et nominis exaltationem,

hominibus vero salutem [1] : *Factus est obediens usque ad mortem... propter quod et Deus exaltavit illum*, etc.[2] *Consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa* (utique meritoria) *salutis æternæ*.

PROB. 2. *Ex Conc. Trid.* [3] de Christo dicente : *Sua sanctissima Passione in ligno Crucis nobis justificationem meruit, et pro nobis Deo Patri satisfecit.*

PROB. 3. *Ratione*. Quia omnes conditiones ad meritum de condigno reperiuntur in Christo ; ad verum namque meritum de condigno requiritur : 1° *ex parte actus*, ut sit honestus, liber et præmio proportionatus ; 2° *ex parte merentis*, ut sit Deo charus et viator ; 3° *ex parte præmiantis*, ut intervenerit pactum, seu promissio; atqui nulla hic deest conditio, ne postrema quidem, ut constat ex illo [4]: *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.* Ergo, etc.

CONCLUSIO II.

Christus meruit a primo Conceptionis instanti usque ad extremum vitæ suæ spiritum, et non ultra.

PROB. PRIMA PARS. Ex Hebr. 10, ubi de Christo dicitur : *Ingrediens mundum dicit : hostiam et oblationem noluisti ; corpus autem aptasti mihi... tunc dixi : Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam.* Ergo, juxta Apostolum, ingrediens mundum, id est, in primo instanti suæ Conceptionis, obtulit se Deo Patri, ut morte sua impleret voluntatem ejus de Redemptione generis humani ; hæc autem oblatio utique fuit meritoria, et ideo subdit Apostolus : *In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel.*

PROB. SECUNDA PARS. Quia ad meritum necessario requiritur status viæ ; atqui Christus post mortem non fuit amplius viator. Ergo, etc. Unde de seipso dicit [5] : *Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est ; venit nox*

[1] Philipp. 2. — [2] Hebr. 5. — [3] Sess. 6, can. 7. — [4] Isaiæ 53. — [5] Joann. 9.

nemo potest operari. Ubi per *diem* intelligitur tempus
:t per *noctem*, tempus mortis.

OBJECTIONES.

CIES CONTRA PRIMAM PARTEM : Prius est esse, quam
i; ergo Christus non meruit primo suæ Conceptionis
ti.

P. *Dist. ant.* Prius est natura, *conc.;* prius est tem-
nego ant. Unde potuit eodem instanti reali incipere
operari libere, adeoque mereri.

. 1. Id quod habetur primo instanti, tribuitur pro-
i. Ergo.

P. *Dist. ant.* Quod habetur, vi ipsius generationis,
quod habetur, per entis producti determinationem,
it. Primus autem Christi actus fuit a propria volun-
icitus.

. 2. Si Christus meruisset primo Conceptionis ins-
nihil postea mereri potuisset; falsum consequens;

. *seq. maj.* Qui meritus est quodlibet præmium, non
amplius mereri; atqui Christus per meritum primi
is, meritus fuisset quodlibet præmium; illud enim
m fuisset infiniti valoris. Ergo.

. *Dist. min.* Meritus fuisset quodlibet præmium, si
rimum opus fuisset seorsim acceptatum ad præmium,
liter, *nego min.* Itaque merita Christi non fuerunt
seorsim acceptata a Deo ad præmium, sed omnia
et morte consummata.

CIES CONTRA SECUNDAM PARTEM : SS. Patres asserunt
re Christi post mortem aperto fluxisse Sacramenta;
on fluxerunt realiter, sed meritorie : ergo Christus
ortem meritus est.

. *Dist. maj.* SS. Patres asserunt Sacramenta ex la-
hristi profluxisse, figurative, *conc.;* meritorie, *nego*
aque, ex dictis Patrum, non sequitur, quod Christus

per illius sanguinis et aquæ profluvium promeritus fuerit divinam Sacramentorum virtutem et efficaciam, sed tantum quod Sacramenta Baptismi et Eucharistiæ, in isto sanguinis et aquæ profluvio, adumbrata et expressa fuerint.

Inst. 1. Ex Apost. [1], Christus *resurrexit propter justificationem nostram*. Ergo per suam resurrectionem meritus est.

Resp. *Nego conseq.* Nam particula, *propter*, non significat ibi causam meritoriam, sed causam exemplarem nostræ justificationis, quia repræsentabat nostram resurrectionem ad vitam gratiæ.

Inst. 2. Christus in cœlo adhuc nobis impetrat dona cœlestia. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Impetrat dona cœlestia, meritum in morte sua consummatum Deo offerendo nobisque applicando, *conc.*; de novo merendo, *nego ant.* Hoc sensu Apostolus [2] dicit quod sit *semper vivens ad interpellandum pro nobis.*

CONCLUSIO III.

Christus meruit per omnes actus liberos humanitatis suæ, non vero per actus Divinitatis.

Prob. prima pars. Quia nulli earum actionum defuerunt conditiones ad meritum necessariæ; fuerunt honestæ, liberæ, proportionatæ præmio, factæ a justo, a Deo acceptatæ cum promissione præmii, juxta illud [3] : *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Ergo.

Prob. secunda pars. Quia ratio meriti dicit subjectionem præmiati ad præmiantem ; atqui Christus in actibus suæ divinitatis non potest subjici, cum divinitas non habeat superiorem. Ergo.

Quæres : *Utrum Christus meruerit per actus amoris Dei?* Ante responsionem,

Nota. Duplex distinguitur amor Dei in Christo, nempe

[1] Rom. 4. — [2] Hebr. 7. — [3] Psalm. 2.

beatificus, qui elicitus est ex directione visionis beatificæ, et alius supernaturalis ab amore beatifico distinctus, qui elicitus est directione scientiæ infusæ. Unde,

RESP. *Christus non meruit per actum amoris, quem ex visione beatifica eliciebat, sed solum per actum dilectionis, quem ex scientia infusa elicuit.*

PROB. PRIMA PARS. Quia ad meritum requiritur ut actus sit liber et a viatore elicitus; atqui actus amoris, ex visione beatifica profluens, nec fuit liber, nec a viatore, sed a comprehensore elicitus. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Amor Christi, qui a scientia infusa oriebatur, erat liber et Christi ut viatoris, aliasque actus meritorii conditiones habebat; ergo Christus per eum meruit, ut asserit D. Th. [1] : *Non autem*, inquit, *per charitatem meruit, in quantum erat charitas comprehensoris, sed in quantum erat viatoris.*

CONCLUSIO IV.

Christus meruit sibi quidem corporis gloriam et exaltationem nominis, nobis autem omnia dona gratiæ et gloriæ ; Angelis vero sanctis quasdam illustrationes, et gaudia aliaque dona accidentalia, non vero gratiam et gloriam essentialem.

PROB. PRIMA PARS, quæ est de fide [2] : *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genuflectatur*, etc. Atqui ibi vera causalitas significatur. Ergo.

Ratio D. Th. [3] est, quia nobilius est habere aliquid ex merito, quam sine merito, nisi aliquid obstet ; atqui nihil obstitit quominus Christus gloriam corporis et exaltationem nominis acciperet ex merito, cum illis aliquando caruerit. Ergo.

OBJICIES : Gloria corporis et nominis exaltatio erant

[1] Quæst. 19, art. 3, ad 1. — [2] Philipp. 2. — [3] Hic, art. 3.

Christo debitæ ratione unionis hypostaticæ; ergo illas non meruit.

RESP. *Nego conseq.* Nam debitum naturale et meritum inter se non pugnant ; ergo duplici illo titulo Christus recepit gloriam corporis et nominis exaltationem.

INST. Christus non potest dici propter se mortuus; atqui si sibi meruit, pro se mortuus est. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Non potest dici pro se mortuus, ex primaria intentione, *conc.*; ex secundaria, *nego maj.* Christus siquidem ex primaria intentione venit et mortuus est propter peccata nostra tanquam principale motivum, quo cessante non venisset, cum quo tamen stat quod sibi etiam aliquid meruerit ex secundaria intentione.

PROB. SECUNDA PARS, quæ est de fide : 1° *Quoad dona gratiæ.* [1] *Justificavit gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu.* Et [2] : *Sanguis ejus emundat nos ab omni peccato.* Quibus verbis significatur nostram justificationem esse gratuitam respectu nostri, et remuneratoriam respectu Christi. Idem definiit Conc. Trid [3]. *Declarat* (Synodus) *ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse.*

PROB. 2° *Quoad dona gloriæ.* Ex Apost.[4]: *Multo magis abundantiam gratiæ donationis et justitiæ accipientes, in vita regnabat per unum Jesum Christum.* Quod etiam definitur in Conc. Trid. [5] : *Bene operantibus usque in finem, et in Deo sperantibus proponenda est vita æterna, et tanquam gratia Filii Dei per Jesum Christum misericorditer promissa, et tanquam merces*, etc.

PROB. TERTIA PARS. Quia Coloss. 2 Christus *est caput omnis principatus et potestatis*, id est Angelorum ; ergo aliquid ipsis meruit; atqui ipsis non meruit gratiam et gloriam essentialem : ergo ipsis meruit aliquas illustrationes et gloriam accidentalem.

PROB. QUARTA PARS. Christus iis tantum meruit gratiam

[1] Rom. 3. — [2] 1 Joann. 2. — [3] Sess. 6, can. 5. — [4] Rom. 5. — [5] Sess. 6, cap. 16.

et gloriam essentialem, pro quibus mortuus est; atqui Christus non est mortuus pro Angelis, nam ex Hebr. 2 : *Qui sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes... nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit.*

Ratio est, quia gratia, et consequenter gloria, decreta est Angelis, ante prævisam Incarnationem; ergo non ex meritis Christi.

Objicies : Apostolus dicit [1] : *Deum omnia instaurasse in Christo quæ in cœlis et in terra sunt.* Ergo Christus Angelis meritus est gratiam et gloriam.

Resp. *Nego conseq.* Textus enim exponi debet de ruina Angelorum in cœlis instaurata per electos, qui loca rebellium Angelorum occupaturi sunt, et de reparatione hominum in terris, facta per redemptionem generis humani.

Inst. 1. Ephes. 1 dicitur : *Complacuisse Deo per Christum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt.* Ergo.

Resp. *Nego conseq.* Sensus textus est, omnia per Christum reconciliata esse, eo quod homines et Angeli, qui per peccatum divisi erant, reconciliati sunt inter se et in Christo, ut communi capite moraliter uniti.

Inst. 2. D. Gregor. [2] ait : *Angeli sanctificati creduntur in Filio.* Ergo sanctificantur per gratiam Christi.

Resp. *Dist. conseq.* Per gratiam Christi, ut Deus, *conc.*; ut homo Deus, *nego conseq.* Ibi D. Doctor aperte loquitur de Christo ut Deo, unde non dicit *in Christo,* sed dicit *in Filio.*

Inst. 3. D. Bernardus [3] ait : *Idem quippe et Angeli Salvator et hominis.* Atqui loquitur de Christo, ut homo Deus. Ergo.

Resp. *Nego min.* Loquitur enim de Christo ut Deo, ut clare se explicat, addens : *Sed hominis ab Incarnatione, Angeli ab initio creaturæ ;* ergo loquitur de Christo, ut est creator.

[1] Ephes. 1. — [2] Lib. 2 *Reg.*, cap. 2. — [3] Serm. 1 *de Circumc.*

CAPUT V.

DE SATISFACTIONE CHRISTI.

Nota. Sociniani fatentur quidem Christum improprie ac metaphorice pro nobis satisfecisse, hoc nempe sensu, quod patientiæ et obedientiæ exemplum nobis præbuerit; sed negant ipsum vere ac proprie pro nobis satisfecisse, hoc catholico sensu, quod pœnæ, quas passus est, essent pretium redemptionis nostræ, quo nimirum pœnæ nobis debitæ compensarentur; unde inferunt Patrem æternum ex mera misericordia, et sine ullo ad Passionem Christi respectu, pœnam peccato debitam iis remittere qui credunt in eum.

E contra Catholici omnes docent Christum pro nobis vere, proprie ac perfecte satisfecisse; sed aliqui contendunt eum non satisfecisse ex vera justitia; alii fatentur satisfecisse ex vera quidem justitia, sed non stricta et rigorosa: quæ omnia triplici quæstione solvemus.

QUÆSTIO I.

UTRUM CHRISTUS VERE ET PROPRIE PRO NOBIS SATISFECERIT?

CONCLUSIO.

Christus vere, proprie et perfecte pro nobis satisfecit.
Est de fide.

PROB. 1. *Argumento ex Scriptura deducto :* Ille vere ac proprie pro nobis satisfecit, quem Pater pœnis peccato debitis oneravit; qui illas pœnas persolvendas in se suscepit; qui illas loco nostri, per veram in locum nostrum subrogationem, persolvit; atqui Christus : 1° pœnis peccato debitis oneratus fuit a Patre; 2° illas pœnas solvendas in se suscepit; 3° easdem pœnas loco nostri, per veram subrogationem, persolvit. Ergo.

PROB. *prima pars min.* Is. 53 : *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Rom. 8 : *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Unde S. Cyrill. Alexand. [1] ait : *Quoniam in peccato eramus, atque idcirco morti et interitui debebamur, Filium suum Pater in redemptionis pretium dedit pro nobis.* Ergo.

PROB. *secunda pars min.* Ex Galat. 3 : *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum ;* id est, punitionem nobis debitam in se transtulit. Unde D. August. [2] ait : *Suscepit Christus sine reatu supplicium nostrum, ut inde solveret reatum nostrum.*

PROB. *tertia pars min.* Ex Rom. 8 : *Cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, Christus, pro nobis mortuus est.* 2 Corinth. 5, dicitur : *Qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Ex quibus sic argumentor : Pro aliquo agere aut pati, est illius vice et loco agere, aut pati per veram in illius locum subrogationem ; nam particula, *pro,* ex usu Scripturæ, aut rei, aut personæ, in alterius rei, aut personæ locum, subrogationem significat; sic [3] David ait : *Absalon, fili mi, quis mihi tribuat ut ego moriar pro te?* id est, *utinam loco tuo mortuus essem!* atqui Christus pro nobis mortuus est, pro nobis pœnas peccati tulit : ergo non solum utiliter nobis, sed etiam vice et loco nostro, atque adeo vere et proprie pro nobis satisfecit.

PROB. 2. *Traditione Patrum,* qui unanimi consensione docent Christum nos redemisse per satisfactionem proprie dictam.

Origenes [4] hæc habet : *Deus pro animabus omnium dedit commutationem, pretiosum sanguinem Filii sui.*

Cyrill. Jerosolym. [5]: *Jesus seipsum in redemptionis pretium offerens, nonne illam adversus homines iram dissolvit?*

D. August.[6]: *Tenebantur homines captivi sub diabolo, et dæ-*

[1] Lib. 2 in Joann. — [2] Lib. 14 *contra Faustum*, cap. 4. — [3] 2 Regum, 18. — [4] Tract. in cap. 16, Matth. — [5] Catechesi 13. — [6] Enarr. in Psalm. 95.

monibus serviebant, sed redempti sunt a captivitate; vendere enim se potuerunt, sed redimere non potuerunt: venit redemptor et dedit pretium, fudit sanguinem suum, et emit orbem terrarum... Sanguis Christi pretium est. Ex his omnibus sic arguitur: Illi censuerunt Christum vere ac proprie nos, per satisfactionem proprie dictam, redemisse, qui asseruerunt Christum seipsum dedisse in pretium redemptionis nostræ, sanguinem suum dedisse commutationem pro animabus nostris, fudisse sanguinem, et eo emisse orbem terrarum; atqui id asseruerunt Patres. Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Scriptura nullibi docet Christum pro nobis satisfecisse, et loco nostro subrogatum fuisse. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Scriptura nullibi id docet, expresse, *conc.*; implicite, æquivalenter et necessaria consecutione, *nego ant.* In his enim et aliis Scripturæ verbis continetur: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum,* ex quibus utrumque colligitur, et Christum loco nostro fuisse subrogatum, ac debita nostra solvendo, pro nobis satisfecisse; et ita, licet vox ipsa, *satisfactionis* et *subrogationis,* expresse in Scripturis non reperiatur, res tamen nomine significata in illis, expresse continetur, quod sufficit ad dogma catholicum de satisfactione Christi stabiliendum.

OBJICIES 2. Vera satisfactio pro peccatis repugnat ex parte Dei Patris. Ergo.

Prob. ant. Deus Pater nobis peccata gratis omnino remittit; atqui nihil magis opponitur gratuitæ remissioni, quam proprie dicta satisfactio: ergo repugnat ex parte Dei Patris proprie dicta satisfactio.

RESP. *Dist. min.* Nihil magis opponitur gratuitæ remissioni, quam proprie dicta satisfactio, repetita ab eo cui fit gratuita remissio, *conc.;* repetita ab alio qui se vadem ac sponsorem pro debitore constituit, *nego min.* Porro, in præsenti mysterio, Deus satisfactionem a nobis non repe-

tiit, sed a dilecto Filio suo, in quo summa misericordia respectu nostri, et summa justitia respectu Christi satisfacientis, enituit, ut declarat Apostolus [1]: *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium peccatorum.*

INST. 1. Illi gratis non remittitur, qui sponsorem habet, a quo omne debitum solvitur; atqui, ex responsione, homo peccator Christum habet sponsorem, a quo omne debitum solvitur. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* In debitis realibus, *conc.;* personalibus, *nego maj.* Inter utrumque illud debitum, hoc discrimen est, quod in debitis realibus restituenda sit æqualitas rei ad rem, quod quilibet potest præstare pro alio; at in debitis personalibus, restituenda est æqualitas personæ ad personam, quæ ita exigit constitui a persona ipsa lædente, ut sit gratuita remissio respectu illius, si persona læsa satisfactionem ab alio oblatam acceptet, licet vera sit satisfactio justitiæ respectu illius, qui loco personæ lædentis ponitur, ut in hoc mysterio factum est.

INST. 2. Ut debitum gratis remitti dicatur, requiritur ut creditor nihil exigat; atqui Deus creditor gravissimas pœnas a Christo sponsore solvendas exigit. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Requiritur ut creditor nihil exigat a debitore, *conc.;* a sponsore, qui pœnas a debitore contractas in se suscepit, *nego maj.* Diversum ergo est subjectum gratuitæ remissionis et satisfactionis; a Christo exigitur satisfactio, nobis vero gratuita remissio impenditur; quæ duo non sunt sibi contraria, sed rite conciliantur in diversis subjectis.

INST. 3. Si Christus ut sponsor perfecte pro nobis solvit, commutatus quidem est debitor, sed debitum non est gra-

[1] Rom. 3.

tis remissum; atqui res ita se habet in hoc mysterio. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Non est gratis remissum, respectu sponsoris, qui pro debitore solvit, *conc.*; respectu ipsius debitoris, cujus personale debitum in alium transfertur, *nego maj.* Quod ergo Deus vadis et sponsoris solutionem personalem, acceptaverit, fuit certe maxima benignitas, eaque censetur gratuita debiti remissio respectu hominis.

Inst. 4. Si Christus pro nobis vere ac proprie satisfecisset, inanes et frustraneæ essent nostræ privatæ satisfactiones; falsum conseq. Ergo.

Resp. *Nego seq. maj.* Quia, licet Christus omne pretium pro nobis solverit, ejus tamen merita nobis non applicantur, nisi per bonas nostras actiones per gratiam Christi elicitas; nam Deus satisfactiones Christi pro nobis non acceptavit quoad ejus effectus, nisi sub conditione applicationis ipsis faciendæ per bona gratiæ opera; et Christus ipse non aliter eas voluit a Patre acceptari, et hominibus prodesse.

Objicies 2. Scripturæ loca in quibus dicitur quod Christus pro peccatis hominum satisfecerit, metaphorice, non ad litteram sumenda sunt. Ergo.

Prob. ant. Toties Scriptura metaphorice sumenda est, quoties sumpta in sensu litterali probare videtur factum, quod est contra æquitatem, vel repugnat; atqui Christum satisfecisse pro nobis, est contra æquitatem et repugnat. Ergo.

Prob. min. 1° Est contra æquitatem, ut innocens pro reo plectatur, ejusque loco substituatur; atqui Christus est innocens. Ergo, etc. 2° Repugnat Deum sibi ipsi satisfacere; simul enim daret et acciperet solutionem; atqui Christus est Deus. Ergo.

Resp. *Ad* 1um: *Dist. maj.* Contra æquitatem est, ut innocens pro reo puniatur, si sponsor ejus fuerit, *nego*, peccata enim rei quoad pœnam censentur translata in sponsorem: si sponsor ejus non fuerit, *subdist.*; contra æquitatem est, si

ista substitutio fiat auctoritate humana, *conc.;* hanc enim potestatem Deus non concessit judicibus, quibus prohibuit ne unum pro alio puniant, dicens [1]: *Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus : sed unusquisque pro peccato suo morietur ;* si ista substitutio fiat auctoritate divina, *nego maj.;* hujus enim substitutionis multa sunt exempla in Scripturis : v. g. ob factum Cham, execrationi subjicitur Chanaan; [2] ob factum Davidis, pereunt septuaginta hominum millia; et Thr. 5 dicitur : *Patres nostri peccaverunt, et non sunt; et nos iniquitates eorum portavimus.*

RESP. *Ad 2um: Dist. min.* Christus est Deus simul et homo, *conc.;* est Deus tantum, *nego min.* Porro Christus, ut homo, sibi ipsi satisfecit ut Deo, in quo nulla est contradictio; adversarii ergo committunt fallaciam *a dicto secundum quid ad dictum simpliciter,* quando, ex eo quod Christus sibi satisfecerit ut Deo, concludunt simpliciter et absolute Christum sibi satisfecisse.

INST. Scripturæ non alium assignant mortis Christi finem, quam ut nobis exemplum patientiæ præbeat : *Christus passus est pro nobis,* inquit Divus Petrus [3], *vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Ergo.

RESP. *Nego ant.* Cujus falsitas constat ex testimoniis inter probationes adductis; equidem Christus passus est, ut nobis esset patientiæ exemplum, sed ille finis partialis est et secundarius, non adæquatus, nec primarius, cum primario et principaliter passus sit ad humani generis redemptionem.

OBJICIES 3. Is pro nobis non satisfecit vere, qui non solvit id omne quod debebamus sustinere : debebamus enim mortem æternam sustinere, quam Christus non sustinuit. Ergo.

RESP. *Nego min.* Ad prob. *dist.* Christus non sustinuit mortem æternam, quoad ejus durationem, *conc.;* quoad

[1] Exod. 24. — [2] Gen. 19. — [3] Epist. 1, cap. 2.

valorem æquivalentem, *nego*. Equidem mors Christi temporanea fuit physice, sed a persona infinita, a qua fuit tolerata, infinitatem quamdam moralem contraxit, quæ plusquam sufficiens est ad compensandas pœnas in duratione infinitas.

QUÆSTIO II.

UTRUM CHRISTUS SATISFECERIT EX VERA JUSTITIA?

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi fuit ex vera justitia.

PROB. *Ex Scriptura.* [1] : *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ.* Et [2] : *Delens quod adversum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud Cruci.* Atqui eæ voces, *ostensio justitiæ*, *delens chirographum*, sonant satisfactionem ex vera et proprie dicta justitia factam. Ergo.

PROB. 2. *Ex traditione Patrum.* Div. August. [3] ait : *Non autem diabolus potentia Dei, sed justitia superandus fuit.*

S. Leo [4] : *Ad dominationem diaboli destruendam*, inquit, *magis usus est justitia rationis, quam potestate virtutis.*

Proclus Cyzicensis, hom. de Incarnatione relata in Conc. Ephes. [5] : *Erat itaque*, inquit, *alterutrum duorum necessarium, aut ut omnes condemnati præcipites abirent in mortem, aut certe ut tale redemptionis pretium daretur, quod omnibus justitiæ numeris sufficeret ad liberationem.*

PROB. 3. *Ratione.* Justitia definitur : *Constans ac perpetua voluntas unicuique quod suum est reddendi ad æqualitatem.* Atqui Christus omne debitum nostrum solvit, ut probavimus contra Socinianos ; solvitque non solum ad æqualitatem, sed superabundanter, propter infinitam suæ personæ dignitatem. Ergo.

[1] Rom. 3. — [2] Coloss. 2. — [3] Lib. 13 *de Trinit.* — [4] Serm. 12 *de Pass. Dom.* — [5] Part. 1, cap. 1.

OBJECTIONES.

Objicies 1. Inter Deum et hominem non potest dari actus justitiæ proprie dictæ ; atqui Christus satisfecit Deo, quatenus homo fuit. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Inter Deum et hominem purum, *conc.*; inter Deum et hominem Deum, *nego maj.* Porro Christus satisfecit, non ut homo purus, sed ut homo Deus, per actiones theandricas.

Inst. Inter Patrem et Filium non potest dari actus justitiæ stricte dictæ ; atqui Christus, ut Deus homo, est Filius Patris æterni. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Si Filius non habeat bona propria, *conc.*; si habeat, *nego maj.* Filius autem Dei habet bona propria, nempe humanitatem, cujus est dominus ; ergo ex propriis potuit satisfacere.

Objicies 2. Omne peccatum non est contra justitiam ; ergo satisfactio non est ex vera justitia.

Resp. *Nego ant.* Omne enim peccatum est injuria Deo illata, qua læditur jus, quod Deus habet, ut ipsi obediatur.

QUÆSTIO III.

UTRUM CHRISTUS SATISFECERIT EX JUSTITIA RIGOROSA?

Nota. Ut satisfactio sit ex rigore justitiæ, requiruntur, juxta definitionem satisfactionis a nobis traditam, sex conditiones : *prima,* ut sit redditio voluntaria honoris; *secunda,* ut sit æquivalens ; *tertia,* ut sit ex propriis; *quarta,* ut sit ex alias indebitis ; *quinta,* ut sit ad compensandam injuriam ; *sexta,* ut injuria sit alteri illata.

1° Constat apud omnes satisfactionem Christi fuisse voluntariam ; nam ex Is. 63 : *Oblatus est, quia ipse voluit.*

2° Constat eam fuisse ad compensandam injuriam Deo

per peccatum illatam [1] : *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.*

Restat ergo videndum : 1° an satisfactio Christi fuerit æquivalens ? 2° an ex propriis ? 3° an ex alias indebitis ? 4° tandem an fuerit ad alterum ? sequentibus articulis.

ARTICULUS I.

AN SATISFACTIO CHRISTI FUERIT ÆQUIVALENS ; SIVE AN CHRISTUS TANTUM REDDIDERIT, QUANTUM DEUS EXIGERE JUSTE POTERAT AD COMPENSANDAM PERFECTE INJURIAM SIBI ILLATAM ?

Nota 1. Triplex distingui potest valor satisfactionum Christi : *primus, est essentialis,* qui petitur ex parte actionum Christi physice spectatarum ; *secundus, est accidentalis,* qui petitur ex parte gratiæ sanctificantis, quæ actiones Christi dignificabat ; *tertius, est substantialis,* qui petitur ex parte personæ satisfacientis, et is duplex est, radicalis et derivatus.

Valor radicalis est ille, qui petitur ab ipsa Verbi divini personalitate, in quantum est veluti pars pretii oblati, ex qua et ipsa actione, unum quoddam morale coalescit, quod Deo in satisfactionem offertur.

Valor derivatus est ille, qui petitur ab ipsa Verbi divini personalitate, prout habet rationem circumstantiæ dignificantis actiones agentis.

Nota 2. Valor *essentialis* et *accidentalis* satisfactionum Christi est finitus, sicut principia ex quibus oritur ; valor vero *substantialis* sive radicalis, sive derivatus, est infinitus, sicut infinita est persona ex qua oritur. His notatis,

[1] Rom. 5.

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi est æquivalens, imo et superabundans. Ita D. Th. et communiter Theologi contra Scotum et Scotistas.

PROB. 1. *Ex Scriptura,* quæ docet: 1° nostram, per Christum, redemptionem fuisse superabundantem [1] : *Copiosa apud eum redemptio;* 2° eam superasse peccati gravitatem [2]: *Non sicut delictum, ita et donum : ubi abundavit delictum, superabundavit gratia;* 3° illius virtutem fuisse sufficientem ad delenda omnium hominum peccata [3] : *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.*

PROB. 2. *Ex Patribus.* D. Chrysost., in cap. 5 ad Rom. [4], ait: *Christum non modo tantum juvisse, quantum læserat Adam, sed et multo plenius... multo enim plura iis quæ debebamus, rependit Christus, atque adeo tanto plura, quanto mare immensum ad pusillam guttam collatum, majus esse possit.* Et Clemens VI, Extrav. *Unigenitus,* de Pœnit. et Remis.: *Non guttam,* inquit, *sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione generis humani suffecisset, sed copiose velut quoddam profluvium noscitur effudisse.*

PROB. 3. *Ratione.* Nam satisfactio Christi in genere moris, est infiniti simpliciter valoris; ergo non solum est æquivalens peccato, cujus malitia non est simpliciter, sed tantum extrinsece infinita, sed est superabundans. *Prob. ant.* Valor satisfactionis petitur ex dignitate personæ satisfacientis, quæ est illius principium *quod*, imo, quæ est pars satisfactionis illius : *Qui semetipsum humiliavit, factus obediens usque ad mortem.* Atqui persona Christi est infinita simpliciter. Ergo, etc.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Satisfactio Christi non fuit infinita. Ergo,

[1] Psalm. 129. — [2] Rom. 5. — [3] 1 Joann. 2. — [4] Hom. 10.

Prob. ant. Christus satisfecit per actiones humanas; atqui actiones humanæ Christi sunt finitæ. Ergo, etc.

RESP. *Esto maj., dist min.* Sunt finitæ quoad entitatem physicam, *conc.;* quoad valorem moralem substantialem, *nego min.* Nam si attendatur valor radicalis, est infinitus utpote fluens a persona Verbi infinita, quæ et offerebat simul, et erat pars rei oblatæ : *Humiliavit enim semetipsum.* Si attendatur valor derivatus, est etiam infinitus, utpote fluens ex unione hypostatica Verbi cum humanitate.

Dixi : *Esto maj.* Nam Christus non satisfecit per actiones solum humanas, sed per actiones Theandricas, id est, per actiones hominis Dei : utraque enim natura suo modo concurrit ad satisfactionem, humana materiam actionum et passionum subministrando, divina valorem infinitum impertiendo; unde potest negari major.

INST. 1. Ut valor *radicalis* actionum Christi sit infinitus, debuit persona Christi sese submittere et offerre; atqui persona Christi, utpote divina, non potuit sese submittere et offerre. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Persona Christi, seorsim et secundum se sumpta, *conc.;* hypostatice unita cum humanitate, *nego min.*, nam de ea sic considerata scribit Apostolus Philippen. 2 : *Humiliavit semetipsum.* Hæ fuerunt adinventiones Domini, ut quod in cœlis non poterat, in terris sese persona Verbi submitteret.

INST. 2. Si valor infinitus sit ex eo quod persona infinita conjunctim cum humanitate offeratur et submittatur, Beata Virgo Maria, offerendo suum Filium, satisfecisset infinite, et nunc sacerdos in altari pro omnium peccatis satisfaceret; falsum consequens. Ergo.

RESP. *Nego seq. maj.* Quia in satisfactione, non solum spectari debet res oblata, sed etiam persona offerens, quæ se, vel per se, vel per rem suam submittit, sicque ad infinitam satisfactionem requiritur persona infinita offerens.

INST. 3. Non potuerunt actiones Christi a divina persona

habere infinitum valorem, nisi singula Christi opera fuerint æqualis valoris cum omnibus ejus operibus collective sumptis; absurdum conseq. Ergo.

RESP. *Dist. seq. maj.* Nisi singula opera fuerint æqualis valoris, quoad sufficientiam, *conc.;* quoad effectum satisfaciendi, *nego seq.* Equidem singula opera Christi fuerunt æqualis valoris *quoad sufficientiam,* quia singulorum operum valor fuit infinitus; non fuerunt tamen æqualis valoris *quoad effectum satisfaciendi,* quia pendet effectus ille ab ordinatione Christi, qui noluit singula sua opera suum effectum habere, nisi dependenter a sua morte, nam Hebr. 2: *Decebat... auctorem salutis eorum per passionem consummare.*

INST. 4. Si unica Christi actio sit infiniti valoris, superflue Christus moriendo totum effudit sanguinem; impium conseq. Ergo.

RESP. *Nego seq. maj.* Nam opus salutis ex intentione Christi debet considerari; atqui Christus, propter suam erga nos ardentissimam charitatem, per mortem propriam voluit opus salutis consummare. Ergo, etc. Nam, ut ait D. Aug. [1]: *Mors, nisi a morte, separari non poterat, ideo mortem Christus sustinuit,* etc.

INST. Valor operum Christi est quid creatum; ergo et quid finitum.

RESP. *Nego ant.* Neque enim est aliquid creatum, neque aliquid increatum, cum non sit ens physicum, sed morale, scilicet fundamentum reale æstimationis Dei, et omnium prudentum.

OBJICIES 2. Cui aliquid deest, illud non est æquivalens; atqui satisfactioni Christi aliquid deest ex Apost. [2]: *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea.* Ergo.

RESP. *Dist. min.* Aliquid deest, quoad illius applicationem nobis factam, *conc.;* quoad valorem solutionis, *nego min.* Id ergo quod deest satisfactioni Christi, sunt bona

[1] Serm. 101 *de Temp.* — [2] Coloss. 1.

nostra opera; sine quibus satisfactio Christi nobis applicari non potest.

INST. Necesse fuit ad valorem satisfactionis Christi, ut a Deo acceptaretur; ergo ex sese aliquid ipsi defuit, nec fuit æquivalens.

RESP. *Dist. ant.* Necesse fuit ut a Deo acceptaretur, nec potuit non acceptari, *conc.*; et potuit non acceptari, *nego ant.* Unde satisfactio Christi, non ex Dei acceptantis liberalitate vim obtinuit, sed ex sola sui ipsius condignitate, qua factum est ut Deus nihil habuerit gratuito remittendum, nec potuerit non acceptare satisfactionem ex se valoris simpliciter infiniti.

OBJICIES 3. Si Christus non solum æquivalenter, sed et superabundanter satisfecerit, jam sunt inutilia Sacramenta, jam non tenemur amplius ullam ex parte nostra exhibere satisfactionem; falsum conseq. Ergo.

RESP. *Nego seq. maj.* Quia Deus noluit satisfactiones Christi, licet valoris sint infiniti, nobis applicari, nisi dependenter a cooperatione nostra per opera virtutum, et specialiter per receptionem Sacramentorum, quæ sunt publica instrumenta, quibus Deus utitur, ut, quam sanguine suo promeruit, gratiam nobis communicet: *Sumus,* quidem, *cohæredes Christi, si tamen compatimur, ut et conglorificemur,* ait Apost. [1].

ARTICULUS II.

AN SATISFACTIO CHRISTI FUERIT EX PROPRIIS?

CONCLUSIO.

Christus satisfecit ex propriis. Est contra Vasquez.

PROB. Ille satisfecit ex propriis, qui satisfecit ex bonis sub speciali suo dominio constitutis; atqui Christus satis-

[1] Rom. 8.

fecit ex bonis sub speciali suo dominio constitutis. Ergo, etc. *Prob. min.* Christus satisfecit per actiones *theandricas*, secundum suum valorem substantialem consideratas; atqui actiones *theandricæ* erant sub speciali Christi dominio constitutæ. Ergo, etc. *Prob. min.* Actiones *theandricæ* spectari possunt, vel ut personam Verbi sese submittentem intrinsece includebant tanquam sui partem, a qua hauriebant valorem radicalem; vel ut connotabant extrinsece eamdem personam, a qua valorem derivatum habebant; atqui actiones *theandricæ*, utroque modo illo spectatæ, erant sub speciali et absoluto Christi dominio : persona enim Verbi, utpote divina, sub nullius dominio jacet, sive spectetur ut est pars satisfactionis, sive ut dignificat actiones satisfactorias. Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Actiones, per quas satisfecit Christus, erant sub dominio Dei. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Actiones secundum entitatem et valorem finitum spectatæ, *conc.*; secundum valorem substantialem et infinitum, *nego ant.* Solutio patet ex dictis.

INST. 1. Christus satisfecit in quantum erat homo; atqui omnia quæ Christus habuit ut homo, erant sub dominio Dei: ergo id, per quod satisfecit, erat sub dominio Dei.

RESP. *Dist. maj.* Christus satisfecit in quantum erat homo et Deus simul, *conc.*; in quantum homo tantum, *nego maj.*; suppositum enim Verbi et fuit pars satisfactionis, et actiones satisfactorias dignificavit.

INST. 2. Christus passus et mortuus est in quantum homo tantum; ergo et satisfecit in quantum homo tantum.

RESP. *Nego conseq.* Nam triplicis generis sunt attributa Christi : alia ipsi competunt in quantum Deus est, v. gr. comprehendere Deum; alia illi conveniunt in quantum homo est, non vero conveniunt ei, ut Deus est, nisi per

communicationem idiomatum, v. gr. pati, mori, etc.; alia ei conveniunt in quantum est Deus homo, talia sunt quæ submissionem significant, v. gr. offerre se, satisfacere, etc.

INST. 3. Humanitas Christi fuit principium actionum illius satisfactoriarum; ergo Christus satisfecit ut homo tantum.

RESP. *Dist. ant.* Fuit principium partiale, *concedo*; totale, *nego ant.* Itaque humanitas fuit *principium quo*, actionum Christi satisfactoriarum, sed persona Verbi, quæ sustentabat humanitatem, fuit earumdem *principium quod*, ac proinde Christus, nec ut homo seorsim, nec ut Deus seorsim, sed ut homo Deus satisfecit.

OBJICIES 2. Ea satisfactio non fit ex propriis, quæ fit ex gratia creditoris; atqui satisfactio Christi facta est ex gratia creditoris, nempe ex gratia unionis hypostaticæ. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Satisfactio Christi facta est ex gratia unionis hypostaticæ, præsuppositive, *conc.*; formaliter; *nego min.*; neque enim per gratiam unionis formaliter Christus satisfecit, sed per actiones proprias quibus, supposita unione hypostatica, contulit valorem infinitum.

ARTICULUS III.

AN SATISFACTIO CHRISTI FUERIT EX ALIAS INDEBITIS?

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi fuit ex alias indebitis. Est contra Vasquez.

PROB. Quia Christus satisfecit per opera secundum valorem substantialem considerata; atqui opera Christi, secundum illum valorem spectata, sunt indebita : nam sunt actiones Verbi divini se submittentis et dignificantis actiones satisfactorias; atqui actiones Verbi alteri sunt indebitæ sicut et ipsum Verbum. Ergo.

Confirmatur ex dictis superiori conclusione. Illud quippe est alteri indebitum, quod est sub singulari et absoluto

Christi dominio; atqui actiones Christi satisfactoriæ, secundum valorem substantialem spectatæ, sunt tales, ut probavimus. Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Quidquid creatum est, Deo debetur titulo gratitudinis, religionis, etc.; atqui omnes Christi actiones satisfactoriæ, erant creatæ. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Erant creatæ, quoad entitatem, *conc.*; quoad valorem substantialem, *nego min.* Valor enim ille oritur ab ipsa Verbi persona, quæ, sicut nulli subjacet, sic nulli quidquam debet; imo ille valor est ipsamet Verbi persona humanitati conjuncta, quæ simul cum ea humanitate se *exinanivit.*

INST. 1. Christus illum valorem infinitum in suis actionibus accepit a Deo; ergo illum Deo debebat.

RESP. *Nego ant.* Equidem actiones Christi istum valorem acceperunt, sed non Christus ipse, qui a se, supposita humanitatis a Verbo sustentatione, valorem istum effundebat.

INST. 2. Christus accepit a Deo unionem hypostaticam; ergo et valorem substantialem suarum actionum accepit a Deo.

RESP. *Dist. ant.* Accepit a Deo unionem hypostaticam, quæ est conditio necessario prærequisita ad eliciendas actiones satisfactorias, *conc.*; quæ sit principium activum actionum satisfactoriarum, *nego ant. et conseq.* Equidem Christus accepit a Deo unionem hypostaticam, qua supposita, dignitas quædam infinita effluxit in humanitatem; at sola Verbi persona dignitatem illam per se proxime et directe contulit; ergo ab ea sola emanavit uterque valor, radicalis scilicet et derivatus, actionum Christi.

OBJICIES 2. Omnes actiones Christi theandricæ, a Deo reposci poterant; ergo ipsi erant debitæ.

Prob. ant. Ab eo qui concessit beneficium infinitum,

reposci potest infinita gratitudo; atqui Deus Christo concessit beneficium infinitum, nempe unionem hypostaticam. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Unio hypostatica est beneficium infinitum, ratione Verbi uniti, *conc.;* ratione modi unionis, *nego min.* Beneficium enim, quod humanitas accepit per unionem hypostaticam, erat quidem rei infinitæ secundum se, sed non secundum participandi modum; nam humanitas finite solum a Verbo terminata est; unde illud beneficium non reposcebat gratitudinem infinitam simpliciter, sed solum gratitudinem finitam.

ARTICULUS IV.

AN SATISFACTIO CHRISTI FUERIT AD ALTERUM?

CONCLUSIO.

Satisfactio Christi fuit ad alterum.

PROB. Satisfactio ab eo facta, qui habet distinctam naturam, distinctum dominium et distinctum saltem virtualiter suppositum, est ad alterum; atqui talis fuit satisfactio Christi. Ergo, etc. *Prob. min.* quia satisfactio fuit ab ipsa Verbi divini personalitate, ut terminante naturam humanam; atqui personalitas Verbi, prout terminat humanitatem, habet naturam et voluntatem distinctam a natura et voluntate divina, habet distinctum dominium, personam quoque saltem virtualiter a persona, cui facta est satisfactio, distinctam, ob diversitatem dominiorum. Ergo.

OBJICIES: Satisfactio Filii respectu Patris, non est proprie ad alterum; atqui Christus, etiam prout est homo, est Dei Patris Filius et quidem naturalis. Ergo, etc.

Prob. maj. Pater et Filius; unam tantum personam moralem constituunt. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Unam tantum moralem personam cons-

tituunt, si non habeant diversa dominia, *conc.;* si habeant, *nego ant.* Porro, Christus prout est homo, dominium habet omnino distinctum a dominio Patris, ratione cujus personam virtualiter a Deo Patre distinctam habet.

Inst. Unius ad seipsum satisfactio, non est ad alterum; atqui satisfactio Christi fuit sui ipsius ad se ipsum. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Unius ad se ipsum, si non sit virtualiter duplex, *conc.;* si sit virtualiter duplex, *nego maj.* Itaque persona Verbi, propter distinctas naturas, ex quibus constat, habet diversa dominia, et est virtualiter duplex; nam Verbum in seipso subsistens, virtualiter a seipso, prout in humanitate subsistit, distinguitur; proindeque illius ad seipsum satisfactio, vere ac proprie fuit ad alterum.

CAPUT VI.

DE VARIIS CHRISTI TITULIS ET OFFICIIS.

Nota. Nostri non est instituti hic omnes Christi dignitates et omnia recensere officia : magis præcipuis contenti, agemus : 1° de prædestinatione Christi; 2° de ejus filiatione; 3° de ejus servitute; 4° de dignitate capitis in Christo; 5° de ejus regia et judiciaria dignitate; 6° de ejus sacerdotio; 7° de ejus patrocinio; 8° de ejus mediatione, totidem quæstionibus.

QUÆSTIO I.

DE PRÆDESTINATIONE CHRISTI.

CONCLUSIO.

Christus, ut homo, vere est et dicitur prædestinatus, tum ad filiationem divinam, tum ad visionem beatificam.

Prob. prima pars. Prædestinatio est *rerum, quæ fiunt in tempore, præordinatio in mente divina;* atqui decretum fuit ab æterno, ut Christus, quatenus homo, esset in tempore

Filius Dei, juxta illud Apostoli[1] : *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute* : ergo Christus est et vere dicitur prædestinatus ad divinam filiationem.

PROB. SECUNDA PARS. Ille prædestinatus est ad visionem beatificam, qui prædestinatus est ad id cui debetur, et ex quo sequitur visio beatifica; atqui Christus prædestinatus est ad divinam filiationem, cui debetur, et ex qua sequitur visio beatifica. Ergo.

OBJICIES CONTRA PRIMAM PARTEM : Prædestinatio refertur ad personam; atqui persona Christi non potest dici prædestinata ad divinam filiationem : ergo Christus non potest dici prædestinatus.

RESP. *Dist. min.* Persona Christi, prout in seipsa subsistens, non potest dici prædestinata ad divinam filiationem, *conc.;* prout subsistens in natura humana, *nego min.* Licet ergo persona Verbi semper fuerit Filius Dei simpliciter, non tamen fuit semper Filius Dei, quatenus subsistens in humanitate assumpta, sed hoc acquisivit in tempore ex mera Dei liberalitate.

INST. 1. Christus non potest dici Filius Dei adoptivus, ne hoc quidem sensu, quod adoptio referatur ad personam, prout subsistentem in natura humana ; ergo a pari, etc.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod filiatio adoptiva excludat filiationem naturalem, ut dicemus quæst. sequenti; at in prædestinatione hæc exclusio locum non habet.

INST. 2. Prædestinatio est gratia; atqui Christus, prout supponit pro persona, nihil potest recipere titulo gratiæ. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Christus prout supponit pro persona in se subsistente, *conc.;* subsistente in natura humana, *nego min.*

INST. 3. Terminus prædestinationis debet esse distinctus

[1] Rom. 1.

quæ prædestinatur ; atqui divina filiatio, quæ est ter-
ıs prædestinationis, non est distincta a Christo Filio
qui est res prædestinata. Ergo.

ɜsp. *Dist. min.* Divina filiatio non est distincta a sto, si spectetur ut suppositum quod terminat natu- divinam, *conc.*; si spectetur ut suppositum quod ter- ıt naturam humanam, *nego min.* Porro, diversus ille ectus sufficit, ut eadem res et sit prædestinata et ter- ɑs prædestinationis.

QUÆSTIO II.

DE FILIATIONE CHRISTI.

'ota 1. Duplex est filiatio, naturalis nempe, et adoptiva. *ilius naturalis* est ille cui, jure nativitatis, paterna hæ- tas debetur; *Filius adoptivus* est extraneus, qui per iam ad hæreditatem assumitur. Unde adoptio a Juris- ;ultis definitur : *Personæ extraneæ assumptio gratuita ad ɘditatem.*

'ota 2. In VII sæculo Felix Urgelitanus et Elipandus To- nus docuerunt Christum esse Filium Dei adoptivum. ɑnati sunt ab Adriano S. P. et a Concil. Francofor- ısi.

CONCLUSIO.

Christus, etiam quatenus homo, nec est, nec dici potest Filius Dei adoptivus.

'ROB. 1. *Ex Scriptura* [1] : *Qui etiam proprio Filio suo non ɘrcit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Ex quo sic ar- nentor : Ille cui non pepercit Deus, est Filius Dei pro- ɑs et naturalis; atqui ille est Christus, quatenus homo, ɑ, ut arguit *Adrianus I* ad Episcopos Hispaniæ, non po- rit tradi in mortem, nisi quatenus homo : ergo Christus,

[1] Rom. 8.

quatenus homo, est Filius naturalis; atqui Filius naturalis non potest esse Filius adoptivus; illa enim duo opponuntur. Ergo.

PROB 2. *Ex Patribus*. Div. Hilarius [1], super hæc verba: *Hic est Filius meus*, ait : *Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum ab Apostolis creditum, non ex nuncupatione, sed ex natura, neque ex adoptione, sed ex nativitate.*

D. August.[2] : *Nos filii gratia*, inquit, *non natura : Unigenitus autem natura, non gratia.* Ut autem significet se etiam loqui de Christo ut homine, subjungit : *An hoc etiam in ipso Filio ad hominem referendum est ? ita sane.*

In lib. qui inscribitur: *Sacrosyllabus*, approbato in Conc. Francofordiensi, dicitur : *Proprius Filius factus est ex muliere, non adoptivus;* atqui factus est ex muliere, prout homo est. Ergo.

PROB. 3. *Ratione peremptoria,* desumpta ex libro *Sacrosyllabo*. Filius adoptivus debet esse persona extranea, ut constat ex definitione adoptionis; atqui Christus, *etiam ut homo*, non est persona extranea respectu Dei, cum non sit persona alia a persona Verbi divini, quæ est vere et proprie Filius Dei : ergo Christus nec est, nec potest dici Filius Dei adoptivus.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Div. Irenæus[3] sic habet: *Propter hoc enim, Verbum Dei homo, et qui Filius Dei est, Filius hominis factus est, immixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens fiat Filius Dei*. Ergo Christus adoptionem percepit.

RESP. *Nego conseq.* Nam hæc verba, *ut adoptionem percipiens*, non referuntur ad Christum, sed ad quemlibet hominem, qui justificationis gratiam adeptus est, ita ut sensus verborum D. Irenæi hic sit : Filius Dei factus est Filius hominis, ut quilibet alius homo per ejus merita justificatus, per adoptionem fiat Filius Dei; addit enim post

[1] Lib. 6. *de Trinit.*— [2] Tract. 82 in Joann.— [3] Lib. 3 *Adv. hær.*, c. 21.

tata verba: *Non poteramus aliter immortalitatem accipere, si prius immortalitas fieret quod et nos, ut adoptionem filiom perciperemus.*

Objicies 2. D. Hilar. [1], de Christi nativitate loquens, t: *Ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas 'optatur.* Ergo Christus, *ut homo,* fuit adoptatus.

Resp. In textu Hilarii mendum irrepsisse in aliquibus cemplaribus, positumque est *adoptatur* pro *adoratur,* quod erbum requiritur, ut constat ex antecedentibus; sic enim cemplar quod habeo præ manibus, Basileæ, anno 1523, ræelo mandatum, habet: *Parit Virgo, partus a Deo est, anni sordent, Deus adoratur; ita potestatis dignitas non amittur, dum carnis humilitas adoratur.*

Objicies 3. Qui habet formam adoptionis, est Filius loptivus, forma enim necessario producit suum effectum; tqui Christus habet formam adoptionis, nempe gratiam abitualem. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Si est capax effectus illius formæ, *nc.;* si non sit capax, *nego maj.* Itaque, ut quis sit capax doptionis, debet esse persona extranea; atqui Christus, tiam ut homo, non est persona extranea, ejus enim huianitas subsistit subsistentia divina. Ergo, etc. *Ratio est,* uia effectus gratiæ, non est constituere Filium adopivum reipsa præcise, sed cum connotato extraneitatis, uam extraneitatem gratia in Christo non connotat, cum it Filius naturalis.

Inst. 1. Filius naturalis est productus in similitudinem iaturæ; atqui Christus, ut homo, non est productus a Deo n similitudinem naturæ. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Filius naturalis, qui producitur per iam generationis, est in similitudinem naturæ, *conc.;* qui iroducitur per viam unionis substantialis cum Verbo, *nego maj.* Christus itaque, ut homo, non est Filius Dei iaturalis per generationem, sed est Filius Dei naturalis

[1] Lib. 2 *de Trinit.*

per unionem substantialem, quia in primo suæ conceptionis instanti fuit hypostatice unitus cum Verbo, cujus unionis virtute fit, ut una sit cum Deo persona, et consequenter Filius naturalis.

Inst. 2. Hæc propositio : *Christus, ut homo, est Deus*, falsa est; ergo et ista: *Christus, ut homo, est Filius Dei naturalis*.

Resp. *Nego conseq*. Disparitas est, quod in prima propositione, particula *ut* sumitur *reduplicative* : unde sensus est : *Christus ratione humanitatis est Deus*, quod falsum : in secunda vero, particula *ut* sumitur *specificative*, et sensus est : *Verbum in humanitate subsistens, est Filius Dei naturalis*, quod verissimum est.

Inst. 3. Verbum, quatenus Deus, ex ratione suæ naturæ divinæ, habet ut sit Filius Dei naturalis ; ergo ratione naturæ humanæ, habet ut sit Filius Dei adoptivus.

Resp. *Nego conseq*. Disparitas est, quod Verbum, ut Deus, sit persona divina; e contra, ut homo, non est persona humana; et ideo cum adoptio non respiciat naturam, sed personam, sequitur quod Verbum, quatenus Deus, sit Filius Dei naturalis, sed non sequitur quod Verbum, quatenus homo, sit Filius Dei adoptivus.

QUÆSTIO III.

DE SERVITUTE CHRISTI.

Nota 1. Duplici modo quis potest alterius esse servus, stricte nimirum, et late.

Servus stricte est ille qui non est sui juris, sed domini, ad cujus hæreditatem, et bona nullum habet jus.

Servus late est ille qui habet naturam ab alio dependentem, cui obedire tenetur ut subditus.

Nota 2. Felix et Elipandus contenderunt, ideo Christum, quatenus hominem, esse et dici debere Filium adoptivum,

quod esset et dici deberet proprie servus Dei : contra quos sit

CONCLUSIO.

Christus, etiam quatenus homo, nec est, nec dici potest proprie servus Dei.

PROB. 1. *Auctoritate Concilii Francofordiensis*, in Epist. synodica, ubi dicitur : *Si Deus verus est, qui de Virgine natus est, quomodo potest tunc dici servus vel adoptivus ? Deum enim nequaquam audetis confiteri servum, vel adoptivum.*

PROB. 2. *Ex Patribus.* D. Damasc.[1] : *Sciendum est,* inquit, *eum ne servum quidem dicere nobis licere ;* cujus sententiæ rationem dans, ait : *Siquidem servitutis et dominationis vocabula, non naturæ sunt indicia, sed ex eorum genere, quæ sunt ad aliud, quemadmodum paternitatis et filiationis nomina ;* id est non in naturam cadunt, sed in solam personam ; persona autem Christi, cum sit divina, nequaquam serva dici potest.

PROB. 3. *Ratione.* Christus, *etiam ut homo,* est Filius Dei naturalis, ut supra probavimus ; ergo Christus, *etiam ut homo,* nec est, nec potest dici servus Dei stricte. *Conseq. patet,* quia Filius naturalis, est sui juris, atqui vi suæ originis habet jus ad bona et hæreditatem Patris, quod cum servitute stricte sumpta stare non potest.

OBJICIES : Christus in Scriptura sæpissime appellatur servus ; sic [2] dicitur : *Ecce servus meus, suscipiam eum... complacuit sibi in illo anima mea... judicium gentibus proferet.* Quæ verba Christo applicantur [3]. Ergo.

RESP. *Dist. conseq.* Dicitur servus, improprie et late, *conc.*; proprie et stricte, *nego conseq.* Christus itaque dicitur *servus* improprie et late, quatenus naturam humanam habebat, per quam servitutis officia exercebat ; sed non dicitur *servus* proprie, quatenus conditionis servilis, ut do-

[1] Lib. 3 *de Fide*, cap. 21. — [2] Isaiæ 42. — [3] Matth. 12.

cent Patres Francofordienses [1], his verbis : ***Etsi eum Propheta servum nominasset, non tamen ex conditione servitutis, sed ex humilitatis obedientia, qua factus est Patri obediens usque ad mortem.***

INST. 1. Omnis creatura est Dei serva; atqui Christus est, et, secluso Arianæ hæresis periculo, potest dici creatura. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Omnis creatura, pura, *conc.;* creatura, in Verbo divino subsistens, *nego maj.* Christus autem est creatura a Verbo divino personalisata et terminata.

INST. 2. Christus [2] *formam servi accepit;* ergo est servus proprie.

RESP. *Dist. ant.* Formam servi accepit improprie, et quoad officia tantum, *conc.;* quoad conditionem servilem, *nego ant.* Equidem ad officia servi sese Christus demisit, sed servi conditionem nunquam suscepit, imo nec suscipere potuit, utpote Filius Dei naturalis.

INST. 3. Conditio servilis nihil aliud est quam natura creata ac dependens; atqui Christus suscepit naturam creatam ac dependentem. Ergo.

RESP. *Nego maj.* Nam conditio servilis non cadit in naturam, sed in personam, quæ nec sui juris est, sed alieni, nec habet jus ad hæreditatem paternam; proindeque cum persona Christi et sit sui juris, et habeat jus ad hæreditaem paternam, Christus non potest dici stricte servus, etiam prout est homo. Ita respondent Patres Francofordienses, suamque responsionem confirmant ex S. Leone, qui [3] ait : *Creata est forma servi sine conditione servili.*

INST. 4. Qui fuit Patri obediens usque ad mortem crucis, ille potest dici servus Patris; atqui talis fuit Christus. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Qui fuit obediens ex necessitate et timore, *conc.;* qui fuit obediens libere et ex charitate, *nego*

[1] In epist. ad Episcopos Hispaniæ. — [2] Philipp. 2. — [3] Hom. 2 *de Nativitate Christi.*

maj. Sic autem Christus fuit obediens Patri, ut Felici et Elipando respondet Alcuinus [1], nomine PP. Francofordiensium : *Non conditione debitæ servitutis, sed implendæ paternæ voluntatis in salute humana, voluntaria obedientia; nam in Christo quidquid gestum est, totum voluntatis fuit, non necessitatis.*

QUÆSTIO IV.

DE DIGNITATE CAPITIS IN CHRISTO.

Nota. Ad rationem capitis mystici et moralis requiritur, ut præstet in membra ea omnia, quæ caput naturale obit in corpore physico, et specialiter hæc tria : 1° ut habeat præeminentiam supra singula et omnia membra; 2° ut habeat plenitudinem bonorum, quæ per partes duntaxat reperiuntur in membris; 3° ut habeat vim in membra influendi dona vitæ supernaturalis per gratiam et gloriam. Quæritur hic, utrum Christus sit caput Ecclesiæ, hominum et Angelorum. Ideo

CONCLUSIO I.

Christus, ut homo, est caput Ecclesiæ. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [2] : *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius*. Et [3] : *Ipse est caput corporis Ecclesiæ*.

PROB. 2. Quia Christus, ut homo specificative, habet omnes conditiones veri capitis respectu Ecclesiæ; namque

1° Habet præeminentiam in totam Ecclesiam [4] : *Ipse es caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus primatum tenens*. Unde Christus de seipso dicit [5] : *Vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis; sum etenim*.

2° Habet plenitudinem omnium gratiarum [6] : *Vidimus eum plenum gratiæ et veritatis*.

[1] Lib. 5.— [2] Ephes. 1. — [3] Coloss. 1. — [4] Coloss. 1.— [5] Joann. 15. — [6] Joann. 1.

3° In omnia Ecclesiæ membra gratiam et dona spiritualia influit[1] : *Crescamus in illo, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et connexum*, nempe per influxum gratiarum, nam[2] *de plenitudine ejus omnes accepimus.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Si Christus esset caput Ecclesiæ, esset etiam membrum Ecclesiæ : nam caput est membrum corporis naturalis; atqui id dici non potest. Ergo.

RESP. *Nego seq. maj.* Quia, *caput*, est vox analoga respectu capitis naturalis et mystici; in hoc autem mysticum convenit cum naturali : 1° Quod sicut caput naturale est suprema pars corporis, ita caput mysticum dignitate præcellat iis, respectu quorum est caput. 2° Quod quemadmodum in capite naturali omnes sensus vigent, ita in mystico est plenitudo omnium gratiæ donorum. 3° Quod sicut in capite naturali est virtus influendi in cætera membra vitam et motum, ita in morali sit vis influendi vitam supernaturalem gratiæ et gloriæ : sed in hoc disconvenit, quod caput morale non importet rationem partis, nec consequenter dependentiam ab aliis partibus; Christus ergo, qui est fundator gregis, non est de grege.

INST. Apost., 1 Cor. 12 : *Vos estis corpus Christi et membra de membro;* ergo Christus est membrum hujus corporis.

RESP. *Nego conseq.* Quia Apostolus per *membra* intelligit quemcumque fidelem, et per vocem, *de membro*, intelligit non Christum, sed Ecclesiam Corinthiam; unde sensus est : Vos estis membra Ecclesiæ Corinthiæ, quæ est pars Ecclesiæ universalis; unde in græco dicitur : *Estis membra ex parte;* et in syriaco : *Estis corpus mystice* (id est Christi) *et membra in loco vestro.*

OBJICIES 2. Christus, ut homo, seu per humanitatem, non influit dona gratiæ in membra corporis Ecclesiæ ; ergo ut homo non est caput Ecclesiæ.

[1] Ephes. 3. — [2] Joann. 1.

RESP. *Dist. ant.* Si per ly *homo* intelligatur sola humanitas, *conc.*; si intelligatur homo subsistens in natura Verbi, *nego ant*. Atqui per ly *homo* intelligitur homo subsistens in natura Verbi, quia merita quæ Christus, prout caput, membris suis communicat, pretium habent ex conjunctione humanitatis cum Verbo; unde particula *ut homo* non est reduplicativa *adæquate*, ita ut indicet rationem adæquatam meriti, sed inadæquate et *quasi specificative*.

Resolves Christum esse caput morale: 1° *Beatorum*, quibus communicat gloriam; 2° *Justorum*, quibus communicat gratiam; 3° *Fidelium peccatorum*, qui uniuntur illi per fidem, quæ, licet sit mortua, est tamen gratia per Christum. Sola difficultas est de infidelibus et damnatis, pro qua solvenda

CONCLUSIO II.

Christus est caput infidelium, non quidem actu, sed potentia; nulla vero ratione est caput damnatorum.

PROB. PRIMA PARS. Illi non sunt actu membra Christi, quibus nullam vitam communicat, neque perfectam per charitatem, neque imperfectam per fidem; atqui tales sunt infideles. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Infideles a Christo gratias actuales accipiunt, quibus si cooperarentur, ulterioribus auxiliis instruerentur, quibus possent ad fidem pervenire, baptizari et salvari; ergo sunt membra Christi potentia, ait D. Thom. [1].

DICES : Infideles non baptizati non sunt membra Ecclesiæ; ergo nec sunt membra Christi.

RESP. *Dist. ant.* Non sunt membra Ecclesiæ actu, *conc.*; potentia, *nego ant*. Sunt ergo membra Ecclesiæ potentia, hoc sensu quod Christus det illis media sufficientia, quibus bene uti possunt, et justificari, si voluerint. Ita D. Thom., hic.

[1] Quæst. 8, art. 3 in corp.

PROB. TERTIA PARS. Qui sunt a Christo in æternum separati, nec jam ullum ab eo accipiunt influxum, non sunt membra Christi; atqui damnati tales sunt. Ergo, etc. Ita D. Thom., hic.

CONCLUSIO III.

Christus, ut homo, est caput bonorum Angelorum.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1] : *Estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis.* Et [2] : *Profectus in cœlum, subjectis sibi Angelis, et potestatibus, et virtutibus.* Unde D. August. [3] ait : *Corpus capitis illius sumus. Numquid soli nos? Omnes qui ab initio fuerunt justi, adjunctis etiam legionibus et exercitibus Angelorum.*

PROB. 2. Quia Christus, etiam respectu Angelorum, habet tres conditiones ad rationem capitis necessarias et sufficientes, cum eis præcellat dignitate, gratiarum plenitudine, et in eos influat varias illuminationes, variaque dona gloriæ et gaudiorum accidentalium.

QUÆSTIO V.

DE REGIA ET JUDICIARIA CHRISTI DIGNITATE.

QUÆRES 1. *An Christus, ut homo, fuerit rex?*

RESP. *affirm.* Ut manifeste declarat Scriptura [4] : *Hic est Jesus, rex Judæorum.* Et ipse Jesus sciscitanti Pilato utrum esset rex respondit [5] : *Tu dicis, quia rex ego sum.* Unde D. Aug. [6] de Christo dicit : *Unctus est et rex et Sacerdos : rex pugnavit pro nobis; sacerdos obtulit se pro nobis.*

QUÆRES 2. *Quale fuerit regnum Christi, an temporale, vel spirituale tantum?*

RESP. Non fuit temporale, ut declarat ipsemet [7] : *Regnum meum non est de hoc mundo : si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer*

[1] Coloss. 2. — [2] 1 Petr. 3. — [3] Serm. 3 in Psalm. 36. — [4] Matth. 27. — [5] Matth. 28. — [6] In Psalm. 147. — [7] Joann. 18.

Judæis; nunc autem regnum meum non est hinc. Ergo fuit spirituale, positum in institutione, administratione, dispositione rerum omnium quæ ad hominum salutem ordinantur. Unde Christus potuit: 1° sacramenta instituere; 2° creare magistratus ecclesiasticos; 3° condere leges; 4° omnes homines ad suarum legum observationem adstringere.

Dices : Christo concedi debet omnis dignitas, quæ ipsum non dedecet; atqui Christo non dedecuit regia potestas temporalis. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Quæ Christo non dedecet, nec est contraria officio redemptoris, *conc.;* si sit contraria officio redemptoris, *nego ant.* Porro, regia dignitas in Christo erat maxime contraria officio redemptoris, quod debuit exequi *factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.*

Quæres 3. *An Christus, ut homo, sit judex vivorum et mortuorum?*

Resp. *affirm.* Id enim expresse tradit Scriptura [1] : *Ipse est constitutus a Deo judex vivorum et mortuorum.* Et [2] : *Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio.* Atqui non est constitutus judex ut Deus, habet enim hanc potestatem a se; ergo est constitutus judex ut homo : sic enim declaratur [3] : *Potestatem dedi ei judicium facere, quia Filius hominis est.* Hinc Divus Augustinus [4] : *Filius hominis,* inquit, *judicaturus est, nec tamen ex humana potestate, sed ex ea qua Filius Dei est; et rursum Filius Dei judicaturus est, nec tamen in ea forma apparens, in qua Deus est æqualis Patri, sed in ea qua Filius hominis est.*

Quæres 4. *Ad quos se extendat judiciaria Christi potestas?*

Resp. Se extendit ad omnes omnino homines, nullo dempto, juxta illud [5] : *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum.*

[1] Actor. 10. — [2] Joann. 5. — [3] Joann. 5. — [4] Lib. 1 *de Trinitate*, cap. 13. — [5] 2 Cor. 5.

Ratio est, quia Christus per passionem meruit, ut sit et dicatur omnium Dominus, ex Rom. 14 : *In hoc Christus mortuus est et resurrexit, ut vivorum et mortuorum dominetur.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Christus non judicabit homines qui jam credunt. Ergo, etc.

Prob. ant. Ex Joan. 5, ubi dicitur : *Qui credit ei qui misit me, habet vitam æternam, et in judicium non venit, sed transit de morte ad vitam.* Ergo, etc.

RESP. *Nego conseq.* Quia ibi, *judicium* non sumitur pro actu judicandi, sed pro condemnatione; unde sensus est: qui credit non condemnabitur in extremo judicio; quo etiam sensu dicitur ibidem : *Procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii*, id est, condemnabuntur.

OBJICIES 2. Joan. 5: *Qui non credit, jam judicatus est;* ergo hic non stabit in judicio Christi.

RESP. *Dist. ant.* Jam judicatus est per legem, ob illius transgressionem, *conc.;* aliter, *nego ant.* Illa porro condemnatio propter legis transgressionem, non impedit quominus etiam judicetur per Judicem, ad quem pertinet ferre sententiam mortis quoad executionem, in eum qui jam per legem morti addictus est quantum ad reatum et obligationem, nam [1]: *Tunc dicet his qui a sinistris erunt : Discedite a me, maledicti, in ignem æternum.*

QUÆSTIO VI.

DE CHRISTI SACERDOTIO.

Nota. Sacerdotium duobus modis sumitur, nimirum: 1° late et improprie, pro facultate bonum opus exercendi, quo sensu [2] omnibus fidelibus dicitur : *Vos estis genus electum, regale sacerdotium;* 2° proprie et stricte, pro auctori-

[1] Matth. 25. — [2] 1 Petri 2.

e, singulari titulo alicui collata, ad sacrificium proprie tum Deo offerendum.

Hic sacerdotii nomen *proprie* sumitur, ac quæritur: Utrum Christus fuerit vere ac proprie Sacerdos? 2° An rit Sacerdos prout homo? 3° An Sacerdos in æternum undum ordinem Melchisedech?

CONCLUSIO I.

Christus vere ac proprie fuit Sacerdos. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1], ubi Christo attribuuntur hæc ba Ps. 109: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem lchisedech.* Et Heb. 4 dicitur: *Habentes ergo Pontificem gnum, qui penetravit cœlos, Jesum Filium Dei.*

PROB. 2. *Ratione.* Sacerdos proprie est ille, qui publica toritate constituitur, ad offerenda Deo dona et sacri-a pro hominibus; atqui Christus: 1° auctoritate pu-ca, nempe divina, fuit constitutus Sacerdos [2]: *Christus semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret, sed qui locutus est eum: Filius meus es tu;* 2° fuit constitutus ad offerenda hominibus dona et sacrificia; ibidem: *Pro hominibus stituitur... ut offerat dona et sacrificia pro peccatis.* Ergo.

OBJICIES: Christus non immolavit hostiam; ergo non t proprie Sacerdos.

RESP. *Nego conseq.* Quia ad verum sacrificium satis est, od hostia ab eo offeratur, qui ad id est constitutus; qui Christus [3] *tradidit semetipsum pro nobis oblationem et tiam Deo in odorem suavitatis.* Ergo.

INST. Martyres vitam propriam pro Deo offerentes, non untur, nec sunt sacerdotes. Ergo.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod Christus ad offe-dam hostiam corporis sui a Deo constitutus est, non em Martyres.

Hebr. 5. — [2] Hebr. 5. — [3] Ephes. 5.

CONCLUSIO II.

Christus non fuit Sacerdos prout Deus, sed prout homo hypostatice unitus Deo.

PROB. 1. *Ex Apost.*[1] : *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus ;* sed qui assumitur ex hominibus, homo est. Ergo.

PROB. 2. *Ex Patribus,* dicentibus cum D. Ambr.[2] : *Idem Sacerdos, idem et hostia ;* atqui Christus fuit hostia prout homo Verbo substantialiter conjunctus. Ergo.

PROB. 3. *Ratione.* Quia Sacerdos debet esse medius inter Deum et homines, debetque habere superiorem cui sacrificet ; atqui Christus non ut Deus, sed ut homo, est medius inter Deum et homines, et Deo inferior. Ergo.

CONCLUSIO III.

Christus est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

PROB. *Ex Scriptura.*[3] : *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Et ex Concil. Trid.[4] : *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum declarans* (Christus), *corpus et sanguinem suum, sub speciebus panis et vini, Deo Patri obtulit,* etc.

QUÆRES 1. *Quare Christus dicitur Sacerdos secundum ordinem Melchisedech ?*

RESP. Ratio est, quia sacrificium Christi ex parte rei oblatæ, expressius fuit repræsentatum per sacerdotium Melchisedech, quam per sacerdotium Aaron ; nam Christus in ultima cœna suum corpus et suum sanguinem incruento modo obtulit sub panis et vini speciebus, quibus olim Melchisedech, in suo sacrificio, tanquam Sacerdos, usus fuerat[5] : *Melchisedech proferens panem et vinum* (*erat enim Sacerdos Dei altissimi, benedixit ei*).

1 Hebr. 5. — 2 Lib. 3 *de Fide*, cap. 5. — 3 Hebr. 7. — 4 Sess. 22, can. 1. — 5 Genes. 14.

QUÆRES 2. *Quare Christus dicitur Sacerdos in æternum?*

RESP. Dicitur in æternum, quoad se, et quoad effectum: 1° quidem *quoad se,* quia Christus in suo munere sacerdotali non habuit successorem, sed eo adhuc fungitur, seipsum quotidie sacrificans Sacerdotum ministerio, quod sacrificium duraturum est usque in finem mundi : porro quæ diu durant, dici solent æterna. 2° *Quoad effectum,* qui est consummatio Sanctorum in gloria, quæ in æternum duratura est; et sic causa dicitur æterna ab æternitate effectus.

QUÆSTIO VII.

DE CHRISTI PATROCINIO.

Nota. Patroni nomine intelligitur is, qui unum pro alio rogat et interpellat: unde hic quæritur utrum Christus, ut homo, oraverit in terra, et nunc etiam in cœlis oret pro nobis.

CONCLUSIO I.

Christus, ut homo, in hac vita vere ac proprie oravit pro nobis.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1] : *Exiit in montem orare ; et erat pernoctans in oratione Dei.* Ergo.

PROB. 2. *Ratione.* Ut Christus in terris degens oraverit proprie dicta oratione, satis fuit, ut per voluntatem humanam, ex qua orabat, non potuerit implere omne quod volebat, sed tantum dependenter a Deo ; atqui Christus per voluntatem humanam, ex qua orabat, non potuit adimplere omne quod per illam volebat; ergo potuit, ac debuit ad divinam virtutem recurrere, ut, quæ volebat, obtineret.

OBJICIES : Christus præsciebat quid futurum esset; ergo non debuit orare.

RESP. *Nego conseq.* Nam ad orandum satis fuit Christo, ut

[1] Luc. 6.

sciverit, id quod petebat, non futurum secundum Dei decretum, nisi dependenter a sua oratione.

Quæres : *An omnis oratio Christi fuerit semper exaudita?*

Nota. Duplex fuit oratio Christi, *una absoluta,* per quam aliquid postulabat ex absoluto obtinendi desiderio ; *altera conditionata,* per quam aliquid ex affectu duntaxat conditionate exoptabat.

Resp. Oratio Christi absoluta, semper fuit exaudita; non vero conditionata.

Prob. prima pars. Ex Joan. 11, ubi Christus dixit Patri : *Ego autem sciebam, quia semper me audis.* Quod non potest intelligi nisi de oratione absoluta.

Ratio est, quia oratio Christi absoluta, fuit semper divinæ voluntati conformis : nihil enim per eam voluit, nisi quod sciret Deum absolute velle, posita sua oratione; ergo, cum Dei voluntas absoluta suum effectum semper obtineat, oratio Christi absoluta, semper fuit exaudita.

Prob. secunda pars. Quia Christus [1] oravit Patrem oratione conditionata : *Pater,* inquit, *si fieri potest, transeat a me calix iste;* atqui non fuit exauditus. Ergo.

CONCLUSIO II.

Christus, ut homo, etiam nunc in cœlis orat pro nobis.

Prob. 1. *Ex Scriptura* [2] *: Christus, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Ad quæ verba D. Aug. [3] ait : *Numquid interpellat, et non etiam postulat? Imo vero quia postulat, pro eo positum est, interpellat.* Et D. Gregor. in Psalm. 5 pœnitentialem : *Quotidie Christus orat pro Ecclesia, de qua testatur Apostolus, quia sedens ad dexteram Patris, interpellat pro nobis.*

Prob. 2. *Ratione.* Oratio est expressio sui desiderii facta illi, qui juvare potest; atqui tale desiderium merito admit-

[1] Matth. 26. — [2] Rom. 8. — [3] Epist. 59.

titur in Christo. Ergo, etc. *Oratur in forma Dei*, ait D. Aug.[1], *orat in forma servi.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Christus nunc non meretur ; ergo nec orat.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod status viæ requiratur ad merendum, non autem ad orandum ; atqui Christus non est in via. Ergo.

INST. 1. Qui orat, impetrat ; sed qui impetrat, meretur ; ergo qui orat, meretur.

RESP. *Dist. min.* Qui impetrat, propter dignitatem actualem suæ orationis, meretur, *conc.;* propter merita præterita, *nego min.* Cum itaque Christus, et Sancti in cœlis, nobis aliquid impetrant, id eis conceditur, non propter meritum actuale, sed propter merita, quæ, cum in terris viverent, compararunt.

INST. 2. Christus in hac vita sufficienter oravit ; ergo nunc non orat.

RESP. *Nego conseq.* Non orat, ex indigentia, *conc.;* ex abundantia, *nego conseq.* Christus itaque orat ex abundantia, eo modo quo amicus, qui ab amico gratiam sibi concedendam impetrasset, eamdem gratiam tempore ipsius concessionis postulare non desineret.

OBJICIES 2. Si Christus adhuc hodie oret pro nobis, possemus illum rogare, ut oret pro nobis ; atqui hoc est contra praxim Ecclesiæ, quæ in suis litaniis nunquam dicit : *Christe, ora pro nobis,* sed, *miserere nobis.* Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Possemus absolute, *conc.;* si sit periculum erroris aut periculi, *nego maj.* Illa ergo orandi formula non est usurpanda : 1° Ne connivere videamur cum Arianis ; quando enim simpliciter rogatur aliquis, ut oret, tunc significatur ipsum habere superiorem quem possit orare, et quia, simpliciter loquendo, Christus non est inferior Deo, imo Deus ipse, non debet rogari, ut oret ;

[1] In Psalm. 85.

sed potius, ut misereatur nostri. 2° Quia Christum debemus invocare secundum titulum ipsi magis honorificum; standum ergo est praxi Ecclesiæ, quæ errorum Arii et Nestorii vitandorum causa, renuit hunc orandi modum usurpare.

QUÆSTIO VIII.

DE MEDIATIONE CHRISTI.

Nota. 1. Mediator est is, qui medius est inter partes dissidentes, ut eas reconciliet. Porro mediator, alius est talis *simpliciter*, alius *secundum quid*.

Mediator *simpliciter* est is, qui reconciliat partes dissidentes, non tantum orando et supplicando, sed etiam solvendo et satisfaciendo uni parti pro altera.

Mediator *secundum quid* est is, qui reconciliat partes dissidentes, orando solum et supplicando uni parti pro altera, et quidem mediate; sic sancti et sacerdotes sunt mediatores Dei et hominum, quia interpellant Deum pro hominibus *mediate* tantum, nempe per Christum qui nos redemit.

Certum est apud omnes Christum esse mediatorem Dei et hominum simpliciter, juxta illud Apost. 1 ad Tim. 2: *Unus est mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*: quod de solo mediatore simpliciter intelligi potest.

Nota 2. Circa mediationem Christi, duplex est error: *Primus* est Calvini, qui, *in duabus Epistolis ad Polonos contra Stancarum*, contendit Christum secundum utramque naturam divinam et humanam, tanquam principium *quo*, mediatoris officio perfunctum fuisse; cum e contra Catholici omnes doceant Christum esse mediatorem, prout est homo cum persona Verbi unitus, ita ut natura humana Christi fuerit principium *quo* operationum, quibus mediatoris opera agebat: Verbum vero fuerit eorumdem operum

rincipium *quod*, a quo suum valorem substantialem desuebant.

Secundus error est ejusdem Calvini et Lutheri, qui conndunt invocationem Sanctorum in cœlis regnantium, quos dicimus mediatores secundum quid) oppositam esse ediationi Christi, eique detrahere; quos errores duobus rticulis confutabimus.

ARTICULUS I.

TRUM CHRISTUS SIT MEDIATOR DEI ET HOMINUM SECUNDUM HUMANITATEM, VEL DIVINITATEM?

CONCLUSIO.

Christus non est mediator Dei et hominum secundum divinitatem, sed secundum humanitatem in Verbo subsistentem. Est contra Calvinum.

PROB. 1. *Ex Apost.* ad Tim. 2: *Unus Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus.* Cur, quæso, addit, *homo*, nisi ad exprimendam naturam, secundum quam Christus est mediator? Hoc notat Aug. [1]: *Non ait; Christus Jesus*, inquit, *ne tu putares secundum Verbum dictum, sed addidit, homo, mediator Dei et hominum homo Christus Jesus.* Et [2]: *Non per hoc mediator est, quod æqualis Patri; per hoc enim, quantum Pater, tantum et ipse a nobis distat: et quomodo erit medietas, ubi eadem distantia est? Ideo Apostolus non ait: Christus Jesus: sed homo Christus Jesus. Per hoc ergo mediator, per quod homo, inferior Patre, quia in forma servi; superior nobis, quia sine labe peccati.*

PROB. 2. *Traditione Patrum.* S. Cyrill. [3] ait: *Audiens quod dictus est Sacerdos propter humanitatem, erubescisne? Deinde quomodo non admiratus es quod non secundum sacerdotum morem alteri fecerit sacrificii modum, sed sibi ipsi et Patri?* Ubi non

[1] Serm. 11 *de Verbis Apostoli.*— [2] Lib. 2 *de Peccato orig.*, cap. 28. — [3] Apologia 12.

solum aperte dicit, Christum esse Sacerdotem propter humanitatem, sed etiam innuit non esse talem propter divinitatem, dicens, obtulisse sacrificium *sibi ipsi et Patri*. Non enim potest unus et idem, ut idem, sacrificium offerre et accipere, accipit ergo ut Deus, offert ut homo.

D. Aug.[1] : *In quantum homo, in tantum mediator; in quantum autem Verbum, non medius, quia æqualis Deo.*

PROB. 3. *Ratione.* Mediator debet esse medius, id est aliquo modo distans ab utraque parte dissidente, atqui Christus, ut Deus, non potest esse medius inter Deum et homines, cum sit ipse Deus : ergo est medius, ut homo unitus Verbo; sic enim distat a Deo in natura, et ab hominibus in dignitate infinita gratiæ unionis.

OBJICIES : Sub ea ratione Christus est mediator, sub qua nos reconciliavit, et pacificavit ; atqui Christus nos reconciliavit, prout Deus ab humanitate præcisus; juxta illud[2]: *Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit per Christum.* Et illud Coloss. 1 : *Pacificans per sanguinem Cruci ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt.* Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Sub ea ratione Christus est mediator, sub qua nos reconciliavit et pacificavit, supplicando et satisfaciendo pro nobis, *conc.;* exaudiendo et acceptando satisfactionem præstitam, *nego maj.* Atqui Christus nos reconciliavit prout Deus, etc., exaudiendo et satisfactionem acceptando, *conc.;* supplicando et satisfaciendo, *nego min.* Sic enim non fuit mediator, nisi qua homo unitus divinitati. Ex hac responsione patet, quod omnis mediator reconciliat et pacificat, sed non omnis qui reconciliat et pacificat, continuo est mediator.

INST. 1. SS. PP. asserunt necesse fuisse Christum esse Deum, ut esset mediator. *Neque enim liberaremur per unum mediatorem Dei et hominum,* inquit August.[3], *nisi esset Deus.* Ergo Deus, qua Deus, est mediator.

[1] Lib. 10 *Conf.*, cap. 5. — [2] 2 Cor. 5. — [3] *Enchiridii*, cap. 18.

RESP. *Nego conseq.* Equidem, ut Christus fuerit mediator necesse fuit ut esset Deus, non quod debuerit opera mediatoris elicere per naturam divinam; sed ut illa mediatoris opera haberent ex persona divina dignitatem moralem infinitam, necessariam ad satisfaciendum Deo; itaque, cum is tantum sit mediator, qui opera elicit, per quæ impetrat reconciliationem, Christus formaliter fuit mediator per solam humanitatem, licet præter formam humanitatis debuerit habere divinum suppositum, quod pretium et dignitatem operibus humanitatis conferret. Unde D. Aug. [1], postquam dixit: *Quærendus est mediator, qui non solum homo, sed et etiam Deus sit*, addit: *Nec tamen ob hoc mediator est, quia Verbum, et maxime quippe immortale, et maxime beatum Verbum longe est a mortalibus miseris, sed mediator per quod homo.*

INST. 2. Renovare corda et dare Spiritum Sanctum sunt opera mediatoris; atqui illa opera soli Deo, ut Deus est, conveniunt: Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Renovare corda et dare Spiritum Sanctum meritorie, sunt opera mediatoris, *conc.;* efficienter, *nego maj.* Sic enim non est opus mediatoris, sed ejus apud quem mediator intercedit, id est totius Trinitatis.

ARTICULUS II.

UTRUM INVOCATIO SANCTORUM OPPOSITA SIT MEDIATIONI CHRISTI?

Nota. Hic *non quæritur :* 1° utrum liceat a sanctis petere, ut nobis concedant beneficia spiritualia : certum est enim quod *omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum* [2]. Ergo nihil debemus a sanctis petere, quam ut nobis impetrent a Deo illa gratiæ et gloriæ dona, quibus indigemus.

2. *Non quæritur* utrum sancti sint mediatores nostri

[1] Lib. 9 *de Civit. Dei*, cap. 15. — [2] Jac. 1.

apud Deum, simpliciter et immediate; certum est enim quod Christus solus sit mediator noster simpliciter, sancti sint tantum mediatores secundum quid et mediate, quia quidquid a Deo nobis impetrant, per Christum impetrant; unde Ecclesia in suis orationibus, quæ de sanctis sunt, hanc semper formam adhibet : *Concede nobis, Deus, intercessione hujus sancti, tale beneficium, per Christum Dominum nostrum.*

3. *Nec quæritur* utrum fideles aliquo præcepto teneantur sanctos invocare; certum est enim nullum, aut in Scriptura, aut in traditione, aut in Ecclesiæ decretis exstare tale præceptum.

Quæritur ergo unice : 1° Utrum sancti una cum Christo regnantes orent pro nobis? 2° Utrum bonum atque utile sit invocare sanctos? Unde

CONCLUSIO I.

Sancti, una cum Christo regnantes, orant pro nobis. Est de fide.

PROB, 1. *Ex Scriptura*[1] : *Dixit Dominus ad me : Si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Ergo Moyses et Samuel jam mortui solebant orare pro populo Israel : neque enim dicitur *si starent,* sed *si steterint,* proindeque illa verba non sunt de conditione impossibili.

2 Machab. 15, legitur Judam in visu vidisse *Oniam, qui fuerat summus sacerdos, orare pro omni populo Judæorum.* Et postea apparuisse *alium virum ætate et gloria mirabilem,* de quo dixit Onias : *Hic est fratrum amator et populi Israel; hic est qui multum orat pro populo et universa sancta civitate, Jeremias, propheta Dei.* Ad hunc locum nihil habet quod respondeat Calvinus, nisi librum hunc non esse canonicum : sed esse canonicum probavimus alio loco.

Tobiæ 12, Angelus Raphael sic Tobiam alloquitur:

[1] Jerem. 15.

ndo orabas cum lacrymis... ego obtuli orationem tuam Do-o. Atqui non obtulit ut eam Deo omniscio manifesta-; ergo ut pro Tobia intercederet.

'ROB. 2. *Traditione*. S. Cypr. [1] ait : *Si quis hinc nostrum r præcesserit, perseveret apud Deum nostra dilectio, pro fra-us et sororibus nostris, apud misericordiam Patris non cesset io.*

). Greg. Nazianz. [2] dicit : *Nunc magis proficit nobis preci-, quam antea doctrina.*

). Hieron. [3] : *Pro te*, inquit, *Dominum rogat, mihique ve-n impetrat peccatorum.*

). Aug. [4] ait : *Adjuvet nos Cyprianus orationibus suis... ut, ante Domino, quantum possumus, bona ejus imitemur.* Eo-n modo omnes alii Patres laudant orationes sanctorum unctorum pro vivis.

CONCLUSIO II.

m est et utile sanctos invocare. Est de fide definita in Conc. Trid. [5], his verbis : *Mandat sancta Synodus omnibus Episcopis*, etc., *ut juxta catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ usum primævis christianæ religionis temporibus receptum... fide-es diligenter instruant, docentes eos, sanctos una cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre; bonum atque utile esse suppliciter eos invocare, et ob beneficia impe-randa a Deo per Filium ejus Jesum Christum Dominum Nostrum, qui solus noster Redemptor et Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere.*

PROB. 1. *Ex Scriptura*. Pium et utile est invocare Angelos. gelus [6] alloquitur Loth sic : *Ecce suscepi preces tuas, ut subvertam urbem pro qua locutus es.* Et [7] de Jacob dicitur : *aluit ad Angelum, et confortatus est, flevit et rogavit eum.*

[1] Lib. 1, epist. 1. — [2] Orat. 14 *de Obitu patris sui.* — [3] Epist. ad lam, *de Obitu Blæsillæ.* — [4] Lib. 7 *de Bapt. contra Donatistas,* 1. — [5] Sess. 25. — [6] Genes. 19. — [7] Oseæ 9.

Ergo pium quoque et utile est invocare sanctos homines, qui cum Christo regnant in cœlis, de quibus dicitur[1]: *Æquales enim Angelis sunt, et filii sunt Dei.*

PROB. 2. Pium et utile est invocare sanctos viventes[2]. Dicunt filii Israel ad Samuelem : *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum, ut salvet nos.* Et[3] Apostolus ait : *Obsecro vos, fratres, ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum.* Ergo similiter pium ac utile est invocare homines sanctos, qui cum Christo regnant in cœlis.

Prob. conseq. Quia si nunc non sit pium ac utile Sanctos invocare, vel quia nolunt nobis succurrere, vel quia non possunt, vel quia quod oramus ignorant, vel quia ipsos invocando fit injuria Deo et Christo; atqui nihil horum dici potest. Ergo, etc.

Non primum, cum nunc majori charitate sint præditi, quam cum in terris degerent, nam *de sua immortalitate securi, de nostra incolumitate solliciti sunt,* ait D. Cypr.[4].

Non secundum, quia si poterant nobis succurrere, cum hic erant peregrini, quanto magis nunc poterunt in patria?

Non tertium, quia unde sciunt Angeli conversionem peccatorum, pro qua tantopere gaudent in cœlis[5], inde sciunt Sancti nostras preces.

Non quartum, quia similiter fieret injuria Christo viventes sanctos invocare. Hoc argumentum Calvinistæ nunquam solvere potuerunt.

PROB. 3. *Traditione Patrum.* S. Cyrillus[6] : *Dum hoc sacrificium offerimus,* inquit, *facimus mentionem etiam eorum qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum,* etc., *ut Deus orationibus illorum suscipiat preces nostras,* etc.

S. Aug.[7] de verbis Apostoli, ait : *Injuria est enim pro Martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari.*

[1] Lucæ 20. — [2] Lib. 1 *Regum*, cap. 7. — [3] Rom. 5. — [4] Serm. *de Immortalitate.* — [5] Luc. 15. — [6] Catechesi 5 mystag. — [7] Serm. 17.

S. Gregorius Turonensis [1] dicit : *Cyprianus beatiss. Antistes et Martyr, salutem sæpius infirmis supplicantibus præstat.*

Ven. Beda, lib. 4 in Cantica, ait : *Sanctorum vel Angelorum, vel hominum crebras pro nobis intercessiones quæramus : hæc sunt etenim firmissima ac tutissima S. Ecclesiæ præsidia.*

PROB. 4. *Ex Concil. Generalibus.* Act. 11, Conc. Chalcedonensis Patres dixerunt : *Flavianus post mortem vivit, Martyr pro nobis orat.*

In Synodo VI, cap. 7, dicitur : *Solo Deo Creatore adorato, invocet Christianus Sanctos, ut pro se intercedere apud majestatem divinam dignentur.*

In Synodo VII, act. 6, legitur : *Cum timore omnia agamus, postulantes intercessiones incontaminatæ Deiparæ, item SS. Angelorum, omniumque Sanctorum.* His omnibus auctoritatibus accedit praxis Ecclesiæ nunquam interrupta.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Impium est invocare eum, qui Deus non sit. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Alias esset impium invocare Sanctos qui adhuc in terris militant, quod aperte repugnat Scripturis.

Prob. ant. Impium est invocare eum, in quem non credimus, juxta illud [2] : *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt ?* Atqui non credimus in Sanctos. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Eum, in quem non credimus, impium est invocare, tanquam supremum bonorum auctorem, *conc.;* tanquam Dei amicum, et intercessorem nostrum apud Deum, *nego maj.* Nec enim Sanctos invocamus, ut ipsi nobis dona conferant, sed ut ea pro nobis a Deo impetrent.

INST. 1. Impia est praxis, quæ Christo est injuriosa ; atqui praxis Sanctos invocandi, Christo est injuriosa. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Neque enim invocamus sanctos ut Christum adjuvent ad impetrandum, sed ut nos adjuvent,

[1] Lib. 1 *de gloria Martyrum*, cap. 49. — [2] Rom. 10.

quo facilius a Deo per merita Christi impetremus. Deinde, si valeret argumentum, etiam concluderet invocationem fidelium in terris degentium esse injuriosam Christo, quod tamen contrarium esse Scripturis fatentur Hæretici.

Inst. 2. Injuriosum est Christo, mediatorem apud Deum adjungere; atqui praxis invocandi Sanctos adjungit Christo mediatorem. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Injuriosum est Christo mediatorem adjungere, primarium et simpliciter, *conc.;* secundarium et secundum quid, *nego maj.* Porro, juxta dicta superius, mediator secundarius et secundum quid, non est ille, qui pro nobis solvit ac satisfacit; sed est ille tantum, qui pro nobis orat per merita primarii mediatoris, et virtute gratiarum ab illo acceptarum, quod tantum abest ut sit Christo injuriosum, quin potius ejus merita maxime commendet.

Inst. 3. Christus, ut mediator primarius, interpellat pro nobis; ergo si sancti interpellant pro nobis, sunt etiam mediatores primarii.

Resp. *Dist. ant.* Interpellat simul et satisfacit pro nobis, *conc.;* interpellat tantum, quomodo sancti pro nobis orant, *nego ant.* Ratio est, quia oratio Christi nititur propriis meritis, oratio vero Sanctorum nititur meritis Christi.

Inst. 4. Christus [1] docet solum Deum esse orandum, dicens: *Sic ergo vos orabitis: Pater noster,* etc. Ergo Sancti non possunt orari.

Resp. *Nego ant.* Alias nec Christus, ut homo, posset orari, et Apostolus peccasset commendando se fidelium precibus. Itaque his verbis Christus docuit quid et quomodo orandum sit, non vero quis sit orandus: sciebant enim Apostoli Deum esse orandum ut omnium bonorum auctorem; sed nesciebant quid petendum esset et quo ordine, et ideo Christus utrumque eos docet.

Inst. 5. Concil. Laodicenum [2] damnat cultum Angelis

[1] Matth. 6. — [2] Can. 35.

hibitum : *Non oportet Christianos, relicta Dei Ecclesia, abire, Angelos nominare... quod est prohibitum.* Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Damnat cultum latriæ Angelis exhibin, *conc.;* cultum duliæ, *nego ant.* Itaque illud Concilium mnat hæresim Simonis Magi, qui docebat Angelos cultu riæ adorandos, eosque sacrificiis placandos, quasi mires deos, qui mundum condiderint; addit enim : *Si quis entus fuerit huic occultæ idololatriæ vacare, sit anathema,* od de solo cultu latriæ ipsis exhibito potest intelligi. Ita llarminus [1].

Objicies 2. Prorsus inutilis est invocatio Sanctorum; go frustra a fidelibus adhibetur.

Prob. ant. Oratio quæ ad sanctos mortuos dirigitur, ab is ignoratur; ergo inutilis prorsus est.

Resp. *Nego ant.* Quod est contra Scripturam, nam [2] raham epuloni diviti dixit : *Fili, recordare quia recepisti a in vita tua, et Lazarus similiter mala.* Ergo hoc Abrahao non erat ignotum. Item [3] : *Beati gaudent de pœnitentia uslibet peccatoris;* ergo cognoscunt actus liberos homim viventium.

Inst. 1. Solus Deus scit hominis cogitationes [4] : *Tu nosti us cor omnium filiorum hominum;* ergo sancti non eas cooscunt.

Resp. *Dist. conseq.* Non eas cognoscunt naturaliter et opria virtute, *conc.;* supernaturaliter et virtute divina, *go conseq.* Preces ergo nostras cognoscunt quæ ipsis a o manifestantur, sive a principio suæ beatitudinis per tuitivam Dei visionem, ut docet Greg. Magnus [5]; sive ando preces funduntur, per novam revelationem, ut lt D. August. [6] : *Possunt spiritus mortuorum aliqua quæ hic ntur, quæ necessarium est eos nosse... Spiritu Dei revelante,*

[1] Lib. 1 *de Beatitud. Sanct.*, cap. 20. — [2] Lucæ 16. — [3] Lucæ 15. — [4] 4 Reg. 8. — [5] Lib. 12 *Moral.*, cap. 14. — [6] Lib. *de Cura pro rtuis*, cap 15.

cognoscere, sicut prophetæ, dum hic viverent, cognoscebant quæ illis revelando Dei providentia indicabat.

Inst. 2. Eccl. 19 dicitur : ***Mortui nihil noverunt amplius.*** Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Nihil noverunt amplius, naturaliter, *conc.;* supernaturaliter, *nego ant.* Omnia enim quæ ad eos pertinent, vident in Deo.

Inst. 3. Sancti in cœlo nihil sibi mereri, vel impetrare possunt; ergo multo minus aliis.

Resp. *Nego secundam partem ant.* Licet enim nihil sibi, nec aliis possint mereri, quia non sunt amplius in statu meriti; tamen ex meritis præcedentibus possunt et sibi et aliis impetrare id quod orando petunt : nimirum sibi gloriam corporis, nobis autem omnia quibus indigemus.

Inst. 4. Sancti jam præmium meritorum suorum acceperunt; ergo nihil amplius eis debetur.

Resp. *Dist. ant.* Jam acceperunt præmium essentiale, *conc.;* accidentale, *nego ant.* Porro, ad præmium accidentale pertinet gloria eorum corporis, et potestas impetrandi a Deo quidquid ab eo tanquam ejus amici petunt.

Inst. 5. Deus paratissimus est nos audire, magisque nos diligit quam ullus Sanctorum; ergo frustra invocantur Sancti.

Resp. *Nego conseq.* Licet enim Deus nos audire sit paratissimus, nosque magis diligat quam ullus Sanctorum, adhuc tamen magis est paratus nos audire cum Sancti nobiscum orant, quia Sanctos magis amat, quam nos, cum ei sint magis grati : unde, Job ult., dicit Deus : *Ite ad servum meum Job, ut oret pro vobis.* Sunt ergo aliqua beneficia quæ Deus decrevit nobis non aliter concedere quam per intercessionem Sanctorum.

CAPUT VII.

DE ADORATIONE, SIVE CULTU CHRISTI, EJUS MATRIS, SANCTORUM, IMAGINUM ET RELIQUIARUM.

Nota 1. Adoratio, generatim sumpta, est *testificatio excel-ntiæ alterius, et propter illam, nostræ erga eum submissionis.* uare in adoratione tria requiruntur : 1° actus intellectus, xcellentiam alienam apprehendentis; 2° actus voluntatis amdem approbantis, seque ei subjicientis; 3° actus pro-stativus excellentiæ alienæ, et submissionis propriæ ad lam : qui actus vel est externus, ut in hominibus capitis clinatio, genuflexio, etc., vel est internus tantum, qualis st adoratio in Angelis, et anima rationali.

Nota 2. Adoratio dividitur : 1° in civilem et sacram.

Adoratio *civilis* ea est, quæ alicui exhibetur propter ali-uam excellentiam naturalem et politicam; sic[1] Abraham lios Heth adoravit, sic adorantur Reges, superiores, etc.

Adoratio *sacra*, seu *religiosa*, est ea, quæ alicui exhibetur ropter aliquam supernaturalem excellentiam. Hæc, prop-er excellentiæ diversitatem, triplex est, nempe *latriæ*, *uliæ*, et *hyperduliæ*; quæ voces non tam spectantur secun-lum sensum grammaticalem, quam secundum usum, se-undum quem,

Latria est adoratio quæ soli Deo exhibetur propter infi-iitam ejus excellentiam, qua supremum in res omnes reatas habet dominium. Cultus latriæ secundum commu-iem usum exprimitur per nomen *adoratio*.

Dulia est adoratio quæ sanctis exhibetur propter eorum gratiæ et gloriæ supernaturalem perfectionem et excel-entiam.

Hyperdulia est adoratio quæ soli beatæ Mariæ Virgini exhibetur propter eximiam ejus supra omnes alias crea-

[1] Genes. 23.

turas præeminentiam; unde hic cultus mediat inter latriam et duliam.

Dividitur 2° in absolutam et relativam.

Adoratio *absoluta* est ea, quæ exhibetur alicui propter excellentiam sibi inexistentem, in qua sistit, nec ulterius tendit.

Adoratio *respectiva* est ea, quæ exhibetur alicui propter excellentiam, non propriam, sed alterius quem repræsentat, vel ad quem relationem habet: talis est illa quæ redditur imaginibus; refertur enim ad exemplar, cujus imagines sunt. His præsuppositis,

Quæritur : 1° Utrum Christus, beata Virgo et Sancti colendi sint, et quo cultu? 2° Utrum imagines Christi, beatæ Mariæ Virginis et Sanctorum sint colendæ, et quo cultu? 3° Utrum vera Crux et Reliquiæ Sanctorum sint colendæ, et quo cultu? triplici quæstione.

QUÆSTIO I.

UTRUM CHRISTUS, BEATA VIRGO, ET SANCTI, SINT COLENDI, ET QUO CULTU?

Nota. Certum est apud omnes, Christum, quatenus est hic homo, adorandum esse adoratione absoluta latriæ, quia sic sumptus, est verus Deus; difficultas ergo solum remanet utrum humanitas Christi, prout est unita Verbo, et velut unum totum cum illo constituens, sit colenda cultu latriæ.

CONCLUSIO I.

Christus, ut homo, sive humanitas Christi prout conjuncta Verbo divino, adorari debet cultu latriæ absoluto.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1] *: Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem... propter quod et Deus exaltavit illum, et*

[1] Philipp. 2.

onavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine esu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, et infernorum. Ex quo sic argumentor : Apostolus ibi loquitur de eo, quem Deus exaltavit in meritorum mercedem; atqui is non est Christus prout est Verbum, sed tantum prout est homo, nec enim meruit, nec exaltari potuit ut Deus : ergo Christo prout homini, seu humanitati Christi, Deus exhiberi voluit ab omni creatura absolutam latriæ adorationem, per genuflexionem significatam.

PROB. 2. *Ex Patribus.* D. Athan.[1], loquens de adoratione Christi, ait : *Etsi enim ipsa caro seorsim spectata, pars sit rerum creatarum, attamen Dei facta est corpus : neque vero hujusmodi corpus a Verbo dividentes adoramus, neque cum Verbum volumus adorare, ipsum a carne removemus.* Ergo si humanitas a Verbo dividi non debet, eadem ipsi debetur species adorationis, quæ Verbo divino exhibetur.

D. Damascen.[2] expresse asserit carnem et Verbum in Christo unica adoratione coli : *Unus igitur Christus,* inquit, *Deus perfectus et homo perfectus, quem adoramus cum Patre et Spiritu, unica adoratione cum ejus immaculata carne; neque tamen, hoc agentes, creaturæ servimus; non enim velut nudam carnem adoramus, sed ut divinitati conjunctam.* Ergo objectum adorationis est, tum Verbum, tum humanitas Verbo conjuncta; *adoro utrumque,* addit, *quod est Christi propter divinitatem carni copulatam.* Quæ est adorationis motivum.

D. Ambros.[3], explicans hæc verba Ps. 98 : *Adorate scabellum pedum ejus, quia sanctum est,* ait : *Per scabellum terra intelligitur; per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus, et quam Apostoli in Domino Jesu adorarunt.*

PROB. 3. *Ex definitionibus Concil. generalium.* Concil. V : *Si quis,* inquit, *duas adorationes introducit, et non una adora-*

[1] Epist. ad Adelphium. — [2] Lib. 3 *de Fide.* — [3] Lib. 3 *de Spiritu Sancto,* cap. 11.

tione Verbum incarnatum cum propria ejus carne adorat, anathema sit. Eodem modo loquuntur alia Concilia.

PROB. 4. *Ratione.* Tota Christi persona supremo latriæ cultu adoratur; atqui tota persona Christi non est solum personalitas Verbi, sed etiam omnis natura quæ in illa subsistit : ergo cum adoratur persona Christi, eadem adoratione adoratur humanitas Christi subsistens subsistentia Verbi.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Soli Deo cultus latriæ debetur; atqui humanitas Christi non est Deus. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Humanitas Christi, a Verbo separata, *conc.;* cum Verbo hypostatice unita, *nego min.* Porro, hic spectamus humanitatem Christi, prout est conjuncta cum Verbo in unitate personæ Verbi, cujus est natura; ergo simul cum Verbo adoratur eodem latriæ cultu, non quidem propter suam propriam excellentiam, sed propter insitam Verbi excellentiam.

INST. Si humanitas Christi adoretur tantum propter excellentiam Verbi cum quo unitur, adoratur cultu latriæ relativo; atqui ex nobis humanitas Christi adoratur tantum propter excellentiam Verbi. Ergo.

RESP. *Nego seq. maj.* Nam cultus relativus est is, quo unum suppositum adoratur propter excellentiam alterius suppositi; quando autem humanitas adoratur propter excellentiam Verbi, adoratur propter excellentiam sui proprii suppositi.

OBJICIES 2. Natura, quæ excellentiam habet distinctam ab excellentia sui suppositi, potest coli cultu distincto ab eo qui exhibetur suo supposito; atqui humanitas Christi habet excellentiam gratiæ et gloriæ distinctam ab excellentia increata Verbi. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Si illa excellentia non sit conjuncta cum excellentia quæ majorem cultum exigat, *conc.;* si sit conjuncta, *nego maj.* Porro, excellentia humanitatis Christi est

njuncta cum infinita Verbi excellentia, et ideo debet eo-
em cultu latriæ coli, ac Verbum. *Ratio est,* quia in publico
ultu præcipuus personæ titulus spectari debet; neque
nim probaretur qui Pium IX, ut Archiepiscopum pro-
nciæ romanæ, non ut summum totius orbis Pontifi-
em, salutaret; talis enim salutatio esset injuriosa potius
uam honorifica, ut patet.

INST. D. Damasc. [1] ait : *Non materiam, sed materiæ aucto-
em adoro, qui propter me materia factus est... materiam vero,
er quam mihi salus parta est, colere non desinam, non tamen
t Deum, absit.* Ergo humanitas Christi adorari debet cultu
nferiori, nempe hyperduliæ.

RESP. *Dist. ant.* Humanitas Christi non debet adorari ut
eus, propter suam excellentiam, *conc.;* propter excellen-
am Dei, cujus est aliqua natura, *nego ant.* Sese explicat
iv. Damasc. [2] : *Ipsius caro,* inquit, *suapte quidem natura...
audquaquam adoranda est, utpote condita : at cum Deo Verbo
opulata sit, ob ipsum et in ipsó adoratur.*

CONCLUSIO II.

*I. Virgo, cæterique Sancti, colendi sunt aliquo cultu religioso
absoluto.* Est de fide contra Lutheranos et Calvinistas,
definita in *Concil. Trid., sess.* 25, de Invocatione Sanc-
torum.

PROB. 1. *Ex Scriptura,* quæ docet Patriarchas, Spiritu
ei motos, Angelis religiosum cultum exhibuisse; sic [3] :
lbraham occurrit in occursum eorum (Angelorum) *de ostio ta-
ernaculi sui, et adoravit in terram.* Et, Josue 5, dicitur, quod
um Angelus ipsi apparuisset et dixisset : *Sum princeps
xercitus Domini, et nunc venio; cecidit Josue pronus in terram,*
t adorans *ait...* Atqui eadem est ratio de hominibus beatis
c de Angelis; ergo sicut Angeli cultu religioso, in eorum

[1] Orat. 1 *de Imaginibus.* — [2] Lib. 4 *orthodoxæ fidei,* cap. 3. —
Genes. 1.

sanctitate fundato, coluntur, ita et Sancti cum Christo regnantes coli possunt.

PROB. 2. *Ex tradit. Patrum.* Div. Hieron., epistol. *ad Riparium contra errores Vigilantii,* qui primus cultum Sanctorum abjecit, ait : *Honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum, qui ait : Qui vos spernit, me spernit.*

S. Damasc. [1] : *Honorare decet Sanctos, ut amicos Christi, ut filios et hæredes Dei.*

D. Ambros. [2] : *Quisquis honorat martyres,* inquit, *honorat et Christum, et qui spernit Sanctos spernit et Dominum.*

PROB. 3. *Ex praxi Ecclesiæ,* quæ Sanctos semper venerata est, dies festos in eorum honorem instituit, templa Deo in memoriam eorum dicavit, etc. Ergo, etc.

PROB. 4. *Ratione.* Tam licet Sanctos cultu religioso colere ob eorum supernaturales dotes, quam licet cultu civili et politico honorare principes, nobiles, etc. Atqui.

CONCLUSIO III.

Sancti colendi sunt cultu duliæ, sed Beatissima Virgo cultu hyperduliæ.

PROB. PRIMA PARS. Quia cultus *duliæ* est is qui exhibetur multis ob eorum excellentiam creatam et supernaturalem, nec alicui est singularis ; atqui cultus Sanctis, et quidem omnibus, exhibetur, ob eorum excellentiam creatam et supernaturalem, nimirum propter dona gratiæ et gloriæ quibus cumulantur. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Quia cultus *hyperduliæ* est is qui exhibetur uni singulari personæ creatæ propter eximiam et singularem excellentiam supernaturalem ; atqui Beatissima Virgo ex maternitate Dei contraxit eximiam ac singularem aliquam excellentiam, qua cæteros omnes Sanctos transcendit : ergo debet coli cultu aliquo speciali, ac ma-

[1] Lib. 4 *de Fide*, cap. 16. — [2] Serm. 6.

jori eo quo cæteri Sancti coluntur, qui cultus vocatur *hyperdulia*.

OBJECTIONES CONTRA CULTUM SANCTORUM.

OBJICIES 1. Apostolus [1] dicit : *Soli Deo honor et gloria ;* ergo solus Deus est cultu religioso colendus.

RESP. *Nego conseq.* Solus Deus est colendus cultu latriæ, *conc.;* cultu inferiori, *nego conseq.* Nam ibidem Apostolus ait : *Gloria et honor omni operanti bonum.*

INST. 1. Servitus et submissio soli Deo debetur ; atqui in omni cultu est servitus et submissio. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Servitus et submissio suprema, *conc.;* servitus inferior, *nego maj.* Cultus porro, qui exhibetur propter excellentiam creatam, inferior est eo, qui soli Deo exhibetur propter excellentiam increatam et infinitam.

INST. 2. S. Petrus [2] cultum, qui sibi exhibebatur a Cornelio, recusavit, dicens : *Surge, nam et ego homo sum.* Ergo D. Petrus inquit solum Deum esse colendum.

RESP. *Nego conseq.* Nam D. Petrus et humilitate et modestia ita se gessit, non autem ex eo quod putaret hoc esse illicitum : *Hoc faciens,* inquit D. Chrysost.[3], *humilitatem suam ostendit, et alios docuit.*

INST. 3. Angelus Joanni volenti ipsum adorare, dicit : *Vide ne feceris, conservus enim tuus sum... Deum adora.* Ergo Sancti non sunt colendi.

RESP. *Nego conseq.* Non enim Angelus hunc cultum recusavit, quod sit illicitus, nam constat ex locis a nobis citatis Angelos bonos adorationem ab hominibus oblatam non semper recusasse, sed hunc honorem recusavit Angelus propter duas rationes.

Prima est D. Augustini : quia scilicet Angelus sic apparuit, ut potuerit existimari Christus, quare monendus fuit D. Joannes, ne cultum latriæ exhiberet.

Secunda est Gregorii Magni, quia nempe postquam Deus

[1] Ad Tim. 1.— [2] Art. 17.— [3] Hom. 23 in acta Apost.— [4] Apocal. 19

factus est homo, Angeli apparentes facile non permiserunt se coli ab hominibus, præcipue ab Apostolis ad procurandam Dei gloriam destinatis. Porro, Angelum non rejecisse adorationem, quia erat illicita, patet ex Apocal. 22, ubi D. Joan. iterum voluit Angelum adorare, quod certe nunquam tentasset, si credidisset hanc adorationem sibi prohiberi ut illicitam.

INST. 4. Apostolus [1] ait : *Nemo vos seducat in humilitate et religione Angelorum.* Atqui ibi reprehendit quosdam, qui Angelis cultum exhibebant. Ergo, etc.

RESP. *Dist. min.* Reprehendit quosdam, qui Angelis exhibebant cultum latriæ, *conc.;* cultum duliæ, *nego min.* Hic ergo Apostolus damnat cultum, quem aliqui, hausto a Platonicis errore, exhibebant Angelis, per quos mundum fuisse conditum et nos reconciliatos Deo dicebant, non autem per Christum, quem Angelis inferiorem esse contendebant, ut interpretatur Div. Chrysost. [2] in hunc locum. *Sunt nonnulli*, inquit, *qui dicunt non oportere per Christum reconciliari, et ad Patrem accedere, sed per Angelos.* Quos arguit Apostolus his verbis sequentibus : *Et non tenens caput* (id est Christum), *ex quo totum corpus... crescit in augmentum Dei.*

INST. 5. Idem significant dulia ac latria, utrumque enim servitutem significant ; atqui Sancti non possunt adorari cultu latriæ : ergo nec cultu duliæ.

RESP. *Dist. maj.* Idem significant dulia et latria, secundum vim nominis, *conc.;* secundum usum Ecclesiæ, *nego maj.* Nam secundum usum Ecclesiæ, *latria* significat servitutem supremam quæ soli Deo exhibetur ; *dulia* vero significat servitutem imperfectam et honorariam, quæ exhibetur Sanctis qui cum Christo regnant.

OBJICIES 2. Multi Patres damnant cultum sanctis hominibus et Angelis exhibitum. Ergo.

[1] Coloss. 2. — [2] Hom. 7.

RESP. *Dist. min.* Damnant cultum latriæ Sanctis exhibitum, *conc.*; cultum duliæ, *nego ant.* Sic D. Epiphan.[1] reprehendit Collyridianos, qui B. Virginem cultu supremo colebant atque mulieres constituebant quæ ei offerrent sacrificia.

INST. D. August.[2] eos reprehendit, qui sepulcra martyrum colunt. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Reprehendit eos, qui sepulcra martyrum colunt, perverse et inordinate, *conc.*; religiose, *nego ant.* Ut se exponit *ibidem* D. Aug. dicens: *Novi multos esse, qui luxuriosissime super mortuos bibant.* Qui cultus erat perversus et gentilitatem sapiens. Aperte vero D. Aug. laudat cultum duliæ Sanctis exhibitum; ait enim[3] contra Faustum: *Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat... colimus martyres*, etc.

QUÆSTIO II.

UTRUM IMAGINES CHRISTI, BEATÆ MARIÆ VIRGINIS, ET ALIORUM SANCTORUM, SINT COLENDÆ, ET QUO CULTU?

Nota 1. Differt imago ab idolo, quod *imago* sit similitudo rei veræ, seu repræsentet id quod est; e contra *idolum* sit similitudo rei falsæ, seu repræsentet id quod non est: sic repræsentatio dei Jovis est idolum, quia Jupiter repræsentatur tanquam deus, cum talis non sit.

Nota 2. Sæculo Ecclesiæ VIII, omnem imaginum cultum ut illicitum et impium, damnarunt *Iconoclastæ*, quorum princeps fuit *Leo Isaurus*, Orientis Imperator, qui publico edicto omnes imagines e templis tolli jussit, atque multos Christianos, imaginum defensores, martyrio delevit. Hujus filius, Constantinus Copronymus, Imperii et impietatis paternæ hæres, convocavit conciliabulum Constantinopoli, cui interfuerunt 333 Episcopi, in quo cultus imaginum

[1] Hæresi 79. — [2] Lib. de Moribus Ecclesiæ. — [3] Lib. 20, cap. 21.

proscriptus fuit; quod conciliabulum, cum Iconoclastarum hæresi, fuit damnatum in Concilio Nicæno II, œcumenico VII.

Hæresim Iconoclastarum ubique proscriptam, ex inferis suscitarunt sæculo XII Albigenses, sæculo XIV Wiclefitæ, et sæculo XVI Lutherani et Calvinistæ, contra quos sit

CONCLUSIO I.

Cultus Imaginum Christi, et Sanctorum, licitus est, pius ac religiosus. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1], duo Cherubini ad Arcæ latera positi, imagines erant Angelorum: Cherubinis illis cultus religiosus exhibebatur a Judæis. Ergo, etc. Idem dici debet de *serpente æneo*, quem Moyses jussu Dei erexit in deserto, qui erat Christi in Cruce pendentis figura; et de *Arca fœderis*, quæ, cum Dei majestatem exhiberet, tanto honore fuit venerata ab Israelitis, ut coram illa adorantes procumberent; Josue 7: *Josue pronus cecidit super terram coram Arca Domini usque ad vesperam, tam ipse, quam omnes senes Israel.*

PROB. 2. *Traditione Patrum.* D. Basil., epistola *ad Julianum Apostatam*, ait: *Characteres imaginum ipsorum* (Apostolorum et Martyrum) *honoro, et palam adoro: hoc enim nobis a Sanctis Apostolis traditum, non est prohibendum.*

D. Chrysost. in *Liturgia* dicit: *Sacerdos, ad Imaginem Christi, caput inclinet.*

D. Damasc. [2] cultum Crucis et Imaginum asserit esse traditionem Apostolicam.

PROB. 3. *Ex Conc. generalibus:* Nicæno II, in quo damnati fuerunt Iconoclastæ, quod sic pronuntiat: *Definimus... sicut figuram pretiosæ ac vivificæ Crucis, ita venerabiles et sanctas imagines proponendas... congruenter in sanctis Dei Ecclesiis,* etc.; *quanto enim frequentius per imaginalem forma-*

[1] Exodi 25. — [2] Lib. 4 *de Fide*, cap. 17.

tionem videntur, tanto, qui eas contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum earum memoriam et desiderium, et ad osculum, et ad honorariam his adorationem tribuendam, non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæque solam naturam divinam decet impertiendam... sic enim robur obtinet SS. PP. nostrorum doctrina, id est, traditio sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ a finibus usque ad fines terræ suscepit Evangelium.

Concil. Trident. in quo damnati sunt Lutherani et Calvinistæ, docet, sess. 25 : *Imagines Christi, Deiparæ Virginis, et aliorum Sanctorum, in templis præsertim habendas ac retinendas, eisque debitum honorem et venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in eis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ ; vel quod ab eis sit aliquid petendum; vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant ; ita ut per Imagines quas osculamur, et coram quibus caput aperimus et procumbimus, Christum adoremus ; et Sanctos, quorum illæ similitudines gerunt, veneremur.*

PROB. 4. *Ratione.* Quando res aliqua digna est honore, ejus quoque imago digna est illo honore; sic, quia Rex cultu civili dignus est, ejus imagines cultu civili honoramus, quia *qui adorat imaginem, in ipsa adorat imperatorem*, ait Div. Athan. [1]. Atqui Christus et Sancti aliquo cultu religioso digni sunt, ut supra probatum est; ergo et eorum imagines.

Confirmatur, quia sanctas imagines in templis honorifice collocatas, atque fidelium venerationi expositas fuisse testantur veteres Patres, pene omnes et historiographi. Religiosum et pium referre putavi antiquissimum monumentum, quod propriis oculis vidi *Neapoli* in Catacumbis, in quibus adhuc hodie Christi, sub pastoris habitu ovem deperditam reportantis : Virginis Deiparæ Filium ablac-

[1] Serm. 4 *contra Arianos.*

tantis, Petri et Pauli, exstant imagines supra rupem, variis coloribus auro mixtis, depictæ, quarum conservationem, nonnisi singulari Dei providentiæ adscribere non dubitavi.

CONCLUSIO II.

Imagines Christi et ejus Crucis, cultu latriæ respectivo; imagines B. M. V., cultu hyperduliæ respectivo; et imagines Sanctorum, cultu duliæ respectivo, sunt colendæ.

PROB. 1. *Ex Conciliis œcumenicis.* Concilium Nicænum II, rationem reddens cultus, quem SS. Imaginibus decernit, ait: *Imaginis enim honor ad primitivum transit, et qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam.* Idem habet Conc. Trid. supra citatum.

PROB. 2. *Ratione.* Quia ex dictis, Christus colitur cultu latriæ absoluto; Beata Virgo Maria cultu hyperduliæ absoluto; et Sancti cultu duliæ item absoluto; atqui imagines coluntur per relationes ad prototypa: ergo imagines Christi cultu latriæ relativo; imagines B. V. cultu hyperduliæ relativo; et imagines Sanctorum cultu duliæ respectivo, sunt colendæ.

OBJECTIONES CONTRA CULTUM IMAGINUM.

OBJICIES 1. Scriptura vetat cultum imaginum [1]: *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem.* Ergo.

RESP. *Nego ant.* Ibi enim sola prohibetur idololatria, seu cultus imaginum et simulacrorum quæ a Paganis proponebantur adoranda cultu latriæ instar Deorum; quod constat, tum ex his verbis antecedentibus: *Non habebis deos alienos coram me, non facies tibi sculptile*, etc.; tum ex his consequentibus: *Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis;* tum ex eo quod dicitur: *Non facietis vobis idolum et sculptile... ut adoretis eum*, videlicet cultu latriæ, ut faciebant cæteræ nationes.

[1] Exodi 20. — [2] Levit. 26.

OBJICIES 2. Concil. Eliberitanum [1] statuit *picturas in ecclesia esse non debere, ne quod colitur et adoratur, in parietibus depingatur*. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Statuit picturas in ecclesia esse non debere, quia locus et tempus id postulabant, *conc.;* quia illicitus est earum cultus, *nego ant.;* prohibuit ergo Concilium, ne imagines in parietibus ecclesiarum depingantur : 1° propter metum, ne, imminente persecutione, Christiani eas secum auferre aut occultare non possent, et ita Paganis et Judæis ludibrio essent; 2° propter periculum idololatriæ, quod tunc temporis probabiliter imminebat, nam in omnibus fere actis illius Concilii agitur de iis qui labuntur in idololatriam.

INST. 1. Duo Concilia Constantinopoli habita : *primum,* sub Leone Isauro; *secundum,* sub Constantino Copronymo, definierunt illicitum esse cultum Imaginum. Ergo.

RESP. *Nego conseq.* Illa enim duo Concilia non fuere legitima, sed Conciliabula a seditiosis Episcopis, sub Imperatoribus Iconoclastis, contra voluntatem Romani Pontificis, coacta, quæ a Concilio Nicæno II fuerunt damnata, et semper ab Ecclesia rejecta.

INST. 2. Conc. Francofordiense, præsentibus legatis Hadriani I, damnavit VII Synodum Nicænam III, ob probatum in Concilio cultum Imaginum. Ergo, etc.

RESP. *Nego ant.* Neque enim Concilium Francofordiense ideo damnavit Concil. Nicænum II, quia probavit cultum legitimum sacrarum Imaginum; sed quia, errore facti, credidit hoc Concilium definiisse imagines Sanctorum cultu latriæ absoluto adorandas esse, itemque tale decretum a Græcis, sine consensu Summi Pontificis, latum fuisse. Huic errori occasionem dedit confessio fidei Constantini, Constantiæ Cypri Episcopi, a Concilio Nicæno approbata et recepta, sed a Græco in Latinum male reddita, his verbis :

[1] Can. 36.

Suscipio et amplector sanctas et venerabiles imagines secundum servitium adorationis, quod consubstantiali Trinitati emitto. Cum sic in Græco habeatur : *His consentio et concors sum, suscipiens et cum honore amplectens sanctas et venerandas imagines; ac latriæ adorationem soli supersubstantiali ac vivificæ Trinitati defero.* Ex quo patet Patres Francofordienses neque rejecisse definitionem Nicænam, neque damnasse cultum Imaginum, sed tantum cultum latriæ illis deferendum, sicut defertur vivificæ Trinitati (quem etiam cultum damnat VII Synodus) damnasse, his verbis : *Allata est in medium quæstio de Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum, ita ut deificæ Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur ; hoc autem Patres nostri, adorationem renuentes, contempserunt, atque consentientes damnaverunt.* Nec parit difficultatem, quod canon Francofordiensis, Synodum appellet Constantinopolitanam, non Nicænam ; id enim ex hoc provenit, quod Synodus Nicæna II fuit primum Constantinopoli congregata, deinde Nicæam translata.

Inst. 3. Libri quatuor, *Carolini* dicti, quos Carolus Magnus aut exaravit, aut exarari jussit contra definitionem Concilii Nicæni II, cultum Imaginum in Concilio Nicæno II definitum damnant. Ergo.

1° *Aliqui respondent ad hoc argumentum,* auctorem librorum Carolinorum damnasse cultum Imaginibus a Concil. Nicæno decretum, quia, errore facti, cultum latriæ ipsis a Patribus Nicænis decretum fuisse existimabat, eo quod infida actorum illius Concilii translatione usus fuerit; hocque probant : 1° *Ex libro primo Carolino, cap. secundo,* ubi dicitur : *Non mediocris est error, cum aliud adoratur religionis cultu, quam is qui dicit : Dominum tuum adorabis et illi soli servies.* Loquitur ergo de cultu soli Deo debito : alias non sibi constaret auctor, qui admittit cultum Sanctorum. 2° *Ex titulo cap. 27, libri* III, qui sic habet : *Insipienter Cons-*

tantinus Constantiæ Cypri Episcopus dixit : suscipio... imagines secundum servitium adorationis, quod consubstantiali Trinitati emitto. Ubi certe damnatur cultus latriæ imaginibus exhibitus. 3° *Ex titulo cap.* 18, qui est : *Quod Euthymius Sardensis a præfati Constantini errore non multum dissentit, eo quod ait : ex toto corde suscipio venerandas imagines cum condecenti honore et amplectabili adoratione.* Ergo, licet per hanc vocem, *amplectabili*, nomen *adoratio* referatur ad cultum duliæ, tamen auctor Carolinorum, ex errore, illud de cultu latriæ interpretatus est, cum dicat, confessionem *Euthymii* non multum differre ab infida translatione confessionis *Constantini* in Cypro Episcopi.

2° *Alii respondent,* auctorem librorum Carolinorum, aliosque Episcopos Gallos, cultum quem Græci Imaginibus deferebant, non rejecisse quoad substantiam, sed tantum quoad varios modos, quibus illas honorabant, v. gr. luminibus, thurificatione, genuflexione, corporis prostratione et aliis similibus modis, qui cum non essent in usu apud Gallos, ac superstitionis aliquid redolere videri potuissent cum imperitorum scandalo, ab auctore Carolinorum improbati fuerunt, salva remanente cultus substantia. *Nam etsi,* ait præfatus auctor, *a doctis quibusque vitari possit, hoc, quod illi in adorandis imaginibus exercent, qui videlicet, non quid sint, sed quid innuant, venerantur, indoctis tamen quibusque scandalum generant, qui nihil aliud in his præter id quod vident, venerantur et adorant.*

Inst. 4. Conventus Parisiensis, ann. 824, jussu Ludovici Pii convocatus, damnat iterum et Concilium Nicænum et cultum Imaginum. Ergo.

Resp. *Dist. ant. similiter.* Damnat cultum Imaginum superstitiosum, quem errore veteres Patres Parisienses Græcis imputabant ob male redditam confessionem Constantini, *conc.;* cultum legitimum, *nego ant.:* sese explicant illustrissimi Præsules in Epistola *ad Ludovicum Pium,* his verbis : *Imagines Sanctorum stulta præsumptione non sunt confringendæ,*

et ad injuriam Sanctorum abolendæ; sed potius, hujuscemodi superstitione remota, juxta veram religionem, memoriæ et amoris causa, ob recordationem eorum, quorum imagines sunt habendæ, sicut a B. Gregorio, satis catholice perspicueque dictum declaratur. Non ergo rejicit cultum duliæ, qui in eo potissimum positus est, ut imagines in templis honorifice collocentur, *ad memoriam et honorem eorum, quorum imagines sunt.*

Objicies 3. Multi Patres aperte damnant cultores Imaginum; namque : 1° S. Irenæus [1] ponit inter alios Carpocratis et Gnosticorum errores, quod colerent imaginem Christi.

2° Div. Ambros. [2] ait : *Helena Crucem invenit, Regem adoravit, non lignum utique, qui est error Gentilium.*

3° Div. Hieronym. [3] dicit : *Cultores Dei imagines adorare non debent.*

4° D. August. [4] : *Novi multos esse sepulcrorum et picturarum adoratores.*

5° Divus Epiphanius [5] : *Habete*, inquit, *in memoria, ne imagines inducatis, sed per memoriam habete Deum in cordibus vestris.*

Resp. *Dist. ant.* Multi Patres aperte damnant Imaginum cultum, perversum et superstitiosum, *conc.;* cultum legitimum, *nego ant.* Id evidenter patet, nam :

1° Div. Irenæus Carpocratem arguit, quod imaginem Christi eo modo coleret, quo gentiles idola colunt, nimirum sacrificiis, *cum quibus idolis*, inquit, *etiam alias imagines Jesu collocant, collatasque adorant, et gentium ministeria perficiunt.*

2° D. Ambros. solum vult Helenam ante Crucem Christi prostratam, non adorasse lignum cultu latriæ absoluto, sed ipsum Christum, quod et nos vere docemus.

3° Div. Hieronym. loquitur de simulacris gentium; arguit enim eos qui deos gentium adorant, quod tres pueri facere recusarunt in Babylone.

[1] Lib. 1, cap. 24. — [2] Orat. *de Obitu Theodosii.* — [3] In cap. 3, Danielis. — [4] Lib. *de Moribus Ecclesiæ*, cap. 34. — [5] Epist. ad Theodos. Imperat.

4° D. Aug. de iis loquitur, qui ad quorumcumque hominum sive tumulos, sive picturas, festa conviviis celebrabant: *Nolite consectari turbas imperitorum*, inquit, *qui vel in ipsa vera religione superstitiosi sunt; vel ita libidinibus dediti, ut obliti sint quid promiserint Deo. Novi multos esse sepulcrorum et picturarum adoratores.*

5° Epistola Div. Epiphanii est supposititia, ut variis argumentis probant Patres Nicæni, quibus hæc verba addunt: *Deinde, in* Historia Hæresum *abipso facta, venerationem Imaginum non recensuit. Denique libri S. Epiphanii notissimi sunt; quæ autem objiciuntur, penitus ignota.*

Objicies 4. Pictura, lignum, etc., non sunt digna cultu. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Si spectentur in se, *conc.;* si spectentur ratione repræsentationis, *nego ant.;* et ideo cultu tantum relativo coluntur, qui cultus fertur quidem ad imaginem, sed terminatur ad imaginis prototypum.

Inst. 1. Ethnici, præsertim doctiores, non crediderunt lignum et lapides esse deos, sed in statuis coluerunt Deum verum per illas repræsentatum; ergo Catholici, adorando imagines Dei, æque sunt idololatræ, ac illi.

Resp. *Nego ant.* Constat enim ex Historiis sacris et profanis plerosque idololatras statuas, seu idola pro diis habuisse [1]: *Appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium*, etc. Quod si aliqui, argumentis Christianorum convicti, non crediderint illas statuas esse deos, tamen circa illas varie errabant: 1° quia per illas statuas repræsentabant falsos deos; 2° quia sentiebant in eis aliquod numen habitare, et ideo eas absoluto cultu adorabant; 3° quia credebant nihil a diis posse impetrari nisi per simulacra. Porro, ab iis erroribus longe absunt Catholici, qui, cum Conc. Trident., profitentur nullam inesse imaginibus virtutem intrinsecam,

[1] Sap. 13.

neque ab eis quidquam petendum et sperandum, sed a Deo et Christo per invocationem Sanctorum, quos illæ imagines repræsentant.

Inst. 2. Homo est imago Dei; atqui tamen, qua talis, non est aliquo cultu religioso colendus. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Homo est imago Dei propter suas perfectiones naturales, *conc.*; supernaturales, *nego maj.* Porro, cultus religiosus qui Sanctis exhibetur, fundatur in donis supernaturalibus quæ possident.

QUÆSTIO III.

UTRUM VERA CRUX, ET RELIQUIÆ SANCTORUM SINT COLENDÆ, ET QUO CULTU?

Nota 1. Per veram Crucem intelligi eam, in qua Christus fuit crucifixus, quæ sacro ejus cruore fuit purpurata et ab Helena inventa.

Nota 2. Per Reliquias Sanctorum non solum intelliguntur corpora mortuorum, eorum ossa, sed etiam vestes et quævis alia, quæ ipsis servierunt, dum in terris viverent.

Nota 3. Cultus veræ Crucis et Reliquiarum Sanctorum, eosdem passus est hostes, quos cultus imaginum, contra quos

CONCLUSIO I.

Vera Crux Christi adorari debet; et quidem cultu latriæ relativo. Prima pars est de fide, definita in Conc. Trid.[1], tit. *de Reliquiis Sanctorum.*

Prob. prima pars. *Auctoritate Ecclesiæ*, quæ veræ Crucis inventionem et ejusdem exaltationem, solemni festo honorari voluit, in quibus solemnitatibus canit : *O Crux! ave, spes unica*; Et : *Tuam Crucem adoramus*, etc. Ergo.

Prob. 2. *Ex Patribus.* D. Ambros. [2] ait : *Sapienter Helena*

[1] Sess. 25. — [2] Orat. in Theodosium.

egit, quæ crucem in capite Regum levavit, ut Crux Christi in Regibus adoretur.

D. Hieronym.[1] dicit: *Ergone erit illa dies, quando nobis liceat speluncam Salvatoris intrare, Crucis deinde lambere lignum?* Eodem modo loquuntur cæteri Patres.

Prob. 3. *Ratione.* Primum victoriæ Christi et nostræ salutis instrumentum, quod Sanguine pretioso fuit consecratum, atque Christum in Cruce extensum repræsentat, maxima certe veneratione est dignum; atqui talis est Crux vera. Ergo.

Prob. secunda pars. Quia Christus, etiam ut homo, adoratur per ordinem ad Christum; ergo adoratur cultu latriæ relativo.

Confirmatur: Ex Divo Thoma, qui ait[2]: *Si loquamur de ipsa Cruce, in qua Christus crucifixus est, utroque modo est a nobis veneranda: uno scilicet modo, in quantum repræsentat nobis figuram Christi, et extensi in ea; alio modo, ex contactu ad membra Christi, et ex hoc quod ejus sanguine est perfusa. Unde utroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latriæ;* quæ sane est absoluta erga Christum et respectiva erga Crucem.

Objicies: Vera Crux, et alia passionis instrumenta, Christo ignominiam attulerunt; ergo potius execranda sunt, quam honoranda.

Resp. *Dist. ant.* Christo ignominiam attulerunt, et simul sunt signum victoriæ Christi et nostræ salutis, *conc.*; et tale signum non sunt, *nego ant.* Infideles primo modo considerant Crucem Christi, Christiani vero secundo modo, quo sensu est adoranda; quare Apostolus[3] ait: *Verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem, qui salvi fiunt, id est nobis, Virtus Dei est.*

Inst. 1. Ideo humanitas Christi adoratione latriæ colitur, quia unita est Verbo in persona; atqui Crux sic non est Verbo unita. Ergo.

[1] Epist. 18 ad Marcellam.— [2] 3 part., quæst. 25, art. 4.— [3] 1 Cor. 1.

Resp. *Nego conseq.* Argumentum enim supponit illud tantum posse adorari cultu latriæ, quod Verbo fuit personaliter unitum, quod est falsum; nam ex D. Thom., ad 2, potest etiam cultu latriæ adorari quidquid Christo fuit unitum per repræsentationem et contactum: *Atqui Crux vera fuit unita Christo per repræsentationem et contactum; et hac sola ratione ei exhibetur reverentia*, ait Divus Thomas. Ergo.

Inst. 2. Ergo etiam labia Judæ, quibus Christus osculatus est, asinus quo vectus est, etc., colenda sunt cultu latriæ, propter contactum Corporis Christi; absurdum conseq. Ergo, etc.

Resp. *Nego illatum.* Disparitas est inter res inanimatas et animatas, quod hæ non honorentur, nisi propter intrinsecam suam excellentiam; illæ e contra possint coli, propter habitudinem, quam possunt habere ad rem veneratione dignam.

CONCLUSIO II.

Pie ac religiose Sanctorum Reliquiæ coluntur. Est de fide, contra Vigilantium, Lutheranos et Calvinistas.

Prob. 1. *Ex Scriptura* [1]. Ossa Joseph a Moyse honorantur, dum ea transfert ex Ægypto; [2] corpus Elisei contactu suo suscitat mortuum, et sic divinitus veneratio illi conciliatur. Fideles moribundi tangunt sudaria Pauli, et curantur [3]. Ergo, etc.

Prob. 2. *Ex Patribus,* dicentibus cum Divus Hieronymus [4], *Si non sunt adorandæ Reliquiæ Martyrum, quomodo legimus,* pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus? *Si ossa mortuorum polluunt contingentes, quomodo Eliseus mortuus mortuum suscitavit, et dedit vitam corpus quod, juxta Vigilantium, jacebat immundum.*

[1] Exod. 13 — [2] 4 Reg. 13. — [3] Actor. 19. — [4] Epist. ad Riparium

Hinc Conc. Trid. [1] definit: *Affirmantes Sanctorum Reliiis venerationem atque honorem non deberi... omnino damnan-ι, prout jam pridem eos damnavit et nunc etiam damnat Ec-sia.*

Prob. 3. *Ratione.* Quia corpora Sanctorum fuerunt templa iritus Sancti, organa sanctarum animarum, instrumenta :tutum; ergo pium est illa aliquo cultu religioso colere, m honor illis exhibitus redundet in ipsos Sanctos, quom sunt pretiosæ exuviæ.

Objicies: Deus [2] abscondit corpus Moysis, ne Judæi illud orarent; ergo improbat adorationem Reliquiarum.

Resp. *Dist. ant.* Ne Judæi illud adorarent cultu latriæ, ıc.; cultu duliæ, *nego ant.* Itaque Deus corpus Moysis scondi voluit Judæis, quia, cum essent valde propensi idololatriam, facile eum ut Deum honorassent, ob mirala ab eo, tum in Ægypto, tum in deserto patrata, ipsiıe ut Deo sacrificassent.

Inst. Christus [3] maledicit Judæis, quod magnifica seılcra Prophetis ædificarent. Ergo.

Resp. *Nego ant.* Non enim eis maledicit Christus, quod narent monumenta Prophetarum, sed quod cum sub etatis specie ornarent monumenta Prophetarum a majobus suis occisorum, suos majores imitarentur, meditando cisionem Christi, Prophetarum Domini; unde addit: *ofecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum.*

CAPUT VIII.

DE BEATA VIRGINE MARIA MATRE CHRISTI.

Nota. Immaculatam Virginis Mariæ Conceptionem probimus in *Tractatu de Deo Creatore* [4]; ejus divinam matertatem probavimus supra, in hoc tract. Restat ergo agen-

[1] Sess. 25. — [2] Deuter. ult. — [3] Lucæ 11. — [4] Diss. 3, cap. 3, art. 4. ncl. 2.

dum : 1° De ejus perpetua virginitate; 2° De ejus impeccabilitate; duplici articulo.

ARTICULUS I.

DE VIRGINITATE PERPETUA B. M. MATRIS CHRISTI.

Nota. Perpetua B. Mariæ virginitas varios habuit hostes. 1° *Cerinthus* et *Ebion* docuerunt Christum ex Josephi cum B. M. congressu genitum fuisse : ex quo sequitur B. M. non fuisse Virginem ante partum. 2° *Jovinianus* docuit B. M. in partu integritatem amisisse. 3° *Helvidius* asseruit B. M., post Christi partum, ex S. Josepho liberos suscepisse ; contra quos sit

CONCLUSIO.

Maria Mater Christi semper fuit Virgo, ante partum, in partu et post partum. Est de fide.

PROB. tota propositio : 1° *Ex Script.* Is. 7, statuitur virginitas B. Mariæ ante partum et in partu, his verbis : *Ecce Virgo concipiet et pariet Filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel*, hoc est, *Nobiscum Deus*. Quod vaticinium, non solum veteres Patres, sed etiam Matth. de Maria fuisse prædictum testantur... Ez. 44, statuitur virginitas B. Mariæ post partum, his verbis : *Porta hæc clausa erit, et non aperietur, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam*. Quem locum SS. Patres de B. M. Virginis utero interpretantur cum Divo Ambrosio [1] : *Hæc porta*, inquit, *est B. Maria, de qua scriptum est, quia Dominus pertransibit per eam, et erit clausa post partum, quia Virgo concepit, et genuit.*

PROB. 2. *Ex Patribus*, inter quos unum refero, D. Aug.[2] *Videte*, inquit, *miraculum Matris Dominicæ, Virgo concepit, Virgo paturiit, Virgo post partum permansit.*

[1] Epist. 7 ad Cyricium Papam. — [2] Serm. 25.

PROB. 3. *Ex definitione Conciliorum œcumenicorum*. In V ynodo, in confessione fidei, actione 3, dicitur: *B. Maria mper Virgo*. Et in Conc. Lateranensi, sub Martino V, can. , generatim definitur : *Si quis secundum SS. PP. non conletur proprie et secundum veritatem, Dei Genitricem sanctam, mperque Virginem et immaculatam Mariam... in ultimis sælorum absque semine concepisse ex Spiritu Sancto, et incorrupbiliter eam genuisse, indissolubili permanente, et post partum, jusdem virginitate, condemnatus sit*.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1 CUM EBION. Ad Galatas 4, dicitur : *Misit Deus Filium suum, factum ex muliere*. Atqui *mulier* est nomen feminæ corruptæ. Ergo.

RESP. *Nego min*. Nam vox, *mulier*, significat sexum, non qualitatem sexus; unde tam de Virgine dicitur, quam de corrupta, ut docet Tertull.[1], qui id probat ex eo quod *Eva*, statim a sua creatione, *mulier* appellata sit.

OBJICIES 2. Maria indiguit purificatione; ergo non fuit Virgo in partu.

RESP. *Nego ant*. Quod continet proposit. 24, damnatam ab Alexandro VIII. Ratio est, quia lex Purificationis eas solummodo mulieres obligabat quæ ex coitu imprægnatæ erant: [2] *Mulier, si suscepto semine, peperit masculum*, etc. Itaque legem Purificationis, qua non tenebatur, implevit ad præbendum aliis obedientiæ exemplum et scandalum vitandum ; non secus ac Christus voluit legi Circumcisionis et tributi obtemperare, licet eis legibus non teneretur.

OBJICIES 3. Matth. 1, de Maria et Joseph dicitur : *Antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto*. Atqui particula, *antequam*, denotat Mariam postea convenisse cum Joseph; ergo non fuit Virgo post partum.

RESP. *Nego min*. Nam, ut notat Div. Hieron. contra Helvidium, per particulam, *antequam*, *Scriptura quid factum*

[1] Lib. *de Velandis virginibus*. — [2] Levit. 12.

non sit, ostendit; non vero ostendit quid postea factum sit: unde addit Div. Hieron.: *Quod dicitur antequam convenirent, non sequitur ut postea convenerint.*

Inst. 1. Ibidem de Joseph dicitur: *Et non cognoscebat eam, donec peperit Filium suum primogenitum.* Atqui particula, *donec*, significat terminum continentiæ Joseph. Ergo.

Resp. *Nego min.* Nam particula, *donec*, non semper definitum tempus designat, sed infinitum; nec ita tempus præcedens connotat, ut futurum etiam non respiciat, v.g. Deus dicit Filio: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Quis inde inferat Christum non amplius futurum a dextris Dei postquam inimicos ejus posuerit scabellum pedum illius? ergo particula, *donec*, quod antea factum non sit, duntaxat ostendit.

Inst. 2. Christus habuit fratres. Matth. 12: *Ecce mater tua et fratres tui;* ergo Maria plures habuit filios.

Resp. *Nego conseq.* Nam Scriptura appellat fratres non solum eos qui ex iisdem patre et matre nati sunt, sed etiam eos qui consanguinei sunt; sic Abraham dicebat Lothi nepoti suo [2]: *Nos fratres sumus.*

Inst. 3. Ille est vere frater ex eisdem patre et matre, qui dicitur primogenitus; atqui Christus dicitur primogenitus Mariæ, Matth. 1: *Peperit Filium suum primogenitum.* Ergo, etc.

Resp. *Nego maj.* Nam primogenitus dicitur ille ante quem nullus genitus est, sive alter post ipsum genitus fuerit, sive non; nam, ut argumentatur D. Hieronym. contra Helvid., n. 8: Si primogenitus is tantum est quem sequuntur alii fratres, tamdiu Sacerdotibus primogenitus hominis non debebatur, quamdiu alius frater non fuisset procreatus, quod ex Num. 18, v. 15, aperte falsum est.

[1] Psalm. 109. — [2] Gen. 13.

ARTICULUS II.

DE IMPECCABILITATE B. M. VIRGINIS.

CONCLUSIO.

tissima Virgo immunis fuit ab omni prorsus peccato actuali, ve mortali, sive veniali. Propos. est Catholica contra Lu-eranos et Calvinistas.

ROB. 1. *Ex Concilio Tridentino* [1] definiente : *Si quis inem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, e gratiam amittere, atque ideo cum quis labitur, et pec-nunquam vere justificatum fuisse, aut contra posse in tota peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei ilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema*

ROB. 2. *Ex Patribus.* Divus Augustinus [2] ait : *Excepta cta Virgine Maria, de qua, propter honorem Domini, nul-prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem; e enim scimus, quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad vin-lum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere me-it eum, quem constat nullum habuisse peccatum.* Et Divus nardus [3] dicit : *Copiosiorem sanctificationis benedictionem eam descendisse, quæ et ipsius non solum sanctificaret or-t, sed et vitam ab omni deinceps peccato custodiret immunem, d nemini alteri in natis quidem mulierum creditur esse do-um.*

ROB. 3. *Ratione.* D. Th. [4] *Maria non fuisset idonea Mater isti, si aliquando peccasset, tum quia honor parentum redun-in prolem, secundum illud* Prov. 18. Gloria filiorum pa-ites eorum : *unde per oppositum ignominia matris in filium undasset; tum etiam quia singularem affinitatem habuit ad ristum, qui ab ea carnem accepit, dicitur autem* 1 Cor. 5 : æ conventio Christi ad Belial? *tum etiam quia Christus qui*

[1] Sess. 6, can. 23. — [2] Lib. *de Nat. et Grat.*, cap. 36. — [3] Epist. 147 *B. Virgine.* — [4] Opusc. 60, art. 30.

est Sapientia Patris, singulari modo habitavit, non solum in ejus anima, sed etiam in ejus utero; dicitur autem Sap. 1 : In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. *Et ideo simpliciter fatendum est, quod B. Virgo nullum peccatum actuale commisit, nec mortale, nec veniale, ut sic impleatur quod dicitur* [1] : Tota pulcra es amica mea.

Objicit Lutherus : Maria Angelo Incarnationem annuntianti, dicit : *Quomodo fiet istud?* ergo peccatum actuale infidelitatis commisit.

Resp. *Nego conseq.* Nam, ut ait Div. Bernard. : [2] *Non dubitat de facto, sed modum requirit et ordinem : neque enim quærit an fiet istud, sed quomodo?*

Inst. 1. Maria peccavit peccato impatientiæ, cum Filium objurgavit his verbis : *Fili, quid fecisti nobis sic?* Ergo.

Resp. *Nego ant.* Præfata enim B. Mariæ verba non sunt impatientiæ et reprehensionis indicia, sed doloris de absentia amantissimi Filii sui.

Inst. 2. Maria videtur peccasse peccato ambitionis, dum in nuptiis a Filio requisivit miraculum, dicendo : *Vinum non habent.* Unde ejus petitio a Christo fuit improbata, ut nimis importuna, his verbis : *Quid mihi et tibi, mulier?* Ergo.

Resp. *Nego ant.* Et dico cum D. August.[3], illa verba non fuisse indicium ambitionis et inanis gloriæ, sed eximiæ fidei B. Virginis circa omnipotentiam Filii sui, necnon et signum ardentissimæ charitatis erga pauperes, quos nolebat pudore affici propter defectum vini; nec Christus petitionem matris, ut nimis importunam, reprobavit, sed sapientiæ et potestatis plenitudinem pro libitu sese communicantem ostendit, juxta illud D. Aug. [4] : *Non repellens de qua suscepit carnem, sed suam tunc maxime insinuans divinitatem : quæ divinitas illam etiam feminam fecerat, non in illa facta erat.*

[1] Cant. 4. — [2] Hom. 1. Super *Missus est.* — [3] Tract. 8 in Joann. — [4] Lib. 4 *de Consensu Evangelistarum*, cap. 10.

QUÆRES : *Quomodo B. Virgo fuerit impeccabilis, an physice, an moraliter?*

RESP. Non fuit impeccabilis physice, sed tantum moraliter.

PROB. PRIMA PARS. Quia impeccabilitas physica, qua nimirum tollitur omnis potentia peccandi etiam venialiter convenit soli comprehensori, cum oriatur ex amore Dei necessario, et ejusdem visione intuitiva ; atqui B. Virgo fuit viatrix in hac vita. Ergo, etc.

PROB. SECUNDA PARS. Quia impeccabilitas moralis, qua nimirum per confirmationem in gratia, tollitur actu et de facto peccare, convenit omni qui actum peccaminosum non potest committere, propter specialem Dei assistentiam, protectionem et specialia auxilia, quæ ita contemperantur libero arbitrio, ut infallibiliter omnem peccaminosum actum removeant; atqui talis fuit B. Virginis impeccabilitas. Ergo, etc.

Hæc itaque de ineffabili Incarnationis mysterio dicta sufficiant : superest ut theoriæ praxim jungamus, atque amantissimum Redemptorem nostrum Jesum Christum ita intime et jugiter diligamus, veneremur et adoremus in terris, ut dilectioni, venerationi et adorationi nullus sit unquam finis imponendus in cœlis. Amen.

TRACTATUS
DE GRATIA CHRISTI.

PROŒMIUM.

Gratia, secundum vim nominis, significat donum gratis collatum. *Si autem gratia,* inquit Apostolus [1], *jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.*

Juxta hanc generalissimam gratiæ acceptionem, omnia Dei beneficia creaturis concessa, v. g. creatio, conservatio, etc., nomine gratiæ venire possunt; at strictius a Theologis usurpatur, ut designentur omnia dona quæ, intuitu meritorum Christi, hominibus conferuntur ad vitam æternam obtinendam, et definitur :

Donum supernaturale gratis a Deo collatum, quod de se tendit ad actum et finem supernaturalem. Gratia sic sumpta dividitur in externam et internam.

Gratia *externa* est donum quod hominem exterius tantum afficit, ut sunt prædicatio Evangelii, lex, miracula, bona exempla, etc.

Gratia *interna* est donum quod hominem interius afficit, sive ipsi insit per modum habitus, sive per modum actus transeuntis. Hæc dividitur in gratiam gratis datam, et gratiam gratum facientem.

Gratia *gratis data* est donum quod alicui conceditur, primario et per se propter aliorum salutem; talia sunt dona prophetiæ, miraculorum, linguarum et alia quæ Apostolus [2] commemorat. Dicitur *gratis data,* non quod sola gra-

[1] Rom. 11. — [2] Rom. 11.

detur, omnis enim gratia gratis datur, sed quod eo
ecipue nomine gratia est respectu illius cui confertur.
Gratia *gratum faciens* est donum quod ad propriam salu-
n illius cui confertur, primario et per se ordinatur.
citur *gratum faciens*, quia eum cui datur Deo gratum
ldit, aut reddere apta est. Hæc vel est actualis, vel ha-
ualis.

Gratia *actualis* est auxilium quoddam internum, intel-
tui aut voluntati a Deo transeunter impressum, quo
tentiæ illæ, de se insufficientes, adjuvantur ad elicien-
s actus supernaturales, quibus justitia vel justitiæ incre-
entum obtinetur. Hinc hominem Deo gratum reddit effi-
enter.

Gratia *habitualis* est qualitas homini permanenter inhæ-
ns, quæ ipsum formaliter reddit Deo gratum et sanctum.
it enim forma, qua existente, sumus Deo grati.

Cum igitur ab hac utraque gratia, actuali quæ efficien-
r, et habituali quæ formaliter sanctificat, tota hominis
lus et æterna felicitas pendeat, hunc tractatum in duas
ssertationes dividimus : in *prima* agemus de gratia ac-
uali ; in *secunda*, de gratia habituali.

DISSERTATIO I.

De gratia actuali.

Nota. Ut omnia quæ spectant gratiam actualem interio-
m dilucide pertractemus, hanc dissertationem in tria
pita distribuemus : *primum* erit de necessitate gratiæ ;
cundum, de ejusdem natura et divisione ; *tertium*, de ejus
spensatione ac distributione.

CAPUT I.

DE NECESSITATE GRATIÆ ACTUALIS INTERIORIS IN STATU NATURÆ LAPSÆ.

Nota. Circa necessitatem et existentiam gratiæ actualis interioris varii erraverunt :

I. Pelagius, qui in tantum gratiæ fuit inimicus, ut docuerit hominem lapsum, per solas naturæ vires, absque ullo gratiæ interioris auxilio, posse quodlibet opus salutare peragere, omnia Dei mandata observare, tentationes quascumque superare, pravas cupiditates convellere, ac tandem beatitudinem æternam consequi. Quod si ad effugiendam damnationem Concilii Diospolitani, aliquam dari gratiam confessus fuerit, per gratiam intellexit liberum arbitrium, eo quod gratis a Deo in creatione concederetur. Cum autem a Catholicis objurgaretur, quod nullam, præter liberum arbitrium, admitteret gratiam, novum gratiæ externæ genus adinvenit, legem nempe, doctrinam et exempla Christi. Cum vero denuo urgeretur ut gratiam interiorem admitteret, aliquam visus est admisisse, non quidem qua moveretur voluntas ad bonum, sed tantum qua illustraretur intellectus ad mandata divina, non simpliciter, sed facilius adimplenda; hancque illustrationis gratiam dicebat *secundum merita nostra dari*. Hæc omnia constant ex Div. August. [1]

Itaque errores Pelagianorum circa gratiam in hoc consistebant, quod negarent tum necessitatem, tum gratuitatem gratiæ actualis interioris; quos errores Pelagius, tum per se, tum per discipulos suos, maxime per Cœlestium et Julianum Capuanum, aut Eclanensem Episcopum disseminavit.

II. Semipelagiani, Massilienses communiter dicti (quorum principes fuerunt *Joannes Cassianus*, Collator dictus, et

[1] Lib. *de Hæres.*, hær. 88, et pluribus aliis locis, maxime libri *de Gratia Christi.*

nadius, Presbyteri Massilienses; *Faustus*, Regiensis episcus, etc., quibus præiverat *Vitalis* Carthaginensis), cum venissent Massiliæ ad conciliandam libertatem cum tiæ necessitate et gratuitate, in varios prolapsi sunt eres, qui ad tria capita revocari possunt circa præsentem teriam, scilicet :

° Quod docuerint initium fidei et salutis esse a nobis : que solis liberi arbitrii viribus posse conari, vel ordiri is salutis, ut ferunt DD. Prosperius et Hilarius Arelasis [1].

° Quod asseruerint hominem per nisum et conatum nalem mereri gratiam ad opus salutare ulterius perfidum, et salutem æternam consequendam, si non de digno, saltem de congruo : ex quo sequebatur gratiam undum merita humana dari; ipsamque non prævenire untatem, a qua e contra præveniri debebat. Ita asserit n Hilarius [2].

° Quod voluerint (saltem aliqui) perseverantiam usque inem a nostro libero arbitrio pendere, nec esse donum speciale, ut innuit D. Aug. [3] : *Hæc dicentes*, inquit, *nohominibus prædicari dona Dei esse, ut veniatur ad fidem, et naneatur in fide.*

II. *Lutherus* et *Calvinus*, liberi arbitrii vires ita extenuant deprimunt, ut nihil omnino boni moralis per solas naæ vires fieri posse contendant. Imo volunt omnia opera e fiunt, non tantum sine speciali gratiæ auxilio, sed m sine fide justificante, esse peccata; ex quo sequitur, m ea opera quæ ex speciali gratiæ auxilio ab infideli fluunt, vitiosa esse et peccaminosa.

V. *Baius* et *Jansenius*, cum novatoribus pariter docent : Gratiam habitualem ita necessariam esse ad quodlibet is bonum morale, ut omnia peccatorum opera sint pecca, ut patet ex hac propos. 33 Baii : *Omne quod agit pec-*

Epist. ad August. — [2] Epist. ad August. — [3] Lib. *de Dono Perseantiæ*, cap. 17.

cator, vel servus peccati, peccatum est. Docent 2° omnes infidelium virtutes vera esse vitia; et omnia eorum opera vera esse peccata. Sic docet Baius, proposition. 25 et 27 : *Omnia infidelium opera sunt peccata, et philosophorum virtutes sunt vitia. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet.* Et Jansenius [1] ait : *Insania, error, impietas, contraria Christianorum sensui, Scripturis et fidei; quod infidelium sit ulla vera virtus vel opera sine peccato, juxta Augustinum et Concilium Arausicanum.* Idem censuit *Quesnellus* in suis *Reflexionibus moralibus.*

Ut hos omnes gratiæ Christi hostes debellemus, videndum est : 1° Utrum gratia Christi actualis et interior necessaria sit in statu naturæ lapsæ ad operis salutaris effectionem, aut inchoationem? 2° Utrum sit necessaria ad perseverandum in accepta justitia usque in finem vitæ? 3° Utrum gratia interior sit necessaria ad boni moralis effectionem? 4° Ad quodnam bonum morale naturale efficiendum gratia interior necessaria sit, vel non? quæ omnia solventur sequentibus quæstionibus.

QUÆSTIO I.

UTRUM GRATIA CHRISTI ACTUALIS INTERIOR NECESSARIA SIT, IN PRÆSENTI STATU, AD OPERIS SALUTARIS EFFECTIONEM, AUT SALTEM INCHOATIONEM?

CONCLUSIO I.

Nullus homo lapsus, sive justus, sive injustus, in præsenti statu, potest sine gratia interiori præveniente efficere aliquod opus salutare, id est opus conducens ad vitam æternam. Est de fide contra Pelagianos.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [2] : *Nemo potest venir ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Quomodo autem trahit? per fidem; ergo fides, quæ est donum salutare, est a solo Deo;

[1] Lib. 4 *de Statu naturæ lapsæ*, cap. 17, in tit. — [2] Joann. 6.

de ibidem dicitur : *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum* *m misit ille.*

Joann. 15 : *Sine me nihil potestis facere,* nempe quod concat ad vitam æternam.

2 ad Cor. 3 : *Fiduciam talem habemus per Christum ad* *tm, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi* *nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Et[1] : *Quis te discer-* *? Quid autem habes quod non accepisti ?* Ex quibus omnibus is sic argumentor : Qui non potest venire ad Deum per lem, nisi trahatur ab ipso Deo ; nec quidquam facere test in negotio salutis, nisi adjuvetur a Christo ; nec aliid salutare potest cogitare, nisi ad id sufficientiam ipiat a Deo per Christum, nec ullum habet meritum, od non receperit a Deo ; ille non potest quidquam boni ntaris facere absque præveniente interiori gratia Christi : qui, ex omnibus locis supra allatis, et infinitis aliis, homo psus talis est. Ergo.

Prob. 2. *Ex Patribus,* inter quos unus sufficiat August., i[2] ait : *Gratiam... sic confiteatur, qui vult veraciter confi-* *i, ut omnino nihil boni sine illa, quoad pietatem pertinet, ve-* *mque justitiam fieri posse non dubitet. Non quo modo ille* 'elagius) *qui cum dicit* propterea dari gratiam, ut quod a o præcipitur, facilius impleatur, *quid de illa sentiat, satis* *tendit, scilicet quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri ta-* *en, quod divinitus præcipitur, potest.* Porro D. Doctor, c. 29, elagium increpans, ait : *Tolle* facilius, *et non solum plenus,* *rum etiam sanus est sensus, si ita dicatur, ut quod per liberum* *cere jubentur homines arbitrium, possint implere per gratiam.* *um autem* facilius *additur, adimpletio boni operis etiam sine* *ei gratia posse fieri, tacita significatione suggeritur, quem sen-* *um redarguit, qui dicit :* Sine me nihil potestis facere.

Prob. 3. *Ex Conciliis :* Diospolitano, in quo omnes Pelagii errores fuerunt damnati, cui interfuit Pelagius ipse, qui abutendo gratiæ nomine, damnationem effugit.

[1] 1 Cor. 4. — [2] Lib. *de Gratia Christi*, cap. 26.

Carthaginensi III, c. 4 : *Quisquis dixerit gratiam Dei per Jesum Christum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit.* De hoc Concilio loquens S. Prosper in Resp. ad objectionem 8 Gallorum : *Cum 214 sacerdotibus, quorum constitutionem contra inimicos gratiæ Dei totus mundus amplexus est, dicamus gratiam Dei per Jesum Christum Dominum... ad faciendam justitiam nos per actus singulos adjuvare : ita ut sine illa nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.*

Arausicanum II, c. 7, definit: *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut eligere posse confirmet, absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti, hæretico fallitur spiritu.*

PROB. 4. *Ratione.* Quia media debent esse proportionata fini, et ejusdem cum illo ordinis; atqui opera salutaria sunt media ad salutem æternam, quæ est supernaturalis; ergo debent esse supernaturalia; atqui non possunt esse supernaturalia, nisi præveniantur et excitentur gratiæ supernaturalis auxilio. Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Fides est opus salutare; atqui fides haberi potest sine prævenientis gratiæ interioris auxilio. Ergo.

RESP. *Nego min.* Quæ repugnat Apost. [1] dicenti : *Gratia salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Unde de se ipso [2] dicit : *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis.* Ubi Apostolus non ait, *quia fidelis eram,* observat D. August. [3]; *fideli ergo datur quidem, sed data est etiam ut esset fidelis.*

INST. 1. Mysterio credibiliter proposito, potest homo ra-

[1] Ephes. 2, vers. 8. — [2] 1 Cor. 7, vers. 25. — [3] Lib. *de Prædest. Sanctorum,* cap. 3.

tione utens assentiri et credere, absque gratiæ interioris auxilio. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Potest sine gratiæ interioris auxilio assentiri et credere, fide humana et sterili, *conc.;* fide supernaturali et salutari, *nego ant.*, quod est contrarium huic Tridentinæ definitioni : *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei gratia justificationis conferatur, anathema sit.*

INST. 2. Fides data mysterio revelato propter Dei revelantis auctoritatem, eo ipso supernaturalis est; ergo est salutaris, etiam absque gratiæ interioris auxilio.

Prob. ant. Actus suam desumit speciem ab objecto; atqui objectum illius fidei est supernaturale : ergo fides illa supernaturalis est.

RESP. *Dist. maj.* Actus suam speciem desumit ab objecto, simul et principio operandi, *conc.;* ab objecto tantum, *nego maj.* Ut enim actus sit intrinsece supernaturalis, non sufficit ut circa objectum supernaturale versetur, sed insuper requiritur ut procedat a principio supernaturali; facultas enim non potest ultra vires proprias tendere, nisi per formam aliquam superadditam vegetetur et corroboretur.

INST. 3. Potest quis, propter motiva credibilitatis propius inspecta, per lumen naturale, tanta cum certitudine assentiri veritatibus revelatis, quanta alter assentiretur per gratiam interiorem; ergo ejus fides erit æque salutaris.

RESP. 1. *Nego ant.* Cum Bellarm.[1] : *Argumenta enim,* inquit, *quæ articulos fidei nostræ credibiles faciunt, non talia sunt, ut fidem omnino indubitatam reddant, nisi mens divinitus adjuvetur;* unde *res credibiles sine alia gratia, credi possunt, sed humana fide, non divina.*

[1] Lib. 6 *de Gratia et lib. Arbitrio*, cap. 3.

Resp. 2. *Nego conseq.* Quia naturalis ejusmodi fides proportionem non haberet cum supernaturali beatitudine; ergo non esset medium ad illam perducere aptum.

Inst. 4. Hæretici suis falsis figmentis firmissime, et ad mortem usque adhæserunt absque ullo gratiæ adjutorio; ergo pariter citra gratiam poterit homo veritatibus revelatis et credibiliter propositis, cum summa certitudine, adhærere.

Resp. *Nego conseq. Non est enim eadem ratio veri et falsi, sicut nec est eadem ratio boni et mali,* ait Bellarm. cit., *potest enim homo peccator ex animo, ac toto corde blasphemare Deum; non tamen potest ex animo ac toto corde laudare Deum, sine speciali gratia: ita poterit sua figmenta, quamvis aliis incredibilia, ipse facile credere propter affectum erga res suas, nec tamen poterit sine speciali gratia Dei res divinas credere. Addo præterea ejusmodi homines, sicut temere credunt falsa, et diabolica, ita etiam temere credere vera et divina, non autem, sicut diximus, ut oportet, id est pio affectu, ut res a Deo revelatas, et quibus falsum subesse nulla ratione possit.*

Objicies 2. Div. Aug. [1] ait : *Quod credimus, nostrum est; quod autem bonum subsequens operamur, illius est, qui credentibus dat Spiritum Sanctum.* Ergo credere, etiam fructuose, non est ex gratia.

Resp. D. Augustinus hanc propositionem ut erroneam revocavit [2] his verbis : *Quod dixi :* quod credimus nostrum est, etc., *profecto non dicerem, si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis, et utrumque tamen datum est per spiritum fidei et charitatis.*

Objicies 3. Saltem homo justus, habituali gratia donatus et bonis habitibus instructus, potest, absque gratia actuali voluntatem præveniente, facere aliquod opus conducens ad vitam æternam. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Tum quia de justis dicitur [3] : *Ego sum*

[1] Lib. 1 *Retract.*, cap. 23.— [2] In Expos. Epit. ad Rom.— [3] Joan. 15

vitis, vos palmites: qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Qua comparatione vitis et palmitum utitur Conc. Trid.[1], dicens: *Cum enim ille ipse C. J. tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat; quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur et subsequitur, et sine quo, nullo pacto, Deo grata et meritoria esse possent.* Præiverat Concil. Arausicanum II[2], dicens: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Nequidem justus hic excipitur; cujus rei ratio est, quia per peccatum originale adeo vitiata et infirma facta est nostra voluntas, atque ita torpet circa bonum, ut excitari debeat gratia præveniente, ad volendum bonum ad salutem conducens.

CONCLUSIO II.

Nullus homo lapsus, sine gratia interiori præveniente, potest incipere aliquod opus salutare. Est de fide contra Semipelagianos.

PROB. 1. *Ex Scriptura et Patribus*[3]. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ad quæ verba D. Aug.[4] ait: *Attendant hic, et verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei cœptum, et ex Deo esse fidei supplementum... quod ergo pertinet ad religionem et pietatem, de qua loquebatur Apostolus, si non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, profecto non sumus idonei credere aliquid, quasi ex nobismetipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra, qua credere incipiamus, ex Deo est. Quocirca sicut nemo sibi sufficit ad incipiendum vel perficiendum quodcumque opus bonum... ita nemo sibi sufficit, vel ad incipiendam, vel ad perficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est, quoniam fides, nisi cogitetur, nulla est.*

[1] Sess. 6, can. 16. — [2] Can. 9. — [3] 2 Cor. 3. — [4] Lib. *de Prædest. Sanctorum*, cap. 2.

Divus Fulgentius [1], exponens hunc Apost. textum: *Justus ex fide vivit*, ait: *Vita nostra a fide sumit initium. Quam fidem non ex nostra voluntate nasci, sed per Spiritum Sanctum unicuique dari, Beatus Paulus ostendit*. Et infra: *In hominis corde, nec concipi fides poterit, nec augeri, nisi eam Spiritus Sanctus effundat et nutriat*. Ergo a nemine unquam Deus potest præveniri.

PROB. 2. *Ex Conciliis*. Arausicano II [2]: *Si quis, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum... non per gratiæ donum, id est per inspirationem Spiritus Sancti... sed naturaliter nobis inesse dicit, apostolicis dogmatibus adversarius approbatur*. Et Can. 7: *Si quis per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione et inspiratione Spiritus Sancti... hæretico fallitur spiritu*.

PROB. 3. *Ratione Theologica*. Ideo Semipelagiani asserebant hominem, sine gratia præveniente, posse incipere aliquod opus salutare, ut per illud mereretur gratiam divinam vires ulteriores suppeditaturam ad perficiendum et complendum opus salutare, a voluntate naturaliter expetitum. *Nam*, ait D. Hilarius [3], *quod dicitur :* crede et salvus eris : *unum horum exigi asserunt, aliud offerri, ut propter id quod exigitur, si redditum fuerit, id quod offertur, deinceps tribuatur*. Atqui consequens repugnat: 1° naturæ gratiæ, quæ omnino gratuita est, nec meritis humanis rependitur; 2° humilitati Christianæ, quæ cum Apostolo [4] clamat: *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Ergo.

PROB. MIN. PRIMA PARS. Ex Div. Aug. [5], dicente: *Si non pertinet ad Dei gratiam, quod credere cœpimus... ac per hoc initium fidei nostræ priores damus Deo, ut retribuatur nobis et supplementum ejus, et si quod aliud fideliter poscimus; sed*

[1] Lib. *de Incarnatione et Gratia Christi*. — [2] Can. 5. — [3] Epist. ad August. — [4] I Cor. 4. — [5] Lib. *de Prædest. Sanctorum*, cap. 2.

ntra hæc cur non potius audimus: quis prior dedit illi, et retribuetur ei? quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia. Et ipsum igitur initium fidei nostræ, ex quo, nisi ex ipso est? neque enim, hoc excepto, ex ipso sunt cætera, sed, ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ergo gratia nullo modo rependitur meritis humanis. Sed ut Semipelagianismus funditus evellatur,

QUÆRES: *An saltem homo, per solas naturæ vires, possit se præparare ac disponere ad gratiam?*

RESP. *negative.* Nam omnis dispositio quamdam habere debet proportionem cum forma ad quam disponit; atqui actus morales naturales nullam habent proportionem cum gratia, quam non exigunt: ergo non possunt ad gratiam disponere. Hinc D. Aug. [1] ait: *Nonne videmus quosdam homines utriusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, et tamen vel hæreticos, vel paganos, vel etiam in vera fide et vera Ecclesia sic tepidos, ut eos miremur meretricum et histrionum subito conversorum, non solum patientia et temperantia, sed etiam fide, spe et charitate superari? restat ergo ut voluntates eligantur: sed voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit, quod delectet atque invitet animum, moveri nullo modo potest: hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate.*

Confirmatur, quia si homo posset se disponere ad gratiam per solas naturæ vires, hoc fieret vel per aliquem actum, saltem de congruo, meritorium; vel per desiderium recuperandæ salutis; vel tandem per pactum quo Deus decrevit homini, quod in se est facienti, dare gratiam; atqui nihil horum dici potest. Ergo, etc. *Non primum,* quod continet totum Pelagianismi virus, evertitque totam rationem gratiæ, quæ omnino debet esse gratuita. *Non secundum,* quia hoc desiderium est a gratia, ut de fide est definitum in Conc. Arausicano, cujus canones retulimus supra. *Non tertium,* quia hujus fictitii pacti nullum, vel levissimum

[1] Lib. 1 *ad Simplicianum,* quæst. 2.

vestigium reperitur in Scripturis; unde Clerus Gallic., anno 1700, in censura propositionis contrariæ, dicit: *Pactum autem quod inter Deum et Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura et SS. PP. traditione, prolatum.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Prov. 16 dicitur : *Hominis est præparare animam et Domini gubernare linguam... cor hominis disponit viam suam, sed Domini est dirigere gressus ejus.* Ergo hominis est incipere opus salutare, cujus intuitu Deus præparat et confert gratiam.

RESP. *Dist. conseq.* Hominis est incipere opus salutare, ope gratiæ prævenientis, *conc.;* per solas naturæ vires, *nego conseq.* Sensus ergo textus allati est, hominis esse animam, ope gratiæ prævenientis, præparare ad ulteriorem gratiam specialiorem, quæ necessaria est, ut pie cogitata, recte et fructuose eloquatur.

INST. 1. Ps. 87 dicitur : *Mane oratio mea præveniet te.* Ergo in negotio salutis voluntas hominis præveniet gratiam Dei.

RESP. *Nego conseq.* In textu enim verbum, *præveniet te,* sumitur pro verbo, *maturabit ad te tendere,* quod non fit sine gratia præveniente et inspirante, quia, ut ait Apost.[1]: *Spiritus enim adjuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

INST. 2. Zach. 1 Deus dicit : *Convertimini ad me, et convertar ad vos.* Ergo homo debet incipere negotium salutis.

RESP. *Dist. conseq.* Homo debet incipere negotium salutis, præventus et excitatus a gratia divina, *conc.;* per vires naturales, *nego conseq.* Conversio enim hominis ad Deum, est fructus gratiæ prævenientis, et conversio Dei ad hominem designat gratiæ subsequentis, aut etiam jus-

[1] Rom. 8.

tificantis collationem; atque ita consentit Zacharias Jeremiæ dicenti [1] : *Converte et convertar*, cum hoc, ex diversis loquendi modis, emolumento, quod Zacharias hominis libertatem, Jeremias vero præviam gratiæ motionem astruat; ut observat Concil. Trid. [2], his verbis : *Cum dicitur*, convertimini ad me, et ego convertar ad vos, *libertatis nostræ admonemur. Cum respondemus :* Converte nos, Domine, ad te, et convertemur : *Dei gratia nos præveniri confitemur*.

INST. 3. Apost. [3] ait : *Velle adjacet mihi ; perficere autem bonum non invenio*. Ergo desiderium salutis est a nobis.

RESP. *Dist. conseq*. Est a nobis, a gratia excitatis, *conc.*; a nobis solis, *nego ant.* Id constat ex ipso Apostolo, qui [4] ait : *Deus est qui operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate*. Bona ergo Apostoli voluntas erat ex gratia præveniente, quæ ipsum movebat ad volendum bonum, quod, propter contrarios concupiscentiæ motus, non poterat tam prompte, ac facile perficere, ex quo necessaria erat gratia ulterior adjuvans, quæ daret et ipsum agere.

OBJICIES 2. In Scripturis multa leguntur exempla eorum, qui, absque gratia, salutis suæ initium posuerunt. Ergo.

RESP. *Nego ant*. Cujus contrarium fuit definitum in Concil. Arausicano II, can. 3, his verbis : *Si quis invocatione humana gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere ut invocetur a nobis, contradicit Isaiæ Prophetæ et Apostolo idem dicenti :* Inventus sum a non quærentibus me : palam apparui his qui me non interrogabant.

Prob. ant. Cornelius Centurio [5] *per bonam voluntatem et eleemosynas obtinuit fidem in Christum;* atqui hanc bonam voluntatem habuit, et eleemosynas fecit absque gratia. Ergo, etc.

RESP. *Nego min*. Nam Cornelius, antequam instructus esset a D. Petro, supernaturalem gratiam actualem habuit, quæ fuit principium bonæ illius voluntatis et eleemosyna-

[1] Cap. 31. — [2] Sess. 6, cap. 5. — [3] Rom. 7, vers. 18. — [4] Philipp. 2. — [5] Actor. 10.

rum, ut definiit Concil. Arausicanum, can. 25 : *Unde manifestissime credendum est, quod et illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, et Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, et Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum*, etc.

Objicies 3. Multi Patres antiquiores docuisse videntur gratiam Dei bona hominis voluntate præveniri. Ergo, etc.

Prob. ant. Ex S. Irenæo, qui [1] docet : *Prophetas hortari homines ad justitiam, et ad bonum opus, quia hoc in nobis est.* Ergo, etc.

Resp. *Dist. ant.* Quia hoc in nobis est, per liberum arbitrium gratia motum et excitatum, *conc.*; sine gratia, *nego ant.* Agit itaque contra Simonianos et Marcionitas, qui docebant voluntates nostras ineluctabili necessitate ad bonum aut malum propelli, contra quos demonstrat ex exhortationibus, quibus ad virtutem incitamur, esse in nobis liberum arbitrium, quod verum est. Ad bonum autem salutare inchoandum et perficiendum necessariam esse gratiam agnovit Divus Irenæus, qui [2] ait : *Sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat; sic et nos fructum aridum exhibentes primum, nunquam fructificaremus ad vitam sine superna voluntaria pluvia.*

Inst. 1. Div. Aug. [3] ait : *Salus solius religionis hujus, per quam solam veram salus vera veraciter promittitur, nulli unquam defuit, qui dignus fuit, et cui defuit, dignus non fuit.* Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Nulli unquam defuit, qui dignus fuit per auxilium gratiæ, *conc.*; per solas naturæ vires, *nego ant.* Sese explicat Div. Augustin. [4] dicens : *Non ita dixi, tanquam ex meritis suis quisque dignus fuerit, sed quemadmodum ait Apostolus*, non ex operibus, sed ex vocante Deo.

Inst. 2. Div. Chrysostomus, variis in locis, docet homi-

[1] Lib. 4, cap. 37. — [2] Lib. 3, cap. 17. — [3] Lib. *de Prædest. Sanctorum*. — [4] Lib. 2 *Retractat.*, cap. 31.

nem seipsum ad gratiam per solas naturæ vires posse præparare. Sic [1] ait : *Oportet nos primum bona eligere, et tunc affert quæ sua sunt. Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium : cum autem nos elegerimus, multam tunc affert auxiliationem.... nam nostrum quidem est præeligere et velle, Dei autem est perficere et ad finem deducere.*

RESP. *Nego ant.* Totus quidem ibi est Divus Chrysost. in defendendo contra Manichæos libero arbitrio, et excutienda hominum negligentia, ne scilicet putent se in omnibus a Deo sic præveniri per gratiam, ut nihil sibi agendum relinquatur; verum non rejicit D. Doctor necessitatem gratiæ ad actus salutares, quam variis locis astruit, v. g. hom. 13 in Joan. : *Gratia Dei semper in beneficiis priores sibi partes vindicat.* Et hom. 12 in Ep. ad Hebræos, astruit tum liberum arbitrium, tum necessitatem gratiæ, dicens : *Etiamsi curras, etiamsi studium ponas, ne tuum esse existimes quod recte gestum est. Nam nisi a superis opem adipiscaris, frustra erunt omnia... frustra currimus, si totum esse nostrum existimamus, si non plus Deo tribuimus. Non enim suum esse totum voluit Deus, ne videretur nos temere coronare. Neque rursus nostrum, ne incidamus in arrogantiam.* Ex quo evidenter patet mentem Div. Chrysostomi esse, quod Deus non præveniat nostras voluntates, totum faciendo et nihil nobis agendum relinquendo; sed cum parati fuerimus per bonum usum gratiæ prævenientis acceptæ, puta gratiæ orationis et boni desiderii, tunc Deus multas ulteriores et potentiores gratias nobis suppeditet, quibus homo et justificationem, et præsertim perseverantiam usque in finem, possit obtinere.

INST. 3. D. Hier.[2] ait : *Nostrum est incipere, illius perficere, nostrum offerre quod possumus, illius perficere quod non possumus.* Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Nostrum est incipere cum gratia exci-

[1] Hom. 12 in epist. ad Hebræos. — [2] Dialogo 3 *contra Pelagianos.*

tante, *conc.;* sine gratia, *nego ant.* Sese explicat D
epist. ad Demetriadem: *Velle et nolle nostrum est,*
ipsumque, quod nostrum est, sine Dei misericordia 1
non est.

Objicies 4. Stare non potest libertas cum nec
gratiæ ad opera salutaria inchoanda et perficienda.

Resp. *Nego ant.* Quia per gratiæ collationem, confi
potius libertas, quam tollitur, ut docet Div. Au
his verbis: *Liberum arbitrium per gratiam non evacua*
stabilitur. Rationem reddit *ibid.* Div. Doctor, *quia*
gratia sanat voluntatem, qua justitia libere diligitur. Nc
per gratiam liberum arbitrium extinguitur; quar
dem ejus motioni et excitationi potest consentire
sentire, prout definivit Concil. Trident.

Inst. Si gratia nos, pro Dei beneplacito, præven
quitur: 1° quod Deus sit personarum acceptor, cu
det, alteri deneget gratiam; 2° quod oratio fiat fr
3° quod nullus exhortationi aut correptioni locus
quatur; 4° quod negligentiæ aut desperationi locus
atqui omnia illa sunt absurda. Ergo.

Resp. *Nego sequel.* 1° Etenim Deus, ex eo quod p
neplacito suo nos præveniat, non est personarum ac
tum quia personarum acceptio non est, nisi cum
debentur ex justitia, secundum justitiæ leges non
buuntur, quod in distributione gratiæ, quæ nem
justitia debetur, locum non habet; tum quia grati
veniens nemini deest, ut infra probabitur, quamvi
Deus secundum mensuram diversam, pro beneplaci
elargiatur.

Locus est exhortationi et correptioni tum quia in exhortatione et correptione Deus cordis aures sæpe t interius ut homines audiant et obediant. *Corripitur*, . Aug. [1], *ut strepitu concionis forinsecus insonante atque lante, Deus in illo intrinsecus occulta inspiratione, operetur le*; tum quia *dolor ille, quo sibi displicet* homo, ait D. ist. [2], *quando sentit correptionis aculeum, excitat eum in rem orationis affectum, ut, Deo miserante, incremento chari- adjutus, desinat agere pudenda et dolenda, et agat laudanda gratanda.*

Non datur locus negligentiæ aut desperationi, sed is acuitur diligentia, dum significatur gratiam a nobis pendere, et periculum esse, ne si dissentiendo red- r inutilis; subtrahatur, spes autem firmatur, dum lium divinum, quo nostra juvetur infirmitas, pro- itur.

OBJICIES 5. Axioma theologicum valet: *Facienti quod in se Deus non denegat gratiam.* Ergo homo potest per vires rales sese ad gratiam præparare.

RESP. *Dist. axioma:* Facienti quod in se est, ex gratiæ bus, *conc.*; ex naturæ viribus, *nego*. Axioma enim, hoc mo sensu intellectum, damnatum est a Clero Galli- o, ann. 1700, *tanquam instaurans Semipelagianismum, tis tantum vocibus.*

INST. 1. Illud axioma est D. Thomæ et aliorum Theolo- m plurimorum, asserentium gratiam a Deo non de- ndam homini per naturæ vires quod in se est facienti; temerarie fuit a Clero Gallicano censura notatum.

RESP. *Dist. ant.* Asserunt gratiam non denegandam ho- i per naturæ vires a Deo motas et excitatas, quod in se acienti, *conc.*; per naturæ vires solas, *nego ant.* Clare asserit D. Th. [3], dicens: *Quod aliqui faciunt quod in se convertendo se scilicet ad Deum, ex Deo est movente corda*

[1] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 6. — [2] Lib. *de Corrept. et Gra-* cap. 5. — [3] In cap. 10 epist. ad Rom., lect. 3.

ipsorum ad bonum, secundum illud[1] *:* Converte nos, Do ad te, et convertemur.

Inst. 2. D. Th. de veritate[2] dicit : *Ad divinam pr tiam pertinere, ut cuilibet provideat de necessariis ad sa dummodo ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis i vis, vel inter bruta animalia nutritus, ductum rationis ralis sequeretur in appetitu boni et fuga mali, certissi tenendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem re ea quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei catorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Corn* Ergo mens ejus est, hominem per solas naturæ vires se ad gratiam disponere.

Resp. *Nego conseq.* Mens enim et vera Div. Thomæ tentia, quærenda est specialiter in ejus *Summa*, quæ tremum ipsius opus est : porro, in ea[3] dicit : *Quod homo potest facere, nisi a Deo moveatur, secundum illud*[4] me nihil potestis facere. *Et ideo cum dicitur homo quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis sec quod est motus a Deo.*

QUÆSTIO II.

UTRUM GRATIA CHRISTI ACTUALIS INTERIOR SIT N SARIA AD PERSEVERANDUM IN ACCEPTA JUSTITIA I AD FINEM VITÆ?

Nota 1. Perseverantia, ex D. Aug.[5], sumi potest s dum quid vel simpliciter.

Perseverantia *secundum quid* est ea, qua homo j per aliquod tempus, sed non usque ad mortem, perse in accepta justitia, per prosecutionem boni et f mali.

Perseverantia *simpliciter* definitur ab Aug.: *Donu quo usque in finem perseveratur in Christo*, id est, usq

finem vitæ; *finem autem dico,* inquit, *quo vita ista finitur, in qua tantummodo periculum est ne cadatur.* De hac sola hic loquimur.

Nota 2. Dupliciter contingere potest, ut aliquis in gratia justificante perseveret usque ad mortem : 1° Cum, post acceptam gratiam justificantem, quis moritur antequam ullum actum liberum possit exercere, v. g. cum infans baptizatus moritur ante adeptum usum rationis, vel adultus statim post acceptam justitiam. 2° Cum justus adultus aliquandiu vivit post acceptam gratiam sanctificantem, et in observantia mandatorum Dei, tentationum victoria, ac virtutum exercitio ad mortem usque jugiter perseverat.

Nota 3. Quæstionem hic non esse de infantibus, qui post Baptisma ante usum rationis adeptum moriuntur, nec de adultis justis, qui e vita excedunt statim post acceptam gratiam justificantem : *constat* enim erga istos, tam infantes quam adultos, elucere specialem Dei protectionem et singularem providentiam, quæ fit ut tunc, et in talibus circumstantiis, moriantur, juxta illud [1] : *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, placita enim erat Deo anima illius. Propter hoc properavit illum educere de medio iniquitatum.* Constat similiter in istis non necessariam esse gratiam perseverantiæ internam, illustrationis nimirum et inspirationis, qua nec sunt capaces infantes, nec indigent adulti, statim post acceptam justificationem decedentes.

Quæstio igitur est de adultis, qui post justificationem aliquandiu vivunt, et pugnandum habent contra dæmonem, mundum et carnem. Itaque

CONCLUSIO.

Homo justus, in præsenti statu, sine speciali divinæ gratiæ auxilio, non potest in accepta justitia perseverare usque ad finem vitæ.

Prob. 1. *Ex Scripturæ textibus,* quibus Div. Aug., lib. *de*

[1] Sap. 4.

Dono perseverantiæ, probat perseverantiam esse speciale donum Dei.

Cap. 2, ait : *Si perseverantia non sit donum Dei, quomodo verum est, quod Apostolus ait*[1] : Vobis datum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo : *Horum quippe unum pertinet ad initium, alterum ad finem; utrumque tamen est Dei donum, quia utrumque dictum est esse donatum.*

Cap. 7, in hæc Ps. 79 verba : *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, et super filium hominis quem confirmasti tibi, et non discedimus a te*, ait : *Manus igitur Dei est ista, non nostra, ut non discedamus a Deo. Manus, inquam, ejus est ista, qui dixit*[2] : Timorem meum dabo in cor eorum, ut a me non recedant. *Propter quod et posci a se voluit*, ne inferamur in tentationem : *quia si non inferamur, nulla ab eo ratione discedimus : quod poterat nobis, etiam non orantibus, dari, sed oratione nostra nos voluit admoneri, a quo recipiamus hæc beneficia.*

Cap. 5, in hæc verba orationis Dominicæ : *Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo*, ait : *Cum dicunt Sancti : Et ne nos inducas in tentationem*, etc., *quid aliud, quam ut in sanctitate perseverent, precantur?* Additque perseverantiam *esse Dei donum, cum ab illo poscitur, satis aperteque monstratur*. Nam, ut ait, cap. 2 : *Irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur, quod scitur ipsum non dare.*

Prob. 2. *Ex Conciliis :* Arausicano II, can. 10: *Adjutorium Dei, etiam renatis ac sanctis, semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.* Tridentino[3] : *Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.*

Idem definiit Celestinus S. P.[4], dicens : *Neminem etiam Baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas dia-*

[1] Philipp. 1. — [2] Jerem. 32. — [3] Sess. 6, can. 22. — [4] In Epist. ad Episcopos Galliæ.

boli insidias, et ad vincendas carnis concupiscentias, nisi, per quotidianum adjutorium Dei, perseverantiam bonæ conversationis acceperit.

PROB. 3. *Ratione.* Quia gratia perseverantiæ hominem reddit in bono ita immobilem, ut finem, nempe mortem in Christo, indeclinabiliter assequatur; atqui homo justus, cum gratia justificante et donis eam comitantibus, ac etiam cum auxiliis gratiæ ordinariis, non est ita immobilis in bono, ut finem indeclinabiliter assequatur, ob illius voluntatis mobilitatem : ergo gratia perseverantiæ est donum speciale ab illis auxiliis distinctum, quod ideo a Conc. Trid. can. 16, vocatur, *magnum perseverantiæ donum.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Omni justo debetur gratia, cum qua perseverare possit; ergo perseverantia non est speciale donum.

RESP. *Dist. ant.* Omni justo debetur gratia communis et sufficiens, cum qua perseverare possit, saltem mediate, *conc.*; gratia specialis, cum qua actu perseveret, *nego ant.* Itaque omnes justi donum habent sufficiens, cum quo possunt usque ad finem perseverare, saltem mediate, quia habent gratiam, qua per orationes et bona opera possunt impetrare perseverantiæ donum ; sed omnes non habent donum speciale et efficax perseverantiæ, quo fiat ut actu perseverent, neque tale auxilium eis debitum est; imo neque illud mereri possunt de condigno, sed tantum de congruo, juxta illud D. Aug. [1] : *Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest.*

INST. 1. Homo justus habet jus ad gloriam, quæ in gratia habituali, velut fructus in semine, virtualiter continetur, juxta illud [2] : *Semen Dei est in illo.* Ergo perseverantia, quæ conjungit gratiam cum gloria, non est speciale donum a gratia habituali distinctum.

[1] Lib. *de Dono perseverantiæ*, cap. 6. — [2] 1 Joan. 3.

Resp. *Dist. ant.* Habet jus ad gloriam, mobile, *conc* mobile, *nego ant.* Equidem justus habet jus ad gl quandiu gratia habituali illustratur; verum non hab ut usque ad mortem in gratia perseveret, quippe, tione liberi arbitrii ad bonum et malum, quandiu deflectere possit; unde, quando quis a Deo ita prot ut non amittat gratiam instante morte, maximum specialissimum misericordiæ divinæ beneficium, D. Aug. [1] ait : *Ex duobus justis, cur huic donetur persev usque ad finem, illi autem non donetur, inscrutabiliora s dicia Dei.* Est enim beneficium, quod Deus, ex me beneplacito, quibus voluerit, largitur.

Inst. 2. Gratia habitualis est excellens quædam naturæ participatio, quæ cum concursu Dei general ciens est ad omnia præcepta adimplenda, omnia vitanda, etc. Ergo cum gratia habituali, et gener concursu gratiæ debito, potest quis perseverare speciali auxilio.

Resp. *Dist. ant.* Gratia habitualis sufficiens est, ab et secundum propriam virtutem, *conc.*; relative ad i tatem hominis lapsi, *nego ant.* Licet enim gratia hal ex se sufficientem virtutem habeat ad quodlibet pe vitandum, et ejus occasiones expellendas, tamen a homine lapso, non est sufficiens, nisi speciali auxi ciatur ac roboretur : etenim, etiamsi gratia sanet a diluendo culpam, non tamen eam sanat, auferendo i tatem, quæ ex parte concupiscentiæ suboritur.

Inst. 3. Concil. Milevitanum [2] definit : *Si quis dix*

Resp. *Nego conseq.* Equidem gratia, qua justificamur, valet in adjutorium, ne peccata committantur, ubi graves non urgent tentationes et occasiones peccati; ubi vero urgent tales ad peccandum illecebræ, præter gratiam habitualem, necessaria sunt auxilia specialia, quibus anima in aversione mali et boni prosecutione roboretur, ac immobiliter ad finem usque perseveret.

Inst. 4. Ex Conc. Trid. [1] : *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* Atqui si perseverantia finalis specialis est gratia, quam Deus cui voluerit concedat, vel deneget, justificatos, quibus gratia illa denegatur, Deus desereret priusquam ab eis desereretur; ergo perseverantia non est gratia specialis, sed communis est omnibus justis.

Resp. *Nego min.* Etsi enim perseverantia sit gratia specialis, non sequitur quod Deus justum, cui non conceditur, primus deserat, cum omni justo conferat auxilium vere ac relative sufficiens, ut perseverantiæ donum (quod ex Aug. *suppliciter emereri potest*), impetrare possit; quod si non impetret, necesse est quod præcesserit aliqua ex parte justi culpa, sive sit negligentia et tepor in oratione, sive sit præsumptio quædam ac occulta superbia, propter quam perseverantia a Deo denegatur; ex quo sequitur Deum prius a justo deseri quam justus a Deo, judicio occulto sed justo, deseratur, juxta illud D. Aug. [2] : *Gratiam Dei suscipiunt (qui non sunt perseveraturi), sed temporales sunt, nec perseverant, deserunt et deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, judicio Dei justo et occulto.*

Objicies 2. Ut quis in accepta justitia usque in finem perseveret, sufficit ut ultimum impleat præceptum; atqui illud implere potest cum auxilio ordinario: ergo ad perseverantiam non requiritur donum speciale.

[1] Sess. 6, can. 11. — [2] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 13.

RESP. *Dist. min.* Potest cum auxilio ordinario implere ultimum præceptum, quatenus præcise præceptum est, *conc.;* quatenus est ultimum, *nego min.* Ultimum siquidem non est, nisi quatenus mors contingit post ejus fidelem adimpletionem, quod singulari Dei beneficio tribui necesse est, cum in statu gratiæ justificantis ex hac vita eripi speciale sit donum Dei.

QUÆRES 1. *In quo præcise situm sit magnum perseverantiæ donum?*

RESP. Situm est in duobus: 1° In interno gratiæ actualis auxilio, quo homo justus, vel a peccando retrahitur, vel a suis peccatis, propter quæ a Deo deseri merebatur, cito resipiscit, ac tandem in accepta justitia finaliter perseverat, ut docet Divus Augustin.[1] dicens, justis, in præsenti statu naturæ lapsæ, dari tale auxilium : *Non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam, ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint.* 2° Situm est in singulari Dei protectione externa, qua Deus ab homine justo, qui per preces et alia pietatis opera perseverantiam impetravit, graves tentationes, peccandi occasiones et alia salutis obstacula removet, ac tandem mortem ejus cum gratia sanctificante conjungit.

QUÆRES 2. *An et qualiter donum perseverantiæ finalis distinguatur a confirmatione in gratia?*

RESP. Probabilius est utrumque illud donum non essentialiter differre : 1° Quia Scriptura Sacra hoc utrumque donum pro uno eodemque dono indiscriminatim usurpat[2] *Confirmat autem justos Dominus.*[3] *Fidelis autem Dominus est qui confirmet et custodiat a malo.* Hoc autem Deus præstat iis quibus donum perseverantiæ concessit. 2° Quia D. August.[4] utrumque donum pro uno eodemque usurpat, dum ait Deum Apostolis dedisse *non solum justitiam, verum etiam*

[1] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 12. — [2] Psalm. 36. — [3] 2 ad Thess. 3. — [4] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 12.

in illa perseverantiam, quos tamen certum est fuisse in gratia confirmatos.

Differunt tamen accidentaliter : 1° quia confirmatio in gratia datur paucis, iisque singulariter privilegiatis : donum vero perseverantiæ datur omnibus qui cum gratia habituali ex hac vita rapiuntur, ex quo privilegium dici non potest; 2° quia confirmatio in gratia supra perseverantiam addit majorem quamdam gratiæ habitualis intensionem, majoremque copiam auxiliorum actualium; ex quo fit, ut, etsi graviores occurrant tentationes, facilior tamen ac suavior sit victoria in confirmatis quam in perseverantibus.

QUÆRES 3. *Utrum homo, in statu innocentiæ, indiguerit auxilio ad reipsa perseverandum usque in finem?*

RESP. Affirmativa est probabilior.

PROB. 1. *Ex sanctis Patribus.* D. Aug. [1] de primo homine dicit : *Ut reciperet bonum gratiæ, non egebat, quia nondum perdiderat; ut autem in eo permaneret, egebat adjutorio gratiæ, sine quo id omnino non posset; et acceperat posse si vellet, sed non habuit velle quod posset, nam si habuisset, perseverasset.*

Divus Fulgentius [2] ait : *Profecto cognoscitur uniformi cunctos* (Angelos) *opprimi potuisse ruinæ consortio, nisi quos vellet, a casu pravitatis virtus illa* (gratiæ) *defenderet, quæ sola naturaliter mutari depravarique non posset.* Ubi pensanda sunt hæc verba : *Nisi quos vellet,* quæ peculiarem favorem indicant.

D. Anselmus [3] ait : *Constat ergo quod ille Angelus qui stetit in veritate, sicut ideo perseveravit, quia perseverantiam habuit, ita ideo perseverantiam habuit, quia accepit; et ideo accepit, quia Deus dedit.*

PROB. 2. *Ratione.* Div. Thom. [4] necessitatem auxilii ad perseverandum repetit a mobilitate voluntatis; atqui in statu innocentiæ voluntas fuisset mobilis ad bonum et ma-

[1] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 11.— [2] Lib. 2 *ad Trasimundum*, cap. 2. — [3] Lib. *de Casu diaboli*, cap. 2. — [4] Lib. 3 *contra Gentes*.

lum : ergo, licet homo in illo statu majorem ad per
dum facilitatem habuerit, quam homo lapsus, tan
ciali divinæ Providentiæ cura indiguit, ut in bon
biliter ad finem usque permaneret.

Dixi.: *probabilior*, quia negare non possumus op
sententiam probabilem esse, quæ si cui arridea
amplecti poterit et tueri.

QUÆSTIO III.

UTRUM GRATIA CHRISTI INTERIOR SIT NECESSA BONI MORALIS ORDINIS NATURALIS EFFECTION

Nota 1. In omni opere morali bono, duo sunt distin nempe objectum seu officium, et finis, qui duplex es *mus*, nimirum, qui primo et per se ab agente int estque actionis motivum ; et *ultimus*, ad quem virtute, omnia referuntur, ipse vero ad nihil pro dinari potest : v. g., in eleemosyna, *objectum* est ips eleemosynæ, *finis proximus* est sublevatio paupe *ultimus* est Deus, ad quem opus eleemosynæ refe *actualiter* et formaliter, cum quis expresse et reflex dare eleemosynam propter Deum, *vel virtualiter*, c licet actu de referenda sua actione ad Deum non facit tamen actionem moralem rectam, tum ex tum ex fine proximo ; illa enim actio, quando nullo ticulari fine perverso ex parte operantis vitiatur, innato quasi motu, ad finem ultimum, Deum sci fertur, eamque agens, generali quadam ac imp tentione, ad illum referre dicitur.

* *Nota* 2. Deus, prout est ultimus finis omniu num moralium, potest dupliciter considerari, nem *autor naturæ*, quomodo eum tam homo in statu puræ, quam infidelis negativus in præsenti stat lapsæ respiciunt; vel potest considerari Deus *auctor supernaturalis, seu gratiæ*, prout fideles

communiter respiciunt. Inde enascitur diversitas operum moralium, quæ sunt ordinis vel naturalis, vel supernaturalis; et de operibus quidem ordinis supernaturalis quatenus sunt bona moraliter, non instituitur quæstio. Nam opera bona moralia ordinis supernaturalis sunt salutaria, seu conducunt ad vitam æternam : dictum est autem jam antea, nec initium, nec consummationem operis salutaris posse haberi sine speciali Dei gratia. Omne siquidem opus ad salutem æternam conducens, vel est dispositio ad gratiam sanctificantem, vel est meritorium vitæ æternæ; atqui dispositio debet esse ejusdem ordinis cum forma, ad quam disponit, et meritum cum præmio. Atque de istis præsertim operibus tam Scripturæ quam Patres et Concilia loquuntur, dum dicunt nos non posse ex nobis sine gratiæ auxilio quidquam boni facere : agunt enim de bonis operibus, prout hæc vel ad gratiam sanctificantem disponunt, vel meritoria sunt vitæ æternæ.

* *Nota* 3. De solis igitur operibus bonis moralibus ordinis naturalis præsens controversia procedit : utrum scilicet homo ex solis naturæ viribus possit ponere opus bonum morale ordinis naturalis, quod sit meritorium præmii saltem temporalis, sine speciali gratiæ divinæ auxilio. Signanter autem dicitur : *sine speciali gratiæ divinæ auxilio*, seu sine concursu supernaturali Dei : quod enim sine concursu Dei naturali, seu demum ille generalis sit, seu specialis, non possit homo bonum morale ordinis etiam naturalis ponere, in theologia naturali prolixe docetur.

* *Nota* 4. Certum est contra Baium, ad faciendum opus bonum morale non requiri gratiam sanctificantem, nec imperium charitatis, proin homo, dum est in statu peccati mortalis, potest aliquod bonum opus morale facere, nec omnia peccatoris opera sunt peccata. Atque id quidem imprimis videtur esse definitum a Concilio Tridentino, quod [1] anathemate damnat eum qui dixerit : *Opera*

[1] Sess. 6, can. 7.

omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri. Dein Christus Dominus [1] Pharisæos, qui erant peccatores, hortatur ad dandam eleemosynam; jam autem si eleemosyna a peccatore facta esset peccatum, Christus ad eam certe neminem esset ex Pharisæis hortatus. Demum, sicut habitualiter conversus ad Deum non semper operatur ex affectu, et ordine ad Deum, sed quandoque in levia saltem peccata prolabitur : ita homo per peccatum habitualiter aversus a Deo ad creaturam, non semper operatur ex affectu ad creaturam, sed aliquod opus bonum morale ex motivo honesto operari potest. Unde S. Chrysostomus [2] ait : *Non potest malus omnino malus esse; sed evenit ut aliquid habeat boni, neque bonus esse omnino bonus, sed nonnulla solet habere peccata.* *

Nota 5. Hic controvertitur de opere morali bono, tum ex objecto, tum ex fine et aliis circumstantiis; nam ultro quilibet admiserit bonum opus ex objecto et officio, absque gratia elici posse.

Nota 6. Licet quæstio procedat tum de infideli, tum de fideli peccatore, tamen satis erit de infideli agere ; eo enim ipso quo probabitur infidelem posse absque gratia aliquod opus morale bonum agere, multo clarius fidelem peccatorem hoc posse demonstrabitur. Itaque sit

CONCLUSIO.

Infidelis potest absque gratia aliquod bonum opus morale naturalis ordinis velle ac facere. Est communis et certa.

PROB. 1. *Ex Script.* Rom. 2 dicitur : *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt; ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex : qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Ergo gentiles aliquod opus bonum naturalis

[1] Lucæ 11, vers. 41. — [2] Homil. 67 ad Populum.

ordinis possunt facere *naturaliter*, id est sine gratia, sine fide, ut interpretantur Patres. Origenes in hunc locum : *Gentilis*, inquit, *qui, cum legem non habeat, ipse sibi est lex, ostendens opus legis in corde suo, et ratione naturali motus, vel justitiam teneat, vel castitatem, vel temperantiam*, etc. *custodiat : iste, licet a vita alienus videatur æterna, quia non credit in Christo ... videtur quod per ea quæ dicuntur ab Apostolo, bonorum operum gloriam, et honorem et pacem perdere penitus non posset.* Et D. Hieron. [1] ait : *Perspicuum est condemnari nos comparatione gentilium, si illi lege faciant naturali, quæ nos etiam scripta negligimus, de quo plenissime Paulus ad Romanos disputat.*

Frustra reponunt adversarii 1° D. Aug. [2] hunc Apostoli textum interpretatur de gentibus ad fidem conversis ; ergo male intelligitur de infidelibus.

Resp. *Nego conseq.* Equidem Div. August., ut refelleret hæreticam Pelagianorum interpretationem, qui Apostoli testimonio abutebantur, ut dicerent nonnullos gentiles, sine fide et gratia Christi, universam legem observasse, veramque justitiam adeptos esse, textum Apostoli interpretatus est de gentibus ad fidem conversis ; sed nostram interpretationem non excludit, imo eam approbat *ibidem*, dicens : *Si autem hi, qui naturaliter quæ legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum quos Christi justificat gratia ... quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiæ regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam merito recteque laudamus.* Et ne quis dicat D. Doctorem loqui de operibus bonis ex officio et objecto tantum, non autem ex fine, subdit : *Quanquam si discutiatur quo fine fiant, vix inveniuntur, quæ justitiæ debitum, laudem defensionemque mereantur.* Quod autem *vix* invenitur, revera tamen invenitur. Postea rationem reddit, dicens : *Quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta ex-*

[1] In cap. 29 Ezech. — [2] Lib. *de Spiritu et Littera*, cap. 27.

trema remanserint, unde merito dici possit, etiam in ipsa impietate vitæ suæ, facere aliqua legis vel sapere. Et infra, post citatum textum Apostoli de infidelibus, dicit : *Illi potius, qui cum verum Deum vera pietate non colant, habent tamen quædam opera bona in vita impia.* Hæc de mente D. August. nullum relinquunt dubium.

FRUSTRA REPONUNT 2º Fulgentium[1] dicere, eos Dei gratiæ contradicere, qui prælatum Apostoli textum gentibus incredulis assignant; ergo Apostolus loquitur duntaxat de gentibus ad fidem conversis.

RESP. *Dist. ant.* D. Fulgentius dicit, etc., juxta sensum Pelagianorum, hoc Apostoli textu abutentium, tum ut ostenderent gentes ex solis naturæ viribus posse totam legem implere, tum ut probarent gentes justificari posse sine Christi fide, *conc.*; juxta sensum Patrum eo loco utentium, ut probarent posse esse in infidelibus aliqua opera moraliter bona absque gratia, *nego ant.*; quod satis ostendit Div. Doctor, cap. sequenti, dicens : *Hominibus illis, quorum mentio facta est ab Apostolo, aliqua quidem bona opera, quæ ad societatis humanæ pertinent æquitatem, inesse posse; sed quia non charitate Dei fiunt, prodesse non posse,* ad salutem videlicet æternam.

Hinc SS. Pontifices damnarunt hanc Baii prop. 22am: *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom.* 2 : gentes quæ legem non habent, etc., *intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.*

PROB. 2. *Ex Summis Pontificibus,* Pio V, Greg. XIII et Urbano VIII, qui hanc Baii prop.: *Omnia opera infidelium sunt peccata, et Philosophorum virtutes sunt vitia,* damnarunt, imo et alias plures quæ istius sunt principia; talis est 37a: *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est quod ex naturæ viribus ortum ducit, agnoscit.*

Item ex Clem. XI, qui has Quesnelli propositiones similiter damnavit : 39am: *Voluntas quam gratia non prævenit... est capax omnis mali, et incapax ad omne bonum;* 40am : *Sine gra-*

[1] Lib. *de Incarnat. et Gratia,* cap. 25.

tia *nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.*

PROB. 3. *Ratione.* Quia, ut docet Conc. Trid. sess. 6, cap. 1, per peccatum Adami, *liberum arbitrium minime extinctum est, viribus licet attenuatum et inclinatum.* Ergo potest homo, solis liberi arbitrii viribus, aliqua opera moraliter bona propter finem honestum elicere; v. g. potest gentilis naturali pietate honorare parentes, naturali commiseratione sublevare proximi miseriam, quia id honestum est et rationi naturali conforme; tales autem actiones sunt bonæ, tum ex objecto, tum ex fine et circumstantiis. Ergo.

Confirmatur, quia sola actio bona honesta laudari potest et remunerari a Deo; atqui misericordia obstetricum Ægyptiarum infidelium erga masculos Hebræorum, quos contra edictum Pharaonis servaverunt, fuit a Deo laudata et remunerata. Exodi 1: *Benefecit Deus obstetricibus, et quia timuerunt Deum, ædificavit eis domos,* id est *prolem copiosam eis concessit.* Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Rom. 14 dicitur : *Omne quod non est ex fide, peccatum est.* Atqui nulla opera infidelium sunt ex fide. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Juxta proprium Apostoli sensum, quod non est ex fide agendorum, id est, ex bona conscientia, peccatum est, *conc.;* quod non est ex fide credendorum, *nego ant.* Itaque Apostolus ibi de iis agit, qui cibos quosdam manducabant, quos tamen sibi illicitos existimabant, docetque eos peccare, quia agebant contra bonam fidem, seu, contra scientiam, *quod autem non est ex fide,* id est quod fit reclamante conscientia, *peccatum est.*

INST. 1. D. August. [1] præfatum Apostoli textum interpretatur de fide credendi in Christum; ergo quod non est de Theologica, peccatum est.

RESP. 1. Fateor D. Augustinum intellexisse præfatum textum de fide credendi, sed sine exclusione nostræ inter-

[1] Lib. 4 *contra Julian.*, cap. 3.

pretationis; nam Juliano objicienti hunc textum accipiendum de bona conscientia, respondet: *Sed ut hoc tibi de cibis tantum intelligendum esse concedam, quid de alio dicturus es testimonio, quod ad Hebræos scriptum est: Sine fide impossibile est placere Deo?* sed posito quod hic textus intelligatur de fide credendi,

Resp. 2. *Dist. conseq.* Quod non est ex fide contrarie, id est quod fit animo infidelitatis, ut eleemosyna data in honorem Jovis, est peccatum, *conc.;* quod non est ex fide negative, id est absente fide, peccatum est, *subdist.;* si aliquo fine pravo vitietur, *conc.;* per se et præcise quia fit a non habente fidem, *nego conseq.* Sensum suum sic ibidem explicat D. Doctor: *Quod si et ipsa per seipsam naturalis compassio opus est bonum; etiam isto bono male utitur, qui infideliter utitur, et hoc bonum male facit, qui infideliter facit; qui autem male facit aliquid, profecto peccat.* Postea rationem reddens cur infideles bona opera male faciant, ait: *Quia ea non fideli, sed infideli, hoc est, stulta et noxia faciunt voluntate.*

Inst. 2. Atqui, ex Apostolo, quæ non sunt ex fide, nedum contrarie, sed etiam negative, sunt peccata. Ergo, etc.

Prob. ant. Hebr. 11 dicitur: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Sine fide impossibile est placere Deo in ordine ad vitam æternam, *conc.;* in ordine ad honestatem moralem ordinis naturalis, *subdist.;* ratione operantis, *conc.;* ratione operis, *nego ant.* Fateor equidem infidelem, quamdiu in infidelitate permanet, non posse Deo placere ratione sui, etsi placeat interdum ratione operis moralis ab illo bene exerciti, non quidem complacentia, quæ proveniat ex justitia et sanctitate supernaturali, per quam Deo placuerunt in ordine ad vitam æternam Sancti fide supernaturali imbuti, sed complacentiâ, quæ provenit ex virtute moraliter bona.

Inst. 3. Atqui etiam ratione operis omnia infidelium opera sunt peccata et Deo ingrata. Ergo.

Prob. ant. Ex Apost. ad Tit. 1: *Omnia munda mundis, nquinatis autem et infidelibus nihil est mundum;* ergo infiles nihil mundum et rectum operantur.

Resp. *Dist. ant.* Coinquinatis et infidelibus, qui per imnditiam cordis, aut per infidelitatem abutuntur Dei aturis, vel, quasi forent impuræ, eis non utuntur, nihil mundum, *conc.;* infidelibus, præcise ratione eorum idelitatis, *nego ant.*, alias pariter concludendum esset, mia opera mundorum esse munda, quod tamen absoe falsum est, alioquin nusquam quis peccare posset st adeptam justitiam; ita D. August. [1] explicat hunc ctum, dicens: *Omnia quippe quæ naturaliter sunt in ordine bona sunt, et nemo in eis peccat, nisi qui ordinem suum in i obedientia non custodiens, eorum quoque ordinem male ndo perturbat.*

Inst. 4. Matth. 7 dicitur: *Non potest... arbor mala bonos uctus facere;* atqui infidelis est arbor mala. Ergo, etc.

Resp. *Dist. maj.* Quando arbor agit ex sua malitia, non otest fructus bonos facere, *conc.;* quando non agit ex sua alitia, *nego maj.* Porro, infidelis non semper ex sua matia et infidelitate agit, sed quandoque ex dictamine rectæ tionis; unde D. August. [2], Julianum arguens quod dixet voluntatem infidelis infideliter agentem esse bonam, t: *Non in quantum homo est, quod est opus Dei, sed in antum malæ voluntatis est, quisque arbor mala est, et bonos uctus facere non potest. Vide itaque utrum infidelem voluntatem,* l est ex infidelitate agentem, *audeas bonam dicere voluntem.*

Objicies 2. Ex Conc. Arausicano [3]: *Nemo habet de suo, isi mendacium et peccatum;* ergo sine gratia nullum bonum pus morale fieri potest.

Resp. *Dist. ant.* Nemo habet de suo, et hoc sensu quod uidquid habet homo, præter mendacium et peccatum,

[1] Lib. 6 *contra Faustum.* — [2] Lib. 4 *contra Julianum*, cap. 3. — [3] Can. 22.

illud sit a Deo, vel ut auctore naturæ, vel ut a gratiæ, *conc.*; ut auctore gratiæ semper, *nego ant.* ergo canonis est, hominem sibi soli sufficere ad p dum, eum vero, ad bonum operandum, indigere Dei, naturali quidem ad bonum morale, et supern ad bonum salutare, ut docet præfatus canon, cum *Si quid autem habet homo veritatis atque justitiæ, ab ill quem debemus sitire in hac eremo*, etc.

INST. Idem Concilium [1] ait: *Quoties bona agimus, nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur.* Erg gratia supernaturali, homo opus bonum non potest

RESP. *Dist. conseq.* Non potest opus bonum salut cere, *conc.*; bonum opus morale, *nego conseq.*

Ita declarat can. 7: *Si quis per naturæ vigorem bon quod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare aut asserit absque illuminatione Spiritus Sancti... hæretico spiritu.*

OBJICIES 3. Div. August. [2] ait: *Neque liberum arb quidquam, nisi ad peccandum, valet, si lateat veritat* Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Id dicit eo sensu quod parum eo modo quo dicimus ægrum de se tantum labi quod per se vix stare possit, *conc.*; eo sensu quod omnino valeat, *nego ant.* Hanc Div. Doctor inter tionem nobis exhibet [3], dicens: *Arbitrium ad malu ficit, ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omni bono.*

INST. D. Aug. [4] ait: *Liberum arbitrium ad pecc valere in hominibus subditis diabolo, ad bene autem pieque*

num salutare valet, nisi gratia Dei fuerit liberatum et utum, *conc.*; quod significat per ista verba, *ad pie vi-dum*; ad nullum opus bonum morale, *nego conseq*. Etsi m, per peccatum, liberum arbitrium infirmatum fuerit vulneratum, non tamen est penitus extinctum, et ideo est aliquod bonum morale sectari.

OBJICIES 4. D. Aug. [1] ait : *Non est fructus bonus, qui de ritatis radice non surgit*; atqui nullum opus hominis infi-is, de charitatis radice surgit. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Non est fructus bonus sine charitate, i sufficiens sit ad salutem consequendam, *conc.*; qui sit raliter bonus, *nego maj*. Itaque quoties D. Aug. dicit aritatem desiderari ad actum bonum, toties loquitur de no opere quod conducat ad vitam æternam, ut sese plicat [2]: *Scito*, inquit, *nos illud bonum hominum dicere*, etc., *quod solum potest ad æternum Dei donum regnumque per-ci*. Unde ejus testimonia nihil habent commune cum esenti nostra quæstione.

INST. 1. Ibi non potest esse ullum opus bonum, ubi vera tus reperiri nequit ; atqui ex S. August. in infidelibus lla vera virtus reperitur, sic [3] ait : *Vera pudicitia dicenda est, nisi quæ veræ fidei mancipatur*. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Ex S. August. in infidelibus nulla vera tus reperitur conducens ad vitam æternam, *conc.*; con-cens ad honestatem moralem, *nego min*. Itaque D. Au-st. eam solam virtutem appellat veram, quæ hominem dinat ad vitam æternam, ut constat ex eodem cap. 3, in o ait : *Si ergo ad consequendam verum beatitudinem, quam bis immortalem fides vera, quæ in Christo est, promittit, nihil osunt homini virtutes, nullo modo veræ possunt esse virtutes*.

INST. 2. Si in infidelibus inessent aliquæ virtutes, mora-er duntaxat bonæ, dici possent steriles in ordine ad bea-tudinem ; atqui Div. August. aperte negat aliquas virtu-

[1] Lib. *de Spiritu et Littera*, cap. 14. — [2] Lib. *4 contra Julianum*, p. 5. — [3] Lib. *de Nuptiis et Concup.*, cap. 3.

possunt revera esse fœcundæ respectu boni temporal in mercedem Deus infidelibus retribuit, ut docet D de Romanis, quibus Deus terrenam excellentissimi gloriam concessit, *ut redderetur merces bonis artibus id est virtutibus.*

Inst. 3. Eodem loco Div. August. ait : *Volunta non est bona ;* ergo opus sterile non est bonum.

Resp. *Dist. ant.* Non est bona, omnimode, *conc.;* dum quid, *nego ant.* Voluntas itaque sterilis non e in ordine ad salutem æternam consequendam, qua premum hominis bonum ; sed est bona in ordine nestatem moralem et ad rectam hominis institu quod est, esse bonum secundum quid.

Objicies 5. Nullum potest esse opus perfectum si intentione ; atqui in infidelibus nulla potest esse i tentio, juxta illud D. Aug. super Psalm. 31 : *Bon intentio facit, intentionem fides dirigit.* Ergo, etc.

Resp. *Dist. min.* In infidelibus non potest esse r tentio, directiva operis in finem ultimum supernat *conc.;* in finem honestum naturalem, *nego min.* Sic fides hominis intentionem dirigit in ordine ad vita

sunt opera sua ad Deum, tanquam ad finem, referre. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Quod non refertur ad Deum vel explicite, vel implicite, peccatum est, *conc.*; explicite semper, *nego maj.* Itaque ad hoc, ut opus sit bonum, necesse non est ut referatur ad Deum explicite, sed sufficit quod ad eum referatur implicite, quomodo ad Deum, quasi nativo pondere, refertur omne opus quod fit propter finem etiam naturaliter honestum; hoc autem modo actiones infidelium moraliter bonæ ad Deum referuntur, etiamsi infideles illi, inter operandum, de Deo nihil cogitent.

Inst. 2. Ergo licet agere propter honestatem virtutis; atqui falsum conseq. ex D. August. [1] dicente: *Licet enim a quibusdam tunc veræ et honestæ putentur virtutes, cum ad se ipsas referuntur, etiam tunc inflatæ, aut superbæ sunt: et ideo non virtutes, sed vitia judicanda sunt.* Ergo.

Resp. *Dist. min.* Non licet agere propter honestatem virtutis, tanquam propter finem ultimum, *conc.*; tanquam propter finem proximum ad finem ultimum ordinabilem, vel per se, vel per intentionem agentis, *nego min.* Priori autem sensu Div. Doctor dicit virtutes, cum ad seipsas referuntur, esse inflatas et superbas, quales erant virtutes plurium gentilium, qui, propter vanam gloriam capescendam, varios actus virtutum moralium eliciebant. Unde Div. August. [2] ait: *Fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem autem Christianorum Dei charitas facit.*

QUÆSTIO IV.

AD QUODNAM BONUM MORALE NATURALE EFFICIENDUM GRATIA INTERIOR NECESSARIA SIT, VEL NON?

Nota. Pelagiani, vires liberi arbitrii nimium extollentes, docuerunt hominem absque ullo gratiæ auxilio universam legem observare, Deum super omnia diligere, omnesque

[1] Lib. 19 *de Civit. Dei.* — [2] Lib. 1 *operis imperfecti contra Julian.*

tentationes superare posse absque gratia; e contra Baius, et omnes ejus discipuli, liberum arbitrium penitus jugulantes, docuerunt nullum legis naturalis præceptum observari nullamque omnino tentationem vinci posse absque gratia. Videndum ergo est, utrum homo in præsenti statu possit absque gratia : 1° universam legem naturalem observare ; 2° Deum super omnia diligere ; 3° omnes superare tentationes ; tribus articulis.

ARTICULUS I.

UTRUM HOMO, IN PRÆSENTI STATU, POSSIT ABSQUE GRATIA UNIVERSAM LEGEM NATURALEM OBSERVARE.

Nota 1. Præcepta legis naturalis dupliciter impleri possunt : 1° *secundum substantiam*, si nempe actus præcepti suam habeat bonitatem moralem ; 2° *quoad modum*, si nimirum actus ex charitate fiat, et referatur ad finem supernaturalem. — *Primo modo*, lex non attenditur servari meritorie, sed præcise vitando peccatum quod est contra illam. *Secundo modo*, attenditur servari meritorie, ita ut ad vitam perducat æternam : hanc distinctionem redarguit Baius, propositione 61ª : *Celebris illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc est ad modum meritorium), commentitia est et explodenda.*

Constat, ex supra dictis, aliqua legis naturalis præcepta posse observari absque gratia ; probavimus enim sine ea bonum aliquod opus morale naturalis ordinis elici posse ; illud autem bonum, quodcumque sit, est præceptum legis naturalis. Ergo, etc. Agitur itaque de observatione omnium ; circa quod

Nota 2. Potentia duplex est, physica nempe et moralis. Potentia *physica* est vis activa, relative proportionata

eri faciendo; hinc qui habet omnia principia necessario agendum requisita, habet potentiam agendi physicam. Potentia *moralis* est vis activa, relative proportionata eri faciendo cum adjuncta facilitate. Hiuc potentia quæ llo impedimento retardatur, non solum physica, sed oralis est potentia. His diligenter notatis,

CONCLUSIO.

mo lapsus, absque gratiæ divinæ auxilio, non potest potentia morali, omnia legis naturalis præcepta, etiam quoad substantiam operis, servare, ita ut omnia vitet peccata quæ contra legem naturalem committi possunt. Propositio est certissima.

PROB. 1. *Ex Scriptura.* [1] Apostolus ait : *Video aliam legem membris meis, repugnantem legi mentis meæ* (id est legi narali), *et captivantem me sub lege peccati, quæ est in membris is.* Hinc exclamat : *Infelix homo! quis me liberabit de core mortis hujus?* Respondet : *Gratia Dei per Jesum Christ.* Ergo natura humana ita per peccatum infirmata est, hoc præceptum : *Non concupisces*, non possit implere sque gratia Dei. Unde Sapiens [2] dicit : *Scivi quoniam ali- non possum esse continens, nisi Deus det.*

PROB. 2. *Ex Conciliis*, tum Carthaginensi II, in epistola nodica ad Innocentium I, ubi Patres testantur damnatos eo fuisse Pelagianos, quod assererent Deum talem homis instituisse atque creavisse naturam, quæ per propriam luntatem, legem Dei *possit implere, sive naturaliter in corde scriptam, sive in litteris datam :* ubi per hæc verba : *Naturaliter in corde conscriptam*, significatur lex naturalis. Tum Concil. Carthaginensi III [3], ubi dicitur : *Placuit ut quimque dixerit ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod cere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere er gratiam, tanquam, etsi gratia non daretur, non quidem fa-*

[1] Rom. 16, vers. 2. — [2] 8, vers. 21. — [3] Can. 5.

cile, sed tamen possemus, etiam sine illa divina. implere mandata, anathema sit. Ergo.

PROB. 3. *Ex Patribus.* D. Aug. [1] qui librum scripsit ad ostendendum quod lex absque gratia servari non possit, cap. 10, aperte profitetur, quod justus *credat nullo modo posse suæ infirmitati, ad implenda ea quæ lex jubet, nisi divina gratia, subveniri.*

D. Prosper [2] ait : *Potest* (lex) *ne quid mali fiat jubere; a malo autem non potest liberare. Notum facit mandatum, sed obediendi non præstat affectum, nisi quod est occidens per imperium litteræ, fiat vivificans per spiritum gratiæ.* Ex quo concludit D. Th. [3] : *In statu naturæ corruptæ non potest homo implere mandata divina, sine gratia sanante.*

Ratio conclusionis est, quia natura per peccatum ita vulnerata fuit ac infirmata, ut vehementissime feratur in delectabilia legi divinæ repugnantia, et aversetur bona per legem præcepta; ergo non potest, potentia morali, omnia legis naturalis mandata observare, nisi per gratiam, qua vulnus inflictum sanetur.

Dixi : *Potentia morali,* quia homo lapsus non habet impotentiam physicam, sed tantum moralem, ad observanda omnia legis naturalis præcepta. *Ratio est,* quia præcepta legis naturalis, etiam collective sumpta, secundum substantiam considerata, non superant vim humanæ voluntatis in præsenti statu, cum illa vis per peccatum non fuerit sublata, sed duntaxat labefactata : ergo ejus impotentia est tantum moralis, fundata : 1° in rebellione appetitus; 2° in gravitate collectionis omnium præceptorum, supposita mobilitate et inconstantia voluntatis, ratione cujus totas vires ad agendum adhibitura non sit.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Rom. 2 dicitur : *Gentes, quæ legem non habent,*

[1] Lib. *de Spiritu et Littera.* — [2] Lib. *contra Collatorem,* cap. 7. — [3] 1, 2, quæst. 109, art. 4.

iliter, id est naturæ viribus, *ea quæ legis sunt, faciunt.* homo lapsus, absque gratia potest observare omnia naturæ præcepta.

sp. *Nego conseq.* Textus enim non de omnibus præ- est intelligendus, sed tantum de aliquibus, iisque oribus, quæ quandoque et aliquandiu a gentibus na- ter possunt observari, quando nimirum graves non it occasiones ab illa observatione removentes.

r. 1. Deuter. 30 dicitur : *Mandatum quod ego præcipio die, non est supra te.* Atqui hic locus intelligitur de ptis collective; ergo omnium præceptorum obser- a vires naturales non excedit.

sp. *Dist. min.* Intelligitur de omnibus collective præ- , cum gratia implendis, *conc.*; sine gratia implendis, *nin.* Citato enim capite dicitur : *Circumcidet Dominus uus cor tuum et cor seminis tui ut diligas Dominum Deum ex toto corde tuo.* Porro, cordis circumcisio gratiæ col- iem importat.

r. 2. Eccl. 15 dicitur : *Si volueris mandata servare, vabunt te.* Ergo, si volumus, possumus omnia man- servare absque gratia.

sp. *Nego conseq.* Illo quidem textu demonstratur libe- rbitrium, per quod præcepta impleri possunt; at non ditur gratia, sine qua impleri non possunt, ut docet igust. [1] dicens : *Certum est nos mandata servare, si vo- , sed quia præparatur voluntas a Domino, ab illo peten- st, ut tantum velimus quantum sufficit, ut, volendo, fa- s.*

icies 2. D. Chrys. [2] de gentibus ait : *Admiratione di- int, quod nec lege illis opus fuit, et omnia quæ legis erant literunt.* Ergo, etc.

sp. *Dist. ant.* Gentes collective sumptæ omnia quæ le- rant præstiterunt, *transeat;* gentes distributive sump-

ib. *de Gratia et lib. Arb.*, cap. 16.— [2] Hom. 5 in Epist. ad Rom.

tæ, *nego ant.* Sensus ergo D. Chrysostomi est, varia præcepta legis naturalis a tota gentilium collectione observata fuisse, non quidem omnia a singulis, sed a singulis aliqua, cum nempe nulla, vel levis, erat difficultas, vel ex parte operis, vel ex parte tentationis, quare dixi : *Transeat ant.*

INST. Cyrus, a gratia fidei alienus, totam legem naturalem implevit, ei siquidem dixit Deus [1] : *Pastor meus es, et omnem voluntatem meam implebis.* Ergo universa lex potest impleri absque gratia.

RESP. *Nego ant.* Neque enim Cyrus dicitur omnem voluntatem Dei implevisse, quod omnia legis naturæ præcepta impleverit ; erat enim idololatra et aliorum regnorum invasor ; sed quod, populum Israeliticum a captivitate solvendo, templumque ac civitatem Jerusalem ex integro restaurari curando, fecit quidquid Deus per ipsum fieri erga populum suum, ab æterno decreverat ; quo sensu dæmones, damnatorum hominum tortores, dici possunt voluntatem Dei implere.

OBJICIES 3. Nemo tenetur ad impossibile ; nam, ut ait D. Aug., *Deus impossibilia non jubet.* Atqui homo quilibet, etiam gentilis, obligatur ad universam legem implendam ; ergo eam servare potest.

RESP. *Dist. maj.* Nemo tenetur ad impossibile, simpliciter et absolute, *conc* ; ad impossibile secundum quid, *nego maj.* Itaque universa lex, spectatis solis naturæ viribus, est observatu impossibilis, sed fit possibilis per gratiam ; sic Div. August. [2] Celestio respondet : *Respondemus,* inquit, *vitari posse peccatum, si natura viliata sanetur gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, in tantum enim sana non est, in quantum, id quod faciendum est, aut cæcitate non videt, aut infirmitate non implet.* Ex quo [3] ait : *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.*

[1] Isaiæ 44. — [2] Lib. *de Perfectione justitiæ,* cap. 2. — [3] Lib. *de Nat. et Gratia,* cap. 43.

ᴃᴊɪᴄɪᴇs 4. Homo lapsus habet potentiam moralem ad ıia præcepta legis naturalis distributive; ergo ad om- collective.

ᴇsᴘ. 1. *Dist. maj.* Habet potentiam moralem ad omnia ɪibutive præcepta, quæ sunt facilia, qualia sunt cul- . parentibus exhibere, depositum reddere, jus litigan- s dicere, etc., *conc.;* quæ sunt ardua, sive ex objecto, ex tentatione et aliis circumstantiis, *nego maj.* Dicit n D. Jac., cap. 3, de præcepto cohibendæ linguæ : *Lin- ɴ. nullus hominum domare potest.* Et Sapiens de præcepto tinentiæ : *Scivi quoniam aliter non possem esse continens, Deus det.*

ɪᴇsᴘ. 2. *Nego conseq.* Collectio enim difficultatem habet, m non habent singula; cum enim dicitur, quod sin- a præcepta possunt servari distributive, non est sensus d hæc et illa, et sic deinceps, possint impleri, sed sen- est tantum, quod hoc seorsim et illud seorsim possit ıleri, ex quo non sequitur impleri posse collectionem, patet de eo qui movens lapides, potest nempe hunc rsim lapidem, et illum etiam seorsim movere, non ta- n omnes collective lapides potest movere.

ARTICULUS II.

ᴛʀᴜᴍ HOMO, IN PRÆSENTI STATU, ABSQUE GRATIA POSSIT DEUM, UT AUCTOREM NATURÆ, DILIGERE?

Vota. Amor Dei duplex est: *benevolentiæ*, nimirum, quo ıs diligitur quia in se bonus est; et *amor concupiscentiæ*, ɔ Deus diligitur quia nobis bonus est, hoc est, quia est is noster ultimus. Uterque ille amor, vel est perfectus, l imperfectus.

Amor Dei perfectus est ille, quo Deus sic diligitur, ut om- bus omnino rebus anteponatur, cum proposito placendi in omnibus, etiam cum omnium aliorum bonorum jac- ra, et dicitur, *Amor Dei super omnia.*

Amor Dei imperfectus est ille, quo Deus sic diligi nondum rebus creatis anteponatur : vocatur, *Amor l omnibus*. His notatis,

CONCLUSIO I.

Homo in statu naturæ lapsæ, absque gratia, Deum, ut a naturæ, potest amare, amore tum benevolentiæ, tum bilis concupiscentiæ imperfecto. Est communis contra et Jansenium.

Prob. 1. *Ex Apost.* [1] asserente quod gentes *sint sabiles, quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum caverunt, aut gratias egerunt*, etc. Ergo Deum, Augustino, epistola 120, *non colitur, nisi amando,* potuerunt; alias gentiles immerito inexcusabile rentur, quod veri Dei cultum deseruerint; atqui ille fuisset naturalis, utpote ex notione Dei naturali habens. Ergo, etc.

Prob. 2. *Ex definitione Summorum Pontificum*, qui h propositiones damnarunt: 34am: *Distinctio illa duplicis naturalis videlicet, quo Deus diligitur ut auctor naturæ ; tuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana est et comn* Et 37am: *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, Philosophia, per elationem præsumptionis humanæ, cum Crucis Christi defenditur a nonnullis auctoribus.* Ergo admittendum esse amorem Dei naturalem, et soli arbitrii viribus conceptum.

Prob. 3. *Auctoritate Conciliorum*, quæ dum de gratiam necessariam esse ad diligendum Deum, adjungunt has particulas : *sicut oportet ad salutem, justificationis gratia conferatur :* ergo supponunt pos esse Dei dilectionem, quæ non conferat ad salutem que pure sit naturalis, et fiat absque ullo gratiæ a

Prob. 4. *Ratione Theologica.* Illud voluntas amare

[1] Rom. 1.

turaliter, quod intellectus naturaliter potest cognoscere, ita illud D. Damasceni [1]: *Homo, quia rationis particeps est, ionem ducem in appetendo sequitur.* Atqui intellectus potest turaliter cognoscere Deum esse, tum summum bonum opter se amabile, tum summum nostrum bonum ; ergo luntas potest solis naturæ viribus illum amare, tum nore benevolentiæ, tum amore castæ et laudabilis conpiscentiæ.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Conc. Arausicanum II [2] ait : *Prorsus donum i est diligere Deum; ipse ut diligeretur dedit qui non dilectus ligit.* Ergo Deus solis naturæ viribus diligi non potest.
RESP. *Dist. conseq.* Amore supernaturali et ad salutem ternam conducente, *conc.;* amore naturali et ad solam nestatem moralem conducente, *nego conseq.* Concilium item loquitur de amore supernaturali et conducente ad lutem, quo Deus, ut auctor gratiæ et gloriæ, diligitur, constat ex his ejusdem canonis verbis : *Prædicare debeus et credere, quod per peccatum primi hominis ita attenuatum erit liberum arbitrium, ut nullus postea potuerit diligere Deum cut oportuit... nisi gratia eum prævenerit.* Et can. 7, loco rum particularum : *sicut oportuit*, posuit : *bonum quod ad lutem pertinet vitæ æternæ.*

OBJICIES 2. D. Aug. [3] dicit : *Unde est in hominibus chatas Dei et proximi, nisi ex ipso Deo? num si non est ex Deo, d ex hominibus, vicerunt Pelagiani; si autem ex Deo, vicimus elagianos;* ergo sine gratia Deus diligi non potest.
RESP. *Nego conseq.* Diligi non potest, amore quo tenditur ut pervenitur ad Deum, *conc.;* amore naturali, *nego onseq.* De priore solum amore loquitur D. Doctor, arguens Pelagianos, qui actus virtutum salutares et meritorios vitæ æternæ solis naturæ viribus tribuebant ; ita enim se

[1] Lib. *de Duabus Voluntatibus Christi.* — [2] Can. 25. — [3] Lib. *de Gratia et lib. Arb.*, cap. 18.

explicat [1], dicens: *Amor, quo pervenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Jesum Christum cum Spiritu Sancto.*

INST. D. August. [2] de gentibus, quibus nondum annuntiatum est Evangelium, dicit, quod non possint, recte vivendo, Dei implere voluntatem, additque: *Quod si fieri potuit, aut potest, hoc et ego dico quod de lege dixit Apostolus: ergo Christus gratis mortuus est.* Atqui qui amat Deum, recte vivendo, adimplet ejus voluntatem. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Qui amat Deum perfecto amore, recte vivendo adimplet ejus voluntatem, *conc.;* amore imperfecto, *nego min.* D. enim Augustinus per eum qui, bene vivendo, Dei implet voluntatem, intelligit eum qui totam legem implet, quod fieri non posse sine gratia docet contra Pelagianum errorem; sed qui unum aut alterum amoris actum elicit, non continuo legem implet, aut justitiam perficit. Ergo.

OBJICIES 3. Non datur duplex fides divina, naturalis una, altera supernaturalis, ergo nec duplex amor Dei.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod divina veracitas, quæ est motivum fidei, non potest per effectum naturalem conjungi cum intellectu creato; at per effectus naturales ascendimus ad cognoscendam Dei bonitatem, ex cujus cognitione voluntas naturaliter excitatur ad illius amorem.

INST. Si daretur amor naturalis, posset reperiri in infideli et peccatore; atqui falsum conseq. Ergo.

Prob. min. Si in infideli et peccatore esset amor Dei benevolentiæ, etiam naturalis, hi essent amici Dei : nam amor benevolentiæ hominem reddit Deo amicum; atqui infidelis et peccator non possunt esse amici Dei, alias essent justi absque gratia. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Essent amici Dei imperfecte, et ratione operis, *conc.;* perfecte, et ratione sui, *nego maj.* Equidem Deus amat bonum opus naturale ab infideli, vel peccatore

[1] Lib. 4 *contra Julianum*, cap. 3. — [2] Lib. *de Natura et Gratia*, cap. 2.

licitum, sed non amat ipsum infidelem, aut peccatorem, proindeque amor non est reciprocus; nec per hunc amorem justificatur homo, quia non quivis amor, sed amor supernaturalis benevolentiæ justificat hominem.

CONCLUSIO II.

Homo lapsus non potest absque gratia Deum, ut auctorem naturæ, amare amore perfecto et super omnia.

Prob. 1. Ex D. Th.[1] dicente: *Homo, in statu naturæ integræ, non indigebat dono gratiæ superadditæ naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia, licet indigeret auxilio Dei ad hoc eum moventis; sed in statu naturæ corruptæ indiget homo, etiam ad hoc, auxilio gratiæ naturam sanantis.* Ergo.

Prob. 2. Quia amor Dei super omnia perfectus et efficax, omnium Dei præceptorum executionem importat, ita ut voluntas parata sit absolute et efficaciter, Deo in omnibus placere, omniaque ei displicentia vitare; atqui homo lapsus, ut supra probatum est, non potest sine gratia omnia Dei præcepta, etiam naturalia, exequi; tanta enim perfectio superat naturæ corruptæ fragilitatem et propensionem ad bona sensibilia, a quibus non potest, sine auxilio gratiæ, suum affectum removere. Ergo.

OBJECTIONES.

Objicies 1. Div. Thom. loco cit., ad 1, ait: *Natura diligit Deum super omnia, prout est principium et finis naturalis boni; charitas autem secundum quod est objectum beatitudinis.* Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Natura sana diligit Deum super omnia, etc., *conc.;* natura corrupta, *nego ant.* Hanc esse D. Th. mentem patet ex textu supra allato.

Objicies 2. Amor Dei supra omnia perfectus; lege naturali præcipitur; ergo solis naturæ viribus potest elici.

Resp. *Dist. conseq.* Naturæ viribus potest elici a natura

[1] 1, 2, quæst. 109, art. 3.

sana, *conc.*; a natura per peccatum vitiata, *nego conseq.* Licet enim præceptum naturale amoris Dei super omnia non superet vires naturæ integræ, superat tamen vires naturæ vitiatæ; ergo non potest impleri absque *auxilio gratiæ naturam sanantis*, ut ait D. Th.

Inst. 1. Homo lapsus potest naturaliter cognoscere Deum, etiam ut auctorem naturæ, esse super omnia amabilem; ergo potest etiam naturaliter eum amare super omnia.

Resp. *Nego conseq.* Disparitas est, quod, ut ait D. Th. ad 3: *Natura humana magis est corrupta per peccatum quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri*, eo quod peccatum voluntate commissum est, et ideo amori Dei perfecto, non cognitioni Dei super omnia amabilis, obstant infirmitas et corruptio naturæ.

Inst. 2. Homo lapsus habet naturalem inclinationem ad diligendum Deum summe bonum, amore super omnia et perfecto; ergo potest illam naturaliter explere.

Resp. *Dist. ant.* Habet naturalem inclinationem, etc., impeditam per naturæ corruptionem et infirmitatem, *conc.*; expeditam, *nego ant.* Naturæ ergo infirmitas impedit, quominus natura sic vitiata possit innatam suam inclinationem perfecte explere.

Inst. 3. Deus, ut auctor naturæ, super omnia diligendus, non est objectum supernaturale; ergo potest sic naturaliter diligi.

Resp. *Dist. ant.* Non est objectum supernaturale, hoc sensu, quod sic non sit objectum hominis beatificativum per intuitivam ejus visionem, *conc.*; hoc sensu, quod non superet vires naturæ per peccatum corruptæ, *nego ant.* Ergo est æquivocatio, in hac voce, *supernaturale*; si tollatur æquivocatio, evanescit objectio.

Objicies 2. Homo lapsus propriis naturæ viribus ita potest patriam, aut creaturam aliquam super omnia diligere, ut pro ipsis mortem subiret; ergo similiter potest Deum super omnia diligere sine auxilio gratiæ.

RESP. *Nego conseq*. Disparitas est : 1° Quod homo lapsus cilius ac vehementius, ob corruptionem naturæ, ad sensibilia cupiditatum objecta, quam ad bona honesta et ad sum Deum afficiatur; quo sensu D. Joan.[1] dicit : *Qui n diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, omodo potest diligere ?* 2° Quod amor Dei, super omnia rfectus, debet includere fugam omnium peccatorum, et mnium virtutum prosecutionem; e contra amor patriæ ; creaturarum super omnia, vel ex vana gloria, vel ex fectu sensibili inordinato, qui modum nescit, procedit; nde amor ille vitium est, in quod natura corruptione sua rovehitur.

ARTICULUS III.

UTRUM HOMO LAPSUS POSSIT ABSQUE GRATIA OMNES VINCERE TENTATIONES?

Nota 1. Nomine *tentationis*, intelligitur provocatio ad eccatum, facta a carne, mundo et dæmone; et duplex it, gravis nimirum et levis.

Tentatio gravis est ea, quæ vehementer ad peccatum impellit, sive ratione sui, sive ratione durationis per comparationem ad eum qui tentatur.

Tentatio levis ea est, quæ leviter hominem ad peccatum licit, spectata ratione illius qui tentatur : nam eadem es, quæ leviter allicit hominem avaritiæ minime deditum, a graviter avarum provocat.

Nota 2. Tripliciter potest vinci tentatio : 1° *peccaminose*, x motivo malo, alteri nimirum succumbendo tentationi, t si quis luxuriam vincat ex motivo avaritiæ; 2° *meritorie d salutem*, ut si vincat ex motivo charitatis; 3° *steriliter ad lutem*, ut si tentationem vincat ex solo motivo naturalis onestatis.

Certum est 1° Gratiam non requiri ad vincendam tenta-

[1] Epist. 1, cap. 4.

CONCLUSIO I.

Homo lapsus potest aliquando leves aliquas vincere tent absque gratiæ supernaturalis auxilio. Est communis Baium.

Prob. 1. *Ex SS. Pontificibus*, Pio V, et Greg. XIII, qu 30^{am} Baii propos. damnarunt : *Ii fures sunt et latron dicunt..... ulli tentationi, sine gratiæ illius adjutorio, r hominem posse, sic ut in eam non incidat, aut ad ea non retur.* Quæ propositio damnata est propter suam ge tatem, quatenus nimirum tum leves, quam grave plectitur tentationes.

Prob. 2. *Ex Divo Augustino,* cujus patrocinio glo adversarii [1]; ait : *In natura vitiata parum est ad non dum voluntatis arbitrium;* ubi particula, *parum*, indic quid valere ad non peccandum : ergo et ad vincend vem tentationem. Div. Augustino concinit Doctor phicus [2], dicens : *Quod liberum arbitrium omni grati tutum, nec omni possit tentationi resistere, nec necesse omni tentationi succumbere.*

Prob. 3. *Ratione.* Quia quando facultas aliquid

illud naturaliter faciat. Ergo potest naturaliter vinci levis tentatio.

Objicies : Scriptura, Concilia et Patres indefinite docent victoriam tentationum esse a Deo; ergo leves tentationes non possunt vinci, nisi per gratiam Dei.

Resp. *Nego conseq.* Non enim ideo Scriptura et Patres soli Deo abscribunt victoriam tentationum indefinite, quod nulla levis tentatio possit vinci absque gratia, sed : 1° quia Scriptura semper, et SS. Patres plurimum, loquuntur de victoria meritoria, quæ absque gratiæ auxilio haberi non potest; 2° quia SS. Patres loquuntur de universo tentationum agmine, quod non potest vinci absque speciali Dei auxilio, sicut neque ullæ graves; 3° quia Patres Pelagianos impugnabant, qui, cum indistincte victoriam tentationum naturæ viribus tribuerent, efficacius refelli non potuerunt, quam si illarum indistincte victoriam ad gratiam Dei referrent.

Inst. Ex D. Augustino [1]: *Oratio clarissima est gratiæ testificatio.* Atqui victoriam omnium, etiam levium tentationum, a Deo petimus : *ne nos inducas in tentationem.* Ergo, etc.

Resp. *Nego maj.* Oratio est gratiæ testificatio, non semper necessariæ, *conc.;* semper necessariæ, *nego maj.* Petimus enim a Deo ea etiam quæ naturaliter evenire possunt, v. g. pacem, pluviam, serenitatem temporis, etc. Ut ergo postulemus a Deo tentationum, etiam levium, victoriam, satis est : 1° quod levioribus etiam tentationibus non possimus diu, absque ejus auxilio, resistere ; 2° quod possint occurrere graviores, ubi leves accidunt, nec sciamus utrum leves sint futuræ ; 3° quod victoria tentationum, absque gratia, nihil quidquam ad salutem valeat, hæcque sola meritoria victoria postulatur a Deo.

[1] Epist. 95.

CONCLUSIO II.

Homo lapsus nullam gravem tentationem potest absque gratiæ auxilio vincere, etiam victoria sterili. Est contra Pelagianos.

PROB. 1. *Ex Scriptura* aperte significante, opus esse grati divinæ auxilio ad superandas tentationes [1] : *In te eripiar tentatione.* Et : [2] *Impulsus, eversus sum ut caderem, et Domi suscepit me.* Et : [3] *Vigilate et orate, ut non intretis in tent nem.* Quæ loca SS. Patres interpretantur generatim de t tationibus, et saltem de gravibus quibuslibet intellige innuunt.

PROB. 2. *Ex traditione Patrum.* D. Hier. [4] Pelagianis c opposuisset ista Christi verba : *Vigilate et orate, ne intr in tentationem,* subjungit : *Debuisset dicere juxta vos, sur resistite, liberum enim habetis arbitrium, et semel vobis cessa a Domino potestate, nullius alterius indigetis auxilio.*

D. Aug. [5], ut necessitatem gratiæ contra Pelagia evincat, ait : *Quisquis negat nos orare debere, ne intremus tentationem (negat autem hoc, qui contendit ad non peccan gratiæ Dei adjutorium non esse homini necessarium ; sed lege accepta humanam sufficere voluntatem), ab auribus omn removendum, et ore omnium anathematizandum esse non dub*

PROB. 3. *Ex Conciliis :* Diospolitano [6], ubi damnatur Pelagii articulus : *Victoria nostra non est ex Dei adjutorio, ex libero arbitrio;* et Arausicano II [7] : *Divini muneris est recte cogitamus, et pedes nostros a falsitate et injustitia tene*

PROB. 4. *Ex definitione SS. Pontificum.* Pro omnibus Innoc. I, qui [8] ait : *Nisi magnis precibus gratia in nos im rata descendat, nequaquam terrenæ labis, et mundani corp vincere conamur errores, cum pares nos ad resistendum non li rum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium... nec*

[1] Psalm. 17. — [2] Psalm. 117. — [3] Matth. 26. — [4] Lib. 2 contr *Pelagianos.* — [5] Lib. *de Perfectione justitiæ*, cap. ult. — [6] Can. 11. — [7] Can. 9. — [8] Epist. ad Concilium Carthaginense.

it enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante incamur.

PROB. 3. *Ratione.* Quia gravibus in tentationibus occurunt impedimenta, quibus positis, voluntas nequit, saltem secundum moralem potentiam, illis resistere, nisi gratia ei adjuvetur. Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Genes. 4 dicitur : *Sub te erit appetitus ejus* (peccati), *et tu dominaberis illius.* Ergo homo potest solis naturæ viribus vincere graves tentationes.

RESP. *Nego conseq.* Quia appetitus peccati sub nobis non est, nisi supposita gratia, quæ, si non supponitur, non est sub nobis secundum moralem potentiam, si gravis sit tentatio, licet sit sub nobis secundum potentiam physicam.

INST. 1. Div. Th. [1] docet hominem sine gratia vitare posse omnia peccata mortalia, licet difficile ; ergo non habet moralem impotentiam ad omnes vincendas tentationes.

RESP. *Nego conseq.* D. enim Thomas hanc, quam junior docuerat, sententiam, tacite retractavit in sua *Summa,* [2] ubi dicit : *Sunt quædam peccata mortalia, quæ homo sine gratia nullo modo potest vitare.* Et : [3] *In statu naturæ corruptæ, mortalia et singula et omnia, venialia autem singula sed non omnia* (homo) *vitare potest, si est natura per gratiam infusam reparata;* sine *enim ne mortalia quidem omnia (præsertim tempore longo)* vitare *potest.*

INST. 2. Si homo ex propriis suis viribus non posset graves tentationes vincere, non peccaret eis succumbendo; falsum conseq. Ergo.

Prob. maj. Non peccatur per hoc, quod non est in potestate agentis ; atqui si homo, ex propriis viribus, non posset vincere graves tentationes, non esset in ejus potestate non succumbere : ergo succumbendo non peccaret.

[1] In 2, dist. 28, quæst. 1, art. 2.— [2] 1, 2, quæst. 63, art. 2, ad 2.— [3] Quæst. 109, art. 8, in concl.

RESP. *Dist. min.* Non succumbere non esset in p hominis, sine gratia, *conc.;* cum gratia, *nego min.* e Porro, nunquam deest divinæ gratiæ auxilium ad t nes superandas, vel proxime, vel remote sufficien nimirum orationis, quâ homo gratiam proxime s tem potest petere et obtinere; unde concludit D *Quia ex ejus defectu est, quod homo se ad gratiam haben præparet, propter hoc a peccato non excusatur, quod sin peccatum vitare non potest.*

OBJICIES 2. Nulla est gravior tentatio, quam met tis; atqui potest homo lapsus, naturæ viribus, vinc tationem mortis ex motivo pravo, v. g. ex vana gl pertinacia, etc.: ergo et ex motivo naturali honest

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod homo la objectis delectabilibus et pravis multum afficiatur, vincit unam tentationem per aliam fortiorem, qu pertinacia et inanis gloriæ cupiditas; e contra mot tutis et honestatis parum admodum afficitur, et s motivum totam relinquit difficultatem, non tollit, minuit.

QUÆRES 1. *Utrum ad observanda omnia legis natura cepta, et vincendas graves tentationes, sufficiat exterior tectio?*

RESP. *negative.* Nam requiritur ex parte intellect minatio, quæ objectum amplectendum aut fugiend præsentet; ex parte autem voluntatis, pia quædam qua fiat suave quod est amplectendum, et fiat suavi tentia, sicque voluntas a malo deterreatur; ergo re gratia interior. Unde Aug. [2] dicit illud auxilium c *subministratione spiritus, et occulta misericordia.*

QUÆRES 2. *Quænam gratia interior requiratur ad obs omnia legis naturalis præcepta, et graves tentationes supe*

RESP. 1° *Requiritur gratia habitualis, non quidem abs ex rei natura, sed ex ordinatione Dei, et de lege commu*

[1] Quæst. 109, art. 8, ad 1. — [2] Epist. 95.

PROB. PRIMA PARS. Quia sola ignorantia in intellectu, et difficultas in voluntate, sunt impedimenta ex parte hominis ad observantiam mandatorum, et victoriam tentationum; atqui illa duo impedimenta removeri possunt per gratiam actualem, qua illustratur intellectus et pie moveatur voluntas : ergo ex natura rei non requiritur gratia habitualis.

PROB. SECUNDA PARS. Quia natura humana, nondum per gratiam habitualem sanata, est in bono inconstans et ad malum proclivis, juxta illud Thren. 1 : *Peccatum peccavit Jerusalem; propterea instabilis facta est*. Ergo ex ordinatione Dei, ac de lege communi, *in statu naturæ corruptæ indiget homo gratia habituali sanante naturam, ad hoc quod omnino a peccato abstineat*, ait D. Th. [1].

RESP. 2. *Ad observanda omnia legis naturalis præcepta, graviaque tentationes superandas, præter gratiam habitualem, requiritur gratia actualis interior.*

PROB. Ex Celestino S. Pontif. in Epistola ad Episcopos Galliæ, cap. 3, dicente : *Nemo etiam per Baptismatis gratiam renovatus, idoneus est ad superandas diaboli insidias, et ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis accipiat.*

Ratio est, quia, licet gratia habitualis interius sanet animam, tamen nec intellectus ignorantiam, nec voluntatis malitiam, nec appetitus sensitivi rebellionem tollit; ergo ne, inter tot tantasque peccandi occasiones, labatur humana fragilitas, necesse est ut gratia actuali, quæ teporem ejus excitet et ad bonum alliciat, roboretur.

QUÆRES 3. *An gratia actualis, quæ requiritur ad observantiam præceptorum naturalium quoad substantiam tantum, et propter solam honestatem moralem, debeat esse supernaturalis ?*

RESP. Debet esse supernaturalis ratione principii, non vero ratione objecti. *Ratio est*, quia illa gratia est superna-

[1] 1, 2, quæst. 109, art. 8.

turalis ratione principii, non vero ratione objecti, quæ est quidem indebita, sed hominem non dirigit ad finem supernaturalem; atqui gratia, quæ requiritur ad observanda præcepta naturalia quantum ad substantiam duntaxat, indebita quidem est homini, seu eum non dirigit ad finem supernaturalem, sed ad finem naturalem tantum, nimirum ad morum honestatem. Ergo, etc.

CAPUT II.

DE NATURA ET DIVISIONE GRATIÆ ACTUALIS.

Nota 1. Gratia actualis interior dividitur in gratiam excitantem, et adjuvantem.

Gratia excitans est supernaturalis et indeliberatus intellectus et voluntatis motus, quo Deus nos, veluti torpentes et somno sopitos ad bonum supernaturale movet et excitat, et a malo retrahit. Hæc gratia vocatur etiam operans, et præveniens. *Operans*, quia Deus pium illum motum operatur in nobis sine nobis, non quidem sine nobis physice ac vitaliter agentibus: cum enim illustratio intellectus et pia motio voluntatis sint actus vitales, non possunt, nisi a potentia vitali et physica procedere; sed sine nobis libere consentientibus. Dicitur *præveniens*, quia prævenit ac præparat voluntatem, causando in ea boni motus initium.

Gratia adjuvans est concursus supernaturalis Dei, quo nobiscum, per gratiam excitantem illustratis ac motis, concurrit ad omnes et singulos actus supernaturales et liberos. Hæc gratia vocatur etiam cooperans et subsequens. Vocatur *cooperans*, quia bonam actionem nobiscum cooperatur. Vocatur *subsequens*, quia subsequitur, et executioni applicat bonum motum jam in voluntate per gratiam excitantem inchoatum, juxta illud Div. Augustin. [1] : *Hominis propositum bonum adjuvat quidem subsequens gratia ; sed nec*

[1] Lib. 1 *contra duas Epistolas Pelagianorum*, cap. 10.

...m *esset, nisi præcederet gratia*. Male ergo et erronee gra... *subsequens* a Semipelagianis dicitur ea, quæ prævium ac ...erum voluntatis motum subsequitur, cum ideo tantum ...atur *subsequens*, quod bonum pietatis motum, gratiæ ...evenientis beneficio productum, perficiat.

De utraque illa gratia D. Aug. [1] sic loquitur : *Præparat ...luntatem* (Deus) *et cooperando perficit, quod operando incipit. ...oniam ipse ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus coo...ratur perficiens. Propter quod ait Apostolus :* Certus sum ...oniam qui operatur in vobis opus bonum, perficiet us...e in diem Jesu Christi. *Ut ergo velimus, sine nobis opera...r; cum autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum operatur. Tamen sine illo, vel operante ut velimus, vel coope...nte cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

Nota 2. Gratia excitans subdividitur in *sufficientem* et *effi...cem*, quæ, cum sint celeberrimæ gravissimisque intri...tæ difficultatibus, non hic strictim sunt definiendæ, sed ...e eis fusius disputandum, duplici quæstione.

QUÆSTIO I.

DE GRATIA SUFFICIENTE.

Nota 1. Ut omnis tollatur æquivocatio, gratiam suffi...ientem sumi posse dupliciter, nimirum generice et spe...ifice.

Gratia sufficiens *generice* sumpta, ea est quæ voluntati ...bministrat vires pares et proportionatas effectui bono, ...em proxime movet, et quem Deus ultimate intendit, ...roducendo : quo sensu gratia efficax dicitur etiam suffi...iens ab Apostolo [2], *sufficit tibi* (Paule) *gratia mea*. Quid...uid enim est efficax, est etiam sufficiens, non enim po...st causa efficienter operari, nisi sit sufficiens ad operan...um, eo modo quo causa est.

[1] Lib. *de Gratia et lib. Arb.*, cap. 17. — [2] 2 ad Corinth. 12.

Gratia sufficiens *specifice* sumpta, ea dicitur, quæ vires pares et proportionatas subministret ad pone effectum ad quem datur, et quem Deus ultimate int illum tamen non sortitur ex sola culpa voluntatis nc gratiæ consentire. Quo sensu opponitur gratiæ ef diciturque *mere sufficiens*, de qua sola hic agimus.

Nota 2. Gratia sufficiens, alia est proxime, alia r sufficiens.

Gratia *proxime* sufficiens ea est, quæ dat immed potentiam ad executionem operis a Deo ultimate ir v. gr. ad executionem talis præcepti. Hæc vocatur *actionis*.

Gratia *remote* sufficiens ea est, quæ non dat q immediatam potentiam exequendi operis a Deo ult intenti, sed dat immediatam potentiam ad implora per orationem uberius Dei auxilium, non conferen Deo, nisi prius oraverit homo, et certo conferendı reipsa oraverit, gratiæ primæ obsequens. Hæc v *gratia orationis*, quam exprimit D. Aug. [1], dicens *igitur impossibilia jubet, sed jubendo admonet et facer possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.*

Nota 3. Circa gratiam sufficientem gravissime e runt Calvinus, Lutherus, Baius, Jansenius, Quesı qui nullam aliam in statu naturæ lapsæ gratiam qua cessitantem admittentes, gratiam sufficientem penit jiciunt; sed cum aliis vocibus utatur Calvinus in nenda sua necessitante gratia, aliis Jansenius, u modus ejusdem erroris tuendi, est hic exponendus.

Gratia necessitans, juxta Calvinum, ea est, quæ s terminat voluntatem ad actum, ut nullum libertati relinquat. *Deus voluntatem movet*, inquit [2], *non qualite tis sæculis traditum est et creditum, ut nostræ postea s tionis, motioni aut obtemperare, aut refragari.*

[1] Lib. *de Natura et Gratia*, cap. 44. — [2] Lib. 2 *Instit.*, ca

Gratia necessitans, juxta Jansenium, ea est, quæ voluntem humanam invicte ac insuperabiliter ita determinat l unum, ut semper consensum voluntatis exprimat. *Ra*o *est*, quia modum operandi gratiæ constituit in quadam lectatione cœlesti, quæ si sit gradibus superior oppota concupiscentiæ delectatione, gratia est semper *victrix*, lenumque et perfectum obtinet effectum; quod si gradius inferior sit, semper est victa propter defectum virium: *lectatio victrix*, inquit Jansen.[1], *quæ Augustino est efficax itorium, relativa est : tunc enim est victrix, quando alteram perat; quod si contingat alteram ardentiorem esse, in solis efficacibus desideriis hærebit animus.*

Hinc Janseniani duplicem admiserunt gratiam : *Primam*, uæ plenum atque perfectum effectum assequitur, et ad d a Deo datur; hancque vocant gratiam efficacem et vicicem relative. *Secundam*, quæ efficit quamdam velleitam et complacentiam boni operis inefficacem, et ad id untaxat a Deo datur, hancque sufficientem appellare non cusant hodierni Janseniani, asseruntque eam conferre ompletam, perfectam et expeditam ad præceptum obserandum potentiam. Verum (quod maxime notandum est), omine *potentia* intelligunt potentiam absolutam duntaxat, t abstractam a præsentibus subjecti circumstantiis et dispositionibus, non vero relativam, et ad illas circumstantias comparatam. Deus enim, inquiunt, voluntate antecente et a præsentibus subjecti circumstantiis abstrahente, ult per hanc parvam gratiam opus perfectum impleri; erum, consideratis illis circumstantiis, non vult voluntate absoluta et consequente, opus perfectum per illam impleri, sed aliquod duntaxat imperfectum ac inchoatum boni operis desiderium. Ex quo

Sequitur 1° gratiam parvam Jansenianam esse efficacem, quia, juxta illos, omnem obtinet effectum, propter quem in talibus circumstantiis a Deo datur.

[1] Lib. 8 *de Gratia*, cap. 2.

nam sit natura gratiæ sufficientis, 2 utrum ex
præsenti statu. Ideo sit

CONCLUSIO I.

Nomine gratiæ sufficientis, ea intelligitur a catholicis, q luntati ad opus bonum exequendum confert potentiam tam, expeditam et relativam ad præsentes subjecti c tantias.

PROB. 1. *Ex Scriptura.* Isaiæ. 5, Deus, incredulita contumaciam Judæorum increpans, ait : *Judicate i et vineam meam ; quid est quod debui ultra facere vineæ non feci ei ? An quod exspectavi ut faceret uvas, et fecit cas ?* Ibi Deus queritur se fecisse quod debuit, et i parte ejus bonitatis et misericordiæ defuisse, qu populus Judaicus bene ageret et converteretur, qui egit pessime. Atqui nihil defuisse Judæis ex parte I ipsos habuisse potentiam completam et expeditam i ad præsentes eorum circumstantias. Ergo, etc. Alia diceret Deus nihil defuisse ex sua parte, si eis d potentia illa relative completa; frustra bonos fruct nitentiæ exspectasset, nisi vires ad illos producendo

tias, non præberet mensuram tentationibus; ergo ultra vires onera imponeret, quod repugnat Apostolo [1] dicenti : *Fidelis autem est Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.*

PROB. 3. *Ex D. Aug.*, qui [2] ait : *Ex eo quod non accepit, nullus reus; ex eo vero quod non facit quod debet, juste reus est. Debet autem, si accepit et voluntatem liberam et sufficientissimam facultatem.* Ex quo sic arguo : Quilibet tenetur præceptis divinis parere, et ea transgrediendo reus est; atqui, ex D. Aug., nullus tenetur implere præcepta, nullus reus est non implendo præcepta, nisi qui accepit *et voluntatem liberam et sufficientissimam facultatem:* ergo accepit sufficientissimam facultatem ad præceptum hic et nunc implendum.

PROB. 4. *Ex damnatione primæ propositionis Jansenii : Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus et conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia qua possibilia fiant.* Hæc prop. damnata est ut hæretica; ergo hæc ejus contradictoria est de fide : *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus et conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt possibilia :* ergo ad præcepta implenda habent potentiam completam, non solum absolutam, sed relativam ad *præsentes quas habent vires.*

OBJICIES : D. Aug. [3] ait : *Qui vult facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habens voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam: poterit autem, cum magnam habuerit et robustam.* Ergo supponit D. Doctor hominem cum parva gratia non posse semper observare mandata, non defectu potentiæ absolutæ; ergo defectu potentiæ relativæ.

RESP. *Dist. conseq.* Supponit hominem cum parva gratia non posse semper observare mandata, defectu potentiæ relativæ proxime sufficientis, *conc.;* remote sufficientis, *nego conseq.* Semper enim (saltem justi) possunt orare, et

[1] 1 Cor. 10. — [2] Lib. 3 *de lib. Arb.*, cap. 16. — [3] Lib. *de Gratia et lib. Arb.*

per gratiam orationis uberius auxilium impetrare, ut docet Div. Aug. [1], dicens : *Ideo jubet* (Deus) *aliqua quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus, ipsa enim est fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat.* Et [2] : *Non igitur impossibilia jubet, sed jubendo admonet et facere quod possis, et petere quod non possis.* Ergo supponit D. Doctor semper esse præsentem oranti gratiam, neque enim potest quis sine gratia orare ut oportet.

INST. 1. D. Aug. [3] ait : *Nonne aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida, et pene nulla, imo omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis advertamus, quia si hoc vel dolemus, jam oramus.* Ergo gratia illa orationis infirma, vires non confert pares ad orandum.

RESP. *Nego conseq.* Agnoscit quidem D. Aug. aliquando orationem ita esse tepidam, ut non oremus; at non dicit orationem ex præsenti gratia non posse ardentiorem fieri, quod tamen requireretur, ut gratia orationis diceretur viribus paribus ad orandum destituta; imo Div. Aug. [4], de iis quos non trahit Pater loquens, ait : *Semel accipe et intellige : non traheris, ora ut traharis.* Ergo supponit eum qui non trahitur, habere vires pares ad orandum, ut trahatur.

INST. 2. Si gratia orationis pares conferret voluntati vires ad orandum actu, non requireretur ad id novum Dei auxilium; falsum conseq. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Non requireretur ad actu orandum novum Dei auxilium excitans, *conc.*; adjuvans, *nego ant.* Licet ergo gratia excitans pares et proportionatas conferat voluntatis vires ad actu agendum, requiritur tamen auxilium gratiæ adjuvantis, ut opus perficiatur; nam, ut ait D. Aug.: *Sine illo* (Deo) *vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

[1] Lib. *de Gratia et lib. Arbitr.*, cap. 16. — [2] Lib. *de Natura et Gratia*, cap. 44. — [3] Lib. 1 *ad Simplic.*, quæst. 2.— [4] Eodem lib. 1, cap. 1.

Cæteræ objectiones solventur conclusione sequenti, præsentis conclusionis confirmativa.

CONCLUSIO II.

Datur in statu naturæ lapsæ gratia vere et relative sufficiens, cui tamen, dissensu libero, resistat humana voluntas. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura*[1]*: Vocavi et renuistis; extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis.* Ubi vocatio, extensio manuum, consilium Dei, etiam intus pulsantis, gratiam vere ac relative sufficientem indicant, alias non esset justa Dei increpatio et objurgatio; atqui ei consensu libero restitit voluntas humana, *et renuistis, despexistis*, etc. Ergo.

Matth. 11, v. 20: *Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent pœnitentiam: Væ tibi, Corozain, et tibi, Bethsaida, quia si in Tyro et Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent.* Ibi Christus exprobrat Corozaitis, quod non egissent pœnitentiam ad aspectum tot miraculorum; ergo revera, cum gratia ipsis collata, pœnitentiam agere, non tantum remote et absolute, sed proxime et relative potuerunt: ergo datur gratia vere et relative sufficiens, cui resistitur.

Jansenius illud testimonium explicat: 1° de gratia externa; 2° de gratia imperfecta et parva, sed

Contra est 1° Quia pœnitentia, quam Corozaitæ potuerunt agere, et non egerunt, est opus salutare; atqui gratia exterior non sufficit ad agendum opus salutare, ut contra Pelagium definivit Ecclesia. Ergo, etc.

Contra est 2° Quia gratia parva Janseniana, licet sit relative sufficiens ad velleitates, est tamen relative insufficiens

[1] Prov. 1.

tentiam vere, proxime et relative agere potuerint
nulla vis in Christi paritate, nullumque robur ext

PROB. 2. *Ex Conciliis.* Ex Conc. Arelatensi III,
approbatur sententia Fausti anathematizantis sent
Lucidi Presbyteri, dicentis illos qui perierant, non
pisse, ut salvi esse possent : his verbis : *Anathema*
dixerit illum, qui periit, non accepisse ut salvus esse
Lucidus vero inter suas assertiones retractatoria
Assero... et periclitari eum qui salvus est et eum qu
potuisse salvari.

Ex Concil. Senonensi; parte prima in decretis
c. 15, dicitur : *Non tale est hujusmodi trahentis Dei au*
cui resisti non possit. Quoties enim Dominus voluit con
filios Jerusalem, sicut gallina congregat pullos suos sub
noluerunt [1] *? Frustra certe Stephanus* [2] *Judæos duræ cer*
incircumcisi cordis argueret, qui Spiritui Sancto resi
Frustra Paulus Thessalonicenses admoneret, Spiritum
tinguerent, si divinis inspirationibus inevitabiliter rape
Nihil hic effugii relinquitur Jansenianis : nam Con
loquitur de gratia interiori data ad actum perf

PROB. 3. *Ex damnatione 2. propositionis Jansenii : Interiori gratiæ, in statu naturæ lapsæ, nunquam resistitur.* Quæ propos. damnata est ut *hæretica ;* ergo de fide est interiori gratiæ resisti posse; atqui Ecclesia, per interiorem gratiam, intelligit gratiam vere et relative sufficientem, ut probavimus in propos. superiori. Ergo.

PROB. 4. *Ex SS. Patribus,* inter quos unum refero Augustinum, quem patronum prætendunt Janseniani, quibus quatuor Augustini testimonia opponimus.

Primum. Ex lib. 1 *ad Simplic.,* q. 2 : *Nemo credit, non vocatus, sed non omnis credit vocatus ; noluit Esau et non cucurrit, sed et si voluisset et cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, nisi vocatione contempta reprobus fieret.* Ergo gratiæ vocationis internæ relative sufficienti obstitit; nam ejus resistentiæ unice adscribitur quod non pervenit; vires ergo pares habuit ut perveniret.

Secundum. Lib. *de Natura et Gratia,* cap. 67, ait : *Cum vero ubique sit præsens* (Deus), *qui, multis modis, per creaturam sibi Domino servientem, aversam vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligentem adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem : non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere quod ignoras, neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis.* Nihil certe evidentius probat gratiam vere sufficientem ad actum perfectum credendi, sperandi, etc., cui tamen resistit humana libertas.

Tertium. Lib. 83 *Quæstionum,* qu. 68 : *Neque illi debent sibi tribuere qui venerunt ; neque illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi ; quia ut venirent vocati, erat in eorum libera voluntate;* non quidem sibi relicta, sed vocata per gratiam; addit enim : *Etsi quisquam sibi tribuit quod vocatus venit, non potest tribuere quod vocatus est.* Ergo gratiæ vocationis, quæ sufficit ut vocatus veniat, resistitur.

Quartum. Lib. *de Peccator. meritis et remissione,* de adulto ait : *Habet* (concupiscentiam) *cum qua pugnet, eamque adju-*

vante Deo superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit. Certe adjutorium, cujus ope superetur concupiscentia, nisi homo illud in vacuum suscipiat, et velit esse reprobus, est gratia interior vere et relative sufficiens, cui humana voluntate resistitur; atqui tale admisit D. August. in allatis testimoniis et infinitis aliis. Ergo, etc.

PROB. 5. *Ratione.* Multi sunt, etiam justi, qui non implent divina mandata; atqui tamen habent gratiam vere et relative sufficientem, qua illa observare possent, ut docet Concil. Trid. [1] : *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo admonet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.* Ergo gratiæ relative sufficienti resistunt.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Scriptura non aliam gratiam astruit, quam efficacem et victricem. Ergo.

Prob. ant. Christus ait [2] : *Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me.* Ergo nullus veræ et internæ vocationi resistit.

RESP. *Nego conseq.* Equidem citato loco Scriptura gratiam efficacem adstruit, cum loquatur de iis qui non solum audiunt, sed qui audientes, vocationi obediunt, ut verbo *didicit* designatur; sed non excludit gratiam sufficientem cui resistatur.

INST. 1. D. Aug. [3] ait : *Si omnis qui audivit a Patre et didicit, venit, profecto omnis qui non venit, non audivit a Patre, nec didicit.* Ergo, ex D. Augustino, Scriptura adstruit gratiam efficacem per exclusionem gratiæ mere sufficientis.

RESP. *Dist. ant.* Qui non venit, non audivit a Patre efficaciter, *conc.*; sufficienter, *nego ant.* Ideo enim non venit, quia vocationi resistit, cum qua venire potuit, ut ait D. Aug. [4]:

[1] Sess. 6 *de Justificatione.* — [2] Joan. 6. — [3] Lib. *de Prædestinat. Sanctorum,* cap. 8. — [4] Lib. *de Gratia Christi,* cap. 13.

on est autem consequens, ut qui potest venire, etiam veniat, si id voluerit atque fecerit.

INST. 2. D. Aug. [1] dicit: *Qui non novit quod fieri debeat, et on facit, nondum didicit secundum gratiam, sed secundum legem; non secundum spiritum, sed secundum litteram.* Ergo graa sufficiens, cum qua opus bonum non fit, vel nulla est, el duntaxat externa.

RESP. *Dist. ant.* Nondum a Deo didicit secundum gratiam, in hypothesi Pelagianorum, qui gratiam internam oluntatis et operationis rejiciebant, *conc.;* in mente D. Aug. *subdist.;* secundum gratiam efficacem, *conc.;* secundum nullam omnino gratiam interiorem, *nego ant.* Hic itaque D. Doctor impugnans Pelagianos vult duntaxat probare, præter gratiam legis et doctrinæ, qua mens illustratur, adhuc necessariam esse gratiam voluntatis et actionis, qua d fiat, quod faciendum per legem cognoscitur; quod quidem probat, quia qui per legem cognovit quid faciendum est, si interna non moveatur gratia, omnino bonum opus agere nequit.

OBJICIES 2. Apostolus [2] ait : *Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Atqui, si esset in potestate vocati, vocationi obtemperare, esset volentis atque currentis. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Non est volentis, neque currentis, per solas naturæ vires, *conc.;* per gratiam divinam, *subdist.;* non est volentis primario et principaliter, *conc.;* neque primario, neque secundario, quasi homo nihil divinæ gratiæ cooperaretur, *nego maj.* Hoc unum vult Apostolus, bonum opus magis esse a Deo per gratiam, quam ab homine, qui absque gratia nec conari, nec consentire potest. Sese explicat D. Doctor [3], dicens : *Ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur boni aliquid posse, continuo cum dixisset :* Gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi, *sub-*

[1] Lib. *de Gratia Christi*, cap. 13. — [2] Rom. 9. — [3] Lib. *de Gratia et lib. Arbitr.*, cap. 5.

junxit, atque ait : Non ego, *autem,* sed gratia Dei mecum. *Id est, non solus, sed gratia mecum ; ac per hoc, nec gratia Dei sola, nec ipse solus ; sed gratia Dei cum illo.* Quibus verbis significat conversionem esse partim humanæ, partim divinæ voluntati tribuendam, licet primario et principaliter divinæ misericordiæ sit opus.

Inst. 1. Nemo potest se discernere in negotio salutis, juxta illud [1] : *Quis te discernit ? quid autem habes quod non accepisti ?* Atqui, si duobus hominibus detur gratia sufficiens, cui unus obtemperet, alter reluctetur, qui obtemperavit, se discernit ab eo qui obluctatur ; ergo non datur talis gratia.

Resp. *Dist. maj.* Nemo potest se discernere, per vires proprias, *conc.;* quatenus per gratiam motus et adjutus, *neg. maj.* Neque enim qui sic per gratiam, qua excitatur et juvatur, se discernit, contradicit Apostolo prohibenti solum ne homo glorietur de bono opere, quasi principium illius efficiens non acceperit a Deo ; quam interpretationem probat August.[2], dicens : *Quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat, profecto et ipsum velle credere Deus operatur in homine... consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, proprie voluntatis est. Quæ res non solum non infirmat quod dictum est :* Quid habes quod non accepisti ? *verum etiam confirmat : accipere quippe et habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo ; ac per hoc quid habeat, et quid accipiat, Dei est : accipere autem et habere utique accipientis et habentis est.*

Inst. 2. Gratia communis non est idoneum discretionis principium, ex D. August. [3] : *Numquid per hæc dona,* inquit, *quæ omnibus communia sunt hominibus, discernuntur homines ab hominibus ?* quis te discernit ? *gratia quæ discernit bonos a malis, non gratia quæ communis est bonis et malis.* Atqui gratia sufficiens communis est bonis et malis. Ergo.

[1] 1 ad Cor. 4. — [2] Lib. *de Spiritu et Litter.*, cap. 33. — [3] Lib. *de Prædest. Sanctorum,* cap. 5.

RESP. *Dist. maj.* Gratia communis, ad sensum Pelagianorum, qui, nomine *gratiæ communis*, intelligebant naturam et liberum arbitrium, *conc.*; gratia communis ad sensum catholicorum, qui, nomine *gratiæ communis*, intelligunt gratiam vere et relative sufficientem, quæ communiter datur hominibus cum urget præceptum, *nego maj.*; sese explicat August. verbis immediate præcedentibus : *In hac Apostoli evidentissima intentione,* inquit, *qua contra humanam superbiam loquitur, dona Dei naturalia suspicari... nimis quantum existimo absurdum est.* At vero gratia vere et relative sufficiens, non est donum Dei naturale, sed est naturæ gratis superadditum ad supernaturale salutis meritum obtinendum.

INST. 3. Gratia datur a Deo ex voluntate hominem salvandi; atqui voluntati salvandi hominem nunquam resistitur ex Aug.[1] : *Volenti salvum facere nullum resistit hominum arbitrium;* ergo gratia ex tali voluntate collata nunquam effectu suo fraudatur.

RESP. *Dist. min.* Voluntati Dei absolutæ nunquam resistitur, *conc.*; voluntati conditionatæ, *nego min.*; conditionata autem est in Deo voluntas hominem salvandi, nimirum ex hypothesi quod gratiæ suæ prævenientibus auxiliis cooperaturus sit : quæ voluntas duo includit : *primum,* largitionem mediorum ad salutem idoneorum; *secundum,* intentionem conferendi salutem ipsam, si media collata non contemnantur; voluntas ergo illa, quæ est conditionalis respectu salutis, est absoluta respectu collationis mediorum ad salutem consequendam necessariorum. De hac conditionata voluntate D. Aug.[2] ait : *A quo interitu,* hoc est, ab Inferno, *Deus misericors volens homines liberare, si sibi ipsis non sint inimici, et non resistant misericordiæ Salvatoris sui,* etc.

OBJICIES 3. Discrimen fuit inter gratiam status innocen-

[1] Lib. *de Corrept. et Gratia,* cap. 14. — [2] Lib. *de Catechizandis Rudibus,* num. 52.

tiæ, et gratiam medicinalem status naturæ lapsæ, ex Aug. dicente [1] : *Quid ergo? Adam non habuit gratiam? Imo habuit magnam, sed disparem;* atqui in hoc stat discrimen, quod gratia sanitatis fuerit tantum sufficiens, libero voluntatis arbitrio, quantum ad usum vel non usum, relicta, gratia vero medicinalis sit tantum efficax. Ergo, etc.

Resp. *Nego ant.* Discrimen enim utriusque gratiæ, sanitatis et medicinalis, non in eo reponit D. Augustin., quod gratia medicinalis sit tantum efficax, sed : 1° in eo quod homo innocens sola indiguerit gratia sufficiente, cum e contra homo lapsus, præter gratiam sufficientem, prout ab efficaci distinguitur, indigeat etiam efficaci; 2° quod gratia sufficiens sanitatis solam includit mentis illustrationem, non vero præviam, ut gratia medicinalis, voluntatis motionem, quia cum integra esset viribus, talis non indigebat prævia motione, qua nunc omnino indiget natura corrupta; unde Aug. [2] asserit quod gratia naturæ inculpatæ *esset adjutorium Dei et tanquam lumen sanis oculis, quo adjuti videant, se præbere volentibus.*

Inst. Div. Aug. [3] ait : *Ipsa adjutoria distinguenda sunt. Aliud est adjutorium sine quo aliquid non fit, et aliud est adjutorium quo aliquid fit... Primo itaque homini... datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero sanctis in regnum Dei per gratiam prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur.* Ex quo textu sic argumentor : Adjutorium *quo* est gratia efficax; adjutorium vero *sine quo non* est gratia sufficiens; atqui, ex D. Aug., in præsenti statu naturæ lapsæ datur duntaxat adjutorium *quo*. Ergo.

Resp. 1. *Nego maj.* Nam, per adjutorium *quo*, D. Doctor non intelligit gratiam actualem, efficacem, sed donum ipsum perseverantiæ, quo homo formaliter fit perseverans;

[1] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 11.— [2] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 48. — [3] *de Corrept. et Gratia*, cap. 12.

quidem[1] ait : *Hinc oritur alia quæstio non sane contemnda..... quæritur enim a nobis, quantum ad hoc donum Dei quod est perseverare usque in finem, quid de ipso primo homine sentiamus;* idque manifeste probat exemplum beatitudinis quo utitur, ut exponat quid per adjutorium *quo* intelligit. *Adjutorium enim est,* inquit, *non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adjutorium et quo fit est, et sine quo non fit; quia et si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus, et si data nunquam fuerit, nunquam erit.* Ergo, sicut adjutorium *quo* beatitudinis est ipsa formalis beatitudo, ita auxilium *quo* perseverantiæ est ipsa formalis perseverantia, ut ipsemet D. Doctor mentem suam exponit[2] : *Perseverantiam usque in finem,* inquit, *quoniam non habet quisquam, nisi qui perseveraverit usque in finem, multi possunt eam habere, nullus amittere.*

Itaque D. Aug. docet Adamum accepisse duntaxat adjutorium *sine quo non,* quia non ipsam perseverantiam accepit, sed tantum gratiam intellectus sine qua perseverare non poterat, et quacum, si voluisset, perseverare potuisset, absque ulla præveniente gratia voluntatis, quæ cum esset sana et integra, sufficientes habebat vires ad perseverandum, *cujus* proinde *meritum fuisset, si permanere voluisset,* ait Aug. Nunc autem propter naturæ nostræ sauciatæ infirmitatem ac perpetuo rebellantem concupiscentiam, opus etiam habemus gratia voluntatis, non solum ut perseveremus, sed etiam ut possimus perseverare; quare vocatur ab Augustino *adjutorium quo.* Porro, eo non indigebat integra primi hominis voluntas, cujus arbitrio relictum fuerat, ut cum gratia sufficiente intellectus perseveraret, si vellet.

Resp. 2. Dato etiam, et non concesso, quod Div. Aug., per *adjutorium quo,* gratiam efficacem intellexerit, *nego min. argumenti;* nam tunc quidem ostenderet esse in statu na-

[1] Initio cap. 10. — [2] Lib. *de Dono perseverantiæ,* cap. 6.

expeditam ad bonum, ad quod natura sua tendi
igitur ratione sui est inutilis, sed voluntas creata, di
libero, eam reddit inutilem.

INST. 1. Gratia sufficiens *est perniciosa, qua nemo u*
fatentibus etiam scholasticis, nisi majorem damnationem
tus est, ait Jansen. [2]. Ergo, etc.

RESP. *Nego ant.* Quia non ipsa gratia, sed resiste
bera, per quam voluntas abjicit gratiam, homini
ciosa est; ipsa enim, et non gratia multiplicat pe
unde Alex. VIII damnavit hanc Synnichii propos.:
sufficiens, non tam utilis, quam perniciosa est, ut proinde
possimus petere : a gratia sufficienti libera nos, Domine. I
quis perniciosa dicat sacramenta, eo quod multi iis
perniciem abutantur ?

INST. 2. Jansenius [3] : *Illud a recentioribus prolatum*
sufficientis genus, quo adjuvante nullum unquam opus fact
aut fiat unquam... videtur monstrum quoddam singulare
gratia nostra sufficiens est talis. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Monstrum est singulare, si gra
defectu virtutis intrinsecæ et relativæ non sortiatu
tum, *conc.;* si unico voluntatis liberæ, et idoneis

truosa dicatur, monstruosior certe gratia Jansenii *parva*, quæ ab initio lapsus hominis usque ad diem judicii, est insufficiens ad oppositam sibi concupiscentiam debellandam, et cum qua voluntas necessario *hærebit in solis inefficacibus desideriis*; an magis indecorum est gratiæ Christi quod ipsi voluntas libere resistat, quam quod necessario superetur a prædominante concupiscentia? Valet ergo argumentum Jansenii contra parvam quam propugnat gratiam; at sponte ruit in systemate Augustini et Catholicorum.

INST. 3. Si daretur gratia mere sufficiens, posset peti a Deo; absurdum conseq. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Posset peti a Deo, qua *vere* sufficiens, *conc.*; qua *mere* sufficiens, *nego maj.* Quod gratia sit *vere* sufficiens, habet ab intrinseco, nimirum a propria virtute; quod vero sit *mere* sufficiens, habet ab extrinseco, nimirum a libero voluntatis dissensu præviso, et sic involvit resistentiam voluntatis; sane, cum postulamus gratiam, non petimus dissensum et resistentiam gratiæ, sed gratiam generatim, ut est *vere* sufficiens.

INST. 4. Gratia *mere* sufficiens, justitiæ severitatem potius arguit, quam misericordiæ indulgentiam commendat; ergo est Deo dante indigna.

RESP. *Nego ant.* Quia gratia, per se et ex primaria Dei intentione, ad divinæ misericordiæ ostensionem tendit, licet per accidens et ex secundaria Dei intentione ad justitiæ divinæ ostensionem et gloriam pertineat, nempe ex hypothesi quod Deum sanare volentem contemnamus: *Infideles*, inquit Aug.[1], *contra voluntatem Dei faciunt cum ejus Evangelio non credunt, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt.*

OBJICIES 5. Gratia sufficiens, cui voluntas resistat, est gratia possibilitatis Pelagiana, quam confutavit Aug., et damnavit Ecclesia; ergo admittenda non est.

[1] Lib. *de Spiritu et Littera*, cap. 23.

Resp. *Nego ant.* Nam adjutorium possibilitatis, quo pugnabat Aug. contra Pelagium, erat adjutorium non ferens, sed supponens possibilitatem, qualis esset l que doctrina; docebat enim liberum arbitrium per lum valere ad quodlibet opus salutare, adeoque non gere gratia ad posse simpliciter, sed tantum ad fa posse, et hanc gratiam dicebat esse legem, doctrin exempla Christi, unde adjutorium possibilitatis repo in natura. E contra gratia sufficiens, quam admitt consistit non solum in supernaturali illustratione int tus, sed etiam in pia motione voluntatis indeliberata dat posse simpliciter velle, et agere bonum salutar luntatem immediate excitando et adjuvando ad illu lendum et agendum.

Inst. 1. Pelagius admittebat posse bene agere, Deo. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Pelagius admittebat posse bene a esse a Deo, ut auctore naturæ, *conc.;* ut interiorem a virtutem subministrante per gratiam Christi actu naturæ superadditam, *nego ant.* Pelagius naturam e rum arbitrium vocabat gratiam possibilitatis, legem et doctrinam vocabat adjutorium possibilitatis natu Audiatur D. Aug. [1] : *Gratiam Dei*, inquit, *et adjutoriu adjuvamur ad non peccandum, aut in natura et libera arbitrio, aut in lege atque doctrina... possibilitatem datam tetur a Creatore naturæ, nec esse in nostra potestate, se nos habere, etiamsi nolimus.*

Inst. 2. Pelagius deinceps possibilitati naturali jungit adjutorium Dei actuale: *Adjuvat nos*, inquit Augustinum, c. 7, *Deus per doctrinam et revelationem dum cordis nostri oculos aperit, dum diaboli pandit insidia* Ergo in eo tantum arguebatur ab Augustino, quod ubique eam esse conjunctam cum effectu.

[1] Lib. *de Gratia Christi*, cap. 3.

RESP. *Dist. ant.* Possibilitati naturali subjunxit adjutorium Dei actuale, quod esset lex, vel doctrina, vel revelatio, vel exemplum, *conc.*; quod esset subministratio virtutis interioris, *nego ant.* Unde D. Aug. verbis Pelagii immediate subjungit : *In his omnibus non recessit a commendatione legis atque doctrinæ... qua demonstrat et revelat Deus quid agere debeamus ; non qua donat atque adjuvat ut agamus, cum ad hoc potius valeat agnitio, si gratiæ desit opitulatio, ut fiat mandati prævaricatio.* Gratia autem sufficiens, quam admittit Ecclesia Catholica, est gratia interior naturæ superaddita, vires pares et relative proportionatas subministrans.

OBJICIES 6. Semipelagiani necessitatem admiserunt gratiæ sufficientis, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare ; atqui in hoc fuerunt hæretici : ergo non est admittenda.

RESP. *Nego maj. et min.* In quibus continetur 4ª propositio Jansenii, quæ ab Innocent. X et Alex. VII damnata est, ut *falsa et hæretica.*

Prob. maj. Ex D. Aug. [1] de Semipelagianis scribente : *Pervenerunt, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ut ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum, sibi quemquam sufficere posse consentiant.* Ergo gratiæ sufficientis necessitatem ad omne opus salutare incipiendum vel perficiendum admittebant.

RESP. *Nego conseq.* Necessitatem enim gratiæ non admiserunt ad initium fidei, dicentes, ut ait Augustinus [2] : *Ex nobis quidem non habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo : tanquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito, quo cœpit a nobis.* Et infra, post citata hæc Apostoli verba : *Non sumus sufficientes cogitare aliquid quasi nobismetipsis,* ait : *Verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei cœptum, et ex Deo esse fidei supplementum.*

[1] Lib. *de Prædest. Sanctorum*, cap. 1. — [2] Lib. *de Prædest. Sanctorum*, cap. 2.

INST. 1. D. Hilarius [1] declarat Semipelagianos docuisse: *Ad nullum opus etiam incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse.* Atqui initium fidei haud dubie est bonum opus. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Est bonum opus, in rei veritate, *conc.*; in doctrina Semipelagianorum, *nego min.* Nam boni operis nomine, neque *velle sanari*, neque *ipsum credere* intelligebant. Id testatur S. Hilarius, dicens : *Neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita et supplici voluntate unumquemque ægrotum velle sanari ; quod enim dicitur :* Crede, et salvus eris, *unum horum exigi asserunt, aliud offerri, ut propter id quod offertur, deinceps reddatur.* Ergo voluerunt initium salutis esse tum in desiderio salutis, tum in fide, per quam obtineretur gratia ad opus bonum sive incipiendum, sive perficiendum, necessaria.

INST. 2. Gennadius Semipelagianus [2] docet : *Initium salutis nostræ, Deo miserante, nos habere ; ut vero acquiescamus salutiferæ inspirationi, nostræ est potestatis.* Ergo Semipelagiana doctrina eadem est ac nostra.

RESP. *Nego conseq.* Quia Gennadius in libro citato, quem scripsit postquam ex errore Semipelagiano revocatus fuit, non tradit doctrinam Semipelagianam, sed Catholicam.

INST. 3. Vitalis Carthaginensis, qui errori Semipelag. nomen dedit, admisit gratiæ interioris prævenientem necessitatem, teste Aug. [3]. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Admisit necessitatem gratiæ prævenientis intellectum, ut est lex, doctrina, *conc.*; prævenientis voluntatem, *nego ant.* Unde D. Aug., *ibid.*, redarguens ejus sententiam, ait : *Hæc est illa Pelagianorum mala, meritoque reprobata, et ab ipso etiam Pelagio, timente damnari in Orientalium Episcoporum Concilio, sententia, qua dicunt gratiam Dei, non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.*

[1] Epist. ad Augustin. — [2] Lib. *de Eccles. Dogmatibus*, cap. 21. — [3] Epist. 107.

QUÆSTIO II.

DE GRATIA EFFICACI.

Nota 1. Fide divina certum est, dari gratiam efficacem, qua Deus voluntates nostras certo et infallibiliter flectere potest quocumque voluerit [1] : *Cor Regis in manu Dei, et quocumque voluerit, inclinabit illud.* Et [2] : *Deus est qui operatur in nobis et velle et perficere pro bona voluntate.* De illa ergo una, eaque gravissima, restat difficultas solvenda, qua ratione nempe gratia efficax voluntatem moveat ad consensum, effectumque, ad quem datur, obtineat, proindeque quo pacto a gratia mere sufficienti distinguatur; porro, ne in verborum æquivoco ludamus,

Nota 2. Gratia efficax spectatur vel *in actu primo,* et antecedenter ad consensum voluntatis : vel *in actu secundo,* et consequenter ad illum consensum. Item gratia efficax *in actu primo,* est talis late, vel stricte; quæ omnia accurate distingui debent, ut multis difficultatibus via præcludatur. Unde

Efficacia gratiæ *in actu primo late,* est virtus gratiæ prævenientis, par et proportionata effectui bono, ad quem datur. Efficacia sic intellecta est essentialis et intrinseca gratiæ, sive sortiatur, sive non sortiatur effectum, quem apta est sortiri.

Efficacia gratiæ *in actu primo stricte,* est virtus gratiæ prævenientis, ut certo et infallibiliter illatura effectum, seu consensum voluntatis.

Efficacia gratiæ *in actu secundo,* est eadem virtus gratiæ, ut conjuncta cum effectu, qui illius vi elicitus est. Hæc includit gratiam adjuvantem et cooperationem voluntatis.

Nota 3. Hic non est quæstio de gratia efficaci *in actu secundo,* quæ consensum involvit, quia est ipsamet formaliter operatio, cui consequenter voluntas non potest dissentire, cum sit impossibile ipsam, dum operatur, non ope-

[1] Prov. 21. — [2] Philipp. 2.

rari. Nec de gratia efficaci *in actu primo late* dicta; na gratia ipsa mere sufficiens, efficax dici potest, ut c ex dictis quæst. præcedenti, et ex ejus definitione mox Solum ergo quæstio est de gratia efficaci *in actu stricte* sumpta, et quæ simpliciter dicitur gratia effic qua quæritur, quo pacto a gratia mere sufficienti guatur, seu unde repetenda sit ejus efficacia.

Nota 4. Ut hanc intricatissimam quæstionem solv et hoc ænigma theologicum exponerent, in varias sententias, non solum Novatores, verum etiam Tł Catholici; unde : 1° præmittemus systemata Noval eaque confutabimus; 2° referemus varia Scholasti systemata, iisque confutatis, quæ nobis improbabil fuerint, illud quod probabilius videbitur, stabiliem plici articulo.

ARTICULUS I.

SYSTEMA NOVATORUM CIRCA GRATIÆ EFFICACIAM

Primum systema est Calvini docentis [1] gratiam effi esse vere ac physice necessitantem, ita ut non pos voluntas humana refragari; additque : *Medium qu phistæ* (sic Catholicos appellat) *imaginantur mot obsequi, vel quem repellere liberum sit, aperte excludi vi ubi asseritur efficax ad perseverandum constantia.*

Contra hoc impium systema Concil. Trid. [2] hoc ans pronuntiat : *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium motum et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo e atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam d ac præparet, neque possit dissentire si velit..... anathe*

Secundum systema est Jansenii docentis efficaciam gratiæ repetendam esse ex ipsius indeliberata delectatione, quæ sit superior opposita concupiscentiæ delectatione, item indeliberata, et illius relative per gradus victrice.

Jansenius ita duplicem distinguit in voluntate delectationem, *cœlestem* nimirum, quæ ad bonum, et *terrenam*, quæ ad malum trahit; asseritque delectationem hanc unicum esse pondus, quo voluntas nostra, per peccatum infirma, necessario et deliberate applicatur, sive ad bonum, sive ad malum, ita ut impossibile sit majorem delectationem vinci a minori: *Major enim delectatio*, inquit [1], *nunquam sine delectatione minore superabitur*. Et [2]: *Perspicue apparet impossibile esse, ut adjutorium illud cœlestis delectationis non determinet, imo prædeterminet voluntatem, quia facit ut velis, et sine illa velle non possis; facit etiam ut ardentius velis, et sine illa ardentius velle non possis; facit denique ut necesse sit animum sequi, et secundum illud operari, quod amplius delectaverit.* Tota igitur vis delectationis *relativa est*, ita ut, si major fuerit vis gratiæ quam vis concupiscentiæ, necesse sit voluntatem bene operari: si, e contra, major fuerit vis concupiscentiæ, necesse sit voluntatem male operari, *vigente enim delectatione carnali, impossibile est ut virtutis et honestatis consideratio prævaleat*, inquit Jansenius [3]. Ergo, juxta ipsum, efficacia gratiæ repeti debet ex delectatione voluntatem ad unum determinante, quod est error Calvini. Contra hoc systema hæreticum, sit

CONCLUSIO.

Hæreticum est efficaciam gratiæ repetere ex delectatione cœlesti indeliberata, superiori et relative ad minorem oppositam concupiscentiam victrice, voluntatem ad consensum necessitante.

PROB. 1. Hæreticum est asserere hominem non posse dissentire motioni Dei, illum ad bonum excitantis: non posse resistere gratiæ divinæ, tum cum ab ipsa movetur

[1] Lib. *de Gratia*, cap. 6. — [2] Lib. 8, cap. 8. — [3] Lib. 4, cap. 9.

et excitatur ad bonum, ut definierunt Concilia, Trid. supra cit. et Senonense [1] quod, loquens de necessitate gratiæ, definit : *Neque enim tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio ; nec enim tale est Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit ;* delectatione superiori relative victrice, cum in eo systemate major delectatio a minore opposita delectatione nunquam superari possit, ut asserit Jansenius supra citatus. Ergo.

PROB. 2. Illud systema est hæreticum, ex quo, per connexionem evidentem et necessario, profluunt conclusiones hæreticæ ; atqui ex systemate delectationis superioris relative victricis, necessario et per connexionem evidentem, profluunt quinque famosæ propositiones Jansenii hæreticæ, cujus sunt conclusiones. Ergo, etc.

Prob. min. Referendo quinque propositiones Jansenianas, ab Innoc. X et Alexand. VII damnatas, et demonstrando earum cum systemate laudato connexionem.

I[a] Prop. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus et conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia qua possibilia fiant.* Damnata est, *ut impia, temeraria, blasphema, anathemate damnata et hæretica.* Nunc quæro quare illis sunt impossibilia, nisi quia sola parva gratia instructi, absente gratia efficaci, non habent potentiam veram et relative expeditam, ad actualem majorem oppositæ cupiditatis delectationem superandam; ergo illa propositio, quasi e proprio fonte, fluit ex systemate delectationis superioris et relative victricis.

II[a] Prop. *Interiori gratiæ, in statu naturæ lapsæ, nunquam resistitur.* Damnata est ut *hæretica.* Quare vero ei nunquam resistitur ? quia eum omnem effectum semper consequitur, cujus est capax relative ad oppositæ concupiscentiæ delectationem ; si hæc superior fuerit, gratia velleitates tantum quasdam ad bonum excitabit, et sic ei non resistitur, sed est efficax. *Quia,* inquit Sambovius [2], *ponit omnem effectum*

[1] Decreto 15. — [2] Tract. *de Gratia.*

ad quem ordinatur a Deo; facit velle, licet non plene, sed imperfecte. Si vero cupiditatis delectatio sit inferior, gratia perfectum obtinebit effectum, bonumque opus efficiet; et sic non solum est efficax, sed et oppositæ delectationi victrix, et consequenter nunquam ei resistitur; ergo illa propositio ex systemate delectationis relative superioris profluit.

IIIª Prop. damnata ut hæretica: *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.* Ratio est, quia voluntas agens per delectationem superiorem et relative victricem, licet non sit coacta, tamen necessitate antecedente determinatur ad unum; ergo cum mereatur per illum actum necessario positum, necesse est ut ad merendum sufficiat libertas a coactione; deinde patet connexio istius propositionis cum delectatione relative superiori.

IVª Propos. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc errant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* Damnata est, ut *falsa,* nimirum quoad primam partem, et *hæretica* quoad secundam, quæ manifeste sequitur ex systemate delectationis relative superioris ac victricis; si enim impossibile sit ut minor delectatio superiorem vincat, sequitur impossibile esse ut voluntas resistat superiori delectationi, quæ insuperabiliter ad unum determinatur.

Vª Propos. *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse aut sanguinem fudisse.* Damnata est ut *falsa, temeraria, scandalosa,* et eo sensu intellecta, quod Christus pro salute tantum prædestinatorum mortuus sit, tanquam *impia, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans et hæretica.* Ratio hujus Jansenii doctrinæ est, quia Christus non est mortuus nisi pro iis quibus Deus gratias vere sufficientes ad salutem præparavit; atqui in systemate Janseniano, præter delectationem gratiæ relative superiorem ac victricem, non dantur gratiæ vere suf-

ficientes ad actum salutarem perfectum, et quibus da insuperabiliter obtinent effectum : ergo Christus non est tuus pro iis qui non salvantur; illud autem argume eruitur ex systemate delectationis relative superioris.

Confirmatur propos., quia, ex D. Aug.[1], valde diffici liberum arbitrium concordare cum gratia efficaci; si gratia efficax necessitet voluntatem, et necessitas reat cum libero arbitrio, non erit difficile conciliare rum arbitrium cum gratia efficaci : non enim alia in que conciliando difficultas, quam ut per gratian necessitetur liberum arbitrium : ergo gratiæ efficaci debet repeti ex systemate liberum arbitrium perimei

OBJECTIONES.

Objicies 1. Systema delectationis prævenientis r superioris, et per gradus victricis, est ipsissimum I gustini systema. Ergo.

Prob. ant. D. Aug.[2] ait : *Quod amplius nos delectat, dum id operemur necesse est.* Ergo, etc.

Resp. *Dist. ant.* Quod amplius nos delectat, delect deliberata et electiva, *conc.;* delectatione indeliber consensum voluntatis præveniente, *nego ant.* Del itaque duplex est, alia *indeliberata,* quæ est suavis qu propensio versus bonum honestum, vel sensibile, e in nobis sine nobis ; alia *deliberata,* quæ rationis adv tiam et voluntatis consensum sequitur, et est nisus tatis versus bonum, sive honestum, sive delectabile. D. Aug. non loquitur hic de delectatione indelibe

inquit, *docendo delectat, non necessitatem imponendo*. Ergo, per illa verba : *quod amplius delectat*, intelligit de delectatione deliberata, subsequente liberam voluntatis electionem et determinationem ; similiter, per ista verba : *secundum id operemur necesse est*, intelligit necessitatem consequentem, non antecedentem, ita ut illius effati hic sit sensus : si aliquid absolute et efficaciter amplius diligamus, necessario operamur secundum illud. Neque enim dicit : *Secundum hoc velimus necesse est*, sed : *Secundum hoc operemur necesse est*. Per quod indicat se loqui de externa operatione imperata, quam vult nos operari, secundum quod magis volumus, sive secundum quod nobis facere placet.

INST. 1. Ergo, per hæc verba : *Quod amplius nos delectat*, Div. August. intellexit amorem deliberatum ; falsum conseq. Ergo, etc.

RESP. *Dist. min.* Cujus falsitas patet ex hoc quod addit Div. Doctor : *Manifestum est certe secundum id nos vivere, quod sectati fuerimus, sectabimur autem quod dilexerimus ; itaque, si ex adverso existant duo, præceptum justitiæ, et consuetudo carnalis, id sectabimur quod amplius dilexerimus*, ubi hæc verba : *id sectabimur quod amplius dilexerimus*, relativa sunt ad illa priora : *quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est ;* ergo idem significant, nempe amorem liberum et efficacem, quo unum præ alio eligimus, quo sensu dici solet, *hoc amplius me delectat*.

INST. 2. Amor deliberatus non est delectatio, sed fructus delectationis præviæ ; ergo per has voces : *Quod amplius delectat*, etc., D. Aug. non intellexit amorem deliberatum, sed indeliberatam delectationem.

RESP. *Nego primam partem ant.* Amor enim deliberatus simul est fructus delectationis, et delectatio ac Divus Aug. hic per ly *delectare* intellexit amorem deliberatum, ad quem significandum, illo verbo multoties usus est : sic ait [1]. *Concupiscentia mihi narrat delectationes, sed condelector*

[1] *Serm.* 5 *de Verbis Apost.*

legi Dei, id est magis amo. Et [1] : *Delectare in Domino, et dabit tibi petitiones cordis tui*. Per illud : *delectare*, significat amorem Dei meritorium ; et per istud : *dabit tibi*, significat mercedem amoris : ergo delectationis liberæ.

INST. 3. D. Aug. [2] ait : *Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det quod jubet, atque inspirata gratiæ suavitate per Spiritum Sanctum faciat plus delectare quod præcipit, quam delectat quod impedit*. Ergo, ut præceptum Dei impleatur, necesse est ut præveniat nos indeliberata delectatio gratiæ, major quam sit delectatio terrena impediens.

RESP. *Nego conseq*. Nam hoc unum vult D. Aug. implorandam esse gratiam ulteriorem, ut libere exequamur præceptum, et per delectationem deliberatam, justitiam præferamus concupiscentiæ hactenus dominanti. Et vero in principiis Jansenii, frustra hortaretur D. Aug. ut confugeremus ad misericordiam et gratiam implorandam : si enim illecebra concupiscentiæ magis delectat, quam motio cœlestis ad orationem excitans, oratio erit impossibilis ; si minus delectat, oratio necessario sequetur.

INST. 4. D. Aug. [3] ait : *Tanto quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardentius*. Unde sic arguo : Delectatio indeliberata est mensura volitionis deliberatæ, ita ut volitio eo sit vehementior, quo ardentior est delectatio præveniens et indeliberata ; ergo volitio deliberata necessario sequitur majorem delectationem indeliberatam.

RESP. *Dist. ant*. Nam D. Aug. per ly *delectamur ardentius* intelligit delectationem deliberatam, et per ly *vehementius volumus*, intelligit actionem externam ; unde sensus D. Aug. est nos eo vehementius opus bonum prosequi et agere, quo illud per electionem voluntatis ardentius amamus : quare inferius addit : *Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus, summum et incommutabile*

[1] Tract. 26 in Joan.— [2] Lib. *de Spiritu et Littera*, cap. 9.— [3] Lib. 2 *de Peccatorum meritis*, cap. 17.

onum. Delectatio autem quæ concipitur propter amorem lei est indeliberata, supponitque exercitium libertatis.

Inst. 5. In illo cap. 17, D. Aug. loquitur de delectatione ratiæ prævenientis : *Ut autem innotescat quod latebat, et uave fiat, quod non delectabat, gratiæ Dei est.* Atqui delectaio gratiæ prævenientis est indeliberata [1] : *Voluntas ipsa, isi aliquid occurrerit quod delectet, moveri nullo modo potest. Ioc autem, ut occurrat, non est in hominis potestate.* Ergo loquitur de delectatione indeliberata.

Resp. *Dist. maj.* Loquitur de delectatione gratiæ prævenientis, et simul de delectatione quam voluntas concipit, libere sequendo motum gratiæ prævenientis, *conc.;* loquiur de sola delectatione gratiæ prævenientis, *nego maj.* Diligenter ergo perpendi debent verba D. Aug., ut cognoscatur quando de indeliberata gratiæ delectatione loquitur t quando de ea quam, per motionem gratiæ, libere concipit.

Inst. 6. In conflictu duplicis delectationis præviæ et indeliberatæ, minor non potest superare majorem. Ergo.

Resp. *Nego ant.* Cum D. Thom. [2] dicente : *Quod minima ratia possit resistere cuilibet concupiscentiæ, ac vitare omne eccatum mortale.*

Objicies 2. D. Aug. gratiæ efficaciam repetit ex omnipotentissima Dei potestate. *Sine dubio,* inquit [3], *habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Atqui Dei omnipotentiæ nemo potest resistere ; ergo gratia necessitat ad consensum.

Resp. *Dist. maj.* Gratiæ efficaciam repetit ab omnipotentissima potestate, simul et scientia, quatenus nimirum eus tot habet modos voluntatem humanam movendi, ut ideat aliquem, quo reipsa flectenda sit, *conc.;* gratiam petit ab omnipotentissima potestate, quæ imprimat mononem irrepudiabilem, *nego maj.* Itaque, inter gratias in-

[1] Lib. 1 *ad Simplic.*, quæst. 2. — [2] 3 part., quæst. 70, art. 4. — [3] Lib. *Corrept. et Gratia*, cap. 14.

numeras, quarum aliæ præsciuntur sortituræ, aliæ non sortituræ effectum, in his vel illis circumstantiis, potest Deus pro bona voluntate illas dare, quas prævidit suum effectum sortituras, sicque voluntatem humanam, quo voluerit, infallibiliter flectere; unde D. Aug. [1] sic se explicat : *Deus habet humanorum cordium, quo placet, inclinandorum omnipotentissimam voluntatem, non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo bene vel male utentes, justissime judicentur.*

INST. 1. D. Aug. [2] de gratia huic statui necessaria loquens, ait : *Subventum est igitur infirmitati humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur.* Ergo nec voluntas non potest gratiæ resistere.

RESP. *Nego conseq.* Nam verbum *ageretur* sumitur pro *corroboraretur ;* unde voces *indeclinabiliter, insuperabiliter* non cadunt in ipsam voluntatem, quasi a gratia ita moveretur, ut ei resistere non posset, sed cadunt in ipsam concupiscentiam et adversitates hujus vitæ, a quibus voluntas, gratia divina corroborata, superari non potest, si gratiæ firmiter obtemperare voluerit; quare D. Aug. addit : *Et ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.*

INST. 2. D. Aug. [3] gratiam vocat *victricem delectationem;* atqui non est victrix, nisi quia oppositam concupiscentiam gradibus superat. Ergo.

RESP. *Nego min.* Gratia enim dicitur *victrix*, quia facit ut voluntas, ipsi libere cooperans, vincat oppositam concupiscentiam; non autem ideo *victrix* dicitur, quod, propter sui intensionem, vincat voluntatem, eamque resistere impotentem faciat, nam [4] ait : *Consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est.*

INST. 3. Necessitas mutabilis et relativa non officit li-

[1] Lib. *de Spiritu et Littera*, cap. 3. — [2] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 12. — [3] Lib. *de Peccat. meritis*, cap. 19. — [4] Lib. *de Spiritu et Littera*, cap. 33.

bertati; atqui talis est necessitas per delectationem relative superiorem inducta. Ergo.

Resp. *Nego maj.* Necessitas enim agendi, eo ipso quod oriatur ab aliquo antecedente liberum voluntatis exercitium, eodem prorsus modo se habet respectu actus voluntatis hic et nunc eliciendi, ac si necessitas absoluta esset et immutabilis; ergo hic et nunc tollit actus libertatem.

Inst. 4. In systemate delectationis victricis et relativæ necessitantis, voluntas retinet potentiam ad oppositum; ergo et libertatem.

Resp. *Dist. ant.* Retinet potentiam absolutam, *conc.*; relativam et expeditam, *nego ant.* Porro, ut jam dictum est, ad veram libertatem requiritur ut voluntas hic et nunc, et comparate ad præsentes sui circumstantias, possit agere vel non agere; ergo ut sit et dicatur libera, debet habere potentiam relativam et expeditam ad hic et nunc agendum.

ARTICULUS II.

SYSTEMATA SCHOLASTICORUM CIRCA GRATIÆ EFFICACIAM.

PRIMUM SYSTEMA.

Est Thomistarum, docentium gratiæ efficaciam consistere in prædeterminatione physica, quæ, juxta illos, est prævia quædam qualitas transiens, seu motio quædam virtuosa et activa causæ secundæ, a Deo solo impressa antecedenter ad voluntatis actum, ad quem illam physice ita prædeterminat, ut repugnet omissio actus ad quem prædeterminatio datur, sicut repugnat actum illum, sive bonum, sive malum, poni absque illa prædeterminatione, quæ consequenter est per se et essentialiter connexa cum effectu ad quem datur, illumque infallibiliter et ex natura sua infert.

Dicitur 1° *Prædeterminatio,* quia antecedit consensum voluntatis, *non prioritate durationis, seu temporis,* inquit

Gonet [1], *sed duntaxat naturæ, seu causalitatis et dependentiæ.*

Dicitur 2° *Physica,* addit Gonet, *non quod forma naturalis sit, sed quia ex propria essentia et ab intrinseco est efficax independenter a quocumque creato consensu, quod est esse physicum theologice, non philosophice;* quod ut clarius intelligas,

Nota Thomistas duplicem agnoscere gratiam.

Prima est sufficiens, seu excitans, in actibus supernaturalibus indeliberatis intellectus et voluntatis consistens, quæ præcise, et qua talis, dat tantum posse agere, ita ut voluntas nunquam sit consensum datura, nisi illi gratiæ Deus addat gratiam physice prædeterminantem, quæ natura antecedit consensum, atque ita voluntatem ad illum determinat, ut posita illa prædeterminatione, non possit voluntas in sensu composito dissentire, seu non possit cum tali gratia conjungere dissensum; ex quo concludunt necessariam et essentialem esse connexionem inter prædeterminationem et actum ad quem prædeterminatio datur. Cum ergo voluntas libere consentit, tria occurrunt :

1° Gratia sufficiens, quæ dat posse velle, et agere.

2° Gratia efficax, quæ voluntatem ad consensum physice prædeterminat, datque velle et agere, cum sit motio applicans ad actum, ad quem gratia sufficiens excitabat.

3° Ipse consensus et gratia concomitans, sicque gratiam efficacem constituunt mediam inter gratiam sufficientem et effectum liberum, asseruntque eam afficere actum secundum, quatenus est reductio potentiæ voluntatis ab actu primo ad actum secundum, quæ proinde ab actu, quem vi sua efficit, sejungi non possit. His diligenter notatis, sit

CONCLUSIO.

Gratiæ efficacitas non potest repeti ex prædeterminatione physica.

PROB. 1. In systemate prædeterminationis physicæ, gratia ex natura sua infallibilem et essentialem habet cum

[1] Disp. 6 *de Concord. libert. cum prædest.*

consensu voluntatis creatæ connexionem; atqui gratia efficax, qualis secundum fidei doctrinam admittenda est, non habet ex natura sua infallibilem et essentialem cum consensu voluntatis connexionem: ergo efficacia gratiæ non est repetenda ex prædeterminatione physica. *Prob. min.* Gratia, cui potest humana voluntas dissentire, non habet ex natura sua infallibilem et essentialem cum consensu voluntatis connexionem; atqui gratiæ efficaci, qualis secundum fidei doctrinam admittenda est, humana voluntas potest dissentire, ut constat tum ex Scriptura [1]: *Vocavi et renuistis;* tum ex Conc. Trident. [2] definiente : *Si quis dixerit liberum arbitrium hominis a Deo motum et excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti... neque posse dissentire si velit... anathema sit.* Ergo. etc. Minor est de fide; itaque

Prob. maj. Posse gratiæ dissentire, est posse cum gratia conjungere negationem actus ad quem datur; atqui cum gratia, quæ ex natura sua infallibilem et essentialem habet cum consensu voluntatis connexionem, non potest conjungi negatio actus ad quem datur. Ergo.

RESPONDENT THOMISTÆ voluntatem illi gratiæ dissentire posse, non quidem in sensu composito, sed in sensu diviso. Quod ut intelligas,

Nota cum Alvarez [3], sensum compositum non sic intelligi debere : *Quod videlicet quando gratia efficax est in voluntate, non possit voluntas non agere actum illum ad quem determinatur, ablata vero motione possit non agere. Hic enim sensus confictus fuit a Calvino* (et Jansenio)... *sensus igitur legitimus illius propositionis : Homo præmotus, non potest dissentire, in sensu composito acceptæ, est hæc duo simul esse incompossibilia, quod nimirum auxilium efficax ad consentiendum sit in homine, et homo dissentiat.* Rem sic explicat Gonet : *Efficaci Dei motione posita in voluntate, liberum arbitrium potest dis-*

[1] Prov. 1. — [2] Sess. 6, can. 4. — [3] Lib. 2 *Respons.*, cap. 1, num. 34.

sentire in sensu diviso, quia etiam, prout stat sub tali ?
semper retinet potentiam proximam et expeditam ad dis
dum. Non potest tamen dissentire in sensu composito, q
talis motio inferat infallibiliter consensum, et ille sit i
instanti temporis cum illa, nunquam potest componi cun
dissensu. Sed

Contra est 1° Quia hæc implicata et obscura ex
sensus compositi et divisi, non videtur cohærere (
none Trident. Hic enim clare innuit hominem, e
sensu composito gratiæ Dei moventis et excitantis
eo ipso momento, quo Deus voluntatem incipit m
posse dissentire si velit. Ergo.

Contra est 2° Quia distinctio illa, qualem eam ex
Thomistæ, involvit contradictoria; nam, juxta ipsos
possibile est componi dissensum actualem cum grat
determinante, ideoque non potest voluntas dissen
sensu composito; 2° potentia dissentiendi proxima e
dita cohæret cum gratia prædeterminante voluntat
sensum, adeoque voluntas potest dissentire *in sensu*
Atqui duæ illæ propositiones sibi invicem contra
dum secunda asserit dari potentiam proximam et e
tam ad dissensum, qui in prima asseritur impos
Ergo.

Prob. 2. Gratia physice prædeterminans videtur
libertatem. Ergo, etc. *Prob. ant.* Quod inducit necess
antecedentem et ineluctabilem, tollit libertatem; at
lis videtur esse gratia physice prædeterminans. Erg
1° *Videtur inducere necessitatem antecedentem :* nam qu
independens ab exercitio libertatis, et ex virtute s
trinseca infallibiliter est connexum cum voluntatis
tione, inducit necessitatem, quæ non provenit ex lib
exercitio; atqui prædeterminatio physica est indepe
ab exercitio libertatis, et ex virtute sibi intrinseca
biliter est connexa cum voluntatis operatione: ergo i
necessitatem antecedentem. 2° *Videtur inducere neces*

eluctabilem, ineluctabilis enim est necessitas quæ tollit ıdifferentiam ad actum oppositum; atqui prædeterminatio ıysica tollit indifferentiam ad actum oppositum : nam ıysica prædeterminatio et indifferentia sunt duo contra- a, quæ non possunt esse simul. Ergo.

PROB. 3. Gratia efficax talis esse debet, ut cum ea salve- ır dogma gratiæ vere sufficientis; atqui in systemate ratiæ physice prædeterminantis, non videtur salvari ogma gratiæ vere sufficientis. Ergo.

Prob. min. Gratia vere sufficiens, secundum omnes Ca- holicos, potentiam confert ad agendum proximam, rela- ivam atque omnino expeditam; atqui in systemate Tho- istico non videtur dari talis gratia. Ergo.

Prob. min. Gratia, quæ prærequirit aliud superveniens uxilium, sine quo impossibile est ut actum exerat, proxi- am atque expeditam non confert potentiam ad agendum; tqui in systemate Thomistico, gratia sufficiens prærequi- it aliud superveniens auxilium, nempe præmotionem hysicam, sine qua impossibile est ut actum exerat. Ergo.

Respondent Thomistæ ad major. Gratiam sufficientem nihil rærequirere ex parte potentiæ, seu ex parte principii; um conferat homini quidquid necessarium est ut possit gere, licet indigeat gratia prædeterminante ut actu agat. ræmotio enim, juxta illos, non afficit potentiam seu ac- um primum, sed actum secundum : *Sicut enim,* inquit Al- arez [1], *potentia visiva est sufficiens principium ad videndum, amsi actualis visio nunquam fiat nisi accedente lumine, et causa niversali eam movente; ita similiter auxilium sufficiens, ad cre- ndum, v. g., est vere sufficiens in suo genere : quamvis ultra ud sit simpliciter necessarium aliud auxilium efficax, quo ıse efficit ut homo credat.* Sed

Contra est 1° Quia gratia, ut sit vere sufficiens, non debet ntum dare potentiam expeditam ad *posse* agere, sed etiam

1 Disp. 79, num. 5.

ad *agere :* nam datur ut homo id faciat quod Deu
pit; atqui Deus non præcipit homini ut possit o
mandata, sed ut illa de facto observet. Ergo, etc.
adducta oculi et luminis comparatio, alias sicut
etiam perfecte sanus, non potest videre sine lur
pariter homo non potest agere sine gratia effica
illa absente, nulla est in homine ad bonum saluta
dita facultas; ergo impossibilia ipsi sunt Dei manda
non est reus violati præcepti; ergo nec juste ob
transgressionem reprehendi, multo minus damnar
quæ omnia sicut falsa, ita et absurda.

Contra est 2° Quomodo gratia illa potest dici ve
ciens, quæ, destituta auxilio efficaci, nunquam e
assequitur, ac in tanta hominum, qui hactenus v
ac deinceps victuri sunt, multitudine, nunquam e
cuta, defectu auxilii prædeterminantis, quod hoi
habet in sua potestate, *neque immediate,* cum a solo
primatur in nobis sine nobis libere cooperantibu
mediate, impetrando nempe auxilium uberius : n
impetratio esset pietatis actus; atqui, juxta do
Thomistarum, ad omnem pietatis actum requiritu
physice prædeterminans, qua privatur qui gratiam
sufficientem habet; ergo non potest illud auxilium
trare. Ergo.

Nota. Argumenta, quæ prædeterminantes ex auc
Scripturæ et Sancti Augustini desumunt, hic referr
duxi, tum quod facile solvi possint ex dictis; tum
illis nihil concludi possit in favorem gratiæ physi
determinantis; Scriptura enim, et D. Aug. contr
gianos, astruentes absolutam gratiæ necessitatem,
luntas possit operari bonum, et operetur, de mod
efficaciæ altum servant silentium. Hic ergo resta
venda quæ nobis ex Div. Thom. et rationibus the
objiciuntur. Itaque

OBJECTIONES.

Objicies 1. D. Thom. admisit prædeterminationem physicam, qualem Thomistæ propugnant. Ergo.

Resp. *Nego ant.* Imo prædeterminatio physica repugnat doctrinæ D. Th., qui [1] ait : *Deus movet voluntatem hominis, sicut universalis motor ad universale objectum voluntatis, quod est bonum... sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc vel illud, quod est vere bonum, vel apparens bonum.* Et lib. 1 *contra Gentes*, c. 68 : *Dominium quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus est potestate velle, vel non velle, excludit determinationem ad unum.* Imo, in 2a distinct. 25, quæst. 1, art. 1, dicit : *Liberum arbitrium non invenitur in illis, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed a quibusdam aliis causis prioribus.* Atqui doctrina asserens voluntatem seipsam determinare ad volendum hoc vel illud, ex dominio, quod habet in suos actus, excludere determinationem ad unum, nec determinari ab aliqua causa priori, manifeste repugnat gratiæ physice prædeterminanti. Ergo.

Inst. 1. D. Th. [2] ait : *Sic ergo Deus est causa actionis cujuslibet in quantum dat virtutem agendi, et in quantum conservat eam, et in quantum applicat actioni.* Ergo Deus applicat voluntates nostras ad actionem; atqui hoc est prædeterminare physice. Ergo.

Resp. *Dist. conseq.* Deus applicat voluntates nostras ad actionem, per suum concursum cum voluntate nostra, *conc.*; per motionem virtuosam nobis impressam, quam repugnat non esse conjunctam cum effectu, *nego conseq.* Deus itaque applicat voluntates nostras ad actum per concursum, cujus sint duo velut officia: 1° movere virtutem causæ secundæ; 2° cum causa secunda concurrere ad effectum, ad quod necesse non est ut recipiatur in causa secunda entitas aliqua ab ipso concursu distincta, ut constat

[1] 1, 2, quæst. 9, art. 6, ad 3. — [2] Quæst. 3 *de Potentia*, art. 7.

de anima, quæ potest applicare aliquam suarum facultatum ad actionem, absque alia entitate distincta ab actu, ad quem eliciendum cum facultate concurrit.

INST. 2. Idem [1] ait : *Gratia ad rationem suæ immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, ipsum conjungens Deo.* Atqui gratia, quæ ad rationem suæ immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, est ex natura sua efficax; ergo est prædeterminatio physica.

RESP. *Dist. maj.* Gratia patriæ ad rationem suæ immutabilitatis, etc., *conc.;* gratia viæ, *nego maj.* Ibi enim D. Thomas non loquitur de gratia viæ, sed de gratia patriæ, vi cujus beati confirmantur in bono, ac immutabiliter et necessario adhærent Deo.

INST. 3. Idem [2] ait : *Quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni, quod voluntas ad aliud non moveatur.* Ergo gratia ex natura sua est motio infallibiliter conjuncta cum effectu.

RESP. *Dist. ant.* Impossibile est, impossibilitate consequente præscientiam divinam, *conc.;* antecedente, et quæ oriatur ex natura motionis, *nego ant.* Ibi itaque Div. Doctor probare intendit voluntatem non necessitari a Deo : non necessitatur autem, quia, inquit in corp., *omnia movet Deus secundum eorum conditionem, ita quod ex causis necessariis per motionem divinam consequuntur effectus ex necessitate ; ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingentes ; quia ergo voluntas est principium activum non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam movet, quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, et non necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter movetur.* Ergo D. Thom. nihil aliud vult probare quam quod voluntas a Deo non necessitetur.

INST. 4. D. Thom. passim asserit causas secundas, etiam liberas, esse instrumenta Dei; ergo necesse est ut a Deo

[1] Quæst. 24 *de Veritate*, art, 8. — [2] 1, 2, quæst. 10, art. 4, ad 3.

hysice prædeterminentur et applicentur ad actus suos, cut instrumenta determinantur et applicantur ab arice.

Resp. *Dist. ant.* Asserit esse instrumenta Dei, activa, *nc.*; mere passiva, *nego ant.* Sunt quidem creaturæ insumenta Dei, quatenus illis uti potest ad exequenda sua nsilia; at non sunt instrumenta mere passiva, quæ eant determinari et applicari ad singulares actus suos, cut pennicillus determinatur et applicatur a pictore. omparatio itaque D. Thomæ analoga est, non univoca. t vero, si D. Thomas censuisset voluntates humanas ad tus suos liberos per Deum physice prædeterminari, simul Deum censuisset futura infallibiliter cognoscere in usis liberis sic prædeterminandis; atqui hoc negat [1], dins : *Potest considerari contingens ut est in sua causa, et sic nsideratur ut futurum, et ut contingens nondum determinatum l unum, quia causa contingens se habet ad opposita, et sic conngens non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Unde icumque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantum, on habet de eo nisi conjecturalem cognitionem.* Unde concludit tura contingentia a Deo infallibiliter cognosci *non solum suis causis, sed etiam prout unumquodque eorum est actu in ipso... unde infallibiliter a Deo cognoscuntur, in quantum subntur divino conspectui secundum suam præsentialitatem.* Inllibilitas ergo illius cognitionis desumitur ex divina præsientia, quod D. Thomæ ratiocinium manifeste contraicit prædeterminantium systemati.

Objicies 2. Gratia efficax est motio prævia, ex sese esntialem habens cum effectu suo connexionem; ergo hysice prædeterminat voluntatem ad actum.

Resp. *Nego ant.* Quia talis gratia foret necessitans, ut robatum est.

Inst. 1. Effectus formalis gratiæ efficacis, est determi-

[1] 1 part., quæst. 14, art. 13.

nare voluntatem ad actum; ergo habet ex natura sua infallibilem connexionem cum actu, ad quem datur.

RESP. *Dist. ant.* Est determinare moraliter, inclinando scilicet et excitando ad actum per motionem, physicam quidem, sed repudiabilem, et cum actuali dissensu conjungibilem, *conc.;* determinare voluntatem ad actum, physice applicando per motionem irrepudiabilem, et cum actuali dissensu incompossibilem, *nego ant.* Itaque gratia est motio prævia et physica, physice excitans et inclinans voluntatem ad actum, dando illi vires physicas et pares actui salutari, non tamen eam determinat ad actum; ipsa enim, ultra naturalem sui conditionem erecta per gratiam, actum suum liberum physice determinat.

INST. 2. Si gratia efficax non prædeterminat physice voluntatem, voluntas libertate sua naturali determinat physice gratiam; falsum conseq. Ergo.

RESP. *Nego seq. maj.* Quæ supponit voluntatem et gratiam in actum influere tanquam duas causas, quarum altera determinare debeat ad actualem influxum, quod est falsum; nam voluntas ut affecta et mota a gratia est causa totalis actus salutaris, ad quem non prædeterminatur physice per gratiam, neque ipsa gratiam determinat; sed ad quem se ipsa determinat per vires supernaturales a gratia acceptas, et consequenter non per libertatem naturalem tantum, sed per libertatem supernaturalem et divinitus factam per gratiam, cujus motionem et impulsum sequitur.

INST. 3. Nisi Deus voluntatem physice prædeterminet per gratiam, sequitur Deum exspectare consensum hominis, non vero eum facere; at consequens est hæreticum ex Conc. Araus. II, can. 4: *Si quis dixerit Deum exspectare voluntatem nostram, ut purgemur a peccato, non autem facere ut velimus converti, resistit Spiritui Sancto dicenti : Præparatur voluntas a Domino, et operatur in nobis velle et perficere.* Ergo.

RESP. *Dist. seq. maj.* Sequitur Deum exspectare consensum hominis per vires a gratia præveniente acceptas eliciendum, ita ut præcipuæ partes in toto hoc negotio gratiæ divinæ semper adscribantur, *conc.;* per solas naturæ vires, ut volebant Semipelagiani, quos damnat Conc. Arausicanum, *nego ant.* Gratia ergo semper præit voluntati quam excitat; at vero, posita illa prima gratia, Deus aliquo modo exspectat consensum hominis per vires a gratia acceptas dandum, ut homo simul concurrat cum gratia adjuvante, juxta illud : *Ego sto et pulso, si quis aperuerit, intrabo.* Ita respondet Gamachæus, Doctor Sorbonicus, in 1, 2, q. 111.

OBJICIES 3. Quod est indifferens ad agendum, debet determinari ab alio; atqui voluntas hominis est indifferens ad agendum : ergo debet determinari a Deo.

RESP. *Dist. maj.* Si non habeat in se vim seipsum determinandi, *conc.;* si vim illam habeat, *nego maj.* Porro, voluntas hominis a Deo per gratiam completa et corroborata, habet vim seipsam ad agendum determinandi, nam habet liberum arbitrium a gratia Dei elevatum ad opus salutare perficiendum.

OBJICIES 4. Causa prima et primum movens præmovet physice; atqui Deus est causa prima et primum movens : ergo Deus præmovet physice.

RESP. *Dist. maj.* Causa prima et primum movens præmovet physice, hoc sensu quod det, conservet et compleat virtutem agendi causæ secundæ, *conc.;* hoc sensu quod prædeterminet physice causam secundam liberam ad agendum, *nego maj.* Deus ergo in actibus salutaribus est causa prima ac primum movens, quatenus voluntatem, prius saltem natura quam agat, excitat, elevat, corroborat, et physice complet ad agendum; non quatenus physice prædeterminat voluntatem ad unum, cum illa prædeterminatio non videatur locum relinquere libertati, ut dictum est.

Inst. Si gratia physice prædeterminans locum non relinquat libertati, Thomistæ erunt hæretici; atqui falsum, et prohibitum asserere consequens. Ergo.

Resp. *Nego seq. maj.* Nam ut Thomistæ essent hæretici, necesse esset ut cognoscerent suum systema esse libertatis eversivum, vel ut Ecclesia id definiisset; atqui neutrum dici potest; nam : 1° Thomistæ negant ex suo systemate sequi ullam libertatis imminutionem, in quo catholice sentiunt, licet perperam ratiocinari videantur; 2° non definivit Ecclesia libertatem everti per prædeterminationem physicam, imo post ejus et oppositi systematis discussionem in congregationibus *de Auxiliis* coram SS. Pontifibus Clemente VIII et Paulo V habitis. Paulus V decretum edidit, quo sancivit, donec aliud decerneretur, utrique parti liberum esse opinionem suam tueri sine censura opinionis oppositæ.

SECUNDUM SYSTEMA.

Est eorum, qui se Augustinianos dicunt, gratiæ efficaciam repetentium ex cœlesti quadam delectatione victrici, voluntatem ad consensum ita necessitante, ut ei moraliter sit impossibile tali gratiæ dissentire; ex qua morali impossibilitate dissentiendi, sequitur infallibiliter et necessario consensus, nec tamen per illam tollitur libertas, quia, inquiunt, cum sit in genere morum, voluntatem relinquit flexibilem ad utramque partem, quamvis totam ejus lubentiam et inclinationem certissime et infallibiliter ad unam partem determinet ac necessitet, sive per superioritatem delectationis, ut volunt Lovanienses, sive per vehementiam motionis, ut volunt Jueninus, Habertus, etc. Contra hoc systema

CONCLUSIO.

Gratiæ efficacia non debet repeti ex delectatione victrici voluntatem moraliter necessitante.

PROB. 1. Illud systema pugnat in terminis. Ergo.

Prob. ant. Juxta illud systema, gratia efficax voluntatem ad consensum necessitat moraliter tantum, et tamen infallibiliter; atqui pugnat in terminis quod gratia voluntatem ad assensum necessitet moraliter tantum, et tamen infallibiliter. Ergo.

Prob. min. Necessitas moralis est ea quæ, licet difficile, imo difficillime, tamen quandoque superari potest, ita ut citra contradictionem supponi possit illam interdum superari : contra, necessitas infallibilis ea est quæ nunquam superari potest, ita ut citra contradictionem supponi non possit illam aliquando superari; atqui aliquando posse superari, et nunquam posse superari, pugnat in terminis : ergo pugnat in terminis, quod gratia voluntatem ad assensum necessitet moraliter tantum, et tamen infallibiliter.

PROB. 2. Illud systema male consulit, vel actus salutaris infallibilitati, vel actus ejusdem libertati. Ergo.

Prob. ant. Ut consulatur actus salutaris infallibilitati, gratia efficax debet certo, certitudine metaphysica, inferre futurum voluntatis consensum; e contra, ut consulatur actus ejusdem libertati, gratia efficax debet esse talis, cui voluntas dissentire possit, si velit; atqui illud systema illa duo conciliare non potest. Ergo.

Prob. min. Ut gratia efficax certo, certitudine metaphysica, inferat futurum voluntatis consensum, in systemate non supponente usum scientiæ conditionatorum, debet ejus efficacia necessario et essentialiter esse connexa cum futuro voluntatis consensu; contra, ut voluntas possit gratiæ efficaci dissentire, debet esse cum eodem consensu connexa tantum contingenter, ita ut sine illo esse

possit; atqui impossibile est, ut gratia sit essentialiter simul et contingenter connexa cum voluntatis consensu: ergo illud systema hæc duo non potest conciliare : 1° quod gratia efficax certo certitudine metaphysica inferat futurum voluntatis consensum; 2° quod talis sit, ut ei voluntas dissentire possit, si velit. Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Divus Paulus habuit gratiam conversionis necessitantem, juxta illud D. Aug. [1] : *Ut de cœlo vocaretur, et tam magna et efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola, quia merita ejus erant magna, sed mala.* Ergo gratiæ efficacia repetitur ex motione victrici voluntatem ac consensum necessitante.

RESP. *Nego conseq.* Neque enim valet consequentia a particulari ad universale. Certum autem est apud omnes, Deum habere in thesauris omnipotentiæ suæ gratias, quæ, si darentur, prædeterminarent ac necessitarent moraliter; non ergo hic quæritur utrum Deus possit aliquam dare gratiam ita intensam ut moraliter necessitet, sed quæritur utrum essentia gratiæ efficacis consistat in eo quod voluntatem moraliter necessitet, quod negamus : alioqui omnis gratia efficax moraliter necessitaret, et quæ non necessitaret, non esset efficax, quod et Scripturæ et experientiæ repugnat. Non est ergo de essentia gratiæ efficacis, ut necessitet moraliter, neque ut non necessitet moraliter.

OBJICIES 2. Est voluntatis per peccatum infirmatæ conditio, ut semper morali necessitate id velit, quod eam magis delectat indeliberate. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Quod repugnat, tum experientiæ : habemus enim ex intimo conscientiæ testimonio, nos inspirationibus divinis quandoque multa cum difficultate obsequi, et virtutis actum ibi elicere, ubi vitium magna cum facilitate committi posset; ergo tunc agimus citra

[1] Lib. *de Gratia et lib. Arb.*, cap. 5.

oralem impotentiam aliter agendi; ergo citra ullam
cessitatem agendi bonum, quod agimus; tum Scripturæ[1]:
gnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Ergo
mo sibi vim facere debet ad opus salutare agendum
m gratia efficaci; atqui si gratia efficax semper impo-
ret necessitatem moralem agendi, homo non deberet
m sibi facere ad consentiendum gratiæ et agendum opus
lutare : imo deberet potius sibi vim facere ad dissen-
ndum gratiæ et non agendum opus salutare. Ergo.

OBJICIES 3. Necessitas moralis nihil officit libertati; ergo
atiæ efficacia recte repeti potest ex delectatione, seu
otione moraliter necessitante.

RESP. *Dist. ant.* Necessitas moralis superabilis nihil
ficit libertati, *conc.;* necessitas moralis insuperabilis,
go ant. Porro, qui gratiæ efficaciam repetunt ex neces-
tate morali, per necessitatem moralem, eam intelligunt,
cujus actus semper fit, actusque contrarius, qui est
oraliter impossibilis, nunquam fit : *Quæ sunt moraliter
possibilia,* inquit Habert, *nunquam existunt.* Talis ergo ne-
ssitas est insuperabilis; ergo, licet ab eis vocetur mo-
lis, in rei veritate est physica, et consequenter liber-
tis eversiva.

INST. 1. Causa, quæ agit delectando et lubentiam vo-
ntatis determinando, non inducit necessitatem physi-
m; atqui sic agit gratia moraliter necessitans. Ergo.

RESP. *Nego maj.* Nam visio Dei intuitiva delectando agit
beatis, atque lubentiam eorum voluntatis determinat :
men beatis imponit necessitatem diligendi Deum phy-
icam et simplicem, dum necessario, antecedenter, et
repudiabiliter eorum voluntatem rapit delectatio orta ex
onitate Dei clare et intuitive visa.

INST. 2. Viro sapienti et sui compoti nudo corpore per
rbis plateas luce meridiana currere moraliter ita est im-

[1] Matth. 11.

possibile, ut nunquam id fiat; atqui tamen in hoc omittendo vere est liber: ergo libertas stat cum impossibilitate morali, vi cujus res nunquam fit.

RESP. *Nego maj*. Quæ falso supponit impossibilitatem illam esse tantum moralem, cum vere et realiter sit impossibilitas physica; illa enim impossibilitas est physica, quæ procedit ex defectu unius ex physice prærequisitis ad agendum; atqui impossibilitas, qua vir sapiens et sui compos, nudo corpore per urbis plateas luce meridiana currere non potest, procedit ex defectu rationalis motivi, quod est unum ex physice prærequisitis ad agendum; ergo est impossibilitas physica qualem habet homo ad amandum malum, quatenus malum: ergo in hoc nullo modo est liber.

TERTIUM SYSTEMA.

Est *Molinæ* et rigidiorum Molinistarum, gratiæ efficaciam repetentium a solo consensu voluntatis. Juxta hos gratia efficax ante consensum nullatenus differt a sufficiente, sed differt duntaxat penes consensum subsequentem: *ita ut illud auxilium*, inquit Molina [1], *sive majus, sive minus in se sit, efficax dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate convertitur, cum tamen, nihil eo auxilio impediente, potuerit non converti; illud vero inefficax dicatur, cum quo arbitrium pro eadem sua libertate non convertitur, cum tamen potuerit converti*. Unde in hac opinione gratia efficax a sufficiente distinguitur per solum voluntatis consensum. Contra hoc systema

CONCLUSIO.

Gratiæ efficacia non est repetenda ex solo voluntatis consensu.

PROB. 1. *Ex Scriptura*. Homo non potest semetipsum discernere in negotio salutis, ex 1 Cor. 4: *Quis enim te*

[1] Quæst. 14 *Concordiæ*, art. 13, dip. 40.

discernit? Quid habes quod non accepisti? Atqui si gratiæ efficacia repeteretur ex solo hominis consensu, homo consentiens a non consentiente seipsum discerneret. Ergo.

PROB. 2. *Ex D. Aug.* [1] dicente : *Jam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coactet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur? illi autem non ita : duo sola occurrunt interim quæ respondere mihi placeat,* o altitudo divitiarum, *et,* numquid iniquitas apud Deum? Hic Div. Doctor vult, ut qui ita suadentur vi internæ suasionis, ut etiam persuadeantur, majus beneficium accipiant, quam illi qui simpliciter suadentur; atqui hoc verum non esset, si efficacia gratiæ repetenda esset a solo voluntatis consensu. Ergo.

PROB. 3. *Ratione.* Gratia efficax *in actu primo,* de qua sola hic quæstionem movemus, debet esse prior consensu; ergo illius efficacia non est repetenda a consensu. *Conseq.* est certa, prius enim in suo esse constitui nequit per posterius.

Prob. ant. Licet gratia efficax in *actu secundo* includat essentialiter ipsum hominis consensum, tamen eadem *in actu primo* considerata, solum ordinem dicit ad consensum ad quem efficienter concurrit; atqui quod dicit ordinem ad aliquid, ad quod efficienter concurrit, est illo prius, neque enim effectus sua causa prior est. Ergo.

DICES : D. Aug. [2] ait : *Si aliqui duo æqualiter affecti animo et corpore, videant unius corporis pulchritudinem, qua visa unus eorum ad illicite fruendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret; quid putamus esse causæ, ut in illo fiat, in isto non fiat voluntas mala?* Respondet : *Quid aliud apparet nisi unum voluisse, alium noluisse a castitate deficere?* Ergo ratio cur gratia sit efficax, a consensu repetitur.

RESP. *Dist. conseq.* A consensu repetitur tanquam a causa proxima, *conc.;* tanquam a causa prima, *nego conseq.* Per causam proximam efficacitatis gratiæ, intelligitur coopera-

[1] Lib. *de Spiritu et Littera,* cap. 34. — [2] Lib. 12 *de Civitate Dei,* cap. 6.

tio ipsimet gratiæ, seu consensus a voluntate per vires a gratia acceptas datus. Et per causam primam intelligitur virtus ipsa gratiæ ut certo et infaillibiliter illatura effectum, seu consensum voluntatis; hæc est a solo Deo, qui absoluta voluntate eam gratiam statuit conferre, cui voluntas certo consensura prævidetur, ut infra exponemus. Hanc responsionem nobis subministrat D. Th. [1] dicens : *Si quæris quare unus habeat magis de gratia quam alter? dico quod ejus rei est causa proxima et causa prima; proxima est major conatus istius quam illius; causa prima est divina electio.*

QUARTUM SYSTEMA.

Est eorum, qui, putantes gratiæ efficaciam vel humanitus esse inexplicabilem, vel explicandam esse ope scientiæ conditionatorum, eam repetunt, *vel ex motione duntaxat morali*, quæ voluntatem suadendo, inclinando et suaviter alliciendo, in bonum salutis inclinat, et infallibiliter adducit, sub lumine conditionatorum scientiæ ; *vel ex congruitate*, seu attemperatione auxiliorum gratiæ ad hominis indolem et ingenium, aut ad varias temporis et personæ circumstantias : non quidem ex congruitate quæ antecedenter ad prævisum voluntatis consensum certo et infallibiliter effectum suum esset habitura; nam sic esset ex sese efficax, iisdemque difficultatibus subjecta, quibus prædeterminatio moralis per se infallibilis ; sed ex congruitate, in eo posita, quod Deus gratiam opportune conferat, eo tempore, quo prævidit voluntatem esse consensuram, si daretur: magis enim homini congruum est, ut vocetur per gratiam, cui prævidit Deus eum consensurum, si daretur, quam per gratiam, cui homo prævisus est dissensurus.

Hi ergo efficaciam gratiæ repetunt a duobus: 1° ab ipsa virtute gratiæ, tanquam a principio activo; 2° a scientia Dei, tanquam a principio directivo, ne scilicet Deus in concedenda gratia efficaci dicatur agere temere: nam te-

[1] In cap. 25 Matth.

ere non agit, non solum qui utitur modo *per se* infallibili l obtinendum effectum; sed etiam ille qui, quantumumque medium *per se* fallibile sit, tamen videt illud in hac it illa occasione suum effectum obtenturum.

Circa hanc intricatissimam difficultatem aliquid positive serere, non est mens mihi, imo eam omnino prætermisem, nisi scholæ exercitium ejus tractationem a me exstulasset. Quare systema, quod probabilius mihi visum it, hic breviter exponam; itaque sit

CONCLUSIO.

robabilius est eorum systema, qui efficaciam gratiæ repetunt ex ipsa virtute gratiæ, tamquam a causa a qua effectus contingenter et libere egreditur in aliqua temporis differentia, sub directione scientiæ Dei mediæ.

PROB. Ab eo repetenda est gratiæ efficacia, quo posito, ectissime conciliantur fidei nostræ circa libertatem hominis et gratiæ divinæ operationem dogmata: atqui, posito ystemate, quo gratiæ efficacia repetitur ab ipsa virtute ratiæ, tanquam a causa, a qua effectus contingenter et bere egreditur in aliqua temporis differentia, sub direcione scientiæ Dei mediæ, rectissime conciliantur fidei nosræ dogmata, tum circa libertatem hominis, tum circa ratiæ divinæ operationem. Ergo.

Prob. min. Fidei dogmata spectantia operationem gratiæ fficacis et libertatem hominis sunt quinque:

1° Quod prædestinatio ad gratiam sit mere gratuita;

2° Quod gratia efficax per aliquid distinguatur a gratia mere sufficienti;

3° Quod libertatem nullatenus labefactet;

4° Quod sit speciale Dei beneficium;

5° Quod sit in manu Dei medium certissimum et infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas; atqui ista omnia rectissime conciliat supradictum systema. Ergo.

Prob. min. 1. Juxta hoc systema, Deus præsciens quibus voluntas esset consensura, et quibus esset dissensura, si darentur, has vel illas dandas decernit ex mero suo beneplacito ; ergo prædestinatio ad gratiam est mere gratuita; atque homini consentienti dici potest cum Apostol. [1]: *Quis te discernit?* nam ad hoc sufficit ut homo gratiam accipiat a Deo cum illa speciali misericordia, ut effectum suum consecuturam prævideat, cum alia gratia concedi posset aliunde sufficiens, quæ eumdem effectum non obtineret; sed hoc fit a Deo in præsenti systemate. Ergo.

2. Gratia efficax distinguitur á gratia mere sufficienti, quia est id a quo, tanquam a causa, opératio nostra libera et contingenter egreditur in aliqua temporis differentia, quatenus in iis circumstantiis confertur, in quibus Deus prævidet suum habituram effectum, quod de gratia mere sufficienti dici non potest, cum ex ea operatio libera egressura non sit.

3. Gratia efficax sic exposita libertatem nullatenus labefactat ; quia, licet ex suppositione præscientiæ divinæ necesse sit necessitate absoluta gratiam quam Deus decernit cum prævisione boni exitus, esse illaturam effectum, hæc necessitas est tantum consequens, orta nimirum ex præscientia infallibili, quæ liberam voluntatis determinationem supponit; atqui necessitas consequens est amica libertatis: ergo libertas nullatenus labefactatur sub potenti motione gratiæ efficacis.

4. Gratia efficax est speciale Dei beneficium, quia eam Deus misericorditer et ex mero beneplacito largitur talem et tunc, quando videt effectum suum certissime consecuturam. Et licet entitative sit minor illa quæ alteri, vel eidem alio tempore datur, attamen moraliter et ratione doni, est quid majus, quia utilior futura est, et ex præscientia majoris utilitatis, et ea intentione ex parte dantis

[1] 1 ad Cor. 4.

confertur; unde, quando Deus eam confert, dicitur magis misereri, imo quandoque simpliciter misereri, ut docet Div. Aug.[1], dicens: *Quod si vellet etiam ipsorum* (qui vocari non sentiunt) *misereri* (efficaciter) *posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, ut et moverentur, et intelligerent, et sequerentur*.

5. Gratia efficax est in manu Dei medium certissimum et infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas, quia a scientia Dei infallibili habet infallibilitatem absolutam et metaphysicam; nam ex hypothesi quod Deus præviderit talem gratiam voluntatis consensum expressuram, absolute repugnat eam non exprimere talem consensum, quia absolute repugnat scientiam Dei falli; atqui gratiam quam absolute repugnat non exprimere voluntatis consensum, illum infert infallibiliter infallibilitate absoluta et metaphysica: ergo gratia efficax est in manu Dei medium certissimum et infallibile ad voluntates nostras quocumque voluerit flectendas.

Hinc si Deus velit vel infidelem ad fidem, vel peccatorem ad pœnitentiam, vel justum ad perseverantiam completam perducere, hoc favorabile decretum potest certissime exequi, gratias illas decernendo, quas videt conjungendas cum effectu, si darentur; hoc enim supposito, necesse est necessitate metaphysica gratias illas intentum a Deo habituras effectum.

OBJECTIONES.

Objicies 1. Gratiæ efficaciam repetere ab ejus virtute, tanquam a causa, a qua effectus contingenter et libere egreditur, est eam repetere a consensu; atqui ex dictis gratiæ efficacitas non repetitur a consensu. Ergo.

Resp. *Nego maj.* Nam gratiæ efficaciam repetere ab ejus virtute, tanquam a causa, a qua effectus libere egreditur, est eam repetere ab eo quod consensu prius est, cum gra-

[1] Lib. 1 *ad Simplicianum*, quæst 2.

tia respectu consensus rationem causæ efficientis obtineat; ergo non est efficaciam gratiæ repetere a consensu: nam causa efficiens definitur: *id unde est actus*, seu consensus; porro, consensus non potest dici id unde est consensus; effectus enim est posterior sua causa, a qua necessario distinguitur.

INST. Efficaciam gratiæ repetere ab ejus virtute, tanquam a causa a qua effectus libere egreditur, est gratiam efficacem explicare per efficacitatem, ut est in actu secundo; ergo per consensum.

RESP. *Dist. ant.* Est gratiam efficacem explicare per efficacitatem ut est in actu secundo, ad quem in aliqua temporis differentia exprimendum tendit, *conc.*; ut est in actu secundo quem formaliter includit, *nego ant.* Unde quia consideramus gratiam, ut est efficax in actu primo, sic non includit formaliter actum secundum, seu consensum ad quem exprimendum ordinatur duntaxat; ergo illius efficacitas non repetitur a consensu quem præcedit.

OBJICIES 2. Gratiæ efficacitas ex directione scientiæ mediæ data destruit gratiæ gratuitatem. Ergo.

Prob. ant. Gratia ex directione scientiæ mediæ data decerneretur propter consensum prævisum conditionate futurum. Ergo, etc.

RESP. *Dist. ant.* Gratia decerneretur propter consensum etc., particula *propter*, significante causam finalem, *conc.*; significante causam meritoriam, *nego ant.* Hæc responsio est D. Th.[1] dicentis: *Usus gratiæ præscitus, non est ratio collationis gratiæ, nisi secundum rationem causæ finalis.* Itaque falsum est, quod consensus prævisus conditionate futurus, sit Deo motivum et regula concedendi gratiam iis quos prævidet ea bene usuros, gratia enim ex mera Dei misericordia pro ipsius beneplacito confertur homini, non quia consensurus est, sed ut consentiat. Et vero multi prævi-

[1] 1 part., quæst. 23, art. 5, ad 1.

ur gratiæ consensuri, si daretur, quibus tamen non r, ut patet exemplo Tyriorum et Sidoniorum, de as Christus [1] asserit: *Si in Tyro et Sidone factæ essent tes quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere et cilicio pœni-iam egissent.*

:T. 1. Efficacitas gratiæ ex directione scientiæ mediæ pendebit a scientia Dei; atqui falsum consequens.

sp. *Dist. maj.* Pendebit a scientia Dei, improprie et tive, *conc.*; proprie et efficienter, *nego maj.* Porro nul-est absurdum, quod gratiæ efficacitas pendeat a tia Dei directive; id nimirum indicat D. Aug. [2]: *Nullius ra Deus miseretur*, inquit; *cujus autem miseretur, sic eum, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat.* us verbis ostendit a scientia Dei pendere, quod talis a concedatur, quæ consensum sit impetratura, quod fficaciam gratiæ directive a scientia Dei pendere.

sr. 2. Efficacitas gratiæ directive petita a scientia ia, perfectissimum et absolutissimum Dei dominium luntates nostras destruit. Ergo.

isp. *Nego ant.* Imo efficacitas gratiæ, petita directive a itia media, probat absolutissimum Dei dominium in ntates nostras, quas infallibiliter inclinare potest quo-que voluerit, et de illis facere quidquid efficaciter vo-it, quando ex infinitis, quæ in sua potestate habet, ise auxiliis, ea seligit ac largitur, quibus prævidet emol-lam esse, penitusque frangendam humanæ voluntatis umaciam, quod certe arguit perfectissimum Dei domi-a in nostras voluntates.

rob. *ant.* Fieri potest in systemate scientiæ mediæ, ut s nullum habeat medium efficax ad hominem conver-lum. Ergo, etc.

rob. *ant.* Fieri potest tantam esse humanæ voluntatis umaciam, ut Deus videat eam restituram omnibus et

[1] Matth. 11. — [2] Lib. 1 ad Simplicianum, quæst. 2.

singulis gratiis, quas ipsi posset decernere ad conversionem. Ergo, etc.

Resp. 1. Permissa, non concessa hypothesi, *nego conseq.*; quia si hominem ita contumacem vellet absolute salvare, posset illud suum decretum exequi per gratiam aut necessitantem, aut physice prædeterminantem, quarum possibilitatem non rejicimus, sed negamus illas dari ad actus salutares et liberos.

Resp. 2. *Nego hypothesim* : Tum quia repugnat finitæ creaturarum malitiæ, tum quia supponit voluntatis uniformitatem et constantiam in malo proposito, quæ pugnat cum ejus mutabilitate et flexibilitate in bonum, cujus operandi facilitas suavissima adducitur per gratiam, et amotionem impedimentorum, quæ rebelles hominum voluntates in malo detinere solent.

Objicies 3. In præsenti systemate potest fieri ut homo se discernat in negotio salutis; atqui homo non potest se discernere in negotio salutis; juxta illud [1] : *Quis te discernit?* Ergo.

Resp. *Nego ant.* Nam se discernere in negotio salutis, est esse ex proprio quasi fundo auctorem sui meriti salutaris; at vero, homo bonum salutare agens, non agit ex seipso, sive ex viribus naturæ sibi soli relictæ, sed ex viribus per gratiam acceptis ; ergo seipsum non discernit : hinc D. August. [2] ait : *Si merita nostra sic intelligerent* (Pelagiani), *si etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia : quoniam vero merita humana sic prædicant, ut ea ex semetipso habere hominem dicant, prorsus rectissime respondit Apostolus :* Quis te discernit? quid habes quod non accepisti?

Inst. 1. In præsenti systemate fieri potest, ut æquali gratiæ duobus hominibus concessæ, unus consentiat, alter dissentiat ; atqui, in hac hypothesi, qui consentit, se discernit ab eo qui dissentit. Ergo.

Resp. Permissa, non concessa majore, *nego min.* Quia in

[1] Cor. 4. — [2] Lib. *de Gratia et lib. Arb.*, cap. 6.

ali hypothesi discretio in eum refundi debet, cujus præcipuæ sunt et nobiliores in opere salutari partes; atqui gratia præcipuas et nobiliores partes habet in opere salutari, quandoquidem sine ea homo nihil boni supernaturalis cogitare, velle, aut operari potest: ergo in eam refundi debet discretio. *Non ego*, ait Apost., *sed gratia Dei mecum.*

Dixi: *permissa, non concessa majore*, quia insidiose fit hypothesis gratiæ æqualis datæ ei qui consentit, et ei qui dissentit; nam qui consentit, recipit gratiam efficacem, qui vero dissentit, recipit gratiam duntaxat sufficientem; porro gratia efficax ratione beneficii est major, quam gratia mere sufficiens.

Inst. 2. In allata hypothesi, qui consentit, nihil accipit a Deo, quod non accipiat qui dissentit; ergo æqualem gratiam uterque recipit.

Resp. *Dist. ant.* Qui consentit, nihil accipit a Deo secundum entitatem et in ratione auxilii, quod non accipiat qui dissentit, *conc.*; secundum moralem æstimationem, et in ratione beneficii, *nego ant.* Gratia ergo, quæ datur illi qui consentit, licet non sit major, secundum suam entitatem physicam, ea quæ datur ei qui dissentit, quia tamen datur in iis circumstantiis, in quibus prævidetur habitura effectum, et ex efficaci intentione ut effectum habeat, longe majus est beneficium secundum æstimationem moralem, quam gratia data in iis circumstantiis, in quibus prævidetur non habitura effectum. Deus enim erga consentientem habet specialem benevolentiæ affectum, quem non habet erga dissentientem.

Inst. 3. Consensus prævisus conditionate futurus, est causa cur ille qui consentit, majus a Deo recipiat beneficium; ergo semper recurrit hominem consentientem esse causam suæ discretionis.

Resp. *Nego ant.* Causa enim cur quis consentit majusque accipit beneficium, est solus Deus, qui gratuito ei donat gratiam, quam prævidit expressuram consensum saluta-

rem, quem homo per solas naturæ vires non potest cere; ergo qui consentit, non est causa suæ discre sed Deus, qui *dat quod jubet, cum adjuvat, ut faciat cu* ait D. Aug.[1].

Inst. 4. In præsenti systemate, homo consentien riari potest quod præ alio consenserit; atqui hoc re Apostolo[2] dicenti : *Quid habes quod non accepisti? s accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Ergo.

Resp. *Nego maj.* Quia licet ejus qui non consentit, sit quod non consentiat, tamen is qui consentit, c surus non esset, nisi Deus eum sic et tunc vocasse eum consensurum præcideret; ergo non potest g quod præ alio consenserit; quia, ut ait D. Aug.[3], *volentis neque currentis, sed miserentis Dei, qui hoc mod vit, quo aptum erat iis qui secuti sunt vocationem.*

Inst. 5. Ille qui consentit gratiæ, potest gloriari consenserit simpliciter; ergo et quod consenserit pr

Resp. *Dist. min.* Potest gloriari quod consenserit citer, per gratiam, *conc.*; quod consenserit per nat res, *nego ant.* Itaque Apostolus per hæc verba : *quid ris?* non excludit omnem gloriationem, sed eam t qua homo de suo consensu gloriaretur, quasi eum r cepisset a gratia; in omni ergo sententia, quæ salv linquit libertatem, homo potest gloriari de bono ope non nisi a gratia et per gratiam elicito, quod pe August. 106, qui ad hæc verba : *Si autem accepisti, q riaris quasi non acceperis?* ait : *Hoc utique totum ideo, homo non glorietur; sed ut qui gloriatur, in Domino glori*

Inst. 6. In præsenti systemate, consensus illius q sentit, non est ipsi a Deo datus; ergo homo cons potest gloriari de aliqua re quasi non acceperit?

Resp. *Nego ant.* Nam Deus dando homini gratiam prævidit expressuram consensum, si detur, eamque

[1] Lib. *de Gratia et lib. Arb.*, cap. 15. — [2] 1 Cor. 4. — [3] L *Simplicianum*, quæst. 2.

speciali benevolentiæ affectu et ex efficaci ut talis consensus eliciatur, merito dicitur dare illum consensum, cu-s est causa primaria et principalis. Hinc homo gratiæ nsentiens, non potest gloriari de suo merito, quasi ipse i illud fecerit, quia, ut ait August.[1], *Et ipsum hominis ritum, donum est gratuitum.*

Inst. 7. In præsenti systemate, consensus salutaris est a untate seipsam determinante; ergo non est donum Dei tuitum.

Resp. *Dist. ant.* Consensus salutaris est a voluntate seipa determinante, simul et a gratia tanquam a causa ncipali voluntatem excitante, ac elevante ad consensum, quem prius saltem natura influit, *conc.;* hoc constat ex ost. dicente: *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Est a volune seipsam determinante sola, *nego ant.* Itaque consensus ntaris, est simul et indivisibiliter a gratia et a voluntate psam per gratiæ vires determinante : ita tamen ut sit a tia tanquam a causa superiori et principali, quæ naa prius influat, tum in ipsam voluntatem quam complet consentiendum, tum in consensum, cui tribuit quidquid bet valoris et entitatis supernaturalis: a voluntate vero, quam a causa interiori, subordinata, et dependente a tia, a qua totam vim agendi supernaturaliter accipit. are consensus salutaris primario, et principaliter gratiæ ribui debet.

Inst. 8. Si consensus salutaris sit a voluntate seipsam terminante, etiam ut a causa inferiori et subordinata, atia erit versatilis, pedisequa voluntatis, et subjecta liro arbitrio; atqui Semipelagianum consequens. Ergo.

Resp. *Nego sequel. maj. quoad omnes partes.*

1. *Gratia non est versatilis;* id enim dicitur versatile od indifferens ad hoc vel illud, in partes oppositas flecti test; atqui gratia non potest flecti in partes oppositas,

[1] Epist. 106.

... enim ... determinati ... impedibiliter. ... liberum.

... humanae; ... non ... naturae ... tribus ... temperantiam ... ipse in omni ... necessario tenet ... possit actum ...

... neque ... aliis ... liberum arbitrio. ... non agi ... ausa ... ipsum ... ensum ...

... libere ...

... notionem ... impedibiliter. ... ipsi ... ... expedit ...

... voluntas ... gratiam inferre ... applicant ad ...

... voluntatem ... determinare ... actum. ... voluntatem actum inferre ... efficere. Voluntas autem non infert actum, nisi ...

¹ *Ad Simplicianum*, quaest. 2. — ² Epist. 107

st affecta per gratiam prævie moventem; ergo non prius voluntas sese determinat ad actum, quam gratia eumdem actum inferat : sic dum ferrum acuminatum pungit, non prius ferrum, non prius acuminitas pungit, sed ferrum quatenus acuminatum; ita pariter voluntas actum infert quatenus affecta per gratiam, a qua virtutem sese salutariter movendi accipit.

INST. 11. In præsenti systemate, Deus exspectabit voluntatem nostram, ut bonum velimus et agamus; atqui hoc est damnatum in Concil. Arausicano II, his verbis : *Si quis ut a peccato purgemur, voluntatem nostram Deum exspectare contendit..... resistit Spiritui Sancto dicenti :* Præparatur volontas a Domino. Ergo, etc.

RESP. *Nego maj.* Intellectam in sensu Concilii Arausicani; nam juxta præsens systema, necesse est ut Deus voluntatem nostram præveniat, præparet ac compleat, ut ipsa velit bonum salutare; ergo voluntatem non exspectat. Porro, Conc. Arausicanum damnat errorem Semipelagianorum docentium hominem ex solis naturæ viribus posse initium fidei et bonæ voluntatis concipere, Deumque exspectare bonum illud desiderium naturale, ut gratiam det; quod ut hæreticum rejiciunt omnes catholici cum D. Aug. [1], dicente : *Cum fides impetrat justificationem, non gratia Dei aliquid meriti præcedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante non ducente, pedisequa non prævia voluntate, quæ per* gratiam præevenientem *præparatur a Domino.*

CAPUT III.

DE DISPENSATIONE ET DISTRIBUTIONE GRATIÆ SUFFICIENTIS.

Nota 1. Hic non esse quæstionem : 1° Utrum omni tempore et momento singulis hominibus detur gratia suffi-

[1] Epist. 106.

ciens? *Certum est* enim gratiam sufficientem, quæ e piratio transiens, non perpetuo et indesinenter, sed tantum vicibus et temporibus dari, juxta illud [1] : *Cu sum in tribulatione,* id est pro loco et tempore oppor quod sufficit, ut homo dicatur habere gratiam suffici ad salutem consequendam.

2° Non est quæstio. Utrum singulis hominibus ea s detur gratia sufficiens per quam proxime et sine ul auxilio possint bonum salutare operari, tentationes rare, etc. *Certum est* enim quandoque [2] dari gratias r tantum sufficientes, quibus si bene uterentur hon proxime sufficientem obtinerent, ut docet D. Aug. cens: *Dum quis ignorat quid sibi agendum, ex eo est, quo*

[1] Psalm. 90.

* [2] Non tantum *quandoque*, sed *semper* Deus omnibus nobis orationis concedit, per quam alias omnes gratias ad salutem nec consequi possimus, ut S. Liguorius in suo mirifico, *de Necessita tionis*, opusculo, cap. 3, § 3, solide ac erudite probat : Cum ora quit sanctus, necessaria sit ad salutem, pro certo tenendum est De cuique nostrum concedere gratiam orationis actualem, qua possim omnes gratias impetrare quæ necessariæ sunt ad perfecte consta legem implere, quin alia gratia speciali opus habeamus ad or Quemadmodum enim in ordine naturali Deus voluit hominem omnibus orbatum, sed illum manibus et intelligentia instruxit, qui ea quibus indiget comparare valeat, ita in ordine supernatural nascitur ab omnibus auxiliis spiritualibus destitutus, verum ex sua Deus illi gratiam actualem orationis impertitur, ad omnes gratia trandas ad salutem necessarias. Præterea, spes, qua salutem s æternam, debet esse firma et immobilis ex parte Dei; ergo funda ejus debet esse omnino certum ; atqui non esset certum si certi n mus quod Deus nobis concedit hic et nunc saltem gratiam actual tionis stricte et practice sufficientem, cui nihil desit nec ex parte ex parte circumstantiarum, quin alicujus gratiæ specialis et non communis opus habeamus, ut orare possimus si ex nobis velim cumque nomine illa specialis gratia donaretur, alioquin progress infinitus, nec certam ex parte Dei spem habere possemus de salu tra. *

[3] Lib. 3 *de lib. Arb.*, cap. 22.

dum accepit; sed hoc quoque accipiet, si quod accepit bene usus fuerit, accepit autem ut pie et diligenter quærat, nimirum per gratiam orationis.

Nota 2. Cum adulti et infantes partiantur genus humanum, ut plene dignoscatur gratiam sufficientem omnibus dari, videndum est: 1° an detur omnibus adultis; 2° utrum detur infantibus.

QUÆSTIO I.

UTRUM GRATIA SUFFICIENS DETUR OMNIBUS ADULTIS?

Nota. Adulti vel sunt fideles, vel infideles; fideles, vel sunt justi, vel peccatores; quæritur ergo utrum detur gratia sufficiens: 1° justis ad implenda præcepta; 2° fidelibus peccatoribus ut a peccato resipiscant; 3° infidelibus ut ad fidem adduci possint? tribus articulis.

ARTICULUS I.

UTRUM OMNIBUS JUSTIS DETUR GRATIA SUFFICIENS AD PRÆCEPTA IMPLENDA?

Nota. Jansenius Yprensis docet: *Aliqua præcepta hominibus justis volentibus et conantibus, secundum præsentes quas habent vires, esse impossibilia, deesse quoque illis gratiam qua possibilia fiant.* Contra hanc nefandam doctrinam

CONCLUSIO.

Justis omnibus, urgente præcepto, datur a Deo gratia vere et relative sufficiens ad servanda omnia præcepta. Est de fide.

Prob. 1. *Ex Scriptura* [1], ubi de omnibus justis dicitur: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum,* id est auxilium, *ut*

[1] 1 Cor. 10.

possitis sustinere: ad quæ verba D. Aug. [1] ait: *Ne timeas, non deerit in tentationibus ille in quem credidisti.* Atqui si Deus non conferret justo gratiam vere et relative sufficientem ad implendum præceptum, dum urget, pateretur illum tentari supra id quod potest, nec faceret cum tentatione proventum, id est facultatem sustinendi, sed deesset in tentationibus. Ergo.

Matth. 11: *Jugum meum suave est.* Et Joan. 5: *Mandata ejus gravia non sunt.* Atqui jugum Christi non esset suave ejusque mandata essent gravissima, si justis non daretur gratia vere et relative sufficiens ad illa mandata observanda. Ergo.

Prob. 2. *Ex Conciliis:* Arausicano II [2]: *Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod, accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint ac debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere.* Ergo omnes baptizati, et a fortiori omnes justi, habent gratiam vere et relative sufficientem, sine qua præcepta non possunt salutariter impleri.

Conc. Trid. [3] definit: *Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam justificato et sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit.* Cujus definitionis rationem reddit[4] his D. Aug. verbis: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.* Quibus verbis aperte significatur hominem habere gratiam vel proxime, vel remote sufficientem ad præcepta implenda.

Prob. 3. Ex D. Aug. [5]: *Cum Deus,* inquit, *impium ad perfectam sanitatem, hoc est ad perfectam vitam justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper justeque vivatur.* Atqui si Deus justis, urgente præcepto, non concederet gratiam vere et relative sufficientem, qua possent illud implere, vel saltem uberius implorare auxilium ut

[1] Lib. *de Pastoribus*, cap. 5. — [2] Can. 25. — [3] Sess. 6, can. 18. — [4] Cap. 11. — [5] Lib. *de Natura et Gratia*, cap. 26.

mpleatur, certe prius justum desereret, quam ab eo desereretur. Ergo, etc. Et, cap. 69, ait: *Eo ipso, quo firmissime creditur Deum justum et bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus.*

Hinc, jure merito, Innoc. X, Alex. VII, ut hæreticam damnarunt primam prop. Jansenianam, jam a Pio V et Greg. XIII damnatam in hac prop. Baiana: *Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.*

Nota. Argumenta quæ Janseniani opponunt: 1° ex gratia efficaci, sine qua asserunt justum nihil posse; 2° ex impotentia relativa nonnullorum justorum ad aliqua præcepta hic et nunc observanda, non referemus; ea enim jam solvimus, ubi gratiam dari vere et relative sufficientem probavimus. Itaque

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Exemplum sancti Petri, qui justus erat tunc cum negavit Christum; atqui tunc ipsi defuit gratia relative sufficiens ut posset Christum non negare. Ergo.

RESP. *Permissa maj., dist. min.* D. Petro defuit gratia relative sufficiens, qua posset proxime resistere tentationi et Christum non negare, *conc.;* qua posset remote Christum non negare, *nego maj.* Itaque D. Petrus, quando negavit Christum, habebat gratiam orationis et humilitatis, qua si bene usus fuisset, obtinuisset gratiam proxime sufficientem, per quam tentationi restitisset, nec Christum negasset; hoc satis aperte tradit D. Aug. [1], dicens: *Dixerat et ipse* (Petrus) *in abundantia sua: Animam meam pro te ponam: sibi festinando tribuens, quod ei fuerat post a Domino largiendum.*

Dixi: *Permissa maj.*, quia D. Petrus, quando Christum exterius negavit, jam interno præsumptionis peccato exciderat, ut docent D. Chrysost. [2]: *Cum* (Petrus) *in arrogan-*

[1] Lib. *de Corrept. et Gratia*, cap. 9. — [2] Hom. 12 in Joan.

tiam prolaberetur, et Christo contradiceret, suæ admonetur fragilitatis. Et Div. Augustin.[1]: *Interrogatus* (Petrus) *in corde suo præsumpserat se pro eo etiam moriturum, viribus suis hoc tribuerat.* Ergo jam interno præsumptionis peccato exciderat a sua justitia, quando Christum negavit, ac proinde nihil facit ejus exemplum ad præsentem difficultatem, in qua de justis disputamus.

INST. 1. D. Chrysost. de D. Petro dicit[2]: *Etsi bene animatus fuerat, divino tamen subtracto auxilio, stare non potuit:* ergo nullam habuit gratiam vere sufficientem, ut Christum non negaret.

RESP. *Dist. ant.* Subtracto auxilio proxime sufficienti, *conc.;* remote sufficienti, *nego ant.* Addit enim ibidem D. Doctor: *Totum sibi attribuebat, dicens:* Etsi omnes scandalizati fuerint, etc., *cum dicere debuisset, patrocinio tuo juvabis.* Ergo habebat sufficiens auxilium ad orandum, et uberius auxilium impetrandum, quo adjutus Christum non negasset.

INST. 2. D. Aug.[3], de charitate loquens, ait: *Quæ utique Petro defuit, quando mulieris ancillæ interrogatione perterritus non potuit verum testimonium perhibere.* Ergo Petro defuit gratia, qua relative ad præsentem concupiscentiam potuerit testimonium Christo perhibere.

RESP. *Dist. conseq.* Defuit gratia, qua proxime potuerit, etc., *conc.;* qua remote potuerit, etc., *nego conseq.:* suam mentem declarat D. Doctor[4], dicens: *Quis enim dubitaverit quod... Petrus, si voluisset, ter Dominum non negasset?*

INST. 3. D. Hilarius[5] de Sancto Petro ait: *Amarissime flevit, recolens trepidationis culpam, se nec admonitum potuisse vitare.* Ergo D. Petrus nullam habuit gratiam, qua potuerit abnegationem Christi vitare.

RESP. *Nego conseq.* Hæc enim verba: *Non potuisse,* ibi non significant impotentiam faciendi, sed defectum affec-

[1] Serm. 285. — [2] Hom. 83 in Matth. — [3] Tract. 92 in Joann. — [4] Lib. *de Unitate Ecclesiæ,* cap. 9. — [5] Cap. 32 in Matth.

tionis faciendi, quo sensu Christus, *Matth.* 26, dixit Apostolis : *Non potuistis una hora vigilare mecum?* Sic enim communiter dicimus nos aliquando non posse, quia sic affecti sumus, ut nolimus, vel certe ut acturi non simus.

OBJICIES 2. D. Aug. [1] ait : *Fideles orantes dicunt :* Et ne nos inferas in tentationem, sed libera nos a malo. *Si adest possibilitas, ut quid orant?* Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Si adest possibilitas, per solas liberi arbitrii vires, non est necessaria oratio, *conc.;* si adest possibilitas per gratiam, *nego ant.* Hic Div. Doctor redarguit Pelagium, quod diceret hominem absque adjutorio gratiæ Dei posse esse sine peccato : *Quare,* inquit, *sine adjutorio gratiæ Dei dicitis hominem posse esse sine peccato?* Quem ut refellat, dicit : *Fide lesorantes dicunt :* Et ne nos inferas in tentationem, sed libera nos a malo, etc.: ex qua oratione con cludit hominem indigere gratia Dei ut liberetur, nec posse a tentatione eripi per solas naturæ vires : *Unde,* inquit, *non liberatur homo sine gratia Salvatoris.*

INST. 1. D. Aug. [2] ait : *Quod autem ex vitiis naturæ, non ex conditione naturæ, si quædam peccandi necessitas, audiat homo.* Sed qui habet necessitatem peccandi, non habet gratiam vere et relative sufficientem ad præcepta implenda. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Est quædam necessitas peccandi, simpliciter et physice inevitabilis, *nego maj.;* secundum quid et moraliter inevitabilis, *subdist.;* sine gratia, *conc.;* cum gratia, *nego maj.* Unde D. Aug. immediate addit : *Atque ut eadem necessitas non sit, discat Deo dicere : De necessitatibus meis educ me... ac per hoc, opitulante* gratia per Jesum Christum, *et mala necessitas removebitur, et libertas plena tribuetur.*

INST. 2. Si omnibus justis, urgente præcepto, detur gratia vere et relative sufficiens ad implendum præcep-

[1] Lib. *de Natura et Gratia*, cap. 53. — [2] Lib. *de Natura et Gratia*, cap. 66.

tum, justis reprobis dabitur gratia vere et relative sufficiens ad perseverandum in statu justitiæ; falsum conseq. Ergo, etc.

Resp. *Dist. min.* De omnibus enim justis loquens Conc. Trid. ait : *In Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle et perficere.* Ergo justi omnes perseverare possunt in accepta justitia, si non desint gratiæ Dei, et consequenter habent gratiam vere et relative sufficientem ad perseverandum.

Prob. min. D. Aug. [1] ait : *Si qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires ut obedire cessetis.* Ergo justis reprobis non datur gratia vere sufficiens ad perseverandum.

Resp. *Nego ant.* Hæc enim D. Doctor non profert a se, sed ex sententia Semipelagianorum, quos impugnat, referens enim hanc sententiam [2] ait : *Sed aiunt, ut scribitis... si qui obeditis*, etc.; ad quæ verba D. Prosper [3] ait : *Ex hoc ergo potuistis advertere non ipsum* (Augustinum) *hæc dicere, sed eos de quibus dixit :* Sed aiunt, ut scribitis. *Inferius autem* (nempe cap. 22), *ubi plenius ad ista respondet, multo manifestius patet, quam hæc ab ipso nunquam realiter dicta sint, et quantum ei hujusmodi prædicationis forma displiceat :* nam de illa ait : *Hoc enim dicere, quid videtur aliud esse, quam maledicere, aut mala quodammodo prophetare ?*

Inst. 3. D. Aug. in hoc uno duntaxat vult supra relatam sententiam emendari, quod secunda in tertiam mutetur personam, et dicatur : *Si qui obediunt*, etc. Ergo D. Aug. non rejicit illam sententiam quoad substantiam.

Resp. *Nego ant.* Nam juxta D. Prosperum, illam sententiam correxit : *Quæ vera sunt temperans*, nimirum mutando secundam personam in tertiam, ut tolerabilior sit audientibus ; *et quæ falsa sunt resecans*, nimirum resecando subs-

[1] Lib. *de Dono Perseverantiæ*, cap. 22.— [2] Cap. 15.— [3] Lib. 3 *ad Excerpta Genuensium*, dubio 9.

ıctionem virium obediendi, cujus nullam facit mentio-
a in hac propositione, quam in locum prioris substituit:
*ļui obediunt, sed in regnum ejus, et gloriam prædestinati sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obe-
·tia permanebunt;* quod est verissimum.

ARTICULUS II.

UM FIDELIBUS PECCATORIBUS DETUR GRATIA SUFFICIENS, UT A PECCATO RESIPISCANT, ET CONVERTANTUR?

Vota. Peccatores, alii nondum sunt excæcati et obdu-
:; alii sunt mente excæcati et corde indurati, juxta
d Joann. 12: *Excæcavit oculos eorum, et induravit cor
ım.* Quod Deus præstat, non positive, ut vult Calvinus[1],
negative, ut docet D. Aug., epist., 105, dicens: *Non
ırat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo miseri-
liam.* De utrisque hic procedit quæstio. Igitur

CONCLUSIO I.

*nibus fidelibus peccatoribus non obduratis datur, pro loco et
empore, gratia vere sufficiens, qua possint et peccata cavere,
t a peccatis resipiscere.* Ita omnes catholici.

ʔROB. 1. *Ex Scriptura*[2]: *Vivo ego, dicit Dominus, nolo
rtem impii, sed ut convertatur a via sua, et vivat.* Ex quo sic
ʒumentor: Deus vult vere et sincere ut peccatores, sal-
ı non obdurati, non pereant, sed convertantur; atqui
a possunt converti absque gratia sufficienti: ergo eis
t gratiam sufficientem, ut peccata cavere possint, et a
ɔcatis convertantur.

ʔROB. 2. *Ex D. Aug.*[3] dicente: *Nisi quisque voluntatem
taverit, bonum operari non potest, quod in nostra potestate
e positum Dominus alio loco docet, ubi ait:* Aut facite arbo-
n bonam, et fructum ejus bonum; aut facite arborem

[1] Lib. 1 *Institut.*, cap. 18. — [2] Ezech. 33. — [3] Lib. 1 *Retract.*,
. 22.

malam, et fructum ejus malum. *Quod non est contra gratiam Dei, quam prædicamus; in potestate quippe hominis est mutare voluntatem in melius : sed ea potestas nulla est, nisi a Deo detur.* Ergo si converti sit in potestate peccatoris, et non possit sine gratia Dei, habet gratiam ad hoc sufficientem.

Confirmabitur propos. sequenti; si enim detur induratis gratia sufficiens ad conversionem, a fortiori datur nondum induratis.

CONCLUSIO II.

Etiam peccatoribus induratis datur, pro loco et tempore, gratia vere sufficiens, qua possint et peccata cavere, et a peccatis resipiscere. Est communior contra paucos.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1], ubi S. Stephanus Judæos obduratos objurgat quod Spiritui Sancto, eos ad conversionem moventi, semper resisterent : *Dura cervice*, inquit, *et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Ergo.

Rom. cap. 2 : *An divitias bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis ? ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit ? secundum autem duritiam tuam et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei.* Ibi Apostolus commendat bonitatem, patientiam et longanimitatem Dei, quod peccatores induratos ad pœnitentiam adducat et excitet, utique per gratiam interiorem, sine qua non potest esse vera pœnitentia. Ergo.

PROB. 2. *Ex Patribus:* D. Aug. supra hæc Psalmi 6 verba: *Dedit eos in reprobum sensum*, ait : *Ea est cæcitas mentis, in eam quisquis datus fuerit, ab interiore Dei luce secluditur, sed nondum penitus, cum in hac vita est... penitus enim esse extra Deum quid est, nisi esse in summa cæcitate ?* Ergo homo, quandiu est in hac vita, non est obcæcatus et induratus,

[1] Actor. 7.

tate et obduratione absoluta, quæ sit cujuscumque æ subductio.

Prosper [1] ait : *Nemini Deus correctionis viam adimit, uemquam boni possibilitate dispoliat.* Atqui Deus correcs viam obduratis adimeret, eosque possibilitate boni taris dispoliaret, si omnem penitus gratiam sufficiensubtraheret. Ergo, etc. Hinc [2] dicit : *Dum in hoc corvivitur, nullius est negligenda correctio, nullius est despela reparatio.*

). Th. [3] : *Dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quis pœnitere non possit, erroneum est : 1° quidem, quia hoc tolleretur libertas arbitrii ; 2° quia per hoc derogaretur iti gratiæ, per quam moveri potest cor cujuscumque pecca: ad pœnitentiam.*

ROB. 3. *Ratione.* Indurati peccant imputabiliter, ut et D. Aug. [4], de Judæis obcæcatis dicens : *Ista cæcitas Judæis grande incredulitatis malum, et grandis causa pecut occiderent Christum.* Unde [5] acerrime eos carpit, qui bant inter se : *cur enim iniquitas illa Pharaonis imputatur, Dominus cor illius obdurasse referatur ?* Ergo habent grai, saltem remote sufficientem, ad non peccandum. seq. *patet* ex sensu adversariorum, qui sine gratia net vitari posse peccatum ; atqui in eo non peccatur, d vitari non potest, ex Augustino [6]. Ergo.

OBJECTIONES.

BJICIES. Eccl. 7 dicitur : *Considera opera Dei, quod nemo sit corrigere, quem Deus despexerit.* Ergo obduratis, a Deo pectis, non datur gratia sufficiens ad conversionem.

RESP. *Nego conseq.* Ibi quidem probatur necessitas gratiæ emendationem vitæ pravæ, sed non astruitur adæquata ertio per Deum facta ; neque enim Deus absolute des-

Resp. 15 *ad object. Vincentianas.* — [2] Lib. 3 *de Vocatione genn,* cap. ult. — [3] 3 part., quæst. 8, art. 1. — [4] Lib. 5 *contra Julian.*, . 3. — [5] Serm. 88 *de Tempore.* — [6] Lib. 3 *de lib. Arb.*, cap. 18.

picit, sed comparate; quod scilicet tantas, tamque congruas, neque etiam proxime sufficientes ad conversionem, gratias conferat; sed tunc saltem interdum habent gratiam remote sufficientem, nempe gratiam orationis, per quam obtinere possunt gratiam immediate sufficientem ad conversionem.

Inst. 1. Indurati etiam orando impetrare non possunt gratiam proxime sufficientem ad conversionem; ergo gratia illa induratis concessa, non potest dici sufficiens. Resp. *Nego ant.*

Prob. ant. Ex 2 Machab. c. 9, ubi de Antiocho dicitur: *Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus.* Ergo.

Resp. *Nego conseq.* Antiochus enim ideo dicitur frustra orasse, quia oravit de culpa admissa dolens, non propter Dei offensam, sed propter infirmitatem temporalem, quam patiebatur; non ergo oravit ex recto motivo, nempe ex amore Dei offensi, sed ex solo recuperandæ sanitatis desiderio; unde non fuit exauditus.

Inst. 2. Joan. 12, de induratis Judæis dicitur: *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias:* Excæcavit oculos eorum, et indurabit cor eorum, ut non videant oculis et intelligant corde, et sanam eos. Ergo indurati non habent gratiam sufficientem ad credendum.

Resp. *Dist. ant.* Non poterant credere impotentia consequente et voluntaria, *conc.*; antecedente et involuntaria, orta ex subtractione omnis omnino gratiæ, *nego ant.* Ita D. Aug. [1]: *Non poterant credere,* inquit, *quia hoc Isaias prædixit; hoc autem Propheta prædixit, quia Deus hoc futurum esse præscivit; quare autem non poterant, si a me quæratur, cito respondeo, quia nolebant: malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus, et per Prophetam prænuntiavit.* Ergo illa Judæorum impotentia erat consequens liberam eorum determinationem ad nolendum credere.

[1] Tract. 53 in Joan.

INST. 3. Ibidem dicitur Deum excæcasse et obdurasse dæos; atqui implicat Deum velle dare gratiam, ut resiscant illi quos vult indurare. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Deus dicitur excæcasse et obdurasse dæos, positive, infundendo pravam inspirationem, *nego j.*; negative, non impertiendo gratiam, *subdist.*; gratiam teriorem et proxime sufficientem, *conc.*; omnimodam iam remote sufficientem, *nego maj.* Equidem Deus indutis gratiam specialem et proxime sufficientem, qua, *cus miseretur, sic eum vocat, quemadmodum scit ei congruere, ut cantem non respuat*, non concedit : quod non impedit, nominus ipsis quandoque gratias communes eroget, ut ltem orandi auxilia, quibus ad gratias validiores venire ossint, et tandem ad conversionem.

INST. 4. D. Aug. [1] dicit : *Obduratio Dei, est nolle misereri;* tqui illi, cujus non vult misereri Deus, non confert gratiam. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Non confert gratiam specialem, qua, ut it ibidem, *cujus miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat, conc.*; nullam confert gratiam, *nego min.* Nam D. Doctor [2] neminem in hac vita penitus ab interiori Dei luce vult excludi.

INST. 5. D. Aug. [3] ait : *Scimus gratiam non omnibus hominibus dari*; ergo D. Aug. agnovit gratiam sufficientem non concedi omnibus.

RESP. *Nego conseq.* Neque enim ibi D. Doctor agit de gratia sufficiente, sed de gratia justificationis per Baptismum accepta; dicit enim homines *secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere, nec liberari a supplicio mortis æternæ... nisi per gratiam renascantur in Christo. Scimus gratiam Dei nec parvulis, nec majoribus, secundum merita nostra dari. Scimus non omnibus homi-*

[1] Lib. 1 *ad Simplician.*, quæst. 2. — [2] In Psalm. 6. — [3] Epist. 107 *ad Vitalem.*

nibus dari. Ex quibus constat D. Doctorem loqui de gratia regenerationis, non de gratia actuali.

INST. 6. D. Aug. in expositione quarumdam prop. ex Epist. ad Rom., de Pharaone ait : *Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaverit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat, sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur priori infidelitate*. Ergo D. Doctor agnovit in Pharaone omnimodam impotentiam obtemperandi Deo præcipienti; et consequenter omnimodam privationem gratiæ sufficientis.

RESP. *Dist. conseq*. D. Aug. in Pharaone omnimodam impotentiam obtemperandi agnoscit, propter persuasionem, in qua tunc erat, Deum non dare gratiam recte operandi, nisi prius volenti et credenti solis naturæ viribus, *conc.*; propter persuasionem, quod Pharaoni denegaretur gratia etiam remote sufficiens in pœnam spretarum gratiarum antecedentium, *nego ant*. Equidem eo loco agnoscit Divus Augustinus in Pharaone obtemperandi impotentiam, putatque nullam omnino adfuisse gratiam, qua præceptum redderetur possibile; sed quia Semipelagianorum placitis imbutus, tunc arbitrabatur hominis esse inchoare fidei meritum, quod si non inchoaret, non adduceret gratiam, quæ tollit impotentiam bene operandi. Non ergo ex hoc loco mens et doctrina Div. Augustini est repetenda; sed ex aliis locis, in quibus docet obdurationem et esse peccatum, et pœnam peccati, et causam peccati, sic [1] : *Cæcitas cordis*, inquit, *quam solus removet Deus illuminator, et peccatum est quo in Deum non creditur, et pœna peccati, qua cor superbum digna animadversione punitur, et causa peccati, cum mali aliquid cæci cordis errore committitur*. Et lib. 1 *Operis imperfecti*, cap. 47 : *Cæcitas cordis, si peccatum non esset, injuste argueretur; arguitur autem juste, ubi dicitur : Pharisæe cæce*. Ergo peccatum est. Ergo datur gratia, qua saltem remote depelli possit. *Quis enim peccat*, inquit Aug. [2], *in*

[1] Lib. 5 *contra Julian.*, cap. 3. — [2] Lib. 3 *de lib. Arb.*, cap. 18.

quod nullo modo caveri potest ? peccatur autem ; caveri igitur test.

ARTICULUS III.

RUM INFIDELIBUS DETUR GRATIA SUFFICIENS, UT AD FIDEM ADDUCI POSSINT?

Nota. Duplex est infidelium genus : alii *positivi*, qui angelium audire recusarunt, vel sibi annuntiatum conpserunt; alii *negativi*, qui nec Evangelii prædicationem dierunt, nec audire recusarunt : utrosque spectat quæs- præsens. Itaque

CONCLUSIO.

delibus omnibus dantur, pro loco et tempore, gratiæ interiores vere sufficientes, quibus remote saltem et mediate ad fidem, atque adeo paulatim et certis gradibus ad salutem, pervenire possint.

PROB. PRIMA PARS, quæ est de infidelibus positivis.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1], ubi Christus Apostolis dicit : *cumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros... en dico vobis : tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrorum in die judicii, quam illi civitati.* Quare *tolerabilius*, respuenti Evangelium omnis interior gratia, sine qua mo nihil potest in ordine supernaturali, defuerit? Ergo ncludi debet, eos qui respuerunt Evangelium, habuisse atias vere sufficientes, ad illud amplectendum.

Joan. 16. Christus ait : *Cum venerit ille* (Spiritus Sanctus), *guet mundum de peccato*, etc., *de peccato quidem, quia non diderunt in me.* Atqui frustra arguerentur qui Evangeum respuerunt, si ipsis defuisset omnis gratia interior, ne qua non potuerunt credere : nam, ut ait D. Aug. [2], *isi Deus interiore gratia mentem regat atque agat, nihil prost homini omnis prædicatio veritatis.*

[1] Matth. 10. — [2] Lib. 15 *de Civit. Dei*, cap. 6.

Prob. 2. *Ex SS. Patribus.* Pro omnibus sit D. Chrysostomus, qui [1] de infidelibus saltem positivis ait : *Quomodo Deum culpemus, qui a fidelibus separat infideles, qui non proficiunt ad gloriam ejus? et illæ quidem paleæ per naturam habent ut sint paleæ, et triticum esse non possunt : infideles autem non per naturam habent, ut sint infideles, sed fiunt paleæ propria voluntate, expellentes a se medullam justitiæ. Si ergo illæ paleæ quæ non possunt esse triticum, comburuntur in igne, quanto magis infideles dignius comburentur, qui potuerunt esse triticum nisi a se medullam justitiæ projecissent?* Ergo, etc.

Prob. secunda pars, quæ est de infidelibus negativis.

Prob. 1. *Ex Scriptura.* Sap. 12 dicitur : *O quam bonus et suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus; ideoque eos qui exerrant :* (id est Ethnicos), *partim corripis : et de quibus peccant, admones et alloqueris, ut, relicta malitia, credant in te, Domine.* Atqui Deus Ethnicos non admonet peccatorum, nec eos alloquitur, nisi per gratiam interiorem. Ergo.

Prob. 2. *Ex SS. Patribus.* D. Ambrosius, in hæc Ps. 108 verba : *Misericordia Domini plena est terra,* ait : *Mysticus sol ille justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est; ideo autem passus est, ut tolleret peccatum mundi : si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat; ut si quis clausis fenestris radios solis excludat, non ideo sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se fraudavit ; sed quod solis est, prærogativam suam servat : quod imprudentis est, communis a se gratiam lucis excludit.*

Div. Aug. [2], ait: *Testimonium sibi perhibet lux, aperit oculos sanos, et sibi ipsa testis est ut cognoscatur lux ; sed quid agimus de infidelibus ? numquid illis non est præsens? Est præsens et illis, sed quibus eam videant, oculos non habent cordis. Audi de illis ex Evangelio ipso sententiam prolatam :* Et lux lucet in tenebris, et tenebræ eam non comprehenderunt.

[1] Hom. 14 in cap. 3 Matth. — [2] Tract. 35 in Joan.

D. Chrysostomus [1] quærit, si illuminat omnem homi-
iem venientem in hunc mundum, *quonam pacto tot ho-*
ines sine lumine permanent (neque enim omnes Christum
ognoscunt)? *quomodo ergo illuminat omnem hominem?* res-
ondet: *Illuminat profecto quantum in ipso est. Si qui autem*
ponte sua mentis oculis conniventibus ad hujus lucis radios
ciem dirigere noluerint, non ex luminis natura, in tenebris
erstiterunt, sed malitia sua, qui sponte tanto se dono indignos
eddiderunt. Nam, inquit, *gratia in omnes diffusa est: non Ju-*
læum, non Græcum, non Barbarum, non Scytham, etc., *effugit,*
ut dedignatur; omnibus eadem est, omnibus se facilem exhibet,
mnes pari honore advocat. Qui autem ejus munere frui negli-
unt, hanc suam cæcitatem sibi ipsis imputent. Cum enim om-
ibus aditus pateat, et a nemine prohibeatur, perditi quidam,
t nequam homines, propria duntaxat malitia ingredi recusant.

D. Prosper [2] ait: *Neque ob hoc excusabiles sunt nationes,*
uæ alienatæ a conversatione Israel spem non habentes, et sine
Deo in hoc mundo sub ignorantiæ tenebris perierunt, quia hæc
bundantia gratiæ, quæ nunc universum mundum rigat, pari
ntea largitate fluxit. Semper enim est adhibita universis homi-
ibus quædam supernæ mensura doctrinæ, quæ etsi parcioris,
occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus indi-
avit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.

Paulus Orosius, S. Aug. discipulus [3], sic loquitur: *Mea*
emper hæc est fidelis atque indubitata sententia, Deum adjuto-
ium suum, non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui
pecialia, ob credentium fidem, dona suæ gratiæ largitur, verum
tiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimem
uam æternamque clementiam subministrare. Et, interjecta
paginæ columna, addit: *Evidentissime declaratum est nemini*
hominum deesse Dei auxilium, præsertim cum et seductor insis-
at, et insit infirmitas.

[1] Hom. 7 in Joann.— [2] Lib. 14 *de Voc. Gent.*— [3] In Apologetico *de*
Arbitrii Libertate.

Ratio a priori est, quod Deus omnes homines salvos fieri, et in agnitionem veritatis venire velit, voluntate vera et sincera, ex qua defluuntur in omnes gratiæ ad salutem sufficientes, quod Christus mortuus sit pro omnibus omnino hominibus qui in Adam peccaverunt; quod sit salvator omnium; verum illud argumentum fuit propositum et demonstratum in tract. *de Deo uno*.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Apost. [1] de infidelibus negativis ait: *Deus, qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas*. Ergo gentibus ante Christum non est data gratia sufficiens.

RESP. *Nego conseq*. Nam Apostolus loquitur tantum comparate ad tempus gratiæ, quod gentibus non sit data nisi generalis et modica, cum specialis et magna legi gratiæ reservaretur, ut tradit Div. Prosper [2]: *Sed ne in præteritis quidem sæculis*, inquit, *hæc eadem gratia* (*quæ post Domini nostri Jesu Christi resurrectionem ubique diffusa est*) *defuit mundo. Quamvis enim speciali cura atque indulgentia Dei populum Israeliticum constet electum, omnesque aliæ nationes* suas vias ingredi, *hoc est, secundum propriam permissæ sint vivere voluntatem, non ita se tamen æterna Creatoris bonitas ab illis hominibus avertit, ut eos ad cognoscendum se atque metuendum, nullis significationibus admoneret... qui quidem in comparatione electorum videntur abjecti, sed nunquam sunt manifestis occultisque beneficiis abdicati.*

OBJICIES 2. Fides est prima gratia; atqui infideles non habent fidem. Ergo, etc.

RESP. *Nego maj*. Intellectam de fide perfecta et christiana, multi enim ex Apostolo et Aug. vocati sunt ad fidem, qui tamen non crediderunt; unde Clem. XI has proposit. Quæsnellianas damnavit: 26am *Nullæ dantur gratiæ, nisi per fidem*; 27am *Fides est prima gratia et fons omnium alia-*

[1] Actor. 14. — [2] Lib. 2 *de Vocat. Gentium*, cap. 4.

m. Porro, per fidem Quesnellus intellexit fidem perfecm et christianam, ut constat ex hac altera prop. damita 29ª : *Extra Ecclesiam nulla datur gratia.*

INST. 1. Ex Conc. Trid. [1] : *Fides est humanæ salutis inim, fundamentum et radix omnis justificationis.* Ergo est ima gratia.

RESP. *Nego conseq.* Fides quidem est humanæ salutis itium, non quod sit prima gratia infideli concessa, sed iod sit proxima et immediata ad justificationem disposio, *sine qua,* addit Concil. Trident., *impossibile est placere eo, et ad filiorum ejus consortium pervenire;* verum Deus fideles ordinarie vocat ad fidem per gratias remotas, iibus, si bene uterentur, fidei donum acciperent, ut ntigit Cornelio, cujus acceptæ fuerunt eleemosynæ et auditæ orationes antequam credidisset in Christum; e ntra Agrippa habuit gratiam remotam ad fidem, quando[2] xit ad Paulum : *In modico suades me Christianum fieri.* ii, cum restiterit, donum fidei non accepit.

INST. 2. D. Aug. [3] de fide ait : *Ipsa prima datur, ex qua petrentur cætera, quæ proprie opera nuncupantur in quibus ite vivitur;* ergo fides est prima gratia.

RESP. *Dist. conseq.* Est prima gratia, quæ proxime dispot ad justificationem, *conc.;* est prima gratia simpliciter absolute, *nego conseq.* Loquitur ergo Div. Aug. de fide, iatenus immediate disponit ad justificationem, ut const ex his verbis : *In quibus vivitur.* Sed non excludit alias itecedentes gratias, quibus, remote saltem et mediate, sponimur ad fidem perfectam et gratiam justificantem, io eas admittit, cum ibidem de Cornelio dicit : *Quidid igitur, et antequam in Christum crederet et cum credidis-, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte is extollatur.*

[1] Sess. 6, can. 8. — [2] Actor. 26. — [3] Lib. *de Prædest. Sanctorum,* ». 7.

INST. 3. D. Aug. [1] ait : *Gratia per fidem Jesu Christi eorum tantummodo est, quorum est ipsa fides.* Ergo, etc.

RESP. *Nego conseq.* Nam ibi D. Doctor non loquitur de gratia actuali, sed de gratia sanctificante, contra Pelagianos, qui docebant naturam et legem sufficere ad justificationem et salutem, contra quos docet fidem christianam primam esse dispositionem, qua proxime et immediate acquirit homo gratiam justificantem.

INST. 4. Div. Aug. [2] ait : *Quam gratiam primo accepimus? fidem.* Ergo fides est prima gratia.

RESP. *Dist. conseq.* Fides est prima gratia, comparate ad gloriam, *conc.;* absolute, *nego conseq.* Itaque D. Aug. ibi comparat fidem cum gloria, et docet fidem, qua promerita est vita æterna, esse ipsa vita æterna priorem : *Nam,* inquit, *cum promerueris Deum videndo ex fide, accipis præmium, immortalitatem et vitam æternam,* quæ est gratia pro gratia; nam *quia ipsa fides gratia est, et vita æterna gratia est pro gratia.*

INST. 5. D. Aug. [3] ait : *Fides initium est unde bona incipiunt.* Ergo fides est prima omnino gratia.

RESP. *Dist. conseq.* Fides imperfecta et inchoata, *conc.;* fides perfecta et christiana, *nego conseq.* Duplicem ergo fidem distinguit D. August.: unam perfectam, qua creditur explicite in Christum, hæc est fides Christianorum ; alteram imperfectam, qua creditur in Deum quomodocumque, non tamen sine aliquo supernaturali lumine, qualis fuit fides in Cornelio, antequam Sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesiæ. Fidem perfectam D. Aug. comparat cum nativitate , imperfectam cum conceptione : *Fiunt ergo,* inquit [4], *inchoationes quædam fidei, conceptionibus similes, non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam.* Prior non est in infidelibus, ut per se constat; posterior vero in ipsis est, ut August. ibidem as-

[1] Lib. *de Gratia et lib. Arb.*, cap. 13.— [2] In tract. in Joan.— [3] Lib. *de Gestis Pelagii,* cap. 14. — [4] Lib. 1 *ad Simplicianum*, quæst. 2.

erit : *Non enim Catechumeni non credunt,* inquit, *aut vere ornelius non credebat Deo cum eleemosynis et orationibus dium se præberet, cui Angelus mitteretur ; sed nullo modo ista ureraretur, nisi ante credidisset : nullo modo autem credidisset, si vel secretis per visa mentis aut spiritus, vel manifestioribus r sensus corporis admonitionibus vocaretur. Sed in quibusdam nta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum elorum, sicut in Catechumenis, sicut in ipso Cornelio, antequam acramentorum participatione incorporaretur Ecclesiæ. In quiusdam vero tanta est gratia fidei, ut jam corpori Christi et ncto Dei templo deputentur.* Ex quo patet, fidem perfectam t explicitam in Christo non esse primam gratiam. (Videaır Paul. a Lugd., lib. cui titulus, *Antihexaples,* pag. 218).

Inst. 6. D. Aug. [1] ait : *Fides igitur et inchoata et perfecta mum Dei est ; et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non ari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris litris repugnare.* Ergo infideles non habent omnes gratiam nperfectam et inchoatam.

Resp. *Nego conseq.* Infideles non habent omnes fidem inhoatam incipientem per Evangelii prædicationem, *conc.;* ıcipientem per inspirationem Dei, qua nempe Deo inteius et exterius monenti quis parere potest, *nego conseq.* Iæc est vera mens D. Augustini, qui ibi refert et approat quæ scripserat contra Porphyrium, ubi resolvens hanc uæstionem, cur jamdiu Deus distulerit adventum Christi? espondet repetendum *ab altitudine sapientiæ et scientiæ Dei,* uod fides inchoata uno, non alio tempore, detur per præicationem Evangelii.

Inst. 7. Eis Deus denegat auxilium fidei, sive inchoatæ ve perfectæ, quibus prohibet prædicari Evangelium ; atui aliquibus nationibus Deus prohibuit prædicari Evanelium ; sic [2] Paulus et Timotheus *vocati sunt a Spiritu ancto loqui verbum Dei in Asia.* Ergo, etc.

[1] Lib. *de Prædest. Sanctorum,* cap. 8. — [2] Actor. 16.

Resp. *Nego maj.* Quoad fidem inchoatam, quæ certe potest haberi ante prædicationem Evangelii, ut constat exemplo Cornelii, cujus orationes et eleemosynæ meritum habuere, antequam ipsi Evangelium annuntiasset Div. Petrus; ergo jam in ipso erat inspiratio et inchoatio fidei, ut docet D. Aug. dicens : *Nec tamen sine aliqua fide donabat et orabat.* Ex textu ergo sequitur duntaxat, quod Asiatici tunc privati fuerint gratia proxime sufficienti ad amplectendam fidem Christianam ; at nihilominus habuerunt pro loco et tempore gratiam remotam sufficientem, qua si bene usi fuissent, gratiam proxime sufficientem recepissent.

Objicies 3. Si infidelibus, qui nihil unquam audierunt de Christo, dentur gratiæ sufficientes, quibus ad fidem adduci possint, si illis bene uti voluerint, nulla erit ignorantia mysteriorum fidei invincibilis et inculpabilis; atqui consequens est falsum et damnatum in Baio. Ergo.

Prob. seq. maj. Illud est culpabile, quod est voluntarium in sua causa ; atqui ignorantia illa mysteriorum fidei est voluntaria in causa, nempe in transgressione voluntaria legis naturalis, ex qua sequitur. Ergo.

Resp. *Nego min.* Nam ut aliquid sit voluntarium in causa, non sufficit ut sequatur ex illa causa, sed insuper requiritur, ut cognoscatur, aut cognosci possit sequi ex illa causa; nam quod nec cognoscitur, nec cognosci potest, nullatenus est voluntarium ; atqui infideles negativi nec cognoscunt, nec possunt cognoscere ex transgressione legis naturalis sequi infidelitatem, cum inter utrumque non sit necessaria connexio : ergo illa infidelitas et ignorantia legis Evangelicæ nullatenus illis est voluntaria. Hinc si moriantur in infidelitate negativa : 1° excluduntur a beatitudine, tum propter peccatum originale, tum etiam propter peccata actualia ; 2° suppliciis positivis cruciantur propter peccata actualia, et liberam gratiis divinis resistentiam, non autem propter infidelitatem negativam.

Objicies 4. Infideles negativos non habere gratiam suffi-

cientem ad credendum, satis aperte declarat Scriptura [1]: *Quomodo enim credent ei quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo vero prædicabunt nisi mittantur?* Ergo, etc.

Resp. *Dist. ant.* Scriptura declarat infideles negativos non habere gratiam proxime sufficientem ad credendum, *conc.;* remote sufficientem, *nego ant.* Habent enim supernaturalia quædam auxilia, quibus illustrantur, excitantur et adjuvantur ad servandam legem naturalem; quam si servarent, Deus ipsis provideret de gratia proxime sufficienti, ut docet Div. Th. [2]: *Si qui tamen eorum*, inquit, *fecissent quod in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, mittendo eis prædicatorem fidei, sicut Petrum Cornelio* [3], *et Paulum Macedonibus* [4]; *sed tamen hoc quod aliqui faciunt quod in se est, convertendo se scilicet ad Deum, ex Deo est movente corda ipsorum ad bonum.* Ubi agnoscit in infidelibus potestatem divina mandata observandi, ac proinde gratiam interiorem; necessarium enim est ut illa potestas sit initium consequendæ salutis, per quod ad gratias ulteriores perveniri possit.

QUÆSTIO II.

UTRUM OMNIBUS INFANTIBUS DETUR GRATIA SUFFICIENS AD SALUTEM?

Nota. Gratia sufficiens non sumitur hic *proprie* pro illuminatione intellectus et motione voluntatis, evidens est enim infantes hujusmodi gratiæ non esse capaces; sed sumitur *late* pro quocumque medio sufficiente ad salutem; expendimus ergo utrum omnibus infantibus, sine Baptismo decedentibus, Deus providerit de medio sufficienti ad salutem? Circa quod

Certum est 1° Deum sufficienter providisse infantibus,

[1] Rom. 10. — [2] Lect. 3 in cap. 10 ad Rom. — [3] Actor. 10. — [4] Actor. 16.

qui, in lucem editi, sine Baptismo decedunt, culpa vel negligentia parentum : nam Baptismus pro eorum salute institutus est, nec per Deum stat quominus ipsis applicetur, id enim provenit duntaxat ex parte parentum, sive fidelium qui negligentes sunt, sive infidelium qui converti nolunt; quia sicut sufficienter provisum est parentibus, ita et eorum infantibus.

Certum est 2° Sufficienter a Deo de remedio salutis prævisum fuisse iis qui in utero materno negligentia aut culpa parentum, vel aliorum, extinguuntur; siquidem quod eis Baptismus non applicetur, per accidens est respectu Dei, qui negligentiam vel culpam parentum, aut aliorum, impedire non tenetur.

Controversia ergo tota est de iis quibus, sive in lucem editis, sive in utero materno absque ulla parentum, aut aliorum culpa morientibus, nulla humana industria et diligentia Baptismus applicari potest, utrum scilicet Deus illis sufficienter providerit? Circa quod sit

CONCLUSIO.

Iis etiam infantibus, quibus, sive in lucem editis, sive in utero materno absque ulla parentum, aut aliorum culpa decedentibus, nulla humana industria Baptismus applicari potest, Deus de remedio salutis sufficienter, quantum est ex se, providit.

Prob. 1. Illis Deus, non solum præparavit media salutis necessaria, sed etiam de illis applicandis sufficienter, quantum est ex se, providit, quos sincere vult salvos fieri, et pro quibus mortuus est; atqui Deus : 1° illos infantes vult sincere salvos fieri, ut docet D. Aug., qui [1] hanc Apostoli sententiam, *omnes homines vult salvos fieri,* expendens, ait : *Numquid parvuli homines non sunt, ut non pertineant ad id quod dictum est,* omnes homines? 2° pro illis Christus

[1] Lib. 4 *contra Julian.*, cap. 8.

ıortuus est, cum in Adam mortui sint, et Christus ıortuus sit pro omnibus qui in Adam mortui sunt. rgo, etc.

PROB. 2. Deus Baptismum instituit ad illorum infantium ılutem, et iis *per se* facile applicari potest, licet propter ɑpedimentum aliquod interveniens, illis applicari non ɑssit; ergo illis Deus sufficienter, quantum est ex se, de ɜmedii ad salutem necessarii applicatione providit.

Prob. conseq. Ideo Deus illis infantibus non censeretur ufficienter, quantum est ex se, providisse de applicaione remedii ad salutem necessarii, quia occurrunt impeimenta, quæ tolli humana industria non possunt; atqui ɶc ratio non impedit. Ergo, etc.

Prob. min., duplici exemplo.

1° Medicus, qui hominis ægroti famulo tradidisset meicamentum, quod per se facile applicari potest, censereɑr sufficienter, quantum est ex se, de illius medicamenti pplicatione providisse, quamvis interea contingeret faıulum in via occidi, vel detineri.

2° Qui mitteret hominem cum summa pecuniaria ad aptivos redimendos, sufficienter, quantum est ex se, proidisse censeretur de illius pretii applicatione, quamvis ıomo missus in piratas incideret; ergo, a pari, etc.

OBJICIES. D. August. [1] de parvulis sine Baptismo deceentibus ait: *Plerumque enim festinantibus parentibus et paatis ministris, ut Baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente, on datur.* Ex quo sic arguo: Qui aliquibus parvulis non ult applicari remedium salutis, non sufficienter illis proidit, quantum est ex se, de applicatione remedii salutis; tqui, ex Div. August., Deus, aliquibus parvulis, non vult pplicari remedium salutis.

RESP. *Dist. maj.* Qui non vult voluntate negativa, quæ olam permissionem significat, *nego maj.*; qui non vult vo-

[1] Lib. *de Dono Persev.*, cap. 12.

luntate positiva, *subdist.;* antecedenter ad prævisionem impedimentorum occurrentium non auferendorum, ob quæ parvulus sine Baptismo moriturus est, *conc.;* consequenter ad illorum impedimentorum prævisionem, *nego maj.* Atqui Deus aliquibus parvulis non vult applicari remedium salutis, voluntate conditionata, *conc.;* voluntate absoluta, *subdist.:* consequenter ad prævisionem obstaculorum non tollendorum, *conc.;* antecedenter ad obstaculorum prævisionem, *nego min.* Itaque Deus, voluntate antecedente et generali, vult sincere omnibus applicari remedium salutis, quod si prævideat aliqua impedimenta occurrentia, ob quæ puer sine Baptismo moriturus est, tunc vult, voluntate permissiva et consequente, illum privari remedio salutis : quia, cum sit provisor generalis omnium causarum, permittit illas cursum suum naturalem servare, nec, ut subveniatur tali puero, tenetur per miraculum, aut turbare naturalem rerum ordinem, aut puerum in vita conservare plusquam exigit ordo naturalis. Hicque est verus sensus D. Augustini, qui, postquam dixit : *Deo tamen nolente, non datur,* addit : *Qui eum paululum in hac vita non tenuit, ut daretur.*

Inst. 1. Provisor non censetur sufficienter, quantum est ex se, iis quorum curam gerit, providere, qui ab eis malum imminens non propellit, cum potest ; atqui Deus omnia impedimenta, ob quæ parvulus sine Baptismo moriturus est, propellere potest, nec tamen propellit. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Si sit tantum provisor particularis, *conc.;* si sit provisor generalis, *nego maj.* Porro, Deus est provisor generalis; ergo singulis rebus ita debet providere, ut nulli benefaciat dispendio et damno alterius, ac proinde non potest prohibere causas quæ parvulo mortem procurant priusquam baptizetur, quin vim faciat naturæ causarum illarum, quod non tenetur facere. *Provisor universalis,* ait D. Th. [1], *permittit aliquem defectum in aliquo*

[1] 1 part., quæst. 22, art. 2, ad 2.

articulari accidere, ne impediatur bonum totius. Unde corruptiones et defectus in rebus naturalibus dicuntur esse contra naturam particularem, sed tamen sunt de intentione naturæ universalis, in quantum defectus unius cadit in bonum alterius, vel etiam totius universi.

INST. 2. D. Aug. ibidem revocat ad inscrutabilia Dei judicia, quod Deus uni puero procuret Baptismum applicari, non vero alteri : *Quare*, inquit, *illos potius, quam illos liberat?* Respondet : *O homo! quis es qui respondeas Deo? inscrutabilia sunt judicia ejus*, etc. Atqui non esset locus recurrendi ad inscrutabilia Dei judicia, si Deus illis pueris sincere providisset de applicatione Baptismatis, obstaretque duntaxat vel parentum aut aliorum negligentia aut culpa, vel cursus naturalis rerum.

RESP. *Dist. min.* Non esset locus recurrendi ad inscrutabilia Dei judicia, cur uni puero non subveniatur, *conc.*; cur uni subveniatur præ alio, *nego min.* In una ergo comparatione unius cum alio (v. gr.: *Cur providentia Dei non consulit omnibus parvulis filiorum suorum, et nonnullis consulit etiam impiorum?*) [1] censet Div. Doctor recurrendum ad inscrutabilia Dei judicia, atque docet exclamandum cum Apostolo : *O altitudo!* Neque enim hujus discriminis potest dari ratio : unde hanc rationem propius inquirenti, respondendum cum Spiritu Sancto [2] : *Altiora te ne quæsieris*, etc.

DISSERTATIO II.

De Gratia habituali.

Nota. Gratia habitualis est *qualitas homini permanenter inhærens, quæ ipsum reddit Deo formaliter gratum, sanctum, Dei*

[1] Epist. 105. — [2] Eccl. 3.

amicum et hæredem vitæ æternæ. Hujus naturam et effectus expendemus duobus capitibus.

CAPUT I.

DE NATURA GRATIÆ HABITUALIS.

Nota 1. Calvinus [1] et cum eo omnes ejus sectatores, et quidam Lutherani, negant in homine justo omnem interiorem justitiam, docentque hominem esse quidem justum, sed per extrinsecam duntaxat imputationem justitiæ Christi, qua nostra obteguntur peccata, ita ut gratia justificans sit ipsamet Christi justitia per fidem apprehensa et nobis imputata.

Nota 2. Theologi Catholici concorditer docent gratiam habitualem esse donum internum animæ nostræ inhærens; verum in assignando illo dono non conveniunt. *Thomistæ* volunt esse qualitatem distinctam a charitate habituali; contra, *Scotistæ* docent illud donum ipsam esse charitatem. De hoc mox quæremus, nunc vero contra hæterodoxos sit

CONCLUSIO.

Gratia habitualis est donum internum animæ nostræ inhærens, atque permanenter in nobis perseverans. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [2] : *Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis*. Et [3] : *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet*. Ex quibus sic arguo : Gratiam sanctificantem habitare in nobis, manere in nobis, est hominem sanctum fieri per donum internum et permanenter in ejus anima perseverans; atqui gratia sanctificans habitat et manet in nobis, juxta omnes interpretes, qui per *Spiritum Dei*, et *semen Dei*, intelligunt gratiam sanctificantem. Ergo, etc.

[1] Lib. 3 *Instit.*, cap. 11. — [2] 1 Cor. 3. — [3] 1 Joan. 3.

PROB. 2. *Ex SS. Patribus*. S. Basil.[1] ait: *Sicut potentia videndi in oculo sano, ita et efficacia spiritus in anima purgata;* atqui potentia videndi est intrinsece in oculo sano, in eoque perseverans. Ergo, etc.

S. Cyrill.[2] dicit: *Formatur in nobis Christus, Sancto nobis Spiritu divinam quamdam formam, per justificationem et justitiam inducente.*

PROB. 3. *Ex Conc. Trid.*[3], quod, exponens causam justificationis, ait: *Unica formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit: qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ, et non modo reputamur, sed vere nominamur et sumus, justitiam in nobis recipientes unusquisque suam.* Atqui nemo potest renovari et vere justus fieri, sine justitia intrinseca et permanenter inhærente. Ergo, etc.

Unde, can. 11, definit: *Si quis dixerit homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Christus, ex Apostol.[4]: *Factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio;* ergo non per justitiam nobis internam et inhærentem, sed per justitiam Christi nobis imputatam justi efficimur.

RESP. *Dist. ant.* Christus factus est nobis justitia et sanctificatio, efficienter et meritorie, *conc.;* formaliter, *nego ant.* Hic enim per metonymiam sumitur effectus pro causa; unde sensus est: Christus factus est a Deo causa efficiens et meritoria nostræ formalis justitiæ.

INST. 1. Apostol.[5] dicit: *Qui non noverat peccatum, pro no-*

[1] Lib. *de Spiritu Sancto*, cap. 17.— [2] Lib. 4 *in Isaiam*.— [3] Sess. 6, can. 7. — [4] 1 Cor. 1. — [5] 2 Cor. 5.

bis peccatum fecit (Christum), *ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.* Ergo, inquit Calvinus, non in nobis, sed in Christo est justitia nostra.

Resp. *Nego conseq.* Nam istæ particulæ, *in ipso*, significant propter merita ejus : unde sensus est, Christum a Deo Patre factum fuisse pro peccatis nostris hostiam, ut propter ejus merita efficeremur justi justitia Dei, id est, justitia a nobis a Deo data.

Inst. 2. Illa justitia, qua justi efficimur, vocatur justitia Dei ; ergo non est justitia nobis inhærens.

Resp. *Nego conseq.* Vocatur enim justitia Dei, non quod nobis non inhæreat, sed quod nobis detur a Deo, ut docet D. Aug. [1], his verbis : *Justitia Dei hic dicitur, non qua justus est Deus, sed quam dat homini Deus, ut justus sit homo per Deum ;* id est per gratiam Dei, et *non ex sua virtute*, addit D. Aug.

Objicies 2. Qua ratione Adam nos peccatores constituit, eadem Christus nos justos constituit, juxta illud [2] : *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam justi constituuntur multi.* Atqui peccatum Adæ est forma, extrinsece tantum ejus posteros denominans et constituens peccatores ; ergo et justitia Christi extrinsece tantum denominat justos.

Resp. *Dist. min.* Peccatum Adæ est forma, ejus posteros extrinsece denominans peccatores, et simul inferens intrinsecam peccati rationem, *conc.;* non inferens intrinsecam peccati rationem, *nego min.* Equidem peccatum Adæ fuit ejus posteris extrinsecum, sed peccatum originale, inde derivatum, unicuique proprium est, neque consistit in mera imputatione peccati ab Adamo commissi. Valet ergo paritas adducta in majore, sed ex ea nihil concludi potest pro mera imputatione meritorum Christi : sicut enim Adæ peccatum est causa peccati nostri originalis,

[1] Tract. 6 in Joan. — [2] Rom. 5.

ta et merita Christi sunt causa justificationis; et sicut peccatum originale est nobis intrinsecum et permanens, ita justitia nostra est nobis intrinseca et in nobis permanens.

INST. Apostolus [1] jubet ut *induamus novum hominem*, id est gratiam, qua efficimur justi; atqui indumentum est extrinsecum. Ergo, etc.

RESP. *Dist. min.* Indumentum materiale est extrinsecum, *conc.*; indumentum spirituale, *nego min.* Itaque, qui justificatur, dicitur induere novum hominem, quia, ut ait Conc. Trid.: *Justificatio non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum*, quibus justificati fiunt Christo similes per intrinsecam et inhærentem sanctitatem.

OBJICIES 3. Formaliter justi constituimur per actus salutares elicitos per gratiam actualem; ergo frustranea et inutilis est gratia nobis infusa et permanenter inhærens.

RESP. *Nego ant.* Nam gratia sanctificans etiam infantibus per Baptismum confertur; atqui non sunt capaces actuum salutarium eliciendorum; ergo non sanctificantur per actus salutares virtute gratiæ actualis elicitos: ergo per gratiam permanenter infusam justificantur formaliter.

INST. 1. Homo denominatur justus ex actibus justitiæ quos exercet [2]: *Qui facit justitiam, justus est.* Ergo justus formaliter constituitur per actus ipsos justitiæ.

RESP. *Dist. ant.* Homo ex actibus justitiæ denominatur justus, justitia dispositive sumpta, *conc.*; justitia formaliter sumpta, *nego ant.* Equidem actus justitiæ a gratia actuali eliciti disponunt ad justitiam formalem; sed non sunt ipsa formalis justitia, ut clare inquit Concilium Tridentinum [3], his verbis : *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Ergo gratia justificans diversa est ab actibus justitiæ, qui ad illam disponunt.

[1] Ephes. 4. — [2] 1 Joan. 3. — [3] Sess. 6, can. 3.

INST. 2. Homo denominatur et formaliter constituitur peccator per peccatum actuale moraliter perseverans; ergo a pari denominatur et formaliter constituitur justus per actus salutares moraliter perseverantes.

RESP. *Dist. ant.* Homo denominatur et formaliter constituitur peccator per peccatum actuale moraliter perseverans, et simul propter privationem gratiæ sanctificantis, *conc.;* propter solum peccatum actuale moraliter perseverans, *nego ant.* Ergo similiter homo non tantum denominatur justus propter actus bonos moraliter perseverantes, sed etiam propter infusionem gratiæ sanctificantis, per quam *homo*, ait Trid.[1], *ex injusto fit justus, et ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ.*

QUÆRES : *Utrum gratia actualis distinguatur realiter à charitate vel tantum virtualiter?*

RESP.[2] 1. Scotistæ contendunt non distingui realiter sed virtualiter tantum, et sic probant suam sententiam :

PROB. PRIMA PARS. Illi habitus non distinguuntur realiter, quibus tribuuntur iidem effectus : diversitas enim habituum colligitur duntaxat ex diversitate actuum, ad quos ordinantur; atqui gratiæ habituali et charitati iidem prorsus effectus tribuuntur a Scriptura. Ergo, etc.

Prob. min. Primus effectus gratiæ sanctificantis est, quod hominem filium Dei adoptivum constituat; atqui charitas eumdem effectum præstat[3] : *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, et simus.*

Secundus effectus gratiæ sanctificantis est, quod hominem Deo gratum et dilectum efficiat; atqui hoc etiam competit charitati[4] : *Qui diligit me, diligetur a Patre meo.*

[1] Sess. 6, can. 7.

[2] * Auctor noster Scotistarum sententiam defendit, nos vero, pro more nostro, utramque pariter exponimus, et cum hæc controversia ad fidem nihil attineat, scire sufficit charitatem et gratiam habitualem in justificatione simul conferri et a se invicem separari non posse.*

[3] 1 Joan. 3. — [4] Joan. 15.

Tertius effectus gratiæ est, quod vitam spiritualem conferat; atqui hoc etiam charitati tribuitur [1] : *Qui non diligit, manet in morte... Scimus quia translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.*

Quartus effectus gratiæ est, quod sit fons et origo omnium virtutum, necnon omnium bonorum operum radix; atqui talis est charitas [2] : *Charitas benigna est, patiens*, etc.; unde [3] dicitur : *Plenitudo legis est dilectio.*

Quintus effectus gratiæ est, quod nos Deo intime conjungat; atqui charitas nos Deo intime conjungit [4]: *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.*

Sextus effectus gratiæ est, quod sit semen vitæ æternæ; atqui eadem est charitatis prærogativa, ex Jacob. 1 : *Coronam vitæ repromisit Deus diligentibus se.*

PROB. 2. *Ex D. Aug.*, qui [5] de charitate ait: *Ipsa est verissima, plenissima, perfectissimaque justitia.* Et [6] dicit : *Charitas est animæ pulchritudo.* Gratia sanctificans est vera animæ pulchritudo. Ergo, etc.

PROB. 3. *Ex Concilio Tridentino* [7]; explicans quænam sit unica causa formalis justificationis, ait : *Quanquam enim nemo possit esse justus, nisi cui merita passionis Domini nostri Jesu Christi communicantur; id tamen in hac impii justificatione fit, dum ejusdem SS. Passionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui justificantur, atque ipsis inhæret.* Ubi, nomine *charitatis* gratiam sanctificantem intelligi constat : 1° quia omnes catholici ex verbis *inhæret* et *diffunditur*, quibus utitur Concilium, colligunt gratiam sanctificantem esse formam intrinsecam ac permanentem; 2° quia ibi Concilium agit de causa formali justificationis, quæ est gratia sanctificans, quamque dicit esse charitatem, quæ diffunditur in cordibus justificatorum atque ipsis inhæret.

[1] 1 Joan. 3. — [2] 1 Cor. 13. — [3] Rom. 13. — [4] 1 Joan. 4. — [5] Lib. de *Natura et Gratia*, cap. 42.— [6] Tract. 9 in Epist. Joan.— [7] Sess. 6, cap. 7.

PROB. SECUNDA PARS. Ea distinguuntur virtualiter, quæ, licet sint unum et idem realiter, diversa habent munia, diversisque funguntur officiis; atqui gratia sanctificans et charitas diversa habent munia, diversisque funguntur officiis. Ergo, etc.

PROB. PRIMA PARS MIN. Reddere hominem Deo gratum, et reddere hominem Dei dilectorem, sunt diversa munia; atqui charitas, quatenus est gratia, reddit hominem Deo gratum; quatenus vero est charitas, reddit hominem Dei dilectorem. Ergo, etc.

PROB. SECUNDA PARS MIN. Esse principium essendi, et esse principium operandi, sunt duo officia diversa; atqui charitas, considerata ut gratia, est principium essendi supernaturaliter, et eadem, considerata ut est charitas, est principium operandi supernaturaliter. Ergo, etc.

RESP. 2. Thomistæ vero dicunt gratiam distingui a charitate, et sic probant :

PROB. 1. Causa et effectus distinguuntur realiter; atqui Scriptura distinguit gratiam et charitatem, tanquam causam ab effectu. Ergo, etc.

Prob. min. Rom. 5 dicitur : *Charitas Dei diffusa est per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*. Ubi per ly *Spiritum Sanctum* intelligitur gratia sanctificans; ergo gratia et charitas distinguuntur tanquam causa ab effectu.

PROB. 2. Scriptura, de gratia et charitate loquens [1], ait: *Gratia Domini nostri Jesu Christi et charitas Dei;* atqui particula *et* est signum distinctionis gratiæ et charitatis, quas conjungit. Ergo, etc.

PROB. 3. Conc. Trid. [2] ait : *Si quis dixerit homines justificari... sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate... anathema sit*. Atqui in illa loquendi forma, particula *et* est distinctorum conjunctiva. Ergo.

PROB. 4. Concil. Viennense [3] docet in Baptismo *infundi*

[1] 2 Cor. 13. — [2] Sess. 11, can. 11. — [3] Clement. unica de summa Trinit.

gratiam et virtutes; atqui per *virtutes*, intelligit fidem, spem et charitatem; ergo sicut gratia distinguitur a fide et spe, a quibus separatur in peccatore fideli non desperante : ergo et charitas.

Prob. 5. Charitas supponit in anima gratiam habitualem ; ergo ab illa realiter distinguitur.

Prob. ant. Virtus operandi supernaturaliter supponit in subjecto esse supernaturale ; atqui gratia dat esse supernaturale, charitas dat posse operari supernaturaliter ; ergo charitas supponit in anima gratiam habitualem.

CAPUT II.

DE EFFECTIBUS GRATIÆ HABITUALIS.

Nota. Duo sunt gratiæ habitualis effectus, *justificatio* nimirum et *meritum;* de quibus agemus duabus quæstionibus.

QUÆSTIO I.

DE JUSTIFICATIONE.

Nota 1. Justificatio sumi solet quatuor modis, nempe :

1° Pro lege, quæ justitiam docet [1] : *Doce me justificationes tuas.*

2° Pro declaratione justitiæ, per quam reus ad judicem delatus, declaratur innocens [2] : *Qui justificat impium, et qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum.*

3° Pro acquisitione justitiæ [3] : *Justificati gratis per gratiam ipsius.*

4° Pro argumento justitiæ [4] : *Qui justus est, justificetur adhuc.*

Nota 2. Calvinistæ sumunt nomen justificationis secundo modo, docentes : 1° in justificatione impii peccata non deleri, nec auferri, sed tantum tegi et occultari justitia Christi, propter quam peccatori non imputantur, licet in

[1] Psalm. 118. — [2] Prov. 17. — [3] Rom. 3. — [4] Apocal. 22.

eo revera remaneant; 2° naturam justificationis formaliter consistere in hac peccati non imputatione, non vero præterea in ulla interiori renovatione, per gratiam habitualem animæ inhærentem.

E contra, Catholici omnes nomen justificationis sumunt tertio modo, nimirum pro acquisitione justitiæ, per quam: 1° peccatum vere et realiter deletur; 2° anima interius sanctificatur per formam seu qualitatem intrinsece ipsi inhærentem : unde justificatio a Concilio Trid. definitur: *Translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ*, id est a statu peccati, *in statum gratiæ et adoptionis filiorum Dei, per secundum Adam Jesum Christum.*

Nota 3. Justificationis sic sumptæ exponendum habemus : 1° naturam; 2° dispositiones ad illam acquirendam; 3° proprietates.

ARTICULUS I.

DE NATURA ET ESSENTIA JUSTIFICATIONIS.

Natura cujuscumque rei, ex ipsius definitione repeti debet; hinc, cum justificatio sit translatio a statu peccati ad statum justitiæ, videndum est : 1° utrum in justificatione vere deleantur peccata? 2° utrum in justificatione fiat interior hominis renovatio per gratiam animæ ejus inhærentem?

CONCLUSIO I.

In justificatione impii peccata vere remittuntur et eradicantur.

Est de fide contra Calvin. definita in Concil. Trid. [1], his verbis : *Si quis per Domini nostri Jesu Christi gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum peccati originalis remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.*

PROB. 1. *Ex Scriptura*, quæ aperte pronuntiat Deum

[1] Sess. 5, can. 5.

ccata vere delere et auferre [1] : *Ego sum ipse qui deleo ini-tates tuas propter me*. Et [2] : *Quis Deus similis tui, qui aufert quitatem?* Et [3] : *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata indi*. Ergo, etc.

PROB. 2. *Ex SS. Patribus* : D. Chrysost. [4] ait : *Cordis com-ictio, sicut ignis, omne animæ vitium perurit, et adimit, et ntacumque in ea reperit mala, abstergit universa et penitus et*. Atqui peccatum illud vere deletur, quod peruritur, imitur, abstergitur et penitus deletur. Ergo.

D. August. [5], ut retunderet calumniam Pelagianorum erentium Catholicos docere *Baptisma non dare indul-itiam peccatorum, nec auferre crimina, ut omnium peccato-m radices in mala carne teneantur*, ait : *Quis hoc adversus lagianos, nisi infidelis affirmet? dicimus enim Baptisma dare nium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non ra-re, nec ut omnium peccatorum radices in mala carne tenean-r, quasi rasorum in capite capillorum, unde crescant iterum ecanda peccata*.

PROB. 3. *Ratione Theologica*. Si peccata in justificatis pe-tus non delerentur, sed in eis revera subsisterent, seque-tur justificatum nec a peccato vere resurgere, nec per-te lavari et mundari; atqui falsum consequens ex riptura dicente : *Nos scimus quoniam translati sumus de rte ad vitam, quia diligimus fratres* [6]. *Lavabis me, et super em dealbabor* [7]. *Effundam super vos aquam mundam, et mun-bimini ab omnibus inquinamentis vestris* [8]. Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Peccata in justificatione solummodo tegun-r; ergo penitus non delentur.

Prob. ant. Ps. 31 dicitur : *Beati quorum remissæ sunt ini-itates, et quorum tecta sunt peccata*. Ergo, etc.

[1] Isaiæ 43. — [2] Mich. 7. — [3] Joan. 11. — [4] Lib. 2 *de Compunctione rdis*. — [5] Lib. 1 *contra duas Epistolas Pelagianorum*, cap. 13. — Joan. 5. — [7] Psalm. 50. — [8] Ezech. 36.

RESP. *Nego conseq.* Duplex enim est peccatorum tectio. *Prima*, qua duntaxat occultantur ne appareant; *secunda*, qua curantur ne remaneant. De secunda intelligendus est præsens textus, ut tradit D. Aug.[1], dicens : *Deus tegat vulnera, non tu; nam si tegere volueris erubescens, medicus non curabit... sub tegmine medici sanatur vulnus, sub tegmine vulnerati celatur vulnus.*

INST. 1. D. Aug. loc. cit. ait : *Si texit peccata Deus, noluit advertere ; si noluit advertere, noluit animadvertere; si noluit animadvertere, noluit punire : noluit agnoscere, maluit ignoscere.* Ergo peccata sunt duntaxat tecta ne appareant.

RESP. *Nego conseq.* Peccata enim ita teguntur, ut simul deleantur, juxta illud [2] : *Dele iniquitatem meam ;* unde D. Aug., postquam dixit : *Cooperta sunt peccata, tecta sunt, abolita sunt*, addit : *Nec sic intelligatis quod dixi : cooperta sunt, quasi illa sint et vivant.*

INST. 2. Eodem Ps. legitur : *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.* Atqui peccati non imputatio est simplex illius occultatio. Ergo, etc.

RESP. *Nego min.* Nam, *non imputare*, idem significat ac *non punire :* porro, duplex est non imputatio, una qua non punitur id quod est, altera qua non punitur id quod non est; textus autem debet intelligi de secunda non imputatione, ut insinuat secunda pars illius versus : *Nec est in spiritu ejus dolus*, id est peccatum : si non est, quomodo remanet.

INST. 3. Illud peccatum simpliciter occultatur, quod duntaxat dissimulatur; atqui peccatum duntaxat dissimulatur, juxta illud [3]: *Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.* Ergo.

RESP. *Nego min.* In textu enim, *dissimulare* sumitur pro *delere, auferre ;* unde Syriaca versio habet : *Misereris omnium, quia omnibus benefacis; et aufers iniquitates hominum*

[1] Enarratione secunda in hunc Psalm. — [2] Psalm. 50. — [3] Sap. 11.

quia pœnituerit eos. Qui textus potest insuper intelligi de peccatis nondum remissis, ut sensus sit, Deum ita esse misericordem, ut noluit statim exterminare peccatores, sed expectet, et concedat tempus ad agendam pœnitentiam, juxta illud D. Petri [1]: *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti.*

OBJICIES 2. Ps. 144 dicitur: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*. Ergo peccata vere non delentur.

RESP. *Dist. ant.* Non justificabitur, etc., propriis meritis, *conc.*; per gratiam justificantem, *subdist.*: comparate ad Dei justitiam, *conc.*; absolute, *nego ant.* Itaque non negat Psalmista hominem vere justificari, cum dicat [2]: *Judica me, Deus, secundum justitiam meam.* Sed negat hominem posse justificari comparate ad Deum, quo sensu Job, c. 9, dicit: *Scio quia non justificabitur homo compositus Deo,* id est comparate ad Deum; justitia quippe nostra quotidianis defectibus obumbrata, pro nihilo reputatur in comparatione justitiæ Dei.

INST. 1. Atqui homo non potest justificari absolute. Ergo, etc.

Prob. ant. Nempe non justificatur, nisi perfecte impleat præceptum charitatis, nam [3] *qui non diligit, manet in morte;* atqui, ex D. Aug. [4], præceptum charitatis perfecte non implebitur nisi in futura gloria. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Non implebitur perfecte quoad intentionem, *conc.*; quoad appretiationem, *nego min.* Equidem non possumus in hac vita diligere Deum secundum omnimodam intentionem, qua dilectio illa potest a creaturis exerceri pro quovis statu; sed possumus eum diligere secundum appretiationem, illum omnibus omnino rebus anteponendo, quod sufficit et requiritur ad justificationem.

INST. 2. Nullus est qui non debeat orare, et dicere:

[1] Epist. 2, cap. 3. — [2] Psalm. 7. — [3] 1 Joan. 3. — [4] Lib. *de Perfect. justitiæ*, cap. 8.

dimitte nobis debita nostra; ergo nullus est qui non coinquinetur peccatis.

RESP. *Dist. conseq.* Nullus est qui non coinquinetur peccatis venialibus, *conc.;* mortalibus, *nego conseq.* Porro, peccatum veniale non dissolvit amicitiam cum Deo, neque privat ipsius gratia et habitibus virtutum infusis, quibus homo formaliter constituitur justus, et habitualiter instructus ad bene operandum supernaturaliter in omni genere virtutum.

INST. 3. D. Paulus erat justificatus; atqui tamen illius peccata non erant vere remissa; nam de seipso [1] ait : *Jam non operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Ergo, etc.

RESP. *Nego min.* Nam D. Paulus per *peccatum* intelligit concupiscentiam, quæ vocatur peccatum materialiter, non formaliter, *non quod vere et proprie in renatis peccatum sit,* ait Concilium Tridentinum [2], *sed quia ex peccato est et ad peccatum inclinat.* Hæc consequenter non impedit quin homo sit justus.

CONCLUSIO II.

In justificatione impii, fit interior hominis renovatio, per gratiam animæ ejus inhærentem. Est de fide contra Calvinistas.

Nota. Hæc conclusio coincidit cum ea qua superius probavimus gratiam habitualem esse donum internum animæ nostræ permanenter inhærens; unde paucis eam probabimus. Itaque

PROB. 1. *Ex Scriptura.* Ezech. 36 : *Mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris... et dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri.* Et [3] : *Renovamini spiritu mentis vestræ et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis.* Ergo in justificatione impii, præter peccati remissionem, includitur formaliter et essentialiter interior hominis renovatio.

[1] Rom. 7. — [2] Sess. 5, can. 5. — [3] Ephes. 4.

Prob. 2. *Ex Concil. Trident.* [1] dicente : *Justificatio... non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum*. Et ex Concil. Mogunt. ult., cap. 7, in quo dicitur : *Justificatio cum peccatorum remissione, etiam sanctificationem et interni hominis renovationem confert.*

Prob. 3. *Ratione.* Nemo potest novam formam intrinsecam positivam recipere absque vera sui mutatione ; atqui homo in justificatione recipit novam formam intrinsecam positivam, nempe gratiam sanctificantem, qua ex injusto fit justus, ex inimico Dei amicus et hæres vitæ æternæ : ergo vere mutatur per interiorem sui renovationem.

Objicies. Apost. [2] dicit : *Christus dicitur traditus propter delicta nostra*, id est propter remissionem peccatorum ; ergo justificatio nostra consistit tantum in remissione peccatorum.

Resp. *Dist. ant.* Propter remissionem peccatorum, prout includit et peccati deletionem, et interiorem animæ sanctificationem, *conc.*; prout præscindit ab interiori animæ sanctificatione, *nego ant.* Nam idem Apostolus [3] comparat Christum nos justificantem cum Adamo nos inficiente peccato origiuali : *Sicut enim*, inquit, *per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi : ita et per unius obeditionem justi constituuntur multi*. Atqui peccatum originale, fatentibus Calvinistis, importat interiorem deformitatem ; ergo et justificatio importat interiorem renovationem et sanctificationem.

Inst. 1. Dicitur 1 Joan. 5 : *In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolveret opera diaboli*. Atqui operum diaboli dissolutio non alia est quam peccati remissio. Ergo, etc.

Resp. *Dist. maj.* Ut dissolveret opera diaboli, per deletionem peccati et novæ vitæ supernaturalis largitionem, *conc.*; per solam exclusionem peccati, *nego maj.* Nam [4] di-

[1] Sess. 6, can. 7. — [2] Rom. 4. — [3] Cap. 5. — [4] Joan. 10.

cit Christus : *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant*. Ex quo patet falsitas minoris argumenti.

INST. 2. Apost. [1] ait : *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum*. Ergo justificatio consistit in sola peccatorum remissione.

RESP. *Nego conseq*. Equidem Apostolus ibi de una tantum justificationis parte, quæ in peccatorum remissione posita est, expresse loquitur, sed non excludit aliam, consistentem in infusione justitiæ inhærentis, quam exprimit alibi : imo [2] de utraque expresse loquitur, dicens : *Et vos, cum mortui essetis in delictis, convivificavit cum illo* (Christo) *donans vobis omnia delicta*.

ARTICULUS II.

DE DISPOSITIONIBUS AD JUSTIFICATIONEM.

Nota 1. Non agimus hic de parvulorum justificatione, quæ fit in Baptismate; cum enim non sint rationis et libertatis compotes, aperte constat ipsos nullius esse dispositionis capaces; de sola ergo adultorum justificatione est sermo, de qua duo quæruntur : 1° utrum aliquæ dispositiones requirantur ad justificationem ? 2° quot et quænam illæ sint ?

§ I.

Utrum aliquæ dispositiones requirantur ad Justificationem?

Nota. De fide est hominem per solas naturæ vires non posse sese ad justificationem præparare, ut aperte tradit Scriptura : *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis* [3]. Et [4] : *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*. Et definivit Conc. Trid. [5] : *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti illuminatione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit*. Unde solum hic

[1] 2 Cor. 5. — [2] Coloss. 2. — [3] Psalm. 20. — [4] Sess. 6, can. 3.

:solvendum est, utrum in homine prærequirantur aliquæ spositiones physicæ et morales quibus, cum divinæ graæ auxilio, sese possit ad gratiam justificationis præpaure ? Circa quod

CONCLUSIO.

adultis prærequiruntur dispositiones ad justificationem. Est de fide, definita in Concil. Trid. [1] : *Si quis dixerit, sola fide, impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte necesse esse eum suæ voluntatis motu præparari, atque disponi, anathema sit.*

Prob. 1. *Ex Scriptura* [2] : *Convertimini ad me, et salvi eritis.* t [3] : *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos.* Atqui illa onversio ad Deum fieri nequit absque motu liberi arbiii ; ergo ille motus est requisitus : hinc [4] dicitur : *Hominis t animam præparare*, nimirum *cum adjutorio Dei tangentis r hominis per auxilium gratiæ*, ait D. Aug. [5].

Prob. 2. *Ex D. Aug.* [6] : *Salutem in impio, sed non sine im-o, Christus operatur.* Et Serm. 15, de verbis Apostoli : *Qui cit te sine te*, inquit, *non te justificat sine te... fecit nescientem, stificat scientem.*

Ratio a priori ,est voluntas Dei ; *ratio a posteriori*, est quia cut homo libere se avertit a Deo per peccatum, conruum est, ut cum Deo non reconcilietur, nisi prius ad am libere sese converterit.

OBJECTIONES.

Objicies 1. Non requiritur actus liberi arbitrii ad hoc t adultus justificetur.

Prob. ant. Ex D. Aug. qui [7] refert quemdam ex suis ami-

[1] Sess. 6, cap. 9. — [2] Isaiæ 45. — [3] Zach. 1. — [4] Prov. 16. — Lib. 1 *ad Bonifacium*, cap. 9. — [6] Tract. 72 in Joan. — [7] Lib. 4 *onfess.*, cap. 4.

cis morbo lethali laborantem, baptizatum fuisse nescientem, et renatum fuisse; ergo non requiritur actus liberi arbitrii ad hoc, ut adultus justificetur.

Resp. *Dist. conseq.* Non requiritur actus liberi arbitrii ad hoc, ut adultus mentis compos justificetur, *nego;* mentis impos, *subdist.;* si nunquam rationis usum habuit, *conc.;* si aliquando usum rationis habuit, *iterum dist.;* non semper requiritur actus liberi arbitrii præsens cum baptizatur aut absolvitur, *conc.;* non requiritur actus liberi arbitrii antecedens Baptismum, aut absolutionem, *nego conseq.* Ad hoc enim, ut aliquis adultus, qui fuit rationis compos, baptizetur vel absolvatur, necesse est, ut, antequam in lethalem morbum, qui rationis usum extinguit, incidat, prius Baptismum, aut absolutionem sacramentalem fuerit deprecatus, ut explicatur in *Tractatu de Baptismo.*

Inst. 1. Si ad justificationem requireretur actus liberi arbitrii, Deus expectaret voluntatem nostram; atqui ex Conc. Arausicano II: *Ut a peccato purgemur, Deus voluntatem nostram non expectat.* Ergo, etc.

Resp. *Dist. maj.* Deus expectaret voluntatem nostram, quæ cum gratia adjuvante ad gratiam justificationis sese præparet, *conc.;* quæ præveniat gratiam excitantem et adjuvantem, *nego maj.* Hoc ultimo sensu Concilium Arausicanum definivit Deum non expectare voluntatem nostram, ut a peccato purgemur.

Inst. 2. Si homo posset per proprios liberi arbitrii actus sese disponere ad justificationem, hæc propositio : *Homo se justificat propriis actibus,* esset vera; atqui illam, ut falsam, rejiciunt plurimi Theologi. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Illa propositio esset vera, intellecta de justificatione positiva per actus proprios gratiæ prævenientis et adjuvantis auxilio elicitos, *conc.;* intellecta de justifitione formali, aut de actibus per solas naturæ vires elicitis, *nego maj.* Hoc autem ultimo tantum sensu Theologi illam propositionem supra dictam damnant, cum certum

sit neminem, illam in priori sensu intellectam posse falsitatis insimulare : similes namque propositiones in Scriptura leguntur; sic [1] : *Lava a malitia cor tuum.* Et [2] : *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* Et [3]: *Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se.*

OBJICIES 2. Gratia justificationis conservatur sine motu liberi arbitrii; ergo et sine eo infunditur.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod in infusione gratiæ sit quædam transmutatio animæ, et ideo requiritur motus proprius animæ, ut moveatur secundum motum suum; at conservatio gratiæ est absque animæ transmutatione, unde non requiritur aliquis motus ex parte animæ, sed sola continuatio influxus divini.

§ II.

Quot et quænam dispositiones requirantur ad justificationem.

Nota 1. Fide constat necessario requiri fidem ad nostram justificationem, ut aperte testatur Scriptura [4] : *Qui non crediderit, condemnabitur.* Et Joan. 1 : *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.* Hinc Conc. Trid. [5] ait : *Cum Apostolus dicit justificari hominem per fidem et gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit et expressit, ut scilicet per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, et radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo et ad filiorum ejus consortium pervenire.*

Nota 2. Hæretici hujus temporis, duce Calvino [6], triplicem distinguunt fidem, historicam nempe, miraculorum et promissionum.

Fides *historica*, seu dogmatica, ea est qua credimus vera esse quæ a Deo revelata sunt.

[1] Jerem. 4. — [2] 2 Cor. 7. — [3] 1 Joan. 3. — [4] Matth., cap. ult. — [5] Sess. 6, can. 8. — [6] Lib. *Instit.*, cap. 2.

Fides *miraculorum*, quam Calvinus loco mox citato definit : *Edendorum miraculorum facultas,* verius definiri potest fides historica, annexam habens facultatem edendorum miraculorum.

Fides *promissionum* est certa fiducia qua credimus veras esse Dei promissiones de gratuita peccatorum remissione per Christi merita; et hanc iterum duplicem esse dicunt, nempe *generalem,* qua credimus omnibus, qui in Christum credunt, promissam esse peccatorum remissionem; et *particularem,* qua unusquisque sibi divinam promissionem applicans, credit, seu potius confidit, sibi omnia sua peccata esse dimissa per Christum. His positis,

Nota 3. Hæretici docent : 1° fidem, quæ disponit ad justificationem, esse fidem promissionum, eamque specialem; 2° solam fidem promissionum ad justificationem disponere. Contra quos

CONCLUSIO I.

Fides necessaria ad justificationem est fides dogmatica seu historica, non vero fides promissionum. Est de fide in Conc. Trid.[1] definita his verbis : *Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum... anathema sit.*

Prob. 1. *Ex Scriptura*, quæ actum fidei ad justificationem disponentis describens, illum explicat per assensum datum divinæ revelationi; sic Marci ult. cap. : *Prædicate Evangelium omni creaturæ : qui crediderit* (omnia in eo contenta), *salvus erit.* Joan. 10 : *Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei; et ut credentes vitam habeatis.* Rom. 10 : *Hoc est verbum fidei quod prædicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris.* Ex quibus sic argumentor : Fides quæ his textibus exprimitur est fides dogmatica, ut per se patet; atqui illa est, quæ ad justifi-

[1] Sess. 6, can. 12.

cationem disponit, nam disponit ad vitam æternam. Ergo, etc.

PROB. 2. *Ex SS. Patribus.* Pro omnibus sit D. Leo, qui [1] ait : *Hoc est quod justificat impium... si in uno eodemque Domino nostro Jesu Christo, et vera deitas, et vera credatur humanitas ;* atqui fides, qua Christi divinitas et humanitas creduntur, est fides dogmatica. Ergo, etc.

PROB. 3. *Ratione.* Fides justificans debet præcedere justificationem, cum sit dispositio ad illam; atqui fides specialis promissionum justificationem non præcedit. Ergo.

Prob. min. Fides illa specialis promissionum, quam fingunt hæretici, est ea qua homo credit sibi esse remissa peccata propter Christi merita; ergo ea fides non præcedit, sed sequitur justificationem.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Christus dixit [2] : *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua ;* ergo fides prærequisita ad justificationem, est fides promissionum specialis, qua quilibet sibi confidit remissa esse peccata per Christum.

RESP. *Nego conseq.* Equidem ad remissionem peccatorum requiritur fiducia, quæ sit actus spei, qua peccator sperat sibi remittenda peccata per Christum; nec sola requiritur, cum præsupponat actum fidei, qua peccatores *libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata et promissa sunt,* ut docet Concil. Trident. [3]; nec est illa hæreticorum fides, qua unusquisque credit sibi remissa esse peccata, sed est vera spes theologica, ut constat ex ipso textu.

INST. 1. Apost. [4] ait : *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini.* Ergo fides est certa expectatio promissæ misericordiæ Dei ad remissionem peccatorum.

[1] Serm. 4 *de Epiphania.* — [2] Matth. 9. — [3] Sess. 6, cap. 6. — [4] Rom. 4.

RESP. *Nego conseq.* Neque enim Apostoli textus intelligitur de promissione justificationis facta huic, aut illi in singulari, quam hæretici volunt includi in certa fiducia, quæ sit fides promissionum, ut loquuntur : sed loquitur Apostolus de promissione vocationis gentium ad fidem, facta Abrahæ, quam firmam et stabilem asserit, ex ea fide dogmatica, qua *credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam;* ergo si, per fidem dogmaticam, Abraham coram Deo justificatus est, eadem fides dogmatica est prima dispositio ad justificationem acquirendam.

INST. 2. Joan. 5 dicitur : *Hæc scribo vobis, ut sciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei.* Ergo fides justificans est ea qua quisque credit, seu confidit, sibi peccata esse remissa, seque vitam æternam habiturum.

RESP. *Nego conseq.* Sensus D. Joannis est, quod qui credunt in Filium Dei, sicut oportet, habent vitam æternam in spe, eamdem habituri in re, si non excidant a justitia, quam per illam fidem adepti sunt ; nihil ergo præfatus textus patrocinatur Novatorum confidentiæ.

OBJICIES 2. Ex Apostolo [1], *Fides est sperandarum substantia rerum;* ergo fides justificans nihil aliud est quam fiducia, qua quisque confidit sibi remissa esse peccata.

RESP. *Nego conseq.* Nam fiducia hæreticorum pertinet ad voluntatem, fides autem, quam describit Apostolus, pertinet ad intellectum ; dicit enim quod sit *argumentum non apparentium ;* id est demonstratio et convictio, non quidem per ipsas res facta, sed per Dei revelantis veracitatem habita ; demonstratio autem et convictio pertinent ad intellectum.

[1] Hebr. 11.

CONCLUSIO II.

la fides ad justificationem non sufficit. Est de fide definita in Conc. Trid. sess. 6, can. 9 : *Si quis dixerit sola fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur... anathema sit.*

PROB. 1. *Ex Script.* 1° [1] : *Quid proderit, fratres mei, si fi-m quis dicat se habere, opera autem non habeat ? numquid po-it fides salvare eum ?* Et [2] : *Ex operibus justificatur homo, et n ex fide tantum.* Et [3] : *Sicut enim corpus sine spiritu mor-um est, ita et fides sine operibus mortua est.* Hæc verba ita are probant nostram propositionem, ut Lutherus coactus erit Epistolam Jacobi, velut apocrypham, rejicere; hanc men admittit Calvinus cum sequacibus.

2° Ex iis Scripturæ locis, ubi præter fidem alii actus ipernaturales exiguntur ad justificationem, qui quatuor aumerantur a Concil. Tridentino [4] :

1° Exigitur timor [5] : *Timor Domini expellit peccatum, nam si sine timore est, non poterit justificari.*

2° Exigitur actus spei [6] : *Qui sperat in Domino, sanabitur.* : [7] : *Spe salvi facti sumus.*

3° Exigitur actus dilectionis Dei [8] : *Qui non diligit, ma-et in morte.* Quænam autem dilectio requiratur, ad gratiam istificationis obtinendam, tam in Sacramento, quam extra acramentum, dicetur in tractatu *de Pœnitentia.*

4° Exigitur pœnitentia [9] : *Pœnitentiam agite, et baptizetur nusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem pec-atorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus Sancti.* Et [10] : *Si œnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.* Ergo fal-um est quod obtrudunt Novatores, Scripturam solius fi-

[1] Jacob. 2, vers. 14.— [2] Vers. 24.— [3] Vers. 26.— [4] Sess. 6, cap. 6. — [5] Eccl. 1.— [6] Prov. 28. — [7] Rom. 8. — [8] 1 Joan. 3. — [9] Actor. 2. — [10] Lucæ 13.

dei mentionem facere, ubi sermo est de justificatione et remissione peccatorum.

PROB. 2. *Ex SS. Patribus*. Pro omnibus sint D. Chrysost.[1], qui ait : *Ne fideles sola fide se salvari posse confidant*. Et D. Aug.[2] de verbis Apostoli : *A fide incipit homo*, inquit, *sed quia dæmones credunt et contremiscunt, necesse est addere spem et charitatem*. Ergo, etc.

PROB. 3. *Ratione Theologica*. Qui solam fidem habent, possunt esse fures, avari, ebriosi, maledici, rapaces ; atqui ex Apost[3]: *Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt* : ergo fides non est sola dispositio requisita ad justificationem.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Scriptura sacra solam fidem requirit ad justificationem[4]: *Crede tantum, et salva erit ;* ergo cæteræ dispositiones superfluæ sunt.

RESP. *Nego ant.* Neque enim in textu sermo est de justificatione, sed de suscitatione mortuæ puellæ, quam Christus reddidit patri propter fiduciam, quam habebat in ejus bonitate, et potentia suscitandæ puellæ.

INST. 1. Atqui Scriptura testatur justificari hominem per solam fidem. Ergo, etc.

Prob. ant. Rom. 4 dicitur : *Credenti in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam secundum propositum gratiæ Dei*. Ergo sola fides disponit ad justificationem.

RESP. *Nego conseq.* In textu enim, licet solius fidei mentio fiat, tamen alii actus concurrentes ad justificationem non excluduntur ; sicut cum dilectioni tribuitur justificatio[5] : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum,* non excluditur fides nec alii actus ad justificationem disponentes.

INST. 2. Apostolus[6] a dispositionibus justificationis ex-

[1] Hom. 7 *in Matth.*—[2] Serm. 6, cap. 6.—[3] 1 ad Cor. 6.—[4] Lucæ 8. —[5] Lucæ 7. — [6] Rom. 3.

cludit opera : *Arbitramur*, inquit, *hominem justificari sine operibus legis*. Ergo sola fides sufficit.

RESP. *Dist. ant.* Excludit opera fidem præcedentia, et a fide non profecta, *conc.;* excludit opera bona ex fide, et gratia Christi facta, *nego ant.* Alias sibi esset contrarius Apostolus, qui eadem epistola, cap. 2, ait: *Reddet unicuique secundum opera ejus... factores legis justificabuntur*. Expresse tamen solius fidei meminit, *Quia*, ut ait Conc. Trid., *fides est humanæ salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis*. Et ideo est prima dispositio, a qua aliæ pendent, et quæ ad alias prærequiritur.

INST. 3. Idem Apost. [1] dicit : *Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum*. Ergo Apostolus a justificationis dispositionibus excludit omnia opera.

RESP. *Dist. conseq.* Excludit omnia opera externa sine fide facta, *conc.;* opera per fidem facta, *nego conseq.* Sensus enim Apostoli hic est : Si enim ex operibus externis justificatus esset Abraham, haberet quidem unde gloriaretur apud homines, qui vident externa ; sed non haberet unde gloriaretur apud Deum, qui cor et animum hominis imprimis intuetur ; sicque politice tantum, sed non vere, interne et coram Deo, justificatus est.

INST. 4. Dicit Apostolus [2] : *Gratia enim estis salvati per fidem... non ex operibus*. Ergo, etc.

RESP. *Dist. ant.* Non ex operibus sine fide et gratia factis, *conc.;* cum gratia factis, *nego ant.* Rejicit itaque Apostolus opera ante fidem facta, quæ non sunt salutaria, quia cum fides sit omnis meriti fons et prima origo, nullum est ante ipsam opus meritorium; verum non rejicit opera facta per fidem et gratiam; unde D. Aug. [3] ait : *Homines non intelligentes quod ait Apostolus..., putaverunt eum dicere homini sufficere fidem..., etiamsi opera bona non habeat, quod*

[1] Cap. 4. — [2] Ephes. 2. — [3] Lib. *de Gratia et lib. Arbitr.*, cap. 7.

absit. Nam Apostolus non loquitur de fide nuda, sed de fide vestita operibus spei, charitatis, pœnitentiæ, de qua loquens [1] ait : *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur.*

Objicies 2. D. Hilarius [2] ait : *Fides enim sola justificat.* Ergo, etc.

Resp. *Dist. ant.* Fides sola justificat per exclusionem cæremoniarum legalium, *conc.;* per exclusionem operum ex gratia factorum, *nego ant.* Div. enim Hilarius manifeste declarat se excludere cæremonias legales a dispositionibus justificationis : loquitur enim ibi de Paralytico, cui Christus remiserat peccata, et ait : *Movet Scribas remissum ab homine peccatum... quod lex laxare non poterat; fides enim sola justificat.* Eodem modo respondendum est aliis Patribus, qui, cum videntur dicere solam fidem justificare, loquuntur de fide formata, *quæ per dilectionem operatur.* De qua loquens, Aug.[3] ait : *Qui credit Deo, debet facere quod præcepit Deus, et qui propterea facit quia præcepit Deus, necesse est ut credat Deo.*

ARTICULUS III.

DE PROPRIETATIBUS JUSTIFICATIONIS.

Nota. Circa proprietates justificationis graviter erraverunt hæretici.

1° *Jovinianus* docuit æqualem in omnibus esse justificationem, homines non posse in accepta Dei gratia crescere, nec unum altero sanctiorem esse posse; hunc secuti sunt Lutherus, qui, serm. *de Nativitate Beatæ Mariæ Virginis,* blasphemavit dicens : *Omnes Christiani æque magni sumus, sicut Mater Dei, et æque sancti sicut ipsa;* et Calvinus, cujus error refertur in Theologia Calvinistica Windelini [4] dicentis : *Æqualitas justificationis est, qua Christi justitia per fidem*

[1] Ad Galat. 5.— [2] Enarr. 8 in Matth.— [3] Lib. *de Fide et Operibus,* cap. 14. — [4] Lib. 1, cap. 24.

apprehensa, omnibus a Deo æqualiter imputatur, etiamsi aliorum fides robustior, aliorum imbecillior est.

2° *Calvinus*[1] et ejus sequaces docent eum qui semel justificationis gratiam adeptus est, eam per nullum subsequens peccatum posse unquam amittere.

3° *Lutherus*, in suis Thesibus publicis, docuit quemlibet fidelem posse esse certum, certitudine fidei, se esse justificatum, idque teneri credere fide divina, cum in dubium revocare non possit, quominus Christi justitia sibi imputata, a Deo Patre acceptetur. Hunc errorem amplectuntur Calvinus[2] et omnes ejus sequaces. Contra hos errores sit

CONCLUSIO I.

Justitia non est æqualis in omnibus, sed unus altero est sanctior et justior. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura*. Matth. 11 dicitur: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista*. Ergo, teste ipsomet Christo, unus altero est sanctior. Ergo, etc.

PROB. 2. Justitia potest augeri[3]: *Ne verearis usque ad mortem justificari*, id est, crescere in justitia.[4] *Crescite in justitia*. Apoc. ultimo: *Qui justus est, justificetur adhuc*. Ergo justitia non est æqualis in omnibus.

PROB. 3. *Ex Patribus*. D. Aug.[5]: *In sanctis alii aliis feliciores abundantius habentes habitatorem Deum*. Idem habet D. Hieron. in c. 4 *ad Ephesios*.

PROB. 4. *Ex Concilio Trident*.[6] definiente: *Si quis dixerit justitiam acceptam non conservari atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causa, anathema sit*.

PROB. 5. *Ratione*. Dabitur in cœlo inæqualitas gloriæ,

[1] Lib. 3 *Institut.*, cap. 2. — [2] Lib. 3 *Institut*, cap. 2, num. 7. — [3] Eccles. 18. — [4] 2 Petri 3. — [5] Epist. 57 ad Dardanum. — [6] Sess. 6, can. 24.

juxta illud [1] : *In domo Patris mei mansiones multæ sunt;* ergo datur inæqualitas gratiæ in terris, quia gloria succedit gratiæ, et gratia est semen gloriæ.

OBJICIES : D. Aug. [2] ait : *Hic veniri potest ad tantam magnitudinem charitatis, qua major esse non possit.* Ergo censet D. Doctor charitatem in terris habere posse ultimum accretionis terminum.

RESP. *Nego conseq.* Ibi enim D. Aug. agit de charitate, non secundum intensionem habitus, sed secundum exhibitionem operis ex genere suo maximi, quale est martyrium pro Christo perpessum, juxta illud [3]: *Majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Quod opus prætantissimum potest quis in hac vita exercere, ut fecerunt omnes Martyres.

INSTAB. Si posset augeri gratia sanctificans, id fieret per bona opera a gratia elicita; atqui per bona opera a gratia elicita, non potest augeri gratia sanctificans. Ergo. RESP. *nego min.*

Prob. min. Augmentum gratiæ est vera gratia ; atqui gratia non datur propter bona opera; *nam si ex meritis, jam non est gratia*, ait Apostolus : ergo gratia sanctificans non potest augeri per bona opera, etiam a gratia elicita.

RESP. *Dist. maj.* Augmentum gratiæ est vera gratia, ratione sui principii, *conc.;* ratione sui, *nego maj.* Atqui gratia ratione principii, non datur propter bona opera, *conc.;* ratione sui, *nego min.* Itaque augmentum gratiæ est vera gratia ratione principii, quia conceditur solum ratione operis meritorii, quod per gratiam actualem et habitualem simpliciter gratis concessam, fuit elicitum; sed ratione sui, est quid homini bonum ex gratia operanti debitum.

[1] Joan. 14. — [2] *Enchiridii*, cap. 121. — [3] Joan. 19.

CONCLUSIO II.

Justificatio est amissibilis, et revera amittitur per subsequens peccatum mortale. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura* [1] : *Cum averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis : in injustitia, quam operatus est, morietur;* ergo justus justitiam suam amittere potest. Hinc Apostol. [2] hortatur, ut *cum metu et tremore salutem nostram operemur.*

PROB. 2. *Ex SS. Patribus :* Divus Hieronym. [3] inter Joviniani errores computat : *Quod gratiam sanctificantem in justis inamissibilem assereret.* Et D. Aug. [4] ait : *Quosdam lapsos quousque redeant, non exire de hac vita, qui utique perirent, si antequam redirent, exirent.* Ergo censet justos posse a gratia sanctificante excidere.

PROB. 3. *Ex Conc. Trid.* [5] definiente : *Si quis hominem semel justificatum dixit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere; atque adeo eum, qui labitur et peccat, nunquam vere justificatum fuisse, anathema sit.*

PROB. 4. Ex horrendis illius nefariæ doctrinæ consequentiis, quas expendit Grotius in discutione apologiæ Andreæ Riveri pag. 217, ubi sic ait : *Christiani pectoris est, horrescere ea dogmata quæ pietati nocent, quale illud est a nonnullis defensum :* Pecca fortiter, sed crede fortius, et nihil nocebunt tibi centum homicidia et mille stupra : *hi sunt genuini fructus illius dogmatis, credere quemque debere justitiam Christi sibi habitari, quasi ipse eam præstitisset : certo se perseveraturum : certo et absolute salutem sibi destinatam : peccata fidelium, ut magna et gravia esse possint, non imputari ipsis propter fidem in Jesum Christum : posse eos cadere in rebellionem, homicidium, adulterium,* etc., *nihilominus tamen eos pro certo firmoque habere se nunquam aut totaliter, aut finaliter ex-*

[1] Ezech. 18. — [2] Philipp. 2. — [3] Lib. *adversus Jovinianum.* — [4] Lib. *de Dono perseverantiæ,* cap. 13. — [5] Sess. 16, can. 23.

cidere, neque excidere posse ex paterna Dei charitate et gratia erga se.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Dicitur 1 Joan. 3: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, nec peccare potest, quia ex Deo natus est.* Ergo justus a sua justitia excidere non potest.

RESP. *Nego conseq.* Textus enim debet intelligi *in sensu composito*, ut intelligatur incompossibilitas peccati cum gratia et filiatione divina, quia justus non peccat, nec potest peccare, secundum quod natus est ex Deo, et semen illius in eo manet, juxta illud D. August., lib. *de Gratia Christi*, c. 21: *Charitas, secundum quam ex Deo natus est, non agit perperam, nec cogitat malum : cum ergo peccat homo, non secundum charitatem, sed secundum cupiditatem peccat, secundum quam non est natus ex Deo.*

INST. 1. Apostolus [1] ait : *Charitas nunquam excidit.* Ergo justus non potest deficere a charitate.

RESP. *Nego conseq.* Sensus Apostoli est, quod charitas perseverat etiam in patria, ubi alii habitus fidei, spei et alia dona, v. gr. linguarum, prophetiæ, etc., cessabunt : non vero sensus est, quod charitas, qua quis semel est justus, non amittatur; contrarium enim docetur Apoc. 2, ubi Deus episcopo Ephesino sic exprobrat : *Habeo adversum et, quod charitatem tuam primam reliquisti : memor esto unde excideris, et age pœnitentiam, et prima opera fac.*

INST. 2. Cant. 8, de charitate viæ dicitur : *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Ergo charitas viæ non extinguitur.

RESP. *Dist. conseq.* Non extinguitur in eis, in quibus est constans et fervens, qualis fuit in Apostolis et Martyribus, *conc.*; iis *qui*, ut dicitur [2], *ad tempus credunt, et in die tentationis recedunt*, quod exprobratur episcopo Ephesino, *nego*

[1] Cor. 13. — [2] Lucæ 8.

conseq. Per se ergo charitas est amissibilis, per accidens autem et ratione illius fervoris fit ut non amittatur.

INST. 3. Dicitur 1 Joann. 3: *Exierunt ex nobis, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* Ergo qui habent veram justitiam, non possunt ab ea excidere.

RESP. *Nego conseq.* Dicitur enim, *non erant ex nobis,* non quod non fuerint fideles et vera Ecclesiæ membra sicut cæteri, sed quod non fuerint, ut cæteri, constantes et generosi Christiani, sed inconstantes et leves, sicut Judas, qui vere fuit Apostolus et a Christo vere electus, de quo Christus [1] dicit: *Nonne ego vos duodecim elegi, et ex vobis unus diabolus est?* et tamen a fide et justitia excidit.

OBJICIES 2. Div. August. [2] ait: *Charitas, quæ deseri potest, nunquam vera fuit.* Ergo ubi vera charitas habetur, nunquam deperditur.

RESP. 1. *Nego ant.* Nam hæc verba non reperiuntur in Epist. ad Julianum, licet Gratianus per errorem ita illa citet et referat; reperiuntur quidem in lib. *de Salutaribus documentis*, qui non est D. Augustini, licet inter ejus opera referatur.

RESP. 2. *Nego conseq.* Auctor enim illius libri per *charitatem,* non intelligit *justitiam*, sed amicitiam, docetque amicitiam, quæ ita ex amici præsentia pendet, ut non perseveret eo absente, non esse veram amicitiam; hæc sunt ejus verba: *Licet enim me mutationis locus longe tulisset a vobis corpore, sed nullatenus charitate, quia charitas quæ deseri potest, nunquam fuit vera.* Quo sensu D. Hieronym. [3] dicit: *Amicitia, quæ desinere potest, vera nunquam fuit.*

INST. D. Petrus trina sua negatione peccavit mortaliter, ut tradunt Patres; atqui tamen non amisit justificationem. Ergo, etc.

RESP. *Nego min.* Quæ destruit majorem, nam si D. Petrus

[1] Joan. 6 — [2] Epist. ad Julianum. — [3] Epist. 41 ad Ruffinum.

non fuit aversus a charitate, non peccavit; peccatum enim est aversio a Deo.

Prob. min. S. Leo de Petro dicit: *Vidit in te Dominus non fidem fictam, non dilectionem aversam, sed constantiam exturbatam.* Ergo D. Petrus per suum peccatum non amisit justificationem.

RESP. *Nego conseq.* Hoc enim unum intendit Div. Leo, quod Petrus non peccavit directe contra fidem et charitatem in Christum, sed indirecte tantum, ex nimio nempe timore hominum et pœnarum, quas videbat pati Magistrum.

CONCLUSIO III.

Nemo citra specialem Dei revelationem potest de sua justificatione esse certus certitudine fidei. Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scriptura.* Eccles. 9 dicitur : *Sunt justi atque sapientes et opera eorum in manu Dei, et tamen nescit homo utrum amore aut odio dignus sit; sed omnia in futurum servantur incerta.* Quem locum exponens D. Hieron. ait: *Inveni justorum quidem opera in manu Dei esse, et tamen utrum amentur a Deo, aut non, tunc eos scire non posse, et ambigue fluctuare, utrum ad probationem sustineant, quæ sustinent, an ad supplicium.* Ergo.

Proverb. 20 : *Quis potest dicere : mundum est cor meum, purus sum a peccato?* Hinc est quod Apostolus [1] de seipso dicit: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui enim me judicat, Dominus est.* Si enim Deus *in Angelis suis reperit pravitatem,* ex Job. 4, quomodo homo, qui suos omnes affectus internos non videt, potest certo scire atque fide divina credere se esse justum coram Deo, qui solus de homine potest certum ferre judicium?

PROB. 2. *Ex SS. Patribus.* D. Aug.[2] ait: *Quantalibet justitia sit præditus homo, cogitare debet ne aliquid in illo, quod ipse*

[1] 1 ad Cor. 4. — [2] Lib. *de Perfectione justitiæ.*

non videt, inveniatur esse culpandum. D. Greg. [1] interrogatus a Gregoria, Augustæ cubicularia, utrum sibi remissa essent peccata? respondit: *Rem mihi difficilem et tibi inutilem postulasti : difficilem, quia indignus sum cui revelatio immittatur a Deo; tibi inutilem, quia securitas negligentiam parit.*

PROB. 3. *Ex Concil. Trident.* [2], dicente : *Cum nullus scire valeat, certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei consecutum.* Et can. 15, definit : *Si quis dixerit hominem renatum et justificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero prædestinatorum, anathema sit.*

PROB. 4. *Ratione.* Justificatio non solum pendet ex promissione divina, sed ex nostra conversione et præparatione; atqui : 1° non est revelatum homini justificato quod sit justus; 2° homo justificatus non potest esse certus infallibiliter, quod sit vere conversus ad Deum, quia nescit utrum ista conversio sit ex gratia, an ex concupiscentia: *Mens enim humana sibi sæpe mentitur,* ait D. Greg. [3], *et fingit de bono amare, quod non amat.* Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Apost., Rom. 8, ait : *Certus sum quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus... neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei.* Ergo homo potest esse certus et credere debet se esse justum.

RESP. *Nego conseq.* Ex hoc textu sequitur quidem, quod nulla creatura possit justum invitum a sua justitia dimovere, sed non sequitur quod justus possit scire, absque speciali revelatione, quod sit justus.

INST. 1. Ille certus est de sua justificatione, qui certo cognoscit se esse in Christo, et habere Christum in se; atqui justus certo cognoscit se esse in Christo, et habere Christum in se, juxta illud [4] : *In illo die cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis.* Ergo.

[1] Lib. 6, Epist. 22. — [2] Sess. 6, cap. 9. — [3] 1 part. sui *Pastoralis*, cap. 29. — [4] Joan. 12.

Resp. *Nego min.* Textus enim non loquitur de tempore hujus vitæ, sed de tempore vitæ beatæ, in qua Deum videbimus sicuti est, ut interpretatur D. Aug. [1] dicens : *In quo die? nisi de quo ait :* et vos vivetis : *tunc enim erit, ut possimus videre quod credimus... in illo ergo die, quando vivemus ea vita, qua mors absorbebitur, cognoscemus quia ipse in Patre, et nos in ipso, et ipse in nobis.*

Inst. 2. Atqui etiam in hac vita debemus esse certi, et fide divina credere nos esse justos. Ergo.

Prob. subs. Tenemur fide divina assentiri testimonio Spiritus Sancti; atqui Rom. 8 : *Ipse Spiritus* (Sanctus) *testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Ergo, etc.

Resp. *Dist. maj.* Ita ut ly *sumus*, intelligatur de tota Ecclesia, *conc.;* ita ut intelligatur de unoquoque particulari, *nego min.* Illa autem verba intelligenda esse de tota Ecclesia, cui Spiritus Sanctus testatur, quod habeat spiritum adoptionis, constat ex versu præcedenti, in quo confert Ecclesiam cum Synagoga, et docet Ecclesiam habere spiritum adoptionis, Synagogam vero habuisse spiritum timoris : *Non enim,* inquit, *accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba (Pater).*

Inst. 3. Dicitur 1 Joan. 3 : *Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Ergo quilibet justus potest esse certus de sua justificatione.

Resp. *Nego conseq.* Textus enim intelligitur de toto fidelium cœtu, quem fide divina certum est de morte ad vitam translatum esse, non de ullo particulari adulto, cujus justificatio est incerta, nec de ea potest, nisi moralem et conjecturalem, habere certitudinem : quis enim absque speciali revelatione nosse potest se diligere fratres, sicut oportet ad salutem?

Inst. 4. Apoc. 2 dicitur : *Vincenti dabo manna abscon-*

[1] Tract. 75 in Joan.

ditum, quod nemo novit, nisi qui accipit. Atqui per *manna absconditum*, intelligitur gratia justificationis; ergo qui illam recipit, de ea infallibiliter certus est.

Resp. *Nego min.* Nam per *manna absconditum*, intelligitur gloria æterna, ut constat ex cap. 3, vers. 21, ubi dicitur : *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo; sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus.*

Objicies 2. Potest quis certo cognoscere se non peccasse mortaliter; ergo potest certo scire se esse in gratia.

Resp. *Dist. min.* Potest quis certo cognoscere, certitudine conjecturali et morali, *conc.*; certitudine physica et fidei, *nego ant.* Hoc evidenter declarat Apostolus, cum dicit : *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Quantumcumque ergo adhibeamus examen, non possumus de nostra justificatione habere, nisi moralem certitudinem.

Inst. 1. Quilibet homo potest sic ratiocinari, et quidem demonstrative : *Omnis rite baptizatus habet gratiam justificantem, donec peccaverit mortaliter; atqui ego sum certus physice me esse rite baptizatum, et ex eo tempore non peccasse mortaliter : ergo et certus sum physice, me habere gratiam baptismalem.* Ergo.

Resp. *Nego min. argumenti expositorii.* Nec enim quis potest certitudine physica scire se esse rite baptizatum; *tum* quia non potest esse physice certus quod cum debitis dispositionibus receperit Baptismum; *tum* quia nulla certitudine physica scire potest baptizantem adhibuisse omnia necessaria ad Sacramentum, et maxime debitam intentionem; talis ergo non habet de sua justificatione, nisi moralem certitudinem.

Inst. 2. Potest quis certo scire se habere perfectam contritionem; sed hæc contritio certissime justificat. Ergo, etc.

Resp. *Dist. maj.* Potest scire certo moraliter, *conc.*; physice, *nego maj.* Nescit enim homo certitudine physica, vel

fidei divinæ, absque speciali revelatione, *an odio, vel amore dignus sit.*

INST. 3. Nisi justus sit certus fidei certitudine de sua justitia, semper erit anxius, nec pace fruetur, quam Christus Apostolis et omnibus fidelibus dedit [1], dicens : *Pacem meam do vobis.* Atqui falsum consequens ex Apost. [2] dicente : *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum.* Ergo.

RESP. *Nego maj.* Ad hoc enim ut pace Christiana justus perfruatur, sufficit quod habeat certitudinem moralem de sua justificatione; licet enim talis certitudo non auferat omnem formidinem, et ideo, *cum metu et tremore* nostram salutem operemur oporteat, omnem tamen aufert anxietatem, qua sola conscientiæ pax interturbari potest.

QUÆSTIO II.

DE MERITO BONORUM OPERUM.

Nota 1. Meriti nomine intelligitur *opus retributione dignum*, et sic malis operibus, non secus ac bonis, tribuitur nomen meriti, nam sicut opus bonum est dignum præmio, ita opus malum est dignum supplicio; usus tamen invaluit ut bonum opus vocetur *meritum*, opus vero malum dicatur *demeritum*. Nomen meriti in bonam partem tantum hic sumitur.

Nota 2. Duplex distinguitur meritum, *de condigno* nempe et *de congruo*.

Meritum *de condigno* est opus bonum, cui præmium debetur ex aliqua justitia.

Meritum *de congruo* est opus bonum, cui præmium debetur ex aliqua duntaxat decentia et congruitate; quod si habeat promissionem adjunctam, dicitur *de congruo infallibili*; tale est meritum contritionis perfectæ in peccatore respectu justificationis; si vero non habeat promissionem

[1] Joan. 14. — [2] Rom. 5.

adjunctam, dicitur meritum *de congruo fallibili ;* tale est omne meritum de congruo in homine justo.

Omnia quæ meritum spectant tribus complectemur articulis, quorum primus erit de existentia meriti ; secundus de conditionibus ad meritum requisitis ; tertius de objecto meriti. Itaque

ARTICULUS I.

DE EXISTENTIA MERITI.

Nota. Nomen meriti Novatoribus Lutheranis et Calvinistis ita est exosum, ut illud penitus rejiciant tanquam fastuosum ac superbiam redolens, doceantque hominem nihil vere mereri apud Deum : *Quia,* inquit Calvinus [1], *nihil ab homine erit quantumcumque perfecto, quod non sit aliqua macula inquinatum.* Contra quos sit

CONCLUSIO.

Bona justorum opera apud Deum sunt vere et proprie meritoria.

Est de fide.

PROB. 1. *Ex Scripturæ locis,* in quibus Deus dicitur bonis justorum operibus retribuere mercedem [2] : *Ego protector tuus sum, et merces tua magna nimis.* Et [3] : *Ne verearis usque ad mortem justificari, quia apud Dominum est merces bonorum operum.* Et [4] : *Unusquisque suam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Atqui merces refertur ad meritum; ergo opera justorum sunt vere meritoria.

PROB. 2. *Ex iis Scripturæ locis,* in quibus expresse habetur quod Deus reddet mercedem operibus meritoriis [5] : *Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum, et secundum intellectum peregrinationis suæ ;* id est secundum mensuram operum quæ egit ut peregrinus in terra [6]: *Ei autem qui operatur, merces non imputatur secun-*

[1] Lib. 3 *Instit.*, cap. 15.— [2] Gen. 15.— [3] Eccl. 15. — [4] 1 Cor. 15.
[5] Eccl. 15. — [6] Rom. 4.

dum gratiam, sed secundum debitum. Atqui merces reddita secundum debitum, arguit verum et proprium meritum. Ergo, etc.

PROB. 3. *Ex SS. Patribus.* Div. Cyprian. [1] ait : *Accipiunt merita nostra mercedem.*

D. Ambros. [2] de justo ait : *Scit sibi coronam bonorum repositam esse meritorum.*

D. Aug.[3] : *Nullane igitur sunt merita justorum ? sunt plane, quia justi sunt.* Et infra : *Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium vita æterna.* Et, serm. 18 *de Verbis Apost.*, ait : *Cum Deus coronat merita tua, nihil coronat nisi dona sua.*

PROB. 4. *Ex Conciliis:* Arausicano II, can. 18 : *Debetur merces bonis operibus, si fiant ; sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant.* Et Trid. [4] : *Si quis dixerit hominis justificati bona opera, ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita... anathema sit.*

PROB. 5. *Ratione Theologica.* Christus ex Symbolis nostræ fidei venturus est judicare vivos et mortuos ; atqui, si non sint merita, non potest judicare vivos et mortuos, juxta illud D. August. [5]: *Alioqui, si non sunt merita, quomodo judicabit Deus hunc mundum ?* Ergo.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1 CUM CALVINO. Omnia opera nostra sunt immunda ; ergo tantum abest, ut aliquid mercedis mereantur apud Deum, quin potius Dei indignationem provocent.

Prob. ant. Ex Isaiæ 64 : *Facti sumus ut immundus omnes nos; et quasi pannus menstruatæ universæ justitiæ nostræ.* Ergo omnia opera nostra sunt immunda.

RESP. *Dist. conseq.* In textu enim non est sermo de bonis justorum operibus, sed de fictis justitiis perfidorum Judæorum, nempe de sacrificiis expiatoriis, lotionibus ma-

[1] Lib. *de Unit. Eccles.*. — [2] Serm. 7 in Psalm. 118. — [3] Epist. 107. — [4] Sess 6, can. 32. — [5] Epist. 46.

nuum, et calicum, etc. nam, *intus pleni erant rapina et iniquitate,* ut ait Christus [1].

INST. 1. Lucæ 17 dicitur : *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, quia servi inutiles sumus;* ergo per opera nostra nihil meremur.

RESP. *Nego conseq.* Non enim debemus dicere nos servos inutiles esse, quod non mereamur, sed propter triplicem causam : 1° Quia si aliquid, quod ad vitam æternam utile sit, facimus, id per gratiam et adoptionem divinam facimus, unde si quam Deus mercedem pro opere bono nobis rependat : *Nihil,* ait D. August.[2], *aliud coronat, quam munera sua.* 2° Quia nostro obsequio nihil utilitatis Deo contulimus ; unde per observationem mandatorum, sumus utiles respectu nostri, inutiles vero respectu Dei, cui cum Psalmista [3] dicere debemus : *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* 3° Quia si tantum facimus id quod præceptum est, nihil singulare et ultra mercedem promissam consequemur, quod ultimum videtur spectare Christus, cum dicit : *Quod debuimus facere, fecimus.*

INST. 2. Ad meritum de condigno requiritur condignitas operis cum mercede; atqui ex Apost. [4] : *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Ergo, etc.

RESP. *Dist. min.* Non sunt condignæ, si spectentur in se, *conc.;* si spectentur prout sunt gratiæ informatæ, *nego min.* Sic enim sunt opera amicorum Dei : *Vos autem dixi amicos,* ait Christus [5].

INST. 3. Apostolus [6] dicit : *Gratia autem Dei vita æterna ;* ergo vita æterna non datur ut merces.

RESP. *Nego conseq.* Vita æterna dicitur et gratia et merces : gratia, quia principium meriti habemus ex gratia gratuito data ; merces vero, quia retribuitur bene operantibus per vires a gratia acceptas, ut tradit Conc. Arausica-

[1] Lucæ 11.— [2] Epist. 105.— [3] Psalm. 15.— [4] Rom. 8.— [5] Joan. 15. — [6] Rom. 6.

num : *Debetur merces bonis operibus, si fiant ; sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant.*

Inst. 4. Gloria est nostra hæreditas, Apostolo [1] dicente: *Si filii et hæredes, hæredes quidem Dei.* Atqui hæreditas confertur filiis absque ullo labore et merito. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Est hæreditas jure adoptionis ineunda, *conc.;* jure nativitatis, *nego maj.* Porro, conditiones adoptionis divinæ sunt observatio mandatorum [2] : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Ergo filius adoptivus non potest vitam ingredi, nisi observatis Dei mandatis.

Objicies 2. Merita nostra, si darentur, derogarent meritis Christi ; ergo non sunt admittenda.

Prob. ant. Si merita nostra essent necessaria, merita Christi essent insufficientia ; atqui hoc derogat meritis Christi ipsique injuriosum est. Ergo.

Resp. *Nego maj.* Merita enim nostra non sunt necessaria ut compleant aliquam meritorum Christi insufficientiam, quod dicere injuriosum est Christo, qui superabundanter pro nobis meruit et satisfecit ; sed ideo necessaria sunt, ut nobis applicentur merita Christi, quæ sunt verum et unicum meritorum nostrorum fundamentum, quod Christo valde gloriosum est.

Objicies 3. Si homo de condigno mereretur gloriam, justo deberetur ex justitia ; atqui gloria non debetur justo ex justitia. Ergo, etc.

Prob. min. Inter Deum et hominem nulla intercedit justitia ; ergo gloria justo non debetur ex justitia.

Resp. *Dist. ant.* Inter Deum et hominem nulla intercedit justitia stricte dicta, *conc.;* late dicta, *nego ant.* Justitia late dicta, est fidelitas in promissis ; porro, ex illa fidelitate Deus obligatur præmium bonis operibus promissum persolvere ; unde Div. Bernard. [3] præmium vitæ æternæ dicit esse, *Promissum quidem ex misericordia, sed tamen ex justitia persol-*

[1] Rom. 8. — [2] Matth. 19. — [3] Lib. *de Gratia et lib. Arbitr.*

ndum. Nempe ex justitia late dicta, non vero ex justitia ricte dicta et commutativa, quæ non potest esse inter Deum hominem : 1° quia meritum hominis fundatur in gratia ei ; 2° quia omnia bona nostra Dei sunt, qui sibi ea omnia ndicare potest.

INST. Repugnat Deum obligari erga hominem ex justitia iam late dicta, et ex fidelitate. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Nam obligari ex fidelitate in promissis, on est proprie Deum obligari alteri, sed potius est Deum bligari sibi ipsi: *Quia actio nostra,* inquit D. Thom., [1] *non ibet rationem meriti, nisi ex præsuppositione divinæ ordinanis, non sequitur quod Deus efficiatur simpliciter debitor nobis, d sibi ipsi, in quantum debitum est, ut sua ordinatio impleatur.*

ARTICULUS II.

DE CONDITIONIBUS AD MERITUM REQUISITIS.

Nota. Cum in merito adæquate sumpto, tria spectentur, empe : persona merens, opus meritorium, et persona præians, videndum est quænam conditiones ad meritum reuirantur ex triplici illo capite : ideo

CONCLUSIO I.

d meritum de condigno, duæ essentialiter requiruntur conditiones ex parte hominis merentis : prima, *quod sit justus ;* secunda, *quod sit viator.*

PROB. PRIMA PARS. 1. *Ex Scriptura* [2], ubi Christus dicit : *icut palmes non potest ferre fructum ex semetipso, nisi manserit vite ; sic nec vos, nisi in me* (per gratiam sanctificantem) *anseritis.* Ergo.

Hinc Conc. Trid. [3], inter conditiones ad merendum reuisitas, hanc ponit, ut qui merentur sint justificati et hristo tanquam viva membra inserti. *Cum enim,* inquit,

[1] 1, 2, quæst. 114, art. 1.— [2] Joann. 15.— [3] Sess. 6, cap. 16.

ille ipse Christus Jesus tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat; quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur, et sine qua nullo pacto grata, et meritoria esse possent, etc.

PROB. 2. *Ex SS. Patribus.* D. Aug. [1] : *Opus enim*, inquit, *quod qui fecerit vivet in eo*, id est meritorium de condigno, *non fit, nisi a justificato.* Et D. Prosper *ad capitula Gallorum*, cap. 6, ait : *Justificatus homo, id est ex impio pius factus, nullo præcedente bono merito, accipit donum quo medio acquirat et meritum.* Ergo ut homo mereri possit de condigno, debet informari dono gratiæ sanctificantis.

PROB. 3. *Ratione.* Homo extra gratiam sanctificantem, est Dei inimicus; atqui inimicus Dei non potest mereri vitam æternam, cum sit dignus morte æterna, quæ est incompossibilis cum vita æterna. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. 1. *Ex Scriptura.* Dicit Christus [2]: *Venit nox, quando nemo potest operari*; ubi per *noctem* intelligit mortem; hinc Apostolus monet Galatas ut operentur bonum, quandiu sunt in hac vita : *Cum tempus habemus, operemur bonum* [3].

PROB. 2. *Ex SS. Patribus*, Div. Cyprian. *ad Demetrium*, circa finem, ait : *Quando isthinc excessum fuerit, nullus jam pœnitentiæ locus est, hic vita aut amittitur, aut tenetur.*

D. Hieron. [4] ait : *Cum ista vita transierit, operandi tempus aufertur.*

D. Augustin. *in Enchiridio*, cap. 11 : *Nemo*, inquit, *speret, quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum promereri.*

Ratio a priori est voluntas Dei, qui hanc mortalem vitam constituit ad vitam æternam promerendam.

OBJICIES CONTRA PRIMAM PARTEM. Ad vitam æternam merendam sufficit mandatorum observatio, juxta illud [5] : *Si*

[1] Lib. *de Spiritu et Littera.* — [2] Joan. 9. — [3] Galat. 6. — [4] Expos. Epist. ad Galat. 6. — [5] Matth. 19.

s ad vitam ingredi, serva mandata. Atqui potest quis extra
itum justitiæ servare mandata. Ergo.
Resp. *Nego min.* Nam primum mandatum est de amore
aritatis, vi cujus homo justus fit, si nondum sit justus;
t enim ultima ad justitiam formalem dispositio; ergo
mo injustus potest omnia servare mandata.
Objicies 2. Homo potest mereri apud hominem, etiamsi
ejus inimicus; ergo et apud Deum.
Resp. *Nego conseq.* Disparitas est, quod homo solum opus
hibitum considerat, quod potest ipsi esse gratum, licet
erans sit ipsi inimicus: at vero Deus non opus solum,
l et operantem respicit, a quo non potest elici opus Deo
atum, nisi et ipse sit Deo gratus et amicus; etenim[1]:
na iniquorum non probat Altissimus.

CONCLUSIO II.

l meritum de condigno *tres necessario requiruntur conditiones ex parte actus* : prima, *quod sit liber a necessitate* ; secunda, *quod sit bonus et honestus;* tertia, *quod sit supernaturalis, et quoad entitatem, et quoad modum.*

Prima pars fuse probata est in tractatu *de Deo Creae*[2].
Prob. secunda pars. Nempe quod actus, ut sit meritous, debeat esse bonus et honestus. *Prob.* inquam, ex
riptura quæ non aliis operibus, quam bonis et honestis
buit rationem meriti apud Deum. 2 Petri 1 : *Satagite ut
r vestra bona opera certam vestram vocationem et electionem
iatis.* Et 1 Joann. 5 : *Procedent, qui bona fecerunt, in rerectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem
licii.* Hinc Augustinus[3] ait : *Quæ mala sunt non coronat
us.*

[1] Eccl. 34.— [2] Diss. 3, cap. 3, quæst. 3.— [3] Lib. *de Gratia et lib. bitr.*, cap. 6.

Ratio est, quia actus meritorius debet esse præmio, hoc est, laude et gloria dignus; atqui tale est solum opus bonum. Ergo.

PROB. TERTIA PARS. Nimirum, quod actus meritorius debeat esse supernaturalis in entitate. *Prob.,* inquam: actus supernaturalis *in entitate,* est is qui elicitur ex actualis gratiæ auxilio; atqui ut actus sit meritorius, debet elici ex actualis gratiæ auxilio, ut fuse probavimus contra Pelagianos. Ergo.

Ratio est, quia actus meritorius debet esse ejusdem ordinis cum præmio, siquidem debet habere aliquam æqualitatem proportionis cum illo; atqui præmium est supernaturale, nimirum perfecta Dei possessio per visionem intuitivam et amorem sensitivum. Ergo.

PROB. QUARTA PARS. Nimirum, quod actus meritorius debeat esse supernaturalis quoad modum. *Prob.,* inquam: actus supernaturalis quoad modum, est is qui elicitur ex imperio charitatis; atqui ut actus sit meritorius, debet elici ex imperio charitatis. Ergo, etc.

Prob. min. 1. Ex Scriptura[1], ubi Apostolus nos hortatur: *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid quid facitis, omnia in Dei gloriam facite;* ergo necessarium est ad merendum, ut actus imperetur a charitate. Unde D. August. de charitate loquens, ait[2]: *Hoc amore opus est, ut bonum beatificum sit,* id est meritorium beatitudinis.

Prob. min. 2. Ex D. Th.[3] qui dicit : *Meritum vitæ æternæ primo pertinet ad charitatem; ad alias autem virtutes secundario, secundum quod earum actus a charitate imperantur.* Et ad 3um ait : *Fidei actus non est meritorius, nisi fides per dilectionem operetur.*

Prob. min. 3. Quia communis ratio meriti postulat, ut opus fiat in obsequium præmiantis; atqui nihil fit in ob-

[1] Cor. 10.— [2] Lib. 4 *contra Julianum*, cap. 3. — [3] 1, 2, quæst. 114, art. 4.

equium Dei præmiantis, nisi fiat, aut saltem imperetur a haritate. Ergo.

OBJICIES CONTRA QUARTAM PARTEM. In variis Scripturæ cis, actibus virtutum a charitate distinctarum beatitudo terna promittitur, nulla facta mentione illorum relaonis ad Deum; ergo, ut illi actus meritorii sint, non reuiritur ut imperentur a charitate.

RESP. *Nego conseq.* Licet enim Scriptura non faciat menionem expressam relationis actuum illorum ad Deum, llam tamen sufficienter supponit, ex hoc quod in aliis lois eam exigat ut conditionem necessariam ad merendam eatitudinem, sicut supponit statum gratiæ necessarium sse, licet illius mentionem expressam tunc non faciat.

INST. 1. Ad meritum condignum sufficit, quod opus, ex e et ex circumstantiis bonum, elicitum sit ab homine usto; ergo non requiritur ut sit imperatum a charitate.

RESP. *Nego ant.* Quia actus, quantumvis ex se et ex cirumstantiis bonus, et ab homine justo elicitus, est inormis absque hac virtuali ad Deum ordinatione per haritatem facta; ergo est insufficiens ad meritum beatiidinis. *Actus patientiæ et fortitudinis*, ait D. Thom. cit., *non t meritorius nisi aliquis ex charitate hæc operetur.*

INST. 2. Conc. Trid., sess. 6. can. 16, ad meritum requiit tantum, ut opera sint bona, et fiant a justo per auxium gratiæ. Ergo.

RESP. *Nego ant.*[1] Nam insuper requirit Concilium ut opera

[1] * Sententia contraria est etiam probabilis, et hanc propugnant plures m Vasquez, in S. Thom., 1, 2, disp 117, cap. 2. Communior tamen detur sententia auctoris; sed, ait S. Liguor. in opusc. *Moral.*, lib. 2, t, 3, num. 44, ad implendum præceptum Apost.: *Sive manducatis*, etc. bemus saltem mane generaliter offerre Deo omnes actus nostros, salm intentione virtuali omnia faciendi in gloriam Dei. Hoc modo, omnis tus etiam indifferens in specie fit bonus, et virtuosus in individuo, ac oinde meritorius; alias, inquit, esset importabile onus, et res sexcentis nplexa scrupulis. *

in Deo sint facta; atqui non sunt proprie in Deo facta, nisi ad Deum tanquam finem supernaturalem actualiter, aut virtualiter referantur per affectum dilectionis. Ergo, etc. Unde Concilium addit : *Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius.*

Objicies 2. D. Th. [1] ait: *Non potest esse aliquis actus a deliberata voluntate procedens, in habente gratiam, qui non sit meritorius.* Ergo, etc.

Resp. Fateor, sed hanc sententiam, quam tenuit cum scriberet in Sententias, mutavit in sua Summa, ex qua genuina mens D. Thomæ colligenda est, cum sit ultimum opus ab eo conscriptum.

CONCLUSIO III.

Ad meritum de condigno, *requiritur ex parte Dei repromissio mercedis.*

Prob. 1. *Ex Scriptura* Jac. 1. dicitur: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ quam repromisit Deus diligentibus se.* Unde Apostolus vitam æternam vocat promissionem. Hebr. 6 : *Fide et patientia hæreditabunt promissiones.* Et [2] *Ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.*

Prob. 2. *Ex Conc. Trid.*, sess. 6, can. 16. *Bene operantibus usque in finem,* inquit, *et in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, et tanquam gratia filiis Dei per Jesum Christum misericorditer promissa, et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda.*

Prob. 3. *Ratione.* Meritum de condigno non solum dicit condignitatem operis, sed etiam obligationem in Deo remunerandi; atqui Deus, qui est supremus omnium Dominus, non potest nobis debitor fieri, nisi intercedat promissio quædam et pactum ex parte ipsius, quo se obliget

[1] In 2, dist. 40, quæst. 1, art. 5. — [2] Cap. 10.

d nobis reddendum præmium pro hoc vel illo opere bono. ;rgo, etc. Hinc Div. August. [1] ait : *Debitorem Dominus ipse ; fecit, non accipiendo, sed promittendo : non ei dicitur : redde uod accepisti, sed redde quod promisisti.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Ut homo mereatur apud hominem non est ecessaria promissio ; ergo nec ut mereatur apud Deum.

RESP. *Nego ant.* Nam, etiam inter homines, non potest se meritum ex justitia sine aliquo pacto vel expresso, el tacito.

Prob. ant. Qui alterius, videntis aut volentis, vineam olit, mercedem ex justitia meretur apud dominum, qui ı judicio compellitur ad debitum pretium solvendum, uamvis pactio de tali mercede non intercesserit. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Quamvis pactio expressa de tali mercede on intercesserit, *conc.;* pactio tacita, *nego ant.* Qui enim idet aliquem, alias non obligatum, laborare in suam utitatem sub spe lucri consequendi, tacite consentit se obliare ad tale pretium solvendum, et ad id compellitur in idicio.

INST. Ut peccatum mereatur pœnam æternam, non necsse est ut interveniat aliqua pactio; ergo ut bonum aliuod opus mereatur vitam æternam, non necesse est ut iterveniat Dei promissio.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod homo per peccaım seipsum debitorem pœnæ apud Deum constituat, ad uod non requiritur pactio ; e contra homo per meritum e condigno Deum sibi debitorem facit ; Deus autem non otest fieri debitor respectu creaturæ absque libera et graiita sua promissione, ut probatum est.

OBJICIES 2. Ex nostra doctrina sequitur plures justos non otuisse mereri vitam æternam; falsum conseq. Ergo.

[1] In Psalm. 83.

Prob. seq. maj. Promissio non obligat, nisi fuerit acceptata. Ergo, etc.

Prob. min. Ut acceptetur promissio, debet esse cognita ei qui operatur; atqui plurimis justis incognita fuit promissio Dei de mercede reddenda. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Ut acceptetur promissio, debet esse cognita confuse, *conc.;* distincte, *nego maj.* Porro, nullus est justus sine fide in Deum remuneratorem, juxta illud Apostoli [1] : *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, et quod inquirentibus se remunerator sit.* Sed qui credit in Deum remuneratorem, habet confusam saltem cognitionem vitæ æternæ, quam repromisit Deus diligentibus se; ergo talem promissionem acceptat saltem virtualiter et interpretative; quia unusquisque censetur velle operibus suis acquirere, quidquid potest illis acquiri.

QUÆRES : *Quænam conditiones requiruntur ad meritum de congruo?*

RESP. Requiritur *ex parte merentis,* ut sit viator, non vero requiritur ut sit justus, ut per se et ex dictis patet.

Ex parte actus, requiritur : 1° ut sit liber; 2° ut sit bonus; 3° ut sit supernaturalis quoad entitatem, id est, ut eliciatur per vires a gratia actuali acceptas; nihil enim possumus operari in ordine ad salutem per solas naturæ vires, ut definitum est in Conc. Arausicano II, et Tridentino.

Ex parte Dei, non requiritur Dei promissio de danda mercede; nam tale pactum non est necessarium ad hoc, ut bonum opus habeat aliquam congruitatem cum præmio: hinc plura sunt quæ homo meretur de congruo, puta donum perseverantiæ, quæ tamen Deus non promisit dare merentibus.

[1] Hebr. 11.

ARTICULUS III.

DE OBJECTO MERITI.

Duo sunt quæ cadunt sub meritum, gratia nimi-
;loria.

spectat ad gloriam, *certum est*, ex dictis articulo
ıominem justum posse per bona opera mereri de
o gloriam æternam et gloriæ æternæ augmentum,
ivit Conc. Trid.[1], his verbis : *Si quis dixerit hominis
bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona
tificati merita, aut ipsum justificatum bonis operibus,
o per Dei gratiam et Jesu Christi meritum, cujus vivum
ı est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam
, et ipsius vitæ æternæ, si tamen in gratia decesserit,
onem atque etiam gloriæ augmentum, anathema sit.*

spectat ad gratiam,

n est 1° hominem nullatenus, nequidem de con-
osse mereri primam gratiam actualem, ut fide
tum ex dictis contra Pelagianos, tum ex Concil.
qui *declarat ipsius justificationis exordium in adultis a
Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc
'us vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vo-*
:tc. Ratio est, quia omne meritum supponit ipsum
ıctualis auxilium, ex pura misericordia nobis a Deo
ım ; hinc illud axioma Theologicum : *Principium
m cadit sub meritum.*

m est 2° hominem adultum, qui justificatur, non
de condigno primam gratiam sanctificantem : alias
on justificaretur gratis, cum mereretur causam
m suæ justificationis, quod repugnat Apostolo [3]
: *Justificati gratis per gratiam ipsius;* et Conc. Trid. [4],
:plicans laudata Apostoli verba, sic ait : *Gratis autem*

6, can. 32. — [2] Sess. 6, cap. 5. — [3] Rom. 3. — [4] Sess. 6,

justificari ideo dicimur, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur, merito nempe de condigno.

Certum est 3° hominem adultum mereri *de condigno* augmentum gratiæ sanctificantis, prout definivit Conc. Trid. sess. 6, can. 32, supra laudato; ratio est, quia ibi nostræ conditiones ad meritum de condigno desiderantur, [illegible] enim promissio divina [1] : *Justorum autem semita, quasi* [illegible] *splendet, procedit et crescit usque ad perfectum diem.*

Certum est 4° hominem mereri posse *de congruo* primam gratiam sanctificantem, et quidem infallibiliter per contritionem perfectam, ut tradit Div. Augustin. [2], dicens : *Sed nec ipsa remissio peccatorum, quæ scilicet cum prima gratia conjuncta est, sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat : neque enim nullum meritum est fidei.*

Ratio est, quia ad meritum *de congruo* sufficit ut actus sit liber, bonus, supernaturalis, ab homine viatore elicitus; atqui talis est contritio perfecta, et dilectio Dei super omnia, quæ est ultima ad justificationem dispositio.

Tria igitur restant hic resolvenda : 1° utrum justus possit mereri reparationem post lapsum; 2° utrum possit mereri gratiam perseverantiæ finalis; 3° utrum possit mereri gratiam alteri; pro quibus solvendis, sit

CONCLUSIO I.

Justus non potest mereri de condigno reparationem suam post lapsum futurum, sed tantum de congruo fallibili.

PROB. PRIMA PARS. *Ex Ezech.* 18 : *Si justus averterit se a justitia sua, et fecerit iniquitatem, omnes justitiæ, quas fecerat, non recordabuntur.* Atqui maxime recordarentur, si Deus intuitu illorum operum conferret ex justitia homini reparationem post lapsum. Ergo.

PROB. 2. *Ratione.* Quia ad meritum condignum requi-

[1] Prov. 4. — [2] Epist. 105.

ritur Dei promissio; atqui nullibi Deus promisit justo reparationem post lapsum. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Justi petunt reparationem suam, si contingat eos a gratia excidere [1] : *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Atqui frustra id peterent, nisi posset mereri de congruo, et impetrari. Ergo.

DICES CONTRA PRIMAM PARTEM : Regi Josaphat dictum est [2] : *Impio præbes auxilium... et idcirco iram quidem Domini mereberis, sed bona opera inventa sunt in te*. Ergo Josaphat meruit reparationem suam post lapsum.

RESP. *Nego conseq*. Tum quia non est sermo de merito reparationis post lapsum, sed de evasione pœnarum temporalium, quas Deus non infligit propter bona opera præcedentia; tum quia Josaphat jam justificatus erat per seriam pœnitentiam; unde cum dixisset Propheta : *Sed bona opera inventa sunt in te*, addit : *eo quod præparaveris cor tuum, ut requireres Dominum Deum patrum tuorum*. De eo quippe refertur cap. præcedenti, quod, cum esset in conflictu, *clamavit ad Dominum, et auxiliatus est ei*.

INST. Hebr. 6 dicitur : *Non est injustus Deus ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis Sanctis et ministratis*. Ergo Deus promisit justis reparationem post lapsum.

RESP. *Nego conseq*. Non enim ibi loquitur Apostolus de operibus per peccatum mortificatis, sed de operibus vivis, quæ justi faciebant ad solatium fidelium in persecutione, ut constat ex illis verbis : *et ministratis*. Vel loquitur de operibus alias quidem mortificatis, sed jam vivificatis mediante pœnitentia sufficienti ad remissionem peccatorum et reparationem gratiæ sanctificantis.

DICES CONTRA SECUNDAM PARTEM : D. Th. [3] ait : *Nullus potest sibi mereri reparationem post lapsum futurum, neque merito condigni, neque merito congrui*; ergo nequidem de congruo potest mereri reparationem post lapsum.

[1] Psalm. 70. — [2] 2 *Paralip.*, cap. 19. — [3] 1, 2, quæst. 114, art. 7.

RESP. *Nego conseq.* Nullus potest mereri reparationem post lapsum, de congruo infallibili, *conc.;* de congruo fallibili, *nego conseq.* Ad meritum congruum infallibile requiritur promissio divina, ut dictum est, quæ cum hic non reperiatur, ideo non potest justus reparationem post lapsum mereri de congruo infallibili, de quo intelligendus est D. Thomas, qui [1] docet Religiosum, qui peccat non ex contemptu, sed vel infirmitate, vel ignorantia, facilius a peccato resurgere, scilicet ob bona opera, quæ justus fecit.

CONCLUSIO II.

Justus, secundum viam ordinariam, non potest de condigno mereri gratiam perseverantiæ finalis ; potest tamen de congruo fallibili.

PROB. PRIMA PARS. Ad meritum de condigno requiritur promissio aliquid justorum operibus retribuendi tanquam mercedem ; atqui nulla in Scripturis reperitur Dei promissio retribuendi justorum operibus perseverantiam finalem tanquam mercedem ; imo monentur justi, ut cum timore et tremore suam salutem operentur[2]: *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* Rom. 11: *Tu autem fide sta : noli altum sapere, sed time.* Ergo est incerta perseverantia ; ergo nulla est Dei promissio illam justorum operibus retribuendi per modum mercedis.

Hinc Concil. Trident. [3] definit: *Si quis magnum illud perseverantiæ donum se certo habiturum absoluta et infallibili certitudine dixerit, nisi hoc speciali revelatione didicerit, anathema sit.* Præterea [4], referens omnia, quæ *vere*, id est, de condigno meremur, non meminit perseverantiæ. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Ex D. Aug. [5] dicente : *Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest.* Atqui suppliciter emereri, est mereri de congruo. Ergo, etc. Unde cap. 17, ait : *Restat in his bonis usque in finem perseverantia, quæ frustra quotidie a*

[1] 2, 2, quæst. 186, art. 10. — [2] 1 Cor. 10. — [3] Sess. 6, can. 6. — [4] Can. 32. — [5] Lib. *de Dono perseverantiæ*, cap. 6.

Deo poscitur, si non eam Dominus per gratiam suam in illo, cujus orationem exaudit, operatur.

Ratio est, quia valde congruum est, ut amicus concedat amico suo conservationem amicitiæ suæ, quando illam ferventer petit; ergo valde congruum est, ut Deus justo ferventer et perseveranter roganti, concedat perseverantiæ donum : *Quod a se posci imperavit, quando imperavit, ut ei Sancti ejus dicant orantes* : ne inferas nos in tentationem. Ita D. Aug., cap. 6.

Objicies contra primam partem : Christus promisit Patrem daturum orantibus quidquid petierint in nomine suo, Joan. 26 : *Amen, dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Atqui justi petunt perseverantiam in nomine Christi, id est, per merita Christi. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Christus promisit Patrem orantibus daturum per modum doni gratuiti, quidquid petierint in nomine suo, *conc.*; per modum mercedis, *nego maj.* Quidquid precibus conceditur, habet rationem gratiæ, non mercedis; ergo non meretur de condigno, sed orando impetratur, et suppliciter emeretur.

Inst. 1. Qui meretur majus, mereri potest minus; atqui justus de condigno meretur gloriam, quæ est quid majus perseverantia. Ergo.

Resp. *Dist. maj.* Si cætera sint paria, *conc.*; si non sint paria, *nego maj.* Porro, in facta hypothesi cætera sunt paria; nam Deus promisit perseverantibus gloriam per modum mercedis [1] : *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Non sic autem promisit perseverantiam orantibus.

Inst. 2. Conc. Trid. [2] definit : *Si quis dixerit justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Atqui hoc esset falsum, nisi justificatus posset donum perseverantiæ mereri de

[1] Matth. 10. — [2] Sess. 7, can. 33.

condigno; ergo Concilium supponit hoc donum cadere sub meritum condignum.

Prob. min. Si justus non posset donum perseverantiæ mereri de condigno, illud non esset in ejus potestate, etiam cum auxilio qualicumque. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Nam ut donum perseverantiæ sit in justi potestate, sufficit quod possit illud mereri de congruo. Fatemur ergo justum per concursum gratiæ adjuvantis posse crescere in gratia, et merito et novas semper vires contra peccatum acquirere, et Deum movere per suam fidelem cooperationem ad novas semper gratias ei largiendas, et specialem protectionem, ne ab accepta justitia decidat, vel si deciderit, ut resurgat citius, et tandem perseveret finaliter, et in gratia moriatur; sed hæc protectio est specialis Dei favor, qui non cadit sub meritum de condigno; ita ut Deus ex justitia non teneatur hanc illi præstare, sed tantum ex congruitate, decentia et pietate sua.

CONCLUSIO III.

Justus non potest alteri mereri primam gratiam de condigno, sed de congruo fallibili tantum.

PROB. PRIMA PARS. 1. *Ex Scriptura*, quæ promittit Deum nobis daturum quidquid in nomine Christi petierimus: *Amen, amen, dico vobis : si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Non autem sic promisit dare aliis, si quid in eorum favorem petierimus. Unde D. Aug. [1] explicans verba laudata : *Ita sane intelligendum est quod ait :* Dabit vobis, *ut ea benef. ia significata sciantur his verbis, quæ ad eos qui petunt proprie pertinent : exaudiuntur quippe omnes Sancti pro seipsis, non autem pro omnibus exaudiuntur, vel amicis, vel inimicis suis, vel quibuslibet aliis; quia non utcumque dictum est* dabit, *sed* dabit vobis.

PROB. 2. *Ex Div. Chrysost.* [2], qui docet neminem proprie

[1] Tract 102 in Joan. — [2] Hom. 12 ad populum.

mereri alteri, sed sibi : *Utinam*, inquit, *possibile esset me pro vobis laborantem omnibus recte agere, sed non licet hoc...; ex propriis operibus punimur et salvamur.*

Ratio est, quia nullibi Deus promisit justum pro altero gratiam meriturum; hæc tamen promissio necessaria est ad meritum de condigno. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. *Ex Scriptura*, quæ nos hortatur ut oremus pro invicem ut salvemur, Jacobi 5 : *Orate pro invicem, ut salvemini.* Hinc Deus iratus amicis Job, eos remittit ad illum, ut pro ipsis oret et impetret veniam peccati eorum [1] : *Ite ad servum meum Job*, inquit Deus, *et offerte holocaustum pro vobis : Job autem servus meus orabit pro vobis : faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia.* Et D. Aug. [2] ait : *Sic ergo exauditus est S. Stephanus, ut ejus orationibus deleretur peccatum quod commiserat Saulus.* Et serm. 2 : *Si martyr Stephanus non sic orasset, Ecclesia Paulum hodie non haberet.*

Ratio est, quia congruum videtur, ut amicus ab amico gratiam alteri enixe et perseveranter postulans, illam obtineat.

Porro, gratia sanctificans, quam justus alteri meretur, non ei confertur immediate vi talis meriti, sed per media ordinaria, v. g., per actum contritionis perfectæ, quem alter elicuerit, per sacramenta quæ susceperit. Ergo, etc.

Hæc itaque per Dei gratiam, de gratia ipsa scripta, Sanctæ Romanæ Sedis judicio subjecta volo : instrui paratus, si qua in re sum falsus ; corrigi, si qua lapsus ; reduci, si qua devius ; sic me Deus adjuvet, ac gratiæ suæ donis cumulet in terris, ut cum ipso regnare merear in cœlis.

[1] Job 42. — [2] Serm. 1 *de Sanctis.*

TRACTATUS

DE

SACRAMENTIS IN GENERE [1].

Nota. Agemus hic septem capitibus : 1° de essentia; 2° de existentia; 3° de materia et forma; 4° de ministro; 5° de subjecto; 6° de effectibus; 7° de cæremoniis Sacramentorum.

CAPUT I.

DE ESSENTIA SACRAMENTORUM.

Nota 1. Hæc vox *Sacramentum* varie accipitur a sacris Scriptoribus : 1° pro arcano, quod veluti res sacra reverenter servatur; sic Tobias ait [2] : *Sacramentum regis abscondere bonum est;* — 2° pro juramento, quasi res pro qua juratur, Dei testimonio consecretur; — 3° pro sacro Mysterio, sic Apost.[3] vocat incarnationem *magnum pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne;* — 4° pro signo, quod nos Deo sacrat atque sanctificat : in hac ultima usurpatione accipimus istud nomen, *Sacramentum.*

Nota 2. Recole ex Logica, signum esse, *id quod prius cognitum, ducit nos in cognitionem alterius.*

* [1] Auctor noster omnia quæ de Sacramentis in genere inquisivit, sub unico tractatu, et unumquodque Sacramentum sub unica propria dissertatione conclusit; nos vero, præter tractatum *de Sacramentis in genere,* satius duximus tot esse debere tractatus quot sunt Sacramenta.*

[2] Tob. 12, vers. 7. — [3] 1 ad Tim. 3, vers. 26.

Dividitur 1. Ratione suæ causæ in *naturale,* quod ex tura sua significat id quod significat; sic fumus est si- um naturale ignis; et *arbitrarium,* quod ex instituto so- n significat id quod significat; sic hedera appensa est ;num arbitrarium vini venalis.

Dividitur 2. Ratione suæ virtutis in *speculativum,* quod n facit id quod significat; et *practicum,* quod facit id quod ;nificat, ut Sacramenta respectu gratiæ.

Dividitur 3. Ratione rei significatæ in *rememorativum,* iod significat rem præteritam; sic trophæum significat ctoriam; *demonstrativum,* quod significat rem præsentem; : hedera significat vinum venale; et *prognosticum,* quod ;nificat rem futuram, ut iris pluviam.

Porro, triplex illa significatio in Sacramentis novæ Legis peritur, ut docet D. Thom.[1]: *Sacramentum,* inquit, *est mum rememorativum ejus quod præcessit, scilicet Passionis hristi,* quæ sanctitatis causa est; et *demonstrativum ejus, od in nobis efficitur per Christi Passionem, scilicet gratiæ,* iam operatur; et *prognosticum, id est prænuntiativum fu- ræ gloriæ,* quæ est effectus gratiæ. His notatis,

QUÆRES: *Quid sit Sacramentum?*

RESP. Sacramentum generice sumptum recte definitur: *gnum sensibile, sacrum, a Deo permanenter institutum ad si- ificandam et conferendam gratiam.*

Dicitur 1° *Signum,* pro genere; quia per id convenit cum eteris cæremoniis rem sacram significantibus, qualia sunt cramentalia.

Dicitur 2° *Sensibile,* hoc est aliquo sensu perceptibile, ve immediate et per se, ut aqua in Baptismo; sive me- ate et per aliud, ut contritio per externam manifestatio- em, Corpus Christi per species consecratas. Hæc conditio t ita necessaria, ut Div. Aug.[2] asserat in nullum nomen ligionis, seu verum seu falsum, coagulari homines pos-

[1] 3 part., quæst. 60, art. 3. — [2] Lib. 19 *contra Faustum,* cap. 11.

sunt, nisi aliquo signaculorum aut Sacramentorum visibilium consortio colligentur.

Dicitur 3° *Rei sacræ*, id est rei quæ ad cultum Dei ordinetur, atque subjectum sacret, seu initiet, ac sanctificet, sanctitate sibi propria; per quod verum Sacramentum a quocumque alio signo sacro, hominem non sanctificante, distinguitur.

Hujus conditionis defectu, *lignum vitæ* in statu innocentiæ, *transitus maris Rubri*, *manna*, *serpens æneus*, non erant Sacramenta, quia, licet significarent gratiam nobis per Christum conferendam, non tamen referebantur ad cultum Dei, nec subjectum sanctificabant, sed usus eorum erat mere profanus.

Dicitur 4° *A Deo institutum*; quia solus Deus, sicuti est religionis et gratiæ auctor, ita solus potest esse Sacramentorum institutor. Hinc quæcumque sunt institutionis Ecclesiasticæ, ut aqua benedicta, signum Crucis, etc., non sunt Sacramenta.

Dicitur 5° *Permanenter*; quamdiu scilicet manet eadem lex, idemque Ecclesiæ status. Hinc Sacramenta antiquæ Legis, nonnisi cum illa ceciderunt.

Hujus conditionis defectu, *lotio pedum*, *insufflatio Christi in Apostolos*, non fuerunt vera Sacramenta, cum stabiliter non fuerint instituta, ut constat auctoritate Ecclesiæ, quæ est optima Scripturæ interpres.

Dicitur 6° *Ad significandam gratiam*, nempe sanctificantem, sive futuram et per Christi passionem dandam, ut Sacramenta vetera; sive præsentem et actu per illa *ex opere operato* collatam, ut Sacramenta novæ Legis; et quidem *primario*, non *secundario*; unde sacrificium qua tale non est Sacramentum, quia primario et immediate non ordinatur ad sanctificandum suscipientem, sed ad testandum supremum Dei in res omnes dominium.

Dicitur 7° *Ad conferendam gratiam*, et sanctitatem sive interiorem, ut Sacramenta novæ Legis, sive exteriorem et

ire legalem, ut Sacramenta veteris Legis; unde omnia acramenta sunt essentialiter signa practica et operativa icujus sanctitatis, sive interioris, sive exterioris.

Gratia *interior* est gratia sanctificans, per quam anima terius renovatur, efficiturque justa et Deo grata.

Gratia *exterior* et *legalis* est consecratio et mundities quædam exterior, qua quis fit aptus ad certa religionis officia peunda; v. gr., qui per lepram, aut contactum cadaeris immundus fuerat, legali ritu sanctificabatur, sed nctitate exteriori, quæ ab Apostolo [1] dicitur *justitia carnis*, quia ritus illi valebant tantum ad munditiam corporam et externam, quam Lex exigebat, ut quis aptus esset crificiis offerendis.

Resolves ex dictis: Sacramenta veteris et novæ Legis definiri posse per differentias specificas, hoc modo :

Sacramentum veteris Legis est *signum sensibile, sacrum, a Deo permanenter institutum ad significandam gratiam interiorem per Passionem Christi dandam, et conferendam exteriorem et legalem.*

Sacramentum novæ Legis est *signum sensibile, sacrum, a Christo Domino permanenter institutum ad significandam et producendam per se et ex opere operato gratiam interiorem.*

* *Nota* 1. In omnibus Sacramentis tria distinguuntur, nempe : Sacramentum tantum, res tantum, et Sacramentum et res. *Sacramentum* tantum est illud quod significat; *Res* tantum, est illud quod significatur; *Sacramentum et res* simul est illud quod significatur ab uno, et significat aliud; v. g. in venerabili sacramento Eucharistiæ, *Sacramentum tantum* sunt species consecratæ, quæ significant animæ refectionem; *Res* tantum est ipsa refectio; *Sacramentum et res* simul est corpus Christi quod significatur a speciebus et gratiam significat [2].

* *Nota* 2. Cum Sacramenta sint juris positivi, non valet

[1] Hebr. 9, vers. 10. — [2] S. Liguor., lib. 6, num. 119.

argumentum a simili, sed quærenda est voluntas Christi instituentis. Porro, unumquodque Sacramentum est sui generis, ut ita dicam, licet omnibus illis plura sint communia. Aliud enim in aqua, aliud in oleo, aliud in pane et vino, aliud in contractu conficitur. — Item alia *characteristica* dicuntur, quia characterem imprimunt, alia non; alia *mortuorum* nominantur quia primam gratiam sanctificantem primario conferunt; alia *vivorum* nuncupantur, quia eamdem gratiam supponunt.—Item omnia alia Sacramenta dicuntur *transeuntia*, quia tum solum sunt Sacramenta cum conficiuntur et applicantur, Eucharistia vero dicitur Sacramentum *permanens*, quia consistit in re permanente.— Item alia sunt necessaria necessitate *medii* ad salutem, saltem in voto implicito; alia vero tantum necessitate *præcepti*. *

CAPUT II.

DE EXISTENTIA SACRAMENTORUM.

Nota. Cum genus humanum in quadruplici statu considerari possit, nempe : 1° *in statu innocentiæ*, a creatione scilicet Adami usque ad ejus lapsum ; 2° *in statu naturæ*, a lapsu Adami usque ad Moysen, sic dicto, quia in eo homines nulla lege positiva, sed solo ductu legis naturæ insonantis in corde, ducebantur ad Deum tanquam ad finem supernaturalem; 3° *in statu Legis scriptæ*, a Moyse (per quem Deus hominibus dedit leges positivas, per quas in moribus, in sacrificiis et in judiciis regulabantur) usque ad Christum; 4° *in statu Legis Evangelicæ*, a Christo usque ad finem mundi : ideo quæritur utrum instituta fuerint Sacramenta in quadruplici illo naturæ humanæ statu; ad quod dirimendum, sit

CONCLUSIO I.

An de facto extiterint in brevissimo innocentiæ statu Sacramenta; an aliqua futura fuissent, si diutius perseverasset, nemo potest certo definire.

PROB. CONCLUSIO, quia de his rebus, quæ ab uno Dei instituentis arbitrio pendent, nihil certo statui potest, silente Scriptura et traditione; atqui de Sacramentis in statu innocentiæ institutis, aut instituendis si diutius perseverasset, altum est in Scripturis et traditione silentium. Ergo, etc.

DICES : Matrimonium Adami cum Eva institutum fuit in statu innocentiæ; atqui illud Matrimonium ex Apostol. et August. [1] fuit Sacramentum. Ergo, etc.

RESP. *Dist. min.* Fuit Sacramentum improprie et late dictum, quatenus nempe futuram significabat unionem Christi cum Ecclesia, *conc. min.;* fuit Sacramentum proprie et stricte dictum, hoc est, fuit signum sacrans suscipientes, *nego min.*

Itaque illud primum matrimonium fuit tantum institutum ad officium naturæ, hoc est ad propagandum genus humanum, et illud subinde Christus in lege nova ad dignitatem Sacramenti evexit.

INST. Posteri Adami, si perseverasset in eis status innocentiæ, veram Ecclesiam constituissent; atqui vera Ecclesia non potest subsistere absque Sacramentis, juxta illud D. Aug. : *In nullum Religionis nomen coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, aut Sacramentorum visibilium consortio colligentur.* Ergo habuissent vera Sacramenta.

RESP. *Nego min.* Illa enim Ecclesia potuisset subsistere visibilis per sacrificia, quæ designare videtur D. Aug. hac voce, *signaculorum*, quam huic voci, *Sacramentorum*, præmittit sub disjunctione.

[1] Ephes. 5, vers. 31. August., Lib. 1 *de Nupt. et Concup.*, cap. 21.

CONCLUSIO II.

In lege naturæ extitit verum Sacramentum ad peccatum originale delendum.

Prob. Ex D. Aug. [1] dicente : *Nec ideo tamen credendum est ante datam Circumcisionem famulos Dei (quandoquidem illis inerat mediatoris fides in carne venturi), nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid esset, ex aliqua necessaria causa, Scriptura Sacra latere voluerit.*

Ratio petitur ex sincera Dei voluntate omnes homines salvandi, quæ exigit ut Deus in lege naturæ saluti parvulorum consuluerit per aliquod remedium ad deletionem peccati originalis ordinatum.

Quæres : *Quodnam fuerit illud remedium?*

Resp. Cum de ea re sileant Scriptura et traditio, non potest in individuo determinari; probabilius tamen est illud remedium positum fuisse in fide Christi venturi aliquo actu exteriori manifestata; ratio est quia sine fide in Christum mediatorem nulla est speranda salus : *non est* enim *aliud sub cœlo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.*

CONCLUSIO III.

Aliqua fuerunt in lege Mosaica Sacramenta.

Prob. Quia multi ea in lege fuerunt ritus, multæ cæremoniæ stabiles ac fixæ, quæ legalem et externam conferebant sanctitatem, internam vero per Christum dandam figurabant; talis fuit Circumcisio, talis Agnus paschalis, tales Pontificum et Sacerdotum consecrationes, populi Judaici expiationes et purificationes, etc. Id manifeste supponunt Concilia et Patres comparantes Sacramenta legis veteris cum Sacramentis nostris [2].

[1] Lib. 5 *contra Julian.*, cap. 11. — [2] Conc. Trid., sess. 7, can. 2; Div. Thom., in 4, dist. 1, quæst. 1, art 2.

CONCLUSIO IV.

ı nova Lege existunt septem Sacramenta, nec plura, nec pau-ciora; scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, etc.

Hæc prop. contra recentiores hæreticos, qui tria tantum lmittunt Sacramenta, nempe : *Lutherani*, Baptismum, œnitentiam et Eucharistiam; *Calvinistæ*, Baptismum, Euıaristiam et Ordinationem; *Zuingliani*, Baptismum, Euıaristiam, Matrimonium [1], est definita a Conc. Trid.[2], his ərbis : *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non fuisse om-a a Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel*

* [1] Cum ex Novatorum systemate peccata non vere deleantur, sed som tegantur ob extrinsecam justitiæ Dei aut Christi imputationem, nec stificatio sit in nobis interior renovatio, et a statu peccati ad statum grae vera translatio; sed tantum immunitatem a pœna peccatis debita per uciam divinæ misericordiæ peccata remittentis significet, ideo ita parvi ndunt sacramenta, ut nunc plura, nunc pauciora admiserint vel etiam penis rejecerint, ut observat Mœhler (*Symbolique*, tom. 1, pag. 303 et seqq.), s verbis : « Aussi, dès le commencement de la réforme, remarquonsıus une indifférence commune pour les Sacrements; et plusieurs, tels que ırlostad et Schwenkfeld, allèrent même jusqu'à les nier d'une manière rmelle. Déjà plus d'une fois Luther et Mélancthon avaient dit que l'homme rme dans la foi et les promesses divines n'a pas besoin de ces moyens ; salut. Les Sacrements, après cela, ne sont nécessaires, qu'autant qu'ils ınt le gage du pardon des péchés. » Sed mox animadvertit Melancthon oc. theol., pag. 142): « Sine signo, inquit, restitui Ezechias potuit, si nudæ romissioni credere voluisset; vel sine signo Gedeon victurus erat, si creidisset, ita sine signo justificari potes, modo credas. » Et Lutherus, *de aptiv. Babyl.*, fol. 280 : « Neque enim, inquit, Deus aliter cum homiibus egit aut agit, quam verbo promissionis. Rursus nec nos cum Deo nquam aliter agere possumus, quam fide in verbum promissionis ejus, pera ille nihil curat, nec eis indiget, quibus potius erga homines et cum omiribus et nobis ipsis agimus..... qui eis credit, is implet ea, etiamsi ihil operetur. »

Multo minus debuisset Calvinus admittere Sacramenta, cum fides juxta lum sit prorsus inamissibilis; ad quid enim confirmare, aut excitare dem, quæ nec minui nec amitti potest?

[2] Sess. 3, can. 1.

pauciora, quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem... anathema sit.

PROB. CONCLUSIO. Tot sunt Sacramenta, quot sunt signa sensibilia a Christo permanenter instituta ad gratiam significandam et conferendam; atqui septem sunt hæc signa, nec plura, nec pauciora. Ergo, etc. *Major* est evidens ex definitione Sacramenti. Minor constabit ex textibus Sacræ Scripturæ, quos pro singulis Sacramentis suo loco referemus. Ergo, etc.

Confirmatur ex congruentia, quam de isto septenario numero affert Concil. Florent. in decreto Eugenii. Nam vita spiritualis non secus ac corporalis septem indiget: 1° ut fidelis generetur, et hoc præstat Baptismus; 2° ut augeatur et roboretur, et hoc dat Confirmatio; 3° ut alatur, et hoc præstat Eucharistia; 4° ut sanetur si sit ægrotus, et hoc tribuit Pœnitentia; 5° ut reliquiæ peccatorum tollantur et animi virtutes recreentur, et ad id est Extrema Unctio; 6° ut ministri Ecclesiæ formentur, et hoc suppeditat sacra Ordinatio; 7° ut filii ad Dei cultum et humani generis conservationem procreentur et religiose educentur, et hoc dat Matrimonium. Hanc analogiam vitæ spiritualis cum corporea eleganter exponit Catech. Romanus [1].

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Nusquam dicit Scriptura septem esse Sacramenta; ergo talis numerus temere asseritur.

RESP. 1. *Retorq. argum.* Scriptura nusquam dicit esse quatuor evangelia; ergo talis numerus temere asseritur a Novatoribus. Sufficit ergo quod habeamus talem numerum ex traditione, quæ est verbum Dei sicut Scriptura, et ex publica Ecclesiæ praxi, quæ traditionis est testis fidelis; unde D. Hieron., *dialogo adversus Luciferanos*, ut sacramentum Confirmationis demonstret, ait: *An nescis Ec-*

[1] Part. a, num. 18.

clesiarum esse hunc morem, ut baptizatis postea manus imponantur, et ita invocetur Spiritus Sanctus? Exigis ubi scriptum sit? In actibus Apostolorum. Etiamsi Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.

Resp. 2. *Dist. ant.* Scriptura nusquam dicit esse septem Sacramenta explicite, *conc.* implicite, *nego ant.*; nam septem tradit signa sensibilia, quibus convenit definitio Sacramenti.

Inst. Patres sunt depositarii traditionis; atqui septenarius Sacramentorum numerus non reperitur in Patribus. Ergo, etc.

Resp. *Dist. maj.* Patres simul et quotidianus Ecclesiæ usus et praxis, sunt depositarii traditionis, *conc.*; Patres soli, *nego maj.*; atqui septenarius numerus non reperitur in Patribus explicite, *transeat*; implicite *nego min.* et *conseq*

Itaque non minus in quotidiano Ecclesiæ usu et praxi conservatur traditio, quam in scriptis Patrum, qui de iis quæ a nemine ignorantur aut impugnantur (qualis fuit septenarius Sacramentorum numerus), siluerunt, et pro data opportunitate de hoc vel illo Sacramento, non de omnibus simul egerunt, licet numerus rerum sacrarum, quibus fuit promissa gratia, in eorum scriptis reperiatur; sic D. Aug. [1] Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam et Pœnitentiam commemorat; et *in speculo* textum Divi Jacobi, qui est de Extrema Unctione, exponit de signo gratiam conferente; et lib. 2 *contra litter. Parmeniani*, cap. 13, Ordinem vocat *sacramentum* quod *quadam consecratione homini datur*. Et demum pluribus locis loquitur de Matrimonio tanquam sacramento, maxime lib. *de Nuptiis et Concup.*, cap. 10 : unde dixi *transeat minor*.

Objicies 2. Ecclesia Græca duo tantum admittit Sacra-

[1] Lib. 5 *de Bapt.*, cap. 20.

menta, Baptismum scilicet et Eucharistiam, ut patet ex confessione fidei edita a Cyrillo Lucari, patriarcha Constantinopolitano. Ergo, etc.

Resp. *Nego ant.* Et dico hanc fidei confessionem non esse Ecclesiæ Græcæ, quæ etiam hodie, licet ab Ecclesia separata, profitetur se agnoscere septem novæ Legis Sacramenta, ut constat ex synodo Bethlehemitica, ann. 1672, sub Dositheo Patriarcha celebrata; sed esse confessionem hujus Patriarchæ, qui erroribus Calvini erat infectus, quique ob id a suo successore, Cyrillo Beroensi, fuit anathematizatus.

Objicies 3. Sunt plura quam septem Sacramenta; nam septem sunt Ordines; item lotio pedum dicitur a nonnullis Patribus Sacramentum. Ergo.

Resp. *Nego ant.* Nam 1. Omnes ordinationis species revocantur ad unum genus, quod dicitur *Sacramentum ordinis.* Itaque quando dicimus esse tantum septem Sacramenta, sacramentum sumimus secundum genus, ita ut sensus sit septem tantum esse Sacramenta generice diversa, id est quæ ad diversos generis fines referuntur; et ideo, cum omnes ordines ad unum eumdemque finem genericum referantur, nempe ad confectionem et administrationem Eucharistiæ, a se invicem specie tantum discrepant, et unum generice Sacramentum constituunt.

2. Lotio pedum dicitur a sanctis Patribus late et improprie Sacramentum, quatenus significat aliquod mysterium, quod probabilius fuit Sacramentum pœnitentiæ, juxta Maldonatum [1]; non autem vocatur Sacramentum stricte, cum hæc lotio non sit signum constans in Ecclesia, nec practicum gratiæ sanctificantis.

Inst. 1. Lotio pedum habet omnia ad rationem Sacra-

* [1] Vide Græcorum Eucologium apud Allatium, *de Perpet. Occident. et Orient. Ecclesiæ consensione;* Armenorum apud Serpos, et aliarum nationum apud Assemanum (in *Biblioth. orientali*).

[1] In cap. 13 Joan.

menti requisita, nempe : 1° est signum sensibile Joan. 13: *Cœpit lavare pedes;* 2° annexum habet præceptum : *Et vos debetis alter alterius lavare pedes;* 3° continet promissionem gratiæ : *Si non lavero te, non habebis partem mecum.* Ergo, etc.

Resp. *Nego ant.* Nam 1. Ad verum Sacramentum non sufficit, ut sit signum externum, sed ultra requiritur ut sit signum practicum gratiæ, constans in Ecclesia; atqui lotio pedum neque est signum practicum gratiæ, ut mox videbitur, neque est constans in Ecclesia, cum eam nec adhibeat modo, nec antiquitus adhibuerit in omnibus provinciis, ut de Ecclesia Romana asserit D. Ambrosius [1]. Ergo, etc.

2. Lotio pedum non fuit a Christo præcepta, alias Ecclesia eam retinuisset; hæc ergo verba : *Vos debetis alter alterius lavare pedes,* metaphorice sunt accipienda pro præcepto charitatis fraternæ et humilitatis, quæ per lotionem externam fuerunt significatæ, ita ut quisque animo comparatus sit ad lotionem pedum et vilissima quæque ministeria in fraternæ charitatis testimonium, et ob imitationem humilitatis Christi exercenda.

Hæc verba : *Nisi lavero te, non habebis partem mecum,* non significant lotionem pedum institutam fuisse ad significandam et efficiendam gratiam ; sed *Petro* pœnam inobedientiæ comminantur, nisi Christo ipsius pedes abluere volenti paruerit; nisi enim Christo obedisset, fuisset contumax, adeoque æterna hæreditate indignus.

Inst. 2. D. Ambr. [2] lotionem pedum vocat mysterium sanctificativum. *Audi,* inquit, *quia mysterium est et sanctificatio,* nisi lavero tibi pedes, etc.; item D. Bernardus [3] dicit lotionem pedum esse Sacramentum, quo remittuntur peccata venialia : *Ut de remissione quotidianorum minime dubitemus, habemus ejus* (Christi) *Sacramentum, pedum ablutionem;* ergo est verum Sacramentum.

[1] Lib. *de Sacram.,* cap. 1.— [2] Lib. *de Sacram.,* cap. 5.— [3] Serm. 1 *in Cœna Domini.*

RESP. *Nego conseq.* Illi enim Patres non loquuntur de ablutione pedum secundum se sumpta, sed secundum id quod significat, charitatem nempe et humilitatem, quarum exercitio peccata quotidiana baptizatis remittuntur; unde nomen *Sacramenti* et *Mysterii* late sumunt pro signo quovis rei sacræ, nempe remissionis venialium ex opere operantis illorum actuum.

QUÆRES 1. *An omnia Sacramenta novæ Legis sint æqualis inter se dignitatis?*

RESP. *negat.* Ita definivit Conc. Trident. [1], contra Lutherum : *Si quis dixerit septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit...* Et vero quis ambigere potest Eucharistiam, quæ continet Christum totius gratiæ fontem, cætera Sacramenta dignitate et excellentia superare?

QUÆRES 2. *Quis instituit Sacramenta novæ Legis?*

RESP. Christus Dominus omnia et singula novæ Legis Sacramenta instituit, et quidem per se et immediate.

Prima pars est de fide definita : ita Conc. Trid. [2]: *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta... anathema sit.*

Secunda pars, quæ est certa et quidem probabilius de fide, deducitur ex eadem definitione, ex qua sic argumentor. Ea quis instituere dicitur quæ per se ac immediate instituit; atqui, ex Trid. cit., Christus instituit omnia novæ Legis Sacramenta, ergo per se et immediate [3].

Major, de qua sola potest esse difficultas, est certa; nam Christus non dicitur instituisse sacramentalia, quamvis Ecclesia illa instituerit per potestatem a Deo acceptam; item præcepta Ecclesiæ non dicuntur præcepta Christi, quamvis

[1] Sess. 7, can. 3. — [2] Sess. 7, can. 1.

[3] De solo sacramento Extremæ Unctionis esset dubitandi locus; ast Concilium Trid., sess. 1, can. 1, satis aperte astruit, ipsum a Christo D. N. institutum esse; et a B. Jacobo Apostolo promulgatum : licet tamen hoc definitum non sit. Ita R. P. Perronne, *de Sacram, in gen.*, cap. 1.

Christus ea tulerit mediate per Ecclesiam, cui dedit potestatem ea ferendi, et cui inspiravit ut illa ferret; ergo ea solum quis instituere dicitur, quæ per sĕ ac immediate instituit.

Confirmatur. Quia si Ecclesia quædam Sacramenta instituisset, posset illa mutare quoad substantiam (nam ad aliquid mutandum non requiritur major potestas quam ad aliquid instituendum); atqui falsum consequens ex Trid. declarante [1] *hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati magis expedire judicaret*. Ergo.

Dices : Multi theologi, etiam post decretum Trid., absque ulla reprehensione docent Christum in genere duntaxat, non vero in specie, aliquorum Sacramentorum materiam et formam determinasse; atqui hæc opinio stare non potest cum immediata per Christum facta Sacramentorum omnium institutione. Ergo, etc.

Resp. *Nego min.* Ista enim duo : *Immediate instituere, et in genere instituere*, non pugnant inter se; Christus enim immediate omnium Sacramentorum partes essentiales instituit, quamvis, in istorum opinione, Ecclesiæ suæ potestatem fecerit nonnullorum Sacramentorum res et verba speciatim determinandi; ad hoc enim sufficit, aiunt, quod Christus et rebus ab Ecclesia selectis vim et efficaciam dare promiserit, et per se instituerit ipsam formalem significationem signi ab Ecclesia materialiter determinati, hoc est, effecerit ut tale signum (v. g., aiunt, porrectio instrumentorum) efficaciter significet aliquam spiritualem potestatem datam ei, qui sacram ordinationem percipit.

Inst. Alexander de Hales docuit Confirmationem ab Ecclesia in quodam Conc. Meldensi institutam fuisse. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Docuit Confirmationem in Conc. Meldensi fuisse institutam quoad substantiam, *nego*; quoad

[1] Sess. 21, can. 2.

usum, *conc.* Hoc ergo unum vult Halensis, Conc. Meldense fidelibus baptizatis receptionem Confirmationis commendasse, ipsiusque usum eis præscripsisse.

Dixi : *Immediatam a Christo institutionem esse probabilius de fide;* quia Conc. Trid. clare et expresse non definivit hanc veritatem, consulto enim hanc particulam, *immediate* omisit, ne ullum liberis scholæ opinionibus inferret præjudicium; tamen necessario videtur subintelligi, quia ille canon est contra Novatores facile concedentes plura Sacramenta immediate ab Ecclesia fuisse instituta, negantes autem immediatam Christi institutionem. Unde licet insignis temeritatis reus foret, qui, post decretum Tridentinum, immediatam a Christo institutionem revocaret in dubium, eum tamen erroris contra fidem incusare non audemus.

CAPUT III.

DE MATERIA ET FORMA SACRAMENTORUM.

Nota 1. Per materiam et formam Sacramentorum intelliguntur partes ex quibus constant Sacramenta; materia autem duplex est, remota nempe et proxima.

Materia remota est *quælibet res, vel actus sensibilis ex se indifferens ad esse Sacramenti;* id est ad significandam et producendam gratiam, circa quam versantur materia proxima et forma Sacramenti.

Materia proxima est *usus seu applicatio materiæ remotæ ad subjectum.*

Forma sunt *verba aut quidquam verbis æquivalens, quæ materiam indifferentem determinant ad esse Sacramenti, et exprimit collationem gratiæ.* Sic in Baptismo, *aqua* est materia remota, quia indifferens est ad significandam lotionem corporalem, vel spiritualem; *ablutio* est materia proxima, quia applicat materiam remotam ad subjectum; hæc verba : *Ego te baptizo,* etc., sunt forma, quia aquam determinant et contrahunt ad lotionem spiritualem.

Nota 2. Circa materiam et formam Sacramentorum trai quæruntur.

Primum : An quodlibet Sacramentum necessario constet rebus tanquam materia, et verbis tanquam forma.

Secundum : An materiæ et formæ Sacramentorum sint a Christo fixæ et determinatæ.

Tertium : An et quæ mutatio, sive in materia, sive in forma, Sacramentum invalidum reddat.

ARTICULUS I.

AN QUODLIBET SACRAMENTUM NECESSARIO CONSTET REBUS TANQUAM MATERIA, ET VERBIS TANQUAM FORMA?

Nota. Quæstionem procedere de Sacramentis novæ Legis; licet enim essentiale sit omni Sacramento cujuscumque status constare rebus, vel actibus sensibilibus, cum sit essentialiter signum sensibile, tamen non fuit necesse ut omne Sacramentum constiterit verbis; multa siquidem in Lege veteri, ut Circumcisio [1], ritus Agni Paschalis [2], consecratio Pontificum et Sacerdotum [3], celebrantur absque præscripta verborum forma.

CONCLUSIO.

Quodlibet novæ Legis Sacramentum in actione transeunte consistens, necessario constat rebus tanquam materia, et verbis tanquam forma.

PROB. *Ex Concil. Florent.* in decreto unionis : *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, et persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi id quod facit Ecclesia, quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* Præiverat D. Aug. [4] dicens : *Detrahe verbum, et quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum.*

Et vero nullum est ex septem novæ Legis Sacramentis,

[1] Genes. 17, vers. 12. — [2] Exod. 12, vers. 3. — [3] Levit. 8, vers. 12. — [4] Tract 80 in Joan.

cujus materia et forma non assignetur, ut legenti Scripturas et Conc. Trid. patebit [1].

DICES 1. Juxta Conc. Flor., *Sacramenta* non tantum *rebus perficiuntur tanquam materia, et verbis tanquam forma*, sed *et persona ministri* intendentis facere quod facit Ecclesia: ergo tribus illis constant Sacramenta.

RESP. *Nego conseq.* Aliud est enim Sacramentum perfici, aliud intrinsece constare : *perfici* enim ad causas intrinsecas et extrinsecas extenditur; *constare* autem, seu componi restringitur ad causas intrinsecas; unde Sacramenta tribus perficiuntur, sed diversimode, scilicet materia et forma tanquam partibus intrinsecis, ac essentialibus, intentione vero ministri tanquam causa.

DICES 2. Eucharistia non constat verbis tanquam forma. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Eucharistia in fieri, *nego*; sic enim habet panem et vinum pro materia, et verba pro forma; Eucharistia in facto esse, seu secundum suum esse permanens, *conc. ant.* Porro, materia et forma requiruntur in actione ad effectum habendum, non in effectu habito et perseverante, qualis est corpus et sanguis Christi in Eucharistia remanentes post consecrationem; unde dixi in propositione : *in actione transeunte consistens*.

DICES 3. Matrimonium non constat verbis tanquam forma, cum mutus valide contrahat. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Non constat verbis formalibus, *conc.*; virtualibus, *nego ant.* Nutus enim quibus muti exprimunt suum consensum, habent rationem verborum et formæ, unde vocantur ab Aug. [2] *verba visibilia*.

[1] Nota D. Thomæ egregiam analogiæ rationem. *Sacramentum consistit in* verbis *et* rebus corporalibus, *sicut in Christo, qui est Sacramentorum auctor*, *est* Verbum caro *factum. Et sicut caro Christi sanctificata est, et virtutem sanctificandi habet per* Verbum *sibi unitum, ita et* res *sanctorum sanctificantur, et vim sanctificandi habent per* verba *quæ in his proferuntur*. Opuc. 5. De fide et Sacramentis Ecclesiæ, cap. 14. — [2] Lib. 2 *de Doct. Christ.*, cap. 3.

QUÆRES : *Qualia sint verba sacramentalia, an promissoria et concionatoria tantum, an vero consecratoria?*

Nota. Novatores cum non aliam in Sacramentis efficaciam agnoscant, quam objectivam, ad excitandam scilicet fidem promissionum Christi, per quam solam justificemur, nobis imputata Christi justitia, consequenter Sacramentorum verba, promissoria tantum et concionatoria appellant : *promissoria* quidem, quia, inquiunt, sunt veluti sigilla pure materialia, quibus obsignatur promissio gratiæ dandæ solum per fidem promissionum : *concionatoria* vero, quatenus clara voce pronuntiata fidem audientium excitant, non minus quam excitatur per conciones. Contra quos

RESP. *Verba Sacramentorum sunt vere ac proprie consecratoria, non tantum promissoria et concionatoria.*

PROB. Illa verba, sunt vere consecratoria, quæ per se et *ex opere operato* consecrant et sanctificant suscipientem cæteroquin rite dispositum; atqui verba Sacramentorum novæ Legis materiæ conjuncta per se et *ex opere operato*, consecrant et sanctificant suscipientem rite dispositum, cum ex sui institutione sint causæ instrumentales collationis gratiæ, ut dicetur infra. Ergo.

Confirmatur : quia si verba Sacramentorum essent tantum promissoria et concionatoria : 1° Sacramenta non magis prodessent suscipientibus quam adstantibus, quod est absurdum; 2° Baptismus respectu parvulorum, aut perpetuo amentium, quorum utpote ratione carentium fides excitari non potest, non esset vera Sacramentum.

OBJICIES. D. Aug. [1] ait : *Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat et cor abluat, nisi faciente verbo? non quia dicitur, sed quia creditur;* ergo verbum sacramentale est concionatorium aut promissorium.

RESP. *Nego conseq.* Nam hoc unum vult Aug. verbo sacramentali vim inesse, non quatenus est sonus materialis,

[1] Tract. 80 in Joan.

sed prout fidei mysterium, et divinæ virtutis invocationem continet; unde ibidem addit : *Nam et in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.*

INST. D. Aug. suam mentem probat isto Apostoli testimonio : *Hoc est verbum fidei quod prædicamus.* Ergo verba Baptismi vult esse concionatoria.

RESP. *Nego conseq.* Hoc enim testimonio unice utitur, ut ostendat vim spiritualiter mundandi verbis sacramentalibus non convenire ratione soni transeuntis, sed ratione sensus spiritualis, propter quem instituta sunt, et qui fidei objectum est. Inde addit : *Hoc est verbum fidei quod prædicamus, quo sine dubio, ut mundare possit, consecratur et Baptismus.*

ARTICULUS II.

AN MATERIA ET FORMA SACRAMENTORUM SINT A DEO FIXÆ ET DETERMINATÆ?

Nota : Materia et forma duobus modis determinari possunt, in genere nimirum et in specie.

Determinantur *in genere,* dum sub aliqua materia et forma convenienti statuitur confici Sacramentum, nullam speciem assignando, relinquendo Ecclesiæ potestatem eas in specie determinandi pro locorum et temporum diversitate. Determinantur autem *in specie,* dum ipsamet species assignatur, imposita determinantis lege, ut ea semper utantur Sacramentorum ministri, v. gr. panis et vinum pro Eucharistia, aqua pro Baptismo, etc.

CONCLUSIO I.

Christus Dominus determinavit saltem in genere omnium Sacramentorum materiam et formam.

PROB. Quia, ex supra dictis, Christus instituit omnia novæ Legis Sacramenta; ergo eorum materiam et formam

[1] Rom. 10.

:erminavit saltem in genere : Sacramentum enim nihil aliud quam materia et forma simul junctæ.

DICES : Ecclesia mutavit materiam sacramenti Matrimnii : nam ante decretum Trid. contractus clandestinus it illius Sacramenti materia, et nunc non est amplius ida illius materia; ergo non fuit a Christo determita.

RESP. *Nego ant.* Ecclesia enim nihil mutavit eorum quæ it a Christo instituta circa matrimonium, sed tantum erminavit in specie quod ab eo fuerat determinatum tum generice; nimirum Christus instituit solum pro teria matrimonii contractum legitimum inter conjuges; ilis autem pro legitimo haberi debeat, ipse non consti-;, sed reliquit Ecclesiæ determinandum; nihil ergo muit Ecclesia quod pertineret ad substantiam eorum quæ rant a Christo instituta, retinuit enim legitimum conctum, sed tantum qualis esse debeat ille contractus, laravit.

CONCLUSIO II.

hristus omnium Sacramentorum materiam et formam determinavit in specie, *non tantum* in genere. [1]

Nota. Sententia contraria, quam tenet auctor noster post larminum, Salmant., S. Bon., Alensem, Croix et quosn alios, unica innititur ratione, praxi scilicet diversa ecorum et Latinorum in sacris ordinationibus confeidis : Græci enim, inquiunt, per solam manuum imposinem, quod probat Ecclesia Latina; Latini vero etiam exhibitionem instrumentorum, Ordinem conferunt : o Christus non determinavit eamdem materiam et form *in sp cie infima* : nostra vero sententia probabilior et nmunior ac simul Tridentino ipsi conformior, quam

[1] Certum est Christum in specie determinasse materiam et formam tismi et Eucharistiæ; dubium igitur vertit quoad alia Sacramenta.

tuentur S. Alphon. de Liguori, Juenin, Habert, Merbes.; contin. Tournel., Concina et alii plures post S. Thom. Sic probatur.

1. Sacramenta sunt veluti fundamenta quibus Ecclesia tota innititur; atqui non est verisimile Christum ea quæ pro Ecclesia tanti momenti sunt, noluisse per se instituere; sed aliis curam demandasse. Ergo.

2. Apostolus, 1. Cor. 4, se et cæteros socios in aposto, latu haberi voluit, non ut institutores, sed veluti simplices Sacramentorum administratores, dicendo: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei* [1]. Ergo. etc.

3. Ex. S. Th. constat, qui [1] dat hanc intrinsecam rationem: *Quia ergo sanctificatio hominis est in potestate Dei sanctificantis, non pertinet ad hominem suo judicio assumere res quibus sanctificetur; sed hoc debet esse ex divina constitutione determinatum, et ideo in sacramentis novæ Legis, quibus homines sanctificantur secundum illud :* 1 Cor. 6, 11 : Ablati estis, sanctificati estis, *oportet uti rebus ex divina institutione determinatis*

Neque valet objicere S. Doctorem loqui de determinatione *in genere*, nam, ad 1um, expresse docet oppositum, dicens : *Etsi idem potest per diversa signa significari* (determinatione in genere), *determinare tamen quo signo sit utendum* (en determinatio in specie), *pertinet ad significantem ; Deus autem est qui nobis significat spiritualia.*

4. Si tantæ institutionis potestatem haberet Ecclesia, posset ipsam materiam et formam immutare, nam qui majus concessit etiam minus concessisse censendus est; unde posset facere nunc ut quæ materia valida est, esset invalida, et vice versa; atqui probabilius id Ecclesia non potest, tum quia hæc potestas, utpote divina, non debet admitti nisi solide et graviter probetur; jam vero solide et graviter probari nequit, neque per Scripturam, neque per traditionem ; tum quia Tridentinum expresse defi-

[1] 3 part., quæst. 60, art. 5.

nivit Ecclesiam nihil posse circa substantiam sacramentorum [1], nihil autem ad substantiam magis pertinet quam materia et forma, quippe quæ sunt partes ex quibus Sacramenta coalescunt. Ergo, etc. Ita etiam Benedictus XIV. [2]

Ad rationem adversariorum respondetur diversitatem Ecclesiæ Græcæ et Latinæ non versari circa essentialia, sed accidentalia tantum. Traditio enim instrumentorum non est materia essentialis sed accidentalis, etsi integralis, ut probabimus in tract. *de Sacram. Ordinit.* Ad decretum vero Eugenii IV ad Armenos, in quo legitur : *Sextum* (Sacramentum) *est Ordinis, cujus materia est illud per cujus traditionem confertur Ordo ; sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, et patenæ cum pane porrectionem : diaconatus vero...* Respondetur Eugenium non voluisse determinare materiam essentialem Ordinis, sed solum Armenos instruere de omni ritu Ecclesiæ Romanæ; unde non omnia dogmatice asseruit, sed in pluribus se ad communem loquendi modum accommodavit, alias de fide esset quemlibet minorum ordinum esse sacramentum, cum tamen probabilius esse contrarium dicemus suo in loco.*

ARTICULUS III.

DE MUTATIONE MATERIÆ ET FORMÆ SACRAMENTORUM.

QUÆRES 1. *Quotuplex sit materiæ et formæ mutatio.*

RESP. Duplex, substantialis scilicet, et accidentalis.

Mutatio materiæ *substantialis*, est ea qua materia convertitur in aliam speciem, vel qua redditur inutilis ad sui usum ; v. gr., si quis vino baptizaret, vel aqua naturali, sed congelata, ita ut non posset fieri ablutio.

Mutatio materiæ *accidentalis*, est alteratio materiæ talis ut non convertatur in aliam speciem, nec reddatur inu-

[1] Sess. 21, can. 2. — [2] *De Synodo diœces.*, lib. 8, cap. 10.

tilis ad sui usum, v. g. Baptismus in aqua calefacta, vel non benedicta, etc.

Mutatio formæ *substantialis*, est conversio verborum illius in alium sensum; v. g.: *Ego te baptizo in nomine matris*, vel *in nomine Dei*, Trinitatem non exprimendo, etc.

Mutatio *accidentalis* formæ, est alteratio verborum illius, retento eorum sensu; v. g.: *Abluo te in nomine Patris*, etc.

QUÆRES 2. *An mutatio materiæ vel formæ Sacramentum irritet ?*

RESP. Quælibet mutatio substantialis materiæ vel formæ, Sacramentum irritat, non autem accidentalis; peccat tamen qui talem mutationem accidentalem efficit.

PROB. PRIMA ET SECUNDA PARS. Quia mutatio substantialis in materia vel forma, materiam vel formam Sacramenti tollit, accidentalis vero non tollit; atqui quod tollit materiam vel formam, quas Christus instituit, irritat Sacramentum; quod non tollit materiam vel formam, non irritat Sacramentum. Ergo, etc.

PROB. TERTIA PARS. Quia non est licitum absque auctoritate aliquid addere, vel minuere illi, quod ab ipso Christo, vel ab Ecclesia ex Christi auctoritate, est decretum; sed hoc accidit in mutatione licet accidentali Sacramentorum; ergo est illicitum; ergo peccat, etc.

QUÆRES 3. *Quot modis forma Sacramentorum possit mutari, tum substantialiter, tum accidentaliter ?*

RESP. Sex modis his versiculis contentis.

Nil formæ demas, nil addas, nil variabis.
Transmutare cave, corrumpere verba, morari.

Primus modus mutilationis verborum formæ fit per detractionem alicujus verbi, quæ, si sensum mutet, irritat Sacramentum; si non mutet, non irritat.

Hinc qui in forma Baptismi omitteret nomen unius personæ divinæ, non baptizaret; e contra qui tantum omitteret pronomen *ego*, vere baptizaret.

Secundus modus mutationis verborum fit per additionem, quæ, si sensum verborum Christi invertat, Sacramentum invalidat; si sensum verborum Christi integrum servet, non invalidat Sacramentum.

Hinc qui sub hac forma baptizaret: *Ego te baptizo* in nomine Patris majoris, et Filii minoris, etc., non baptizaret; econtra qui baptizando adderet: *in nomine Patris ingeniti, et Filii geniti, et Spiritus Sancti ab utroque procedentis,* vere baptizaret; additio enim eorum attributorum, cum vere personis divinis conveniat, non invertit substantialem verborum Christi sensum.

Tertius modus mutationis est variatio verborum; quod si verba substituta non idem clare et distincte significant, sed tantum confuse, inducunt mutationem substantialem; si vero verba substituta sint synonyma cum verbis a Christo institutis, mutatio est accidentalis.

Hinc invalide baptizaret qui diceret: *Ego te baptizo in nomine SS. Trinitatis;* valide vero qui diceret: *Ego te abluo, tingo, lavo:* est enim idem sensus, eademque significatio.

Quartus modus fit per transmutationem seu transpositionem verborum, cum qua si idem quoad substantiam remanet sensus, validum est Sacramentum; si non remanet, nullum est.

Hinc invalide consecrat qui dicit: *Hoc corpus est meum;* valide vero qui dicit: *Hoc est meum corpus.*

Quintus modus fit per corruptionem verborum, quæ si sensum tollat, Sacramentum irritat; si non tollat, non irritat.

Hinc qui baptizando diceret: *In nomine Matris et Filii,* etc., nihil efficeret; qui vero ex ignorantia aut balbutiens diceret: *In nomine Patri et Fili et Spiritu Sancti,* valide baptizaret, quia ex communi audientium judicio et conditione personæ baptizantis integer manet sensus verborum. Propter hanc rationem Zacharias Pontifex (Cap. *Retulerunt, de Consecr.)* definivit Sacerdotem linguæ latinæ imperitum va-

lide baptizasse cum hac forma : *In nomine* Patria, et Filia, et Spiritua Sancta.

Sextus modus mutationis fit per interruptionem verborum, quæ si tanta esset, ut communi judicio non censeretur una et eadem moralis actio, et interciperetur intentio pronuntiantis, esset mutatio substantialis et consequenter nihil efficeretur; si vero hæc interruptio tanta non esset quin moraliter eadem æstimaretur actio, mutatio esset accidentalis et Sacramentum validum.

Hinc si quis pronuntiatis his verbis : *Ego te,* post semiquadrantem pronuntiaret : *absolvo,* nihil efficeret, si vero pronuntiatis : *Ego te,* diceret pœnitenti : *elice actum contritionis,* et postea proferret : *absolvo,* valida esset absolutio.

QUÆRES 4. *An Minister qui formam Sacramenti accidentaliter mutaret animo inducendi novum errorem, valide Sacramentum perficeret ?*

Dixi : *formam accidentàliter mutaret :* quia si error non esset in forma expressus, non violaret substantialiter Sacramentum in forma consueta collatum, cum validitas formæ ex solo verborum communi sensu desumatur, non vero ex privata intentione loquentis : quapropter admissus est ab Ecclesia Baptismus ab Arianis in forma consueta datus, quamvis interius de personis Sanctissimæ Trinitatis male sentirent. Itaque

RESP. Distinguendum est. Vel error expressus in forma sensum tollit, vel non. Si sensum tollit, invalidum est Sacramentum, quia mutatio est substantialis; si sensum non tollit, validum est Sacramentum, quia error est tantum accidentalis.

Porro, error tollit sensum verborum cum non facit distinctam propositionem, v. g.: *Ego te baptizo in nomine Patris majoris, et Filii minoris,* etc.; non tollit autem sensum cum facit propositionem distinctam, ut in hac forma Baptismi: *Baptizo te in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, quæ non sunt personæ æquales,* et consequenter est valida forma cum

rit complete pronuntiata, antequam error exprimatur.

}uæres 5. *An aliquando in administratione Sacramentorum na conditionali uti liceat?*

Resp. *affirm., cum vera adest necessitas.* Est communis tra paucos recentiores.

Prob. Auctoritate Alex. III.[1] definientis: *De quibus est dum an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmissis: si dum baptizatus es.* Ergo, etc. Hæcque forma, quam in io de valore Sacramenti initerabilis, et de capacitate jecti, præscribunt omnes libri Rituales, constanter ho- observatur.

Dices 1 cum Juenino[2]: Hæc doctrina de forma condi- ata adhibenda est nova, utpote quæ octavo solum sæ- o legatur in Capitularibus Caroli Magni[3], ubi primo suasum est quod in dubio sit dicendum: *si non es baptus, ego te baptizo;* ergo ea non licet uti.

Resp. *Dist. conseq.* Quia ea auctoritas negativa, quæ ideo caduci roboris, non efficit quod collatio Sacramenti ditionata in dubio, non sit magis cauta et tuta, ideoque enda cum agitur de valore Sacramentorum.

Dices 2. Adhibendo formam conditionatam, Sacramen- exponitur periculo frustrationis. Ergo.

Resp. *Nego ant.* Nam ex communi philosophorum consu, *conditio nihil ponit in esse, nisi depurata seu verificata litione:* ergo in casu incapacitatis subjecti, vel jam col- Sacramenti initerabilis, non confertur, imo nec confi- r Sacramentum; forma enim conditionata, v. g. Bapai, hoc solum exprimit: *Si non es baptizatus, te baptizo; utem es baptizatus, nullo modo volo te baptizare:* ergo nulli iculo frustrationis exponitur Sacramentum datum sub ditione.

Nst. Ex quo *conditio nihil ponit in esse, nisi,* etc., sequitur

Extra de Bapt., cap. 1.— [2] Diss. 1 *de Sacram.*, quæst. 3, cap. 5, 1. — [3] Lib. 1, cap. 181.

Sacramenta quæcumque posse conditionate conferri quandocumque et cuicumque; absurdum conseq.

Resp. *Nego seq. maj.* Quia licet conditio nihil ponat in esse, nisi sit purificata, tamen opus est ut Sacramenta cum summa administrentur reverentia, quæ certe non servaretur, si quandocumque et cuicumque, etiamsi conditionate, conferantur. Unde

Dixi in respons.: *ubi vera adest necessitas*, quæ reperitur tantum in duabus circumstantiis :

1° Quando in Sacramentis non iterabilibus, post diligens examen, prudenter dubitatur an Sacramentum fuerit collatum, vel etiam an valide fuerit collatum.

2° Quando dubitatur an subjectum sit capax Sacramenti, uti contingit in homine subita vi morbi oppresso, qui nullo exteriori signo dolorem de peccatis significare potest, juxta restrictionem a nobis dandam, dum agemus de integritate confessionis.

Quæres 6. *An liceat in Sacramentorum administratione uti materia dubia, aut probabili ?*

Resp. Dum urget mortis periculum, nec materia certa suppetit, licet uti materia dubia aut probabili in Sacramentis necessitate medii ad salutem necessariis.

Prob. Quia cum Sacramenta ex communi axiomate sint propter homines, non autem homines propter Sacramenta, satius est ista periculo nullitatis exponere, quam hominem periculo damnationis æternæ ; ita D. Aug. [1].

Dixi: *Dum materia certa non suppetit, urgetque periculum mortis;* quia extra hos casus uti materia dubia aut probabili est peccatum gravissimum, tum sacrilegii erga Sacramentum, quod imprudenter periculo nullitatis exponitur; tum injustitiæ erga proximum, qui periculo carendi fructu Sacramenti committitur.

[1] Lib. 2 *de Adulterin. conjug.*, cap. 28, num. 35.

CAPUT IV.

DE MINISTRO SACRAMENTORUM.

Nota. Duplex est Sacramentorum minister ; primarius nimirum, et secundarius.

Minister *primarius* est ille, cujus nomine Sacramenta administrantur, et est Christus ut homo propter unionem hypostaticam cum Verbo divino, de quo dicitur [1]: *Hic est qui baptizat*.

Minister *secundarius* est ille, qui nomine Christi potest valide conficere Sacramentum ; et hic iterum duplex est, nempe *ordinarius*, qui secundum legem a Christo præscriptam potest valide conficere Sacramentum, et *extraordinarius*, qui præter hanc legem Christi ordinariam ad Sacramenta conficienda et dispensanda committi potest.

De ministro extraordinario nemini dubium est quin Deus quamlibet creaturam rationalem, sive sit angelus, sive anima separata, ad Sacramenta conficienda possit deputare ; Deus enim non ita suam virtutem alligavit Ecclesiæ ministris, quin possit ipsam aliis tribuere. Itaque

De solo ministro ordinario [2] hic quæritur : 1° quis sit ; 2° quænam ex ejus parte requirantur ut Sacramentum legitime perficiat.

[1] Joan. 1, vers. 33.

* [2] Cum juxta Protestantium systema non aliam vim habeant Sacramenta nisi excitandi fidem qua justi efficimur, duo ut veluti corollaria colligunt : 1° valide ea posse administrari seu conferri a quovis sive clerico, sive laico, sive masculo, sive fœmina, imo etiam a Diabolo ipso, ut asserit Lutherus, 1 lib. *de Missa privata ;* 2° ea valere utcumque administrata etiam absque ulla intentione, vel irrisorie et mimice. In contrarium excessum inciderunt Waldenses, Albigenses, Wicleffitæ et Hussitæ, ut infra dicetur.

ARTICULUS I.

QUIS SIT ORDINARIUS SACRAMENTORUM MINISTER?

CONCLUSIO.

Solus homo viator, ratione utens, potest esse minister ordinarius Sacramentorum.

PROB. Ille solus potest esse minister ordinarius Sacramentorum, quem Christus ad hoc munus deputavit; atqui Christus solum hominem viatorem ratione utentem ad hoc munus deputavit; nam illi soli dixit[1] : *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos.* Et [2] : *Hoc facite in meam commemorationem.* [3] *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Unde Apost. non alios quam homines designat dicens [4] : *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei.* Ergo, etc.

QUÆRES : *An quilibet homo viator sit minister Sacramentorum?*

RESP. Excepto Baptismo propter summam ejus necessitatem, et Matrimonio propter specialem rationem contractus in quo situm est Sacramentum, quilibet homo viator non potest conferre Sacramenta, sed is solus qui rite in Ecclesia ad hoc ordinatur. Est de fide definita in Conc. Trid. contra Lutherum [5], his verbis : *Si quis dixerit Christianos omnes in Verbo, et omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.*

PROB. Si omnes Christiani essent ordinarii Sacramentorum ministri, nulla in Ecclesia foret diversitas graduum et officiorum; atqui falsum consequens ex Apost. [6] dicente : *Numquid omnes Apostoli, numquid omnes Doctores ?* Et Roman. 12 asserit nos habere *donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes... sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina,* etc. Ergo.

[1] Matth. 28, vers 19. — [2] Lucæ 22, vers. 19. — [3] Joan. 20, vers. 23. — [4] 1 Cor. 4, vers. 1. — [5] Conc. Trident., sess. 7, can. 10. — [6] 1 Cor. 12, vers. 19.

Dices. 1 *Epist. Petri* 2, omnibus Christianis dicitur: *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium;* ergo omnes Christiani sunt sacerdotes.

Resp. *Dist. conseq.* Sunt sacerdotes improprie et metaphorice, propter spirituales hostias quas Deo per Christum offerunt, *conc.;* vere et proprie, ratione ordinationis, *nego conseq.;* eodem nimirum sensu omnes Christiani sacerdotes dicuntur reges, quia suis affectibus dominari tenentur. Ergo.

Inst. Tertull. [1] habet: *Nonne et laici sacerdotes sumus? differentiam inter Ordinem et plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, et honor per Ordinis concessum sanctificatur; ideo ubi ecclesiastici ordinis non est concessus, et offers, et tingis, et sacerdos es tibi solus.* Ergo.

Resp. *Nego conseq.* Nihil enim debet concludi ex illo libro quem, postquam defecit ab Ecclesia, scripsit Tertullianus, qui [2] in contrarium sic locutus erat: *Ipsæ mulieres hæreticæ quam procaces, quæ audeant docere, exorcismos agere, forsitan et tingere. Ordinationes earum temerariæ, leves, inconstantes... Jam et laicis sacerdotalia munera injungunt.*

ARTICULUS II.

QUÆNAM EX PARTE MINISTRI REQUIRANTUR, UT SACRAMENTA LEGITIME PERFICIAT?

Nota. Tria ad Sacramentorum legitimam administrationem requiruntur, intentio scilicet, fides, et probitas; de quibus duplici sectione.

SECTIO I.

De intentione ministri Sacramentorum.

Nota 1. Intentio est *actus deliberatus voluntatis, quo quis aliquid vult facere.*

[1] Lib. *de Exhort. virgin.*, cap. 7. — [2] Lib. *de Prescript. Hæret.*, cap. 4.

Nota 2. Intentio spectari potest: 1° ex parte objecti ad quod fertur; 2° ex modo quo ad illud fertur; sicque de Sacramentorum ministri intentione duæ moventur difficultates : *prima,* eaque acerrima inter Theologos, est de objecto intentionis ministri, nempe quid, dum Sacramenta conficit et administrat, intendere debeat? *secunda,* de gradu intentionis ejusdem, seu quanta esse debeat; quæ solventur duplici puncto.

PUNCTUM I.

DE OBJECTO INTENTIONIS MINISTRI.

Nota. Minister deliberate ritum sacramentalem exercens plura potest intendere, et quidem:

1° Jocosam Ecclesiæ cæremoniarum repræsentationem, ut si quis in theatro Baptismi ritum mimice imitetur, et hæc intentio appellatur *jocosa et Lutherana.*

2° Potest intendere ritum externum Sacramenti, v. g. applicationem materiæ formæ, ita in hoc sistendo, ut prætermittat intentionem conficiendi id quod intendit Christus vel Ecclesia, vel etiam ex malitia velit positive in celebratione hujusce ritus, intentioni Christi et Ecclesiæ refregari, dicendo : *Volo facere actum baptizandi quem facit Ecclesia, sed nolo conficere sacramentum Baptismi*; vel : *Nolo facere quod facit Ecclesia, imo contrarium intendo.* Et hæc est intentio quæ vocatur *externa,* quæ sic definitur :

Intentio externa est *ea, qua minister in debitis circumstantiis ac serio externum Sacramenti ritum perficit, intus tamen suam retinet intentionem, imo contrarium gerit, dicens :* Nolo facere quod facit Ecclesia, imo contrarium intendo.

3° Potest intendere ritum illum externum quatenus generatim est ritus Christi et Ecclesiæ, isque sacer ; non cogitando tamen expresse de Sacramento, et hæc intentio vocatur *interna,* et sic definitur :

Intentio interna est *ea, qua minister simul ac sacramentalem ritum exercet, interius et apud se intendit ritum illum cele-*

saltem generatim et confuse quatenus Sanctus, licet non dat illum celebrare formaliter ut est Sacramentum.

Potest intendere ritum sacramentalem, volendo in culari et distincte Sacramentum, formaliter ut est amentum, efficere.

Denique potest intendere expresse effectum ritui sacramen- annexum; nempe gratiam et characterem. His præ- is, certa ab incertis sunt secernenda.

rtum est 1. Ad valorem Sacramenti non requiri ut mi- r expresse intendat effectus Sacramenti; nam valet ismus collatus a pagano ejus effectum ignorante, vel n ab hæretico negante gratiam per illum conferri, ut itum est in variis Conciliis[1].

rtum est 2. Non requiri ut minister explicite intendat cere Sacramentum formaliter ut est Sacramentum ter rationem mox adductam, tum quia Ecclesia it Baptismum a Judæo, vel Pagano forma legitima m, etiamsi illum esse Sacramentum ignorent vel ne- . Sufficit enim ut generatim et confuse velint agere facit ea societas quam Ecclesiam vocant, quæcumque it, sive Romana, sive Lutherana; ratio est quia qui e intendit quod facit Ecclesia Lutherana, ille gene- ı, implicite et confuse intendit facere quod facit vera esia, licet ex errore credat Ecclesiam Lutheranam esse m Christi Ecclesiam; error enim privatus ministri non uit veritatem generalis intentionis faciendi quod facit esia Christi.

rtum est 3. Jocosam ritus sacramentalis adumbra- m non sufficere, prout definivit Concil. Trident.[2] a Lutherum, qui cum rem omnem Sacramenti in fide ata a signo sensibili reponat, ideo deridet omnem in- onem quæ in eo requiri dicatur, docetque nudam ejus

othomag., ann. 1581; Remense, ann. 1583; Aquense, ann, 1585.
ess. 7, can. 11, et sess. 14, can. 6.

actionem exteriorem etiam joco et irrisione factam, sufficere ad valorem Sacramenti.

Lis ergo tota devolvitur ad externam et internam intentionem ; quæriturque utrum ad valorem Sacramenti sufficiat *externa* superius explicata, an insuper requiratur *interna*, qua minister intendat saltem generaliter et implicite quod Christus instituit, seu quod faciunt Christiani, vel etiam quod a ministro postulatur ; en status hujus celebris quæstionis, circa quam duæ circumferuntur theologorum sententiæ.

Prima statuit ad valorem Sacramenti sufficere solam intentionem ponendi præcise ritum externum, etiamsi minister ritum illum irrideat, vel infidelitate detestetur, aut etiam protestetur se nolle facere quod facit Ecclesia, sollicitus tamen ne quidquam necessarium ab Ecclesia existimatum prætermittat.

Secunda statuit non sufficere in ministro intentionem serio peragendi ritum externum, sed vult insuper requiri intentionem saltem implicitam et generalem faciendi ritum ut sacrum ; id est, sicut Christus eum instituit, et Ecclesia facit, ita ut si minister negligentia vel malitia sua intentionem hanc retineat, Sacramentum sit irritum.

CONCLUSIO.

Ad valorem Sacramenti non sufficit intentio externa, sed insuper requiritur interna.

PROB. Unico syllogismo : In statuendis illis quæ a sola Dei voluntate pendent, sententia illa ut tutior est amplectenda, quæ deducitur ex Conciliis, Summorum Pontificum decretis, necnon ex præcipuis Ecclesiæ Patribus ; atqui talis est nostra conclusio. Ergo, etc.

PROB. PRIMA PARS MIN. 1. Ex Conc. Trid. definiente [1] : *Si quis dixerit in ministris, dum Sacramenta conficiunt, non requiri*

[1] Sess. 7, can. 11.

ntentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit. Et de pœnitentia[1] ait : *Non debet pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiamsi nulla ipsi adsit contritio, aut Sacerdoti animus serio agendi, et vere absolvendi desit, putet tamen se propter solam suam fidem, vere et coram Deo esse absolutum*, etc.

2. Ex Concilio Constantiensi, quod suspectos de hæresibus a Concilio damnatos interrogari jubet, *an credant quod malus Sacerdos cum debita materia et forma, et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, vere absolvat et vere conficiat alia Sacramenta.*

3. Ex Concilio Florentino dicente : *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, et persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, quorum si unum desit, non perficitur Sacramentum.*

Ex his omnibus sic arguo :

Requiritur in ministro intentio faciendi quod facit Ecclesia juxta Concilia; atqui per intentionem illam non alia potest intelligi præter internam. Ergo, etc.

Prob. min. Per illa verba non potest intelligi intentio externa; jam enim sufficienter fuerat subintellecta per verba anteriora Tridentini, *serio agendi;* et per ista Concilii Constantiensis, *cum debita materia et forma;* demum per ista Concilii Florent. : *perficiuntur rebus tamquam materia, et verbis tanquam forma.* Ergo Concilia, præter intentionem seriam externam, insuper requirunt intentionem mentalem et internam.

Reponunt adversarii Concilia, maxime Tridentinum, voluisse tantum condemnare errorem Lutheri docentis jocum externum et manifestum non impedire valorem Sacramenti.

Resp. Fateor : sed vitium Sacramenti per jocum etiam

[1] Sess. 14, can. 6.

externum collati, non ex ipsa præcise fictionis manifestatione nascitur (declaratio enim illa vitium supponit ac prodit, non facit), sed ex defectu debitæ intentionis; atqui defectus ille toties occurrit quoties minister ritum externum ac materialem Ecclesiæ, etiam serio exterius observat, intus vero non intendit observare, sed fingere ac simulare. Ergo, etc.

PROB. SECUNDA PARS. MIN., nempe conclusionem nostram deduci ex decretis Summorum Pontificum. Alexander enim VIII hanc [1] propositionem damnavit : *Valet Baptismus collatus a ministro qui omnem ritum externum observat; intus vero in corde suo apud se resolvit: non intendo facere quod facit Ecclesia...* Unde sic arguo:

Minister qui ritum omnem externum observat, habet intentionem externam; atqui, ex Alexandrino decreto, non baptizat valide : ergo intentio externa non sufficit. Mirum est quantum hæc damnata propositio et argumentum inde deductum, adversarios contorqueat.

PROB. TERTIA PARS MIN. Ex D. Th. [2] dicente : Ad valorem Sacramenti *requiritur* in ministro conficiente Sacramentum *intentio, qua se subjiciat principali agenti, id est qua intendat facere quod instituit Christus, quodque intendit facere Ecclesia;* atqui quod Christus instituit, quodque intendit Ecclesia est Sacramentum : ergo ad valorem Sacramenti necessaria est intentio faciendi Sacramentum, saltem implicite, id est faciendi quod faciunt Christiani.

Confirmatur prop. Christus voluit ut Sacramenta conficerentur ab hominibus ut ejus ministris; sed homo non potest se gerere ut minister Christi et Ecclesiæ, quin facere intendat quod facit Ecclesia, vel quod Christus instituit. Ergo, etc.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Ecclesia semper existimavit interiorem mi-

[1] Ann. 1690. — [2] 3 part., quæst. 64, art. 8, ad 1.

istri intentionem ad Sacramenti validitatem non esse ecessariam. Ergo. Resp. *Nego ant.*

Prob. ant. Ecclesia validum reputavit Baptismum a miis celebratum; sic probavit Baptismum a mimo collatum ncto Genesio, dum mimum ipse ageret [1]. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Ecclesia validum reputavit Baptismum mimis intendentibus facere quod facit Ecclesia celebram, *conc.;* a mimis mimice agentibus, *nego ant.*

Neminem itaque latet sanctum Genesium, dum stante iocletiano mimum ageret, necnon mysteria Christianoum illudendo repræsentaret, subito a Deo conversum incero animo Baptismum suscepisse, monuisseque sodaem suum a quo baptizabatur, ut sincere ac serio ageret; nde quantum fuit de se, accepit Baptismum saltem in 'oto, quod sufficit, ut ei promitteretur salus, et per subequens martyrium, illam de facto obtineret.

Objicies 2. Sufficit ad valorem Sacramenti intentio poendi præcise ritum externum. Ergo.

Prob. ant. Ad valorem Sacramenti sufficit debite observare ritum a Christo institutum; atqui minister qui habet ntentionem ponendi præcise ritum externum, ritum Christi debite observat. Ergo.

Resp. *Nego min.* Ritus enim a Christo institutus importat ipsam internam ministri intentionem.

Prob. min. Catharinus, insignis ex ordine Prædicatorum heologus, stante Concil. Trident., cui ipse aderat theologus, edocuit ad valorem Sacramenti sufficere intentionem xternam, nec improbatus fuit a Patribus Tridentinis. Ergo, etc.

Resp. *Nego ant.* Nusquam enim docuit Catharinus valilum esse Sacramentum quod minister perficit, vel per ocum externum, vel internum, qui ad Sacramenti subsantiam terminetur; sed eam tantum intentionem judicat necessariam non esse quæ terminatur, vel ad ritum ex-

[1] Ita referunt Socrates et Sozomenus.

ternum sub ratione formali Sacramenti, vel ad ejus effectum. Ita seipsum clare exponit Catharinus his verbis: *Non alia intentio ministri requiritur, nisi ut intendat exterius agere quod facit Ecclesia, quamvis ipse neque credat Ecclesiam esse, neque ullum Baptismi spiritualem effectum, sed satis est ut intendat facere quod Ecclesia jubet per ministros fieri.*

INST. Forma Sacramentorum independenter ab intentione interna ministri est operativa. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Forma enim Sacramenti ex Christi intentione suam efficacem significationem non habet, nisi intentione ministri determinetur; sicut enim forma determinat materiam, ita intentio determinat formam ad esse sacramentale.

Prob. ant. Quod producit effectum suum *ex opere operato* est operativum independenter ab intentione ministri; atqui forma in Sacramentis producit effectum suum *ex opere operato.* Ergo.

RESP. *Nego maj.* Ratio negati est quod intentio ministri, in ipsomet opere operato ex intentione Christi includatur, tanquam causa perficiens Sacramentum per legitimam materiæ et formæ applicationem, non ex merito dantis vel accipientis, sed virtute ipsius operis a Christo instituti, debite celebrati; at debite non celebratur nisi interius minister velit et intendat illud celebrare. Ergo.

SUBSUMES 1. Atqui intentio ministri non continetur in opere operato. Ergo.

Prob. subsumpt. Opus operatum in Sacramentis est id tantum quod constituit signum sensibile; atqui intentio ministri non est ex eis quæ constituunt signum sensibile. Ergo. RESP. *nego min.*

Prob. min. Quod non est sensibile, non potest esse ex iis quæ constituunt signum sensibile; atqui, etc.

RESP. *Dist. maj.* Non potest esse ex iis quæ constituunt signum sensibile speculativum, *conc*; practicum, *nego maj.*, et sic ad consequens.

ue verba illa sunt speculativa, quorum totus effectus significando; practica vero, quæ aliquid imperant et nunt voluntatem, proindeque intentionem in impecum ergo Sacramentorum forma constituatur verbis cis, sequitur ea supponere in eo a quo proferuntur, atem faciendi quod significant, ac consequenter ad n practicum intentionem absolute requiri.

SUMES 2. Atqui non requiritur intentio ministri ad tuendam formam practicam. Ergo.

b. subsumpt. Sententia judicis est operativa, etiamsi am intus gerat intentionem suæ sententiæ repuem (dum nimirum damnat eum quem vellet absolergo similiter Sacramenti minister validum conficit mentum absque intentione interna, imo cum intenrepugnante.

SP. Nego conseq. Ratio disparitatis, est quia valor sen judicis pensatur ex hominum sensu, qui externa norunt, quique ut validam acceptant sententiam præscriptum legis prolatam. At vero Sacramentorum tas spectat præcipue ad Dei judicium, cui etiam insubsunt, quique in præsenti casu exigit a suis mis ut materiam cum forma uniant; quod fit per intenn ministri.

SUMES 3. Atqui non requiritur intentio in ministro.

b. subsumpt. Minister Sacramentorum se habet ut mentum Christi, non ut præcipuum agens; atqui trumento non requiritur intentio, sed sufficit intenræcipui agentis. Ergo.

SP. Dist. maj. Minister se habet ut instrumentum ti animatum, conc.; inanimatum, nego maj. Sed in mento animato quod ab alio facultatem accipit rem am si placuerit perficiendi, requiritur intentio.

BSUMES 4. Atqui in instrumento animato non requiritentio. Ergo.

Prob. conseq. Ex D. Aug. [1], qui cum postulasset quid sentiendum sit de Baptismo mimice administrato, videtur in eam propendere sententiam, quod sit valide administratus; imo asserit *se non dubitare etiam illos habere Baptismum, qui, quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, aut ubi putatur esse Ecclesia ab iis, in quorum societate id accipitur:* unde sic argumentor :

D. Aug. docet ratum ac validum esse Baptisma fallaciter datum et acceptum in Ecclesia Catholica, vel quæ putatur Catholica; atqui nulla potest esse intentio intensior in ministro fallaciter agente. Ergo.

RESP. *Dist. maj.* Div. Aug. docet validum esse Baptisma datum cum fallacia et simulatione; et nomine fallaciæ intelligit S. Doctor absentiam fidei, aut rectam de Sacramento ejusque effectu ministri sententiam, *conc.;* et intelligit absentiam debitæ in ministro intentionis internæ qua generatim velit facere quod facit Ecclesia, *nego maj.*

Itaque simulatio, de qua S. Augustinus loquitur, importat tantum defectum fidei circa ritum sacramentalem.

SUBSUMES 5. Atqui per fallaciam, de qua Aug., intelligi non debet defectus fidei erga Sacramentum, sed defectus intentionis. Ergo.

Prob. subsumpt. D. Aug. ibid. ait : *An plus valent, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces a quibus agitur, et in quibus agitur et tamen si postea probatur, nemo repetit, sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut pœnitendo sanatur.* Unde sic arguo:

D. Aug. agit de illa fallacia, quæ, cum datur Baptismus in hæreticorum societate, non in totam societatem cadit, sed in aliquos duntaxat societatis; atqui hæc fallacia non est absentia fidei, utpote quæ cadat in omnem societatem hæreticorum : ergo est absentia intentionis interioris, quæ cadit in dantem Sacramentum.

[1] Lib. 7 *contra Donatistas* qui Baptismum sine fine datum vel acceptum nullum esse contendebant.

Resp. *Dist. min.* Hæc fallacia non est absentia fidei supernaturalis, *conc.;* fidei humanæ circa effectum Sacramenti, *nego min.*

Itaque, quando dicimus per fallaciam, de qua Aug., intelligendam esse absentiamfidei, non intelligimus, ubi agitur de Hæreticis, fidem supernaturalem, quam certum est illis non esse; sed intelligimus tantum eos non credere fide humana, seu ritum qui exercetur, esse verum Sacramentum, seu gratiam ab hoc ritu produci.

Objicies 3. D. Th.[1], cum sibi objecisset ingens sequi incommodum si requiratur intentio, scilicet suscipientem fore semper anxium de suscepti Sacramenti validitate, propriaque salute, sic respondet : *Dicendum quod circa hoc duplex est opinio : quidam enim dicunt quod requiritur mentalis intentio in ministro, quæ, si desit, non perficitur Sacramentum; alii melius dicunt, minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, in verbis autem quæ profert exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur.* Unde sic arguo :

Ex D. Thoma intentio Ecclesiæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exprimatur; ergo intentio mentalis non requiritur.

Resp. *Dist. ant.* Sufficit intentio Ecclesiæ, cui minister suam saltem implicite conformat, volendo facere quod facit Ecclesia, *conc.;* cui suam taliter non conformat, *nego ant.* Seipsum explicat D. Th., art. sequenti [2], loquens de eo qui confert Sacramentum credens illud nullum effectum spiritualem producere, his verbis : *Non obstante infidelitate, potest intendere facere quod facit Ecclesia, licet existimet id nihil esse, et talis intentio sufficit ad Sacramentum, quia, ut supra dictum est, minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus fide suppletur id quod deest fidei ministri.* Nullum dubium hæc verba relinquunt circa mentem D. Thomæ.

[1] 3 part., quæst. 64, art. 8, ad 2. — [2] Quæst. 64, art. 8, ad 1.

Ad Innocent. IV, eodem modo respondendum est; dicit quidem *valere Baptismum, licet minister gerat in mente non facere quod facit Ecclesia;* verum addit: *dummodo intendat baptizare.* Solum itaque vult validum esse Baptismum etiamsi minister nolit effectum Sacramenti conferre, et sufficere quod Sacramentum facere intendat.

Objicies 4. Aliqua facta. 1° S. Athanasius (ut referunt Ruffinus [1], Socrates [2] et Sozomenus [3]), cum adhuc puer esset, pueriliter agens alios pueros baptizavit, huncque Baptismum probavit Alexander, episcopus Alexandrinus. 2° Narrat Nicephorus [4] pueros natantes ad mare, puerum Hebræum baptizasse, qui ut vere baptizatus receptus fuit in Ecclesia Constantinopolitana. Ergo.

Resp. 1. Si illud baptisma fuit datum a pueris illis per jocum, argumentum illud tam est solvendum ab adversariis quam a nobis; alias inciderent in errorem Lutheri.

Resp. 2. *Nego conseq.* Certum est enim, ex Rufino, Alexandrum cum Sacerdotibus examinasse diligenter Athanasium, non solum de materia et forma debita, sed etiam an intentionem habuerit faciendi id quod facit Ecclesia, quo comperto idcirco validum pronuntiavit Baptismum; idem factum est de aliis pueris relatis a Nicephoro.

Objicies 5. Ex nostra sententia sequeretur maximum inconveniens, nempe posse deficere Ecclesiam. Ergo.

Prob. Demus quod Titius in ordinandis Presbyteris careat intentione interna, certe non erunt ordinati; demus iterum quod aliqui ex his fiant Episcopi, ordinationes ab illis peractæ erunt irritæ, et sic sensim per totum orbem deficerent Pastores et Presbyteri; ergo et deficeret Ecclesia.

Resp. Illud argumentum potest retorqueri in adversarios; nam ipsi saltem contra Pseudoreformatos admittunt intentionem serio agendi, quæ, licet dicatur *exterior* res-

[1] Lib. 1, cap. 14.— [2] Lib. 1, cap. 5.— [3] Lib. 1, cap. 17.— [4] Lib. 3, cap. ult.

pectu objecti externi quod respicit, de facto tamen est *interna* respectu ministri; quid igitur, si Titius non haberet hanc intentionem serio agendi? nonne eveniret idem inconveniens Presbyterorum falsorum?... Dicendum igitur munus esse divinæ providentiæ nobis per Christum promissæ, ut ejus Ecclesia non sic falsificetur, saltem per longam hominum seriem; et sic respondere debent adversarii.

PUNCTUM II.

DE GRADU INTENTIONIS EX PARTE MINISTRI, SEU QUALIS ET QUÆNAM ESSE DEBEAT?

Nota. Intentio est quadruplex: *actualis* nimirum, *virtualis, habitualis* et *interpretativa.*

Actualis, est præsens animi applicatio ad id quod agitur.

Virtualis, est ipsamet actualis quæ præcessit, ac moraliter perseverat in ministro, quandiu intentione contraria non fuit revocata. Talis est intentio in Sacerdote qui, ex actuali voluntate consecrandi, induit se vestibus sacris, Missam inchoat, sed paulo post distrahitur; consecrat nihilominus virtute illius intentionis, quæ moraliter perseverat.

Habitualis, duplex est: *Prima* est facilitas operandi ex actibus sæpe repetitis comparata; hæc potest esse actualis aut virtualis. *Secunda* est ea quæ fuit actu elicita, nec fuit revocata, sed est vel somno, vel vino, vel notabili temporis mora interrupta, ita ut non influat in actum humanum, nec per se, nec per virtutem a se relictam.

Interpretativa, est ea qua quis aliquid vult tantum in causa; vel est ea quæ nec est, nec fuit, sed esset, si ejus objectum proponeretur voluntati; unde non est intentio, sed solum intentionis præsumptio. His præmissis,

CONCLUSIO I.

Intentio actualis non requiritur in ministro Sacramentorum, habitualis vero non sufficit.

PROB. PRIMA PARS. Illa intentio quæ non est in nostra potestate, non requiritur necessario in ministro Sacramentorum; atqui talis est intentio actualis. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Illa intentio non sufficit quæ actionem humanam non dirigit; atqui talis est intentio habitualis, utpote quæ in dormiente et ebrio reperiri potest. Ergo, etc.

DICES 1. D. Th. [1] requirit tantum intentionem habitualem in ministro Sacramentorum; ergo sufficit.

RESP. *Nego ant.* Nam D. Thomas, nomine intentionis *habitualis,* intelligit eam quam *virtualem* appellamus; loquitur enim ibi de intentione quæ manet in distracto paulo post actionem incœptam.

DICES 2. Intentio habitualis sufficit ad Sacramentum valide recipiendum; ergo eadem sufficit ad illud conficiendum.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod minister sit causa efficiens Sacramenti; suscipiens vero est illius subjectum; porro plus requiritur ad agendum quam ad recipiendum.

SUBSUMES : Atqui intentio habitualis sufficit in causa agente.

Prob. subsumpt. Intentio habitualis sufficit ad applicandum alicui sacrificium Missæ; ergo sufficit etiam ad Sacrificium et Sacramentum efficiendum.

RESP. *Nego conseq.* Disparitas est, quod applicatio sacrificii Missæ sit quædam donatio quæ valet donec retractetur; at intentio faciendi Sacramentum est causa ef-

[1] 3 part., quæst. 64, art. 8, ad 3.

ficiens Sacramenti; causa autem, ut producat effectum debet existere saltem virtualiter.

CONCLUSIO II.

Intentio interpretativa non sufficit ad Sacramentum conficiendum.

PROB. Intentio quæ non applicat agentem ad actionem, non sufficit ad Sacramentum conficiendum; atqui intentio interpretativa non applicat agentem ad actionem, cum non existat actu, nec virtute. Ergo, etc.

CONCLUSIO III.

Intentio virtualis requiritur et sufficit ad Sacramentum conficiendum.

PROB. Illa intentio sufficit ad Sacramentum valide conficiendum, quæ sufficit ad ponendum actum humanum et liberum; atqui intentio virtualis ad hoc sufficit, ut constat in contractibus. Ergo, etc.

QUÆRES : *An intentio ministri dirigi debeat ad rem determinatam, præsentem et sensibilem ?*

RESP. *affirmative.*

PROB. Quia intentio ministri debet proportionari formæ, alias unum vellet et aliud exprimeret; atqui forma Sacramentorum materiam aut personam determinatam, præsentem et sensibilem exprimit : *Ego te baptizo ; Hoc est corpus meum*, etc. Ergo, etc.

Resolves 1. Si quis ex pluribus hostiis unam tantum consecrare vellet, nullam determinando, nullam consecraret.

Resolves 2. Cum Sacerdos consecrat hostias, si una esset sub calicis pede, vel sub corporali, non esset consecrata, quia non esset præsens nec ratione sui, nec ratione continentis, cum hæc ad continendum non sint nata.

Resolves 3. Non posse consecrari materiam panis adeo parvam, ut *de se* perceptibilis non sit.

Dixi : *De se*, quia fragmenta de se non perceptibilia possunt consecrari simul cum aliis hostiis, per quas sunt perceptibilia.

SECTIO II.

De fide et probitate ministri Sacramentorum.

Nota. Hic quatuor quæruntur : 1° utrum hæretici aut peccatores valide possint administrare Sacramenta; 2° utrum licite possint eadem administrare; 3° utrum liceat Sacramenta petere et accipere ab improbis ministris; 4° utrum liceat Sacramenta administrare peccatoribus.

PUNCTUM I.

UTRUM HÆRETICI ET PECCATORES VALIDE POSSINT ADMINISTRARE SACRAMENTA?

Nota. Sæculo Ecclesiæ tertio exarsit inter Stephanum, Summum Pontificem ex una parte; Cyprianum, Carthaginensem, episcopum; Firmilianum, Cæsariensem in Cappadocia, cæterosque Africanos et Orientales Episcopos ex altera, celebris controversia circa Baptismum ab hæreticis collatum, quem validum negabat Cyprianus cum asseclis, et ideo baptizatos ab hæreticis rebaptizabant.

Hunc errorem quarto Ecclesiæ sæculo renovarunt Donatistæ, et extenderunt ad omnem peccatorem sive publicum, sive occultum, ut refert Sanctus Augustinus [1]. Sed argumentis Catholicorum convicti, ad solos peccatores publicos restrinxerunt [2], cui errori adhæsere Waldenses, Albigenses, Wicleffitæ et Anabaptistæ. Contra hos omnes

[1] Lib. 2 *contra Crescon.*, cap. 28.— [2] Aug., lib. 2 *contra Parmen.*, cap. 12.

CONCLUSIO I.

Ad valorem Sacramenti Baptismi non requiritur fides in ministro Sacramenti : idem dicendum est de aliis Sacramentis.

* Prima pars propositionis est de fide, definita a Conc. Trid., sess. 7, can. 4, his verbis : *Si quis dixerit Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit.* Secunda pars conclusionis est certa, et fidei proxima. *

PROB. PRIMA PARS. 1. *Ex constanti Ecclesiæ traditione,* quæ semper rata habuit Sacramenta ab impiis et hæreticis collata, modo ritum a Domino præscriptum observarint, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.

Hanc perennem ab Apostolis traditionem opposuit sancto Cypriano, hæreticos rebaptizanti, Stephanus Summus Pontifex, his verbis : *Si quis a quacumque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur ad pœnitentiam.*

Decretum sancti Stephani confirmarunt plurima Concilia : Arelatense I, his verbis : *Placuit ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum circa symbolum; et si perviderint eum in Patre, et Filio, et Spiritu Sancto esse baptizatum, manus tantum ei imponatur ut accipiat Spiritum Sanctum. Quod si interrogatus, non responderit hanc Trinitatem, baptizetur* [1].

Nicænum I, can. 8, sic ait : *Si quis voluerit venire ad Ecclesiam ex Novatianis, placuit sancto Concilio, ut ordinentur et sic maneant in clero.* Et, can. 19, statuit : *De Paulianistis, qui deinde ad Ecclesiam confugerunt, statutum est ut omnino rebaptizentur.* Concilium non jubet rebaptizari Novatianos, quia rite baptizabant, vult autem rebaptizari Pauli Samo-

[1] Concil. Arelat., art. 314, cap. 8.

zateni discipulos, *quia*, ut ait Innocent. I [1]: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti non baptizabant.*

PROB. 2. *Ratione deducta ex Scripturis.* Minister Sacramentorum operatur virtute et auctoritate divina : *Supra quem videris Spiritum Sanctum descendentem, hic est qui baptizat* [2]. Atqui Deus non aufert a ministro datam ei potestatem ob ejus hæresim aut peccatum (quippe cum talis potestas ministerialis sit gratia gratis data, nec in ministri, sed in aliorum utilitatem concessa). Ergo.

* PROB. SECUNDA PARS. Nempe in aliis Sacramentis valide conficiendis neque fides requiritur in ministro Sacramentorum. Hanc partem conclusionis diximus certam et fidei proximam, quia, licet valere omnia Sacramenta a pravo ministro catholico confecta de fide sit, licet etiam ratum esse Baptisma collatum ab hæretico sit definitum, de fide tamen non est valida esse omnia alia Sacramenta ab hæretico collata, non desunt enim auctores catholici qui contrarium sentiunt, prorsus tamen immerito : 1º Quia, etsi nulla expressa habeatur Ecclesiæ definitio, inquit R. P. Perronne, jam ex communi consensu probatur, atque ex ejusdem Ecclesiæ praxi pluribus saltem abhinc sæculis confirmata, ut pro singulis Sacramentis dicemus in suo loco. 2º Quia ratio quæ militat pro valore Baptismatis, suffragatur pariter valori aliorum Sacramentorum, ut ex probatione secunda superius data. Hæc est enim intima analogia inter sacramentum Baptismi et alia Sacramenta, ut quod de primo dictum est etiam de cæteris intelligi debeat.

DICES : Sacramentum Pœnitentiæ collatum ab hæreticis non est validum. Ergo, etc.

RESP. *Nego conseq.* Quia sacramentum Pœnitentiæ ab hæreticis collatum invalidum est, non quidem ex defectu fidei, sed jurisdictionis qua carent hæretici. *

[1] Epist. ad Episcopos Macedoniæ. — [2] Joann. 1, vers. 33.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Hæc loca Scripturæ : Eccl. 34 : *Ab immundo quis mundabitur?* — Ibid. : *Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lavatio ejus?* — Matth. 7 : *Non potest arbor mala bonos fructus facere.* — Ex quibus sic arguo : Minister infidelis et peccator est immundus, mortuus gratiæ et arbor mala; ergo neminem potest mundare per Sacramenta, nec ullus opus bonum facere.

RESP. *Nego conseq.*, et respondeo ad singula.

Ad primum. Ab immundo nemo potest mundari, si propria virtute agat, *conc.*; si agat virtute Christi et Ecclesiæ, *nego.* Minister autem qui ritum a Christo institutum debite observat, agit virtute Christi, principalis Sacramentorum ministri : *Dedit Baptismum Judas*, ait D. August. urgens Donatistas, *et non baptizatum est post Judam. Dedit Joannes, et baptizatum est post Joannem : quia datus a Juda Baptismus, Christi est ; qui a Joanne, Joannis erat... Sic ergo quos baptizavit ebriosus, homicida, adulter, si Baptismus Christi erat, Christus baptizavit. Non timeo adulterum, non ebriosum, non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur :* Hic est qui baptizat.

Ad secundum. Dicendum textum non esse ad propositum; ibi enim non agitur de Baptismo Christi, sed de purificatione ab immunditia legali, quæ ex cadaveris hominis mortui contactu contrahebatur; et sensus est : qui post attrectatum cadaver purificatur, si iterum tangit illud, nihil prodest ipsi sua purificatio, quia iterum immunditiam legalem contrahit; ita habet contextus : *Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum, quid proficit lavatio ejus?* Quo significatur nihil prodesse expiationem peccati, si quis illud committat : unde sequitur : *Sic homo qui jejunat in peccatis suis, et iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Orationem illius quis exaudiet?*

Quod si Baptismo locus ille accommodetur, dicendum

est cum D. Aug. [1] eum qui a peccatore baptizatur, *non baptizari a mortuo : vivit enim Christus, jam non moritur, et mors ei ultra non dominabitur, de quo dictum : Ipse* est qui baptizat in Spiritu Sancto.

Ad tertium respondet D. Aug. [2] : *Arbor mala*, agens ex propria virtute, *non potest bonos fructus facere*, *conc ;* agens ex virtute Christi, *nego*. At malus minister agit virtute Christi. Ergo non agit ut arbor mala.

INST. Atqui infidelis non agit virtute Christi ut ejus instrumentum, nam instrumentum non agit nisi sit conjunctum causæ principali; atqui hæretici et peccatores non sunt Christo conjuncti, sed ab eo separati. Ergo, etc.

RESP. *Dist. maj.* Nisi sit conjunctum per gratiam gratis datam, *conc.;* per gratiam sanctificantem, *nego maj. et conseq.* Hæretici enim et peccatores sunt Christo conjuncti per potestatem spiritualem ipsis in gratiam aliorum concessam.

OBJICIES 2. Auctoritatem Canonum et Summorum Pontificum :

1° Canones 45um et 46um Apostolorum in quibus depositionis pœnam imponitur *Episcopo vel Presbytero qui hæreticorum Baptismum admiserit;* ergo invalidum est ab ipsis collatum.

2° Canonem *Daibertum* [3], in quo Urbanus II præcipit Daibertum, qui fuerat in Diaconum a Nezelone hæretico ordinatus, iterum ordinari, *quoniam*, ut ait, *qui nihil habuit, nihil dare potuit*.

RESP. AD PRIMUM. *Nego conseq.* et dico Canones illos falso Apostolicos inscribi, sunt enim canones ex diversis Conciliis particularibus collecti, inter quos duo in objectione citati sunt Conciliorum Iconiensis et Synadensis, in quibus rebaptizantium error fuit assertus.

[1] Lib. 11 *contra Parmen.*, cap. 10. — [2] Lib. 2 *contra Litter. Petil.*, cap. 6. — [3] *Causa prima*, quæst. 7, cap. 24.

RESP. AD SECUNDUM, cum Glossa, hic : *Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis præter formam Ecclesiæ, et sic ordinem episcopalem non recepit*; unde defectu potestatis invalida fuit ab eo facta Daiberti ordinatio.

OBJICIES 3. Varios sanctorum Patrum textus, in quibus asseritur :

1° Baptismum hæreticorum nullum esse.

2° Sacramenta hæreticorum potius polluere, quam sanctificare.

3° Hæreticos nullam potestatem dare per suas ordinationes.

Nota : Ante Concilia Arelatense primum, anno 314 habitum, et Nicænum primum, anno 325 celebratum, in quibus controversia præsens solemniter fuit definita, varii Patres errori rebaptizantium faverunt, quos deserimus; itaque

RESP. AD PRIMUM. Sancti Patres asserunt Baptisma hæreticorum; qui formam Baptismi adulterabant, nullum esse, *conc.*; qui baptizabant in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, *nego*. *De illis loquimur hæreticis qui falsaverunt Symbolum*, ait Optatus Milevitanus [1].

RESP. AD SECUNDUM. Sacramenta hæreticorum potius polluunt quam sanctificant, eo quod nullum sit Sacramentum, *nego*; eo quod careat effectu, *conc.* Sensus itaque Patrum est Baptismum sine necessitate ab hæreticis susceptum esse illicitum et inutilem suscipienti, ideoque hoc Baptismo baptizatum non sanctificari, sed potius pollui, ob sacrilegium quod committit, Baptismum ab hæreticis et in hæresi recipiendo : idem dic de Ordine et Confirmatione ab eis suscepta, qui hæresi consentiunt et participant; ita docet D. Th. [2]: *Quidam* (hæretici) *servant Ecclesiæ formam*, inquit, *et tales conferunt quidem Sacramentum, sed non conferunt rem Sacramenti, si manifeste ab Ecclesia præcisi*

[1] Lib. 1 *contra Parmen.*, num. 10. — [2] art. 9, ad 2.

sint; quia hoc ipso quod aliquis accipit Sacramenta ab eis, peccat, et per hoc impeditur ne effectum Sacramenti consequatur.

RESP. AD TERTIUM. Ordinationes ab hæreticis factæ, dicuntur irritæ quoad characterem, *nego;* quoad exercitium et usum potestatis per ordinationem acceptæ, *conc.* Ordinati enim ab hæreticis, redeuntes ad Ecclesiam Catholicam, non admittebantur ad honorem et exercitium Sacerdotii, non gaudebant clericorum privilegiis, habebanturque ut laici; inde Patres dicebant tales ordinationes esse irritas et sine effectu.

OBJICIES 4. In ea duntaxat societate valide administrari possunt Sacramenta, cui a Christo concessa sunt Sacramenta; atqui soli Catholicorum societati Sacramenta concessa sunt a Christo : ergo a solis Catholicis administrari possunt.

RESP. *Nego maj.* Quia possunt ab hæreticis illicite et injuste usurpari Sacramenta, valide tamen; sed *aliud est non habere, aliud non utiliter habere*, ait D. Aug. [1]; *qui non habet, est baptizandus ut habeat; qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat corrigendus.*

Prob. maj. Illi soli sunt Sacramentorum ministri, qui sunt Ecclesiæ et Christi ministri, cum ministri Sacramentorum non suo, sed Christi, et Ecclesiæ nomine agant; atqui soli Catholici sunt Christi et Ecclesiæ ministri. Ergo. RESP. *Nego min.*

Prob. min. Soli Catholici sunt membra Christi et Ecclesiæ; ergo soli Catholici sunt ministri Christi; nam Christus et Ecclesia non utuntur nisi suis membris.

RESP. *Nego conseq. et ejus probationem.* Christus enim, cum sit principalis causa Sacramentorum, potest uti quolibet ad ea administranda, et quovis utatur, est ejus instrumentum, quod sufficit; indifferens ergo est ad validam administrationem quod sit membrum Ecclesiæ, cum, ut ait

[1] Lib. 4 de Bapt.

D. Aug. [1] : *Ecclesia per hæreticos et malos sponso suo filios generet.*

Prob. conseq. Christus non influit gratiam per infideles et peccatores; ergo non utitur suis membris. Resp. *Nego ant.*

Prob. ant. Caput non influit in pectus per membra mortua; ergo nec Christus influit gratiam per infideles et peccatores.

Resp. *Nego conseq.* Disparitas est, quod caput naturale est finitum in sua virtute. Christus autem est infinitæ virtutis; ergo sicut potest sine ministris justificare, potest per infideles.

Objicies 5. Hæretici et peccatores non habent Spiritum Sanctum; ergo non possunt illum dare per Sacramenta; nam nemo dat quod non habet.

Resp. *Nego conseq.* Probationem *distinguo;* nemo dat quod nullo modo habet, *conc.;* quod aliquo modo habet, *nego.* Hæretici enim non habent Spiritum Sanctum formaliter per gratiam sanctificantem; verum illum habent ministerialiter, et ideo possunt per Sacramenta dare.

CONCLUSIO II.

* *Minister in peccato mortali existens, modo essentialia quæ ad Sacramentum conficiendum vel conferendum pertinent servaverit, valide conficit aut confert Sacramentum.*

Est de fide, definitum a Trid., sess. 7, can. 12, iisdem verbis : *Si quis dixerit ministrum in peccato mortali existens, modo omnia essentialia quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema sit.*

Prob. 1. *Ex Scripturis.* De Christo dicitur [2] : *Hic est qui baptizat in Spiritu Sancto.* Item Apostolus [3]: *Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Unde sic : Cum agitur de validitate Sacramentorum,

[1] Lib. 5 *contra Donat.*, cap. 24. — [2] Joan. 1, 13. — [3] 1 Cor. 3, 9.

illius solius habenda est ratio, a quo Sacramenta totam vim ac virtutem suam hauriunt; atqui Sacramenta totam vim ac virtutem suam a Christo institutore et causa meritoria habent; ergo valida sunt, a quovis ministro conferantur vel conficientur. Hinc August. [1] : *Baptisma tale est, qualis est ille in cujus potestate datur, non qualis est ille per cujus ministerium datur*. Et iterum [2] : *Quid tibi facit malus minister, ubi bonus est Dominus*. Et iterum [3] : *Petrus baptizet, hic est qui baptizat; Paulus baptizet, hic est qui baptizat; Judas baptizet, hic est qui baptizat... illud quod datum est unum est, nec impar propter impares ministros; sed par et æquale, propter :* Hic est qui baptizat.

Prob. 2. *Ex constanti Ecclesiæ praxi,* quæ duo tantum constanter in Sacramentis conficiendis postulavit, scilicet materiæ et formæ conjunctionem et utramque consociandi potestatem, atqui malus minister materiam formamque simul adhibere et applicare potest, perinde ac sanctus, cum eadem sit in utroque potestas, cum perpetua illa sit, nec scelere aliquo perditisque moribus aboleri possit. Hinc hæreticos Sacramenta iterantes semper damnavit et ea ab improbis ministris rite confecta vel collata nunquam iteravit.

Prob. 3. *Multiplici similitudine* a SS. Patribus assumpta. S. Greg. Nazian., in oratione *de Bapt.,* Sacramentorum ministros comparat cum sigillo quod insculptam imperatoris imaginem habet. S. Augustinus eosdem confert, modo cum viro qui semina terræ mandat, modo cum canali qua vehitur aqua, modo, si sint mali, cum loco immundo per quem transmittitur lumen [4]; atqui sigillum sive aureum sive ferreum, nihilominus imaginem imprimit; semina, sive puris sive impuris manibus agricolæ solo mandentur, fructuosa sunt; canalis sive lapi-

[1] Tract. 5 in Joann., num. 6. — [2] Tract. 5 in Joann., num. 11. — [3] Tract. 6 in Joan., num. 7 et 8. — [4] Lib. 3 *contra Cresoon.*, cap. 8. — Tract. 5 in Joan. — Lib. 3 *contra Donat.*, cap. 10.

deus, æque transfunditur; denique loca immunda, lucis quam transmittunt nihil splendoris et puritatis detrahunt. Ergo Sacramentorum validitas non pendet a ministrorum probitate.

Prob. 4. *Ratione.* Illius improbitas Sacramentorum validitatem inficiari non potest, a quo non pendet quominus Sacramenta rite confecta vel collata, suum sortiantur effectum; atqui non pendet ab improbo ministro quominus Sacramenta obtineant suum effectum, modo omnia essentialia quæ pertinent ad Sacramenta servaverit. Ergo.

Major patet; prob. min. 1. Sacramentorum una veraque causa efficiens et meritoria est Christus, a quo vim omnem suam et efficaciam habent, ut patet ex dictis; minister vero nudum est instrumentum, qui proinde materiam et formam adhibere potest, non gratiam, quæ Dei est, efficere.

2. *Ex inconvenientibus.* Si a ministri sanctitate pendet Sacramentorum efficacitas, nemo securus esse poterit de Sacramento accepto; nam *quomodo,* inquit S. Augustinus, *securi erunt, si conscientia dantis attenditur, quæ latet oculos accepturi* [1] *?* Præterea, si ex innocentia baptizantis, inquit, S. Doctor, expectatur ut fiat innocentia baptizati, tanto erit quisque innocentior, quanto innocentiorem a quo baptizetur, invenerit, et tanto ipse minus erit innocens, quanto et ille a quo baptizatur : et si forte contra aliquem tenet odium qui baptizat, hoc et illi qui baptizatur imputabitur, [2] quod est absurdum; ergo Sacramentorum validitas non pendet a sanctitate ministri. Ergo, etc.

OBJECTIONES.

Objicies 1. Scripturæ pravos ministros ineptos esse ad Sacramenta conficienda vel conferenda aperte declarant, quidem — 1° legitur [3] : *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum*

[1] Lib. 1 *contra Litter. Petil.*, num. 4. — [2] Lib. 2 *contra Litter. Petil.*, cap. 6. — [3] Exod. 19, 22.

sanctificentur. — 2° In Levitico [1] : *Homo... qui habuerit maculam, non offerat panes Deo suo.* — 3° Prov. [2] : *Victimæ impiorum abominabiles Deo declarantur.* — 4° Dicitur [3] : *Ab immundo quis mundabitur.* — 5° Pariter [4] : *Scimus quia peccatores Deus non audit.* — 6° Et [5] : *Non potest arbor mala bonos fructus facere.* — 7° Tandem propterea Christus, Apostolis suis tradendo potestatem dimittendi peccata, prius illis tradit Spiritum Sanctum his verbis [6] : *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis.*

Resp. Hæc Scripturæ loca in pravos sensus ab adversariis detorqueri solita, doctrinam catholicam nequidem pertingere, si probe intelligantur; unde ad 1um, sermo est de purificatione legali, præmittenda a sacerdotibus, antequam ad sacrificium accedant; — ad 2um, agitur de dotibus quibus donari debet summus Sacerdos; — ad 3um, abominabiles dicuntur victimæ ex prava intentione offerentium, non vero ex parte rei oblatæ; — ad 4um, neque ab immundo ministro, sed a Deo gratia mundans recipitur; — 5um, ad dicitur Deus non exaudire peccatores, ad patranda miracula in confirmationem falsæ doctrinæ; — ad 6um, *dist.* Non potest arbor mala, id est minister malus bonos fructus facere ex se; *trans.;* tanquam nudum instrumentum quo Christus utitur, ut per Sacramenta suam hominibus gratiam largiatur, *nego;* — ad 7um, *dist.* Christus, in ordine ad potestatem dimittendi peccata, tradidit Spiritum Sanctum, operantem, *conc.;* inhabitantem per gratiam, *nego.*

Objicies 2. *Ex ratione* : 1° improbus homo est membrum Diaboli; ergo non potest esse minister Christi; 2° improbus minister non habet gratiam sanctificantem; ergo illam dare non valet; 3° peccat malus minister, dum Sacramenta conficit; ergo invalide conficit, cum repugnat malam actionem instrumentum esse gratiæ.

[1] Cap. 20, 19. — [2] Cap. 15, 8. — [3] Eccl. 34, 4. — [4] Joan. 9, 31. — [5] Matth. 7, 18.— [6] Joan. 20, 22.

RESP. Horum trium negatur consequentia, et quidem *primi* asserti, quia nihil obstat quominus homo simul sit et membrum Diaboli propter pravos mores, et ministrum Christi propter acceptam ab eo et ab Ecclesia potestatem, ex supra dictis. *Secundi* vero, quia minime necesse est id refundere in instrumentis, quod ipsorum virtute non efficitur. Jam vero minister non alias in conferendo gratiam partes habet, quam instrumenti, neque ipsius gratiæ causa est, sed Deus, qui quovis instrumento uti potest. *Tertii* tandem, quia, licet actio peccatoris ministri conficientis ipsi sit mala, bona tamen est in se, cum per illam Sacramentum rite conficiatur.

INST. Ex allatis responsis sequeretur prorsus Christi fidelibus indifferens esse ut a probis vel improbis ministris Sacramenta conferantur, quod falsum videtur et fidelium sensui contrarium. Ergo.

RESP. *Dist. ant.* Indifferens est quoad validitatem Sacramenti et exceptis excipiendis, v. g. quod expostulat amor Dei et proximi, *conc.*; quoad gratias uberiores seu fructus percipiendos, *nego*. Quamvis enim Sacramenta operentur *ex opere operato*, ut dicunt, quando nullus est obex, plus tamen minusve gratiæ seu fructus præter characterem producunt, juxta dispositiones subjecti [1]. Sed ad rite disponendum subjectum, removendo scilicet obicem peccati, et fidem, charitatem et alias virtutes comparando, quamplurimum conferunt, ordinarie loquendo, zelus, cura et sanctitas ministrorum requiruntur. Ergo, etc.

APPENDIX UNICA.

Expenduntur quædam quæstiones facti, quæ ad historiam rebaptizantium pertinent.

QUÆRES 1. *An Cyprianus, Firmilianus, cum collegis suis Episcopis, existimaverint agitatam de Baptismo hæreticorum controversiam, pertinere ad fidem vel ad disciplinam?*

[1] Vide infra, cap. 6 *de Sacramentis*, § 1, quær. 3.

Nota. In eo differt fides a disciplina, quod hæc varia esse possit pro varietate temporum et locorum, illa simplex, unica et eadem semper habeatur.

Resp. Quamvis rebaptizantium causa reipsa sit caput fidei, verisimile est Cyprianum, Firmilianum, etc., existimasse ipsam ad disciplinam pertinere.

Prob. Characteres controversiæ pertinentis ad disciplinam sunt tres, nimirum : varietas in praxi, libertas sentiendi, pax et communio inter dissidentes ; atqui Cyprianus, Firmilianus et alii confitentur circa hanc controversiam esse varietatem in praxi [1]. Declarant unicuique Prælatorum relictam esse libertatem sentiendi quod vellet [2]. Testantur se servare pacem et communionem cum iis qui diversam opinionem et praxim servabant [3]. Ergo, etc.

Quæres 2. *An sanctus Stephanus de facto excommunicaverit sanctos Cyprianum, Firmilianum et cæteros ipsi adhærentes?*

Resp. Non excommunicavit, sed intra minas excommunicationis se continuit sanctus Stephanus, ut ipse testatur Aug., dicens [4] : *Cum ergo Stephanus illos excommunicandos esse censeret, tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit.*

Dices : Sanctus Stephanus legatis Cypriani denegavit colloquium et hospitium ; ergo pro excommunicatis eos habuit.

Resp. *Nego conseq.* Ideo enim sanctus Stephanus legatis denegavit colloquium et hospitium, ut hac severitate et prudenti œconomia illos ab errore revocaret, caveretque ne diutius Romæ commorantes, gregem sibi commissum errore suo inficerent.

Quæres 3. *Quodnam fuit illud plenarium Concilium, in quo asserit D. Aug.* [5] *controversiam de Baptismo hæreticorum fuisse terminatam ?*

[1] S. Cyprian., Epist. 71 ad Quintum, et Epist. 62 ad Stephanum — [2] S. Cyprian., in *præfat. Conc. III Carth.* — [3] S. Cyprian., Epist. ad Jubajan, num. 73. — [4] Lib. *de Unico Bapt.*, cap. 14. — [5] Lib. 2 *de Baptismo*, cap. 9.

Resp. Res est apud Theologos plane incerta : aliis videtur fuisse Concilium Nicænum primum, ann. 325; aliis Arelatense primum, ann. 314. Certum est tamen unum fuisse ex illis duobus; utrumque enim ante Augustini nativitatem [1] et post mortem Cypriani [2] fuit celebratum et utrumque fuit *transmarinum*. His enim notis, Concilium illud designat D. August.

PUNCTUM II.

UTRUM PECCATORES SACRAMENTA LICITE CONFICIANT ET CONFERANT?

CONCLUSIO.

Minister qui, peccati alicujus mortalis sibi conscius, Sacramenta ex officio conficit aut dispensat, mortaliter peccat.

Nota. Distinguere hic oportet confectionem et administrationem Sacramentorum ab aliis functionibus sacris.

Prob. 1. *Ex Scriptura,* de sacerdotibus dicente [3] : *Sancti erunt Deo suo et non polluent nomen ejus; incensum enim Domini, et panem Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt.* Hinc D. Gregorius ait [4] : *Necesse est ut munda esse studeat manus, quæ diluere sordes curat.*

Prob. 2. *Ratione et auctoritate D. Thomæ,* dicentis [5] : *Non est dubium quin mali, exhibentes se ministros Dei et Ecclesiæ, in dispensatione Sacramentorum peccent; et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei* (cujus sunt ministri) *et contaminationem Sacramentorum* (quorum violatur sanctitas ex parte impii ministri), *consequens est, quod tale peccatum ex genere suo sit mortale.*

Dixi in propositione : *ex officio,* quia ex D. Th.[6] : *In articulo necessitatis non peccaret baptizando, in casu in quo etiam posset laicus baptizare : sic enim patet quod non exhiberet se ut*

[1] Nativitas August. contigit ann. 354.— [2] Obiit ann. 258.— [3] Levit. 32, vers. 6. — [4] Cap. *Necesse* 1, quæst. 1. — [5] 3 part., quæst. 64, art. 6 in corp. — [6] 3 part., quæst. 64, art. 6 in corp.

ministrum Ecclesiæ, sed subveniret necessitatem patienti; secus autem est in aliis Sacramentis quæ non sunt tantæ necessitatis.

* Sententia tamen affirmans videtur probabilior. Ratio quia, licet tunc non sint Ecclesiæ ministri, sunt tamen ministri Christi [1]. *

Ex hoc textu patet quod ex duplici capite repetatur gravitas culpæ ministri peccatoris: 1° ex sanctitate Sacramentorum novæ Legis; 2° ex ejus consecratione et speciali deputatione ad sacra ministeria. Ex his

QUÆRES : *An minister peccator teneatur confiteri priusquam Sacramentum conficiat aut ministret, quantumvis sibi perfecte contritus videatur?*

RESP. Id certum est de Eucharistia, prout definivit Trid.[2]; de aliis aliqui etiam affirmant, sed longe plures de jure communi negant, quia nullum reperitur præceptum divinum vel humanum saltem commune in ordine ad alia Sacramenta administranda; nam Trid. [3] solum *hortatur sponsos ut, antequam contrahant, sua peccata diligenter confiteantur,* et Rituale Romanum de Sacerdote peccati mortalis sibi conscio dicit solum : *Ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat, sed si habeat copiam Confessarii, et temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.*

PUNCTUM III.

UTRUM LICEAT SACRAMENTA PETERE ET ACCIPERE AB INDIGNIS MINISTRIS?

Nota 1. Indignus minister, vel est indignus ob aliquod peccatum tantum, vel ob excommunicationem tantum, vel simul ob peccatum et excommunicationem, censuram, ut sunt hæretici, schismatici notorii. Rursus excommunicatus, vel est ab Ecclesia toleratus, vel non est toleratus.

[1] Vide S. Liguor., lib. 6, num. 32; Scavini, etc. Quoad alia, vide moralistas.

[2] Sess. 13, can. 11. — [3] Sess. 24, cap 1 *de Matrim.*

Toleratus, est is qui pœnam excommunicationis ipso quidem facto incurrit, sed contra quem nulla præcessit judicis sententia, qua nominatim declaretur excommunicatus aut suspensus.

Non toleratus, est is qui, per sententiam judicis nominatim declaratus, excommunicatus est aut suspensus.

Nota 2. Triplex est Sacramentorum suscipiendorum necessitas, scilicet extrema, gravis et levis.

Extrema necessitas est urgens mortis periculum in quo moribundus Sacramentis ad salutem absolute necessariis indiget, ut Baptismo catechumenus, et Pœnitentia peccator.

Gravis necessitas æstimatur, dum urget præceptum confessionis annuæ, aut confitendi peccati mortalis.

Levis necessitas censetur, dum quædam adest utilitas, v. gr. indulgentiam plenariam lucrandi, Eucharistiam festis solemnioribus frequentandi, etc. His notatis,

CONCLUSIO I.

Absque causa legitima non licet Sacramenta petere, vel percipere a ministro ob peccatum mortale indigno, licet non excommunicato, vel tolerato.

Prob. Quia Lex charitatis postulat ut non detur malo Sacerdoti occasio peccandi; atqui qui ab indigno ministro petit et recipit Sacramenta absque legitima causa, dat ipsi occasionem peccandi per malam Sacramenti administrationem. Ergo. * Conclusio tamen est tantum de certe, indignis quia quivis minister præsumitur dignus, nisi contrarium constet; hinc potest Sacramentum peti ab eo qui scitur paulo ante peccasse, quia præsumitur se jam disposuisse, saltem per contritionem. *

CONCLUSIO II.

In extrema vel gravissima necessitate licet ab excommunicato, etiam non tolerato, petere et suscipere Sacramentum Baptismi et Pœnitentiæ, modo absit scandalum; non vero alia Sacramenta.

PROB. PRIMA PARS. 1. De Baptismo, ex D. Aug.[1] dicente: *Si quem forte coegerit extrema necessitas, ubi Catholicum per quem accipiat* (Baptismum) *non invenerit, et in animo pace Ecclesiæ custodita, per aliquem extra unitatem Catholicam positum acceperit, quod erat in ipsa unitate accepturus, si statim etiam de hac vita emigraverit, non eum nisi Catholicum deputamus.*

PROB. 2. De Pœnitentia, Concil. Trid. [2] declarante omnibus promiscue Sacerdotibus licere pœnitentes quoslibet, in mortis articulo, a quibuslibet peccatis et censuris absolvere: *Pie admodum*, inquit, *ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei semper custoditum fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque adeo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis casibus et censuris absolvere possunt.*

DICES: Conc. Trid. intelligi tantum debet de catholicis Sacerdotibus, quibus non est concessa facultas a casibus reservatis absolvendi. Ergo, etc.

RESP. *Dist. ant.* Ex vi Concilii verborum, *trans.;* ex alia, *nego.* Quia 1° consuetudine Ecclesiæ, Catechismo Concilii Tridentini et Rituali Romano, ad omnes promiscue Sacerdotes istud decretum refertur. 2° Quia ideo, ex D. Augustino, licitum est adultis Baptismum ab hæreticis in periculo mortis exposcere, quia Baptismus ad regenerationem necessitate medii requiritur; atqui pariter pœnitentia sacramentalis est necessaria necessitate medii ad resurrectionem spiritualem. Ergo, etc... 3° Quia Cardinales Con-

* 1 Idem probabiliter dicunt de Sacramento Eucharistiæ Suarez, Navar. Bonac., Salmant., et plures alii. Item de Extrema Unctione, si aliud Sacramentum infirmus non potest recipere. Vid. S. Lig., lib. 6, num. 88.*

[1] Lib. 1 *de Bapt. contra Donat.*, cap. 2. — [2] Sess. 14, cap. 7.

lii Trident. interpretes nostram sententiam expressis erbis declararunt; ista enim verba : *Atque adeo omnes Sacerdotes*, sic interpretantur : *Etiamsi isti Sacerdotes essent excommunicati et denuntiati, extra quem articulum, scilicet mortis, cum nihil possunt, graviter etiam peccant, excommunicationemque incurrunt.*

INST. Absolutio Sacerdotis suppleri potest per contritionem pœnitentis cum voto Sacramenti; ergo non est in casu extremæ necessitatis.

RESP. 1. *Retorquendo* : Baptismus fluminis potest suppleri per Baptismum flaminis; ergo catechumenus, de vita periclitans, non est in casu extremæ necessitatis.

RESP. 2. *Nego conseq.* Quia, cum homo de suæ contritionis perfectione certus esse non possit absque speciali revelatione, semper, cum de vita periclitatur, censetur esse in casu extremæ necessitatis.

Dixi 1. *In extrema necessitate;* quia D. Aug. ibidem docet quod : *Si quis, cum possit in ipsa catholica accipere, per aliquam mentis perversitatem eligit in schismate baptizari... procul dubio perversus est et iniquus, et tanto perniciosus, quanto scientius.*

Dixi 2. *Modo absit scandalum;* quia quilibet tenetur abstinere ab actu cujus effectus potest aliunde haberi, ad vitandum grave scandalum ex illius actus exercitio oriundum; atqui effectus Baptismi et Pœnitentiæ per votum Baptismi et contritionem perfectam possunt haberi. Ergo, etc.

Hinc, si, ex susceptione Baptismi et Pœnitentiæ ab hæreticis vel schismaticis, Catholicis præberetur occasio non temere credendi per hujusmodi susceptionem approbari hæresim vel schisma, eaque ratione ministris hæreticis et schismaticis concilianda prævideretur auctoritas, et plures ex Catholicis ad eorum partes defecturos, non licet ab eis illa Sacramenta petere et recipere.

OBJICIES : Si baptizandus esset infans in vitæ discrimine positus, nec alius, præter hæreticum hominem Baptismi

formam nosset, posset quis illum offerre hujusmodi ministro baptizandum, quamvis ea actio multis futura sit scandalo. Ergo, etc.

RESP. *Nego conseq.* Ratio est, quia per solum Baptismum potest saluti illius infantis consuli, nec ullius offensionis et scandali, in hac hypothesi, daretur occasio; unde si quoddam inde oriatur, non est ab offerente datum, sed ab aliis temere et incaute acceptum.

PROB. SECUNDA PARS. *Non vero alia Sacramenta;* quia Ecclesia in solo casu extremæ necessitatis permittit cum non toleratis communicare in spiritualibus, ut constat ex Bulla *Ad evitanda*, in qua Martinus V sic statuit : *Ad evitanda scandala et multa pericula, quæ conscientiis timoratis contingere possunt, Christi fidelibus, tenore præsentium, misericorditer indulgemus, quod nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, prætextu cujuscumque sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ a jure, vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut ecclesiasticum interdictum observare, nisi censura vel sententia hujusmodi fuerit facta in, vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, Communitatem, vel locum certum a judice publicata vel denuntiata specialiter aut expresse, aut si aliquem ita notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo juris suffragio excusari.*

CONCLUSIO III.

Cum rationabili causa, licitum est Sacramenta petere et accipere a ministro indigno propter lethale peccatum.

PROB. Ex dictis apud moralistas de juramento petito ab eo qui prævidetur per falsos deos juraturus, et de mutuo petito ab usurario, licet, ex rationabili causa, ab alio petere id quod potest licite præstare, quamvis prævideatur peccaturus; atqui Sacerdos de quo hic, potest licite conferre

Sacramenta, se nimirum ad id disponendo per confessionem sacramentalem, vel actum contritionis, et supponitur causa sufficiens. Ergo, etc. [1].

CONCLUSIO IV.

Sine causa, seu absque ulla necessitate, licet petere et recipere Sacramenta a ministro indigno propter excommunicationem vel suspensionem, sed ab Ecclesia tolerato.

Prob. 2. Quia Conc. Constantiense absolute concessit fidelibus communionem cum toleratis, nec ipse minister excommunicatus peccat, quando rogatus, communicat per Sacramentorum administrationem; nam inquit S. Lig., lib. 7, n. 13, q. 2, si ipse adhuc peccaret, inutilis evaderet concessio facta fidelibus, dum eis, saltem indirecte, ratione charitatis, prohiberetur communicatio. Quare cum fidelibus communicatio cum excommunicato universe concessa sit, indirecte indultum est etiam excommunicatis cum fidelibus petentibus communicare.

Quæres : *An similiter liceat in levi necessitate a malo ministro, Sacramenta petere et suscipere?*

Resp. *cum dist.* Vel enim minister iste paratus est ac determinatus Sacramenta ministrare quæ reipsa administrat, vel non est paratus ac determinatus.

Si prius, licitum est ab eo Sacramenta percipere, quia tunc petens non censetur ministrum malum inducere ad peccandum, sed ejus mala voluntate jam determinata ad malam actionem, quam recte facere posset, ad malum spirituale a se avertendum. * Sed hoc verum est solum quando sumitur Eucharistia, quia unum tantum est peccatum pluribus Eucharistiam ministrare [2]. *

Si posterius, non licet, quia tunc quodammodo inducitur ad peccandum, et ipsi occasio peccandi datur; charitas

[1] Vid. S. Liguor., lib. 6, num. 89.— [2] S. Liguor., lib. 7, num. 89.

autem postulat, ut cum levi nostro incommodo occasionem peccandi a proximo avertamus.

PUNCTUM IV.

UTRUM LICEAT SACRAMENTA ADMINISTRARE PECCATORIBUS?

Nota. Peccator duplex est : alius *occultus*, cujus peccatum secretum est; alter *publicus*, cujus peccatum notorium est, sive notorietate *juris*, id est per judicis sententiam; sive notorietate *facti*, cum nimirum crimen ita est notorium, ut nulla tergiversatione celari possit, prout qui in populi concursu hominem occidisset. His positis,

CONCLUSIO I.

Peccatori publico seu notorio, facti vel juris notorietate, scienter ministrare Sacramentum, est peccatum gravissimum, sive Sacramentum petat publice, sive privatim [1].

PROB. Ille gravissime peccat, qui peccat simul contra religionem, fidelitatem et charitatem proximi; atqui qui peccatori publico scienter ministrat Sacramentum, peccat contra religionem qua prohibemur *dare Sanctum canibus* [2]; contra fidelitatem, qua tenemur debite dona Dei dispensare juxta Apostolum dicentem [3] : *Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur;* contra charitatem proximi, secundum quam non licet peccato proximi cooperari, nec huic sacrilegæ cooperationi assistentes scandalizare. Ergo.

DICES : Non licet proximum infamare, sed qui sic denegat Sacramentum proximo, ipsum infamat.

RESP. *Nego min.* Sufficienter enim per crimen admissum infamatus est, et minister sine nova infamia consulit reverentiæ Sacramenti.

[1] Vide S. Liguor., lib. 6, num. 43, et seqq. — [2] Matth. 7, vers. 6. — [3] 1 Cor. 4, vers. 2.

CONCLUSIO II.

Occulto peccatori publice Sacramentum petenti, Sacramentum ministrari debet, si repelli non possit absque illius infamia et populi scandalo [1].

PROB. 1. Ex praxi Ecclesiæ et exemplo Christi, *qui nec Judam a communione removit*, ait Eugenius Papa [2].

PROB. 2. Ex oraculo Apostoli: *Non sunt facienda mala ut eveniant bona;* sed malum est occulta proximi peccata propalare, scandala parere, jurgia et perturbationes movere, quæ omnia orirentur ex denegatione Sacramenti occulto peccatori Sacramentum publice petenti; ergo non licet ipsi denegare Sacramentum ut eveniat bonum, nempe ut consulatur reverentiæ Sacramenti.

DICES: Alterius peccato cooperari nefas est; sed qui occulto peccatori Sacramentum ministrat, cooperatur peccato alieno. Ergo.

RESP. *Nego min.* Qui enim actionem de se bonam justa de causa exercet, quamvis prævideat fore ut alter peccet, non tamen cooperatur peccato illius moraliter; sed tantum illud permittit ex justa causa, nempe ad vitandum scandalum et famam proximi conservandam.

Dixi: *Occulto peccatori Sacramentum publice petenti;* quia si occulte peteret, non esset administrandum Sacramentum, cum possit sine scandalo populi et petentis infamia denegari, ut docet Rituale Rom., modo tamen minister statum ejus cognoscat per aliam viam, quam per confessionem sacramentalem, quia tunc esset virtualis quædam exprobratio peccati, ex qua confessio non parum fieret odiosa, quod nullo casu licitum esse docent omnes Theologi.

[1] Ita D. Thom., quæst. 10, art. 6; Valentia, Suarez et alii.— [2] Cap. 2 *de Officio Judicis ordinarii.*

QUÆRES : *Utrum liceat peccatori occulto publice petenti Eucharistiam, porrigere Hostiam non consecratam, ad vitandum sacrilegium petentis?*

RESP. *negative.* Quia idololatria est gravius peccatum quam sacrilegium; sed Sacerdos porrigens Hostiam non consecratam, daret ex se materiam et occasionem idololatriæ ad vitandum sacrilegium; Hostia enim, antequam sumatur, proponitur adoranda. Ergo.

CAPUT V.

DE SUBJECTO SACRAMENTORUM.

Nota 1. Certum est solum hominem viatorem esse subjectum capax Sacramentorum : ratio est, quia Sacramenta sunt signa sensibilia instituta ad dandam vel augendam gratiam; atqui solus homo viator est capax recipiendi gratiam vel augmentum ejus per signa sensibilia. Ergo.

Nota 2. Certum est non omnes homines esse omnium Sacramentorum capaces; nam, v. gr., infans non est capax Matrimonii, homo sanus non est capax Extremæ Unctionis, nec femina Ordinis.

Solum igitur quæstio hic movetur de dispositionibus tum ad validam, tum ad licitam Sacramentorum susceptionem; quam solvemus duplici articulo.

ARTICULUS I.

QUÆNAM DISPOSITIONES REQUIRANTUR ET SUFFICIANT IN SUBJECTO AD VALIDAM SACRAMENTORUM SUSCEPTIONEM?

Nota. Agitur hic de solis adultis : nam in infantibus et perpetuo amentibus nihil requiritur, ut patet ex perpetua traditione et praxi Ecclesiæ, secundum quam baptizantur infantes; enimvero si necessarius esset aliquis actus propriæ voluntatis, non possent salvari.

CONCLUSIO I.

In adulto ad valorem Sacramenti requiritur aliqua intentio positiva recipiendi Sacramentum [1].

PROB. 1. Ex can. *Majores de Baptismo,* ubi Innoc. III ait : *Ille vero qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti.*

PROB. 2. Ex perpetua traditione et praxi Ecclesiæ, quæ nobis sufficienter constat ex Rituali Romano jussu Pauli V edito, ubi dicitur : *Si quis adultus sit baptizandus, debet... ejus voluntas et propositum sæpius explorari, et non nisi sciens et volens, probeque instructus, baptizari.* Et infra prohibet ne baptizetur adultus qui in amentiam incidit, si dum esset rationis compos, Baptismum non petiit. Hinc S. Th. [2] concludit : *Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus.*

Ratio a priori est institutio Christi, qui convenienter voluit ut nullus adultus qui usum rationis habuit, justitiam vel ejus augmentum assequeretur, sine ejus consensu in suam justificationem, ut declarat Conc. Trid. [3], dicens : *Justificationem esse renovationem interioris hominis* per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Can. *De Judæis,* dist. 45, Judæi qui coacti fuerant ad Baptismum suscipiendum, dicuntur Baptismi gratiam suscepisse; ergo valuit eorum Baptisma sine eorum consensu.

RESP. *Nego conseq.* Canon enim loquitur de solis Judæis qui, metu coacti, vere consenserant in Baptismum, licet enim *secundum quid* inviti, erant *simpliciter* volentes.

[1] Ita definierunt Conc. Carth. III, cap. 34; Arausicanum I, can. 12.— [2] 3 part., quæst. 68, art. 7. — [3] Sess. 6, can. 7.

INST. Glossa, in caput *Majores*, docet *validum esse Baptismum illius qui corde dissentit, modo dicat ore se consentire.* Ergo, etc.

RESP. *Nego conseq.* Nullius enim ponderis est hæc Glossa, quæ jussu Gregorii XII fuit expuncta.

OBJICIES 2. S. Aug. [1] ait : *Quisquam accipere potest Sacramentum nolens, credere non potest nisi volens.* Ergo.

RESP. Sanctus Augustinus ibi loquitur de sacramento Eucharistiæ, quæ, cum habeat esse permanens, potest a nesciente vel invito (quanquam sine fructu) percipi. Alias sibi contradiceret S. Doctor, cum [2] doceat istud discriminis esse inter infantes et adultos, quod adulti interrogati pro se respondere teneantur, sufficiat autem susceptores respondere pro infantibus.

OBJICIES 3. Concil. Flor. ad valorem Sacramenti tria tantum requirit, nempe materiam, formam et intentionem ministri; ergo intentio suscipientis non requiritur.

RESP. *Dist. ant.* Tria tantum requirit ex parte ministri, *conc.;* ex parte recipientis Sacramentum, *nego ant.* Concilium enim loquitur solum de iis quæ sunt necessaria ex parte conficientis Sacramentum, unde dicit *Sacramenta tribus perficiuntur;* quare mirum videri non debet, si de intentione in suscipiente necessaria, nihil dixerit.

INST. Confectio Sacramenti unice pendet a ministro; ergo ad ejus confectionem non requiritur actus suscipientis.

RESP. *Dist. ant.* Unice pendet a ministro tanquam a causa efficiente ministeriali, *conc.;* tanquam a conditione necessaria, *nego ant.* Intentio enim suscipientis est duntaxat conditio necessaria, ut verum et ratum sit Sacramentum.

SUBSUMES : Atqui intentio suscipientis non est conditio necessaria ut verum sit Sacramentum.

[1] Tract. 26. in Joan. — [2] Lib. 4 *contra Donat.*, cap. 24.

Prob. subseq. Suscipiens Sacramentum se habet ut patiens; ergo non requiritur ejus intentio, etc.

Resp. *Dist. ant.* Se habet ut patiens voluntarium, *conc.*; involuntarium, *nego ant.* At in patiente voluntario requiritur voluntas recipiendi.

Inst. 2. Extrema Unctio collata fideli præ subita infirmitate omnium sensuum usu destituto valet; atqui talis non habet positivam intentionem recipiendi Sacramentum. Ergo, etc.

Resp. *Dist. min.* Non habet positivam intentionem actualem aut virtualem, *conc.*; interpretativam, *nego.* Qui enim christiane ad mortem usque vixit, censetur velle ut sibi postea ratione destituto Sacramentum exeuntium conferatur.

Objicies 4. Multi inviti ordinati sunt, quorum tamen ordinatio rata habita est. Ergo.

Resp. *Dist. ant.* Ordinati sunt inviti *secundum quid,* id est cum aliqua repugnantia propter metum et reverentiam, *conc.*; sunt ordinati inviti *simpliciter, nego ant.* Qui enim sic reluctantes erant, subinde ut votis Ecclesiæ et superiorum voluntati se faciles præberent, consentiebant se ordinari.

CONCLUSIO II.

Ad valorem Sacramenti sufficit intentio supradicta in recipiente, non autem requiritur fides, excepta pœnitentia.

Prob. *Ex praxi et traditione* Ecclesiæ, quæ in variis Conciliis definivit hæreticos ab hæreticis baptizatos vel ordinatos, non esse denuo baptizandos vel ordinandos, cum ad fidem catholicam redierint, si hæc Sacramenta cum materia et forma legitima susceperint.

Dixi : *Excepta pœnitentia,* quia hoc peculiare est huic Sacramento, ut actus pœnitentis, nempe contritio, confessio et satisfactio sint ejus materia; atqui non potest inte-

gra esse Sacramenti substantia sine valida materia; nec valida materia, nempe contritio, nisi fidem ac pietatem aliquam includat: ergo in suscipiente sacramentum Pœnitentiæ requiritur fides.

QUÆRES: *Qualis intentio requiratur in subjecto ad Sacramentum valide recipiendum?*

RESP. Non requiritur actualis, vel virtualis, *nisi in Matrimonio;* sed sufficit habitualis, id est voluntas illud recipiendi præterita, sed non retractata; imo quandoque sufficit voluntas interpretativa.

PROB. 1. Quod sufficiat intentio habitualis, ex Conciliis[1] et Rituali Rom. præcipientibus, ut baptizetur moribundus sensibus et ratione destitutus, modo constet de præterita ejus voluntate; atqui tali moribundo non potest inesse nisi habitualis intentio. Ergo.

PROB. 2. Quod quandoque sufficiat intentio interpretativa, ex constanti praxi Ecclesiæ, quæ fidelibus repentino morbo correptis, quo usum linguæ et rationis amiserunt, administrat sacramenta Pœnitentiæ et Extremæ-Unctionis, etiamsi illa ante non expetierint; atqui tunc est solum intentio interpretativa. Ergo.

Dixi: *Excepto Matrimonio,* quia ad valorem contractus requiritur consensus saltem virtualis. Aliqui excipiunt etiam Pœnitentiam, quia in illo Sacramento actus pœnitentis requiruntur tanquam pars essentialis; sed de hoc apud moralistas.

ARTICULUS II.

QUÆNAM DISPOSITIONES REQUIRUNTUR AD LICITAM ET SALUTIFERAM SACRAMENTORUM SUSCEPTIONEM?

Nota. Duo sunt Sacramenta *mortuorum,* Baptismus nimirum et Pœnitentia; sic dicta, quia sunt instituta ad

[1] Carth. III, et Araus. I.

remittendum peccatum mortale. Quinque vero sunt Sacramenta *vivorum*, scilicet Confirmatio, Eucharistia, Extrema Unctio, Ordo et Matrimonium ; sic dicta, quia sunt instituta pro hominibus vita spirituali gratiæ sanctificantis viventibus.

CONCLUSIO I.

Ad suscipienda Sacramenta mortuorum cum fructu requiruntur et sufficiunt quinque dispositiones ex Trid. [1], scilicet fides, timor, spes, seu fiducia in Deo collocanda, amor Dei initialis, odium et detestatio peccati.

CONCLUSIO II.

Ad recipienda cum fructu Sacramenta vivorum, præter actus prædictos, requiritur gratia sanctificans, quia sunt instituta ad augendam gratiam ; ergo eam supponunt in subjecto.

CAPUT VI.

DE EFFECTIBUS SACRAMENTORUM.

QUÆRES : *Quotuplex sit effectus Sacramentorum ?*

RESP. *Duplex :* unus primarius, scilicet gratia quæ confertur ab omnibus ; alter secundarius, nempe character, qui ab aliquibus tantum imprimitur : de quibus, duobus articulis.

ARTICULUS I.

DE GRATIA QUÆ PER SACRAMENTA CONFERTUR.

Nota. Quatuor hic nobis sunt discutienda.

Primum : An Sacramenta novæ Legis gratiam non ponentibus obicem conferant, et qualem ?

Secundum : Quomodo Sacramenta novæ Legis conferant gratiam ?

[1] Sess. 6, can. 6.

Tertium : An dum propter obicem, gratiam non contulerunt, ipsa gratia, sublato obice, reviviscat?

Quartum : An vetera Sacramenta contulerint gratiam, et quomodo?

§ I.

An Sacramenta novæ Legis gratiam non ponentibus obicem conferant, et qualem?

Nota. Quod Sacramenta novæ Legis conferant gratiam, est de fide, definitum in Conciliis : Flor., in Decreto, his verbis : *Sacramenta veteris Legis non causabant gratiam, sed eam solum per Passionem Christi dandam figurabant : hæc vero nostra et continent gratiam, et ipsam digne suscipientibus conferunt.* Trident. dicente [1] : *Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem, non conferre.... anathema sit.* Et can. 7: *Si quis dixerit non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando et aliquibus, anathema sit.*

Restat ergo exponendum qualem gratiam conferant Sacramenta, circa quod

Nota. Gratia quæ per Sacramenta confertur, vel communis est omnibus Sacramentis, vel est propria unicuique.

Gratia *communis*, est gratia sanctificans, prima vel secunda; id est, quæ homini vel primum datur, ut in Sacramentis mortuorum; vel jam data augetur, ut in Sacramentis vivorum.

Gratia unicuique Sacramento propria, quæ ideo *Sacramentalis* dicitur, definitur : *Gratia habitualis annexum habens jus ad gratias actuales necessarias ad assequendum finem proprium cujusque Sacramenti.* His notatis,

Quæres 1. *Qualem gratiam conferant Sacramenta mortuorum?*

[1] Sess. 7, can. 6.

RESP. Ex sese, et ex primaria sua institutione conferunt primam gratiam ; et per accidens secundam.

PROB. PRIMA PARS. Illa Sacramenta ex sese conferunt primam gratiam, quæ sunt instituta ad mortuos justificandos; atqui Sacramenta mortuorum sunt instituta ad mortuos justificandos. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS. Fide constat Sacramenta conferre gratiam illis qui non ponunt obicem gratiæ; ergo qui jam per actum perfectæ contritionis justificatus, recipit sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ, recipit gratiam cum non ponat obicem; atqui ille non recepit primam gratiam; ergo recipit secundam. Alias frustra justi sæpe confiterentur peccata venialia, aut mortalia jam remissa.

QUÆRES 2. *Qualem gratiam conferant Sacramenta vivorum ?*

RESP. Ex primaria sua institutione conferunt secundam gratiam, et per accidens primam.

PROB. PRIMA PARS. Quia sunt instituta ad augmentum gratiæ.

PROB. SECUNDA PARS. Ex D. Th., de Confirmatione dicente [1] : *Si aliquis adultus in peccato existens, cujus conscientiam non habet; vel si etiam perfecte non contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento, consequitur remissionem peccatorum.* Idem docet de Eucharistia [2] et Extrema Unctione [3].

Ratio est, quia Sacramenta conferunt gratiam non ponentibus obicem; sed qui facit quod in se est, nullum ponit, sed potius omnem tollit obicem. Ergo.

OBJICIES : Sacramenta conferunt gratiam quam significant; atqui Sacramenta vivorum non significant primam gratiam. Ergo.

RESP. *Dist. min.* Sacramenta vivorum non significant primam gratiam, per se ex primaria Christi institutione, *conc.;* per accidens et ex secundaria Christi institutione,

[1] 3 part., quæst. 73, art. 7, ad 2.— [2] Div. Thom., 3 part., quæst. 7, art. 3 in corp. — [3] In 4, dist. 23, quæst. 1, art. 2.

nego. Ex hac enim institutione, Sacramenta significant omnem gratiam quam conferunt.

INST. 1. Status gratiæ est dispositio necessario requisita ad Sacramenta vivorum; ergo primam gratiam non conferunt.

RESP. *Similiter dist. ant.* Est dispositio necessario prærequisita, ex primaria Christi institutione, *conc.;* ex secundaria, *nego*. Ex hac enim secundaria institutione sufficit etiam status gratiæ prudenter existimatus, aut a suscipiente prius, quantum in se est, procuratus.

INST. 2. Dispositiones ad Sacramentorum susceptionem requisitæ, debent esse veræ ac reales, nec sufficiunt si sint tantum existimatæ; ergo nulla responsio.

Prob. subseq. Quod est tantum existimatum, pro nihilo haberi debet; ergo non sufficiunt dispositiones existimatæ.

RESP. *Dist. ant.* Pro nihilo haberi debet, respectu rei existimatæ quæ de facto non adest, *conc.;* respectu bonitatis et misericordiæ Dei, qui noluit horum Sacramentorum fructu carere eos qui ad illa recipienda se dispositos prudenter existimarent, *nego ant.*

QUÆRES 3. *Utrum Sacramenta in omnibus gratiam semper conferant æqualem?*

Nota. Quæstio est de eodem Sacramento in se considerato, non comparate ad aliud : constat enim alia aliis ut dignitate, ita etiam efficacia præstare, ut Eucharistia, etc.

RESP. Eadem specie Sacramenta inæqualem conferunt ex opere operato gratiam iis qui sunt inæqualiter dispositi.

PROB. 1. *Ex Concil. Trid.* dicente [1] : Baptizatos recipere justitiam, *secundum mensuram quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, et secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem.*

PROB. 2. *Ratione*. Causæ necessariæ naturales plus vel minus operantur in subjecto, secundum majorem vel minorem ejus dispositionem : sic ignis intensiorem producit

calorem in ligno quam in stipula; atqui Sacramenta agunt ut causæ necessariæ et naturales. Ergo.

DICES : Sacramenta ex opere operato agunt semper quantum possunt; ergo semper conferunt gratiam æqualem.

RESP. *Dist. ant.* Agunt quantum possunt cum respectu ad dispositiones subjecti, *conc.;* sine tali respectu, *nego ant.*

INST. Ergo major illa gratia non datur ex opere operato, sed ex opere operantis, virtute nimirum dispositionum quæ sunt in subjecto; absurdum conseq.

RESP. *Nego ant.* Quia illæ dispositiones non sunt causæ gratiæ effectrices, sed tantum conditiones necessariæ ex parte subjecti, sine quibus Sacramenta non tantam producerent gratiam ex opere operato, sed minorem.

QUÆRES 4. *Quo instanti Sacramenta conferant gratiam ?*

RESP. Eo instanti quo primum essentialiter perfecta sunt et applicata, si nullus apponatur obex; ratio est quia sunt causæ necessariæ. Ergo.

QUÆRES 5. *An Sacramenta, præter gratiam sanctificantem, conferant specialem gratiam sacramentalem ?*

RESP. *affirmative.* Ratio est quia Sacramenta ad fines diversos cuilibet proprios sunt instituta : nam, ut ait Eugenius IV, in decreto, *per Baptismum spiritualiter renascimur; per Confirmationem roboramur in fide,* etc.; ergo Sacramenta, præter gratiam sanctificantem omnibus communem, auxilium peculiare conferre debent ad hos fines obtinendos; finis enim supernaturalis non potest obtineri solis naturæ viribus.

Porro, gratiæ illæ actuales non statim a suscepto Sacramento et simul conferuntur, ut patet in infantibus ante usum rationis qui non sunt capaces gratiarum actualium, sed tantum successive et opportuno tempore, cum nempe occurrunt occasiones finem Sacramenti suscepti spectantes; licet vi Sacramenti suscepti statim acquiratur jus ad illas suo tempore et loco accipiendas.

QUÆRES : *An qui per mortale peccatum amisit gratiam sanctificantem, amittat etiam jus habendi suo tempore prædicta auxilia?*

RESP. *affirm.* Quia gratia sacramentalis non est habitus distinctus a gratia sanctificante, sed est ipsa gratia sanctificans, annexum habens jus ad gratias actuales ad finem proprium Sacramenti assequendum ; atqui, amisso juris fundamento, jus ipsum amittitur. Ergo. Recuperantur autem per pœnitentiam, cum gratia sanctificante.

§ II.

Quomodo Sacramenta novæ Legis conferant gratiam?

Nota 1. Duo hic quæruntur.

Primum spectat dogma fidei adversus hæreticos, an scilicet Sacramenta conferant gratiam *ex opere operato.*

Secundum spectat scholæ dissidium, nimirum : an Sacramenta conferant gratiam physice, vel moraliter.

Nota 2. Sacramentum conferre gratiam *ex opere operato*, est illam causare præcise vi operis ex instituto divino exerciti; non autem ex merito conficientis, vel suscipientis Sacramentum; hinc opus operatum est ipsum Sacramentum debite subjecto applicatum.

Sacramentum conferre gratiam *ex opere operantis*, est illam causare præcise vi meriti conficientis, vel suscipientis Sacramentum.

Nota 3. Duplicem esse causam, physicam scilicet, et moralem.

Causa physica est ea, quæ producit actionem per quam existit effectus : hoc modo ignis producit calorem.

Causa moralis est ea, quæ movet causam physicam ad producendam actionem per quam existit effectus ; sic dominus imperans servo ut aliquem occidat, causa est moralis homicidii.

Utraque causa physica et moralis subdividuntur in principalem et instrumentalem.

Causa *principalis* est ea, quæ agit virtute sibi propria.

Causa *instrumentalis* est ea, quæ agit virtute sibi a causa principali communicata. His positis, sit

CONCLUSIO.

Sacramenta novæ Legis gratiam causant ex opere operato iis qui nullum obicem apponunt.

Propositio est contra Lutherum et Calvinum, qui, cum asserant homines sola fide justificari, consequenter negant Sacramentis vim causandæ justificationis, solumque ea solum valere ad excitandam fidem qua homines justificantur, quos profligavit Concil. Trid., definiens [1] : *Si quis dixerit per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam... anathema sit.*

PROB. 1. *Ex Scripturis.* Causare gratiam *ex opere operato,* est illam causare præcise vi operis ex instituto divino exerciti; atqui, ex Scriptura, Sacramenta novæ Legis causant gratiam præcise vi operis ex instituto divino exerciti. Ergo.

Prob. min. Scriptura hanc vim tribuit nostris Sacramentis; sit in exemplum aliorum Baptismus, in quo regenerandi vis et efficacia aquæ non minus quam Spiritui Sancto tribuitur : aquæ tanquam causæ instrumentali, Spiritui Sancto tanquam causæ principali, Joan. 3 : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.*

PROB. 2. *Ex traditione Patrum* una voce dicentium cum S. Augustino vim sanctificandi signis exterioribus a Spiritu Sancto inditam esse : *Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, et cor abluat* [2] *?*

PROB. 3. *Ratione Theologica* ducta ex Baptismo infantium; nam si Baptismus ex se ipso, seu *ex opere operato* non confert justificationem, sed solum excitat in subjecto

[1] Sess. 7, can. 8. — [2] Tract. 80 in Joan.

fidem, frustra confertur infantibus, utpote incapacibus actus fidei; consequens repugnat fidei et praxi Ecclesiæ, et ipsorum Lutheranorum et Calvinistarum, qui nobiscum contendunt adversus Anabaptistas, infantes esse baptizandos. Ergo.

Hinc D. Aug. [1] ait : *Non eorum meritis a quibus administratur, constat Baptismus ; sed propria sanctitate atque veritate, propter eum a quo institutus est, male utentibus ad perniciem, bene utentibus ad salutem.*

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Scriptura soli fidei vim sanctificandi tribuit, non vero Sacramentis, nisi quatenus fidem movent et excitant ; ergo Sacramenta non conferunt gratiam ex se.

Prob. ant. Ex Apostolo dicente [2] : *Arbitramur justificari hominem per fidem.* Ergo non per Sacramenta.

RESP. *Nego ant.* Nullibi enim Scriptura usurpat particulam exclusivam *sola*, sicut falso supponit Lutherus.

Ad probationem dist. textum; *arbitramur justificari hominem per fidem* absque Sacramentis, *nego ;* absque operibus Legis, *conc.* Hic Apostolus sola opera legis Mosaicæ excludit, non vero Sacramenta.

INST. Marci ult. cap. Christus ait : *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit ; qui vero non crediderit, condemnabitur ;* ex quo sic argumentatur Lutherus : Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit ; qui vero non crediderit, damnabitur, sed etiamsi baptizetur ; ergo non Baptismus, sed fides salvat.

RESP. *Nego conseq.* Sic enim concludere debet Lutherus; ergo non solus Baptismus, sed etiam fides salvat, quod concedimus, licet diversimode ; fides enim est dispositio in adulto necessaria ad gratiam regenerationis obtinendam, et Baptismus est ipsa causa productiva regenerationis.

OBJICIES 2. Solus Deus est causa gratiæ : *Quis* enim *potest*

[1] Lib. 4 *contra Crescon.*, cap. 16. — [2] Rom. 3, vers. 28.

facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es? ait S. Job [1].

Resp. *Dist. conseq.* Sacramenta non sunt causæ principales gratiæ, *conc.*; instrumentales, *nego*. Job autem loquitur de causa principali gratiæ, quæ est solus Deus.

Objicies 3. Voces istæ : *ex opere operato,* sunt novæ et barbaræ, ergo prorsus rejiciendæ.

Resp. *Esto ant., nego conseq.* Etsi enim essent novæ et barbaræ, nihilominus essent retinendæ, quia optime distinguunt virtutem Sacramenti a dispositionibus suscipientis; Ecclesia autem habet jus novas usurpandi voces in casibus occurrentibus ad antiquam fidem tuendam. Sic olim consecravit hæc vocabula : *consubstantialis, ingenitus,* quæ etsi in Scripturis non habeantur, res tamen per illa significatæ in istis inveniuntur. *Quid est autem contentiosius, quam ubi de re constat, certare de nomine,* respondebat D. Aug. Pascentio Ariano, *epist.* 238.

Dixi : *Esto ant.* Quia plusquam a quingentis annis hæ voces : *ex opere operato,* fuerunt ab Innoc. III usurpatæ [2].

Quæres : *Utrum Sacramenta novæ Legis producant gratiam instrumentaliter physice, vel moraliter tantum.*

Resp. Contendunt plures cum auctore Sacramenta novæ Legis producere gratiam *moraliter* tantum : quæ causalitas moralis, inquirunt, in eo consistit, quod efficaciter et immediate Deum moveant ad gratiam physice producendam, ex pacto scilicet quo se libere obstrinxit, ut ad præsentiam illorum signorum gratiam conferret iis qui nullum apponunt obicem, et sic probant :

Omnis causa physica subjectum in quo agit, debet necessario attingere per physicum contactum, sive immediatum, ut ignis comburens lignum, sive mediatum, quomodo sol in visceribus terræ per calorem a se diffusum operatur : atqui Sacramenta, animam in quam agunt, non

[1] 14, vers. 4. — [2] Lib. *de Myst. Missæ.* — [3] Ita Scotistæ contra Thomist.

attingunt physice, neque immediate et per se, cum sint corporea; neque mediate per virtutem a se emanantem, quæ ne fingi quidem potest. Ergo, etc.

Prob. min. Tum ex matrimonio inter absentes per procuratorem celebrato, quod certe non attingit physice contrahentes, cum physice non sint præsentes; tum ex Baptismo ficte suscepto, id est cum conscientia peccati mortalis; qui, recedente fictione, reviviscit, id est confert gratiam homini pœnitenti, quique non attingit subjectum physice, cum non amplius existat; quod autem non existit, non potest agere physice. Ergo.

Restat ergo ut Sacramenta gratiam moraliter producant, nam inter duplicem illum realem modum operandi, nullus medius interjacet.

Alii vero cum Suarez tenent causare physice instrumentaliter; ita ut causæ illæ naturales per potentiam obedientialem eleventur ad effectum supernaturalem :

1° Quia Scriptura videtur tribuere Sacramentis causalitatem physicam; ergo causant physice.

Prob. ant. Scriptura testatur hominem *ex aqua et Spiritu Sancto renasci* [1]; *salvum fieri per lavacrum regenerationis* [2]. Atqui particulæ *ex* et *per* denotant causalitatem physicam; ergo Scriptura, etc.

2° Quia Patres videntur tribuere Sacramentis causalitatem physicam. Ergo.

Prob. ant. Patres comparant virtutem Sacramentorum virtuti causarum physicarum et naturalium; ergo Patres tribuunt Sacramentis causalitatem physicam.

3° Quia, ex Trid. [3], Sacramenta continent gratiam; ergo gratiam conferunt physice. Nam si tantum efficaciter Deum moverent ut gratiam conferant, non differrent a Sacramentis antiquis; siquidem illa movebant etiam Deum ad dandam gratiam; præterea, quamvis illa moverent

[1] Joann. 3, vers. 5. — [2] Ad Tit. 2, vers. 5. — [3] Sess. 7, can. 7.

Deum, tamen non dicuntur continere gratiam; ergo cum Trident. definit nostra Sacramenta continere et causare gratiam, censetur ipsis tribuere causalitatem physicam. Ergo, etc.

4° Præterea, ex sententia, adversariorum sequeretur: 1° quod Sacerdos dicendo: *Absolvo te*, gratiam conferret tantum moraliter. Porro, sic non vere absolveret; 2° quod qui exhibitione chirographi aliquem movet ut sibi solvat debitum, vere sibi solvit; absurdum conseq. Ergo.

5° Quia tandem ea causalitas Sacramentis est tribuenda, quæ eorum excellentiam magis extollit; atqui talis est causalitas physica: ergo utraque sententia est satis probabilis; secunda tamen magis decere videtur Sacramenta.

§ III.

An dum Sacramenta propter obicem non contulerint gratiam, ipsa, sublato obice, reviviscat?

Nota 1. Obex et fictio hic idem sonant, nec sumuntur pro simulatione qua quis fingeret exterius se velle recipere Sacramentum, quod reipsa nollet recipere, in quo casu Sacramentum esset invalidum; sed sumuntur pro pravis dispositionibus quibus impediturne gratiam Sacramenti recipiat.

Nota 2. Obex duplex est, scilicet negativus, et positivus.

Obex *negativus* est carentia dispositionis necessariæ ad gratiam recipiendam.

Obex *positivus* est receptio Sacramenti cum conscientia peccati mortalis non retractati.

CONCLUSIO.

Sacramenta characterem imprimentia, sublato per pœnitentiam obice, reviviscunt.

Prob. *De Baptismo,* ex S. Aug. dicente [1] : *Tunc valere ad salutem incipit Baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit, quæ corde in malitia vel sacrilegio perseverante, peccatorum abolitionem non sinebat fieri.*

Ratio est, quia peccatum originale non potest remitti nisi per Baptismum aut ejus votum, prout definivit Conc. Trid.[2]; atqui non potest remitti per Baptismum, cum Baptismus valide collatus non possit reiterari; nec per ejus votum, cum nemo desiderare possit id quod amplius recipi non potest; restat ergo ut, remoto obice, regeneratio fiat per Baptismi antea valide suscepti reviviscentiam. Alias qui rite, sed ficte recepisset Baptisma, non posset amplius justificari, quod est incredibile.

Prob. *De Confirmatione et Ordine.* Quia, cum hæc Sacramenta non possint iterari, valide confirmatus aut ordinatus gratiam sacramentalem ad assequendum finem horum Sacramentorum necessariam, nunquam obtinere posset, quod videtur incredibile.

Quæres 1. *Utrum gratia Sacramentalis, recedente fictione, producatur a Sacramento, vel a pœnitentia subsequente?*

Resp. Producitur *per se* a Sacramento quod ficte receptum est, virtute scilicet characteris in anima impressi; per accidens autem a pœnitentia, quæ fictionem removet, per quam Sacramenti prohibebatur effectus.

Objicies : Sacramentum, ficte susceptum, est opus mortuum; ergo non potest reviviscere.

Resp. *Nego ant.* Sacramentum enim imprimens characterem vivit ratione characteris, vi cujus, quasi formæ impressæ, aut seminis post se relicti, operatur. Ita D. Th. [3]

[1] Cap. 24, dist. 24, *de Consecr.* — [2] Sess. 6, can. 4. — [3] 3 part., quæst. 69, art. 10, ad 1.

docet de Baptismo : *Dicendum*, inquit, *quod sacramentum Baptismi est opus Dei, et non hominis; et ideo non est mortuum in ficto, qui sine charitate baptizatur*. Idemque de Confirmatione et Ordine, characterem pariter imprimentibus, ferendum est judicium.

QUÆRES 2. *Utrum Sacramenta characterem non imprimentia, ficte suscepta, reviviscant, recedente fictione?*

RESP. 1. Probabilius affirmandum est de Matrimonio, Extrema Unctione et Pœnitentia.

PROB. 1° *Quoad Matrimonium et Extremam Unctionem;* quia Matrimonium, durante eodem conjugio; et Extrema Unctio, durante eodem morbo, iterari non possunt; ergo reviviscunt. Durum quippe videtur, quod qui hæc cum obice suscepit privetur irreparabiliter gratia sacramentali tam necessaria conjugato ad onera matrimonii patienter ferenda, et infirmo ad luctam Diaboli superandam. — 2° *Quoad Pœnitentiam;* nam pœnitens, qui fecit confessionem validam sed informem, si postea conteritur, jam peccatum ei remittitur etiamsi non habeat hic et nunc votum Sacramenti. Ergo peccatum ei remittitur vi ipsius Sacramenti, prius informis. *Prob. conseq.*, quia, ex Trident. [1], omne mortale personale remitti debet per Sacramentum Pœnitentiæ, vel in re vel in voto susceptum. Hic autem non per Sacramentum in voto : ergo per Sacramentum in re susceptum. [2]

RESP. 2. Probabilius negandum est de Eucharistia; nam Eucharistia ex sua institutione frequenter potest iterari. Aliunde, secus, hoc sequeretur absurdum quod Sacerdos qui pluries, in sua vita sacrilege celebrasset, si in morte remissa attritione confiteretur, reciperet totum cumulum gratiarum tot sacrilegarum communionum; imo, quo sæpius indigne celebrasset, eo uberius gratiis ditaretur. [3]

[1] Sess. 14, cap. 4. — [2] Sic Lugo, Salmant , Croix, S. Thom., Suarez, S. Liguor., etc. — [3] Sic Lugo, Croix, Concina, S. Liguor., etc.

§ IV.

An Sacramenta veteris Legis contulerint gratiam, et quomodo?

CONCLUSIO.

Nulla antiquæ Legis Sacramenta, ne Circumcisio quidem, causabant gratiam ex opere operato, sed duntaxat ex opere operantis, hoc est ex fide in Christum cujus erant signa protestativa.

PROB. PRIMA PARS. 1. Infirma et egena Sacramenta non conferunt gratiam *ex opere operato;* atqui Sacramenta vetera erant infirma et egena elementa ex Apost. dicente [1]: *Quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis?* Et [2]: *In Lege nemo justificatur apud Deum;* et alibi [3]: *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus et inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit Lex.* Ergo.

PROB. 2. *Ex Conc. Flor.*, in decreto pro Armenis, ubi dicitur: *Novæ Legis septem sunt Sacramenta... quæ multum a Sacramentis antiquæ Legis differunt: illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant; hæc vero nostra et continent gratiam, et opem digne suscipientibus conferunt:* ergo Sacramenta vetera non erant instituta ad dandam gratiam, sicut nova, sed duntaxat ad significandam illius futuram donationem.

PROB. SECUNDA PARS. Sacramenta vetera erant signa protestativa fidei in Christum mediatorem; atqui fides in Christum mediatorem erat meritoria, et gratiæ impetratoria. Ergo, etc. Hoc sensu Apostolus ait: *Factores Legis justificabuntur* [4].

Confirmatur utraque pars ex S. Aug., de Sacramentis antiquis sic pronuntiante [5]: *Si per se attendantur, nullo facto*

[1] Galat., cap. 4, vers. 6. — [2] Galat., cap. 3, vers. 12. — [3] Hebr. 7, vers. 28. — [4] Rom. 2, vers. 13. — [5] Quæst. 25 in lib. Num.

possunt mederi ; si autem res ipsæ, quarum hæc Sacramenta sunt, inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum : ergo, ex S. Aug., Sacramenta vetera per se, seu *ex opere operato* non justificabant, sed ex fide duntaxat, seu ex opere operantis.

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Scriptura Sacrificiis ac Sacramentis antiquæ Legis promittit remissionem peccatorum, dicens [1] : *Rogabit pro eo Sacerdos, et pro peccato ejus, et dimittetur ei ;* ergo causabant gratiam ex opere operato.

RESP. *Dist. ant.* Promittit remissionem peccatorum quoad legalem immunditiam, *conc.;* quoad culpam et pœnam æternam, *nego ant.* Unde Sacramenta vetera non valebant conferre gratiam sanctificantem, sed, ut ait Apost.[2] : *Inquinatos solummodo sanctificarunt ad emundationem carnis,* nimirum per gratiam legalem qua mundabantur a legali immunditia, recuperabantque jus participandi omnibus cæremoniis et privilegiis populi Dei.

OBJICIES 2. Saltem Circumcisio gratiam causabat ex opere operato. Ergo.

RESP. *Nego ant.* Abraham enim *Circumcisionem accepit in signum, non ad justitiam,* ait Justinus martyr [3] ; cui consentiunt omnes Patres Augustino antiquiores.

Prob. ant. Circumcisio instituta fuit ad delendum peccatum originale ; ergo justificabat ex opere operato.

RESP. *Nego ant.* Sed unice instituta fuit ut esset signum fœderis Deum inter et Abraham ejusque posteros, ut constat ex verbis, quibus instituta fuit Circumcisio, Gen. 17 : *Hoc est pactum meum quod observabitis inter me et vos, et semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me et vos.* Non ait, ut sit in remedium peccati, et causam

1 Levit. 3, vers. 21 et 31.— 2 Hebr. 9, vers. 13.— 3 In *Dialog. cum Triphone.*

sanctificationis, sed *in signum fœderis:* nempe ut foret signum distinctionis populi Judaici a cæteris nationibus, singularisque protectionis Dei erga ipsum populum Dei electum. Unde Apostolus, quærens quæ sit utilitas Circumcisionis [1], respondet : *Multum per omnem modum : primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei.* Ergo illud præcipuum fuit Circumcisionis privilegium, quod eloquia Dei, id est Lex, mandata, cultus Dei, Judæis concredita fuerint ; sanctificatio autem sive in Circumcisione, sive in præputio, erat ex fide, ut ait Apost., ibidem, *unus est Deus qui justificat Circumcisionem ex fide, et præputium per fidem.*

Confirmatur responsio : 1° Quia lex Circumcisionis locum non habuit in feminis, remedium autem peccati originalis debet esse commune. 2° Quia per quadraginta annos, quibus Judæi in deserto manserunt, observata non fuit lex Circumcisionis ; tamdiu autem non fuisset omissa, si fuisset instituta ad peccatum originale delendum, ea enim indiguissent homines.

Itaque, ante institutionem Baptismi, remedium peccati originalis fuit fides in Christum venturum exterius manifestata per cæremoniam aliquam religiosam, cujus determinationem Deus reliquerat hominibus. *Porro,* posteri Abrahami pro cæremonia illa religiosa determinaverunt Circumcisionem applicandam masculis octavo die ; femellæ vero et masculi ante octavum diem morientes justificabantur per aliam exteriorem protestationem fidei parentum in Christum venturum illis applicatam. Ita sentit Div. Thomas [2], qui revocans oppositam sententiam, quam amplexus fuerat [3], ait : *In Circumcisione conferebatur gratia, non ex virtute Circumcisionis, sed ex virtute fidei passionis Christi, cujus signum erat Circumcisio, ita scilicet quod homo, qui accipiebat Circumcisionem, profitebatur se suscipere talem fidem, vel adultus pro se, vel alius pro parvulis. Unde et Apost. dicit*

[1] Rom. 3, vers. 1. — [2] 3 part., quæst. 70, art. 4. — [3] In 4, dist. 11, quæst. 2, art. 4.

Rom. 4 : Abraham accepit signum Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei. *Quia scilicet justitia erat ex fide significata, non ex circumcisione significante.*

QUÆRES : *Quomodo externa et publica professsio fidei in Christum venturum conferebat gratiam parvulis ?*

RESP. 1. Non conferebat gratiam *ex opere operato,* alias fuisset ejusdem virtutis et efficaciæ cum Sacramentis Christi.

RESP. 2. Non conferebat *ex opere operantis* ex parte subjecti; nam infantes non sunt capaces operis meritorii.

RESP. 3. Non conferebat *ex opere operantis* ex parte ministri, alias homo purus posset alteri mereri primam gratiam.

RESP. 4. Conferebat gratiam per modum meriti simul et suffragii : meritum ex Christo, qui per fidem credebatur, seu ex fide objective sumpta, fluebat; suffragium autem ex applicante remedium, seu ex fide subjective sumpta pendebat tanquam ex conditione sine qua non, id est, tanquam ex conditione à Deo requisita, non qua Deus moveretur ad condonandum peccatum, sed sine qua non condonaret, cum qua tamen, propter Christi venturi merita, peccatum originale ex mera sua benignitate et misericordi providentia propter necessitatem hominum, remitteret : hinc est quod D. Th.[1] dicat : *Hanc fidem quamdam habuisse similitudinem cum nostris Sacramentis, in quantum justificabat quasi ex opere operato, non autem ex opere operante.*

INST. 1. Deus parvulis incircumcisis minatur pœnam æternam damnationis ob violatum pactum cum Adamo initum de non comedendo fructu ligni prohibiti, his verbis : *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit*[2]. Ergo Circumcisio instituta fuit ad delendum peccatum originale.

[1] 4. dist. 1, quæst. 2, art. 6, ad 2. — [2] Gen. 17, vers. 14.

Resp. *Nego ant.* 1. Enim pœna, quam Deus minatur, non est æterna, sed legalis, id est separatio quædam, seu exclusio a populo Dei, quomodo dicitur Num. 10 : *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ,* hoc est, excommunicabitur. — 2. Pactum de quo-mentio fit in textu, est pactum Circumcisionis, nullatenus vero pactum cum Adamo initum.

Inst. 2. Textus loquitur de solis infantibus; ergo pactum de quo hic, est pactum cum Adamo initum, non vero pactum Circumcisionis; infans enim, cum sit incapax præcepti, non potest esse violati præcepti reus.

Resp. *Nego ant.* Textus enim loquitur de omnibus, tum adultis, tum infantibus; quicumque enim non circumcidebatur, violabat hoc pactum, adultus quidem peccabat, infans vero non peccabat, sed populo Dei aggregatus non erat.

Prob. ant. Ex versione Græca, quæ sic habet : *Et incircumcisus masculus, cujus non circumcidetur caro præputii in die octavo, peribit,* etc. Ergo textus loquitur de solis infantibus.

Resp. *Nego conseq.* Et dico mendosam esse lectionem græcam; illa enim verba : *in die octavo,* non reperiuntur neque in textu Hebræo, neque in Paraphrasi Chaldaica, neque in nostra Vulgata.

Inst. 3. D. Aug., in prædicto textu, per ly *masculus* intelligit parvulum; per ly *pactum,* intelligit pactum cum Adamo initum; per ly *peribit,* intelligit comminationem pœnæ æternæ. Ergo, etc.

Resp. *Nego conseq.* Et dico D. Aug. ita sensisse, quia versione Græca mendosa fuit deceptus; unde, salva reverentia tanto Doctori debita, ipsum in hac opinione deserimus.

ARTICULUS II.

DE CHARACTERE SACRAMENTALI.

QUÆRES : *Quid sit Character ?*

RESP. Juxta mentem Conc. Trid. [1], Character *est signum spirituale, indelebile, impressum in anima, quo homo ad divina deputatur, et ab aliis distinguitur.*

Dicitur 1° *signum ;* scilicet configurationis cum Christo, deputationis ad divina, et distinctionis ab aliis.

Dicitur 2° *spirituale;* id est, intellectu cognoscibile, character enim recipitur in anima; quidquid autem recipitur, ad modum recipientis recipitur.

Dicitur 3° *indelebile ;* quia qualitas spiritualis et supernaturalis nihil sibi contrarium habere potest ; hinc est quod Sacramenta characterem imprimentia iterari non possint.

Dicitur 4° *impressum in anima*, sive immediate, sive mediante potentia, v. gr. intellectu ; hoc enim est indifferens, cum juxta communiorem sententiam potentiæ animæ ab ipsa anima realiter non distinguantur.

Dicitur 5° *quo homo deputatur ad divina;* nempe ad Sacramenta recipienda, ut Baptismus ; ad Sacramenta administranda, ut Ordo ; ad fidem profitendam, ut Confirmatio. Hinc probabilius est characterem pertinere ad secundam speciem qualitatis scilicet ad potentiam, ut infra probabitur.

Dicitur 6° *Ab aliis distinguitur ;* nempe a non characterizatis.

Nota : Duo circa Characterem sunt expendenda duplici paragrapho, existentia scilicet ipsius et essentia : *primum* ad fidem, *secundum* ad scholæ opinionem pertinet.

[1] Sess. 7, can. 9.

§ I.

De existentia characteris.

Characteris existentiam negant unanimiter hæretici Wicleffus, Lutherus, Calvinus; contra quos

CONCLUSIO.

Tria Sacramenta, nimirum Baptismus, Confirmatio et Ordo, imprimunt characterem.

Hæc propositio est de fide definita in Trid., sess. 7, can. 9 : *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione et Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Illud dogma jam definierat Eugenius IV, in suo Decreto, his verbis : *Inter hæc Sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio et Ordo, quæ characterem, id est spirituale quoddam signum a cæteris distinctivum imprimunt in anima indelebile : unde in eadem persona non reiterantur,* etc.

Hæc definitio fundatur in perpetua traditione, cujus testis est August., dicens [1] : *Accepit Sacramentum nativitatis homo baptizatus... videat si habet charitatem... si autem non habet, characterem quidem habet, sed desertor vagatur.* Idem repetit Epist. 185, ubi Donatistam inducit sic loquentem : *Quare ergo me non baptizas, ut abluas me a peccatis?* Respondeo : *Quia non facio injuriam characteri Imperatoris, cum errorem corrigo desertoris.*

Ratio a priori nulla est alia, quam voluntas et institutio Christi.

D. Thomas cæterique post ipsum Theologi hanc rationem congruentiæ afferunt; quia nempe conveniens fuit, ut Sacramenta illa, per quæ homo constituitur in aliquo statu de se perpetuo, imprimant characterem, quo homo

[1] Tract. 5 in epist Joan.

deputetur ad illum statum; atqui per ista sola tria Sacramenta, homo constituitur in aliquo novo statu de se perpetuo; nam per Baptismum constituitur in familia Christi; per Confirmationem adscribitur militiæ Christi; per Ordinem constituitur in statu Ministrorum Christi; ergo tria tantum sunt Sacramenta, quæ imprimunt characterem, nempe Baptismus, *Characterem familiæ Christi;* Confirmatio, *Characterem militiæ;* Ordo, *Characterem potestatis seu ministerii Ecclesiastici,* inquit Estius [1].

OBJECTIONES.

OBJICIES 1. Character sacramentalis nullibi reperitur in Scriptura; ergo non datur.

RESP. 1. *Transeat ant.* Quia multi Theologi existentiam characteris probant istis Scripturæ testimoniis : *Qui unxit nos Deus et signavit nos* [2]; et : *Nolite contristare Spiritum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis* [3]; sed cum isti textus intelligi possint de gratia sanctificante, et de facto sic explicentur a Divo Chrysostomo, Theophylacto et pluribus aliis, non est decretoria ex Scripturis probatio, ideo dixi *transeat ant.*

RESP. 2. *Nego conseq.* Quia præter Scripturam extat traditio æqualis cum Scriptura auctoritatis, per quam probatur characteris existentia.

OBJICIES 2. Vitiosus hic a nobis admittitur circulus; probamus enim characterem per aliqua Sacramenta imprimi, quia hæc iterari non possunt; et probamus hæc iterari non posse, quia imprimunt characterem. Ergo.

RESP. *Nego ant.;* ad probat. *distinguo.* Probamus ex eodem genere causæ, *nego;* ex diverso, *conc.;* probamus enim aliqua Sacramenta iterari non posse ex charactere impresso tanquam ex effectu Sacramenti; et vicissim probamus characterem ab illis Sacramentis imprimi, tanquam ex causa characteris.

[1] In 4, dist. 1, § 20. — [2] 2 Cor. 1, vers. 13. — [3] Ephes. 4, vers. 30.

INST. Ex eo quod Sacramentum iterari non possit, male inferetur per illud characterem imprimi. Ergo. RESP. *Nego ant.*

Prob. ant. Matrimonium iterari non potest, et tamen non imprimit characterem. Ergo, etc.

RESP. *Dist. ant.* Iterari non potest cum eadem persona, quia indissolubile est vinculum conjugale, *conc.*; cum alia persona post mortem compartis, *nego*; quod satis est ut characterem non imprimat, cum hominem non constituat in statu de se perpetuo.

§ II.

De natura characteris.

Nota. Hoc unum circa naturam characteris fides, ut credatur, exigit, nempe esse *signum spirituale, animæ impressum, ac indelebile* : hic hæret fides; quæ vero sit natura illius signi, non definivit Ecclesia.

Durandus [1] docet characterem non esse quid absolutum distinctum ab anima, sed esse meram relationem rationis, seu denominationem extrinsecam advenientem homini, qui ad aliquas functiones deputatur.

Scotus fatetur quidem cum Durando characterem non esse qualitatem absolutam, sed contendit esse relationem realem extrinsecus animæ advenientem [2]; contra quos, cum aliis Theologis sit

CONCLUSIO.

Character non est extrinseca tantum denominatio, nec relatio realis ; sed est verum accidens physicum et absolutum, quod ad secundam speciem qualitatis, nempe ad potentiam vel physicam, vel moralem, revocatur.

PROB. PRIMA PARS. Quia de fide est ex Trid. citato [3], characterem in anima imprimi indelibiliter ; atqui mera deno-

[1] In 4, dist. 4, quæst. 1. — [2] Scotus, in 4, dist. 6, quæst. 10. — [3] Sess. 7, can. 8.

minatio extrinseca non imprimitur subjecto cui affigitur, ut patet in denominatione superioris in eo qui fuit superior. Ergo.

PROB. SECUNDA PARS contra Scotum. Quia, ex Philosophia, relatio per veram actionem non producitur, sed resultat ex fundamento et termino; atqui character vere producitur in anima per actionem realem. Ergo.

PROB. TERTIA PARS. Quia quidquid actione reali producitur, physicum est et absolutum; atqui character actione reali producitur. Ergo, etc.

PROB. QUARTA PARS. Ea qualitas merito *potentia* dicitur, quæ dat simpliciter posse agere vel pati; atqui talis est character, per quem homo ad sacra deputatur active vel passive, id est, suscipienda vel perficienda. Ergo.

CAPUT VII.

DE CÆREMONIIS SACRAMENTORUM.

QUÆRES : *Quid intelligatur nomine Cæremoniæ?*

RESP. Intelligitur actus externus religionis qui ad ornatum et pompam cultus divini, ad decentem Sacramentorum administrationem, et ad devotionem populi excitandam ab Ecclesia fuit institutus.

Cum illæ Cæremoniæ spectant cultum divinum in genere, vocantur *Sacramentalia ;* cum spectant decentem Sacramentorum administrationem, vocantur *ritus Sacramentales* [1] : 1° agimus de ritibus Sacramentalibus; 2° de Sacramentalibus, duplici paragrapho.

[1] * Illud intercedit discrimen inter *ritum* et *cæremoniam*, quod habetur inter aquam et lotionem, inquit Domin. Magn., in op. *Notizia dei vocaboli Ecclesiastici ;* siquidem, juxta mentem Trid., cæremonia est *ipsa actio*, ritus est modus præscriptus, quo fit ipsa actio; promiscue tamen passim usurpari hæ voces asserit R. P. Perronne, *de Sacram. in gen.*, cap. 4.*

§ I.

De ritibus Sacramentalibus.

Nota. Novatores, Lutherani et Calvinistæ varie erraverunt circa ritus Sacramentales, docueruntque: 1° eos inutiles esse; 2° Ecclesiam non habere potestatem novos Ritus instituendi; 3° neminem teneri eos observare; contra quos

CONCLUSIO I.

Ritus et cæremoniæ sacramentales sunt perutiles.

PROB. Quod valet ad majestatem et reverentiam mysteriis nostræ religionis conciliandam, ad pietatem fidelium promovendam, ad nutriendam eorum fidem, notitiamque mysteriorum veluti oculis subjiciendam, est maxime utile; atqui ad hæc omnia valere ritus sacramentales asserit Conc. Trid. [1], his verbis : *Cæremonias item adhibuit* (Ecclesia), *ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes aliaque id genus multa ex apostolica disciplina et traditione, quo et majestas tanti sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per hæc visibilia religionis et pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Ergo.

CONCLUSIO II.

Ecclesia potestatem habet instituendi cæremonias.

PROB. Quia Ecclesia potestatem a Deo accepit promovendi exteriorem Dei cultum, Sacramenta ornandi, pietatem ac fidem promovendi; atqui ad hæc omnia conferunt plurimum cæremoniæ, ut patet ex superiori propositione. Ergo.

Unde Conc. Trid [2] *declarat hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati,*

[1] *Sess. 22 de Sacrificio Missæ*, cap. 5. — [2] Sess. 21, cap. 1.

seu ipsorum Sacramentorum veneiationi, pro rerum, temporum, et locorum varietate, magis expedire judicaret, etc.

CONCLUSIO III.

Ritus in Sacramentorum administratione ab Ecclesia usitatos, et approbatos mutari vel omitti, peccatum est mortale ex genere suo.

PROB. *Ex Conc. Trid.*, quod hunc canonem edidit [1] : *Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.* Hinc Conc. Burdigalense, 1582, celebratum, ait : *Ne sacerdotum in sacris tractandis negligentia et incuria populi pietatem imminuat, præcipimus ut præscriptas a majoribus nostris, in Sacramentis administrandis, cæremonias non solum diligenter, sed etiam summa cum animi intentione et religione observent, nihil omnino addentes, nihil detrahentes.*

Ratio est Ecclesiæ præceptum, cui in omnibus semper est obsequendum; [2] *qui* enim *resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*, ait Apost. [3].

[1] Sess. 7, can. 13. — [2] Rom. 13, vers. 12.

[3] Hinc S. Augustinushæc verba Apost.: *Cætera cum venero disponam*, expendens ait : *Unde intelligi datur* (*quia multum erat, ut in epistola totum illum agendi ordinem institueret, quem universa per orbem servat Ecclesia*), *hoc ipso ordinatum esse, quod nulla morum diversitate variatur.* Præterea quod graviter peccent sacrorum rituum desertores vel innovatores, quicumque sint illi privati : « Vel inde patet, inquit « doctissimus P. Perronne (Tract. *de Sacram. in gen.*, cap. 4) quod « hi ritus valde conferant ad instructionem fidelium, utpote arctissime « conjuncti cum doctrinis dogmaticis et moralibus quarum, ut ita loquar, « expressio sunt. Hinc est quod quicumque novitates in Ecclesia machi- « nati sunt, semper cœperint a receptis his ritibus immutandis ac inno- « vandis, non sine ingenti pacis et tranquillitatis jactura et populi offen- « sione,... quæ non ita pridem in Jansenistarum molitionibus tum ad

§ II.

De Sacramentalibus.

QUÆRES 1. *Quid intelligitur Sacramentalium nomine?*

RESP. Intelliguntur quidam ritus externi, ab Ecclesia instituti et consecrati ad quosdam effectus spirituales producendos.

Vocantur Sacramentalia, quia quamdam habent cum Sacramentis similitudinem, et in eorum administrationem usurpantur.

QUÆRES 2. *Quot sint Sacramentalia ?*

RESP. Sunt sex hoc versu comprehensa.

Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.

Orans indicat orationem dominicam, quæ, ex August.[1], *delet minima et quotidiana peccata.*

Tinctus indicat signum crucis aqua lustrali efformatum.

Edens indicat panem vel fructus Ecclesiæ precibus benedictos.

Confessus indicat confessionem generalem, quæ fit initio Missæ, ad Primam et Completorium, et quæ incipit : *Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ semper Virgini*, etc.

Dans indicat omnia opera misericordiæ.

Benedicens indicat benedictionem quæ datur in tonsura clericali, unctione sacerdotum, regum et abbatum consecratione, etc.

QUÆRES 3. *Quinam sint Sacramentalium effectus ?*

RESP. 1. Certum est quod non conferant gratiam sanctificantem *ex opere operato ;* hæc enim efficacia propria est Sacramentis, quæ Ecclesia non potest instituere.

RESP. 2. Possunt remittere peccata mortalia et producere gratiam sanctificantem mediate et *ex opere operantis,* quatenus scilicet, virtute orationum Ecclesiæ, impetrant a

« antiquas ac ubique receptas consuetudines abrogandas, tum ad novas « inducendas contigisse comperimus tam in Galliis quam in Italia. »

[1] *De Pœnit.*, dist. 3, can. 30.

Deo auxilia gratiæ actualis ad eliciendos actus contritionis et charitatis, quibus peccata remittuntur, et gratia sanctificans confertur.

Resp. 3. Sacramentalia remittunt peccata venialia, et alios interdum effectus corporales aut spirituales producunt, ut sunt excitatio gratiæ actualis, remissio pœnæ temporalis, compressio Dæmonis, operatio sanitatis.

Dixi : *Interdum ;* non enim hos effectus conferunt infallibiliter, cum non habeamus promissionem Christi obligatam, ut semper ad præsentiam illorum Sacramentalium illos effectus operetur.

FINIS TOMI TERTII.

INDEX ANALYTICUS.

TRACTATUS DE DEO INCARNATO.

TRACTATUS DE GRATIA CHRISTI.

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

FINIS INDICIS ANALYTICI.

INDEX BREVIS.

TRACTATUS DE DEO INCARNATO.

TRACTATUS DE GRATIA CHRISTI.

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE.

FINIS INDICIS BREVIS.

EXTRAIT

DU CATALOGUE DE LOUIS VIVÈS.

Des Esprits et de leurs rapports avec le monde visible, d'après la tradition, par l'abbé E. Thiboudet, in-8°; prix : 5 fr.

Le même, format Charpentier; prix : 3 fr. 50 c.

Lettre de M. Bailly, vicaire général et supérieur du grand séminaire de Lons-le-Saulnier.

Mon cher abbé,

La lecture de votre manuscrit m'a causé un plaisir inexprimable. Je connaissais la doctrine que vous y rappelez pour l'avoir lue dans les théologiens; mais nulle part je n'en avais vu une exposition aussi claire et aussi complète.

Votre livre est une œuvre sérieuse. Vous serez dédommagé du travail qu'il vous a coûté par le bien qu'il est appelé à produire. Il sera lu avec avidité; le style en est clair, correct, aisé et à la portée des intelligences les moins cultivées. D'autre part, la matière se rattache à une question qui pique la curiosité à un haut degré. Vous n'aurez pas de contradicteurs; vos autorités sont incontestables. Je n'ai pu vérifier vos citations; c'est chose difficile, et, à mon avis, aussi chose inutile : vos raisonnements sont d'une justesse palpable.

Soyez-en sûr, vos lecteurs reviendront de bien des erreurs. Ils recueilleront sur les anges des idées nouvelles pour eux, et on les verra tous, quels qu'ils soient, et plus enclins à honorer les bons, et moins téméraires à jouer avec les mauvais.

Recevez, etc..... BAILLY.

SUAREZ. — Societatis Jesu opera omnia. 26 volumes grand in 8° à deux colonnes, reproduction des 23 vol. in-folio de l'édition de Venise.

Papier fin, satiné, caractères neufs fondus exprès.

Prix du volume : 12 fr.

CORNELII A LAPIDE. — In Scripturam Sacram commentaria. 20 vol. petit in-4° à deux colonnes. Prix du volume : 10 fr.

Histoire des Auteurs Sacrés et Ecclésiastiques, par dom Cellier, nouvelle édition, revue, annotée et complétée.

Vies des Saints, Par le R. P. Ribadénéira, traduction française, revue et augmentée de la vie des saints et des bienheureux nouveaux, des fêtes de Notre-Seigneur et de l'histoire des saints de l'Ancien Testament, par M. l'abbé Daras. 12 forts volumes in-8. Prix : 60 fr.

Grand Catéchisme ou Exposition sommaire de la doctrine chrétienne, appuyé sur les témoignages de l'Ecriture et des Pères, par R. P. Canisius, de la Compagnie de Jésus; ouvrage traduit et annoté par l'abbé Peltier, traducteur de la *Règle de foi,* du Père Perronne. Renfermant le texte latin. 6 vol. in-8°. Prix : 32 fr.

Le Jardin des Pasteurs, par J. Marchant; traduction française avec le texte latin, par Elie Berton, traducteur des Sermons de Bellarmin. 4 beaux vol. in-8. Prix : 24 fr.

Summa Théologica S. Thomæ Aquinatis. Texte latin seulement. 8 volumes in-18. Prix : 28 fr.

